

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
13
15 B
33

SEXTVS DECRETALIVM LIBER, PER BONIFACIUM octauum Pontificem in concilio Lugdunẽsi æditus: iam recens ex antiquissimis exemplaribus adamussim castigatus.

acs. Iorf. et am.

PARISIIS,

Apud Carolam Guillard, viduam Claudij Cheuallonij, sub Sole aureo, & Gulielmum Desboys sub cruce alba, via ad diuum Iacobum.

M. D. L.

INDEX TITVLOrum quinque librorum Sexti Decretaliū, secundū alphabeti ordinē dispositus: numerus foliū. a. primā faciem. b. verò secundam indicant.

Pactis

Index omnium capitulorum sexti libri Decretaliũ, ad literarum seriem ductus atque numerum foliorum faciémq; demonstrans.

Eoi

Quia

FINIS.

Index titulorũ quinque librorum Clementis quinti, secũdum alphabeti ordinem studiosè coaptatus.

Pro-

Finis.

Index omnium capitulorum, per alphabeti seriem & numerum foliorum faciemque indicans.

Cùm

Finis.

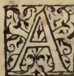
Index Extrauagantium.xx.Ioannis vigesimisecundi continens titulos.

Ne

Finis.

Index capitulorum

Extrauagãtium.xx.Ioan.vigesimisecundi, ad literarum seriem repositus.

Finis.

Index titulorũ quinque librorũ Extrauagantium communium,secundũ alphabeti ordinem.

Indiciis

Index capitulorum omnium, per alphabeti ordinem conquisitus.

Finis.

SEXTI LIBRI DECRETALIVM, IN CONCILIO LUGDUNENSI,

per Bonifacium octauum editi compilatio: Summariis ac quibusdam aliis additionibus iam recens ad ueterum exemplarium fidem emendata atq; illustrata.

ONIFACIVS episcopus, seruus seruorū dei, dilectis filiis doctoribus & scholaribus vniuersis Bononiæ cōmorantibus, salutem* & apostolicam benedictionem.

SAcrosanctæ Romanæ ecclesiæ (quam imperscrutabilis diuinę prouidétiæ altitudo, vniuersis dispositione incommutabili prætulit ecclesiis: & totius orbis præcipuū obtinere voluit magistratū) regimini præsidentes: curis solicitamur continuis, & assidua meditatione vrgemur: vt iuxta creditę nobis dispensationis officiū, subditorum commodis (in quorum prosperitate vtiq; prosperamur) iugi (quantum nobis ex alto concessum fuerit) solicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe volūtarios pro ipsorum quiete labores: & noctes quandoq; transimus insomnes: vt scandala remoueamus ab ipsis. Et quas humana natura (nouas semper deproperās edere formas) lites quotidie inuenire conatur: nunc antiquorum declaratione: nunc verò nouorum editioné iuriū (prout nobis est possibile) reprimamus.

Sanè, cùm post volumen decretalium à fœli. recorda. Greg. pa. ix. præde. no. tam prouide, quàm vtiliter compilatum, nonnullæ ab eo & ab aliis Roma. pontifi. successiuè super diuersis

**Salutatio specialis remittit iniuriā. dist. lxiii. cùm Hadrianus. gl. c. cū super abbatia. de of. dele. generalis salutatio non. arg. l. Lucius. § Lucius Titius Dama. de lega. ii. Phi. Fö.*

dicerentur articulis editæ decretales: de quarum aliquibus an decretales existerēt: earumq́; authoribus dubitabatur solicitè in iudiciis & scholis. Nos ad apicem summi pontificatus superna dispositione vocati: super hoc cùm instantia requisiti à multis * ambiguitatem & incertitudinem huiusmodi dispendium pluribus afferētem, omnino tollere ac elucidare: quæ de decretalibus ipsis teneri, quæve deberent in posterum refutari gratia suffragante diuina: pro vtilitate publica desiderabiliter affectantes. Per venerabiles fratres nostros Guilelmum archiepiscopum Ebrudunen̄. & Berengarium episcopum Biteren̄. ac dilectum filium magistrum Richardum de Senis sanctæ Roma. eccle. vicecancellarium, iuris vtriusque doctorem, decretales huiusmodi diligentius fecimus * recenseri: & tandem pluribus ex ipsis (cū aut temporales: aut sibiipsis, vel aliis iuribus contrariæ, seu omnino superfluæ viderentur) penitus resecatis: reliquas quibusdam ex eis abbreuiatis, & aliquibus in toto, vel in parte mutatis, multísque correctionibus, detractionib⁹, & additionibus (prout expedire vidimus) factis in ipsis: in vnū librum cū nonnullis nostris constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, subditorumq́; quietem, multa statuuntur salubria: fructus vberes deo propicio in domo domini allatura: & plurima in iudiciis, & extra frequentata dubia deciduntur) redigi mandauimus: & sub debitis titulis collocari. Quē librum quinque libris aliis dicti voluminis decretalium annectendum censuimus sextum nuncupari: vt idem volumen senarium (qui numerus est perfectus) librorum illo adiuncto numerum comprehendens, perfectam in rebus agendis formam tribuat: & in moribus disciplinam. Nec sine causa morem prædecessorum nostrorum (qui cùm constitutiones aliquas promulgabant nouiter, eas mandabant sub antiquarum serie situari) omisimus in hac parte seruare. hæc enim fecimus ne infinitos libros destrui, & alios non sine maximis dispendiis, laboribus, & expensis de nouo fieri oporteret. Vniuersitati vestræ igitur per apostolica scripta mandamus, quatenus librum huiusmodi cum multa maturitate digestum, quem sub bulla nostra vobis transmittimus: prompto suscipientes affectu, eo vtamini decætero in iudiciis & in scholis. nullas alias præter illas, quæ inseruntur, aut specialiter reseruantur in eo decretales aut constitutiones à quibuscunque nostris prędecessoribus Romanis pontificibus post editionem dicti voluminis promulgatas recepturi vlterius: aut pro decretalibus habituri.

In dubio iuris si princeps est p̄sens cōsulēdus est, aliter non valet act⁹. vide l. cū de nouo. C. de le.

* *Potestas condē di legē, est delegabilis. Do. Fon.*

DE SVMMA

DE SVMMA TRINITATE & fide catholica. Titulus.j.

Gregorius.x.in generali concilio Lugdun.

Spiritussanctus æternaliter à patre & filio, tanquam ab vno principio & vnica spiratione procedit. Ioan. And.

Capitulum vnicum.

Ideli ac deuota professione fatemur * quòd spiritussanctus æternaliter ex patre & filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tãquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit: hoc professa est hactenus, prædicauit, & docuit, hoc firmiter tenet, & prædicat: profitetur, & docet sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fideliũ, & magistra. hoc habet orthodoxorum patrum, atque doctorũ Latinorum, pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam, in errores varios sunt prolapsi. Nos huiusmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc sacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint æternaliter spiritumsanctum, ex patre & filio procedere: siue etiam temerario ausu asserere, quòd spiritussanctus, ex patre & filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex vno procedat.

** Papa cogitur cõfiteri. De. & infidelis deponitur. xl. distin. si papa. p glo.*

De constitutionibus. Titu.ij.

Bonifacius octauus.

Noua constitutio principis tollit primam contrariam, quamuis id non exprimat. Speciales consuetudines & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat. Ioan. And. *Cap. i.*

Licet Romanus pontifex (qui iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem * cõdendo posterioré prioré (quis de ipsa mentioné non faciat) reuocare noscatur. Quia tamen locorum specialium & personarum singularium cõsuetudines & statuta, cùm sint facti & in facto consistant) potest probabiliter ignorare. Ipsis (dũ tamen sint rationabilia) per

** Quadicitur quasi cõmune statutum. & verbũ statuti respicit ius scriptũ. i. dist. §. cũ itaq; secũdum Archi.*

constitutionem à se nouiter editam (nisi expressè caueatur in ipsa)non intelligitur in aliquo derogare.

Idem.

Duo sunt dicta. Primum, quòd statuta ordinariorũ non ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd statutum episcopi extra suam diœcesim subditum non ligat. Ioan. And. *Cap.ii.*

VT animarũ periculis obuietur, sentẽtiis per statuta quorũcunq; ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes. Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina. Statuto episcopi, quo(in omnes, qui furtum cõmiserint) excõmunicationis sententia promulgatur: subditi eius furtum extra ipsius diœcesim cõmittentes, minimè ligari noscuntur. Cùm extra territorium ius dicenti non pareatur impunè.

De rescriptis. Titulus.iij.

Gregorius nonus.

Rescriptum impetratum ab excommunicato, est ipso iure nullum & inde secutum: nisi in causa excommunicationis vel appellationis. hoc dicit. *Capitulum.i.*

IPso iure rescriptum, vel processus per ipsum habitus non valeat: si ab excommunicato (super alio quàm excommunicationis vel appellationis articulo) fuerit impetratum.

Innoc.iiij. in concilio Lugdunẽ.

Per clausulam quidam alii, possunt soli quatuor conueniri: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And. *Capitulum.ii.*

CVm in multis iuris articulis infinitas reprobetur: prouidè duximus statuendum, vt per illam generalem clausulam: quidam alij, quæ frequenter in literis nostris inseritur vltra tres vel quatuor in iudicium non trahantur. Quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea possit liberè variare.

Idem in eodem.

Si actor contra reum super pluribus personalibus literas impetrat ad diuersos, non valent literæ nec processus earum: & reo cõdemnabitur in expensis. Et idem in reo conueniente vel reconueniente actorem, eodem durante iudicio h.d. Io. And. *Cap.iii.*

DIspendia litium æquitatis compendio volentes, qua possumus industria coarctare, statutum felicis recordationis Gregorij papæ noni præde.no. super hoc editum ampliantes. Decernimus:

Decernimus: vt si quis contra alium plures personales mouere voluerit quæstiones, non ad diuersos iudices, sed ad eosdem super omnibus huiusmodi quæstionib⁹ literas studeat impetrare. Qui verò contrarium fecerit, omni commodo* careat literarum: nec processus habitus valeat per easdem, reo, si eum per ipsas citauit vel fatigauerit, in expensis legitimis condemnandus. Reus quoq; si eodē durante iudicio actorē sibi obnoxium dixerit: reconuentionis beneficio vel conuentionis (si cōtra eū literas impetrare maluerit) de iure suo debet apud eosdem iudices experiri: nisi eos vt suspectos poterit recusare. simili pœna (si contra hoc fecerit) puniendus.

*Hoc est, si virtute primi rescripti adversarius erat ī mora, mala si de interrupta pscriptio propter secūdū rescriptū ad aliū oēs isti effect⁹ pcūt. Phil. Et vide c. pcedere etiā ī delegatis ab īferiorib⁹ à papa. Ancha. Phil. Do. Fon.

Bonifacius octauus.

Receptus per literas facultatis, si ad recipientes spectabat receptio: ipsorum & non papæ authoritate intelligitur esse receptus: nisi in literis aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos: tunc apostolica authoritate dicitur receptus. h. d. Ioan. And. Cap. iiii.

CVm aliquibus recipiendi aliquem in canonicum alicuius ecclesiæ, nō obstantibus eiusdem ecclesiæ priuilegiis, cōsuetudinibus, vel statutis iuramento, confirmatione apostolica, vel quacūq; firmitate alia roboratis, per nostras literas concedimus facultatem: si canonicorum receptio aliàs in ipsa ecclesia non spectat ad eos, quibus huiusmodi literæ diriguntur: sed ex earum viribus recipiunt potestatem: is qui recipitur, authoritate apostolica dinoscitur esse receptus. Si verò canonicorum receptio aliàs pertineat ad eosdem: nō apostolica, sed recipientium censetur authoritate receptus: nisi q̄ eum authoritate nostra reciperent: in nostris literis caueretur expressè.

Idem.

Rescriptum papale quod cōcedit promoto retentionem primorum beneficiorum vsque ad beneplacitum papæ, extinguitur mortuo papa. secus si ibi dicatur vsq; ad beneplacitum apostolicæ sedis. nec intelligitur tale rescriptum de beneficiis prius non canonicè detentis. hoc dicit. Ioan. And. Cap. v.

SI gratiose tibi à Romano pontifice concedatur, vt beneficia* quæ tempore tuæ promotionis obtinebas, posses vsq; ad suæ voluntatis beneplacitum retinere: huiusmodi gratia per eius obitum (per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur) eoipso expirat. Secus autem si vsq; ad apostolicæ sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta. tunc enim (quia sedes ipsa non moritur) durabit perpetuò: nisi à successore fuerit reuocata.

*Plura beneficia sine dispēsatiōe tenere licet. j. eo. ti. gratia. Do.

reuocata. Prætextu verò talis concessionis, quæ debet (cùm sit ambitiosa) restringi: ea solum beneficia, quæ canonicè obtines, potes licitè retinere.

Idem.

Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem sunt diuersa: & ideo in literis ad beneficia impetratis, vno expresso non venit reliquum. h.d. Ioan. And. *Cap. vi.*

SVsceptum ab apostolica sede mandatum, vt ab aliquo beneficij (quod obtinet) resignatione recepta, ipsum alteri cõferas & assignes: adimplere non potes, * si ille antè, quàm resignet rebus eximatur humanis. Cùm non per resignationẽ vacauerit, sed per mortem. Nisi de intentione mandantis aliud appareret expresse. Si duo super eodẽ beneficio literas impetrent: primo eorum per illius obitum, qui tenebat: secundo verò per cessionem eiusdem ipsum proponente vacare. Secũdus (cum beneficium ipsum cessione nõ morte vacauerit:) debet primò in ipsius assecutione præferri.

** In materia stricta, illud cẽsetur omissum quod nõ exprimit. ad qđ vide. l. si cũ dotem. ff. sol. ma. l. cõmodissimè. ff. de liber. & posthu. c. si cui. j. de verbo. sig. Fonta.*

Idem.

Licet ignorans beneficium sibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit: valent literæ. alterum tamen eliget: si simul teneri non possint. Ioan. And. *Cap. vii.*

GRatia, quã super beneficio à sede apostolica te impetrasse proponis: vitiosa reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab episcopo tuo antea tibi absenti & ignoranti collato nullam (cùm tempore impetrationis nesciręs) feceris mẽtionem. Vtrunque tamen (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure ţeneri) habere nõ potes: sed eligas, quod ex eis malueris retinere.

Idem.

Si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti, præferri non debet. h.d. Ioan. And. *Cap. viii.*

QVamuis is, cuius gratia (per quam mandabatur in certa ecclesia prouideri sibi de beneficio proximè vacaturo) per nos fuerat reuocata: restituatur à nobis denuo ad eandem: non tamen ei, cui post reuocationem, & ante restitutionem prædictas, similis in eadem ecclesia gratia facta fuit. (Nisi de hoc expresse dixerimus) anteferri debebit. Cùm talis restitutio (vbi aliud non exprimitur) intelligatur fieri sine iuris præiudicio alieni.

Idem.

In literis

In literis ad beneficia impetratis, inspicitur tempus datæ: vnde per illas beneficium curatum obtinere non poterit: qui licet nunc sit maior, illo tempore minor erat. hoc dicit. Io. And. *Cap. ix.*

SI eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel sine cura mandauimus prouideri: ad obtinendum curatum beneficium, idoneam non habebas ætatem, tibi licet nunc* legitimę effectus sis ætatis, authoritate literarum huiusmodi (cum tempore datæ ipsarum adhuc non esses idoneus) de beneficio curam animarum habente nequaquā poterit prouideri. Beneficium autem sine cura (cum ad ipsum sufficientem tunc ætatem haberes) per eas licite poteris obtinere.

Idem.

Gratia generalis non præiudicat speciali: & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, consuetudine, vel statuto. hoc dicit. Zenze. *Capitulum. x.*

SI propter tua debita persoluenda fructus beneficiorum primi anni, quæ in tua vacabunt diœcesi: tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegiis, vel statutis, per quę nostra impediri posset cōcessio) vsque ad quinquennium de speciali gratia concedimus. Intentionis nostræ nequaquam existit, si fructus huiusmodi, ecclesiæ tuæ fabricæ vel alteri vsui, seu cuicunque singulari personæ, de speciali consuetudine, priuilegio, vel statuto forsitan debeantur: quòd eis per concessionem ipsam (nisi hoc expresse caueatur in* ea) præiudicium aliquod generetur.

Idem.

1 Causa ab apostolica sede, vel eius legato, committi debent dignitatem obtinentibus: vel canonicatum ecclesiæ cathedralis. Nec tractari debent nisi in ciuitatibus vel locis insignibus. hoc dicit, vsque ad. §. Cum verò. *Capitulum. xi.*

STatutum* quod circa iudices à sede apostolica deputādos nuper edidimus: cùm quædam contenta in eo, quæ pro communi vtilitate credebantur inducta (sicut experientia docuit) tendere dignoscantur ad noxam; sanctione præsenti (quam irrefragabiliter obseruari mandamus) suadente vtilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur vt nullis, nisi dignitate præditis: aut personatum obtinentibus: seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causę authoritāte literarum sedis apostolicæ, vel legatorum eiusdem decætero committātur: nec audiantur alibi, quàm in ciuitatibus, vel locis insignibus, vbi possit cō mode copia peritorum haberi.

Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus, causa cōmitti non debet

Vbi certo tempore debet aliquid adesse, si illud postea adsit, actꝰ nō firmatur. l.i. §. sed si filius ff. de leg. iii. immo executori volēti tum prouidere, ordinariꝰ resistet. Archidi. Ioā. Phil. Fonta.

**Papa in beneficialibus præiudicare potest alterius iuri. nā in beneficialibꝰ oīa potest. e.ii. infra de præben.*

**Nota appellatione statuti cōprehendi. ius cōmune. Fita.*

debet extra illam,nisi in sex casibus:in quibus tamen non trahetur vltra vnam dietam. Et nisi in duobus vltimis casibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis,repelletur à iudice: & in expensis condemnabitur.h.d.vsque ad.§.Cum autem.Dominicus.

Cum verò eiusdẽ ciuitatis seu diœcesis fuerint actor & reus, extra ipsas causa nõ committatur: nec conueniatur aliquis eorundem. Nisi ab episcopo contra aliquem de sua diœcesi, vel ab aliquo contra eum,aut contra eius capitulũ,seu contra vniuersitatem ciuitatis,villæ, aut castri fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem ciuitatem seu diœcesim intrare non audens: aut sui aduersarij potentiam merito perhorrescens, eum intra ipsas nequeat cõuenire secure. in his quippe casibus extra dictas ciuitatem & diœcesim possit contra prædictos causa committi:nullus tamen eorum vltra vnam dietam à fine suæ diœcesis valeat conueniri.Sed & in duobus vltimis casibus nisi impetrans de prædicto timore(quem in literis commissionis exprimere teneatur) primo fidem iudici faciat saltem per proprium iuramentum: iudex ipse nullatenus in causa procedat: sed partes à sua iurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimis alteri parti condemnet.

Actor cõtra reum diuersæ diœcesis debet impetrare delegatum, vel in diœcesi rei,vel in alia nõn propria: nec vltra vnam dietam distante.hoc dicit.Dominicus.

Cum autem actor,& reus ciuitatum & diœcesum fuerint diuersarum,si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere recusset:ipsum non in sua,sed in alia ciuitate,vel diœcesi,libere impetrare valeat: reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit,vltra vnam dietã (sicut in casu alio præmittitur) minime sit remotus.

Delegatus extra locum commissionis, nec partes citare,nec causam cognoscere potest sine expresso partium consensu, nec subdelegare locis vel personis aliis,quàm hic expressum.h.d.Io.And.

In nullo quoq; casuum prædictorum iudex extra ciuitatẽ seu diœcesim,in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de causa sibi commissa cognoscat: nisi ad id expressus accesserit earundem assensus.Neque alibi,quàm intra illas,& personis duntaxat designatis superius committat* quomodolibet vices suas.

** vide Bar.in.l. mulcta.ff. de condi. & demõ. & Bal.lũ in.l.fi. C. de hære. insti.Fo.*

Delegatus nihil debet à partibus recipere,nisi esculentũ & poculentum liberè oblatum,quod paucis possit consumi diebus:vel moderatas expensas si non sunt pauperes, quando pro necessitate vel vtilitate,non malitiosè extra domicilũ pergeret.h.d. Dominicus.

Insuper

Insuper vt gratis, & cum omni puritate iudicium coram ipso procedat, nullum munus vel quicquam aliud (nisi forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis cõsumi posit diebus: vel nisi cum ipsum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, moderatas expensas) recipere ab eisdem partibus qualitercunque præsumat. Prouisurus attẽte quòd in ipsis expensis modũ nequaquam excedat: nec plus ab vna parte, quàm ab alia exigat, cum commune gerat negocium vtriusque: quodque (vbi causæ sibi commissæ vtilitas vel necessitas nõ exegerit) occasionem propter habendas expensas proficiscendi extra domicilium non assumat: sed & vbi notabiliter fuerint pauperes* litigãtes, etiam pro expensis nil prorsus exigat ab eisdem. *Paupertas excusat ab onere expensarũ. Domi.*

Delegatus nisi indigeat, non assumat adsessorem: alias de suo illi prouideat. Si eget, non suspectum partibus assumet cum moderato salario à partibus soluendo.

Assessorem autem, vt quandoque* faciunt aliqui frudulenter (nisi eo indigeat quod conscientiæ relinquatur eiusdem) sibi nequaquam adiungat: alioquin de suo proprio prouidere teneatur eidem. Si autem indigeat, ipsum neutri parti suspectum assumens, ei de competenti salario prouide moderando ab eo, faciat à partibus communiter prouideri. *Iura disponũt super eo qđ nõ fit sæpe: sed quãdoq;. Domi.*

Delegatus taxare debet salarium notariorum, nec participare debet cum ipsis vel assessoribus in salario. h. d. Dominicus.

Notarium verò vel notarios, in causa sibi commissa scribentes, qui vt plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt (vt ad ipsius spectat officium) prudenter refrenet. Nec cũ ipsis, aut cum assessore præfato lucrum participet vllo modo.

Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur restituere, non obstante dantis remissione. Io. And.

*Si quid autem contra constitutionem præsentem receperit, ad ipsius restitutionem integram teneatur. Nulla eorum quibus restitutio faciẽda fuerit remissione vllatenus profutura eidem. *vide. l. si rẽ. prima. §. oĩs. ff. de pig. ac.*

Delegatus non debet vocare testes, nisi statu causa requirente: & producens illos administrare debet expensas in veniendo, stando, & redeundo. Dominicus.

Pro ferẽdo quoque testimonio (prætextu, cuius aliqui alios fraudulenter interdum à iudicibus vocari procurant, vt eos laboribus & expensis fatigent: aut extorqueant aliquid ab eisdẽ) nullum vllatenus conuocet: nisi quando conditio & status causæ requirent. Sed nec tunc (nisi à producente) competentes

(vocato

(vocato pro testimonio, veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari* expensas.

*Consule Bal. in l. fi. C. de fru. & lit. expen.

*An solutio pœnæ legi prohibenti appositæ valide factū contra legem. vide Bar. in l. prætor. ff. de noui ope. nū. F.

*Quādo gratia est cōditionalis, nō pōt procedi ad eius executionē conditione nō existente. vide Inno. de præsum. dudum.

Gesta contra hanc decretalem sunt ipso iure nulla. hoc dicit. Et non diuiditur.

Quicquid autem contra præmissa vel eorum aliquod contigerit attentari: sit ipso iure* irritum & inane.

Idem.

Sola præuenta præsentatio & receptio in canonicū secundi impetrantis in eadem ecclesia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore suæ receptionis: vel post à vacante ante suam receptionem vel præsentationem: & hoc si per processum executoris, vel interpositionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat: nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. hoc dicit. Dominicus.

Capitulum. xii.

Tibi qui gratiā in Bitureñ. ecclesia impetrasti à nobis certo executore concesso, qui te in canonicum recipi faceret: & de præbenda tibi (si qua in eadem ecclesia tūc vacabat: alioquin de vacatura proximè) prouideret: alius similem gratiam, post tuam impetrationem obtinens in eadem, licet prius, quàm tu suas literas præsentauerit, & in canonicū sit receptus; in præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam post vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non extitit) anteferri nō debet. Idem quoque si ante receptionē tuam in canonicum vacauisset præbēda, per processum tui executoris, qui ei, ad quem præbēdæ collatio pertinebat, notificauerat, quòd eam volebat per huiusmodi potestaté conferre: aut interdixerat ne cōferret eandē, seu illam suæ reseruauerat collationi: præsertim cum interpositione decreti affecta, tunc enim tibi & non alteri debet præbenda huiusmodi assignari. Quinimmo si ante receptionē & præsentationē etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta decretum à nobis fuerat, irritum & inane, quod contra ipsam contingeret attentari. In prædictis itaque casibus debes tu præbendā vacantem potius, q̄ impetrator vltimus obtinere: dum tamen dolus tibi nō possit vel notabilis negligentia imputari.

Idem.

Si primo sub conditione prouideri mandatur, & secundus pure impetrans (priusquam veniat conditio) à papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbendæ primo præfertur. Ioan. And.

Capitulum. xiii.

Si pro te alicui directa fuerint scripta nostra,* vt tibi de canonicatu, & præbenda ecclesiæ Bitureñ. (si ad id accederet episcopi,

episcopi, & capituli ecclesiæ prælibatæ adsensus) authoritate apostolica prouideret. Alter postmodum impetrans, qui ex collatione apostolicæ sedis, vel executoris super hoc deputati prouisione (priusquam episcopi & capituli prædictorũ adsensus ad prouisionem tibi accederet faciendam) canonicatum obtinuit Bituren. (licet tu interueniente postea prædictorũ adsensu dicti prioris mãdati authoritate in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus) in præbenda vacante tibi merito antefertur.

Idem.

Hæc est solẽnis decretalis, & per Io. An. subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duos impetrantes non adparet prioritas: hæc decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdistinguit. Et partes patent secundum Ioan. An. licet glossa prima latius summet. *Capitulum. xiiii.*

DVobus super prouisione simili sibi faciẽda in eadem ecclesia, literas à nobis obtinentibus vna die, certis eis executoribus deputatis: si non adpareat, quis primo impetrauerit ex eisdem: is eorum, cui canonicatum contulimus, est in præbenda præferendus alteri, qui à nobis canonicatum non extitit assecutus: licet priusquàm alius eis (ad quos spectat canonicorum receptio, & collatio præbendarum) suas præsentauerit literas: & ab eis in canonicum sit receptus. Si verò neutri eorum vel vtrique canonicatum contulimus: tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primo præsentauerit, erit potior in præbenda. Quòd si forsan ambo simul in præsentando concurrant: ij ad quos (vt præmittitur) spectat canonicorum receptio & collatio præbendarũ: vel eorum maior pars: ex eis alterum, quem voluerint, eligere teneantur: quo electo, alius omnino careat impetratis: nisi ex tenore literarum ipsius expressè appareat, quòd vtrique ipsorum voluerimus prouidere.

Idem.

Omnes indulgentiæ concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis de percipiendis perpetuo fructibus suorum beneficiorum in absentia: sunt reuocatæ. Et profitetur papa se illas in posterum non daturum. Ioan. An. *Capitulum. xv.*

QVia per ambitiosam importunitatẽ petentium, tam nos, quàm nonnulli prædecessores nostri Romani põtifices, indulgentias perpetuas, multis concessimus de percipiendis fructibus beneficiorum suorum (distributionibus * quotidianis, dumtaxat exceptis) siue in scholis essent, siue in ecclesiarum suarum altera residerent, aut in Romana curia morã traherent, seu alio certo loco, vel etiam vbicunque: ex quo insolentiæ

** Adpellatiõe fructuũ veniunt manualia, vt annotant doct. Do. Fonta.*

solentiæ oriuntur vagandi, & dissolutionis præparatur materia: minuitur cultus diuinus, quem desideramus augeri: & officiũ plerumque (propter quod beneficium ecclesiasticum datur) omittitur. Nos volentes emendare præterita, & quantũ possumus aduersus futura cauere: omnes huiusmodi & similes indulgentias (personis non ecclesiis vel dignitatibus datas) penitus reuocamus. Et earum concessionem nostris volumus exulare temporibus. Quódque nobis licere non patimur: nostris successoribus indicamus.

De consuetudine. Tit. iiij.

Bonifacius octauus.

Prætextu consuetudinis etiam iurata, vel quantocunque tempore obseruata, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium, simul cum canonia & præbenda in aliqua ecclesia absque dispensatione sedis apostolica obtinere: vel iam obtenta tenere: & contra præsumptum irritum est omnino. Ioan. And. *Capitulum .i.*

Consuetudinem, quam in vestra ecclesia seruatam asseritis tanto tempore, quòd in contrarium memoria non existit, videlicet quòd ipsius ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præpositūras, seu administrationes, aut duo officia, vel eorum alterũ cum reliquo in simul & præbendam possint in ea licite absque dispensatione sedis apostolicæ obtinere: corruptelam (cùm sacris sit inimica canonibus, & de ambitionis radice processerit) merito reputantes: eam authoritate apostolica reprobamus: vosque ad ipsius obseruantiam, etiam si iuramento firmata extiterit (cum iuramentum iniquitatis vinculum non existat) decernimus non teneri: Statuentes, vt (cum vnum officium vix digne valeat aliquis adimplere) nulli liceat decætero, nisi vnicum personatum, vel dignitatem, aut præposituram, siue administrationẽ, vel officium perpetuum, quocunque nomine censeantur, cum præbenda in simul absque dispensatione dictæ sedis in eadem ecclesia obtinere: vel iam obtenta * tenere. Quòd si à quoquam secus præsumptum fuerit, irritum sit omnino.

** Cõstitutio ãtiqui iuris declaratoria extenditur ad præterita etiã si contra se habeat cõsuetudinẽ dummodo declaret illã nõ valere. Do. Phi. Fon.*

Idem.

Non valet consuetudo, quòd ab officiali episcopi, ad episcopum adpelletur. Ioan. And. *Capitulum .ii.*

Non putamus illam consuetudinem quantocunque tempore de facto seruatam consonam rationi, quòd ab officiali

ciali episcopi ad eundē episcopum valeat appellari. Ne ab eodem ad seipsum (cum sit idem auditorium vtriusque) appellatio interposita videatur.

Idem.

Valet consuetudo praescripta: quòd episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus, sui capituli consilium requirere non teneatur. Ioan. An. *Capitulum.iii.*

NOn est (dum tamen alias sit praescripta * canonicè) * cōsuetudo: quam allegat episcopus, reprobanda: quòd in inquirendis, puniendis, & corrigendis subditorū excessibus, consilium sui capituli requirere minimè teneatur.

** Vide de consue. c. si. Domi.*

** Al. legitimè.*

Idem.

Per rescriptum apostolicum, quo de prabenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesia consuetudo non tollitur: hinc est quòd si ibi est consuetudo, quòd antiquiores canonici vacantes prabendas possint optare gradatim: illo nō obstante mandato, poterit antiquior vacantem optare prabendam: & expectatis per. xx. dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eidem, si autem prabendam vacantem in curia papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Io. And.

Capitulum.iiii.

CVm in tua * ecclesia (in qua consuetudo habetur, quòd antiquiores canonici gradatim meliores si voluerint, possint cum vacant, per se, vel per alios optare praebendas) prouideri mandamus alicui de praebenda, nulli alij de iure debita, proximo inibi vacatura: huiusmodi non obstante mandato, poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare: cùm praebenda vacabit. & illa, quae optata nō fuerit (si nulli sit debita) erit illi, pro quo scripsimus conferenda. In praebendis verò apud se. apost. vacantibus (cum de ipsis per Romanum pontificem ordinatur) locus praedictae consuetudini * nō existit. Ne autem praetextu eiusdem consuetudinis, prouisiones authoritate apostolica faciendae, vltra debitum differantur: statuimus, vt executores super ipsis prouisionibus deputati, optare volentes per viginti dies dumtaxat expectent: quibus elapsis libere in non optatis ad exequenda sibi mandata procedant: praefata consuetudine non obstante.

** Vide. c. ii. de donat.*

** Vide. c. j. supra de constitu.*

De postulatione praelatorum. Tit. v.

Bonifacius octauus.

Si aliquis eligat postulando, vel postulandū, vel in postulandū:

vel postulet eligēdo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat, eligo & postulo, prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus vel postulandus, & tunc consensus tempore eligat alteram viam, electionis scilicet vel postulationis: qua electa ad alterā redire nō poterit. h. d. Ioan. And. Capitulū vnicū.

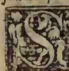
PErpetuo prohibemus edicto, ne sub aliqua ex ijs formis, quas perniciosa curiositas adinuenit: eligo postulando & postulo eligendo: aut eligo postulādum, seu postulo eligēdū. cū nec vera electio, nec vera postulatio resultet ex ipsis: quin sibi potius inuicem aduersentur: aut sub illis verbis, eligo in postulādum, vel postulo in eligendum: cum rem imperfectam significare noscantur, ad faciendas electiones vel postulationes decætero procedātur: si secus actum fuerit eoipso irritum decernentes. Sub ea etiā forma, eligo & postulo, prout potest melius de iure valere (cum incertitudinem contineat) quemquam postulari vel eligi prohibemus: statuentes, quod contra factū fuerit viribus omnino carere, nisi quādo probabiliter dubitatur, vtrū quis sit eligendus, vel potius postulandus: quo casu is, qui sic postulatus fuerit aut electus consensus tempore viam electionis vel postulationis (ne in incerto * vagetur) eligere necessario teneatur, redeundi ad aliam (postquam vnā elegerit) sibi licentia penitus interdicta.

* *vide. 6. vt quis du as. infra. tit. proxi. l. cum qui duobus. ff. de acqui. hære. Fonta.*

De electione & electi potestate. Tit. vj.

Innocen. iiij. in concilio generali Lugdunē.

Si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatē, vel canoniam, in personam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad papam: appellans & defendens, & quorum interest, à die obiectionis, intra mēsem arripiant iter eundi ad papam. Ioan. And. Capitulum. i.

STatuimus, vt si quis electionem, postulationem, vel prouisionem factam impugnat, in formam * obiiciēs aliquid, vel personam, & propter hoc ad nos appellari cōtigerit: tam is, qui opponit, quām qui defendit, & generaliter omnes quorū interest, & quos causa contingit: per se, vel per procuratores, ad causam instructos ad sedem apostolicam à die obiectionis, iter arripiant intra mensem,

* *Ille dicitur impugnare actum qui opponit aliquid contra formā actus.*

Si pars altera expectata per. xx. dies post aduentum alterius

non

non venerit,in negocio procedatur. Ioan. And.

Sed si pars alia non venerit: per viginti dies post aduentum alterius expectata, in electionis negocio, non obstante cuiusquam absentia (sicut de iure fuerit) procedatur. Hæc autem in dignitatibus, personatibus, & canoniis obseruari volumus & mandamus.

Non probãs quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis: non probans quod obiicit in personam, est à beneficiis triënio suspensus: & perpetuo priuatus si se interim ad illa miscuerit. hæ pœnæ locum non habent, si legitimè pateat eum calumniosum non fuisse. Ioan. Andre.

Adiicientes, vt qui plene non probauerit, quod in formam opponit: ad expensas, quas propter hoc pars altera se fecisse docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit, eius quod obiicit in personam à beneficiis ecclesiasticis triënio nouerit se suspensum: ad quæ si intra illud tempus propria temeritate se ingesserit: eis ipso iure perpetuo sit priuatus, nullam super hoc de misericordia spem, aut fiduciam habiturus. Nisi manifestissimis constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ vicio causa probabilis & sufficiens excusaret.

Idem.

Vota conditionalia & alternatiua, & incerta, in electionibus reprobantur, & habentur pro non adiectis: & recidunt in pure cõsentientes. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

IN electionibus & postulationib⁹, ac scrutiniis, ex quibus ius oritur eligẽdi, vota conditionalia alternatiua, vel ince[illegible] penitus reprobamus: Statuentes, (vt huiusmodi votis pro non adiectis habitis) ex puris consensibus celebretur electio: voce illorum, qui non pure consenserint: ea vice * in alios residẽte. ** Depẽnens vota hic expressa, nõ priuatur potestate eligẽdi, sed vox sua nõ cõputatur Do. Fõn.*

Grego. x. in generali concilio Lugduneñ.

Ponitur causa constitutionis, & iuris veteri conseruatio. Ioan. And. *Capitulum. iii.*

VBi periculum maius intenditur, ibi proculdubio est plenius consulendum Quàm grauibus autem sit onusta dispendiis: quot & quantis sit plena periculis ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacte consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant.

Hinc nos euidens euocat ratio (vt dum reformandis etiam minoribus nostra solerter vacat intentio) ea quæ periculosiora sunt, nequaquàm absque remedio reformationis accõmode relinquam⁹. Ideoq; omnia que ꝓ vitãda discordiã in electione

Romani

Romani pontificis, à nostris sunt prædecessoribus, & præcipue à felicis recordationis Alexandro papa tertio, salubriter instituta: omnino immota in sua firmitate manere censentes: nihil enim detrahere illis intendimus: sed quod experientia deesse probauit, præsenti constitutione supplere.

Ponitur quomodo habeat fieri Romani pontificis electio, quando moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat.

Hoc sacro concilio approbante statuimus: vt si eundem pontificem (in ciuitate, in qua cum sua curia residebat) diem claudere contingat extremum: cardinales qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes: absentes expectare decem diebus tantũmodo teneantur: quibus elapsis (siue absentes venerint, siue non) ex tunc omnes conueniant in palatio, in quo idem pontifex habitabat: contenti singuli singulis, tantummodo seruientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. illis tamen, quibus patens necessitas id suggerit, indulgeri duos habere permittimus, eisdem electionis arbitrio reseruato. In eodem autem palatio vnum conclaue (nullo intermedio pariete, seu alio velamine) *omnes inhabitent in communi: quod (reseruato libero ad secretam cameram aditu) ita claudatur vndique, vt nullus illud intrare valeat vel exire. Nulli ad eosdem cardinales aditus pateat: vel facultas secretè loquẽdi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant: nisi eos, qui de voluntate omnium cardinalium inibi præsentium, pro iis tantum, quæ ad electionis instantis negocium pertinent vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis cardinalibus: vel eorum alicui, nuncium mittere: vel scripturam. Qui vero contra fecerit, scripturam mittendo, vel nuncium: aut cum aliquo ipsorum secretè loquendo: ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. In conclaui tamen prædicto aliqua fenestra competens dimittatur: per quam eisdem cardinalibus ad victum commodè necessaria ministrentur: sed per eam nulli ad ipsos patere posit ingressus. verum si (quod absit) intra tres dies postquam (vt prædicitur) conclaue præfatum iidem cardinales intrauerint: non fuerit ipsi ecclesiæ de pastore prouisum: per spacium quinque dierum immediate sequentiũ, singulis diebus, tam in prandio, quàm in cœna vno solo ferculo* sint contenti: quibus (prouisione non facta) decursis: ex tunc tantummodo panis, vinum & aqua ministrẽtur eisdem: * donec eadem prouisio subsequatur. Prouisionis quoque huiusmodi pendente negocio, dicti cardinales nihil de camera papæ recipiant: nec de aliis eidem ecclesiæ tempore vacationis obuenientibus vndecũque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub eius

** Vide. l. si nõ speciali. C. de test. & do. ĩ. c. causã. de testi. & Bal. in d. l. si nõ speciali.*

** Vide gl. in. c. ne talES. de cõs. di. v. Fõ.*

** Electores nolentes eligere possunt cogi etiam tormentis, vt habet gl. in cle. i. de hære. Ph. Fon.*

eius(cuius fidei & diligentiæ camera eadem est commissa)custodia maneăt:per eum dispositioni futuri pŏtificis reseruanda. Qui autem aliquid receperint : teneantur ex tunc à receptione quorumlibet redituum ad eos spectantium abstinere: donec de receptis taliter plenariam satisfactionē impendant.

Iidem quoque cardinales accelerandæ prouisioni sic vacēt attentius:quòd se nequaquā de alio negocio intromittăt: nisi forsan necessitas adeo vrgens incideret, ꝙ eos oporteret de terra ipsius ecclesiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere:vel nisi aliquod tam grande,& tam euidens periculū immineret: quòd omnibus & singulis cardinalibus præsentibus concorditer videretur illi celeriter occurrendum. Sane si aliquis ex prædictis cardinalibus conclaue prædictum (vt supra exprimitur) non intrauerit:aut intrans absque manifesta causa infirmitatis exierit: ipso minimè requisito, nec in eiusdem electionis negocio vlterius admittendo, per alios ad eligendū summum pontificem libere procedatur. Si verò infirmitate superueniente,idem conclaue ex eis aliquem exire contingat: ipsa etiam infirmitate durante poterit eius suffragio non requisito,ad electionem procedi: sed si ad alios post sanitatem sibi redditam, seu ante,redire voluerit:vel etiam si alij absentes(quos per decem dies diximꝰ expectandos) superuenerint: re integra,videlicet antequam eidem ecclesiæ sit de pastore prouisum:in eodem negocio,in illo statu,in quo ipsum inuenerint,admittantur.præmissa tàm de clausura, quàm de seruientibus,cibo,ac potu,& reliquis cum aliis seruaturi.

Quid iuris,quando moritur Romanus pontifex extra ciuitatem,in qua erat curia.

Porro si quando Romanum pontificem extra ciuitatē prædictam (in qua erat cum sua curia residens) contigerit ab hac luce migrare : teneantur cardinales in ciuitate, in cuius territorio,seu districtu idem pontifex obiit,conuenire,nisi sit forsitan interdicta:vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebellione persistat, quo casu in alia viciniori cōueniant: quæ similiter nec interdicto subiaceat,nec sit(vt prædicitur) aperte rebellis. In hac etiā ciuitate tam quo ad expectationē absentium,quàm quo ad habitationem communem,clausurā, & cætera omnia in domo episcopali,vel alia qualibet eisdem cardinalibus deputanda:eadem obseruentur, quæ superius obeunte dicto pōtifice in ea,in qua cū sua curia residebat,sunt expressa.

Dat executores huic iuri cum pœnis. Ioan. And.

Præterea(quia parū est iura condere,nisi sit, qui eadē tuea-

tur) adiiciēdo sancimus: vt domini aliiq; rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani pontificis electio fuerit celebrāda: authoritate nostra, & eiusdem approbatione concilij potestate sibi tradita: præmissa omnia & singula plene, ac inuiolabiliter sine fraude, ac dolo aliquo faciant obseruari: nec cardinales vltra, quàm præmittitur, arctare præsumant. Super his autem taliter obseruandis statim, audito summi pontificis obitu, corā clero & populo vniuerso ciuitatis ipsius ad hoc specialiter conuocandis, præstent corporaliter iuramentum.

Quòd si præmissa diligenter non obseruauerint: aut fraudem in eis, vel circa ea commiserint, cuiuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante priuilegio, eoipso sententiam excommunicationis incurrant, & perpetuo sint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateāt: nec ad aliquód publicum officium admittantur. Ipsos insuper feudis, & bonis cæteris, quæ ab eadē Romana ecclesia, vel quibuslibet aliis ecclesiis obtinēt, ipsofacto decernimus esse priuatos: ita ꝙ ad ecclesias ipsas plene ac libere reuertantur, administratorum earundē ecclesiarum arbitrio sine contradictione aliqua disponenda. Ciuitas veró prædicta, non solum sit interdicto supposita: sed & pontificali dignitate priuata.

Obtestatur cardinales, vt in electione Romani pontificis deponant omnē priuatum affectū: & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.

Cæterùm (quia cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus: vel ad certum aliquem obligationis cuiusq; necessitas adigit, cessat electio, dum libertas adimitur eligendi) cardinales eosdē obsecrantes per viscera misericordiæ dei nostri: per aspersionem sui preciosi sanguinis obtestamur: vt pēsantes attentius quid eis imminet, cum agitur de creatione vicarij Iesu Christi, successoris Petri, rectoris vniuersalis ecclesiæ, gregis dominici directoris; omni priuatæ affectionis inordinationē deposita: & cuiuslibet pactionis, conuētionis, obligationis necessitate: necnon condicti & intendimenti contemplatione cessantibus: non in se reciprocent cōsiderationis intuitum, vel in suos: non quæ sua sunt, quærant: non commodis priuatis intendant, sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium: nisi deo puris & liberis mentibus nuda electionis conscientia vtilitatem publicam liberè prosequantur: omni conatu & solicitudine, prout possibilitas patitur; id acturi tantummodo: vt eorum ministerio acceleretur vtilis, & pernecessaria totius mundi prouisio: idoneo celeriter eidem ecclesiæ sponso dato.

Qui

Qui autem secus egerint: diuinæ subiaceant vltioni eorũ culpa (nisi graui propter hoc peracta pœnitentia) nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia, siue iuramenti, siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa: cassamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere: ita quòd nullus ad illa obseruanda, quomodolibet sit adstrictus: nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei nõ seruatæ: sed non indignæ laudis titulum potius mereatur: cùm lex etiam humana testetur: deo magis transgressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes acceptas.

Monet omnes fideles, vt statim audita summi pontificis morte eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vtili, concordi, & vtili prouisione Romanæ ecclesiæ. prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur: & eis frequentiam orationum, & obseruantiam ieiuniorum indicant. h. d. Ioan. And.

Quia vero fidelibus nõ est, tam de solicita quantũcunq; inuentione fidendum, q̃ de instantia orationis humilis & deuotè sperandum: huic adiicimus sanctioni, vt in omnibus, ciuitatibus, cæterisq; locis insignibus, vbi primũ de memorati pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo, solẽnibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus (donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitanter rumor pertulerit veritatem) humiles preces fundantur ad dominum: apud eũ deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiã facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem cardinalium corda in eligendo concordia, q̃ prouisio celer, concors, & vtilis (prout animarum salus exigit: & totius orbis requirit vtilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur. Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictũ ignorantiæ negligi prætextu contingat, districtè præcipimus: vt patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & alij ecclesiarum prælati, cæteríq;, quibus concessum est proponere verbum dei, clerũ & populum, propter hoc specialiter frequentius congregandos in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & fœlici exitu tanti negocij frequentanda solerter hortentur: & ipsis eadem authoritate, non solum orationum frequentiam, sed obseruantiam (prout circunstantiæ pensandæ suaserint) ieiuniorum indicant. Idem in eodem.

Appellantes cõtra electiones, postulationes, vel p̃uisiones, omnia quæ obiicere intendunt contra personã vel formã, tenẽtur exprimere: & iurare, quòd illa credunt vera esse: & ea se posse p̃bare. Super nõ expressu, ipsi, vel adhærẽtes eis, nõ audiẽtur: nisi de nouo

emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Inno. editum contra non probantes, quæ obiiciuntur in personam vel formam: in suo robore cõseruatur. Ioan. And. *Capitulum. iiii.*

VT circa electiones, postulatiões, & prouisiones ecclesiasticas viam malitiis (prout est possibile) præcludamus, ne diutius periculosè vacet ecclesiæ: vel personatuum, dignitatũ, & aliorum ecclesiasticorum beneficiorum prouisio differatur. Edicto perpetuo prouidemus: vt (si quando aliqui electionibus, postulationibus, vel prouisionibus se opponunt: proponendo aliqua contra electionis, postulationis, seu prouisionis formam, aut personas eligentiũ, vel electi, siue illius, cui erat prouisio facienda siue facta, & propter hoc contigerit appellari) appellantes in instrumẽto publico, seu literis super appellatione confectis, omnia & singula exprimant: quæ in formã intendunt obiicere vel personas. Coram personis authenticis, aut persona, quæ super hoc testimonium perhibeant veritati, corporali præstito iuramento: quòd credunt ea, quæ sic exprimũt esse vera, & se posse probare. Alioquin tam opponentes, quàm (tempore appellationis interpositæ, vel postmodum) adhærẽtes eisdem: obiiciendi aliqua (quæ in fuerint in huiusmodi literis vel instrumentis expressa) potestatem sibi nouerint interdictam, nisi aliquid postea forsan emerserit: vel super antiquis superuenerit probandi facultas: aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de nouo peruenerint, quæ appellantes appellationis tempore emissæ verisimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorarint. Super huiusmodi autem ignorantia, & superueniente facultate probandi, fidem per proprium præstandum corporaliter faciant iuramentum: hoc adiiciendum in iuramento eodem, quòd ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. Illa sane, quæ fœlicis recordationis, Innocentius papa quartus cõtra nõ plenè probãtes ea (quæ in formam vel personam obiecerant) statuit: in suo volumus robore permanere.

* *Qui dicãtur agere actum temerariè, vide text. qui si. sint legit. per venerabilem. ver. videbatur & p Ioã. An. i cle. 1. de sepul.*

Idem in eodem.

Electus ante confirmationẽ administrare nõ debet per se, vel per aliũ, in totum, vel in partẽ, sub quocunq; colore: qui contra fecerint, ipso iure priuati sũt iure ex electiõe quæsito Io. An. Ca. v.

AVaritiæ cæcitas, & dãnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes: eos in illam temeritatem * impellunt, vt quę sibi à iure interdicta nouerint: exquisitis fraudibus vsurpare conentur. Nonnulli siquidem ad regimẽ ecclesia-

clesiarum electi: quia eis (iure prohibente) non licet se ante cõfirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi ecclesiarum (ad quas vocantur) ingerere: ipsam sibi tanq̃ procuratoribus, seu œconomis cõmitti procurant. Cum itaq; non sit malitiis hominum indulgendum: nos latius prouidere volẽtes, hac generali cõstitutione sancimus: vt nullus decætero administrationem dignitatis (ad quam electus est) priusquã celebrata de ipso electio confirmetur: sub œconomatus, vel procurationis nomine: aut alio de nouo quæsito colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, iure (si quod eis per electionem quæsitum fuerit) decernentes eo ipso priuatos.

Idem in eodem.

Eligentes, quam cito commodè possunt, electionem electo præsentent. Electus intra mensem consentiat: aliàs priuatus est iure quæsito, nisi conditio personæ ipsum excuset. Post consensum confirmationem petat intra tres menses, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. And. Capitulum. vi.

QVàm sit ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quàm periculosa etiam esse soleat animabus: non solum iura testantur, sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto statuimus. vt si quãdo fuerit electio in aliqua ecclesia celebrata: electores electionem ipsam (quàm citius commodè poterunt) electo præsentare ac petere consensum ipsius procurent. Electus vero illum adhibere intra mensem à tempore præsentationis huiusmodi teneatur. * Quem si electus ipse vltra præstare distulerit: iure (si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum) ex tũc se nouerit eo ipso priuatum. Nisi forsan ea sit electæ personæ conditio, vt electioni de se celebratæ absq; superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quauis prouisione sedis apostolicæ, consentire nõ possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore (cùm ea celeritate, quã superioris ipsius presentia vel absentia permiserit) petere studeant & habere. Alioquin, si lapso tempore pro eiusdem superioris præsentia vel absentia (vt premittitur) moderando: huiusmodi licentiam eos nequaquam obtinere contingat: electores ex tunc ad electionem aliã procedendi liberam habeant facultatem. Cæterùm quiuis electus intra tres menses post consensum electioni de se celebratæ præsti-

** Validitas actus celebrati, pendet ex voluntate alteri⁹. ad quod vide l. Iulian. §. si qs col ludente. j. ref. de ac. ept. P. F.*

 tum:

tum:confirmationem electionis ipsius petere non omittat. Quod si(iusto impedimento cessante)intra huiusmodi trimestre tempus obmiserit:electio eadē eoipso viribus vacuetur.

Idem in eodem.

Si non sequatur electio: non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate priuatus. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum.vii.*

PErpetuo sanctionis oraculo declaramus: quòd scienter in electionibus nominantes indignum, propter suffragium in scrutinio præstito (nisi adeo in eo perstiterint, quòd ex votis eorum communis electio subsequatur) nequaquam eligēdi potestate priuentur.* Licet pro eo, quòd indignum nominādo, scienter contra conscientias suas agunt: & diuinam vindictam, & apostolicæ vltionis metum (quem qualitas facti suaserit) possint non immerito formidare.

** Vide.l. si quis non dicā rapere. & .l.j. §. phibet. ff.de postu lan.*

Idem in eodem.

Eligens, vel electioni consentiens, contra electum (nisi ex noua causa, vel noniter ei pādita) se nequit opponere, vel renunciare. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum.viii.*

NVlli licere decernimus (postquam in scrutinio nominauerit aliquem, & electio fuerit subsecuta: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ consensum) illū super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus) impugnare: vel nisi ei morum ipsius antea cælata, de nouo pandatur improbitas: seu alicuius alterius latētis vitij, vel defectus (quæ verisimiliter ignorare potuerit) veritas reueletur. De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.

Idem in eodem.

Contra electum à duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil à reliqua parte potest opponi, quod votum extenuet: sed id bene opponitur, quod votum annullet. Ioan. And. *Capitulum.ix.*

SI quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem * numero inueniri: contra electores, qui partem reliquam sic excedunt, ad extenuationem zeli, meriti, vel authoritatis ipsorum, reliquis, vel electo ab eis, aliquid opponendi omnem præsenti decreto interdicimus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipso iure: id eis non intelligimus interdictum.

** vide gl. in cle. ad cōpescendas. de seques. pos. & fru. Do.*

Idem in eodem.

Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionū episcoporum

scoporum & superiorum ad papam: si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliàs nõ. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere: priusquam papa præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debẽt inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent: sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se apostolico conspectui repræsentent. Ioan. And. *Cap. x.*

QVamuis constitutio felicis recordationis Alexandri papæ quarti prædecessoris nostri, causas electionum episcopalium, seu super electionibus episcoporum exortas, non immerito maioribus causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet deuolui asserat ad apostolicæ sedis examen. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellationum frequentiam refrenare volentes, hac generali cõstitutione duximus prouidendum: ut si extra iudicium in prædictis electionibus, vel in aliis dignitatibus episcopatu maioribus celebratis, expressa causa manifestè friuola contigerit appellari: per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negocium deuoluatur. Sed cùm in electionum earundem negociis, in iudicio, vel extra iudicium appellatur * in scriptis, ex causa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad sedem ipsam huiusmodi negocia deferãtur. Cæterùm in præmissis omnibus casibus liceat partibus ab huiusmodi appellationibus (nulla tamen interueniente prauitate) recedere, antequã præfatæ sedi fuerint præsentatæ. Inferiores autem iudices (quorum erat ipsarum causarũ cognitio appellatione cessante) an in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus intromittãt: sed præfigant dictis partibus terminum peremptorium competentẽ: in quo cum omnibus actis & munimentis suis apostolico se cõspectui repræsentent.

** vide gl. j. de elec. ca. i. Do.*

Idem in eodem.

Si inter reliqua, quæ obiiciuntur promouendo ad dignitatem, obiicitur euidens defectus scientiæ vel personæ: illud ante omnia examinari debebit. Et si reperietur falsum, opponens à prosecutione negocii repellitur: & punitur perinde ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. And. *Cap. xi.*

SI fortè inter cætera, quæ obiiciuntur electo aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquã dignitatẽ, euidentẽ scienciæ, vel aliũ personæ defectũ opponi contingat: in discussione

obiectorum illum statuimus ordinem incommutabiliter obseruandum, vt promouendus super defectu ipso ante omnia subiiciatur examini: * cuius euentus examinandis aliis, aut dabit initium, aut negabit. Cæterũ si præmissi examinis exitus huiusmodi oppositiones docuerit veritate destitui: opponentes omnino à prosecutione causæ, in qua talia obiecerunt excludimus: & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium, quæ obiecerant, defecissent.

** Qualiter ꝓbetur defectus scientiæ alicui⁹: quia ꝑ examinationem, quæ fit de ipso. Do.*

Idem in eodem.

Qui grauauerit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius cõsanguineos, vel ecclesias seu bona, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur eligere noluit: ipso facto excommunicatus est. Ioan. And.

Capitulum. xii.

SCiant cuncti, qui clericos vel quaslibet alias personas ecclesiasticas (ad quos, in aliquib⁹ ecclesiis, monasteriis, aut aliis piis locis spectat electio) pro eo, ꝙ rogati, seu aliàs inducti, eum, pro quo rogabantur siue inducebantur, eligere noluerint, vel consanguineos eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cætera, beneficiis siue aliis bonis suis (per se vel per alios) spoliando, seu aliàs iniustè persequendo, grauare præsumpserint: se (ipso facto) excommunicationis sententia innodatos.

Idem in eodem.

Primo punit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum. Secundo punit clericos & monachos hoc fieri procurantes. Tertio punit clericos se talibus non opponẽtes. Quarto ponit qualiter debeant se habere habentes talem custodiam ab antiquo. Ioannes Andreas.

Capitulum. xiii.

GEnerali cõstitutione sancimus, vniuersos * & singulos (qui regalia, custodiam, siue guardiam, aduocationis, seu defensionis titulum in ecclesiis, monasteriis, seu quibuslibet aliis piis locis, de nouo vsurpare conantes, bona ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt) quantæcunq; dignitatis honore præfulgeant. Clericos etiã ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas cæteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurãt: eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere. Illos verò, qui se (vt deberent) talia facientibus non opponunt: de prouentibus ecclesiarum seu locorum ipsorum, pro tẽpore, quo præmissa sine debita cõtradictione permiserint: aliquid percipere districtius inhibemus. Qui autem ab ipsarum ecclesiarũ cæterorumq; locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine iura sibi huiusmodi

** Vide Io. And. de excess. pla. nimis*

iusmodi vindicant:ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros in eis solicitè faciant abstinere, q ea,quæ non pertinent ad fructus siue reditus prouenientes vacationis tẽpore non vsurpent: nec bona cætera, quorũ se asserunt habere custodiam dilabi permittant,sed in bono statu conseruent.

Idem in eodem.

Parœcialis ecclesia nemini conferatur,qui nõ sit idoneus, sciẽtia,moribus,& ætate:& si conferatur non attingenti.xxv.annũ, non valet collatio. Ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit,tenetur personaliter residere, & intra annum sacerdos fieri: si autẽ promotus nõ fuerit,elapso anno priuatus est ipso iure. Super residẽtia autẽ prælatus eius ad tẽpus poterit dispẽsare.Io.An.Ca.xiiii.

Licet canon à felicis recordationis Alexand.papa.iij. præde.no.editus,inter cætera statuerit,vt nullus regimen ecclesiæ parœcialis suscipiat, nisi.xxv. annum ætatis attigerit:ac scientia & moribus commendãdus existat.Quodq; talis ad regimen assumptus huiusmodi: si monitus, non fuerit præfixo à canonibus tempore in presbyterũ ordinatus:à regiminis eiusdem amoueatur officio, & alij cõferatur. Quia tamen in obseruatione canonis memorati, se multi exhibent negligentes: nos periculosam illorum negligentiam volẽtes iuris executione suppleri,præsenti decreto statuimus: vt nullus ad regimen parœcialis ecclesiæ assumatur: nisi sit idoneus moribus,scientia,& ætate. Decernentes collationes de parœcialibus ecclesiis,iis, qui non attigerint.xxv.annum, decætero faciendas viribus omnino carere. Is etiam,qui ad huiusmodi regimen assumetur:vt gregis sibi crediti diligentius curam gerere possit, in parœciali ecclesia,cuius rector extiterit: residere personaliter teneatur. Et intra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum:se faciat ad sacerdotiũ promoueri. Quòd si intra idem tempus promotus non fuerit:ecclesia sibi cõmissa(nulla etiam præmissa monitione)sit præsentis constitutionis authoritate priuatus. Super residentia verò(vt præmittitur) facienda, possit ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere:prout causa rationabilis id exposcit.

Idem in eodem.

Parœcialis ecclesia non commendetur, nisi constituto in ætate legitima & sacerdotio: & tali non nisi vna , & illa tunc demum cùm necessitas vel vtilitas exigit.talis autem commenda vltra sex menses,non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, est irritũ ipso iure.Ioan.And. *Cap.xv.*

Nemo

Vide. c. i. & gl. c. pen. de fil. presbý.

NEmo* deinceps parœcialem ecclesiam, alicui non cõstituto in ætate legitima, & sacerdotio, commendare præsumat: nec tali etiam nisi vnam: & euidenti necessitate, vel vtilitate ipsius ecclesiæ suadente. Huiusmodi autem commendam (vt præmittitur) rite factam declaramus vltra semestris tẽporis spaciũ nõ durare. Statuẽtes, quicquid secus de cõmendis ecclesiarum parœcialiũ actum fuerit, esse irritũ ipso iure.

Nicolaus tertius.

Hac decre. fuit multum vtilis suo tempore, antequam papa reseruaret sibi prouisiones episcopatuum. Gl. i. ponit summarium: & secunda diuisionem. Dominicus. Cap. xvi.

** Vacatio simpliciter dicta cõtinet omnẽ modũ vacãdi. vide. c. susceptũ. de rescri. supra eo. Phi. Fõ.*

CVpientes ecclesiarum vacationibus * periculosis occurrere, ac malignantium subterfugiis obuiare; iam prouisis remediis, alia (quæ patenter ipsa rerum experientia ad earũ expeditionem indicauit vtilia) remedia experta subiungimus: & quod felicis recordationis Gregorius papa. x. prædecessor noster (de electionibus præsentandis electis, & ipsorum electorũ petendo, ac adhibendo cõsensu) salubriter statuit, in suo robore (cũ infra scripti temporis moderatione) in præsentandis electionibus permanere volentes, sed quod de trimestri tempore post consensum ad petendas cõfirmationes instituit (quò ad illas, quæ petuntur vel peti debent à sede apostolica) temperãtes (cũ interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigat: aliquorum distãtia prolixius tempus exposcat) hac generali & in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt omnes electi cathedralium, vel regularium ecclesiarum (quorum electionum confirmationes, vel informationes, ad ipsius sedis examen deducit immediata subiectio, vel appellatio interiecta deuoluit) intra vnum mensem post consensum, vel post obtẽtam de ipsorum electione notitiam (si eam debito tempore non contigerit præsentari) ad sedem ipsam iter arripiant; & ex tunc, siue intra præscriptum tempus iter arripuerint siue non: absque fraude, quàm citò poterunt commodè (locorũ considerata distantia) petituri suarum electionum confirmationes: vel prosecuturi electiones suas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis iuribus, & munimentis suis, & processus suos contingentibus) coram nobis personaliter teneantur. Quòd si per viginti dies (post lapsum ex qualitate locorũ moderandi temporis) expectati, siue eligentes, siue opponẽtes venerint, siue non: personaliter comparere, & suarum electionum confirmationem, vel prosecutionem, seu executionem petere nulla iusta causa interueniente cõtempserint: de qua intra prædictos

dictos viginti dies proposita intra quindecim dies post tẽpus huiusmodi (coram nobis vel alio, seu aliis deputando, vel deputandis à nobis si admittenda videbitur) teneantur apud sedem ipsam facere plenam fidem. Nisi vel intra eosdem viginti dies seu prædictos quindecim, eo casu tantum (cùm ad prædictam causam propositam, vt prædicitur: & admissam probandam cõcessi fuerint) talia & tam verisimilia proponi contingeret, quę iudicio præsidentis electos ipsos ab infrascripta pœna merito excusarent: & propter quæ forsitan videretur eidem ad prædictam comparitionem tempus prolixius indulgendum. Insuper etiam eo casu, quo ad personalem electorum cõparitionem excusandam, aliquam iustam causam proponi contigerit, vel admitti: nisi tunc intra idem tempus iusto impedimento cessante per procuratorem ad præmissa omnia sufficienter instructum: * & nihilominus ipsa causa cessante (vt præmittitur) se personaliter præsentauerint; electiones de ipsis factas, eo ipso viribus vacuãtes: ipsos omni iure (si quod eis per electionem huiusmodi quæsitum esset) decernimus esse priuatos. Electos verò, qui si sine actis iuribus & munimentis suis, & processus suos contingentibus personaliter vel per procuratorem (vt præmittitur) præsentauerint: ea volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi, eo casu pœna percelli: vt pro exhibendis illis alibi, quàm apud sedem ipsam (nisi ex iusta causa) non possint dilationem aliam obtinere. Ad hæc, vt diligens inquisitio super electionibus, & eligentibus, & electis ac aliis præmissa cõtingentibus, plena informatio posit haberi (quam informationem per procuratores, qui vt plurimum constituũtur absentes, & processus ignari cursus causarum non sentit de facili prouenire: de ipsis electoribus duæ personæ ad minus, super negocio ipso (vt de electis præmittitur) sufficienter instructæ (quando electionem concordem esse contigerit) intra idem tempus, per capitulum expensis bonorum ad prælatum ipsius ecclesiæ (de cuius electione agitur) pertinentium, si sint discreta, alioquin communium: vel per ipsum capitulum aliũde prouisorum (si de ipsis discretis, vel communibus tunc haberi non possint) ad omnia instructè (inquam) plenariè, transmittantur. Si verò in discordia electio, vel electiones ipsæ processerint: tunc duæ personæ ad minus de parte qualibet (cũ sint plures) vel de parte electi (cùm electio vna pcesserit) necessariis & moderatis expensis electorum. Quas si electi exhibere contempserint (nisi forsan ipsos facultatum impotentia pro qualitate negocij excusaret) omni iurę ipsis ex tali electione quæsito priuentur. Et quando vnicus est electus, cui

*Nõ nũcių, sed instructũ pcuratorẽ mittẽdum vbi psona cõparere nõ potest. de quo vide Bar. in l. 2. ff. de diuer. & tẽ. pscrip. Phi. Fõ.

cui aliquis vel aliqui se opponunt:eo casu tam opponens,quàm opponentes huiusmodi,si duo tantum, vel si plures,duo ad minus ex ipsis opponentibus,expensis ipsorum opponētium propriis plene (vt dictum est, cum actis & munimentis) instructe compareant: vt per præmissas personas, vel negocium plenarie instrui,vel sedes eadem valeat informari, an ecclesiarum vtilitate pensata,& aliis inspectis circunstantiis, super habendis aliquibus probationibus,seu quibuscunq; aliis) sit alibi facienda * commissio:vel (æquitate suadente) partes potius, apud sedem ipsam in probationibus & aliis sint arctandæ. Cæterum si eligentes electiones ipsas cōcorditer, vel in discordia celebratas, intra octo dies (postquam commode poterunt) electis præsentare distulerint: ipsos, qui culpabiles in hoc extiterint (quo ad se) à processus prosecutione totaliter excludentes,omnibus beneficiis suis,quæ in ipsa ecclesia (de cuius electione agitur) obtinent: per triennium continuum (ex tunc inchoandum) volumus eo ipso fore suspensos. atque si intra illud tempus se propria temeritate,vel alio quæsito colore ingesserint:illis ipso iure perpetuo sint priuati. Vel si personas instructas,vt præmittitur (etiam si opponētes vel electi,mittere vel venire,seu expensas ministrare contemnant) destinare neglexerint (nisi eos capituli,vel contradicentium paucitas,seu alia iusta & probabilis causa euidenter excuset: in quo casu procuratorem sufficienter instructū mittere,& nihilo minus cessante causa dictas personas dirigere teneantur) & à totali (quo ad se) prosecutione processus, & à prouentuum beneficiorum (quæ in ecclesia ipsa obtinent) per triennium continuum perceptione priuentur: opponentis vel opponentium (cum vnicus est electus) contumacia simili pœna plectenda. nihilo minus tamen in præmissis casibus, quibus eligentes vel opponentes, quo ad se, processus prosecutione priuantur,electis super hoc in prosecutione sui iuris nullum præiudicium generetur. Denique cum ad postulationem concordem vel discordem procedi contigerit: & aliqui patientes in ordinibus vel ætate defectū,vel his similes,postulentur (non qui aliis ecclesiis alligati,liberum non habent sine nostra permissione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris iuris obseruātia immutamus) postulatos huiusmodi, & postulātes eosdē,ea moderata districtione perstringimus, vt eo saluo, quòd postulati huiusmodi, nec suis postulationibus præstare consensum,nec (vt de electis dictum est) exhibere expensas aliquibus teneantur: sed postulantes ipsi concorditer vel discorditer,expensas ipsas personis talibus subministret: postulatos in veniendo (si non dissenserint) & postulantes in mittendo

Est in arbitrio iu di. an velit examinare testes in partibus,an coram se. Phi. Fōt.

tendo

tendo personas instructas, (vt in concordi vel discordi electione) per omnia (vt supra præmittitur) moderatio præmissa constringat: & negligentes statuta ibidem, similis pœna percellat: nec per hoc, quod de postulatis pro celeri ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsę minus dependere intelligantur á gratia, quàm antea dependebant. Porro in singulis casibus supradictis, in recuperandis, vel reddendis expensis eligentium, electorum, postulantium, & etiã postulati, illud seruari decernimus, quod iustum fuerit, seu æquitas canonum iudicabit.

Idem.

Glossa prima diuidit, & summat totum textum. vide tam. Dominicum. *Capitulum. xvii.*

FVndaměta militantis ecclesiæ, in montibus sanctis prophetarememorans, per mõtes apostolos & prædicatores patenter insinuat, quibus tota huiusmodi ædificij fabrica confidenter innititur: qui firmæ bases ecclesiæ super fundamento, præter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur: vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio vehebatur, per apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret: sicut scriptum est, In omnem terrã exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. Huius autem muneris sacramentum ita dominus ad omnium apostolorum voluit officium pertinere, vt in beato Petro apostolorũ omnium summo, principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet: hunc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id, quod ipse erat dominus voluit nominari: dicendo, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. vt æterni templi structura deo ædificante cõstructa, mirabili munere gratiæ dei, in Petri consisteret firmitate, cui saluatoris nostri mirãda prouisio beatum Paulum in apostolatu gětium per dexteras societis adiunxit. Isti sunt per quos euangelium Romæ resplenduit: Isti sunt eius patres, verique pastores. Isti sunt, qui vna die pro merito, vno loco, pro gloria, sub vno persecutore, pro parili virtute compassi: vrbě ipsam glorioso cruore martyrij Christo domino consecrarunt. Isti sunt, qui illam in hanc gloriam prouexerunt, vt sit gens sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis & regia: per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta.

Psal. 86. *1. Cor. 3.* *Psal. 18.* *Rom. 10.* *Matt. 16.*

Ne autem ipsa mater ecclesia in congregatione & pastura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsis adiuta, spiritualibus semper proficeret incrementis: non absque miraculo factum esse concipitur, vt occasionaliter Constantini monarchæ

narchæ à deo prouisa, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas, quandam quasi adiiceret ipsi ecclesiæ firmitatê, qui quarto die sui baptismatis, vnà cum omnibus satrapis, & vniuerso senatu, optimatibus etiam, & cuncto populo, in persona beati Siluestri, sibi Romanam concedendo vrbem relinquens, ab eo & successoribus eius, per pragmaticum constitutum disponendam esse (decernens in ipsa vrbe vtriusque potestatis monarchiam Romanis pontificibus) declararet: non iustum arbitrans, vt vbi sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput imperator cœlestis instituit, illic imperator terrenus habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano, iam proprio solio collocata, libertate plena in suis agendis, per omnia potiretur, nec vlli subesset homini: quæ ore diuino cunctis dignoscitur esse prælata. Decet namque ipsi Romano pontifici, per fratres suos sacrosanctæ Romanæ ecclesię cardinales (qui sibi in executione officij sacerdotalis coadiutores assistũt) libera prouenire consilia, decet ipsius nullo modo vacillare iudicia: vt fratres ipsos nullus secularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis fauor absorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos à veri consilij soliditate remoueat: quin (cum per ipsum Romanum pontificem in quibuscunque negociis contingeret eorum peti consilia in consulendo) per omnia liberi eidem Romano pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere consulant & assistant, ipsaque Romani pontificis vicarij dei, quæ suis temporibus occurrerit electio, & eorundem cardinalium (cum expedierit) facienda promotio in omni libertate procedant. Digne itaque ad vrbem ipsam eiusque regimen aciem nostræ considerationis extendimus, vt felici ducta regimine, præseruetur à noxiis: & optatis semper proficiat incrementis. Nunquid obduxit obliuio, quæ vrbi, quæ incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina regimina? Nunquid nõ hæc destructio, mœnium deformatio: proueniens ex ruinis, luce clarius manifestant? Nunquid non hæc fidelium contrectata deposita? Nunquid non hæc ipsa veneranda dei templa præsidentis manu sacrilega diebus nostris nefariè violata ꝓclamant? Quid plura? Nonne ipsius vrbis retro actis temporibus incorrupta constantia, sub regentis eo tempore nefando subuersa est regimine? ipsamque vrbem speculum fidei tanta respersit infamia: vt à matre sua Romana ecclesia filia prædilecta deuiare cõpulsa, quondam Contradinum, qui de venenosa radice Federici quondam Romani imperatoris, colubri tortuosi iusto ipsius ecclesię iudicio reprobati prodiisse videbatur in regulum: quique ad exterminium Romanæ matris ecclesiæ manifestis indicijs

ciis vna cum suis fautoribus aspirabat,& in contemptum dei & suæ matris ac ipsius vrbis opprobrium patenter reciperet, recepto faueret, constituens se per hæc tam patentis hostis suæ matris ecclesiæ filiam adiutricem. Hoc ipsi Romæ præstiterunt senatores incogniti, hoc præsides improuisi, vt gloriosa ciuitas redderetur inglorią, sua stabilitas vocaretur instabilis: suæque constantiæ antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officij nostri debitum circa huiusmodi tam periculosos euentus, ad libram moderaminis erigentes, tantæ subuersionis occasiones ita salubris remedij appositione præcidimus, ne illorũ (qui ipsam rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriam suggillare vel merita: quæ illis apud infallibilem & scientem omnia retributorem de iam perlatis quæsita laboribus salua persistunt. Vt ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretione solertia, per quam ipsi Romanæ ecclesiæ plena libertas (quæ in omnibus & per omnia sibi debetur) optata proueniat: vitentur iam experta pericula, & Romanus populus ab opprimentium protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinem pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta, de fratrum nostrorum consilio, hac irrefragabili & in perpetuum valitura constitutione sancimus: & quandocunque & quotiescunque senatoris electio vel alterius quocunque nomine censeatur, qui quocunque modo vel quocunque titulo ipsius vrbis debeat præesse regimini, in posterũ imminebit: nullus imperator seu rex Romanorũ, aut alius imperator vel rex, princeps, marchio, dux, comes aut baro, vel quicunq; alterius notabilis præeminentiæ potẽtiæ seu potestatis excellentiæ vel dignitatis existat, frater filius vel nepos* eorũ, ad tempus vel in perpetuum, seu quiuis alius, vltra annale spaciũ quouis modo colore vel causa, per se vel aliam personam quomodolibet submittendam in senatorẽ, capitaneũm, patriciũ, aut rectorem: vel ad eiusdem vrbis regimen seu officiũ nominetur, eligatur seu alias etiam assumatur absq; licentia sedis apostolicæ speciali: per ipsius sedis literas concessionẽ licentię huiusmodi specialiter exprimentes. Quòd si secus factũ fuerit, nominationẽ electionem & assumptionẽ huiusmodi decernimus esse nullas: ac carere omni robore firmitatis: & nõ solum nominatores, electores, & assumptores, verum etiam nominati electi & assumpti si huiusmodi nominationi electioni, seu assumptioni, consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendẽtes & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis vel assumptis, auxilium

* vide l. i. §. ii. ff. de gra. & Bar. in l. oẽs populi. gl. in c. nonnulli. de rescript.

auxilium,consilium vel fauorem, publice,vel occulte,cuiuscun que dignitatis vel præeminentiæ conditionis aut status extiterint,eoipso sententiam excommunicationis incurrant,ac nihilo minus ipsos nominatos electos seu assumptos, si contra constitutionem præsenté prædictis nominationi electioni vel assumptioni consenserint,aut se quoquo modo illis ingesserint,& eorum posteros in perpetuum omnibus feudis, priuilegiis, libertatibus,immunitatibus gratiis & honoribus,quæ à prædicta seu aliis tenent ecclesiis,cēsemus esse priuatos:ita quòd illi,ad quos eorum collatio concessio seu dispositio pertinet,resumendi,ea aut retinendi cōcedendi seu conferendi aliis,seu de ipsis etiam disponendi (prout ad eos pertinet) liberam habeant potestatem:& ne taliter nominati electi vel assumpti de sua pertinacia vel contemptu valeant gloriari: nos quælibet mandata,præcepta,ordinationes & statuta,quæ fecerint, omnesque sententias,quas tulerint,& quicquid penitus in contractibus & obligationibus seu quibuscunque aliis vrbis nomine, vel tanquam senatores,capitanei,patricij,aut rectores,vel officiales ipsius egerint:irrita prorsus ex nunc & vacua nunciamus. Iudices vero & tabelliones, qui super his aut eorum aliquibus contra præsentis constitutionis edictum patrocinari vel instrumenta conficere forte presumpserint:iudicatus & tabellionatus officiis se nouerint esse priuatos. Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicuius eorum ab huiusmodi excommunicationis sententia (præterquam in mortis articulo) absolui nō possint,nisi per Romanum pontificem, vel de ipsius petita & obtenta licentia speciali: non obstantibus aliquibus priuilegiis indulgentiis,concessionibus,constitutionibus, consuetudinibus & statutis quacunq; firmitate vallatis,quæ in premissis omnibus nolumus aliquibus vel alicui suffragari: sed omnia, quo ad illa decernimus non tenere. Vt autem ciues Romanorum, qui ex ipsa vrbe naturalem duxisse noscuntur originem,aut quiuis alij,qui in ipsa eiúsve territorio nō aduenæ,sed continui habitatores exiterant, quò ad honores ipsius vrbis, aut regimen gratiosis functionibus potiantur:non intendimus, quòd præsens constitutio tales excludat quin ad vnum annum duntaxat, vel ad aliud tempus breuius nominari ad ipsius regimen, & officium eligi valeant, ac assumi:etiam si prædictorum principum & aliorum fratres,filij vel nepotes existant.aut etiā si extra vrbem & ipsius territorium sub nomine comitatus,baroniæ,seu cuiuscunque alterius tituli in hominibus vel locis aliquibus iurisdictionem seu potestatem aliquā temporalem vel perpetuam obtinerent: dummodo prædicta iurisdictio vel potestas

testas extra vrbem & territorium præfata consistens, non tantæ præeminentiæ vel notabilis potentatus existat, quòd eam obtinentes eius occasione vel causa cum aliis exclusis à dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

Bonifacius octauus.

Canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure, vel per sententiã (præterquam in casu negligentiæ) eligẽdi potestate priuatis: ad papam ius deuoluitur eligẽdi. in inferioribus ecclesiis semper ad proximũ superiorem deuoluitur. hoc dicit. *Capitulum. xviii.*

QVanquam in casu* negligentiæ sit statutum à iure, vt ecclesia cathedrali vacante, si per eos ad quos spectat, non fuerit electio de prælato intra tempus debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluatur: hoc tamen non est, ad casum alium extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia vel ipso iure cum eligunt scienter indignum, vel per sententiam cum formam traditam in generali concilio non obseruant, eligendi potestate priuentur: non ad dictum superiorem, sed ad Romanum pontificem potestas eadem deuoluetur. Secus autem in inferioribus ecclesiis est censendum.

** Pœna imposita p ius in casu negligẽtia, nõ includit casum delicti. & sic non parificantur negligentia et delictũ.*

Idem.

Constitutione, Vt circa. non satisfecit appellans, qui disiunctiue iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ioan. And. *Capitulum. xix.*

IS, qui contra electionis formam vel electi personam aliqua obiiciens, ad sedem apostolicam appellauit, corporali à se præstito iuramento, quod illa, quæ in appellatione sua expresserat, vel ea, quæ de ipsis deberent sufficere, vera esse credebat, & se posse probare: non est super obiectis vel expresis huiusmodi audiendus. Cum non simpliciter, sicuti tenebatur iuxta constitutionem felicis recordationis Gregorij papæ. x. prædecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunensi, iurauerit expressa eadem seu obiecta se credere vera esse: & se posse probare: sed indeterminate illa, vel ea, quæ deberent sufficere de eisdem.

** Potest dici persona certa, licet suo noĩe non nominetur. ad hoc de testi. Licet ex quadam.*

Idem.

Qui contra certam personam ne eligatur appellat, constitutionem, Vt circa. seruare tenetur. Ioan. And. *Capitulum. xx.*

QVi contra certam, & nominatam* personam ne ab aliis eligatur, ad sedem apostolicam antequam fiat electio, duxerit appellandũ: debet per omnia in appellando ser-

uare formam constitutionis felicis recordationis Gregorij papæ.x. prædecessoris nostri (vt circa) editæ in concilio Lugdun. ac si electione iam facta eum contingeret appellare. Alioquin non obseruās, pœnæ constitutionis eiusdē se nouerit subiacere.

Si compromissum est in plures vt eligant: per vnum facienda est electionis pronunciatio, sicut quando proceditur per formam scrutinii. aliter electio facta non tenet. Ioan. And. *Cap. xxi.*

SIcut cum per formam scrutinij ad electionem proceditur, est per vnum pronuncianda & facienda communis electio, secundum canonica instituta: sic & per vnum debet fieri, cum per formam proceditur compromissi. Quamuis in arbitris compromissariis lex * humana innuat, quòd ab eis omnibus sit pronunciatio facienda: alioquin à pluribus compromissariis facta simul electio, eoipso viribus non subsistat.

Leges ciuiles possunt allegari in foro canonico. de quo supra de no. ope. nū. c. i. & ii. Do.

Idem.

Decre. supra eodem, licet canon. in collegiatis parœcialibus ecclesiis & assumptis ad ipsarum regimen, locum non habet. Ioan. And. *Capitulum. xxii.*

STatutum felicis recordationis Grego. x. papæ prædecessoris nostri de iis, qui ad parœcialium ecclesiarum regimen assumuntur promouendis ad sacerdotium intra annum, alioquin eisdem ecclesiis sint priuati quod (cum sit pœnale) restringi potius conuenit, quàm laxari. declaramus ad collegiatas ecclesias, etiam si alias parœciales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi: sed antiqua iura seruari debere potius in eisdem. Idem.

Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorum) illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures aliorum comparatione consenserant: non tenet electio cum præter formas concilii fuerit celebrata. Ioan. And. *Capitulum. xxiii.*

SI cui eligendi potestas data fuerit sub hac forma, vt ipse secreto & sigillatim votis singulorum de capitulo exquisitis, & in scriptis redactis illum eligat, in quē plures de capitulo partium comparatione minorum consenserint: licet consentientes maiorem partem totius capituli non attingant: ipseque facto huiusmodi scrutinio & in scriptis redacto, iuxta traditam sibi formam eum, in quem non maior pars, sed plures de dicto capitulo, quàm in quēquam alium direxerant vota sua duxerit eligendum. Talis electio (cum præter formas, quas generale concilium seruari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter

aliter fierent non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.

Idem.

Ex vocatione quocunque modo facta in discordia de religioso mendicante ad praelaturam extra administrationē sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de praelati licentia. Idem de vocatione facta à minori parte numero ad quālibet praelationem de religioso non mendicante: & secus factum irritum decernit. Et ponit istud cap. vnum speciale in mendicantibus. Ioan. And.

Capitulum. xxiiii.

Quorundam oculos sic vicium ambitionis excaecat, q̄ quasi suae professionis immemores, qua contemptis honoribus, abiectis diuitiis, spretisq; deliciis, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni, retro respiciunt ad aratrum manu missa dum praecipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & causarū strepitibus se inuoluunt, & extra administrationes proprij ordinis solium praelaturae conscendere moliuntur, electionibus, postulationibus seu prouisionibus de se in discordia celebratis, improuide praestando consensum, praebendi assensum à suo superiore nonnunquā extorta licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum & ecclesiarum dispendia noscimus prouenisse, & prouentura maiora in antea verisimiliter formidamus. *Lucae. 9.*

Volentes igitur huic pesti salubri remedio obuiare: praesenti constitutione sancimus, vt nulli religioso praedicatorū, minorū, eremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet mendicantium ordinum ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione ad aliquam extra administrationē sui ordinis praelaturam in discordia de se facta ius de caetero acquiratur: nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, prouisioni, aut vocationi quoquo modo valeat consentire: etiam si magistri, aut ministri, vel prioris generalium eorundem ad id accesserit licentia vel consensus.

Circa religiosos quoque alios cuiuscunque conditionis vel status existant, volumus hoc seruari: vt nec ipsi electionibus, postulationibus, prouisionibus, aut vocationibus, à minori parte numero ad praelationes quaslibet de se factis (quae hoc ipso, quòd à minori parte processerint, nullum prorsus tribuant ius eisdē) suum audeant praestare consensum: etiam si super hoc assensus vel licentia suorum interuenerit praelatorum. Nos enim quicquid contra praemissa vel eorum aliquod à quoquam contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane.

Idem.

Non potest electus duas electiones prosequi, petēdo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentum altera, per quam consequi

sequi poßit suæ intẽtionis effectum. necesse ergo habet alteram eligere: qua electa ad alterã redire nõ poterit. Ioan. An. *Cap. xxv.*

VT quis duas electiones de se in aliqua ecclesia celebratas prosequatur insimul & cõfirmationem petat ex eis (cum non nisi ex vna ipsarum valeat ius habere) rationi consonũ non putamus. Etiam si se cõtentum esse velle altera, per quam suæ intentionis cõsequi posit effectũ in initio protestetur. Oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ, vel sui aduersarij, si quem habet discrimine in incerto vagetur) eligere, quã prosequi velit ex illis: & confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare sibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum. Idem.

Si electus non consentit vel post consensum renunciat vel moritur, vel propter occultum sui vicium electio cassatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Ioan. And. *Capitulum. xxvi.*

** Vide. l. hac conditio. §. i. ff. de cõdi. et demon. & l. filio. §. i. illo. tit. Philip. Fon.*

** Diligẽtia in termino facta & redacta ad nihilũ: termin⁹ iteratur. Vide Bar. in l. & ideo. ff. de verb. ob.*

SI electio ex eo non sortiatur effectum, quia electus consentire recusat, vel post consensum renunciat* iuri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum eius vicium irritatur: electores (qui iam fecerant quod* spectabat ad ipsos, intra iuris terminum eligendo) habebunt à dissensu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis: ac si vacatio noua esset, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam. Dummodo nil fraudulenter egerint in præmissis.

Idem.

Si religiosus non obtenta licẽtia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium: non valet consensus, & irrita est electio. *Capitulum. xxvii.*

** Vide tex. in. iii. q vii. indicet. De.*

SI religiosus (cuius arbitrium* nõ ex sua, cum velle vel nolle non habeat: sed ex illius, quẽ vice dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasterium, vel suã ecclesiã celebratæ, sui superioris, qui dare ipsam valeat, non petita licentia & obtenta præsumpserit consentire: consensus sic præstitus non teneat, & in pœnam præsumptionis illius electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

Solus superior sine conuentu dare potest suo religioso consentiendi, & transeundi licentiam. hoc dicit.

Quia vero vtrum religiosis consentiendi electionibus de se factis. & ad prælationes, ad quas electi fuerint transeundi à suis superioribus,

superioribus,sine fratrum consilio licentia dari possit:(cum iura super hoc sint varia)dubitatur interdum.Nos ad huiusmodi dubitationem tollēdam:& vt ordinationes ecclesiarum ac monasteriorum,in quibus tales electi extiterint,celerius & facilius valeant expediri:decernimus,vt iidem superiores(suis irrequisitis conuentibus) electis huiusmodi consentiendi & transeundi,liberam dare valeant facultatem.

Idem.

Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus. Ad dignitatem autem episcopalem & in seculari & in regulari ecclesia talis eligi poterit. *Capitulum.xxviii.*

NVllus religiosus ad abbatiam seu prælaturam suæ vel alterius religionis decætero eligatur,nisi antea fuerit ordinem regularem expresse professus. Quod si secus actum fuerit:eo ipso irritum habeatur. Ad dignitatem vero episcopalem:(ad quam nouitij eliguntur interdum) talem in secularibus vel regularibus ecclesiis eligi minime prohibemus.

Idem.

Forma electionis tradita per decre. supra eo. Cum dilecti. non est sublata per sequens consilium: Quia propter. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum.xxix.*

CVm expediat cōcordare iura iuribus:& eorum correctiones (si sustineri valeant) euitari. Decretalem felicis recordationis Innocen.papæ.iij. prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licite compromitti:vt compromissarij secreto & sigillatim voluntatibus omnium inquisitis illum,in quem maior & sanior pars capituli consenserit, eligere teneantur:declaramus abrogatam nō esse per subsecutum concilium generale : imo potest in ipsis electionibus vt prius procedi licite per eandem.

Idem.

Accedens ad sedem apostolicam pro instruendo negocio electionis per Decre.cupientes, eundo, hac de causa stando, & redeundo integre (præter quotidianas distributiones)percipit fructus beneficiorum,quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo.Ioan.An. *Capitulum.xxx.*

*Suū pōt dici id,qđ est suū in pte & non in toto.nā ecclesia nō est tota canonici. vide gl. ĩfra de prabē. cū in illu.

CVm non deceat alicui suum officium esse damnosum: Statuimus,vt ij, qui iuxta constitutionem felicis recordationis Nicolai papæ tertij prædecessoris nostri super hoc editam, ad apostolicam sedem venerint,eam circa imminentiū electionum negocia instructuri:(cum tales ecclesiarum suarum * prosequentes vtilitatem,censeri debeant residētes) fructus bene-

ficiorum suorum, quæ obtinent in illis ecclesiis, quarum negocia prosequuntur, & etiam aliorum, quos reciperẽt vel possent recipere in ipsis ecclesiis residendo, integre (quotidianis distributionibus duntaxat exceptis) recipiant: ad sedem propterea veniendo eandem, ibidemque hac de causa morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesiis residerent. Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis seu priuilegiis quibuscunque, per quæ præmissorum effectus posset quomodolibet impediri.

Idem.

Is, qui opponit euidentem defectum scientiæ vel personæ, contra promouẽdum ad aliquam dignitatem: pœnitere non potest. causam reddit. Ioan. And. *Capitulum. xxxi.*

AB eo, qui contra electum vel postulatum seu promouendũ ad aliquam dignitatem, inter cætera, quæ obiicit euidentem *notorium, seu manifestum sciẽtiæ, vel alium personæ defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel eius qualitas nequeunt postea reuocari. Cum enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi, destitui veritate contingat) à prosecutione causæ debeat omnino excludi, & puniri perinde ac si in probatione omnium, quæ obiecerat defecisset: iustum est vt (postquam ad oppositionem eãdem procedit) nequeat in præiudicium eius, contra quem opposuit, vlterius pœnitere.

**vide tex. infra. de verb. signifi. c. ii.*

Idem.

Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de cõtemptu. *Capitulum. xxxii.*

EX eo ꝙ ad electionem episcopi, quæ te in pupillari constituto ętate, in tua ecclesia extitit celebrata: cum cęteris eiusdẽ ecclesię canonicis non fuisti admissus: de contemptu conqueri: aut electionem eandem impugnare nõ potes. Cum tam iuris, * quàm rationis existat: vt tales (cùm discretione careant) ad præstandum in electione suffragium nullatenus admittantur.

**vide. c. inquisitionis supra de accu. Domi.*

Non professi cum professis, vel conuersi laici cũ clericis, electioni interesse non debent. h. d.

In ecclesiis quoque regularibus, vel monasteriis, ij, qui non sunt tacite vel expresse professi, non debent cum professis, vel conuersi laici cum clericis electionibus interesse.

Idem.

Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ in scriptis ex causa probabili appelletur ad papam: ea pendente confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit Decre. cupientes. nõ solum quid

quòd electus veniat, sed quòd vsque ad finem negocium prosequatur. & habet locum etiam cum appellatur à cõfirmatione vel prouisione. Ioan. And. *Capitulum. xxxiii.*

SI postquam ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia celebrata, fuerit in scriptis ex causa probabili, quæ probata deberet legitima reputari ad sed. apost. appellatum, electionẽ ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi confirmatio, nisi prius fuerit canonicè ab appellatione ipsa recessum (cum sic ab eo, qui non potuit * de facto præsumpta) nullam obtinebit roboris firmitatem. Si vero electus, qui iuxta constitutionem fœlicis recordationis Nicolai papæ tertij prędecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negocio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit antequam huiusmodi negocium sit finitum: eius electio autoritate constitutionis ipsius, (quæ non solum, vt quis veniat, sed etiam ex sui mente exigit quòd vsque ad finem negocium prosequatur) eo ipso viribus euacuatur omnino. Cùm autem ab electionis confirmatione vel facta prouisione per eum, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta eligẽdi potestas ad sedem appellatur eandem: constitutionem prędictam in veniẽdo & mittendo, & aliis, quæ perstringuntur in ea conuenit obseruari.

* *Gesta à iudice incompetẽti sũt nulla. ad hoc. supra. de iuri. at si clerici. cũ si. De.*

Idem.

Dispensare possunt episcopi & superiores eum habentibus parœciales ecclesias sibi subiectas, quòd vsque ad septennium studẽdo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tamen debent promoueri intra annum: alias sunt priuati. Et illo durante septennio debet in illis ecclesiis idoneus poni vicarius, de fructibus ecclesiæ sustinendus. Elapso septẽnio debet rector intra annum in presbyterum promoueri. *Capitulum. xxxiiii.*

CVm ex eo, quòd fœlicis recordationis Greg. pa. x. prædecessor noster statuit in concilio Lugdun, vt ad regimẽ parœcialium ecclesiarum assumpti, se ad sacerdotiũ promoueri faciant intra annum à sibi commissi regiminis tempore connumerandum: & personaliter resideant in eisdem. Alioquin si intra idem tẽpus promoti nõ fuerint, huiusmodi ecclesiis absque monitione alia sint priuati. Nonnullis ex tunc parœciales ecclesias recusantibus acceptare legendi & proficiendi (cũ eis facultates nõ suppetãt: nec ab ecclesiarũ prelatis de aliis beneficiis in plerisq; mũdi partibus interdũ prouideatur eisdẽ) opportunitas sit sublata, in grande vniuersalis ecclesiæ, quæ ad sui

regimen viris literatis permaximè noscitur indigere) dispendium & iacturam. Nos super hoc multorum instantia excitati, frequenter volẽtes cupientibus in sciẽtia proficere: vt fructũ in dei ecclesia suo tẽpore adferre valeãt opportunum vtiliter prouidere: præsenti cõstitutione sancimus, vt episcopi eorũq; superiores cũ iis, qui huiusmodi subiectas sibi ecclesias obtinent vel obtinuerint, in futurũ dispẽsare possint liberè, ꝙ vsq; ad septennium literarum studio insistẽtes promoueri minimè teneantur, nisi ad ordinem subdiaconatus dumtaxat: ad quem intra prædictum annũ recipiendum (ne sicut à multis de Christi patrimonio sublimatis olim factum esse dinoscitur, à statu retrocedere valeãt clericali) omnino astringi volumus: & nisi receperint, pœna contenta in dicto concilio eoipso percelli.

Porrò septennio prædicto durante, iidem episcopi & superiores solicitè prouidere procurent, vt per bonos & sufficientes vicarios ab eis in huiusmodi ecclesiis deputandos, animarum cura diligenter exerceatur: & deseruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipsarum ecclesiarum prouentibus necessaria congruè ministrentur. Elapso vero dicto septennio, * ij, cũ quibus fuerit (vt præmittitur) dispensatum, ad diaconatus & presbyteratus ordines intra annum se faciãt promoueri: alioquin ex tunc dictam pœnam (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros.

** Dispensare nõ potest episcopus vltra septenniũ cũ curato sup nõ ꝓmotiõe ad sacerdotiũ*

Idem.

Quatuor dicit. Primò, quod ad pœnam priuationis rectoris parœcialis ecclesiæ non promoti, requiritur, quòd annus integer sit cõpletus. Secundo, quòd annus ille non currit iustè impedito. Tertio, quòd post priuationem, ecclesia eidem conferri non potest. Quarto, quòd non promotus si eo animo receperat ecclesiam vt fructus anni perciperet: tenetur ad restitutionem ipsorum. Et qui ea mente contulit: ecclesiã seruare debet indemnẽ. Ioan. And. Cap. xxxv.

** Vbi statutũ præcipit certam pœnã soluẽdã ĩtra annũ, illa pœna peti nõ potest, donec annus totaliter sit elapsus.*

Commissa tibi parœcialis ecclesia, quanquam tantum de anno transiuerit, quòd intra ipsum nequeas iuxta statutũ generalis concilij Lugdunensis ad sacerdotium promoueri: nõ est nisi tunc demum, cùm ex toto * fuerit ipse annus elapsus, censenda vacare. nec potest alteri antea te nolente conferri.

Annus autem huiusmodi, qui à tẽpore illo incœpit, quo ipsius ecclesiæ regimen commissum tibi extitit, & possessionem eius pacificã habuisti: vel per te stetit, quo minus haberes eãdem: tibi non currit, si promoueri iusto impedimento detẽtus intra tempus huiusmodi nequiuisti. Porrò si intra dictũ tempus nõ fueris rationabili causa cessante promotus: tibi ecclesia ipsa,

ipsa,qua dicti statuti authoritate iam priuatus existis(ne statutum,ipsum fiat ludibrio,debitóq; frustretur effectu: & nō rebus,sed verbis, cum sit potius contrarium faciendum: lex imposita videatur)nullatenus ea vice poterit iterato conferri.

Cæterùm si promoueri ad sacerdotium non intendēs parœcialem receperis ecclesiam,vt fructus ex ea per annum percipias:ipsam postmodum dimissurus(nisi voluntate mutata promotus fueris)teneberis ad restitutionē fructuū eorundē: cùm eos receperis fraudulenter.Illū autē,qui eam tibi cōtulit, cùm te non crederet ad huiusmodi ordinem promouendum:(præter diuinam,quam exinde incurrit offensam)ad seruandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari.

Idem.

Abbas exemptus eligitur in episcopum: sed transire non potest sine licentia Papæ vel legati de latere. *Capitulum.xxxvi.*

SI abbatē ecclesiæ Romanæ immediatè subiectū in vestrum episcopū elegistis,reprehendi exinde nulla ratione potestis:ei tamen ab alio,q̄ à nobis vel apostolicæ sedis legato,si sit in prouincia de latere * nostro missus : dari nō potest licentia suū deserendi monasterium,& ad vestram ecclesiā transeundi.

Legatus de latere potest confirmare electiones episcoporum exemptorum:reliqui non,sine speciali mandato.Ioan.Andre.

Huiusmodi vero legatus,qui maius omnibus post Rom. pōtificem in prouincia sibi decreta imperium censetur habere: archiepiscoporum,episcoporum, & exemptorū electiones potest ex officio cōfirmare.Alij autem legati hoc nequeunt: nisi id eis à sede ipsa specialiter sit commissum.

** De triplici genere legatorum, vide glo.in.c j. de offi.leg. & do.meū Brunellū, in lib. de potest. legati.Fon.*

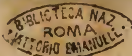
Idem.

Si compromissarius non eligit intra tempus iuris, ad proximū superiorem deuoluitur potestas prouidendi.Si eligit sed indignum, indistinctè redit ad cōpromittentes: nisi id scienter ratum habuerint.Idem si electus idoneus non consentit.Si compromissarius scienter eligit indignum : ipse solus ab ecclesiasticis beneficiis triennio est suspensus, nisi id compromittentes scienter ratum habuerint. Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in episcopo compromissario, nec in electione inferiorum episcoporum . Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa. Et idē in beneficiis illius,qui deficit in probatione eius, quod obiicit in personam.Ioan.And. *Capitulum xxxvii.*

** Electio potest fieri ãte, quàm episcopus tradatur sepulturæ de quo vide ca.Bona s.eo.*

SI compromissarius,in quem defuncto*episcopo transfertur eligendi potestas,negligenter intra tēpus à iure statutū

eligere

eligere prætermittat: ad superiorem proximum potestas deuoluitur prouidendi, sibiq; compromittentes imputent, qui in talem potestaté huiusmodi transtulerunt. Si vero eligat, sed indignũ: tunc siue sciẽter id fecerit (cũ dolus ipsius eis, qui nõ sunt in culpa nõ debeat imputari) * siue etiã ignoranter (cùm suo sic functus officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter electionem talem ratam habuerint) libere reuertitur ad eosdem. Idem fit cum elegit idoneum: sed electus renuit consentire. Porro eo casu, cùm scilicet indignus eligitur ab eodẽ, compromittentes (quos illius odio non conuenit prægrauari) nequaquam (nisi sicut præmittitur ratum habuerint) puniuntur: sed ipse (vt pœna suum authorem teneat) à beneficiis ecclesiasticis triennio iuxta Lateranense concilium suspenditur ipso iure. Huiusmodi quoque pœna, nec in episcopo, si ad eligendum fiat compromissarius sic peccante (cùm de iure nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mẽtio habeatur) * nec in aliorumquàm episcoporũ & superiorum ipsorum electionibus: cùm peccatur in ipsis, vindicat sibi locum. Restringitur etiã dicta pœna solùm ad ea beneficia, quæ sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter eligendo, specialiter noscitur offendisse. Et idem in illius beneficiis est censendum: qui alicuius electionem, postulationem, aut prouisionem impugnans, in probatione deficit eius quod obiicit in personam.

** vide. l. fina. C. de acqui. pos. vbi ei⁹ delictũ concernit pcessum, & pœnam de Ancha. Fonta.*

** vide. l. hos accusare, §. in omnibus. ff. de accu. ca. finẽ libus. de do. & cõ. Fon.*

Idem.

Procurator ad appellandum secundum formam cap. Vt circa. non est idoneus, nisi omnia obiecta & forma iuramenti in procuratorio exprimantur. h. d. secundum Pau. Capitulum. xxxviii.

PRocurator ad appellandum contra electionẽ, postulationẽ, aut prouisionẽ alicuius non aliter idoneus decætero reputetur, q̃ si omnia, quę in formam obiicere vel personas, & propter quæ appellare intendit, singulariter & clarè in eius procuratorio sint expressa. Habeátq; speciale mandatum iurandi corporaliter in eorum animas, quorũ procurator existit, quòd ipsi credunt expressa huiusmodi vera esse, & se posse probare.

Idem.

Cassata confirmatione, vel cassa nunciata propter defectum iurisdictionis, vel solennitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicetur. Ioan. And. Capitulum. xxxix.

SI confirmationem electionis propter debitam iuris solennitatem in confirmatione ipsa omissam, vel ex eo quia ipse, qui confirmauit, confirmandi non habuit potestaté, cassari seu

cassam

cassam & irritam nunciari contingat: non propter hoc praecedens electio (si aliàs sit canonica) intelligitur infirmari.

Idem.

Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia: singulares personae capituli vel conuentus occupant bona à praelato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia, donec plenè restituant, ab officio & quibuscunque beneficiis sunt suspensi: non obstātibus priuilegiis, statutis, & consuetudinibus quacunque firmitate vallatis. Ioan. And. *Capitulum. xl.*

QVia saepe * contingit quòd cathedralibus & regularibus ac collegiatis ecclesiis vacantibus: capitula, conuentus, collegia, * & singulares earundem personae bona à praelatis ipsarum dimissa, vel vacationis tempore obuenientia, quę in vtilitatem dictarum ecclesiarū expendi, vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari: occupant, inter se diuidunt, surripiunt, dilapidant, dissipant: & consumunt in earum graue dispendium & iacturam. Nos ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitatibus praecauere volentes: decernimus vt ij, qui praemissa decaetero praesumpserint, eo ipso sint & tamdiu maneant ab officio & beneficiis quibuscunq; suspensi, donec plenè restituerint quicquid de bonis perceperint supradictis. Non obstantibus quibuslibet priuilegiis vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus, constitutionibus vel statutis, iuramēto, confirmatione sedis apost. aut alia quacunque firmitate vallatis: quae omnia, quò ad hoc authoritate apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus: ac nulli⁹ deinceps volumus esse firmitatis.

** Iura debent adaptari iis, quae saepe cōtingūt. vide glos. de despon. impu. literas.*

** Q̄ uō pu niātur collegia vide Bar. in. l. aut facta. ff. de poen. ca. si ciuitas. de sen. excom. de Ancha. Fen.*

Idem.

Decretalis, Vt circa. solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet: in iudicialibus autē antiqua iura seruāda sunt. h. d. Ioan. And. *Capitulum. xli.*

COnstitutio foelicis recordationis Greg. pa. praedecessoris nostri edita in concilio Lugduñ. formam exprimens secundum quam ab iis, qui in electionibus, postulationibus, aut prouisionibus se opponunt, debeat appellari: locū sibi non vindicat, nisi solum cùm in eis extra iudiciū appellatur. Quando vero in iudiciis in huiusmodi negociis appellari contingit: anteriora iura (cū per eā immutata nō fuerint) obseruari oportet.

Idem.

Habens plenam administrationem cathedralis ecclesiae in spiritualibus & tēporalibus: iurisdictionalia exercere potest, sacramentalia

mentalia non, nisi episcopus fuerit.h.d.Domi. *Cap.xlii.*

IS, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesiæ plena & libera in spiritalibus & temporalibus à sede apostolica (cui soli hoc competit) est commissa: potest (alienatione bonorum immobilium, duntaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis episcopalis existunt, & quæ potest electus exequi confirmatus, liberè exercere. Illa quippe, quæ ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit episcopus) per alios faciat episcopos expediri. Idem.

Monialis non eligit, nisi peregerit duodecimum annum, & sit tacitè vel expreßè professa, nec eligitur nisi peregerit tricesimum annum & fuerit expreßè professa.h.d.prima pars vsque ibi, Sanè.Ioan.And. *Capitulum.xliii.*

INdemnitatibus monasteriorum monialium, quæ frequẽter propter electiones in discordia celebratas, in ipsis grãdia in spiritualibus & temporalibus dispendia patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes: statuimus, vt cùm in eis fuerit electio facienda, nulla monialis (nisi duodecimum annũ peregerit: & professa fuerit tacite vel expresse) ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in abbatissam, aut priorissam (vbi per priorissam monasterium gubernatur) decætero eligatur aliqua, nisi tricesimum annum compleuerit: & expresse professa fuerit ordinem regularem.

Non obstante contradictione, vel appellatione quacũq;, electa à duabus partibus numero cùm per scrutiniũ proceditur, examinatione præmissa per officium præsidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad actus extraneos se diuertant: eligentes possunt accedere ad illam, quæ maiorem partem conuentus numero habet. & si per accessum ad duas partes peruenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicetur: non tamen adimetur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cùm abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adepta. Item de obiectis contra electam à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes, nec à principio, nec per accessum habet: ante cõfirmationem sine strepitu & figura iudicii inquiretur. Ipsa tamẽ (alienatione bonorum & monialium receptione sibi interdictis) interim ministrabit. Item à minori parte electæ nullum ius acquiritur, nec aliæ possunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio, nisi numeri ad numerum.h.d.

Sanè si ad electionem per formam scrutinij procedatur; & (votis

(votis in diuersa diuisis) electiones perplures in discordia celebrari contingat:ea,quæ à duabus partibus numero fuerit celebrata(exceptione seu contradictione aut appellatione quacūque partis alterius non obstante) per superiorem (prius tamen ex officio prout spectat ad ipsum diligenti examinatione præmissa)si aliàs inuenta fuerit canonica confirmetur: & confirmatæ electę(si abbatissa*extiterit)benedictio impendatur. * *Vide glo.i.ca.i. de rel.do.*

Si autem nulla earundem electionum à partibus fuerit celebrata duabus:tunc (non obstante ꝙ sit publicatum scrutinium, & ad electionem processum)possint moniales,quę in aliam vel in alias direxerant vota sua:licitè per consensum(antequam ad actus diuertāt extraneos) omni prauitate cessante ad illam accedere, quæ ab aliis maiorem partē conuentus numero faciētibus est electa . Et si per accessum huiusmodi ad duas partes peruenire poterit:illis,quę antea in eam consenserant computatis,confirmetur & benedicatur:ac si duas partes ab initio habuisset, vt in casu proximo est præmissum. Verùm si quæ fuerint moniales, quæ postquam in præmissis casibus talis confirmata & benedicta extiterit, ac possesionē suæ administrationis fuerit assecuta:voluerint in modum denunciationis vel accusationis,vt à dignitate deiiciatur adepta: proponere aliquid contra ipsam , eis per prædicta proponendi minimè sit sublata facultas. Si verò ad illam,quæ à maiori parte(vt præmittitur) est electa:noluerint aliæ accedere moniales , vel si accesserint: non tot tamen , quòd cum aliis prius in eam consentientibus faciant duas * partes: tunc super obiectibus partis alterius , si quæ fuerint , & sup aliis,quæ in tali negocio sunt ex officio inquirenda , plenè sine strepitu iudicij & figura per superiorem inquiratur primitus antè , quàm confirmetur eadem electio, vel etiam infirmetur : sed interim præsentis constitutionis authoritate in spiritualibus & temporalibus liberè administret: sic tamen quòd de rebus monasterij nil penitus alienet:nec aliquam in monialem recipiat quoquo modo. Si qua verò à minori parte cōuentus numero nominata fuerit vel electa: ex nominatione vel electione huiusmodi(quas eo ipso quòd pars minor eas fecerit,vires aliquas nolumus obtinere)ipsi ius aliquod quomodolibet non quæratur:nec ad eam ab aliis per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. Vt autem cū per prędictam formam proceditur , facilius in huiusmodi monialium electionibus ad concordiam veniatur:decernimus,vt non zeli ad zelum,nec meriti ad meritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem. * *Vide Bar.in.l. interdū. ff.de his.instit.*

Electa per compromissum benedictio impendetur , non obstāte muneris

minoris partis cõtradictione: sed si maior se ei opponat, liberè administrabit, nec confirmabitur. Si autẽ ei se opponat pars in duplo maior: non administrabit, nec confirmabitur, sed expectabit litis euentum. hoc dicit.

Cæterũ si per formam cõpromissi fuerit in electione processum, & electæ pars aliqua se opponat: si minor, ipsius (vt in forma scrutinij statuitur) confirmetur electio, & eidem benedictio impẽdatur, partis eiusdem cõtradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet nõ obstante: sed per hoc denunciãdi vel accusandi eam postmodũ sibi via minimè sit præclusa. Si maior, eius (donec de obiectis & aliis vt in eadem forma scrutinij præmittitur fuerit inquisitum) cõfirmatio vel infirmatio differatur: sed interim (vt prædicitur) liberè administret, nisi forsan pars opponentium extiterit duplo maior: tũc enim administrare ipsam nolumus, sed litis euentum potius expectare.

Si ab opponentibus in casibus præmissis appellatur, constitutio, Vt circa. seruabitur: sed moniales ad sedem apostolicam personaliter non venient, sed procuratores secundum constitutionem cupientes, mittent. h. d. Ioan. And.

Porrò si in huiusmodi electionum negociis contigerit (in illis dũtaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta præmissa fuerint admittendæ) ad sedem apostolicam appellari: appellantes formam cõstitutionis felicis recordationis Gregorij papæ prędecessoris nostri editæ in concilio Lugduñ. diligentius seruare teneantur. Sed cùm eas propter sexus verecundiam, * suæq; conditionis statum non deceat, nec ipsis expediat publico cœtui demonstrari, aut extra sua monasteria euagari: nolumus q; electæ, vel etiam eligentes aut appellantes, seu hæ, contra quas appellatum fuerit, ad eandem sedẽ personaliter veniant quoquo modo. Sed procuratores sufficienter instructos iuxta cõstitutionem piæ memoriæ Nicolai papæ. iij. prædecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos electionum ac appellationum & postulationum suarum prosecuturę negocia, prout iustitia suadebit. pœnam in dicta constitutione contentam ipso iure (si hoc non fecerint) incursuræ.

Ponentes vel nutrientes discordiam in electione monialium: ipso iure sunt excommunicati. h. d. Ioan. And.

Postremò ij, quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus moniales easdem deinceps contigerit euocari, ab his prorsus abstineant, per quæ inter eas super faciendis ipsis electionibus oriri * possit discordia, vel exorta nutriri: alias eoipso excommunicationis

** Vide hic effectũ verecũdiæ p Ancha. c. l. filii. ff. de cõdi. insti. Fõ.*

** De. not. quòd pœna statuta pcurantibus ortum discordiæ, non ligat iam ortã nutriẽtes. Fonta.*

municationis sententiæ se nouerint subiacere.

Hæc constitutio locum habet in monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis secularibus: hoc excepto quòd non debeant, nisi professa eligere vel eligi. quod non potest sibi vindicare locum in canonicis secularibus. per hoc tamen papa non approbat statũ dictarum canonicarum secularium. h.d. Ioan. And.

Supradicta, siquidem nedũ in monasteriis, in quibus sunt moniales viuentes sub aliqua de religionibus approbatis: sed etiã in illis vbi sunt iuxta quarundam prouinciarum consuetudinem mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed viuunt vt in secularibus ecclesiis canonici seculares, volumus per omnia obseruari: eo (quod supra dicitur) duntaxat excepto, vt non eligantur nec eligant nõ professæ, cùm in ipsis hoc locum sibi nequeat vindicare. per hoc tamen earum statum, ordinem seu regulam nolumus nec intẽdimus approbare.

Iura de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulũ non sunt mutata hoc dicit.

Ad hæc licet præmissa, quæ in multis à iure communi discrepare noscuntur: circa electiones in quibuslibet mulierum monasteriis faciendis ex certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda: intentionis tamen nostræ nequaquam extitit per illa, quo ad electiones in aliis virorum monasteriis, vel quibusuis ecclesiis celebrãdis aliquid immutetur: sed iura precedentia in sua omnino remaneant firmitate.

Idem.

Si ordinarius post recessum appellationis interiectæ ad curiam, in causis electionum episcopatuum. non inquisito an prauitas interuenerit, procedit, confirmat, vel consecrat: prædicta non tenent: & ipse ab episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annũ. h.d. Dominicus de sancto Geminiano. Cap. xliii.

PRouida cõsideratione generale concilium Lugdunẽ. cõcessit, vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium ad sedem apostolicam in electionum episcoporum, & eorũ superiorum negociis interiectis, per quas ad sedẽ ipsam eadem negocia deferuntur: partes (nulla interueniente prauitate) recedere valeant antè, quàm, ipsi sedi apostolicæ appellationes eædem fuerint præsentatæ: sed inferiores iudices, quorum est (appellatione cessante) negociorũ cognitio eorũdem: si in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se non intromittant vllatenus de eisdem

de eisdem: sed præfigant ipsis partibus peremptorium terminum competentem.quo cum actis & munimentis suis apostolico se conspectui repræsentent. Verum cùm nonnulli concessione huiusmodi abutentes* suam (inquisitione præfata omissa)cognitionem in eisdem negociis interponant:ad confirmandas electiones,& consecrandos electos temere procedendo. Nos super hoc expressius prouidere volentes,confirmationes & consecrationes huiusmodi, & quoscunque processus alios,quos(inquisitione præmissa non habita)contigerit decætero in talibus negociis attentari: decernimus nullius penitus existere firmitatis:& confirmantes & consecrantes eosdem(vt in eo, in quo peccauerint puniantur*) ab episcoporum confirmatione ac consecratione per annum continuum ipso iure fore suspensos.

*vide gl. ī cle.i. de iu.pat.

*vide.l. 1.ff.de diuor. ī prīci.et Bar. in.l.ptor ait.§.hoc q; interdictū. ff. de no.ope.nūcia.

Idem.

Si papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit, & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat: omnia tamen,quæ reseruationem sequuntur,carent effectu. Ioan. And.

Capitulum.xlv.

SI eo tempore,quo prouisionem alicuius ecclesię cathedralis ex quauis causa dispositioni seu ordinationi sedis apostolicæ reseruamus, inhibentes ne ad electionem vel prouisionem faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernētes si secus super hoc à quoquam scienter vel ignoranter attētatum extiterit, irritum & inane:iam ad electionem forsitan sit processum in ipsa. Præsenti constitutione sancimus,quòd licet reseruatio,inhibitio, & decretum huiusmodi non afficiāt electionem,vel alia,quæ precedunt:afficiunt tamen vt effectu careant ea,quæ postmodum subsequuntur.

Idem.

Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest in solidum & non aliter:& in altero admittendo ponit tres gradus. h.d.vsq; ad.§.Porrò.Dominicus. *Cap.xlvi.*

SI quis iusto * impedimento detentus in electionis negocio nequeat commodè interesse:potest nedum vni (prout dicitur in concilio generali) sed & pluribus committere vices suas,dum tamen eorum cuilibet det in solidum potestatem:& erit tunc melior conditio occupantis. Verùm si ambo concurrant insimul,& postulent se admitti, audiri eos non expedit:quia possent vota sua dirigere in diuersos, sicq; res non haberet exitum,& quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admit-

*vide.l. 1.§.eius rei.ff. de offi.ei cui manda.

is admittatur duntaxat, quem capitulum vel pars maior elegerit, vel si concordare nequeant: is qui primo * in instrumento vel literis procurationis extiterit nominatus. Si autem nullus ipsorum in solidum fuerit deputatus, tunc propter rationem eandem ipsorum aliquis non debebit admitti: sibiq; imputet, qui sic eos constituit indiscretè.

* *Vide di sti. 2 libri sto pater. & l. si ser uus commu nis. de sti. ser. c. quo niã abbas de offi. de le. Fon.*

Procurator ad eligẽdum constitutus, vnum nomine suo, & vnũ nomine domini sui eligere non potest: nisi à domino de certa perso na speciale mandatum habeat. h. d.

Porrò cùm vnus est procurator simpliciter constitutus: si is vnum suo & alium domini sui nomine in scrutinio nominandũ duxerit, nihil agit: nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum, tũc enim in illam eius, & in aliam suo nomine licitè poterit consentire.

Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius procurator esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, nolente capitulo deputare non possit) votum per literas exprimere non potest: cùm cuiuslibet votum sit secreto & sigillatim in scrutinio exprimendum. hoc dicit.

Absens quoque (licet nullus de collegio velit esse procurator eiusdem: nec ipse nolente capitulo extraneum valeat deputare) non poterit aliquatenus per literas exprimere votũ suũ, quod nõ est ante scrutinium: sed in ipso scrutinio secretè & sigillatim tantummodo exprimendum.

Idem.

Si apparet coelectus, vel se opponens ei, qui confirmationem pètit, ille vocabitur nominatim: aliàs fiet in ecclesia crida generalis, quòd se confirmationi volẽtes opponere, veniant peremptorio assignato: aliter confirmatio facta non tenet Io. And. Cap. xlvii.

QVoniam electione non in concordia celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio pertinet, consueuit interdum suæ cõfirmationis celeritate, præferens cupiditatem propriam iuri, & inordinatum affectũ etiã æquitati, competitorem aliquando vbi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est vnicus, supplantare: dum nullis vocatis & non discusso negocio per repentinam confirmationem cito (contra doctrinam Apostoli) imponit manus electo. *1. Tim. 5.* Nos volentes huic morbo & fraudibus obuiare: præsenti constitutione sancimus, cõfirmationes tales viribus omnino carere, ipsasq; decernimus irritas & inanes. Vocationem autem huiusmodi nominatim vbi est coelectus, vel appareat oppo-

sitor*, aliâs generaliter in ecclesia, in qua electio facta est, vt si qui sint, qui se velint opponere, cōpareant assignato peremptorio termino cōpetenti, faciendam esse censemus. Quæ etiā si electio in cōcordia celebrata fuerit: volumus obseruari.

** Vide Inn. c. inter quatuor. de maio. & obe. dict. l. fin. C. de iure delib.*

De renunciatione. Titu. vij.

Bonifacius octauus.

Romanus pontifex potest liberè papatui renunciare. hoc dicit. secundum Zen. *Capitulum. i.*

Voniam aliqui curiosi disceptantes de iis, quæ nō multum expediunt, & plura sapere, quàm oporteat (contra doctrinam Apostoli) temere appetentes, in dubitationem solicitam, an Ro. pon. (maximè cùm se insufficientem agnoscit ad regendam vniuersalem ecclesiam, & summi pontificatus onera supportāda) renunciare valeat papatui: eiusq; oneri & honori deducere minus prouidè videbantur. Celestinus papa quintus prædecessor noster (dum eiusdem ecclesiæ regimini præsidebat) volens super hoc hæsitationis cuiuslibet materiam amputare, deliberatione habita cum suis fratribus ecclesiæ Romanæ cardinalibus (de quorum numero tūc eramus*) de nostro & ipsorum omnium concordi consilio & assensu authoritate apostolica statuit & decreuit Romanum pontificem posse liberè resignare. Nos igitur ne statutum huiusmodi per temporis cursum obliuioni dari, aut dubitationem eādem in recidiuam disceptationem vlterius deduci contingat: ipsum inter constitutiones alias ad perpetuam rei memoriām de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

** Vide. l. ius sena. C. de dig. lib. 12.*

Idem.

Si in fraudem expectantis, primam vacaturam, cùm in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat, non tenetur expectans illam recipere, imò illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem. Et si illi renuncianti illa pinguis postea cōferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraq;.

Capitulum. ii.

SI te præbendam vel dignitatem, in aliqua ecclesia proximo vacaturam authoritate apostolica expectante, aliquis præbendam seu dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulēter ei renunciet, vt illa primo sic vacante præcludatur tibi via per consequens ad obtinendum præbendam vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortē alicuius vel aliâs in ipsa ecclesia

clesia creditur verisimiter in proximo vacatura, per renunciationem huiusmodi (dùmodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas: vt quia dictæ renunciationis tempore is, qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat infirmitate graui detinebatur, vel aliquid aliud imminebat, propter quod illius præbenda seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus obstaculum interponi: quo minus (præbenda vel dignitate prædicta sic fraudulenter renunciata omissa) possis dictam pinguiorem cùm eam vel aliam, si prius ipsam vacare contigerit, authoritate præfata liberè petere, veluti tibi debitam & habere. Cæterùm si prædicto renuncianti huiusmodi præbenda vel dignitas pinguior forsitan conferatur: eo ipso* dicta fraus intelligatur esse probata, & idem renuncians habita omnino careat & ambita.

*Ex vicinitate tẽporis aliquid p̃sumitur, vt habes i.l. post cõtractũ. ff. de dona. & Bal. in l. 1. C. de ser uis fugi. Phil. Fō.

De supplenda negligentia prælatorum. Titulus. viij.

Innocentius quartus.

Iurisdictio suffraganei excommunicati, ad metropolitanum non deuoluitur. Ioan. And. *Cap. i.*

Omana ecclesia: & infra. Edictum verò per Remen. prouinciam publicatum, vt à subditis episcoporum ipsius prouinciæ pro audiendis & terminandis eorum causis liberè ad Remen. curiam accedatur, penitus reuocamus. Quia etiam si tenerentur iidem episcopi pro suis culpis vinculo excommunicationis adstricti: non tamen ex culpis* ipsis (cùm id nõ inueniatur à iure concessum) ad Remen. archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum. Sed alia fortè pro illis pœna ipsis canonica posset infligi.

* Qui his potest pluries puniri ex eadẽ culpa quã do p̃sistit ĩ eius cõtumacia.

Idem baronibus & comitibus regni Portugalliæ.

Si ille, qui præest est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem. h. d. Ioan. And. *Cap. ii.*

GRandi non immeritò: & infra. Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præfati regis Portugalliæ fratrem de deuotione, probitate ac circũspectione multipliciter commendatum, qui eidem regi (si absque legitimo decederet filio) iure regni succederet: quiq; examinatæ dilectionis affectu, quo vos & prædictum regnũ prosequitur (magnanimitate ac potentia sibi plurimum suffragantibus)

regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur: præsertim cùm ad curam & administrationem generalem, & liberam regni eiusdem, tam pro sæpedicti regis, quàm ipsius regni vtilitate si prouidè attendatur, ac ad defensionem ecclesiarum, monasteriorum, aliorumq; piorum locorum regni præfati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarũ, quàm secularium, necnon viduarum, orphanorum, & cæterorũ ibidem degentium, ac deperditorum inibi recuperationem salubriter (vt in domino confidimus) sit assumptus, cùm ad vos accesserit (fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto, si aliquib⁹ fortè præfato regi, vel cuicũque alij personæ tenemini, aut etiam ipsius regis prohibitione : dummodo personam eius, & vitã, ac legitimi sui filij, si aliquem ipsum habere contigerit fideliter conseruetis, debitum eis exhibentes honorem, nequaquam obstãtibus) in ciuitatibus, castris, villis, & munitionibus regni prędicti, cum omnibus suis recipere, ac eius dispositioni, ordinationi, & mãdatis vniuersaliter singuli, & singulariter vniuersi per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis: impendentes sibi contra quoslibet repugnantes, ac etiam violentos consilium, auxilium, & fauorem: de reditibus, prouentibus, omnibusq; pręfati regni iuribus sine deminutione aliqua plenariè respondendo: vt de illis dicto regi secundũ quod suam decet excellentiam, sibi ac suis & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negociorum emergentium qualitate valeat prouidere. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Bracharensi archiepiscopo, & episcopo Colimbrensi, damus nostris literis in præceptis : vt vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiastiacam appellatione remota compellant. Per hoc autem nõ intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo * filio (si quem habuerit) prædictum regnũ adimere : sed potius sibi & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita ipsius regis per solicitudinem & prouidentiam comitis consulere supradicti.

** Vide Bal. in l. si viua matre. C. de bo. ma. & C. de agr. & cẽsi. l. cũ scim⁹. li. xi. & l. impub.*

Bonifacius octauus.

Episcopo à paganis, vel à schismaticis capto, nõ archiepiscop⁹. sed capitulũ administrat: nisi papa quam cito hoc fieri poterit sup hoc per capitulũ consulendus aliter ordinaret. Io. And. Cap. iii.

SI episcopus à paganis, aut schismaticis capiatur: non archiepiscopus sed capitulum, ac si sedes per mortem vacaret illius, in spiritalibus & tẽporalibus ministrare debebit: donec eũ libertati restitui, vel per sed. apost. (cuius interest ecclesiarum prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulũ, quàm

cito

cito commodè poterit consulendam aliud cõtigerit ordinari.

Idem.

Ecclesia cathedrali vacante, solus papa visitatorem deputat, nisi archiepiscopus propter negligentiam, vel dolosam capituli administrationem cum causa cognitione deputaret.h.d. Domi.

Capitulum.iiii.

ECclesiæ cathedrali vacanti visitator ab alio, quàm à Romano* pontifice deputari nõ potest: Nisi fortè capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter, aut perperã administret. Tũc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato, causæq; super hoc cognitione præmissa) visitatorem, seu administratorem eidem ecclesiæ licitè poterit deputare.

*Vide supra, de offic. legat. quòd trãslationem. Domi.

Visitator ecclesiæ vacantis ab inferiore à papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat: excepta beneficiorum collatione ad episcopum pertinente.h.d. Domi.

Huiusmodi quoq; visitator, quanquam spiritaliũ & temporalium administrationem legitimã censeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent, episcopi conferre nõ potest, si ab alio, quàm à Romano pontifice fuerit deputatus.

De temporibus ordinationũ, & qualitate ordinandorum. Tit.ix.

Clemens quartus.

Episcopus Italiæ vltramontanum non ordinet, nisi de speciali licentia papæ, vel per patentes literas episcopi sui, cõtinentes iustam causam quare nolit vel non possit illum ordinare. si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus: ita quod etiam à pœnitentiariis papæ, sine ipsius speciali licentia absolui non poterit. Ioan. And. *Cap.i.*

Aepe contingit, ꝙ nonnulli clerici vinculo excommunicationis adstricti, aut apostatæ, seu irregulares, vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam, in qua de his habetur notitia fugientes, se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines promoueri. Nos igitur volentes animarũ ipsorum periculis obuiare, statuimus, vt nullus episcoporũ Italiæ decætero aliquem vltramontanum clericum ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licẽtiam habeat, vel ab episcopo, de cuius diœcesi traxit originem ordinandus, vel in cuius diœcesi beneficiatus existit: per eius patentes literas causam ratio-

 nabilem

nabilem cõtinentes,quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare.

Eos verò,quos contra præmissa contigerit ordinari: manere volumus absq; spe dispensationis,super hoc à sede apo.obtinẽdæ suspensos,ac ordinãtes pœnitentia cõdigna puniri. Omnibus nostris pœnitentiariis inhibentes districtè,ne absq; licẽtia nostra speciali,cum taliter ordinatis dispensent,vel suas eis tradent literas,per quas cum ipsis debeat dispensari.

Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

Qui scienter ordinauerint clericum alienum,per annum à collatione ordinum sunt suspensi. & postquam suspensio fuerit manifesta,poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis episcopis ordinari. Ioan. And. *Capitulum.ii.*

EOs,qui clericos parœciæ alienæ absque superioris ordinãdorum licentia scienter, seu affectata ignorantia, vel quocũque alio figmento quæsito præsumpserint ordinare: per annum à collatione ordinum decernimus esse suspensos. Is, quæ iura statuunt contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. Clericis quoque parœciæ taliter suspẽsorum, postquam eorum suspensio fuerit manifesta: absque ipsorum etiam licentia,interim recipiendi ordines ab aliis vicinis episcopis, aliâs tamen canonicè,liberam concedimus facultatem.

Bonifacius octauus.

Episcopus originis,domicilii, vel ecclesiastici beneficii commẽdatitias ad ordines dare potest,inferiores prælati non: nisi ex priuilegio.nec officiales episcoporũ:sed ii,qui habẽt administrationẽ spiritalium illas bene concedunt. *Cap.iii.*

CVm nullus clericum parœciæ alienæ, præter superioris ipsius licentiam debeat ordinare: superior intelligitur in hoc casu episcopus,de cuius diœcesi est is,qui ad ordines promoueri desiderat oriũdus, seu in cuius diœcesi beneficium obtinet ecclesiasticum,seu habet(licet alibi natus fuerit)domicilium in eadem. Inferiores quoq; prælati,religiosi vel alij,nisi eis ꝙ suos clericos,aut subditos possint,à quo voluerint episcopo facere ordinari,à sede apo.specialiter sit indultum, vel officiales episcopi(cũ ad hoc se ipsius officium non extendat) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. Episcopo autẽ in remotis agente ipsius in spiritalibus vicarius generalis, vel(sede vacante)capitulũ, seu is, ad quem tũc temporis administratio spiritalium noscitur pertinere,dare possunt licentiã ordinãdi.

Possunt episcopi ordinare priores prioratuũ nõ exemptorũ, & ipsorum

ipsorum socios, quamdiu morantur in illis: licet inde non fuerint oriundi. Ioan. And.

¶ Religiosi verò à suis superioribus in non exemptis prioratibus deputati priores, & eorum socij, possunt à locorum diœcesanis, quamdiu morantur in ipsis prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum diœcesibus oriundi.

Idem.

Episcopus, seu alius inferior, primam tonsuram infanti non confert, nisi religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alterius diœcesis absque sui prælati licentia, nec etiam coniugato, nisi religionem intret, aut ad sacros promoueatur legitime: aliàs contra faciens punitur, vt hic, hoc dicit. Zen. Cap. iiii.

NVllus episcopus, vel quiuis alius infanti (nisi fortè religionem intraret) seu illiterato, sed nec absque sui superioris licentia homini diœcesis alienæ clericalem præsumat conferre tonsuram: nec etiam coniugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri: prout est sacris canonibus definitum. Qui vero contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit puniatur) per vnum annum à collatione clericalis tonsuræ, duntaxat nouerit se suspensum.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum. Tit. x.

Bonifacius octauus.

Episcopus dispensat cum maiore .xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstet. hoc dicit. Dominicus, Capitulum vnicum.

PErmittimus* vt episcopi cum iis, qui .xx. annum compleuerint, quod dignitates vel personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere: posint (si aliud non obstat canonicum) libere dispensare.

**Potestas dispensandi in superiore, non est necessitatis, sed voluntatis, vt di. tex. permittimus. & .l. di. miror.*

De filiis presbyterorum, & aliis illegitimè natis. Tit. xj.

Bonifacius octauus.

Cum illegitime natis dispensant episcopi in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale in quo aliàs dispēsare possunt: in aliis dispensatio papæ requiritur. Io. And. Cap. i.

S,qui defectum patitur natalium, ex dispensatione episcopi licite potest(si ei aliud canonicū non obsistat) ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium,cui cura non imminet animarū: dummodo sit tale super quo per ipsum episcopum valeat dispensari. Ad ordines quoq; maiores,vel beneficia curā animarum habentia:super quibus nequit episcopus dispensare, sine dispensatione sedis apostolicæ promoueri non potest.

Si dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante vllo defectu possit ad curatum beneficium promoueri: prætextu illius dispensationis non poterit duo beneficia in simul obtinere. Ioā. And.

Ille verò, cum quo per sedem dispensatur eandem, vt (præmisso non obstante defectu) valeat ad beneficium,etiam si curam animarum habeat promoueri:nequit prætextu dispēsationis huiusmodi(quam exorbitantem à iure oportet veluti odiosam restringi) nisi vnicum beneficium obtinere.

Idem.

Si ille,cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat: non valet dispensatio. Ioan. And. *Cap.ii.*

SI is, cum quo fuit per sedem apostolicam dispensatum, vt (non obstante defectu natalium, quem patitur) ad omnes ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum: dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu) postmodum obtineat à sede præfata, vt duo, aut plura beneficia similem curam habentia possit recipere si ei aliàs canonice conferantur, & ea simul licite retinere:talis dispēsatio (cum non sit verisimile sedem ipsam cum illo prædictum patiente defectum voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) veluti per surreptionem obtenta, nullius penitus est momenti.

De digamis. Tit.xij.

Grego.x.in concilio generali Lugduneñ.

Digamus nudatus est omni priuilegio clericali, & adstrictus seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur ei sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And. *Cap.i.*

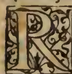

Ltercationis antiquæ dubiū præsentis declarationis oraculo decidentes, digamos omni priuilegio clericali declaram⁹ esse nudatos, Et coercitioni fori secularis addictos: consuetudine contraria non obstante. Ipsis quoq; sub anathemate prohibemus

hibemus deferre tonfuram, vel habitum clericalem.

De officio vicarij. Tit.xiij.

Innocentius quartus.

Successor officialis excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem, quae exercet illo excommunicato manente, non valent si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And. *Capitulum. i.*

Omana ecclesia: & infra. Cum Remen. archiepiscopus in officialem alicuius suffraganei sui excõmunicationis sententiam ex aliqua rationabili causa profert: illos, qui vices ipsius gerunt, propter hoc excommunicationis vinculo nõ adstringit. Cum non communicet ob id officiali eidem in crimine, qui ecclesiasticae censurae districtione: pro eo ꝙ suum exercent officium nõ arctantur. Ea tamen, quae ipsi gerẽdo huiusmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente (si iurisdictionem tantum recipiunt ab eodem) non possunt obtinere vigorem.

Bonifacius octauus.

Ex generali cõmißione non potest officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. Io. An. *Cap. ii.*

Licet in officialem episcopi per cõmissionem officij generaliter sibi factam causarum cognitio transferatur, potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos à suis beneficiis, officiis vel administrationibus amouendi: transferri nolumus in eundem. Nisi sibi specialiter haec committantur. Idem.

Ex generali commißione officialis beneficia conferre non potest. Ioan. And. *Capitulum. iii.*

Cum in generali concesßione nequaquam illa veniant, quae non esset quis verisimiliter in specie concessurus: nec regulariter donare valeat is, cui bonorum administratio etiam libera est concessa: officialis, aut vicarius generalis episcopi, beneficia conferre non possunt. Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa.

De officio & potestate iudicis delegati. Titulus.xiiij.

Innocentius quartus.

Conseruator à manifestis defendit iniuriis, & iudicialem indaginem non exercet. *Capitulum i.*

Statuimus,

Tatuimus, vt conseruatores, quos plerũque concedimus, à manifestis iniuriis, & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendẽdos. Nec ad alia, quæ iudicialem indaginem exigũt, suam possint extendere potestatem.

Alexander quartus.

In coactionibus, & pœnis põtificali dignitati defertur. Cap.ii.

QVia pontificali dignitate præditis ob reuerẽtiam sacri officij, quod exercent, plurimum deferri conuenit, & eos plus aliis honorari decet: vt cum à iudicibus, vel conseruatoribus à sede apostolica deputatis contra eos, ad coactiones aliquas, siue pœnas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur. Ita quòd (eis quadam condigna reuerentia supportatis) ingressus, primo ipsis ecclesiæ, vel sacerdotale interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter aggrauetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi forte aliter fieri suaserit nimia contumaciæ proteruitas siue culpa.

Bonifacius octauus.

Delegato procedente cum duobus subdelegatis, non in totum, ad papam non ad condelegatos appellari debet. hoc dicit. Io. An. Capitulum.iii.

SI duo ex tribus à sede aposto. delegatis, duobus aliis, non in totum subdelegauerint vices suas, ipsique* subdelegati cũ delegato tertio in causa processerint delegata: si appellatur ab ipsis, non ad condelegatos, sed ad primum delegãtem tantummodo appellari debebit.

** vide. l. pcipimus. ad fi. C. de ap. & c. fi. supra de re iudi. l. fi. C. de can. largi. lib. 11. Anch. Font.*

Idem in eodem.

Tres casus ponit, in quibus suspitionis causa coram arbitris nõ tractatur. Primus, cùm recusatur vnus ex delegatis datis cũ clausula, quòd si non omnes. Secundus, cum recusatur delegatus episcopi. Tertius, cum recusatur officialis. Ioan. And. Cap.iiii.

SI contra vnum ex duobus iudicibus cum illa clausula: quòd si ambo interesse non possunt, alter eorũ in causa procedat, à sede apostolica delegatis, suspicionis causa legitima proponatur: causa ipsa suspicionis coram non recusato coniudice (ad quẽ ex vi prædictæ clausulæ debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari, & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula in rescripto: debet super hoc ad arbitros recursus haberi.

Cum autẽ ipse delegatus episcopi recusatur: recusationis causa coram episcopo est probanda. Idem est si officialis recusetur eiusdem: licet ad ipsum ab eodẽ officiali nequeat appellari.

Idem in

Idem in eodem.

Distinguit tria tempora ad sciendum, an iudex suspectus committere possit: quia aut nō est proposita recusatio, & tunc in totum per eum facta commissio tenet. Aut est proposita, sed nondum pronunciatum super ea: & tunc volentē recusatore committere potest: aliàs non. Aut iam pronunciatum est illum esse suspectum: & tunc etiam volente recusatore cōmittere nequit. Io. An. *Cap. v.*

IVdex, ab apostolica sede datus, quanuis legitimè recusari valeat, vt suspectus, potest licite vices suas committere: antequam recusatio contra ipsum proponatur. Et si in totum commiserit, recusari vlterius, aut facta per eum commissio impugnari nequibit: quod posset si sibi de iurisdictione aliquid reseruasset. Post recusationem quoque propositam committere (nisi de recusatoris procedat assensu) non potest: sed eo volēte hoc potest, etiam si iam recusatio eadem sit probata: dummodo pronunciatum non fuerit super ea. Ex tunc enim (cum omnino iudex esse desierit) nulla etiam cum illius assensu potest fieri commissio per eundem.

Idem.

Delegatus subdelegans, etiam in totum, re integra causam reassumere poterit. h. d. Ioan. And. *Capitulum. vi.*

QVanuis alicui vices tuas in causa tibi à sede apostolica delegata in totum commisisse noscaris: si tamen antequam ille iurisdictione vsus fuerit, cōmissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso: vel eum rebus eximi contingat humanis: causam ipsam resumere poteris. Cùm iurisdictio (ex quo ipsa vsus non extitit) non censeatur in eum efficaciter transiuisse.

Idem.

Si delegatus subdelegauit quoties abesset, vel donec reuocaret: & mortuus sit, re non integra subdelegatus procedit. Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet, etiam post sententiam. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum. vii.*

SI delegatus, quoties eum abesse contigerit, tibi commiserit vices suas; poteris eo rebus humanis exempto (cùm & tunc censeatur abesse) commissum tibi negocium (dum tamen illo viuente iurisdictione vti cœperis) liberè definire. Idem poteris quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret reuocandas. Nam talis commissio, per quam censetur etiam sententiæ prolatio (nisi antea fuerit reuocata) committi, nequaquam morte committentis expirat: ex quo res integra

tegra non existit. Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec reuocet: vel qui executionem sententiæ * tantum, aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reseruat: non ad delegantem primum appellari debebit. Etiam si post sententiam fuerit appellandum.

Executio est iurisdictionis: ideo nõ facienda die feriata. de fer. si videtur. Do. Fon.

Idem.

Plurium delegatorum in solidum quilibet cognoscit. Et vno cognoscente, alii (nisi ex causa) se non intromittunt. Et perpetuatio vnius, perpetuat, quò ad omnes. h. d. Zen. *Capitulum. viii.*

CVm plures sub illa forma, vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatum apostolicum exequantur, aut alia consimili iudices vel executores à sede aposto. deputari contingit: ipsorum quilibet iniunctum potest liberè adimplere mandatũ. Porrò vno eorum negocium inchoante cõmissum, alij nequibunt se vlterius intromittere de eodem: nisi vel infirmitate, vel alia iusta causa illum contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiosè in eo procedere recusaret. Iurisdictione vero perpetuata mandatore viuente per vnum (eo casu quo potest) ex iudicibus delegatis: perpetuata intelligitur quo ad omnes.

Idem.

Executor super gratia facta datus à papa: mortuo papa etiam re integra gratiam exequitur. Ioan. And. *Capitulum. ix.*

SI super gratia cuiquam ab apostolica sede facta executores fuerint deputati: æquum esse censemus, vt sicut ipsa gratia (licet nondum sit in eius executione processum) morte non perimitur concedẽtis, sic nec etiam re integra perimatur executoribus data potestas, quam veluti gratiæ prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis, Ne gratiam eandem vel reddi, quandoque omnino inutilem, vel ipsius effectum in tempus longius (cum illius dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

** Vide Ancha. i ij. not. de cuius mente videtur quòd cessãte ista ratiõe ad pximũ. pondero p eo ver. durãte significãs longũ tẽpus. Fõ.*

Idem.

Duos casus ponit, quibus de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem: scilicet cùm delegatus excommunicatus, vel mortuus est. Alios casus ponit infra eodem, Si à subdelegato. Ioan. And. *Capitulum. x.*

SI is, cui causa (licet proprio nomine nõ expresso) à sede fuerat apostolica delegata, subdelegauerit non in totum vices suas alicui: à subdelegato huiusmodi si delegatum ipsum excõmunicari, aut de medio tolli contingat, impedimento tali durante ad sedem ipsam (ne absolutionem, vel successorem expectando * illius, præiudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari

prorogari valeat) volumus appellari.

Idem.

Ab arbitris iuris appellatur ad papam. Ioan. And. Cap. xi.

AB arbitris, qui ſecundum formam iuris, vt de propoſita contra iudicem ſuſpitionis cauſa cognoſcāt, vel qui cùm de reuocatione ambigitur literarum, iudicibus nequeūtibus in vnam ſententiam concordare, ad concertationem huiuſmodi ſopiendam à partibus eliguntur: eſt (ſi grauauerint) ad ſedem apoſtolicam appellandum.

Idem.

Executor datus à papa, vt prouideat perſonæ, ſubdelegat. ſi detur vt prouideat eccleſiæ non expreſſa perſona, non ſubdelegat: niſi habeat ſpeciale mandatum. & cauſam reddit. Ioan. And. Capitulum. xii.

IS, cui ab apoſtolica ſede cōmittitur certæ perſonæ prouiſio de beneficio in certa eccleſia, diœceſi vel prouincia faciēda: poteſt alij committere licite vices ſuas. Sed ſi (non expreſſa certa perſona) committatur eidem, vt alicui perſonæ idoneæ de certa eccleſia vel beneficio debeat prouidere: (Quia circa eligendam perſonam eius induſtria * tūc videtur electa) prouiſionem ſibi commiſſam alteri demandare non poteſt. Niſi forma commiſsionis habeat, vt per ſe, vel per alium, id valeat expedire.

** Vide Bar. in l. inter artifices. ff. de ſolut. & Io. Anc. Fonta.*

Idem.

Is, cui aliquid certo loco expediendum cōmittitur: ex iuſta cauſa illud expedire poterit extra locum. h. d. Ioan. And. Cap. xiii.

STatuimus, vt is, per quem ab apoſtolica ſede certo loco inquiſitio fieri, vel quicquid aliud expediri mandatur: ſi propter potentiam, vel malitiam illius, contra quē inquiri debet: ſiue procedi, ſeu fautorum * eiuſdem, non poſsit hoc exequi eo loco ſecurè (ne ipſe commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum & ſecurum. Idem faciat ſi alia rationabilis cauſa ſubſit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commodè, quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum apoſtolicum vel differri.

** Vide de teſti. cōſtitut⁹. & de homi. Petr⁹ &. j. q. iiii. quia præſulatus. Do.*

Idem.

Quando à ſubdelegato non in totū, appellatur quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere iuriſdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And. Capitulum. xiiii.

Si à

SI à subdelegato, cui delegatus nõ in totũ cõmiserat vices suas, ex eo fuerit appellãdum, quia exceptionem coram se propositam, quòd antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum fuisset, delegans viam fuerat vniuersæ carnis ingressus, admittere recusauit: non ad delegatũ (cùm iurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. Idem fiet in aliis casibus, in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur. Aliàs si appellari deberet ad ipsum: esset appellans (qui sic fateri videretur eundem iurisdictionem habere, quod antè negauerat) contrarius sibiipsi.

Idem.

Ponit hic, qui possint esse conseruatores, & vbi cognoscere, & an & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium. hoc dicit Zen. *Capitulum. xv.*

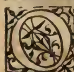
HAc cõstitutione perpetuò valitura sancimus, vt cõseruatores, qui aliquibus (vt à manifestis iniuriis, & violentiis tueantur eosdem) plerumque à sede apostolica conceduntur, decætero deputari non possint: nisi episcopi vel eorum superiores, aut abbates seu dignitates, vel personatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesiis obtinentes: nullúsque deputati, sibi conseruatoris esse valeat conseruator. Nec aliquis (regibus & reginis, qui sicut dignitatis altitudine præeminent: sic prærogatiua gratiæ ipsos conuenit anteferri, dumtaxat exceptis) deinceps conseruatorem habeat eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio, vel districtu ecclesiasticò, vel tẽporali con sistat. Conseruatores autem huiusmodi extra ciuitates seu diœceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere: aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesum eorũdem trahere non præsumant. Vices quoque suas (citationibus, sententiarum denunciationibus dumtaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere possint, nisi hoc eis competierit ex beneficio literarum: sed nec tunc nisi intra ciuitates, seu diœceses, in quibus deputati fuerint & personis tantum, quæ superius sunt expressæ. Vt autem conseruatores limites, sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obseruent: decernimus, vt si de aliis, quàm de manifestis iniuriis & violentiis, scienter se intromiserint: seu ad alia, qui iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem: eoipso per vnum annum, ab officio sint suspensi. Pars vero, quæ hoc fieri procurabit, sententiã excommunicationis incurrat: à qua non possit absolui, nisi ei, quę sic fati-

ſic fatigauit īdebitè, primo ſatisfaciat integraliter de expēſis. Officium autem quoruncumque conſeruatorum, ipſo iure, quo ad non cœpta negocia per obitum concedentis volumus expirare. Circa munera vero & expenſas, aſſeſſores, ac notarios & perſonas teſtimonij cauſa vocandas, illa præcipimus in huiuſmodi conſeruatoribus per omnia obſeruari: quæ in delegatis iudicibus conſtitutio à nobis ſuper his edita obſeruāda decreuit. Quicquid autem cōtra præmiſſa, vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino decernimus irritum & inane.

De officio legati. Tit. xv.

Innocentius quartus.

Legati non cardinales, ſine ſpeciali mādato iure legationis beneficia conferre nō poſſunt: ſed legati cardinales hoc bene poſſunt. Ioan. Andreas. *Capitulum. i.*

Officij noſtri debitum remediis inuigilat ſubditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum ſcādala remouemus, nos in eorum quiete quieſcim⁹, & fouemur in pace. Proinde præſenti decreto ſtatuimus, vt eccleſiæ Romanæ legati quamcumcunque plenam legationem obtineant, ſiue à nobis miſſi fuerint, ſiue ſuarum prætextu eccleſiarum legationis ſibi vindicent dignitatem: ex ipſius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant poteſtatem, niſi hoc alicui ſpecialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus noſtris legatione fungentibus nolumus obſeruari: quia ſicut honoris prærogatiua lætantur, ſic eos authoritate fungi volumus ampliori.

Clemens quartus S. ti. ſanctæ Ceciliæ presbytero cardinali apoſtolicæ ſedis legato.

Legatus habet ordinariam: vnde per mortem papæ non expirat eius officium h. d. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

Legatos, quibus in certis prouinciis committitur legationis officium vt ibidem euellant & diſsipent, ædificent atque plantent: prouinciarum ſibi commiſſarum, ad inſtar proconſulum cæterorúmque præſidum, quibus certæ ſunt decretæ prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes. Præſenti declaramus edicto commiſſum tibi à prædeceſſore noſtro legationis officium nequaquam per ipſius obitum expiraſſe.

Bonifacius octauus.

Finita legatione, expirant reſeruationes legatorum, & omnis proceſſus habitus ſuper illis: niſi tunc illa beneficia, iam vacantia ſint

sint collata. Demum dicitur, quòd pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta irritum decernit. Ioan. And. *Capitulum.iii.*

PRæsenti declaramus edicto reseruationes quorumcunque beneficiorum ab apostolicæ sedis legato suæ legationis authoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collationem eorundem beneficiorum iam vacantium minimè sit processum) eoipso, quòd illius finitur legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata conferre. Cæterùm reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati, & ecclesiæ nimium onerantur) restringere cupientes: prohibemus ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia, reseruationem aliquam duxerit faciendam: aliam (illa pendente) faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reseruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuscunque: aliud quod ad illius collationem pertineat (quamdiu reseruatio pendet alterius) sibi quoquo modo reseruet. Quicquid autẽ contra præmissa contigerit attentari: eoipso viribus non subsistat.

Idem.

Cathedrales vel regulares, vel collegiatas ecclesias, legati reseruare, vel con[illegible]re non possunt. Idem in dignitatibus ecclesiarũ cathedralium, q[illegible]a sunt maiores post episcopos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum, est irritum.
Capitulum.iiii.

DEliberatione prouida duximus inhibendum, ne aliquis apostolicæ sedis legatus, quantuncunque legationẽ obtinere plenariam dinoscatur, cathedrales vel regulares aut collegiatas ecclesias, seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas ij, qui præficiuntur eisdem maiores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis assumi, suæ ordinationi, collationi, prouisioni, electioni aut dispositioni, quomodocunque reseruet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquod quo minus ij, ad quos pertinuerit eligere, aut postulare libere valeant cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat. Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit,

extiterit, eo ipso irritum & inane.

Delegatus non potest alicui committere, quod recipiat resignationem beneficii, & postea illud conferat: & contra factum, vel faciendum decernit irritum. h. d. Ioan. And.

Prohibemus insuper, ne legatus ipse in genere aut in specie cuicumque concedat, vt ab iis, qui beneficia intra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare: ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis cōferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateran. concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attētari: & quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solum ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pendentia nogocia hoc extendi.

Idem.

Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficii viciatur. h. d. Zen. *Capitulum. v.*

COllatio beneficij per legatum sede apostolica tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit habita mētio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

De officio ordinarij. Tit. xvj.

Innocen. iiij. in concilio Lugdunensi.

Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diœces. suffaganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, priusquam fuerit appellatum. *Capitulum. i.*

ROmana ecclesia. & infra. Prohibemus quoque, ne Remensis archiepiscopus in diœce. suffraganeorum suorum foraneos officiales constituat: quia cum metropolitanis ne suorum suffraganeorum ingrediātur diœceses, vt in eis authoritate propria iudicent, disponant, aliquídve aliud agant, canonica prohibeant instituta: nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quòd causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt in suffraganeorum suorum diœc. delegare: similiter licet eis tales officiales instituere in eisdem: qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes vel inhibitiones faciant, seu compescant in hac parte rebelles. Quia in causis per appellationem deuolutis ad ipsos, iam iurisdictionem ob-

* vide c. fin. de rescrip. l. an. & l. non quemadmodum. ff. de iud. Fon.

tinere noscuntur: propter quod licite possunt super illis committere vices suas. Non sic autem in alijs, * in quibus nondũ extitit appellatum, & idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Remensis ecclesia, circa talium officialium institutionem de consuetudine obtineat speciali. A quibus etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitionis tamẽ ne procedatur in causis prius, quàm ad Remensem curiam appelletur, fieri penitus inhibemus.

Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest propter ordinis (melius dixisset officij) episcopalis reuerentiam. hoc dicit in summa. Ioan. And.

Officiales autem Remensis archiepiscopi (quamdiu in sua prouincia vel circa illam extiterit) in suffraganeos interdicti suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorũ, circa ipsorũ suffraganeos (quibus ob reuerentiã põtificalis officij deferri volum⁹ in hac parte) præcipim⁹ obseruari.

Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi.

Canonici, qui à diuinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare volunt, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus literis suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa non inuenta legitima: quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debent, non percipiant, & satisfaciant de iniuriis illi, cõtra quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandam arbitrio. Vltimo reprobatur consuetudo, qua imagines sanctorum, in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur. Et statuitur contrarium facientes grauiter puniendos. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

* vide. l. ad testium ff. de testa. & l. fi. ff. de alb. scr. & c. significãtibus. infra de app. Fon.

SI canonici à diuinis cessare voluerint, prout in ecclesiis aliquibus sibi ex consuetudine, vel aliàs vindicant: antequã ad cessationem huiusmodi quoquomodo procedant, in instrumento publico, vel patentibus literis sigillorum * suorum, aut alterius authentici munimine roboratis: cessationis ipsius causam exprimant: & illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, assignent. Scituri, quòd si hoc prætermisso cessauerint, vel causa, quam expresserint non fuerit inuenta canonica: omnia

mnia quæ de quibuſcunque prouentibus illius eccleſiæ, in qua ceſſatum fuerit:ceſſationis tempore perceperint, reſtituent. Illa verò, quæ pro eodem tempore debentur eiſdem, nullo modo percipient, ſed ipſi eccleſiæ cedere, ac nihilominus ei contra quem ceſſauerant, de damnis & iniuriis ſatisfacere tenebũtur. Si autem cauſa eadem canonica fuerit iudicata, is, qui occaſionem ceſſationi dederat, ad omne intereſſe dictis canonicis, & eccleſiæ, cui debitum officium eius eſt culpa ſubtractũ: ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertendam, ſuperioris arbitrio condemnetur. Cæterùm deteſtabilem abuſum horrendæ indeuotionis illorum, qui crucis, beatæ Mariæ virginis, aliorúmque ſanctorũ imagines, ſeu ſtatuas irreuerenti auſu tractantes, eas in aggrauationẽ ceſſationis huiuſmodi proſternunt in terram, & vrticis ſpiníſque ſupponunt, penitus reprobãtes, aliquid tale fieri decętero diſtrictius prohibemus: ſtatuentes vt in eos, qui contra fecerint, vltrix procedat dura ſententia: quæ delinquentes ſic puniat grauiter, quòd alios à ſimilium præſumptione compeſcat.

Idem.

Statuit papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia: per ordinarios compellantur oſtendere, intra tempus competens ſuperioris arbitrio ſtatuendũ, diſpẽſationes: quas ſi nõ oſtenderint, perinde procedatur, ac ſi nullas haberent. Et ſi oſtenderint, & ſufficientes: non amplius moleſtentur: prouiſo ne in prædictis beneficiis, cura negligatur animarũ. Si autem dubitetur de diſpenſatione: ad ſedem apoſtolicã recurratur. Talibus plura ſimilia beneficia obtinentibus, aliud nõ conferatur beneficiũ, niſi oſtenſa diſpenſatione ſufficienti: & tunc ita demum conferatur ſi per diſpenſationẽ poſſunt illud cum aliis retinere: vel ſi prioribus renunciauerint, aliter collatio facta non teneat. Ioannes Andreas. *Capitulum. iii.*

ORdinarij locorum ſubditos ſuos plures dignitates, vel eccleſias, quibus animarũ cura imminet obtinẽtes: ſeu perſonatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura ſimilis eſt annexa: diſtricte cõpellant diſpenſationes * authoritate, quarum huiuſmodi eccleſias, perſonatus, ſeu dignitates canonice tenere ſe aſſerunt, intra tempus pro facti qualitate ipſorum ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere. Quòd ſi forte iuſto impedimento ceſſante, nullam diſpenſationem intra idem tempus contigerit exhiberi: eccleſiæ beneficia perſonatus ſeu dignitates, quæ ſine diſpenſatione aliqua eoipſo illicite detineri conſtabit: per eos ad quos eorum collatio pertinet,

** Amotã poſſeſſionẽ non ſufficere in iis quæ ſine priuilegio vel diſpenſatione obtineri non poſſunt. vbi agitur cõtra ſuperiorẽ, vel partẽ. doc. in. l. fi. C. de fid. inſtru.*

pertinet, libere personis idoneis conferantur. Cæterùm si dispensatio exhibita, sufficiens euidenter appareat: exhibens nequaquam in beneficiis huiusmodi, quæ canonice obtinet, molestetur. Prouideat tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eisdem ecclesiis, personatibus seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si verò de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc erit ad sedem apostolicam recurrendum: cuius est æstimare, quem modum sui beneficij esse velit. In conferendis insuper personatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam: iidem ordinarij diligentiam illam obseruent: vt personatum, dignitatem, vel aliud beneficiũ similem curam habens animarum, alicui plura similia obtinenti non ante conferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus: si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem vel beneficium retinere libere valeat cũ obtentis: vel si ea, quæ sic obtinet, libere ac spõte resignet. Aliter autem de personatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus facta collatio nullius penitus sit momenti.

Bonifacius octauus.

Præcipit papa, ne prælati subditis interdicant, ne statum ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestēt: nec eos ad id calandum iuramētis, promißionibus, obligationibus aut aliis pœnis astringant. decernit autem, quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promißiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Ioan. And. *Capitulum .iiii.*

Quia pleriq; prelati nõ sine multa temeritatis audacia suis subditis aliquando interdicunt, ne ipsorum superioribus aut apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus ad inquirendum, corrigendum, & reformãdum, in eorum ecclesiis, monasteriis, siue locis à sede deputatis eadẽ, vel aliis quibuscumque personis, per quas ad notitiã prædictorũ valeat peruenire, statum ecclesiarum, monasteriorum seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eósque ad hoc cælandum iuramentis * promissionibus & obligationibus aliísque pœnis nihilominus astringentes. Nos huic malitiæ (ne tali prætextu in ecclesiis, monasteriis, & locis eisdẽ inquisitio, correctio seu reformatio,

** Vide Bar. in l. Seius & Augerius ff. ad l. Fal. & c. venientes de iureiurã. l. in cõcedẽdo. & l. sequen. atq; Bar. ff. de aqua plu. arcen.*

reformatio, cum faciendæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes: prædicta & eorum quodlibet attentari decætero districtius inhibemus. Decernentes authoritate apostolica: quicquid contra præsentem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quemquā sentētiis, iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari, quomodolibet vel astringi. Præsumptores autem eosdem (ne ipsorum temeritas quoquo modo transeat impunita) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animaduersione condigna præcipimus castigari.

Idem.

Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in aliis non prodest. hoc dicit Zen. *Capitulum. v.*

VT litigantes releuentur à laboribus & expensis. Statuimus ne archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliàs iure metropolitico deferuntur ad ipsum, alibi, quàm in sua propria ciuitate vel diœcesi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, vel causæ ipsæ consistere dinoscuntur, audiat, vel etiam audiendas committat. Nisi sibi aliud de consuetudine competat in hac parte.

Idem.

Si episcopus cum potest suam diœcesim visitat per alium, habet illi in necessariis prouidere: visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo. hoc dicit. Ioan. And.

Capitulum. vi.

SI episcopus suam diœcesim (vbi ei à iure permittitur) faciat per alium visitari; licet ipse illi habeat in aliis necessariis prouidere. Ij tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expensas victualium visitanti. Cum secundum Apostolum non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritalia seminantur. Idem tamen episcopus cum personaliter non visitat: nil prorsus ab iis, qui per illum, quem deputat fuerint visitati, exigere poterit aut debebit. 1. Cori. 9. * Nō tamē perpetuo, neque ad longū tempus. c. placuit vt nemini. vii. q. j. Domi. Fōtanus.

Idem.

In quolibet loco diœcesis non exempto, per se & per alium potest episcopus pro tribunali sedere: & libere exequi, quæ ad ipsius spectant officium. Ioan. And. *Capitulum. vii.*

CVm episcopus in sua tota diœcesi iurisdictionem ordinariam noscatur habere. Dubiū non existit, quin in quolibet loco ipsius diœcesis non exempto per se vel per aliū possit pro tribunali sedere: * causas ad ecclesiasticum forum spectantes audire: personas ecclesiasticas (cum earum excessus exege-

exegerint) capere, ac carceri deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium libere exercere.

Idem.

Canonici (qui à diuinis cessare possunt: cū cessare voluerint, vocabunt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirent prius eum, contra quem cessant, vt irrogatam offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterūt, ita quòd à cessatione intra mensem, vtraque pars & cessans, & cōtra quem cessatur iter arripiat eundi ad papam, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos: nisi interim interuenerit concordia inter ipsos. Et continuatis dietis, quàm cito poterunt se coram papa præsentent, vt vtraq; parte præsente, vel altera cōtumaciter absente, papa definiat negociū & culpabiles puniat: & si pars cessans prædicta non seruet, cessatio non seruetur. Ioan. And. Capitulum. viii.

QVamuis super cessationibus à diuinis, quæ à capitulis, conuentibus, siue collegiis secularium vel regulariū ecclesiarum, multoties sine causa rationabili attentātur, manifesta satis à felicis recordationis Innocētio tertio, & Gregorio decimo prædecessoribus nostris manauerint instituta. Quia tamen post illa est plerumque compertum, cessationes easdem irrationabiliter esse factas. Nos ad tam perniciosum euitandum abusum, eadem statuta cum infra scripta moderatione in suo volentes robore perdurare, de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à seculari vel regulari capitulo, collegio seu conuentu ecclesiæ cuiuscunque: cessationes ipsæ nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negocio euocandi) & deliberatione habita diligenti, ac episcopo alióve quocunque clerico siue laico (cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis aut status existat) propter cuius iniuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem & deliberationem de cessando habitam requisito, quòd irrogatam iniuriam, vel offensam emendet: aliquatenus attententur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit, quo minus habeant competentem. Si autem præmissis seruatis, capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesiæ ad cessationē eandem duxerint procedendū: ex tunc intra vnius mēsis spacium pars vtraq; videlicet ij, qui cessant, & illi etiam propter quorum factum à diuinis cessatur (nisi superueniente concordia inter eos cessatio illa cesset) iter arripiant per se vel per procurato-

curatores idoneos,cum munimẽtis & actis ad negocium ipsum spectantibus, ad sedem apostolicam veniendi: & continuatis dietis,quàm cito commodè poterint,se apostolico conspectui repræsentent:vt partibus præsentibus,aut vna præsente,altera non veniente vel mittente,examinato negocio apud sedẽ eandem pars,quæ culpabilis inuenta fuerit in præmisis, præter alias pœnas à dictis canonibus institutas, si Romano pōtifici videbitur expedire,pœna docente cognoscat quantũ excesserit, quæ cessationi factæ rationabiliter causam dedit: vel quæ sine rationabili & manifesta causa cessauit. Parte insuper à diuinis cessante, supra scripta tam in cessando, q̄ in veniendo siue mittendo ad sedem apost.non seruante, non seruetur cessatio: sed ea non obstante(vt prius):in ipsa ecclesia celebretur.

Idem.

Primo ponit constitutionem de bonis dignitatum vel ecclesiarum vacantium,non occupandis per eos, ad quos collatio, vel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat, & contra facientibus pœnam imponit. Secundo ostendit, de quibus bonis intelligatur:cùm de speciali iure,id alicui competit. Tertio decre.quia sæpe supra eodem libro de elect.dicit nō esse correctã. Ioan.And.

Capitulum.ix.

PRæsenti prohibemus edicto,ne episcopi, vel eorum superiores aut abbates, seu quiuis alij regulares, vel seculares prælati,aut ecclesiasticæ quæcunq; personæ:vacantibus dignitatibus,personatibus,prioratibus, vel ecclesiis quibuscunq; sibi subiectis: seu ad collationem, ordinationem, præsentationem,vel custodiam pertinentibus:eorundem bona(morientibus eorum rectoribus vel ministris)in ipsis inuenta, siue vacationis ipsorum tempore obuenientia, quæ in vtilitatem eorundem expendi,vel futuris debent successoribus fideliter reseruari: occupare, aut in vsus suos conuertere quoquomodo præsumant; Nisi de speciali priuilegio,vel cōsuetudine iam præscripta legitimè,seu alia causa rationabili,hoc eisdem competere dinoscatur. Alioquin episcopi & eorum superiores ab ingressu ecclesiæ, cæteri verò ab officio & beneficio tam diu eoipso nouerint se suspensos: quousque restitutionem fecerint de prædictis. Porrò vbi ex priuilegio vel consuetudine,seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supra dicta: hoc de illis bonis solum debet intelligi,quæ solutis debitis,si qua sint,& iis,quæ fuerint necessaria pro seruitoribus & ministris ac incumbentibus oneribus vsq; ad nouos reditus supportandis congruè reseruatis:ex ipsis

reperta fuerint superesse. Sanè constitutionem, quam superius specialiter edidimus, contra capitula, collegia, conuentus, seu singulares personas, bona cathedralium, vel regulariũ, aut collegiatarum ecclesiarum vacantium occupantes: per constitutionem præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & ecclesiis aliis locum habere censemus) nolumus in aliquo derogari.

De maioritate & obedientia. Titulus.xvij.

Bonifacius octauus.

Capitulum vel is, ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret: nisi à sede apostolica id fuerit interdictum. Ioan. And. Cap. vnicum.

Episcopali sede vacante: potest capitulum, seu is ad quem episcopalis iurisdictio tunc temporis noscitur pertinere, iis, quibus posset episcopus si viueret, ab excommunicationis sententia, siue iuris, siue hominis fuerit, absolutionis beneficium impartiri. Nisi ei fuerit à sede apostolica specialiter interdicta potestas.

De pactis. Titulus.xviij.

Bonifacius octauus.

Monachi habentes liberam à sede apostolica sepulturam, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus vel certis parœcianis ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterũt licet apud eos elegerint sepeliri, cùm per pactum priuilegio renunciauerint. Ioan. And. Cap. i.

Pactum cum rectore parœcialis ecclesiæ factum à vobis, ne aliquos vel certos ipsius ecclesiæ parœcianos recipiatis ad ecclesiasticam sepulturam: omnino seruare debetis. Quanquam sepultura libera sit monasterio vestro ab apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint sepeliri. Cùm per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur.

Idem.

Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum: si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur. Ioannes Andreas. Capitulum .ii.

Quamuis

QVamuis pactum patri factum à filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet lex ciuilis: si tamen iuramento nō vi, nec dolo præstito firmatum fuerit ab eadem, omnino seruari debebit. Cùm non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.

Idem.

Pacta inita per fratres prædicatores vel minores vel alios mēdicantes, cum rectoribus parœcialium ecclesiarum super parœcialibus iuribus, si facta sunt per priores vel guardianos de conuentuum ipsorum locorum consensu, (licet authoritas sedis apostolicæ non interuenerit, vel licētia prioris vel ministri generalis, aut magistri vel prouincialis ministri, vel capituli prouincialis) seruanda sunt: dummodo aliàs sint licita & honesta. h.d. Ioan. Andr.

Capitulum. iii.

QVia ex eo, quòd fratres prædicatores, & minores, & alij mendicantes, compositiones & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus & personis ecclesiarum, ciuitatū, castrorum, villarum & locorum, in quibus domus seu habitationes eorum existūt, super iuribus parœcialibus, vel aliis quibuscūque articulis ab eis vel eorum antecessoribus inita siue facta seruare recusant: & ea eo prætextu infringere moliuntur, quia magistri aut ministri vel prioris generalium seu prouincialium eorundē non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorū generalia, vel prouincialia capitula extiterunt: multa in diuersis mundi partibus insurgunt scandala, & ipsorum fratrū, (quos decet puritatem omnimodam in suis obseruare actionibus: & ab his abstinere propensius, per quæ possit aliis exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimum & honori. Nos his occurrere paternæ solicitudinis studio intendentes, præsenti decreto sancimus: compositiones & pacta huiusmodi cum prælatis, capitulis, & rectoribus & personis prædictis ab ipsorum fratrum conuentualibus, prioribus, seu guardianis facta vel approbata, de suorum conuentuum consilio & assensu (dū tamen, aliàs sint licita & honesta) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuò * inuiolabiliter obseruari: non obstāte, quòd magistri vel ministri aut prioris generalium seu prouincialium prædictorum non interuenerit in eisdem assensus, nec ab ipsorum generalib9 vel prouincialibus capitulis extiterint approbata: seu quòd sedes apostolica in iis, quæ per prædictos fratres minores facta fuerint, authoritatem suam nō præstiterit vel assensum.

* *Hic tex. habet locū in pactis factis cū laico.*

De procura-

De procuratoribus. Titu.xix.

Bonifacius octauus.

Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus. *Capitulum.i.*

On indiscretè iudex censetur egisse, procuratorē laicum ad agendum vel defendendum in causis spiritalibus* admittendo. Cū regulariter qui non prohibetur expresse ad exercendum procurationis officium, idoneus debeat reputari.

Vide gl.ĩ ver.p curatorē. ĩ clemē.i. de renun. & Bart. in.l. possessio quo q.ff. de acquiren. pos. Fon.

Procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem: ante non, nisi datus fuerit in rem suam: vel à domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.

Licet autem à procuratore post litem contestatā ab eo possit (cùm dominus sit litis effectus) dari alius procurator: antea tamen non potest nisi in rem suam sit datus: vel à domino substituendi alium (etiam certa non expressa persona) sibi fuerit concessa potestas.

Procurator ad negocia, potest dare alium procuratorem liberè, & etiam quandocūque. hoc dicit.

Procurator verò datus ad negocia, potest liberè quandocūque alium deputare.

Idem.

Procurator ante litem cōtestatam etiam sine causa reuocari potest, post litem contestatam non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causa cum ipso procuratore, maximè si de collusione timeat. *Capitulum.ii.*

QVamuis procurator posit ante litem contestatam etiam sine causa liberè à domino reuocari, postea tamen ipso nolente nequibit: nisi eum cum domino inimicū fieri, vel suspectum, aut aduersario affinitate coniungi, vel eius hæredem fieri, seu ingredi religionem,* aut in longū peregrinari, vel ægritudine aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa subsit, propter quam sit merito reuocandus. Verùm, quanquam (nisi vt præmittitur) reuocari nō posit, dominus tamen suæ causæ vnà cum eodem procuratore (maximè si de collusione timeat) minimè prohibetur adesse.

Religionis ingressus tollit obligationē psonalē. vide c.i. supra de ob. ad ra. ordi. Do. Fon.

Idem.

Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest: nisi & potestatem habuit reuocandi. Si autem erat procurator ad plures

ad plures causas, & in altera substituit, in aliis remanet procurator. Ioan. And. *Capitulum. iii.*

IS, qui à procuratore super hoc à domino potestatem habēte procurator extitit substitutus, non potest post mādatum susceptum etiam si eo vsus non fuerit, (Licet in delegato sedis apost. vices suas alteri committente aliud censeatur) vlterius reuocari ab illo: Nisi reuocandi potestas concessa fuisset eidem. Verùm si cùm ad plures vel ad omnes causas generaliter constitutus fuisset, in vna tantum substituerit earundē: in aliis nequaquā prohibetur procurationis officium exercere.

Idem.

Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum: nisi cum aliqua illorū specificatione vel libera potestate. h.d. Zen.

Capitulum. iiii.

QVi ad agendum & defendendum, ac generaliter ad omnia, etiam si mandatū exigant speciale constituitur procurator: ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatū exigitur, admitti nō debet. Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati* fuissent, adiecta clausula generali: tūc ad nō expressos etiam admittetur. Procurator quoq; absq; speciali mandato iuramentū deferre, transigere, vel pacisci nō pōtest. nisi ei bonorum vel causæ administratio libere sit cōcessa.

** Vide. l. legata iuutiliter. de le. i. et De ci. ī. l. 1. de regu. iur. Fon.*

Idem.

Mandatum generale ad negocia, etiam ad iudicia se extendit.

Capitulum. v.

QVi generaliter constituitur ad negocia procurator: agere ac experiri potest.* exceptis his casibus qui mandatū exigunt speciale.

** Vide. l. 1. §. si mutuā. ff. si quid in frau. pa. de Anch. Fon.*

Potest filiusfamiliàs esse procurator, etiam absque patris consensu. Zen.

Nedum verò ad negocia, sed etiam ad iudicia potest filiusfamiliàs absque patris assensu fieri procurator.

Maior annis. xxv. ad iudicia, maior. xvii. ad negocia deputari potest procurator. h. d. Zen.

Licet autem quis post. xvij. annum procurator ad negocia licitè deputetur: ad iudicia tamen nisi maior. xxv. annorum fuerit, deputari nequibit.

Idem.

Ex duobus procuratoribus simul simpliciter constitutis, alter solus admitti nō debet. Si verò in solidum, qui primò cōtestatur litē, admittitur

admittitur altero totaliter excluso: nisi adiectum fuerit, quòd non sit melior conditio occupantis: quo casu altero non prosequente, nec alium substituente, reliquus admittatur, hoc dicit. Cap.vi.

SI duo procuratores simul (non adiecto in solidum) deputentur: vnus sine altero nō debebit admitti. Secus si sint in solidum constituti: sed tunc illius melior erit conditio, qui per litis contestationem negocium primitus occupabit. Post occupationem autem huiusmodi, alter se intromittere nequibit vlterius: cum ille litis dominus sit effectus. nisi dictū in constitutione fuisset, ꝙ nō fieret melior conditio occupantis: tunc enim si eum, qui occupauit infirmari, mori, absentari, vel alias impediri contingat: aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negocium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus. nam si sit, is præferri debebit eidem.

Procurator datus in solidum, qui occupauerat negocium, ex impedimento exclusus, non reassumit: nisi altero impedito. hoc dicit. Dominicus.

Cæterum vbi nullo substituto, alter suscipit negocium prosequendum: is, qui occupauit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequibit: nisi forsan illum contingeret impediri.

In causis spiritalibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datis, iudex eligit magis idoneum: qui solus prosequi poterit, nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso. hoc dicit. Dominicus.

Sane in electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritalium negociorum causis (cum talia celeriorem expeditionem exigere dinoscantur) volumus specialiter obseruari: vt si plures procuratores simul in eis fuerint non in solidum deputati: iudex (ne propter eorum concursum negocia eadem intricari contingat) idoneiorem ex ipsis eligere valeat: & ille solummodo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem, nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negocium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum.

Idem.

Procurator, qui renuit acceptare mandatum: pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate. Capitulum.vii.

Licet is,

Licet is, qui procurator constituitur ab absente, dixerit presentatum sibi suscipere nolle mandatum: hoc tamẽ nequaquam obstante, quandiu constituens in eadem perstiterit voluntate, ipsum acceptare poterit: * quandocunque placebit. *Vide. l. consensu. ff. de ac. et obli. Fon.*

Idem.

Dominus dans procuratorem, quoties contingit eum abesse: causam tractando procuratorem non intelligitur reuocare. secus si simpliciter, nisi expresse protestetur, quod ipsum reuocare nõ intendit: vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioan. And.

Capitulum. viii.

Si quem sub ea forma, quoties te abesse contigerit: constitueris procuratorem ad causam: non ideo (licet tractes eam postmodum per teipsum) procuratorem ipsum dinosceris reuocare, quinimmo procurator idem procuratoris assumet officium quandocunque te contigerit absentare. Secus si simpliciter à te fuerit constitutus: tunc enim siue ante litem contestatam siue post ad causam ipsam venias, non vt ipsi procuratori assistas, sed vt causam tractes eandem tractando ipsam eum reuocare censeris: nisi dicas expresse, quod ipsum vis in officio procurationis (hoc non obstante) manere, vel nisi, quod non animo reuocandi hoc facias, ex aliquibus appareat coniecturis: * vt si forsan aliquis immineat articulus, in quo tu melius nosti veritatem, aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitan se absentet, seu quicquid aliud accidat propter quod ipsi causæ tua sit præsentia opportuna. *Vna præsumptio tollit aliã. de præsum. literas. de resti. spoli. l. diuus. Fon.*

Idem.

Tria dicit, Primo, quod procurator ad contrahendum matrimoniũ debet habere speciale mandatũ. Secũdo, quod talis procurator non substituit: nisi ad hoc mandatum habeat. Tertio, quod si talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.

Capitulum. ix.

Procurator nõ aliter cẽsetur idoneus ad matrimoniũ in contrahendum, quàm si ad hoc mandatum habuerit speciale. Et quanuis, aliàs is, qui constituitur ad negocia procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu (propter magnum quod ex facto tam arduo * posset periculum imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sane si procurator antequam contraxerit, à domino fuerit reuocatus: contractum postmodum matrimonium ab eodem licet tam ipse, quam ea, cum qua contraxit, reuocationem huiusmodi penitus ignorarent) nullius momenti existit, cum illius consensuũ *Et ideo non decidi tur iuramẽto ꝑ iudicẽ delato. Bal. in l. admonẽdi. Fon.*

ſenſus defecerit,ſine quo firmitatem habere nequiuit.

De iis, quæ vi metúsve cauſa fiunt. Titulus.xx.

Gregorius.x.in concilio generali Lugdun.

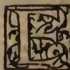
Excommunicationis,ſuſpenſionis, vel interdicti abſolutio, vel reuocatio per vim extorta,non tenet:& extorquens excommunicatus eſt ipſo iure.Ioan.And. *Capitulum.i.*

Bſolutionis beneficium , ab excommunicationis ſententia vel quamcunque reuocationem ipſius, aut ſuſpenſionis , ſeu etiam interdicti per vim vel metum extorta : præſentis conſtitutionis authoritate omnino viribus vacuamus. Ne autem ſine vindicta volentiæ creſcat audacia:eos , qui abſolutionem ſeu reuocationem huiuſmodi vi vel metu extorſerint,excommunicationis ſententiæ decernimus ſubiacere.

De reſtitutione in integrum. Titulus. xxj.

Gregorius nonus.

Eccleſia poſt quadriennium non admittitur ad petendum reſtitutionem contra ſententiam,vel contractum:niſi rationabilis aliqua cauſa hoc ſuadeat.Ioan.And. *Capitulum.i.*

Cclеſia,quæ ad retractandam ſententiam,vel contractum , per beneficium reſtitutionis in integrū, poſtulat ſe admitti: ſi quadriennij ſpacium poſt ſit lapſum, & negligenter omiſerit : non eſt ad beneficium huiuſmodi admittēda, Niſi præuaricationis,vel fraudis manifeſtæ probetur ſuper hoc interueniſſe commentum: aut alia rationabilis cauſa ſubſit,quæ ſuperiorem mouere debeat ad idem beneficium concedendum.

Bonifacius octauus.

Eccleſia contra confeſſionem , qua læſa fuit , admittitur intra quadriēnium per beneficium reſtitutionis in integrum:poſtea non, niſi per viam iuris communis.Ioan.And. *Cap.ii.*

SI aduerſus confeſsionem in iudicio à ſe factam, læſa eccleſia beneficium reſtitutionis in integrum , intra quadriennium ab ipſius confeſsionis tempore computandum, petere negligentes omittat: non eſt (niſi aliquid rationabile appareat, quod

quod aliud suaserit faciendum) ad hoc petendum vlterius admittenda. Vbi vero per viam communem reuocationis erroris, quem in facto prætendit, vult aduersus suam confessionem ecclesia se iuuare: hoc quandocunque poterit, donec negocium sit finitum.

De arbitris. Titulus.xxij.

Bonifacius octauus.

Si ex tribus arbitris duo concordant in summa, tenet illorum sententia. si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.

Capitulum.i.

I ex tribus arbitris, te duo in decem, & tertius in quinque condemnent: debet sententia prævalere duorum. Licet cum vnus in .xv. alius in decem, tertius vero in quinque pronunciant, illius, qui dixit de summa minori (cum in illa omnes concordes existant) sententia efficax censeatur.

Idem.

Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel definiendo negocio interesse, duo procedere poterunt ac si ille præsens esset. Circa iudices autem antiqua iura seruentur. Ioan. And. *Cap.ii.*

VT quæstionibus (quæ plerunque propter arbitrorum voluntariam seu maliciosam absentiam remanent indecisæ) finis celerius imponatur. Statuimus, vt si ex tribus arbitris à partibus electis, eorũ aliquis ab aliis legitimè requisitus ad examinandum vel definiendum vnà cum eis negocium, super quo in ipsos extitit compromissum, non curauerit (cessante impedimento legitimo) conuenire: duo præsentes penes quos (licet lex ciuilis aliud innuere videatur) totalem eo casu remanere decernimus potestatem, possint (malitiosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negocium, & libere definire, sicut possent illo præsente, nec volente cum eis in vnã sententiam concordare:* vt sic ipsius absentia præsentia repleta diuina, eum reputari faciat pro præsente. Circa iudices vero antiqua iura nolumus immutari.

**Vide Bar.in.l. itẽ si vn°. §.item si plures. ff. eo.tit.*

Sexti

SEXTI DECRETALIVM
Liber secundus.

De iudiciis. Titulus.j.

Innocentius.iiij.in generali concilio Lugduneñ.

Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à papa, nõ potest compellere partem vt personaliter coram eo cõpareat, nisi ex rationabili causa. Ioan. And. *Capitulum .i.*

Vris esse ambiguum non videtur, iudicem delegatũ,(qui à sede apostolica mandatum ad hoc non receperit speciale,) iubere non posse alterutram partium corã se personaliter in iudicio cõparere. Nisi causa fuerit criminalis,* vel nisi pro veritate dicenda, vel pro iuramento calumniȩ faciendo, vel aliàs iuris necessitas partes corã eo exegerit personaliter præsentari.

** vide Bar. in. l. pen. §. ad crimen. ff. de pub. iudi. Font.*

Bonifacius octauus.

Mulieres personaliter ad iudicium (quacunque causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium, in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet. & iudex fraudulenter vadens excommunicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes, extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt. quod contra prædicta fit, est irritum. Ioan. And. *Cap. ii.*

MVlieres (quas vagari non conuenit, nec virorum cœtibus immisceri) authoritate literarum sedis apostolicæ, vel legatorum ipsius, aut alia quacũque ad iudicium personaliter euocari, vel trahi inuitas causa ferendi testimonium, aut alia qualibet (quæ in iure non exprimitur) prohibemus. Sed cum necessarium fuerit testimonium earundem: iudex (in expensis partis producentis easdem) tabellionẽ, aut aliam personam idoneã, ad eas transmittat: vel si fortè talis casus occurrerit, quo iure prohibente, receptio testium alteri committi non possit: iudex tunc

tunc propter hoc personaliter ad illas accedat, aut (si talis sit personę iudicantis conditio, quòd id per ipsum non deceat fieri, vel non posit) mittat ad eas. prouiso, quòd casus huiusmodi (videlicet vt iudex vadat personaliter) non fingatur: nec fraus interueniat in hac parte. Alioquin fictor huiusmodi vel fraudator, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Cæterum fœminæ religiosæ, præsertim, quæ debent sub clausura morari, * extra suum monasterium vel clausuram non vocentur ad iudicium, vel trahantur ex quauis causa personaliter: etiam si ad hoc voluntas accederet earundem. Decernimus quoque, vt ipso iure sit irritum & inane si quid contra præmissa contigerit attentari.

**Causa religionis hoc licet. Vide. l. i. ff. de in ius voc. l. seruos ad custodiã. ff. de ali. & cib. lega.*

Idem.

Maior. xiiii. annis, per se & per procuratorem, potest agere & defendere causam spiritualem: minor. xiiii. per se non agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum authoritate ordinarii ecclesiastici iudicis: & etiam delegati dati ad causas illas. Filius familiàs sine patris assensu agit causam spiritualem. hoc dicit. Ioan. Andrea. *Capitulum. iii.*

SI annum quartumdecimum tuæ peregisti ætatis: in beneficialibus & aliis causis spiritualibus, necnon & dependentibus ab eisdem, ac si maior. xxv. annis existeres: ad agendum, & defendendum, per te, vel per procuratorem, * quem ad hoc constituẽdum decreueris, admitti debebis. Si vero intra. xiiij. annum existas: per te agere, aut defendere non poteris super ipsis: sed vel per tuum episcopum, vel per officialem eiusdem, tibi curator dabitur ad lites huiusmodi exercendas: aut tuipse (si maior infante fueris) cum authoritate alterius eorundem, procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo, tibi (si non habeas) curatorem dare valeant, vel authoritatem constituẽdi procuratorem præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ. In huiusmodi quoque litibus siue causis, quanquam in potestate patris existas, * nec aliàs absque ipsius assensu, in iudicio regulariter esse possis: eius (cùm de iis se intromittere non habeat) nequaquam requiri debebit assensus.

**Nõ vbicunq; minor legitime põt interesse iudiciis: ibi põt cõstituere procuratorẽ. Vide. l. i. C. si de momen. poss. Font.*

**Vide. c. indecorũ. de æta. & qualit.*

De foro competenti. Tit. ij.

Innocentius quartus.

Archiepiscopus omisso adpellationis articulo, vel per viã querelæ: de causa subditorum suffraganeis, etiam ipsis consentientibus, non cognoscit. hoc dicit. vsque ad. §. Neque. *Capitulum. i.*

Omana ecclesia: & infra. Nec adpellationis articulo prætermisso: nec aliàs etiam (cùm minime appellatum extiterit) Remen. archiepiscopus vel eius officialis, de causis clericorum tãquam iudices (licet in ipsos iidem clerici de facto consentiant) absque diœcesanorum suorum voluntate cognoscant.

Archiepiscopus subditos suffraganei non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere, suas sententias, & pracepta exequi, vel testimonia in causis ad eos deuolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. hoc dicit. Dominicus.

Neque suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere: vel sententias & præcepta exequi: aut in causis per appellationem deuolutis ad eos, testimonium (nisi aliud in his tribus de consuetudine obtineant) perhibere compellant.

Archiepiscopus contra officiales, vel prælatos suffraganeorum (consuetudine aliud non disponente) & contra subditos ipsorum, pro salariis aduocatorum, & procuratorum causarum feri archiepiscopi, iudex competens non est. hoc dicit.

Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales, aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores p̃latos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo nõ tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salariis aduocatorum, & procuratorum: in causis (quæ in Remeñ. ventilantur curia) cogant querelantibus in sua præsentia respondere.

Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarũ diœcesum, in sua propria coram se respondere: nisi ibi inueniantur. Sed si citati nolunt comparere: vel malitiosè se occultant, ne citentur: in bonu ipsorum suæ diœcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per ordinarios faciendam. hoc dicit.

Contrahentes vero aliarum diœcesum, super cõtractibus initis in Remeñ. diœcesi ab eisdem (nisi inueniantur ibidem) trahere coram se non debent inuitos: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cùm alibi copiam sui faciunt, si eorũ authoritate citati* comparere contemnant, possint missionẽ facere contra eos: vel (si fortè maliciose seipsos occultent, ne citatio perueniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diœcesi obtinere noscuntur: sed tunc loci diœcesanus ad denunciationem ipsorum faciet huiusmodi missionem.

**vide. l. sed interpellatus. §. i. ff. de arbit.*

Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diœcesim suffraganei,

fraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec ſi facti vel approbati fuerint coram illis, poſſunt ſuffraganeorum ſubditos coram ſe compellere litigare ſuper illis: nec excommunicare ſuffraganeorum officiales vel ſubditos, ſi nolunt litigare coram ipſo. hoc dicit. ad fi. ſecundum Dominicum.

Nec clericos ſuos mittant ad ſuffraganeorum ipſorum diœceſes, pro ineundis vel recognoſcendis contractibus coram ipſis. Nec eorundem ſuffraganeorum ſubditos compellant coram ſe occaſione huiuſmodi iuri ſtare. Neque poteſt archiepiſcopus ipſe in ſuorum ſuffraganeorum officiales, & ſubditos (pro eo ꝙ vocati ab ipſo, nolunt querelantibus in ſua præſentia reſpondere) eccleſiaſticam exercere cenſuram.

Bonifacius octauus.

Iudex ſecularis, qui vult clericum compellere ad debita (etiam liquida) ſoluēda, per eccleſiaſticum iudicem deſiſtere compellatur. Ioannes Andreas. *Capitulum. ii.*

SEculares iudices, qui (licet ipſis nulla competat iuriſdictio in hac parte) perſonas eccleſiaſticas ad ſoluendum debita (ſuper quibus coram eis contra ipſas earum exhibentur literæ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili præſumptione cōpellunt: à temeritate huiuſmodi per locorum ordinarios, cenſura eccleſiaſtica decernimus compeſcendos.

Idem.

Ratione iuramenti laicus (vt illud ſeruet) coram iudice eccleſiaſtico conuenitur. *Capitulum. iii.*

CVm C. laicus (pro quo ſoluiſti certam pecuniæ quātitatē, in qua pro eo te fideiuſſorio nomine obligaueras) te ſeruare recuſet indemnem, contra iuramentum à ſe præſtitum temere veniendo. Ipſum coram eccleſiaſtico iudice (ad cuius forum ratione iuramenti, cauſæ huiuſmodi cognitio noſcitur pertinere) de iure poteris conuenire: Vt ipſum monitione præmiſſa, per cenſuram eccleſiaſticam, quòd te ſuper prædictis (vt tenetur) ſeruet indemnem, præuia ratione compellat.

De litis conteſtatione. Tit. iij.

Innocentius. iiij. in concilio Lugdunenſi.

Peremptoria litis cōteſtationem nō impedit: niſi ſit de re ſemel finita. Ioan. And. *Capitulum. i.*

EXceptionis peremptoriæ, ſeu defenſionis cuiuſlibet principalis cognitionem negocij contingentis, ante litem conteſtatam obiectus. Niſi de re

 iudicata

iudicata,transacta,seu finita excipiat litigator,litis contestationem non impediat, nec retardet. Licet dicat obiector quòd rescriptum non fuisset obtentum,si quæ sunt impetranti opposita,fuissent exposita deleganti.

Bonifacius octauus.

Per exceptionem peremptoriam,non fit litis cōtestatio.Io.An. Capitulum.ii.

SI oblato ab actore libello, ex parte rei exceptio perēptoria proponatur:nequaquam per hoc litis cōtestatio intelligitur esse facta. Imò ea non obstante (nisi sit de illis exceptionibus, quæ litis contestationem impediunt) fieri oportebit eandem.

De iuramento calumniæ.

Titulus.iiij.

Bonifacius octauus.

Non est de substantia,quòd statim post litem contestatam iuretur de calumnia.Ioan.And. Capitulum.i.

SI de calumnia,seu de veritate dicenda,in primo litis exordio non iuretur (vt debet) poterit postmodum in qualibet parte litis iurari : cùm huiusmodi iuramenta præstari ab initio, de substantia ordinis iudiciarij non existat.*

Non annullatur processus, licet tacitè omittatur calūnia iuramentum.hoc dicit.

*Vide.l. hæredes palā.ff.de testa.& c. i.de cle.p sal.pmo.

Propter omissum quoque tacitè in tota causa calumniæ iuramentum, iudicialis processus aliàs factus legitimè,non est nullus,nec etiam annullandus.

Præcipit quod in spiritalibus simul de calumnia,& de veritate iuretur.Ioannes Andreas.

Quamuis in causis spiritualibus (in quibus debet de veritate dicenda iurari) canones non indicant alicui calumniæ iuramentum:nos tamen (quia frequenter calumniari videmus in ipsis) vtile reputamus, ꝙ simul (sicut plerique obseruant) tam de veritate dicenda, quàm de calumnia (vt via) præcludatur calumniis) iurari debeat in eisdem.

Idem.

In causa appellationis iurari debet de calumnia, & veritate dicenda. Capitulum.ii.

IN appellationis causa (quanquam in principali iuratum fuerit) præstari iubemus calumniæ iuramentum. Et idem in iuramento

ramento de veritate dicenda volumus obseruari.

Procurator deputatus post iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia. hoc dicit.

Procuratores quoque (qui post iuramentum calumniæ deputantur) teneri volumus (vt calumnia vitetur ab ipsis) ad subeundum huiusmodi iuramentum: etiam si à suis dominis quid ponere, aut respondere, seu agere debeant, sint instructi.

Iudex quoties sibi videtur, exigit iuramentum maliciæ: etiam si de calumnia, vel veritate iuratum sit. Ioan. And.

In omnibus autem causis, nedum ante: sed etiam postquã lis fuerit contestata, siue de veritate, siue de calumnia sit iuratum in ipsis: potest iudex à partibus exigere iuramentum maliciæ, quoties viderit expedire. Idem.

Procurator habens speciale mandatum, iurat de calumnia. Ioannes Andreas. Capitulum. ii.

NVllam tibi iudex iniuriam fecisse censetur, qui procuratorem tui aduersarij constitutum, ad causam habentem super hoc speciale mandatum, admisit ad præstandum in ea calũniæ iuramentum.

De restitutione spoliatorum. Tit. v.

Innocentius. iiij. in concilio Lugduneñ.

In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio, facta ab alio, quàm ab actore. In criminalibus admittitur facta à tertio: dummodo sit de tota substantia vel maiori parte. Exceptio probari debet intra quindecim dies: aliàs fit condemnatio expensarum. Ioan. Andreas. Capitulum. i.

FRequens & assidua nos querela circũstrepit, quòd spoliationis exceptio nõnunquam in iudiciis calũniose proposita, causas ecclesiasticas impedit & perturbat. dum enim exceptioni insistitur: appellationes interponi cõtingit, & sic intermittitur, & plerunque perimitur causæ cognitio principalis, & propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, vt quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare, Statuimus, vt in ciuilibus negociis, spoliationis obiectu (quæ ab alio, quàm ab actore facta proponitur) iudex in principali procedere non postponat. Sed si in ciuilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat: à quocunq; intra quindecim dierum spacium (post diem, in quo proponitur) quod asserit comprobabit: alioquin in expẽsis, quas interim

actor ob hoc fecerit (iudiciali taxatione præhabita) cōdemnetur: alias (si iudici æquum visum fuerit) puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu (cum criminaliter accusatur) qui tota sua substātia, vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat. & secundum hoc loqui canones, sano credendū est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus. habet enim spoliatus priuilegium, vt non possit exui iam nudatus.

Excipiens de spoliatione facta à tertio, intra certum tempus à iudice statuendum debet restitutionem petere: aliàs accusabitur exceptione non obstante. Ioan. And.

Solet autem inter scholasticos dubitari: si spoliatus à tertio, de spoliatione contra suum accusatorem excipiat: an ei tempus à iudice debeat indulgeri, intra quod restitutionem imploret: ne forte sic velit existere, vt omnem accusationē eludat: quod satis æquitati & iuri consonū æstimamus. Quod si intra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam cum potuerit, non ducat ad finem: non obstante spoliationis exceptione deinceps poterit accusari.

Agenti super rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel è conuerso. Ioan. And.

Ad hoc sancimus, vt rerum priuatarū spoliatio agenti super ecclesiasticis, vel è contrario, nullatenus opponatur.

Bonifacius octauus.

Ecclesia, quæ petit restitutionem decimarum (quas se dicit intra parœciam alterius possedisse) non auditur: nisi probet possessionem legitimam. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

vide. gl. ii. ea fi. supra de pcura. Fō. AD decimas, quas canonici* sancti Nicolai se asserunt intra parœciam ecclesiæ B. clerici possedisse aliquandiu, & eis per eundem clericum spoliatos fuisse: nequaquam debent restitui, nisi euidenter docuerint, quòd earum possessionem legitime assecuti fuissent. Quia eas occupasse iniuste verisimiliter præsumuntur, cum proueniant ex prædiis intra alienam parœciam constitutis. Sitque manifestum (nisi aliud ostendatur) eas de iure communi ad eandem ecclesiam pertinere.

De dolo & contumacia. Tit. vj.

Innocentius quartus.

Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniendo & comparendo. *Capitulum. i*

Actor

Ctor qui ad terminum venire, ad quem citari aduersarium fecerat, non curauit: venienti reo in expensis *(propter hoc factis legitimè) condemnetur. Ad citationem aliam minimè admittendus, nisi sufficienter cauerit, quòd in termino fideliter debeat comparere.

* Vide Bal. in l. sancimus. C. de iud. & ca. finē litibus. de do. & con tu. Fon.

Bonifacius octauus.

Iudex appellantem & recedentem citare vlterius nō tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Ioannes Andreas. Capitulum .ii.

EVm, qui à tua interlocutoria vel grauamine, quod per te sibi proponit illatum, à tua præsentia recedit appellans. (Cum protestari videatur hoc ipso se nolle coram te decętero litigare) citare ad alia, quę postea in iudicio faciéda incūbunt, vel etiam ad sententiam audiendam. (Nisi sponte appellationi suæ renunciet) nō teneris. Nec ideo minus (quòd in eius absentia processeris) tuus processus validus reputari debebit.

De eo, qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. Tit. vij.

Innocentius quartus.

Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei non fit missio in possessionem: sed ad sententiam litę non contestata proceditur. Capitulum vnicum.

Vm, qui (super dignitate, personatu, vel beneficio ecclesiastico obtinendis) cum aliquo litigat possessore, ob partis aduersæ contumaciam, causa rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus nō mittendum: ne per hoc ad ea ingressus patere valeat viciosus. Sed liceat in hoc casu (contumacis absentiam diuina replente præsentia) etiam lite non contestata, * diligenter examinato negocio, ipsum fine debito terminare.

*Vbi contra contumacē non mittitur ī possessionē, & mora est periculosa: proceditur ad definitiuam.

Vt lite pendente nihil innouetur, Titulus viij.

Bonifacius octauus.

Si ex duobus litigantibus electis, alter decedat, renunciet, vel à prosecutione causæ excludatur: si lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet. Capitulum .i.

Iſpendiis,quæ propter electiones diuerſas eccleſiæ patiuntur interdũ, occurrere cupientes. Statuimus,vt ſi (aliquibus apud ſedem apoſtolicam, vel alibi litigantibus, ſuper electionibus de ſe in diſcordia celebratis)aliquẽ ipſorum mori,vel ſuo iuri renunciare, aut à proſecutione ipſius contigerit quoquo modo excludi:ad electionem aliã (lite ſuper electione ſuperſtitis electi pendẽte) nullatenus procedatur. Aliàs attentata contra hoc electio,ipſo iure viribus non ſubſiſtat.

Idem.

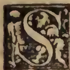
Si beneficiatus (contra quem ſuper beneficio litigatur) cedit, vel decedit: ſi alius lite pendente cum ſuperſtite fuerit electus, nõ valet electio. Si verò aliqui (quorum interſit) ad defenſionem litis velint admitti:in eo ſtatu,in quo erat cauſa,admittentur. Ioannes Andreas. *Capitulum.ii.*

SI ij (contra quos ſuper dignitatibus, perſonatibus, vel aliis eccleſiaſticis beneficiis, quæ poſsident litigatur) lite pendente cedant,vel forte decedant:ne propter nouos aduerſarios (qui malicioſè interdum petitoribus ſurrogantur)litigia in eccleſiarum diſpendium prorogari contingat: ſtatuimus,vt dignitates, perſonatus vel beneficia huiuſmodi (donec contra ſuperſtites lis finita fuerit) aliis nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quiſpiam, vel etiam præſentetur. Quòd ſi ſecus actum fuerit: eoipſo irritum habeatur. Sanè ſi ad defenſionem ipſius litis, aliqui quorum intererit, petierint ſe admitti: eos in illo ſtatu, in quo ipſam inuenerint, decernimus admittendos.

De confeſsis. Tit. ix.

Innocen.iiij.in concilio Lugduneñ.

Super facto negatiuo per partem improbabili (ſi iudici videbitur) eſt admittenda poſitio. Dominicus. *Capitulum.i.*

Tatuimus, vt poſitiones negatiuas (quę probari non poſſunt niſi per confeſsionem aduerſarij) iudices admitere poſsint, ſi æquitate ſuadente viderint expedire.

Bonifacius octauus.

Si reus iuſſus,poſitionibus reſpondere recuſat:vel ſi contumaciter recedit:habebuntur pro confeſſatis.ſecus ſi prius,quàm ſic iuſſus eſſet,cõtumax fuerat: nam tunc procedetur contra eum tanquã contra contumacem.Ioan.And. *Capitulum.ii.*

Si poſt

SI post præstitum veritatis aut calumniæ iuramentum, reus vel procurator ipsius, positionib9 ab aduersario sibi factis, interrrogatus iussúsq; à iudice * respōdere absq; rationabili causa recuset, aut nolit seu contumaciter se absentet: haberi debet (super iis, de quibus in eisdem positionibus interrogatus extitit) pro confesso. Verùm si antequam respondere sic iussus fuerit) eum contumaciter absentari contingat, tunc pro confesso nō debet haberi: sed est aliàs contra eum, tanquā contra contumacem (prout ratio dictauerit) procedendum.

Vide. §. c. proxi. & ff. de interro. act. l. si sine. supra. de do lo. prout vbi de hoc Io. And.

De testibus & attestationibus. Tit. x.

Greg. ix. in concilio generali Lugduneñ.

Socius in crimine simoniæ admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agatur ciuiliter: aliàs non. Ioan. And. *Cap. i.*

Ediatores (per quos scelus simoniæ plerumque committitur) ad testimonium contra sceleris eiusdem authores (in detestationem criminis) admittuntur: si nō agatur criminaliter, sed ciuiliter, & emolumentum exinde non fuerint assecuti.

Idem.

Ponit modum remissionis curiæ: & dat modum iurandi super positionibus, & dicit per quem iurari debeat. dat modum respondendi, & modum testes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi h. d. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

PRæsentium authoritate mandamus, quatenus in causa, quę inter abbatem & conuentum sancti Nicolai Andegauēsis ex vna parte, & priorem & conuētum de Paldigeñ. Lyconeñ. diœcesis ex altera (super eo quòd iidem abbas & conuentus, se ab ipsis priore & conuentu de Paldigeñ. possessione subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos, & super irritāda quadam compositione olim inita inter partes: & rebus aliis) vertitur: ab eisdem abbate & priore nomine suo, & in animas conuentuum eorundem, vel maioris & sanioris partis ipsorū, recepto iuramento de veritate dicenda: iniungas dictis abbati & priori, vt (tam ponendo, quàm respondendo) dicant veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis) ipsi sciunt, & per illos intelligunt, in quorum animas iurauerunt. Præterea sigillatim super quolibet articulo in qualibet positione contento, facias à partibus sufficienter ad inuicem responderi: nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione recepta. Sine iuramento autē à syndico vtriusque partis quid sciat de huiusmodi positionibus, vel credat, inquiras. Testes etiam, quos super articulis sub eadem bulla trans-

la transmissis, pars dictorum prioris & conuentus duxerit producendos, ad reprobandos testes partis alterius in causa principali productos (quorum nomina in eisdem articulis continentur) vsque ad Kalendas Nouembris proximo futuri, examines (secundum partis aduersæ interrogatoria, quæ tibi sub eadem bulla transmittimus) diligenter. primo tamen in personam cuiuslibet testis à prædictis abbate & conuētu producti, facta sigillatim specificatione criminum, & aliorum obiectorū sibi in eisdem articulis contentorum. Si vero dicti abbas & conuentus aliquos testes coram te produxerint, contra testes ab eisdem priore & conuentu producendos iuxta articulos (quos ipsi abbas & conuentus, tibi super reprobatione testium productorum prioris & conuentus in eadem causa produxerint) recipere, ac eos vsque ad Kalendas Februarij proximo futuri diligenter examinare procures: simili specificatione criminum, & aliorum (quæ contra testes eorundem prioris & conuentus, obiecta fuerint) obseruata: prius tamen præstito iuramento à procuratore dictorum abbatis & conuentus, quòd ad hoc ex malitia non procedant.

Innocen.iiij.in generali concilio Lugdunē.

Aduocatus vel procurator principalis causa, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet, nisi iudici videatur. Domi. *Capitulum.iii.*

ROmana ecclesia: & infra. In adpellationis causa, is, qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat, non recipiatur in testem. * Neque indistincte ipsi appellanti (præsumptione faciente pro eo) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cum inspectis personarum & ipsius causæ circunstantiis, id fuerit faciendum.

**Intellige pro appellāte. nam cōtra bene posset recipi. vide.l. fi.ff. de libe. & post hu. & glo. c. discipli na. xlj. dis. de An cha. Fon.*

De iureiurando. Tit. xj.

Nicolaus.iij.

Prælati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & cōsuetudines loci vel ecclesiæ seruare, prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati: nec ad ea debet intētio sua referri. Io. An. Ca.i.

Ontingit in nonnullis ecclesiis de earum consuetudine obseruari, quòd nec ipsarum prælati (cum primo ad ecclesias ipsas accedunt) admittuntur, nec canonici (cum de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiūtur in ipsis: nisi iurent

rent statuta & consuetudines ipsarũ ecclesiarum, scripta & non scripta inuiolabiliter obseruare. Inter laicos etiam in multis ciuitatibus, castris, & terris, in suis potestatibus, rectoribus vel officialibus assumendis, cõsuetudinis morbus irrepsit: quod potestates, rectores, & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias & officia eadẽ (nisi prius seruaturos se statuta ipsorũ locorum clausa iurauerint) nullatenus admittantur. Quia vero in statutis consuetudinibúsq; supradictis, interdũ aliqua reperiũtur illicita seu impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati * (ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus peccandi occasio præbeatur, cũ iuramentũ non fuerit, vt esset iniquitatis vinculum, institutũ) hac generali constitutione animarũ periculis obsistere cupiẽtes, præcipimus à quibuscunq; scientibus contineri in prædictis consuetudinibus & statutis, illicita impossibilia vel libertati ecclesiasticæ obuiantia, iuramenta huiusmodi aliquatenus non præstari. Et talia iuramenta ea intentione faciẽda vel facta, vt etiã illicita vel impossibilia, seu ecclesiasticæ libertati obuiantia obseruẽtur (cum etiam sub tali intẽtione præstari non possint absq; diuinæ maiestatis offensa) decernimus in huiusmodi illicitis impossibilibus, seu libertati ecclesiasticæ obuiantibus, non seruanda: quin potius pro animarum salute, si sub forma prædicta vel simili aliquos ignorantes prædicta illicita seu impossibilia vel libertati ecclesiasticæ obuiãtia iurare contigerit, ad obseruanda dumtaxat licita possibilia & non obuiantia libertati ecclesiasticæ, iurantium referri debet intentio. Declaramus quoque iuramenta sub huiusmodi generalitate qualitercunq; & sub qualicunque verborum forma præstita vel prestanda, ad licita possibilia & libertati ecclesiasticæ non obuiantia, tantum extẽdi: ipsósque iurantes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri.

* *Quæ statuta obuient ecclesiasticæ libertati: vide in. c. fi. de immu. eccle. isfra. eo. & ca. grauẽ. de sen. excõ. Fen.*

Bonifacius octauus.

Per ecclesiasticũ iudicem ordinarium loci, compellitur iudex secularis ecclesiastica censura ius canonicum, quod ad prouisionem animarum statutum est, seruare. *Capitulum. ii.*

Licet mulieres, quæ alienationibus dotium & donationum propter nuptias consentiunt non contrauenire, proprio iuramento firmantes seruare iuramentũ huiusmodi non vi nec dolo præstitum, de iure canonico teneantur: quia tamen quidã iudices seculares eas cõtra præfatas alienationes audiunt, quãuis eis constet legitimè de huiusmodi iuramento. Nos animarum periculis obuiare volentes, eosdẽ iudices ad seruandũ hoc ius canonicum, per locorum ordinarios censura ecclesiastica decernimus compellendos. Idem.

Electus post sacramentum ponens vel respondens contraria di rectè (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. h.d. Ioan. And. Cap.iii.

CVm in positionibus super electionis tuæ negocio (post iuramentum in causa præstitum) à te datis, seu responsionibus, quas ad positiones tui aduersarij fecisse dignosceris, reperiatur contrarietas manifesta: tibi tanquam periuro (nisi iusta causa & rationabilis te excuset) super ipsa electione perpetuũ silentium imponi debebit. Idem fiet si (te expresse mandante, vel etiam ex post facto sciente, ac ratũ habente, seu non reuocante) positiones, aut responsiones huiusmodi cõtrarias tuo nomine tuus fecerit procurator.

De exceptionibus. Titu.xij.

Innocentius.iiij. in concilio Lugduneñ.

Sex sunt dicta huius decre. Primo ponit arengam, & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, quòd reus, qui cõtra actorem de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem, & nomen excommunicatoris exprimere, & eam intra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quòd si iterum obiiciatur, & probetur eadem, vel alia excõmunicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt valebunt. Quarto, quòd vltra duas vices hæc exceptio non opponatur: nisi ex causa. Quinto, quòd si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quòd iudex publicè excommunicatum, reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. And. Cap.i.

PIa cõsideratione statuit mater ecclesia, ꝙ maioris excommunicationis exceptio, in quacũque parte iudiciorum opposita, lites differat, & repellat agẽtes: vt ex hoc magis censura ecclesiastica timeatur, communionis periculum euitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati (dum à communib⁹ actibus excluduntur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: sed hominũ succrescente malitia, quod prouisum est ad remedium, tendit ad noxam. Dum enim in causis ecclesiasticis frequentius hæc exceptio per malitiam opponitur, cõtingit interdum deferri negocia, & partes fatigari laborib⁹ & expensis: proinde (quia mor

bus iste

bus iste quasi communis irrepsit) dignum duximus cõmunem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, speciem illius, & nomen excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem se deferre debere in publicã notionem, quã intra octo dierum spacium (die, in quo proponitur minimè cõputato) probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probauerit, iudex in causa procedere non omittat: reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione cõdemnans. Si verò postmodum instantia durante iudicij, & probationis copia succedente, de eadem excõmunicatione, vel alia excipiatur iterum, & probetur: actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: iis, quæ præcesserunt nihilominus in suo robore duraturis. Prouiso, quòd vltra duas vices hæc non opponatur exceptio: præterquam si excommunicatio noua emerserit, vel euidens, & prompta probatio superuenerit de antiqua. Sed si post rem iudicatam talis exceptio proponatur: executionem impediet, sed sententia, quæ præcessit non minus robur debitum obtinebit. eo tamen saluo, vt si actor excommunicatus sit publicè, & hoc iudex nouerit * quãdocũq; (etsi de hoc reus nõ excipiat) iudex ex officio suo actoré repellere non postponat. * *Vide. § notandũ. ii. q. i. de Ancha. Fen.*

Bonifacius. viij.

Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & è conuerso. Ioan. And. Cap. ii.

CVm quidam seculares iudices (dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata, in casu, quo ad eum pertinet cognitio de consuetudine, vel de iure) recusent excipientes audire, in derogationem iurisdictionis ecclesiasticæ & contemptum: Decernimus vt per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur huiusmodi, & ad admittendum exceptionem eandem (vbi aliàs de iure debet admitti) à locorum ordinariis compellantur. Similiter ecclesiastici iudices (si coram ipsis excipiatur de re per secularem iudicem iudicata) exceptionem ipsam admittant, in iis, quæ animarum periculum non inducunt: per superiores suos (nisi fecerint) animaduersione debita castigandi.

De præscriptionibus.. Titu. xiij.

Bonifacius octauus.

In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius commune, vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus & probari: nisi sit præscriptio, cuius contrarii non extat memoria.

moria.hoc dicit.Ioan.And. *Capitulum.i.*

Piscopum, qui ecclesias, & decimas, quas ab eo repetis proponit (licet in tua sint cõstitutæ dioecesi) se legitimè præscripsisse, allegare oportet (cùm ius commune cõtra ipsum faciat) huiusmodi præscriptionis titulũ, & probare. Nam licet ei, qui rem præscribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium ius cõmune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides: vbi tamen est ei ius commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi. Nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria non existat.

Idem.

Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel aliis ecclesiis, illa minori spacio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filii autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna cõtra Romanam, & alias ecclesias præscribunt spacio quadraginta annorum. & idem in extraneis. Ioan. And.

Capitulum.ii.

SI qui (exigẽtibus culpis, vel excessibus ab eisdem commissis) bonis quæ à Romana *vel ab aliis tenent ecclesiis, sint per sententiam, vel ipso iure priuati: statuimus, vt in apprehendendis, vel occupandis, postea quandocũq; bonis eisdem, nullus (licet leges humanæ super hoc alia tẽpora statuere videantur) ipsis ecclesiis temporis lapsus obsistat, nisi cõtra ipsam Romanam ecclesiam centenaria, vel contra ecclesias alias quadragenaria præscriptio legitimè sit cõpleta. Si post mortem hæreticorum (qui dum viuerent catholici putabãtur) bona ipsorum à catholicis eorum filiis, vel nepotibus, aut extraneis, quibuscunq; spacio quadraginta annorum fuerint bona fide possessa: sancimus eos, super bonis huiusmodi (etiam si ad Romanã peruenire deberent ecclesiam) in hoc casu nõ esse vlterius molestandos: quanquam illi, quorum bona fuerant, nunc detegantur hæretici extitisse.

**Per ecclesiã Romanã intellige generaliter oẽs res quæ ad dispositionẽ põtificis immediatè spectãt. c. ad audiẽtiã. supra eo. Fonta.*

De sententia & re iudicata. Tit.xiiij.

Innocen.iiij.in concilio Lugdunẽ.

Iudex, qui contra iustitiam, & contra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: cõdemnandus

demnandus eſt parti læſæ in æſtimationem litis, & per annum eſt ſuſpenſus,& perpetuo ſi medio tempore ingerat ſe diuinis, niſi pa pa cum ipſo diſpenſet. Ioan. And. *Cap. i.*

Vm æterni tribunal iudicis illum reum nõ habeat, quem iniuſtè iudex condemnat, teſtante propheta: nec damnabit eum cùm iudicabitur illi. Caueant eccleſiaſtici iudices, & prudenter attendãt, vt in cauſarum proceſsibus, nil vindicet odium, vel fauor vſurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iuſtitiam non euertat, ſed ſtateram geſtent in manibus, lãces appendant æquo libramine, vt in omnibus, quæ in cauſis agenda fuerint, præſertim in concipiendis ſententiis & ferendis, præ oculis habeant ſolum deum: illius imitantes exemplũ, qui querelas populi tabernaculum ingreſſus ad dominum referebat, vt ſecundum eius imperium iudicaret. Si quis autem iudex eccleſiaſticus, ordinarius, aut etiam delegatus famæ ſuæ prodigus, & proprij perſecutor honoris, contra conſcientiam, & contra iuſtitiam in grauamen partis alterius in iudicio, quicquam fecerit per gratiam, vel per ſordes: ab executione officij per annum nouerit ſe ſuſpenſum, ad æſtimationem litis parti, quam læſerit nihilominus condemnandus. Sciturus, quòd ſi ſuſpenſione durante damnabiliter ingeſſerit ſe diuinis, irregularitatis * laqueo ſe inuoluet ſecundum canonicas ſanctiones: à qua non niſi per ſummum pontificem poterit liberari, ſaluis aliis conſtitutionibus, quæ iudicibus malè iudicantibus pœnas ingerunt & infligũt. Dignum eſt enim, vt qui in tot præſumit offendere, pœna multiplici caſtigetur.

Pſal. 36.

Exo. 32.

** Vide do. in. c. ſi. de cle. ex cõ. mi. & quid ſit irregularitas, & vn de ſupſerit origi nem. Do.*

Idẽ ſacro præſente concilio, ad memoriam ſempiternam.

Papa imperatorem deponere poteſt ex cauſis legitimis. h. d. ſecundum Paulum. *Capitulum. ii.*

AD apoſtolicæ dignitatis: & infra. Sanè cũ dura guerrarum commotio nõnullas profeſsionis Chriſtianæ prouincias diutius afflixiſſet, nos ad Federicum præcipuum pĩcipem ſecularem, huiuſmodi diſſenſionis & tribulationis authorem à Felicis recordationis Grego. pa. ix. prędeceſſore noſtro, pro ſuis exceſsibus anathematis vinculo innõdatum, ſpeciales nũcios, & magnæ authoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Alba. & Hu. Sabineñ. epiſcopoꝰ, ac dilectum filium Guilelmum baſilicæ. xij. apoſtolorum presbyterum cardinalem, qui ſalutẽ zelabantur ipſius, duximus deſtinandos: facientes ſibi proponi per ipſos, quòd nos & fratres noſtri (quantum in nobis erat)

pacem

pacem per omnia secum habere, nec non cum omnibus hominibus optabamus, parati sibi pacem & tranquillitatem dare, ac mundo etiam vniuerso. Et quia prælatorum clericorum omniumque aliorum, quos detinebat captiuos, & omnium tam clericorum, quàm laicorum, quos cœperat in galeis, restitutio poterat esse pacis plurimum inductiua, eum, vt illos restitueret (cùm hoc idem, tam ipse, quàm sui nuncij, antequã ad apostolatus vocati essemus officium promisissent) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem: ac proponi insuper, quòd iidem pro nobis parati erant audire, & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere princeps vellet de omnibus, pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, & offerre, prætereà, quòd si ecclesia eum in aliquo contra debitũ læserat (quod non credebat) parata erat corrigere, ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quòd in nullo contra iustitiam læserat ecclesiam, vel quòd nos eum contra iustitiam læsissemus, parati eramus vocare reges, prælatos, & principes, tam ecclesiasticos, quàm seculares ad aliquem tutũ locum, vbi per se, vel per solennes nuncios conueniret: eratq; parata ecclesia de consilio concilij sibi satisfacere si eum læsisset in aliquo, ac reuocare sententiam, si quam contra ipsum iniustè tulisset, & cum omni mansuetudine & misericordia (quantũ cum deo & honore suo fieri poterat) recipere de iniurijs & offensis ipsi ecclesiæ, suisq; per eum irrogatis, satisfactionem ab eo volebat, & omnes amicos suos sibiq; adhærentes in pace ponere plenaq; securitate gaudere: vt nunquam hac occasione possent aliquod subire discrimen. Sed licet sic apud eũ pro pace paternis monitis, & precũ curaremus insistere lenitate. Idẽ
Exod.7. tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans more aspidis aures suas, preces huiusmodi & monita, elata obstinatione, ac obstinata elatione despexit: propter quod non valentes absq; graui offensa Christi eius iniquitates amplius tolerare, cogi-
**Vide.c. mutare. 6.q.1.tamẽ.&.l.si auo.§.fi. ff.de arb. & Bar.ĩ l.si sit.ff. de verbo. ob.Fon.*
mur vrgente nos conscientia iustè animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de cæteris eius sceleribus taceamus, quatuor grauissima (quæ nulla possunt tergiuersatione cælari) cõmisit. Deierauit enim multoties*, pacem quõdam inter ecclesiam & imperium reformatam, temere violando: & infra. Perpetrauit sacrilegium, capi faciens cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarum prælatos, & clericos religiosos, & seculares venientes ad concilium, quod idem prædecessor noster duxerat cõuocandum: & infra. De hæresi quoque non dubiis & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumentis, suspectus habetur: & infra. Præter hæc regnum Siciliæ

liæ (quod est speciale patrimonium beati Petri, & idem princeps ab apostolica sede tenebat in feudum) iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionē seruitutémq; redegit, q̄ eis pœnę penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis eiectis, illos, qui remanserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuere, ac Romanam ecclesiam (cuius sunt homines principaliter & vasalli) offendere multipliciter, & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam merito reprehendi, quòd mille quidem sartorum annuam pensionem (in qua pro eodem regno ipsi ecclesiæ Romanæ tenetur) per nouem annos, & amplius soluere prætermisit. Nos itaque super præmissis, & quam pluribus aliis eius nefandis excessibus cum fratribus nostris, & sancto concilio deliberatione præhabita diligenti (cùm Iesu Christi vices, licet immeriti teneamus in terris, nobísque in beati Petri persona sit dictum: Quodcunque ligaueris super terram, ligatūm erit & in cœlis) memoratum principē, qui se imperio & regnis, omníque honore & dignitate reddidit, tam indignum: quique propter suas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet est abiectus, suis ligatum peccatis, & abiectum, omníque honore, ac dignitate priuatū à domino ostendimus, denunciamus, & nihilominus sententiando priuamus: omnes, qui ei iuramento fidelitatis tenentur adstricti, à iuraméto huiusmodi perpetuo absoluétes: authoritate apostolica firmiter inhibédo, ne quisq̄ decætero sibi tāq̄ imperatori vel regi, pareat & intédat. Decernédo quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi, consiliū vel auxiliū præstiterint, seu fauoré, ipso facto excommunicationis sententię subiacere. Illi autem, ad quos in eodē imperio imperatoris spectat electio, eligant libere successorem. De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum nostrorum cōsilio, sicut viderimus expedire. *Mat.16.*

Idem præceptori hospitalis sancti Ioannis Hierosoly. in Hispania: & commendatori, ac fratribus domus de curuaria, hospitalis eiusdem.

Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam nō probat, succumbit: licet aliam probet, maximè postmodum emergentē. Ioan. And. *Capitulum.iii.*

Abbate sane. & infra. Abbas de Bonefac. pro se & conuentu suo proponēs, locum de Rosellis esse prædicti monasterij iure dominij, vel quasi, & cum suis finibus ex largitione regis Aragoniæ ad ipsum monasteriū pertinere: petiit adiudicari eidem monasterio locū ipsum, & vos exinde amoueri.

Allegabatur autẽ pro parte vestra, quòd facta vobis donatio de prædictis valida existebat, quamuis illa sub Sarracenorũ tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium deuenirẽt. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorẽ: quia ipsi donationi rerum donatarum natura, vel qualitas non obstabat, & salubre ac laudabile quidem erat spectare, ac præstolari tempus, quo illa Christianorum dominio subderẽtur: quare mox cum peruenerunt ad ipsos, fuerũt ad vos totaliter deuoluta. Multum quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel prædicto monasterio Populeti ab eodem rege facta donatio fuisset: quia & si liquebat prædicta monasterio Populeti ab ipso rege, ac ab illo abbati & conuentui de Bonef. fuisse collata: non tamen ob hoc constabat dictum regem ipsi monasterio de Bonefac. illa donasse vel mandasse donari. Nec pro eo quòd voluit & statuit, vt ædificaretur ibi monasterium, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorũ aliqua construendo monasterio donauisse: cum illa potius sua videretur intentio, vt (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) abbas & conuentus ipsius pro sua suorúmq; salute monasterium construere tenerentur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Præmissa vero concessio facta monasterio de Bonef. ab abbate & conuentu monasterij Populeti, nullum prorsus ei videbatur afferre suffragium, pro eo potissime, quòd post litem contestatam, & processum iudicij facta fuerat: sicut clare patebat ex instrumento præfato. vnde cum ius (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonefac. ex concessione huiusmodi competebat) in iudicio minimè deduxisset: (quia videri nõ potest illud venisse, quod postmodum accidit) pronunciari vtiq; super petitis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quòd cum rex ipse sua probitate, ac studio, ab infidelibus loca conquisiuerit supradicta, donatio aui, vel patris ipsius prius facta de illis, cũ ad cultum fidei peruenirent, regem eundem, quo ad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab aliis bonis hæreditariis separata. Porrò præfata concessio facta monasterio de Bonefac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudicium causǽque processum interuenerit: prodesse tamen & valere debebat, cum pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamuis superuenienti appareat) satis sufficere videatur, satísque esse, si (prout seruatur in reo) intersit ipsius tempore sententiæ proferendæ.

Sed

Sed ad hæc pars veſtra reſpondit, quòd cùm tam ſupradicti aui donatio, quàm locorum acquiſitio præmiſſorum, fuerint nomine regni factæ: memoratus rex donationem ſeruare huiuſmodi tenebatur. Cæterùm prædicta monaſterij Populeti conceſsio, monaſterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & ſpeciali cauſa,& poſtea ſiue alia, ſiue ſimilis ei,quam expoſuit accidit, videri non poteſt illa in iudicio deueniſſe: cum iudex tunc proſpicere ac attendere debeat diligenter, an ex ea omnino eadem, quæ prius expreſſa extitit, vtpote, quæ tunc etiam competeret,actoris intentio ſit fundata. Secus autem cum egit vel petiit in genere, nullius certæ, vel ſpecialis cauſæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter forte propoſuit aliquem obnoxium eſſe ſibi, vel ad ſe iure dominij, vel quaſi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue eſt inſpiciendum iudici, an ſufficienter vel minimè, de iure vel intentione conſtet actoris. vnde ſi de hoc ex cauſa etiam poſtmodum accidenti liqueat: poteſt & debet iudex (etiam ſi appareat minus iuſte à principio fore actum) ſuum exinde animum informare. Quoniam, & ſi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium ſubſecutum: nec illius acta vel geſta, propterea minus valida extiterunt: nec etiam iudex ipſe cognita taliter veritate, pronunciare in contrarium poſſet cum libera conſcientia & ſecura. Non prodeſſet etiam multum reo, ſi tunc forte in ipſum ex huiuſmodi ſuperuenienti cauſa, condemnatio non ferretur: cum mox alio inſtituto iudicio foret ex illa merito condemnandus. Vnde & ſi actori ſuā ex ſuperuenienti cauſa intentionem ſufficiat fundaviſſe, cum egit aliqua cauſa ſpecialiter non expreſſa: ſecus tamen eſt ſi certam & ſpecialem in ſua petitione ſubiunxerit, niſi poſtmodum intentionem ſuam ex eadem prorſus (quam prius expreſsit) tunc etiam competenti cauſa fundarit.

Quare cum memoratus abbas monaſterij de Bonefac. propoſuerit ſæpefatum locum de Roſel. cum ſuis terminis ad ipſum monaſterium ex prædicti regis largitione ſpectare, nec de aliqua facta ipſi monaſterio ſuper hoc ab eodem rege conceſſione docuerit, oſtenderit autem donationem quondam factam illi de his ab abbate & conuentu monaſterij Populeti, quæ nec in ſua petitione fuerat expreſſa, nec etiam ante facta: nullum profecto commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur cardinalis præmiſsis omnibus, & aliis, quæ hincinde fuerunt propoſita diligenter auditis, ac vtriuſq; partis meritis æqua iuſtitiæ lance diſcuſsis, prudenter attendit, id

quód prædicti abbas & conuentus de Bonefac. proposuerunt: intentionem videlicet actoris, ex iis, quæ post litis contest. accidunt posse fundari, eáq; debere in iudicium deuenire) tunc locum habere (sicut congrue allegatū est supra) videlicet quādo ex certa & expressa causa specialiter nō est actum. Ex iis enim, quæ post inchoatum iudicium eueniunt, quādo causa fuit exposita specialis, nec debet, nec potest iudicis anim⁹ ad proferendam sententiā informari: quia cum certæ causæ facta est mentio, vtpote donationis, vel vēditionis, aut alterius specialis, oportet incœpti iudicij tempus attendi, vt liquidò cognoscatur, an tūc interfuerit actoris propter illa, quæ specialē comitantur causam, & necessario adesse debent, veluti locus & tempus, & huiusmodi, quæ sunt solicitè attendēda, & sine quibus causa vacua & inualida cēseretur. Sed cū est in genere absque alicuius causæ declaratione petitum, non sic oportet accepti iudicij tempus inspici: quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt huiusmodi comitantia in hoc casu. * Et licet aliquibus curiosis (qui de iis, quæ nō multum expediunt sæpe disceptant) aliter forsan appareat, quando actū est causa aliqua non expressa: * vtilius tamen videtur negocia tali expediri compendio, quàm per quandam exactam subtilitatem longo dispendio prorogari: præsertim cùm nōnulla pro vtilitate communi contra iuris asperitatem ex æquitatis man suetudine tolerari noscātur. Vnde idem cardinalis considerās, quòd ipsi abbas & conuentus de Bonefac. non probauerunt largitionem super his regiam legitimè sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur, ab huiusmodi eorundem abbatis & conuentus in petitione, de mādato nostro præhabito fratrum nostrorum consilio, vos duxit sententialiter absoluēdos.

** vide Bar. in. l. & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iud. F.*
** vide. l. sirē. §. fi. ff. de pig. act. l. non potest videri. ff. de iudic.*

Nos igitur cardinalis eiusdem sententiam ratam habentes, eam authoritate apostolica confirmamus.

Bonifacius octauus.

Si ex pluribus iudicibus vel arbitris, vnus (aliis præsentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat sententiam: tenet sententia. Electio autem pronuncianda est per verba singularia hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum. iiii.*

CVm ab vno arbitrorum vel iudicum (aliis præsentibus & mandantibus) scripta sentētia recitatur: habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata. Oportet tamen, vt is, qui recitat non vtatur verbis singularis numeri, sed pluralis: vt dicat, Nos tales iudices vel arbitri pronunciamus, seu statuim⁹ in hunc modum. Licet secus in electione seruetur, in qua (vt censeatur

censeatur euidentius vnica, & cōmunis) est ab vno vice omniū (siue per compromissum, siue per scrutinium procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis numeri facienda.

Idem.

Ponit tres casus nullitatis sententiæ: & à primo vnum casum excipit. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum. v.*

ET si sententia definitiua (postquam scripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio descripti recitatione proferri (aliàs, nec nomen sententiæ mereatur habere: nec ab ea sit appellare necesse) episcopo tamen (quem propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit honore fulgere) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium personarum) per alium recitare. Sententia, quam scriptam edi, à iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipso stando non sedendo proferri cō tingit, nullius penitus est momenti.

De appellationibus. Tit. XV.

Innocentius .iiij. in concilio Lugdunen̄.

Appellans ad papam in iudicio vel extra, appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. Si vult & petit appellatus: principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad papam. In appellationibus à sentētia definitiua interpositis, nil mutatur. Demum vtrique contra facienti imponitur pœna. Ioan. And. Capitulum. i.

Cordi nobis est lites minuere, & à laboribus releuare subiectos. Sancimus igitur, vt si quis in iudicio vel extra, super interlocutoria, vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellandum: causam appellationis in scriptis, assignare deproperet, * petat apostolos, quos ei præcipimus exhiberi. In quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsan ex superioris reuerentia sit delatum.

Post hoc appellatori secundum locorum distantiam, personarum & negocij qualitatem tempore prosecutionis indulto, si voluerit appellatus, & petierit, principales personæ per se, vel per procuratores instructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad sedem apostolicam sic parati, vt (si nobis visum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso, procedatur in negocio principali, quantū de iure poterit & debebit. Iis quæ in appellationibus à definitiuis sententiis interpositis antiquitas statuit, non mutatis. Quòd si ap-

** Vide Bar. in. l. eius. ff. de appel. & gl. i. l. j. ad fi. ff. eod. Ang. Ar. i d. l. j. Fon.*

si appellator, quæ præmissa sunt, non obseruet: reputabitur nō appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempserit hoc statutum: in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quàm in causa (quantum à iure permittitur) procedatur. Iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius & iudicem, & partem illudit.

Idem.

Iudex, qui recusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiendam causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit, Ioan. And. *Capitulum. ii.*

LEgitima suspicionis causa contra iudicem assignata, & arbitris à partibus (secundum formam iuris) electis, qui de ipsa cognoscant, sæpe contingit, quòd ipsis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocātibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negocij vt tenentur, iudex proferat excommunicationis sententiam contra ipsos: quā ipsi tum propter odium, tum propter fauorē partium diutius vilipendunt: quare causa ipsa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negocij principalis. Volentes igitur morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicem competens terminus præfigatur, * intra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocēt, cum quo ambo vel alter eorum eiusdem suspicionis negocium terminare procurent. Alioquin iudex ex tunc in principali negocio procedere non omittat.

** vide. l. quotiēs. ff. de arb. & eb. & l. j. §. dixerit aliquis. ff. de pub. de And. Fonta.*

Idem.

De officiali episcopi non ad episcopum, sed ad archiepiscopum appellatur. *Capitulum. iii.*

ROmana ecclesia: & infra. Cùm suffraganeorum Remeñ. ecclesiæ, suorumq́ue officialium (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) vnum & idem consistorium siue auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus nō ad dictos suffraganeos * (ne ab eisdem ad seipsos interponi appellatio videatur) sed de iure ad Remeñ. est curiam appellandum.

** Sed an supplicari possit: vide not. in c. ex literis de i in integ. resti. Fon.*

De subdito episcopi ad ipsum non ad archiepiscopum appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. hoc dicit.

Ab archidiaconis vero aliísque inferioribus prælatis, suffraganeis subiectis eisdem, & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam (omisis dictis suffraganeis) appellari: nisi aliud Remensi ecclesiæ de consuetudine cōpetat in hac parte.

Archi-

Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interposita nõ debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.

Cùm autem ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum vel suorum officialium audientia fuerit appellatum, Remeñ. archiepiscopus (qui pro tempore fuerit) vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ, ante definitiuam sententiam citent partes: nec etiam aliis illam cõmittent, appellationis eiusdem causa probabili seu legitima non expressa.

Si negetur per appellationem negocium deuolutum, non inhibebit archiepiscopus iudicẽ principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. h.d.

Si verò vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam, vel definitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicq; non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum vel eius officialem deuolutum negocium proponatur: iidem (nisi prius ipsis constiterit causam ipsam, ad eos totaliter fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa, vel ne ad executionem procedatur sententiæ non præsumant.

Si dicitur ex iniusta causa appellatum, archiepiscopus inhibere non potest: nisi prius recepta appellatione, vt probabili incipiat cognoscere, de causæ veritate. hoc dicit.

Quòd si obiiciatur ex iniusta causa, seu minus legitima ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiãt de causa huiusmodi an sit vera.

Licet dicatur appellatum à definitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere, ne sententia executioni mandetur. h.d.

Si autem post sententiam, in casibus à iure prohibitis (vtpote à sententia super manifesto & notorio crimine, vel de quo, quis in iure confessus extitit, promulgata) vel consimilibus appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur (postquam cognoscere cœperint vtrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita) inhibere.

Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam

 in causa

in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantẽ, iurisdictionem exercere non potest. hoc dicit.

In alium quoque, qui circa rem, de qua inter appellãtem & appellatum controuersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat: non valent occasione huiusmodi iurisdictionem aliquam vindicare.

Archiepiscopus appellantẽ in aliis causis, à iurisdictione episcopi non potest eximere. h. d.

Cùm verò is, qui ad Remeñ. curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis ordinarij sui iurisdictioni subiiciatur: Remensis archiepiscopus, vel officialis ipsius, nequaquam iurisdictionem ipsam in aliis impediant, vt ab eiusdem ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

Ab episcopis in causis, quibus iurisdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. hoc dicit.

Debet autem ad eos ab episcopis præfatæ prouinciæ super causis, in quibus temporalem iurisdictionem exercent, nisi fortè de consuetudine aut priuilegio, siue iure alio speciali sit appellandum ad alium appellari.

Censuram ecclesiasticam, in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causa legitimè cognito. h. d.

Sententias quoq; interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis in appellantem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus nisi vocatis partibus, & de appellatione legitimè cognito, reuocent aut denuncient esse nullas.

Ex quo archiepiscopus pronunciauerit malè appellatum ante sententiam: statim debet causam ad suffraganeũ remittere. h. d.

Cùm autem ad Remeñ. archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sentẽtiam appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito constiterit eam, minus rationabilem extitisse) causam ad eundem suffraganeum remittere non postponat.

Idem.

Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Ioan. And. Capitulum. iiii.

VT super appellatione ac eius causa instructio facilior valeat in processu haberi: distinctè præcipimus, quòd ille, à quo

quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. Si verò nō exhibuerit: ex tunc si fortè in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus & irritus sit processus.

Clemens quartus.

Iudex appellationis iniqua appellantem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principalis iudex non detulerat appellationi: sed si detulit, non fiet remißio de neceßitate. In appellationibus interpositis à definitiua, antiqua iura seruentur. Ioannes Andreas.

Capitulum. v.

CVm appellationibus friuolis nec iustitia deferat, nec sit à iudice deferendum: si iudex inferior appellationem minus legitimam nō admittat, eam appellatore nihilominus prosequente, superior de ipsa cognoscens causam, ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas) sine difficultate remittat: eadem die condemnationem faciens expensarum. Si verò iudex admittat eandem, licet tam appellatio, quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari: *quia tamē iudex ipse quantum in se fuit à se iurisdictionem abdicauit eandem, appellationi deferens minus iustè, totius causæ decisio in superioris est potestatem transfusa: nec est illi causa de necessitate vlterius remittēda. Saluis iis, quæ super appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta.

** Et rō, quia culpa alicui non debet aliū plus grauare, quàm velit. vide. l. si quis plurium. §. si quis. ff. de lega. i.*

Bonifacius octauus.

Si appellans intra triginta dies, instanter non petit apostolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit: non valet eius processus. Ioan. And.

Capitulum. vi.

AB eo, qui appellat intra triginta dies instanter apostoli peti debent, & eidem intra dictum tempus à iudice exhiberi, aliàs præsumitur appellationi suæ renūciare appellans, si eos intra idem tempus petere prætermittat, etiā si vadat aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequēdam. Illud autem, quod felicis recordationis Innocentius papa quartus prædecessor noster statuendum decreuit, vt si is, à quo appellatur apostolos appellanti non tribuat requisitus, ex tunc si fortè in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cùm iudex super hoc cum debita instantia loco & tempore congruo requisitus, eos expresse denegat, vel intra præmissum tempus malitiose, aut negligenter

negligenter illi tradere prætermittit. Idem.

Innouata per iudicem post definitiuam sententiam, à qua appellatū extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis :etiā si ante appellationem fuerint innouata. Attentata verò post appellationem ante definitiuam, non reuocantur, nisi primo de veritate constiterit:nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Ioan. And. *Capitulum.vii.*

NOn solum innouata post appellationem à definitiua sentētia interiectā, debent semper(exceptis casibus, in quibus iura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari:sed etiā ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam & appellationem(quæ postmodum intra decendium interponitur ab eadem) cōtingit innouari : ac si post appellationem eandem innouata fuissent. Illa verò, quæ post appellationem interpositam ante definitiuam sententiam innouātur, donec appellationis causam veram esse constiterit , reuocari non debent:nisi iudex appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam, ex probabili causa fore ad se negocium deuolutum)inhibeat canonicè iudici (à quo appellatum extitit) ne procedat : tunc enim, quicquid post inhibitionem huiusmodi fuerit innouatum, est (licet causa eadem non sit vera) per eundem appellationis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum.

Idem.

Qui appellat extra iudicium, intra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet : postea per remedium iuris communis audietur, sed non per appellationis remedium. Ioannes And.

Capitulum.viii.

COncertationi antiquæ finem imponere præsenti constitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, postulationibus, prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus actibus(in quibus potest appellatio interponi)quisquis ex eis grauatum se reputans, per appellationis beneficium grauamen illatum desiderauerit reuocari, intra decem dies (postquam sciuerit)si velit, appellet: post decendium verò eidem aditus nō pateat appellandi. Sed si per contradictionem debitam, vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamen:ei(dūmodo medio tempore his non consenserit)lapsus decendij non obsistat.

Idem.

Valet appellatio in scriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. hoc dicit. Zen. *Capitulum.ix.*

Appellatio,

APpellatio, quam in scriptis iudici (à quo appellare volebas) te porrexisse proponis: non potest ex eo, quòd corã ipso lecta non fuerit, rationabiliter impugnari.

Idem.

Iudex, à quo compellere non potest appellantem à grauamine ipsius veritatem probare, licet citare potest ad ipsius reuocationem audiendam: qua facta in causa procedere poterit, eius contumacia non obstante, ac si nunquam appellasset. h. d. Zen. *Cap. x.*

SI à iudice, à quo (propter grauamẽ, quod tibi proponis illatum) appellas: ad docendum te fore grauatũ, & ad audiẽdam reuocationem eiusdem grauaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec coram eo (cùm ipse per se id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram iudice (cũ per appellationem sit suspẽsa ipsius iurisdictio) comparere teneris: Nisi ad hoc solum, vt reuocationem ipsam audias, si eã duxerit faciendam: aliàs si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu: poterit ex tũc liberè in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset.

Idem.

A collatione capituli ad episcopum appellatur, si vt canonicus interfuit: secus si vt prælatus. h. d. Do. *Cap. xi.*

ACollatione beneficij, quam communiter per episcopũ & capitulum in tuum præiudicium factam esse proponis. Non * ad ipsum episcopum (si in ea, vt prælatus interfuerit) sed ad superiorem te oportuit appellare. Aliàs, si vt canonicus interfuisset in ea: potuisti appellare licitè ad eundem.

Idem.

Per appellationem interpositã à definitiua, reuocari potest interlocutoria principali negocio præiudicans: aliàs nõ. Ioan. And. *Capitulum. xii.*

** Vide Bar. in. l. verò. ff. sol. matri. l. sociorũ. qui. §. fin. ff. p soc. Fonta.*

LIcet ab interlocutorio (per quam pacti vel præscriptionis, aut alia, principali negocio præiudicans, vel iudicium nullum reddens, exceptio est repulsa) non fuerit appellatum: si tamen à definitiua (quæ postmodum, etiam vltra decẽdium promulgatur) appellari contingat: potest in appellationis causa ipsum grauamen per interlocutoriam eandem illatum licitè per appellationis iudicem emendari. Vbi verò interlocutoria super eo profertur, quod non parat præiudicium negocio principali, vel iudicium nullum reddit: nisi fuerit appellatum ab ipsa: per appellationem à definitiua postea interiectam, grauamen illatum nequaquam poterit reuocari.

SEXTI DECRETALIVM Liber tertius.

De vita & honestate clericorum. Titulus primus.

Bonifacius octauus.

Clericus ioculatoriam artem per annum excercens, si tertio monitus non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Ioannes Andreas. *Capitulum vnicum.*

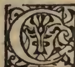
Lerici, qui clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, se ioculatores seu goliardos faciunt aut bufones: si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso iure:* Si autem tempore breuiori, & tertio moniti non resipuerint: careant omni priuilegio clericali.

** Vide auth. de sanctis. episc. §. interdicimus.*

De clericis coniugatis. Titulus.ij.

Bonifacius octauus.

Si clericus coniugatus ferat habitum & tonsuram clericali priuilegio gaudet: aliàs non. Iean. And. *Capitulum.i.*

Lerici, qui cum vnicis & virginibus contraxerunt (si tonsuram & vestes deferant clericales) priuilegium retineant canonis ab Innocen. papa.ij. prędecessore nostro editi in fauorem totius ordinis clericalis. Et cum (iuxta Parisiense concilium) nullus clericus distringi, aut condemnari debeat à iudice seculari: præsenti declaramus edicto, huiusmodi clericos coniugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium seculare : nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecunialiter (ne per vnam viam cõcedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur) vllatenus condemnari. In cæteris autem, vel (nisi vt præ-

vt præmittitur) tonsuram, vel vestes deferant clericales, etiam in præmissis eos gaudere nolumus priuilegio clericali.

De clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda. Tit.iij.

Bonifacius octauus.

Distributiones quotidianæ solum præsentibus, qui intersunt diuinis dari debent, consuetudine non obstante. Et qui aliter illas receperunt, non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersariis defunctorum. Ioan. And. *Cap.i.*

Onsuetudinem, quæ in quibusdam partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati, seu clerici cathedralium, & aliarum collegiatarum ecclesiarum; distributiones quotidianas (quæ aliàs manualia beneficia, seu victualia nuncupantur, & tantum residentibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus, seu aliis locis (in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ) sint præsentes, licet diuinis officiis non intersint ex integro percipiunt, acsi continue ipsis ecclesiis, in eisdem officiis deseruirent; penitus improbantes. Statuimus, vt distributiones ipsæ quotidianæ, in quibuscunque rebus consistant, canonicis ac aliis beneficiatis, & clericis ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis, in ipsis ecclesiis adfuerint, tribuantur iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam, seu etiam faciendam. Qui vero aliter de distributionibus ipsis, quicquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas * seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidens ecclesiæ vtilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas, imò ad omnium restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem receperit, teneatur: De distributionibus etiam pro defunctorum anniuersariis largiendis, idem decernimus obseruandum.

** vide.l. arborib⁹. §. de illo. ff. de vsufru. Bart. in .l. sicut dotem .§. sin autem. ff. so. ma. & decis. tholosa. q. ccclix. Fonta.*

De præbendis & dignitatibus. Titulus.iiij.

Clemens tertius, aliàs quartus.

Ad præsentationem religiosorum, etiam exemptorum, non debent in ecclesiis ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congrue sustentari: nec valet contraria consuetudo. Ioannes Andreas.

Capitulum primum.

SVſcepti regiminis nos cura ſolicitat, vt vtilitatibus ſubiectorum in illis præcipue, per quas animarum ſaluti conſulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione ſolicite prouidere curemus. Sane fuit olim, per ſedem apoſtolicam prouide conſtitutum: vt diœceſani locorum, ad præſentationem religioſorum nullum ad aliquam eccleſiam recipiant, niſi tantum ei de prouentibus ipſius eccleſiæ coram eis fuerit aſsignatum, vnde iura epiſcopalia poſsint ſoluere, & congruam ſuſtentationẽ habere. Verum (ſicut nobis querela multorum frequens inſinuat) religioſi exempti de prouentibus parœcialium eccleſiarum, in quibus ius obtinẽt patronatus, ſeu rectorum præſentatio pertinet ad eoſdem, tantum percipiunt annuatim quòd rectores eccleſiarum ipſarum nõ poſſunt de reſiduo commode ſuſtentari, & epiſcopalia iura perſoluere, ac alia incumbentia eis onera ſupportare: propter quod ſæpe contingit, quòd non inueniuntur perſonæ idoneæ, quæ huiuſmodi eccleſias velint recipere, ſicque frequẽnter minus idoneis conferuntur, ex quo pericula imminent animarum. Nos itaque volentes ſuper hoc ſalubre remedium adhiberi præſenti decreto ſtatuimus, & mandamus conſtitutionem huiuſmodi quo ad omnes patronos eccleſiarum religioſos tam exemptos, quàm non exemptos & alios inuiolabiliter obſeruari, conſuetudine contraria non obſtante.

Idem.

Beneficia vacantia in curia alius quàm papa conferre non poteſt: quòd ſi fecerit, irrita eſt collatio. Ioan. And. *Cap. ii.*

LIcet eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum aliorumque beneficiorum eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Romanum noſcatur pontificem pertinere, ita quòd non ſolum ipſa cum vacant poteſt de iure conferre, verumetiam ius in ipſis tribuere vacaturis: collationem tamen eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, & beneficiorũ apud ſedem apoſtolicam vacãtium, ſpecialis cæteris antiqua conſuetudo * Romanis pontificibus reſeruauit. Nos itaque laudabilem reputantes huiuſmodi cõſuetudinem, & eam authoritatẽ apoſtolica approbantes, ac nihilo minus volentes ipſam inuiolabiliter obſeruari: eadẽ authoritate ſtatuimus, vt eccleſias, dignitates, perſonatus & beneficia, quæ apud ſedem ipſam deinceps vacare contigerit, aliquis præter Romanum pontificem quacunque ſuper hoc ſit authoritate munitus, ſiue iure ordinariæ poteſtatis ipſorum electio, prouiſio, ſeu collatio ad eum pertineat, ſiue literas ſuper aliquorum prouiſione

* *Vide. l. ius ciuile. ff. de iuſti. & iure.*

prouisione generales vel etiam speciales sub quacunque forma verborum receperit, (nisi ei sit super conferendis eisdem in curia Romana vacantibus specialis & expressa ab ipso pontifice summo authoritas attributa) conferre alicui seu aliquibus non præsumat. Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

Gregorius.x.in concilio generali Lugdunensi.

Si papa beneficia vacantia in curia non conferat intra mensem à die vacationis: illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Ioan. And. *Capitulum.iii.*

STatutum felicis recordationis Clementis papæ prædecessoris nostri de dignitatibus, & beneficiis in curia Romana vacantibus nequaquam per alium, quàm per Romanum pontificē conferendis, decernimus taliter moderandum. Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio* (statuto non obstante prædicto) demum post mensem à die, quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerandum, ea cōferre valeant. Tantummodo per seipsos vel (ipsis agentibus in remotis) per suos vicarios generales in eorum diœcesibus existentes, quibus id canonice sit commissum.

*Vide. §. si. in authē. de fil. ante do. instru. Fenta.

Bonifacius octauus.

In beneficiis vel in impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsque ad certam summam pensio non debetur. Per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non comprehenditur cathedralis. Sed per ecclesias prouinciæ metropolitana, & cathedrales reliquæ includuntur. Ioan. And. *Capitulum.iiii.*

QVanuis plenissima sit aliàs in beneficiis interpretatio facienda: literæ tamen super obtinendis beneficiis impetratæ, debēt (cum sint ambitiosæ) restringi. Et ideo si alicui vsque ad certam summam prouideri mandamus: ei non in pensione, sed in beneficiis ecclesiasticis tantū volumus prouideri: nisi de pensione in nostris literis mētio habeatur expressa. Quanquam sub nomine ecclesiarum ciuitatis comprehendatur aliàs ecclesia cathedralis: cum tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum, ciuitatis vel diœcesis prouideri, ad cathedralem ecclesiam (quam propter ipsius honorē sub hac generalitate nolumus hoc casu includi) se mandatum huiusmodi non extendit. Secus autem cum mādamus in aliqua ecclesiarum prouinciæ prouideri: tunc enim & metropolitana & cæteræ cathedrales ecclesiæ includuntur sub tali mandato, cum vberiorem hoc casu, quàm alio impetranti gratiam facere videamur. Idem.

Impetranti

Impetranti beneficium seculare, prouidetur de beneficio per seculares clericos vsque ad præscriptionem legitimam possesso. hoc primo. Clerico seculari prioratum impetranti simpliciter, non prouidetur de consueto per religiosos gubernari. hoc dicit secundo. Do.

Capitulum.v.

CVm de beneficio ecclesiastico consuetudo clericis secularibus assignari prouideri mandatur, de illo debet intelligi quod tanto tempore ab vno vel pluribus secularibus clericis institutis in eo rectoribus extitit continue ac pacifice gubernatum, vt præscriptio legitima sit completa, etiam si ante vel post religiosi quandoque* ministrauerint in eodem. Quando vero scribitur, vt prouideatur de aliquo prioratu alicui clerico seculari, prouidere non potest de prioratu, qui per religiosos (iuxta modum præmissum) est solitus gubernari. Nisi hoc in literis caueatur expresse.

* *Vide c. si. de deci.*

Idem.

Habere personatum cum cura, & præbendam, cui annexa est paræcialis ecclesia, non est contra concilium generale. Ioan. And.

Capitulum.vi.

SVper eo, quod præbendas, quibus paræciales ecclesiæ sunt annexæ, * in quibus spiritalem iurisdictionem secundum ecclesiæ vestræ consuetudinem approbatam, & sic secundum aliquorum interpretationem curam animarum habetis, simul cum personatibus (quorum aliquib⁹ cura imminet animarum) in eadem ecclesia obtinetis, vobis (Cum hoc generali concilio non obuiet) dispensatio necessaria non existit.

* *De ista vniõe no. cle. si vna. de reb. ecc. non alie. & c. si vnire. de exces. prælat. de Ancha. Fonta.*

Idem.

In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio vel receptio. Ioan. And.

Capitulum.vii.

EVm, cui canonicatus alicuius ecclesiæ á sede apostolica est collatus, licet nondum sit in ea receptus: decernimus in assecutione præbendæ (iuxta suæ prouisionis ordinem) omnibus præferendum*, quibus postmodum in ipsa ecclesia similis gratia est concessa. Licet isti primo suas literas præsentauerint: & primo recepti fuerint in eadem.

* *Vide hic Feli. in ca. eam te. de rescrip. Fõ.*

Idem.

Per literas aposto. non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordines tamen se faciet proximis temporibus promoueri. Ioan. And.

Cap.viii.

SI pro clericis pauperibus vel aliis nostras literas, vt eis de beneficiis prouideas, etiam si animarum cura sit annexa eisdem,

dem, recipere te contingat: ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu ordinum in eisdem literis mentio habeatur) pōteris de beneficiis curam habētibus licite prouidere, nec prætextu dicti defectus tua poterit prouisio impugnari. Oportebit tamen vt ipsi ad ordines, quos requirunt collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis à iure temporibus promoueri.

Idem.

Mandato alterius super prouisione facienda per papam impleto, prouisio authoritate papæ intelligitur esse facta. hoc dicit, secundum Zen. *Capitulum. ix.*

SI eum, super cuius prouisione apostolicæ sedis legatus in certa ecclesia suas literas, quibus obtemperatum nō fuerat destinarat, mandemus authoritate nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi & in fratrem, sibique prouideri de prębenda iuxta ipsius legati continentiam literarum: talis receptus huiusmodi nostri authoritate mandati, non legati sed nostra* intelligitur authoritate receptus. Et ideo est in assecutione præbendæ omnibus post eum eadem authoritate receptis, in dicta ecclesia præferendus.

vide. l. si seruus. ff. de hære. insti. et l. vnū ex fami. ff. de leg. ii.

Idem.

Mandatum alternatiue plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In simul vero vacantibus ordo scripturæ seruatur. hoc dicit, secundum Domi. *Capitulum. x.*

MAndato nostro sub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente. De beneficio, quod primo vacabit (siue ad tuam, siue ad illius collationem pertinuerit) ei, pro quo scribitur, prouidere debebis. Si vero plura beneficia ad tuam & illius collationem forsan spectantia simul vacent: tunc scripturæ ordinem seruare habebis, vt illi solum prouideas de illo beneficio, quod ad te noscitur pertinere.

Idem.

Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam: extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus: tunc habebit præbēdam, cum nullus est ibi expectans authoritate apostolica. Ioan. And. *Capitulum. xi.*

vide. c. Cū in ecclesia. īfra eo. & l. petens. C. de pac. infra de consec. eccle. ca. i.

SI clericus, pro quo à sede apostolica recepisti mandatum vt ei de præbenda* proximo vacatura in certa ecclesia prouideres, eumque postea in canonicum ipsius ecclesiæ recipi face-

h res &

res & in fratrem, præbendam sibi debitam quando vacat petere negligenter omittat: aliam postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibic prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere: Cùm facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. Verum si præfatus clericus fuisset authoritate apostolica effectus, ab initio canonicus in ecclesia prælibata: tunc (cũ remanserit in ea canonicus) dicta negligentia non obstante, ac per consequens ratione canonicatus sit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferendus, petere poterit præbendam aliam proximo vacaturam. Dummodo non sint aliqui eadem authoritate præbendas in ipsa ecclesia expectantes. Et eidem de ipsa non per te (cum mandatum non susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat in eadem ecclesia præbendarum collatio, prouideri debebit. Aliàs facta de præbenda huiusmodi alteri collatio in illius præiudicium, eo ipso viribus non subsistat.

Idem.

Receptus authoritate papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus est aliis in præbenda. h. d. secundum Zen. *Cap. xii.*

II, qui authoritate apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti: debent in præbẽdarum assecutione cæteris anteferri* legatorum vel aliorum quorumcũque authoritate receptis antea in eadem. Eum quoque, qui ad mandatum legati vel alterius authoritate apostolica sibi specialiter in hac parte concessa fungentis recipitur: authoritate apostolica receptum esse dubium non existit.

**Vide. l. amicissimos. §. fi. ff. de excu. tut.*

Idem.

Si post gratiam mihi factam à papa de canonicatu, & præbenda, Bononien. canonici hoc ignorantes & ignoranti præbendam conferunt pòst vacantem: non tenet collatio. hoc dicit. Ioan. And.
Capitulum xiii.

SI postquam canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus, & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mandauimus prouideri, ij, ad quos in ea spectat collatio præbendarum, præbendam, quæ vacabit ibi postmodum motu proprio ignorantes, tibi gratiam factam alij duxerint conferendam: talis collatio in tuum præiudicium attentata, nullam obtinet firmitatem. Nam eoipso, quòd canonicus authoritate apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum præbendam proximo vacaturam ibidem tibi acquisitum extitit, eandemque, quàm cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere potuisti: & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit.

Idem.

Idem.

Si papa det licentiam legato suo recipiendi authoritate apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ libere in manibus suis factas & illa beneficia conferendi, secundo papa de prædicta potestate non habita mentione canonicatum & præbendam si vacat vel quam primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi conferat, tertio canonicus ipsius ecclesiæ renũciet, & legatus etiam ignorans collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio legati, sed mihi illa præbenda debetur. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. xiiii.*

DVdum venerabili fratri nostro S. episcopo Prænestino, quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiẽdi authoritate nostra resignationem ab obtinentibus beneficia ecclesiastica in eisdem partibus: qui ea vellent libere in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis conferendi per nostras literas potestate concessa, Nos postmodum (de concessione huiusmodi non habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij nostri N. tituli sancti Laurentij in Damaso presbyteri cardinalis canonicatum Lexoñ. ecclesiæ, quæ in partibus illis existit, & præbendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus, & sibi prouidimus de eisdem. Si vero nulla talis præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximo inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi apostolicæ duximus reseruandam: decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super hoc à quoquam contingeret attentari, certis sibi ad hoc executoribus deputatis. Cumque postmodum Nicolaus vasalli clericus canonicatum & præbendam, quos in dicta Lexoñ. ecclesia obtinebat, in dicti episcopi manib⁹ resignasset, & dictę potestatis prætextu eos idem episcop⁹ (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti prædictorum forsan ignarus) Guilelmo vasalli presbytero contulisset, dicti executores (collatione non obstante prædicta) literarum nostrarum authoritate, præbẽdam eandem dicto camerario velut sibi debitam contulerunt, quem dictus presbyter (prætextu* collationis per dictum episcopũ sibi factæ) quòd præbendam ipsam pacifice possidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis supplicàuit humiliter, vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur attendẽtes, quòd etsi memorato episcopo prædictam concessimus potestatem, penes nos tamen nihilo minus remansit maior, licet eadem potestas etiam in prędictis propter quod nostra, qui eandem præoccupauimus po-

** Alias, occasione.*

testatem potior debet esse conditio:eo præsertim, quòd secundum canonicas & legitimas sanctiones per speciem generi derogatur,quanquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat.Considerantes quoque, quòd nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilo minus literas gratiosas daremus in dictis partibus,non habita mentione de ipsa:* quia foret absurdum si tam lata* nostra impediretur potestas: & si in omnibus prouisionum nostrarum literis,quas cōcederemus in partibus supradictis, oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mentionem: Et quòd decretum nostrum prædictum (maxime hic vbi iam dictus camerarius ante dictam renunciationem per nos erat.Lexonień.effectus canonicus) statim ignorantes ligauerat, cum super incerto non esset editum, nec ex alieno penderet arbitrio,vel voluntate cuiusuis, qui acceptandi pōtestatem haberet:& idcirco per illud etiam expressisse videmur,ne alius posset conferre,& potestatem prædictam quantum ad præsentem speciē reuocasse,quæ in hoc casu,vbi de lucro dicti G.tantum agitur, & non de præiudicio episcopi memorati, ab ignorāte potuit reuocari:nec post reuocationem huiusmodi ius,per eum in alium etiam ignorantem, in re reuocata transferri. Ad instar etiam serui kalendario præpositi,qui post mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipientis non facit, licet inter contrahentes mors domini præpositum reuocans fuerit ignorata.Et domini,qui peculium,quod proprio seruo concesserat statim perimit,cum in eo suam mutauerit voluntatem. Discretioni vestræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione præmissa per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu & præbenda prædictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) non obstante dicto camerario præbendam ipsam omnino dimittat, & eum super ea deinceps nullatenus inquietet.

*Ad hūc locū vide notata. ca.ex parte.b.de fo. competēn. & in spe. de lib. conceptiōe.§. ad huius ti. cōsummationē. versi. cum sit actor. de Anch. Fonta.

* Aliàs, latè.

Idem.

Secundus,qui impetrauit dignitatem & præbēdam, præferetur priori, qui solum præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa,aliàs non.h.d.Ioan.And. *Capitulum.xv.*

QViā sępe dubitatur à multis,si canonicatus alicuius ecclesię sit collatus à sede apostolica successiue duobus,fueritque mandatum primo de præbenda, secundo verò de præbēda & dignitate,personatu,vel officio cum se facultas obtulerit prouideri:quis ipsorum in præbenda, quæ cum dignitate,personatu, vel officio vacat ibi postmodum debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes,præsenti

ſenti declaramus edicto, primum (cum ſit tempore anterior) cui per mandatum ſecūdum præiudicari aut ius ipſius abſorberi non debet, ex quo de intentione mandantis contraria non apparet, præferendum eſſe in dicta præbenda: Niſi vacanti dignitati perſonatui vel officio ſit annexa: nam ſi eſſet annexa, ſecundus, cui debetur dignitas, perſonatus, vel officium, preferetur in ipſa. Idem.

Mandatum prouideri de dignitatibus vel beneficiis aliis eccleſiaſticis, curata non includit non expreſſa cura. hoc dicit vſque ad §. illis. *Capitulum. xvi.*

CVm in illis, quibus beneficia curam animarū habentia committuntur, maior, quàm in iis, qui ad alia promouentur idoneitas requiratur: intentionis noſtræ nequaquam exiſtit, vt cum aliquibus de eccleſiis, perſonatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuſcunque (de animarum cura mentione non habita) prouideri mandamus, ipſis de iis, quibus huiuſmodi cura imminet, poſſit aut debeat prouideri.

In beneficii prouiſione modus electiuus non includitur, ſi alii modi prouidendi exprimantur. hoc dicit.

Illis vero, pro quibus ſcribimus, vt prouideatur eiſdem de perſonatibus vel dignitatibus etiam ſi curam habeant animarū, ad collationem, prouiſionem, præſentationem, vel diſpoſitionem ſpectantibus quorūcunque:* prouideri nequibit de prælaturis, perſonatibus, vel dignitatibus, ad quos ſeu quas per electionem ij, qui eis habent præfici, aſſumuntur.

Beneficiales literæ vnum modum exprimentes, alios non includunt. hoc dicit.

Cum autem inter collationem, præſentationem, & inſtitutionem differentia magna eſſe noſcatur: ſi cui de beneficio ad alicuius collationem ſpectante prouideri mandetur, de illo quod ad eius præſentationem vel inſtitutionem pertinet, prouideri non poterit, nec etiam è conuerſo: expreſſo enim vno caſuum prædictorum, mandatum ſuper hoc factum (quod debet de ſui natura reſtringi) ad alios extendi non debet.

Mandatum ſimpliciter duos includens, alterum ſolum nō aſtringit, & è conuerſo directum vni duos non afficit. hoc dicit. Do.

Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel præſentationem ſpectante (non adiecto communiter vel diuiſim) prouiſio iniungitur facienda: in beneficio, quod ad collationem vel præſentationem alterius ipſorum tantum pertinet, adimpleri non poteſt. Sicuti ſi de beneficio ſpectante ad collationem vnius prouiſio iniuncta fuiſſet, impleri nō poſſet in beneficio,

** Vide. l. i. §. ſin au tē. & .l. oī- bus. ff. ad Trebel. Fonta.*

cuius collatio ad eum simul cum alio pertineret.

Idem.

Beneficium mihi collatum ante dissensum meum alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiẽdum esset elapsus: & tunc etiam post terminum antequã alteri conferatur potero consentire. Ioan. And. *Capitulum. xvii.*

** vide. l. cõfessu. ff. de actio. & oblig.*

SI tibi absenti, per tuum episcopum cõferatur * beneficium, Licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras: Ipse tamen episcopus vel quicunq; alius de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio non libero, viribus non subsistet. Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum competentem assignet: nisi consenseris, poterit eo lapso beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum contulerit: tuum poteris (non obstante, quod lapsus sit terminus) præstare consensum, & ex tunc de ipso non poterit aliter ordinari. Idem.

Qui vi, vel iniuste occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo vel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum. xviii.*

** Vide c. cũ nup. de diga. & c. plerumq;. de don. inter vir. & vxo. & Hipp. in. l. diuus. ff. de sica. l. hac condi. ff. de condi. & demon. de Ancha. Fonta.*

EVm, qui beneficium, cui animarum cura imminet vi occupat, seu se scienter iniuste intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatũ beneficio, quod cum cura simili primitus obtinebat. Non enim decet vt stultus melioris, quàm peritus conditiõis existat, vel quòd inuasor * eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. Insuper vt violenti, qui authoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quæcunque ecclesiastica beneficia non verentur, & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine à suę temeritatis audacia refrenentur: eo ipso ius, si quod in dignitatibus, personatibus & beneficiis occupatis taliter vel ad ea ipsis forsitan competebat, amittant. Idem.

Habens potestatẽ apostolicam personæ idoneæ de beneficio prouidendi: aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in literis hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si vero conceditur, vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. h. d. Do. *Cap. xix.*

IS, cui cõceditur, vt authoritate apostolica possit vni personę idoneæ, in sua vel alia ecclesia prouidere: alicui aliud beneficium

ficium sufficiens obtinenti prouidere non potest. Nisi primo ille beneficium, quod obtinet omnino dimittat. Vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quod aliàs beneficiatæ valeat prouidere personæ. Tunc enim prouidere poterit vnicum dũtaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarũ. Si vero concessum fuerit, vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere: huiusmodi pluralitas debet solũ ad duo beneficia sine cura restringi. Prouisio quoq; facta contra præmissa eoipso viribus non subsistat.

Idem.

Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per papam, si ex quo sciuit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia, propter illud dimissa, aliàs non. Ioan. And. *Capitulum. xx.*

SI beneficia, quę per sedem apostolicam conferũtur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab iis, ad quos aliàs pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collationem seu reseruationem ignorantibus de facto conferri, & beneficia, quæ illi tenebant antea & post prædictorum adeptionem dimissa per eos aliis assignari. Ne talis ignorantia eis (cùm sint sine culpa) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatione prædicta postea certiores effecti, sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) liberè reuertantur. Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. Eundem quoque modum in dimittendo recepta, & recuperando dimissa, quò ad omnes alios, qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia: & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum.

Idem.

Taciturnitas beneficii etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitimè super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item prouisio alicui facta de beneficio non obstante, quòd aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit. h. d. secundum Zen. *Cap. xxi.*

NOn potest dispensatio super pluralitate beneficiorum cõcessa impetranti prodesse, qui aliquod quantũcunq; modicum beneficiũ subticuit in eadem. Illud autẽ apost. sed. indultũ, vt quis duo beneficia curã animarũ habẽtia si aliàs canonicè cõferãtur eidẽ, possit recipere ac simul licite retinere: in-

telligitur de duobus primis beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundem. Cùm vero tibi (non obstante, quòd aliud beneficium obtinere noscaris) à sede prædicta de aliquo beneficio prouideri contingit: per hoc tecum (vt primum beneficium cum secundo retinere valeas) non intelligitur dispensatum. Hoc enim solum prædicta operatur expresio, quòd facta tibi gratia nequeat surreptitia iudicari. Idem.

Mandatum legati super facienda prouisione per papam confirmatum, papalis gratia est censenda Zen. *Capitulum.xxii.*

SI apostolicæ sedis legatus volens tibi suæ legationis authoritate in certa ecclesia prouidere, canonicatum & præbẽdam nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collationi suæ reseruet, & decernat irritum & inane si secus super hoc contigerit attentari, certis qui eos tibi conferãt cùm vacabunt executoribus per suas literas deputatis: nósque postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit ratum & gratum habentes, id authoritate apostolica confirmamus, & eisdem executoribus vel aliis nostris damus literis in mãdatis, vt in huiusmodi prouisionis negocio authoritate nostra procedant, iuxta ipsius legati continentiam literarum: Certum est, quòd (cùm ipsa prouisio ipsius legati post impartitam à nobis authoritatem nostra censeatur effecta) omnibus, quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri (etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum eisdem) de iure præferri debebis in præbenda postmodum inibi vacatura.

Idem.

Obstat taciturnitas obtenti beneficii licet modici, nisi constet prouisionem factam proprio motu papæ: qui demum intelligitur, si hoc in litera exprimatur. h. d. Zen. *Capitulum.xxiii.*

SI motu proprio alicui aliquod beneficium obtinenti conferamus aliud, de illo non habita mentione: non ob hoc gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodẽ oblatam, gratiã huiusmodi facimus: tunc enim (quantũcunq; modicum beneficium taceatur in ea) ipsam veluti surreptitiam vires nolumus obtinere. Motu quoque proprio tunc solum gratia fieri censeatur, cũ hoc expresse cautum fuerit in eadem.

Idem.

Collatio facta motu proprio papæ, pluribus beneficiis in eadem ecclesia

ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio vero facta ad petitionem alterius, ad minus beneficiũ restringitur: si sint æqualia, eligit, qui aliàs conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam econtra. h. d. secundũ Zen. Cap. xxiiii.

SI pluribus simul in aliqua ecclesia vacantibus dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti dignitatẽ vel præbendã (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquã in genere conferamus. Gratiam huiusmodi (si motu proprio eam fecerimus vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quã is, cui conferimus intra decendium post habitam de dicta vacatione notitiã duxerit eligendam. Si vero ad petitionem alterius ipsa gratia fuerit per nos facta: eã (vt hoc casu prout iuri congruit restringatur) ad illam, quæ minoris valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem, ad eã, quam is, ad quẽ ipsarum spectat collatio infra dictum tempus elegerit, postquã sibi huiusmodi gratia erit nota decernimus referendam. Alterutro quoq; ipsorum (prout ad eum pertinet) intra tempus debitum eligere negligente, ad alium ex tunc electio libere deuoluatur. Idem.

Non debetur expectanti præbenda, quæ per episcopi præbendarii mortem vacat. h. d. secundum Zen. Capitulum. xxv.

CVm in ecclesia tua, quæ. xij. canonicorum &. xiij. præbendarum habet numerum, consuetudinem esse proponas, vt episcopus, qui est pro tempore vocem habeat in capitulo tanquàm canonicus, licet canonicus non existat, & vnam de dictis præbendis sicut vnus canonicus obtineat in eadem: certũ est eum, cui authoritate aposto. prouideri mandatur, de prębẽda nulli alij de iure debita proximo in ipsa ecclesia vacatura, præbendam, quam per mortem episcopi vacare contingit (ne contra dictã consuetudinẽ, cui per pręfatum mandatũ non intelligitur derogari, futurus episcopus præbẽda careat & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quousq; vacet alia oportebit eundem.

Idem.

Per adeptionem secundi beneficii curati, cuius fructus alter ex causa percipit, non vacat primum. Ioan. And. Capitulum. xxvi.

SI tibi concesso à nobis, vt fructus beneficiorum, quæ vsq; ad certum tempus in tua vacabunt diœcesi percipere valeas pro soluendis debitis, quibus est tua ecclesia onerata, beneficium

neficium vacans postmodum curam habens animarum annexam, alicui simile beneficium obtinēti te conferre contingat: Aequum est, vt quamdiu fructus ipsius perceperis, primùm non debeat reputari vacare.

Idem.

Cùm mandatur alicui nō sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri prabenda: sacerdotalis dimidia vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit. *Capitulum.xxvii.*

CVi de non sacerdotali præbenda prouideri mandatur: sibi etiam volenti sacerdotalis authoritate mandati huiusmodi cōferri nequibit. Similiter si in ecclesia, in qua integræ ac dimiæ præbendæ habentur, mandetur integra conferri præbēda: quanquam ille, pro quo scriptum extitit dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri. Idem cùm iniungitur prouideri alicui de præbenda certi valoris, vt in præbenda minoris valoris etiam illo volente mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mandata (quorum fines diligenter seruari oportet) debent ad casus alios, quàm expressos extendi.

Idem.

Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum cōsimile (eius possessore irrequisito) conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen. *Capitulum.xxviii.*

LIcet episcopus beneficium, quod cum animarum cura tenebas (postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit quo minus haberes eandē) possit alteri de iure conferre: Illum tamen cui cōtulerit, non debebit te non vocato (cùm tibi forsan ius possit cōpetere retinendi) in possessionē ipsius inducere corporalē.

Idem.

Sacerdotalis prabenda per simplex mandatum de prouidendo, non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. hoc dicit secundum Zen. Et istud summarium potest adaptari vtrique lectura posita in tertia glossa. Dominicus. *Capitulum.xxix.*

EI, cui prouideri mandatur simpliciter de prębenda proximò vacatura, Sacerdotalis præbenda conferri non potest, si nondum in ætate tali existat, quòd possit ad sacerdotiū promoueri. Sed aliam expectare debebit.

Idem.

Ex mandato sedis apostolica expectans à certa causa, ea deficiente beneficium petere impeditur h.d. secundum Zen. *Cap.xxx.*

Si pau-

SI pauper clericus, cui cùm beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (iuxta suæ ꝓbitatis merita) per episcopum prouideri, aliud antè, quàm sit prouisum eidem beneficiũ fuerit assecutus: prouidere sibi episcopus (cùm cesset causa mandati) decætero non tenetur.

Idem.

Vbi de prioritate beneficii pluribus collati nõ cõstat: primò possessio, deinde maior prærogatiua præfertur. hoc dicit. secundum Zen. *Capitulum. xxxi.*

SI à sede apostolica, vel legato ipsius vni, & ab ordinario alteri, eodem die idem beneficium conferatur, nec appareat, quæ collatio fuerit primò facta: erit potior conditio possidentis. * Si vero neuter possideat: is, cui sedes ipsa contulit vel legatus (propter conferentis ampliorem prærogatiuam) erit alteri præferendus.

** Vide. l. vis ei⁹. C. de proba. cap. licet causã. de pba. & l. in bona fidei. C. de reb. credi. Fon.*

Idem.

Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam: si recipit secundum sine licentia papæ, ipso iure vacat primum. Quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque. Eadem est pœna in iis, qui habebant ante hanc constitutionẽ, nisi intra mensem alterum elegerint & alterum dimiserint. hoc dicit vsque ad. §. prohibemus. Ioan. And. *Capitulum. xxxii.*

CVm singula officia sint singulis committenda personis, & dissolutionis ac euagatiõis materia sit religiosis præ cæteris auferẽda: Præsenti prohibemus edicto, ne aliqui monachi vel religiosi alij * pluribus prioratibus, vel ecclesiis curam habentibus animarum, etiam si eadem cura non per ipsos, sed per presbyteros eorum ad præsentatioẽ, per episcopos institutos habeat exerceri, absq; sedis apostolicæ authoritate præesse præsumant: nisi fortè vnus ex eis ab alio dependeat, vel ad inuicem sint annexi. Statuentes, vt quicũque ipsorum prioratum vel ecclesiam talem obtinens alium receperit: primum quò sit ipso iure priuatus, statim omnino dimittere teneatur, per eum, ad quem pertinuerit libere alteri conferendum. Quod nisi fecerit: ex tunc eoipso efficiatur ineligibilis, * & tanquam ambitiosus ab vtroque penitus repellatur. Circa eos autem, qui plures prioratus vel ecclesias huiusmodi nunc detinent: prouidemus, vt intra mensem postquam præsens constitutio peruenerit ad eosdem, vnum ex ipsis, quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere teneantur: alioquin ex tunc pœnis subiaceant supradictis.

** al. aliis.*

** Vide gl. xvi. q. j. in sum. & clemẽ. j. de elect. Phi. Fon.*

Prio-

Prioratus ecclesiæ vel administrationes vnius monasterii solitæ per ipsius monachos gubernari, absq; sedis apostolicæ licētia alterius monasterii monachis non committantur, nec commissa dimittantur. Qui contra fecerint, sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice: & defertur ad diœcesanum in non exemptis, & ad papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (aliàs eligentes) sunt ineligibiles ipso iure. hoc dicit.

Prohibemus insuper ne prioratus vel ecclesiæ, aut administrationes, seu officia vnius monasterij consueta per eiusdē monachos gubernari, committantur deinceps absque authoritate sedis eiusdem alterius monasterij monachis gubernāda, nec hactenus commissa dimittantur eisdem: sed per eos, ad quos pertinent liberè ordinētur. Cùm illis non liceat habere locū in diuersis monasteriis, quorum vnum ab alio non dependet, nec aliorum monasteriorum (nisi canonicè transferantur ad ipsa) prioratꝰ, ecclesias, administrationes vel officia gubernare. Qui verò contra prohibitionē præsentem prædicta decætero alienis monachis commiserint, vel dimiserint iam commissa: ea vice ordinandi de ipsis sint potestate priuati, & de eis per diœcesanos (si exempta nō fuerint) alioquin per sedem apostolicam ordinentur. Ij autem, qui ea suscipere vel suscepta præsumpserint detinere, *reddantur ineligibiles ipso iure.

* *Aliàs, retinere.*

Idem.

Contemptum possunt prosequi si ad receptionē vel collationem absentes, monachi vel canonici non vocentur: nisi consuetudo habeat eos non vocari. h. d. secundum Zen. *Cap. xxxiii.*

CVm in ecclesiis canonicorum receptio aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda, absentes canonici (si commodè fieri valeat) sunt vocandi. Nisi cōsuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit: eis instantibus irritari debebit.

Idem.

Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel sede ipsa vacante, ibi causam domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium, sed curialium, & ibi causa Romanæ curiæ morantium, vel translata curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit curia, in quo remanserant infirmi: conferri nequeunt per aliū quàm per papam. h. d. secundum Zen. *Cap. xxxiiii.*

PRæsenti declaramus edicto statutum felicis recordationis Clemētis papæ prædecessoris nostri, de beneficiis apud sedem

dem apostolicam vacantibus per alium, quàm per Roma.ponti.minimè conferendis, locum habere in beneficiis, quæ legati aut nuncij sedis eiusdem, vel quiuis alij ad Ro.curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipsa obtinere noscuntur, si eos in locis vicinis * ipsi curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco vbi eadem curia residet morerentur. Idem est si aliquis curialis (etiam ecclesia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locum curiç vicinum secedens, in huiusmodi loco vicino decedat: dummodo ibi (etiam si erat ad ipsam curiam reuersurus) eius domicilium seu domus propria non existat. Loca verò intelligantur vicina eidem curiæ in præmissis, quæ remota vltra duas dietas legales (quas hoc casu sic specialiter volumus computari) à loco vbi moratur ipsa curia non existunt. Sanè si quis in loco vbi degit curia suæ originis domum habens, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub prædicto non aliter includãtur statuto, quàm si curialis esset antea, & ibidem occasione curiæ moraretur. Porrò cùm curiam de loco ad locũ transferri cõtingit: si curiales in itinere (dum curiam sequuntur eãdem) vel in loco vnde recedit ipsa curia forsitan remanentes infirmi rebus inibi eximantur humanis, præmissum statutum (quantũcũque locus vbi decedũt ab ipsa curia sit remotus) ad illorum beneficia se extendit.

** Vide. l. si tertius. de aqua plu. arc. l. 4. §. si tã vicinũ. ff. de dã. inse. de Anch. Fonta.*

Idem.

Mors papæ tollit ne parœciales ecclesiæ in curia vacare dicantur. h. d. secundum Zen. *Capitulum. xxxv.*

SI apostolica sede vacante aliquas parœciales ecclesias vacare decætero contigerit apud ipsam, statuimus vt de eis (ne ipsarum vacatio diutina periculum valeat animabus afferre) per eos, ad quos pertinet possit liberè ordinari: cõstitutione felicis recordationis Clementis papæ præde. no. de beneficiis apud sedem ipsam vacantibus, per alium, quàm per Romanum pontificem minimè conferendis, vel alia quauis contraria super hoc edita non obstante. Idem volumus & de illis, quæ ibidem Ipso Romano pontifice viuente vacabũt: si de ipsis per eum ante ipsius obitum non fuerit ordinatum.

Idem.

Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis, secus si personæ essent expressæ. Ioannes Andr.

Capitulum. xxxvi.

Sicut

SI cui(nulla personarum facta expressione) sit gratiosè concessa facultas, vt authoritate apostolica posit aliquibus p̃sonis idoneis in certa ecclesia prouidere, vel beneficia (quorũ collatio est ad sedem apostolicam legitimè deuoluta) conferre, contradictores eadem authoritate per censuram ecclesiasticam compescendo: huiusmodi concessio (quam cùm specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitũ concedentis. Secus si super prouisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem, non ob suam, sed eius, cui prouideri mandatur gratiam vel fauorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur.

Idem.

Qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad sacros ordines clericos promouet; eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouenti vel etiam promouendis: eis promotis ad sacros sine titulo, prouidere tenebitur. h. d. Zen. *Cap. xxxvii.*

SI episcopus, cui nullis personis expressis in genere commisisti, vt vice tua ordines in tua diœcesi celebraret, ad sacros ordines promouerit quempiam titulum non habentem: ei (cũ in culpa fuerit taliter ordinando eundem) tenebitur vitæ necessaria ministrare, donec sibi per eum vel alium de competẽti beneficio sit prouisum. Si verò certas cõmisisti eidem ordinare personas, tu (qui præuidere hoc casu an haberent titulũ debuisti) taliter ordinato ad prædicta donec per te beneficiatus fuerit, obligatus existis. Eis autem, quibus à diœcesanis datur licentia, vt possint à quo voluerint episcopo ad omnes sacros ordines promoueri: non qui ordinant, sed qui tribuunt licentiam (cùm eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa si titulum non habeant, obligantur.

Idem.

Si primo loco papa dat licentiam cõferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad papam deuoluta, secundo aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet: species generi derogat, ita quod secundo beneficium debetur. h. d. Ioan. And. *Cap. xxxviii.*

QVamuis tibi nuper in genere potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum cedentium vel decedẽtium authoritate nostra personis idoneis cõferendi, canonicatum tamen & præbendam, quos in tua ecclesia (in qua post prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri) obtinebat quidam ex eisdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes: cũ illi, pro quo scripsimus, debeantur.

debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat posterior specialis, licet de illa non fecerit mētionem. Simili ratione si post facultatem tibi concessam à nobis cōferendi beneficia tuæ diœcesis (quorum collatio est ad sed. apost. deuoluta) nos eorum aliquod (anteq̃ tu conferas) conferamus specialiter alicui vel conferri mandemus, de cōcessione tibi facta nō habita mentione: facta per nos collatio canonica est censenda.

Idem.

Reuocatio gratiæ non tollit ius quæsitum sed quærendum, nisi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærēdum annexum iuri digniori iam quæsito. h. d. secundū Zen. Cap. xxxix.

SI is, cui de canonicatu, præbēda, & dignitate, personatu, vel officio per felicis recordationis Nicolai vel Celestini prædecessorum nostrorū literas gratia in aliqua ecclesia facta erat, constitutionis nostræ reuocatoriæ tempore canonicatū & prębendam dignitati, personatui, vel officio alicui non annexam erat adeptus, licet dignitatem, personatum, seu officium inibi expectaret: propter expectationem huiusmodi priuatus nō intelligitur iure, quod in canonicatu & præbenda fuerat canonicè assecutus: ius tamen quod ad dignitatem, personatū vel officium competebat eidem, iuxta verba dictæ reuocationis intelligitur reuocatum. Non sic autem si canonicatum cū dignitate personatu aut officio conferri tantum canonico consuetis, *fuerat assecutus sub expectatione præbendæ: cùm ius magis dignum, quod iste in dignitate, personatu seu officio huiusmodi iam habebat, ius minus dignum canonicatus retineat, cuius canonicatus ratione ius eidem saluum remanet, ad præbendam nulli alij debitam, apostolica ante ipsum authoritate recepto. Sed & si ex episcopi vel alterius cuiuscunque collatione vel prouisione adeptus fuerat in eadē ecclesia dignitatem, personatum, siue officium conferri tantū canonico cōsueta: præfatus, qui canonicatum authoritate apostolica iam habebat, idem erit censendum.

** Vide. l. honores. §. ii. ff. de decur. est surreptitiū. Fon.*

Idem.

Obest reuocatio gratiæ præbēdam expectanti & decreti interpositio, etiam ignoranti. h. d. Zen. Capitulum. xl.

QVodā per literas felicis recordationis Nicolai papę prędecessoris nostri canonicatum sub expectatione vacaturæ præbendæ in certa ecclesia obtinente, successor eius Celestinus cuidā alteri similem in eadem ecclesia gratiā fecit, quē omnibus etiā ante ipsum authoritate apost. vel quauis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferri, cū interpositione decretis

decreti: priusquam tamen ad primum & eius executores secũdæ gratiæ notitia peruenisset, vacans præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post huiusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ, nostra constitutio reuocatoria emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiusmodi dubitatur, nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadem. Prima enim collatio post & contra decretum à dicto Celestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti) non obtinet firmitatem. Ius verò, quod secundo ad præbendam, non in præbenda huiusmodi competebat (cùm nostram reuocationem eius collatio nõ præcesserit) per eam penitus est sublatum.

Idem.

Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, nõ tangit ius singularis canonici. h. d. secundũ Zen.

Capitulum. xli.

MAndatum apostolicum tibi directum, vt T. clerico de beneficio spectante ad collationẽ Narboneñ. capituli prouideres, beneficia eiusdem capituli, siue dẽtur in communi per ipsum, siue per canonicos eiusdem ecclesiæ, singulares vice ac authoritate capituli, aut ex iure ipsius de consuetudine vel statuto, merito comprehendit. Ad beneficia tamen ratione dignitatum, personatuum, vel officiorum, quæ nõnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia, ad eorundem collationem spectantia mandatum huiusmodi minimè se extendit. Idem esse censemus, si ratione præbendarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum beneficiorum singulariter pertinere noscatur. Nisi contineatur forsitan in mandato, quòd eidẽ clerico prouideas de beneficio ad collationem Narboneñ. capituli pertinente communiter vel diuisim: tũc enim de beneficiis, quæ ad ipsorum collationẽ pertinent, ratione huiusmodi præbendarum poteris prouidere.

De clerico ægrotante vel debilitato. Titulus. v.

Bonifacius. viij.

Datio coadiutorum episcoporum & suorum superiorum est de maioribus causis, & spectat ad solum papam: potest tamen episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus de consensu capituli sui vel maioris partis sibi authoritate apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut dua partes

tes

tes ipsius hoc facient. Sed si episcopus contradicit, tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & ecclesia conditionem quàm cito poterit, intimabit papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioannes Andreas.

Capitulum vnicum.

Astoralis officij debitum exequentes, declaramus atque statuimus, coadiutorum episcoporum & superiorum prælatorum dationem intelligendã esse de causis maioribus & referendam ad sed. apost. ac ab ea (consuetudine non obstante cõtraria) tãtummodo postulãdam. Verũ ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipuè in remotis) dispendia patiantur, nos earum in hac parte indemnitatibus præcauere volentes, hac generali cõstitutione sancimus, vt episcopus senio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam aliàs adeò impeditus perpetuò, vt officium suum nequeat exercere: possit de sui consilio & assensu capituli vel maioris partis ipsius vnum vel duos authoritate apostolica coadiutores assumere, ad dictum officium exequẽdum.

Si verò episcopus demens fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat vel non possit: tũc eius capitulum vel duæ ipsius partes eadem authoritate vnum aut duos coadiutores assumant idoneos, qui eius officium exequãtur. Si autem episcopus senio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad sui executionem officij reddatur inutilis: & coadiutorem assumere vel habere noluerit, licet à capitulo requisitus proprio se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per capitulum innouetur, sed hoc casũ & etiam proximo idem capitulum episcopi & ecclesiæ suę conditionem & statum ac facti circũstantias vniuersas, quã cito poterit fideliter & explicitè referat ad notitiam dictę sedis, recepturi humiliter & efficaciter impleturi, quod super hoc per sedem ipsam contigerit ordinari. Præsenti quoque adiicimus sanctioni, vt coadiutores huiusmodi de prouentibus prælatorum, in quorum assumentur auxilium sumptus recipiant moderatos, ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis prælatorũ ipsorum vel ecclesiarum suarum quomodolibet facienda penitus abstinentes: rationem non solum in districto examine, sed & prælatis eisdem (si sanæ mentis extiterint) ac capitulis eorũdem, seu etiam ipsorum prælatorum successoribus (si hoc antea non fecerint) plenariam reddituri. Cæterùm quòd de episcopis præmittitur, ad superiores etiam prælatos esse volumus & intelligimus referendum.

De institutionibus. Titu.vj.

Bonifacius octauus.

Capitulum sede vacãte licet beneficia ad episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituere potest.h.d.Zen. *Capitulum.i.*

T si capitulum sede vacante beneficia, quæ ad collationem episcopi pertinent conferre non possit, Præsentatos tamen à patronis potest admittere, si sint idonei, & eos instituere in beneficiis, ad quę fuerint præsentati: Licet ad episcopũ (si superesset) admissio & institutio huiusmodi pertineret.

Idem in eodem.

Non repellit præsentatum defectus sacrorum ordinũ.h.d. Zen. *Capitulum.ii.*

SI is, ad quem rectoris pręsentatio in aliqua parœciali ecclesia noscitur pertinere, quempiam non constitutum in sacris præsentet ad eam: ipsum (dummodò aliàs sit idoneus, & intra tempus à iure statutũ ad ordines, quos ipsius ecclesiæ cura requirit valeat promoueri) decernimus admittendum.

De concessione præbendę & ecclesiæ non vacantis. Titu.vij.

Inno.iiij.dilecto filio Andreæ capellano nostro.

Si mandetur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipsius collatio: etiam si executor impetrãtis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionẽ, & processus super prima vacante. Ioan.And. *Cap.i.*

Via cũctis: & infra. Proponebatur itaq; pro parte tua, ꝙ cũ prędicta prępositura dum vacabat tibi per eum, qui cõferre potuit ipsam, collata fuisset: collatio huiusmodi canonica existebat, maximè cũ nulla per priorem ipsum, quę illam impedire posset inhibitio præcessisset. Dicebat autem pars altera, ꝙ cùm præmissæ literę sede Carnoteñ.vacante fuissent in capitulo publicatæ, ac præfatus episcopus tunc de capitulo ipso esset, ibiq; præsens existeret, ignorare non potuit mãdatum apostolicum (super conferenda memorato D. præbenda vel dignitate sine cura, quam ipse duceret acceptandam, cum primo in ecclesia ipsa prædicta vacaret) alij fuisse directum, & sic per cõsequens facultatem sibi esse sublatam cõferendi huiusmodi dignitatẽ propter

propter quod videbatur ꝙ nec per se nec per alium præfatam præposituram curam non habentem animarum annexam (quæ primo post mandatum ipsum in ecclesia prædicta vacauit) potuerit alicui personæ cōferre. Præsertim cùm iam dictus prior eodem publicato mandato mox præfato D. præbendam vel dignitatem curam huiusmodi non habentem, quam primo in eadem ecclesia vacare cōtingeret, cōtulisset: nec alias etiā prout allegabatur) prodesse poterat ipsius episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui à sede apo. concedatur, ꝙ excommunicari non posśit: licet id forsan suus ignoret episcopus, nō tamē propter hoc eius ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter si alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur à sede apo. potestas: ex hoc ipso videtur, ꝙ sit episcopo cōferendi tunc eam penitus interdicta facultas. Nec obstaret si fortè obiiceretur, ꝙ lex seu constitutio & mandatum nullos adstringunt, nisi postq̄ ad notitiam peruenerint eorundem, aut nisi post tempus, intra quod ignorare minimè debuissent, quià in priuilegiis & indulgentiis, seu concessionibus specialib⁹ secus existit, in quibus sufficit, ꝙ ad illorum, quibus conceduntur notitiam perueniant: vt patet cùm indulgetur alicui, quòd excommunicari non posśit, sicut superius est expressum. Et quidem cùm tribuitur alicui potestas conferendi præbendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale. Adiiciebatur insuper, ꝙ. cùm sententia statim arctet etiam ignorantem: quoniā si contra prælatum aliquem absentem depositionis sententia proferatur, contractus, quos init ignoranter postea vt prælatus nullum robur obtinent firmitatis: & in supradictis literis irritum decernimus & inane, quicquid super huiusmodi præbenda vel dignitate contra nostrū contigerit attentari mādatum: collatio, quam idem episcopus post tale nostrum decretū (siue illud ignorauerit, siue non) de præfata præpositura per se vel per alium fecerat, nō valebat. Ex parte verò tua extitit replicatum, ꝙ hæc de illis priuilegiis & indulgentiis (æquitate suadente) debent intelligi, quę vim suam habent mox cùm ad illos, quibus conceduntur perueniunt: ex quorū tenore liquidò nosci potest, ꝙ talis circa ea fuerit intentio concedētis: vt pote cùm alicui cōceditur ꝙ excommunicari non posśit. ex hoc enim euidenter apparet aliis ipsum excōmunicandi adēptam esse penitus facultatem: non sic autem si alicui conferēdi præbendā, siue certam, siue incertā tribuatur potestas. non enim tūc esse videtur tribuentis intentio, vt per hoc ei (ad cuius donationē præbenda ipsa pertinet) conferendi posśibilitas adimatur: nisi prius ille sibi notificet, ꝙ eā velit per huiusmodi

poteſtatem conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel poſtquam illi notificauerit talem poteſtatem fore ſibi conceſſam, vacuum decernat, & irritum ſi ſecus de ipſa præſumat. Quia cùm illi non amplior detur poteſtas, quàm ipſe Romanus pontifex habeat in hac parte, ſicut per eam, quam obtinet ipſe Romanus põtifex facultas conferendi beneficiũ vel præbendam (niſi ſuam inſinuet voluntatem) alicui non aufertur, ſimiliter & per eam, quę taliter illi ab ipſo conceditur ei, ad quẽ ipſius præbendæ ſpectat collatio, priuſquam inſinuet ille ſibi quòd eam velit concedere, vel etiam conferat (ſi fortè vacet) poteſtas non tollitur conferendi, niſi forſan quòd ipſam conferre non poſſit: exprimatur in conceſſione huiuſmodi poteſtatis, tunc enim licet talem conceſſionem fortaſsis ignoret, ſua tamen collatio, ſi poſtmodum præbendam ipſam conferat, nihil valet: cùm ſatis ſuper hoc concedentis intentio agnoſcatur, ſicut cùm indulgetur alicui quòd excommunicari non valeat, vt in ſuperioribus eſt præmiſſum. Subiunctum etiã extitit, quòd cum memorato priori per præfatas literas mandaſſemus, vt memorato D. præbendam, vel dignitatem ſine cura, quam acceptandam duceret, ſi vacaret tunc, vel quã primo vacare contingeret, in eccleſia prædicta conferret: idẽ prior prouidendi ei de præbenda, vel dignitate ipſa (niſi poſt acceptationem ipſius) non habebat aliquam poteſtatem. Vnde cùm ſępedicta præpoſitura fuerit tibi (antequam illam idem D. acceptaret) præfati epiſcopi authoritate collata, huiuſmodi collatio talis mandati noſtri prætextu (etiam ſi prius illud epiſcopus ipſe ſciuiſſet) non poterat vacuari. Noſtrum autem in hac parte decretum ad præbendam ſeu dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri debebat: alioquin ſuper incerto fuiſſet editum, nec aliquem adſtrinxiſſet. Sed extitit ex aduerſo reſpõſum: quòd etſi præfatus prior iam dicto D. præbendam vel dignitatem huiuſmodi cùm vacaret ante huiuſmodi acceptationem conferre nequiret, idem tamen D. præbendam vel dignitatem talem licitè poſſet & liberè acceptare: quare prædictus epiſcopus præfatam præpoſituram (cùm non prius eum requiſierit, an acceptare vellet eandem) cuiquam conferre non potuit, quinimmo ipſius collatio (cùm idem D. præpoſituram ipſam poſtmodum acceptauerit) irritari debebat, & cõceſsio per iam dictum archipresbyterum ſibi facta debet ſtabilis permanere. Sicut cùm legatur alicui vnus ex ſeruis, quem elegerit, vel optauerit, & hæres ante optionem vel electionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profectò manumiſsio vel alienatio irritatur, ceditq; ille legato, ſi legatarius eum duxerit

eligendum.

eligendum. E contra verò pro parte tua propoſitum extitit, quòd id in vltimis voluntatibus tenet, nec præmiſſa in legatis futuris, quemadmodum in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum, ſeu eligendum ex illis, ſicut ex iſtis poteſt terminus aſsignari. Et grauis ineſſet conditio quoddamque incongruum videretur: ſi quando mandaretur alicui de beneficio quod duceret acceptandum in aliqua prouincia, quàm primo illud vacare contingeret prouideri: oporteret ipſum in ſingulis beneficiis poſtmodum inibi vacantibus (prorogata non abſque periculo forſitan ipſorum collatione) * requiri. vnde cum ſæpe præfato priori fuiſſet iniunctum, vt dicto D. præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, ſi vacaret in eccleſia memorata, vel quamcito contingeret eam vacare ſibi authoritate apoſtolica conferret, & ita eidem D. circa futuras, ſiue vacaturas præbendas vel dignitates tales ipſius eccleſiæ optio data eſſet, non poterat per hoc memorati epiſcopi in illis, quando vacarent collatio impediri: niſi forſan cùm aliquam ex eis vacare contigeret, illam ipſe D. (priuſquam eam conferret epiſcopus) acceptaret: vel etiam niſi ante vacationem alicuius ipſarum vacaturarum ex his primam vel ea omiſſa, ex aliqua cauſa vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre poſtmodum epiſcopus non valeret. Nos itaque tam tuis, quàm præfati D. rationibus plenius intellectis, quia ſæpe dictam præpoſituram ad te nouimus pertinere, ipſam tibi (habito fratrum noſtrorum conſilio) adiudicare curauimus: ipſi D. ſuper ea perpetuum ſilentium imponentes.

* Vide cle. i. §. ſe cus. j. eod.

Bonifacius octauus.

Omnis promiſsio, per quam datur via ad beneficia vacatura, eſt reprobata. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

DEteſtanda iniquorum peruerſitas abſtinere neſciés à vetitis, nec gaudere debito modo conceſsis, dignè plerunque officium excitat præſidentis ad ea, quæ iuſta fuerant conſideratione conceſſa (cùm in abuſum ea vergere circunſpicit) diſcretione præuia reuocanda. Sanè licet olim fuerit canonica conſtitutione decretum, quòd ij, qui promittunt aliquibus de beneficiis eccleſiaſticis, cùm poterunt, vel cùm facultas ſe obtulerit prouidere, promiſsiones ſuas (facultate ſe offerente) debeant adimplere: quia tamen (ſicut experientia docuit) per promiſsiones huiuſmodi, quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda multoties conceduntur) & per ambitionem improbam, vtplurimum extorquẽtur, ape-

ritur via sub tali palliatione verborum ad promittenda damnabiliter * contra Lateranense concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votum ingeritur,& ecclesiis, ac prælatis, & personis ecclesiasticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiusmodi,& animarum periculis occurrere cupiētes,promissiones easdem,& alias quascūque sub quouis modo,aut forma verborum decætero faciendas, per quas directè vel indirectè aperiri via valeat ad beneficia vacatura,authoritate apostolica penitus reprobamus,& omnino viribus vacuamus, decernentes per eas, vel ipsarum aliquam ad prouidendū alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

** Vide Bar.in.l. si quis p eo. ff. de fideius.& glo. ī ca.i. de seru. in ordi. faci.*

Idem.

Habens literas apostolicæ sedis super primo beneficio dignitate,vel præbenda,quod duxerit acceptandum, certum acceptare nō potest:sed primum quod vacabit,vel ex causa secundum,vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes processus,& decreta contra hoc facta non valent. Ioan. And. Cap.iii.

NE captandæ alienæ mortis occasio ex benignitate gratiarum sedis apostolicæ tribuatur, Declarandū duximus,quòd is,cui ab eadē sede,vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel personatu,aut alio beneficio in * aliqua prouincia,diœcesi vel ecclesia:quē,seu quod duxerit acceptādum:certis sibi super hoc executoribus deputatis gratia noscitur esse facta. Licet in genere primum personatum,dignitatem,præbēdam,seu beneficium in eadem prouincia,diœcesi, vel ecclesia vacaturum. Aut secūdum,seu vlterius(si rationabilis causa subsit) valeat acceptare. Certum tamen & expressum priusquam vacet acceptare non potest. Quod si fecerit,etiam si per executores eius secundum acceptationem huiusmodi facta fuerint reseruatio,inhibitio,variiq; processus,ac sententiæ promulgatæ: tā acceptatio * ipsa quàm processus viribus careant,nec aliquam obtineant roboris firmitatem: imò nisi acceptator ille dignitatem,præbendam,personatum, seu beneficium taliter acceptatum & reseruatum per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacāti iam adeptus vel ei ius in ipso fuerit acquisitum:per eum,ad quem eiusdē personatus,dignitatis,præbēdæ,aut beneficij collatio seu prouisio pertinet,(dictis acceptatione,ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus)de illo vacanti liberè poterit alij prouideri.

** Ponit hic differentiā inter istas ppositiōes in,& de, de qua re vide Bar. in.l.i.§. plures. ff. de exerci. Fonta.*

**Vide.l. p fundū. ff. de serui. rusti. prad.*

Idem.

Sine speciali mādato non inhibet executor generaliter collationem beneficiorum prouinciæ:specialiter verò reseruat primum, & inhibet

inhibet vlteriorem non sine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. hoc dicit. Dominicus. *Capitulum. iiii.*

Executor super prouisione alicuius à sede apostolica, per generales literas in aliqua prouincia deputatus, prælatis, & aliis, ad quos beneficiorum in eadem prouincia spectat collatio, ne ad prouisionem aliquorũ procedant, donec illi, pro quo scribitur sit prouisum, non potest generaliter inhibere: Nisi expresse in ipsis literis facultas huiusmodi inhibitionis concedatur. Potest tamen reseruationem & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi ex beneficio competat literarum) de secundo vel vlteriori beneficio inibi vacaturo eidem clerico conferendo. Quod autem contra talem reseruationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficij reseruati collatio pertinebat fuerit attentatum, non tenet.

Idem.

Si mandetur capitulo, vt me recipiant in canonicum & prabendam conferant, cum id pertineret ad eos dato executore ad prouidendum, per solam præsentationem factã capitulo affecta est prabenda: & executor (negligente capitulo intra terminum per eum statutum me recipere, & prabendam conferre) non vocato capitulo id exequi poterit. Ioannes Andreas. *Capitulum. v.*

SI capitulo alicuius ecclesiæ cum ad ipsum canonicorum receptio, ac præbendarũ collatio pertinebat, vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbenda (si tunc vacaret) inibi prouideret, vel cum se facultas offerret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum apostolicum exequatur, directa fuerint scripta nostra. Per solam illorum præsentationem capitulo ipsi factam. Absq; alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reseruatione, beneficium, pro quo tibi conferendo scriptum extiterat adeo est affectum, quod de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem. Imo si capitulum intra terminum competentem sibi ab executore præfixum mandatũ apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit non duxerit adimplendum: ex tunc in ipsum executorem potestas prouisionis huiusmodi trãsferatur, & executor ipse canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac præbendã (etiam sine alia capituli vocatione vel monitione) si vacat, vel cum obtulerit se facultas. Idem.

Si soli ordinario, vel soli executori ad compellendum, vel ordinario & tali executori sit scriptum: per præsentationem talis mandati non afficitur prebenda, nisi in literis esset decretum, aut exe-

cutor ille insinuasset & interdixisset,maxime cum decreto,vel ratione mandati iam esset facta receptio ad canonicatum. In his casibus,vel ipsorum altero,affecta est prabenda,ita quòd collatio alteri facta non tenet. Ioannes Andreas. *Capitulum.vi.*

SI soli ordinario pro te beneficiando executore nõ dato,vel ordinario & executori (vt eum ad faciẽdum,quod mandatur compellat) Aut soli executori (vt tibi faciat de canonicatu & præbenda,vel alio beneficio in certa ecclesia,diœcesi,seu ꝓuincia prouideri) mandatum apostolicum sit directum:per talis præsentationẽ mandati ordinario ipsi factam,licet si contra faciat puniendus existat, ei tamen potestas sic non adimitur cõferendi,quin teneat alteri facta collatio ab eodem: Nisi nos in gratia tibi facta decreuissemus irritum & inane quod fieret contra ipsam. Aut executor huiusmodi ordinario suam insinuans potestatẽ,ne alteri conferret beneficium(de quo tibi est secundum tenorem huiusmodi mandati apostolici prouidẽdũ)interdixisset eidem:præsertim cum interpositione decreti. Vel nisi tu iuxta dictum mandatum esses in canonicũ iam receptus,tunc enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet. Idem.

Si tres expectantes sunt in vna ecclesia,vnus authoritate Martini,alter authoritate Bonifacii, tertius eiusdem authoritate cum prærogatiua vt præferatur omnibus receptis non authoritate Bonifacii:præbendas hi consequentur hoc ordine,quia primã habebit secundus,secundam tertius,tertiam primus : quod probatur argumento legali. Ioan.And. *Capitulum.vii.*

AVthoritate Martini papæ prędecessoris nostri,quodam ad præbendam primo in Parmensi ecclesia vacaturam nulli alij de iure debitam in eiusdem ecclesiæ canonicum recepto, & alio à nobis in eadem ecclesia similem * gratiam adepto secundo,tertius deinde authoritate nostra in ipsa Parmensi ecclesia in canonicum,& in fratrem recipitur cum prærogatiua gratiæ,ꝙ omnibus prędecessorum nostrorum authoritate,non autẽ nostra receptis in assecutione præbendæ debeat anteferri:post hæc autẽ quędam vacauit præbenda in ecclesia memorata,quæritur quis eorum alteri præferatur,& secundum quem ordinem præbendas assequi debeant tres prędicti? Cum igitur ex tenore * gratiæ,tertio à nobis concessæ appareat euidenter nos voluisse,primo tertium,& secũdum tertio,anteferri:decernimus, quòd primam secundus,secundam,tertius,& tertiã primus debet obtinere prębendam:aliàs forma mandati minime seruaretur.

** Aliàs, similiter.*

** Mẽs & tenor gratiæ est obseruãdus, ad hoc de præbẽ. cui de non supra.e.li.*

tur. Licet enim ex perſona ſua, ſecundus primam obtinere non poſſet: ex perſona tamē tertij, qui primum ſuperat, illam habet. Sicut contingit in ſucceſsione illius, qui ab inteſtato relictis patre (in adoptiua familia conſtituto) matre atq; fratre decedit, in qua ſucceſsione pater ex ſe matrem excludit: ſed quoniam talem patrem agnatus, materq; vincit agnatum, mater patri (non ex ſemetipſa, ſed agnati perſona) in ſucceſsione huiuſmodi anteſertur. Idem.

Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam diſtinctam expectantes: etiam ſi percipiebant diſtributiones quotidianas. ſecus ſi præbendam diſtinctam non expectant, ſed augmentum portionis. Includit habentes ius ad vacaturam, ſi nondū eſt deuentum ad collationem. h. d. ſecundum Do. Capitulum. viii.

QVoniam ex conſtitutione noſtra, per quā paulo poſt promotionem noſtram ad ſummi pōtificatus apicem omnes collationes, prouiſiones, reſeruationes, & conceſsiones, ſuper canonicatibus, dignitatibus, perſonatibus, prębendis, officiis, portionibus, præſtimoniis, eccleſiis parœcialibus, ruralibus, & aliis quibuſcunque beneficiis eccleſiaſticis vacaturis, quocunque nomine cenſerentur, ac etiam ſuper canonicatibus ſub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius nō eſſet quæſitum in re, licet ad rem) à felicis recordationis Nicolao pa. iiij. & Celeſtino. v. prędeceſſoribus noſtris factas, ſiue cōceſſas authoritate apoſtolica in fratrum noſtrorum præſentia omnino caſſauimus, irritauimus, & vacuauimus, caſſas, irritas & vacuas nunciauimus, & nullius fore decreuimus firmitatis: multæ dubitationes inſurgunt, (vt vnde præfatæ conſtitutionis reuocatoriæ proceſsit editio, interpretatio eius quoque procedat. Præſenti declarandum duximus ſanctione, quòd in illis (qui editionis tempore ſupra dictæ vltra ſtatutum numerum erant per eoſdem prædeceſſores canonici ſub expectatione præbendarum, vel etiam portionum) eadem conſtitutio locum habet. Si autem huiuſmodi ręcepti vltra numerum diſtributiones, & alia, vt canonici de numero exiſtentes, ſic tempore dictæ reuocationis habebant, quòd per ceſsionē vel deceſſum illorum, qui erant intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil amplius aſſequi expectabant, niſi diſtributionum, ſeu partium ſuarum augmentum (cum forſan eſſet eccleſia, in qua canonicorum, non autem portionum numerus, vel præbendarum diſtinctio habebatur) quantoque inter pauciores, cuiuſuis eccleſiæ diuiduntur prouentus, tanto maiores fieri poſſunt ſingulorum percipientium portiones: ad iſtos vel eos, qui per literas

teras facultatis dictorum prædecessorum nostrorum in aliquarũ ecclesiarum canonicos erant recepti (licet præbendas vel alia beneficia expectarent) constitutionem certum est non extendi præfatam. In illis vero, qui vltra numerum authoritate prefata in aliquarum ecclesiarum canonicos iam recepti, quantũ ad capitulum, & ad chorum, ac distributionum perceptionem quotidianarum plenitudinem iuris canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantum existentibus de numero expectabant: constitutionem præfatam locum habere (ratione huiusmodi expectationis) dubium non existit. Sane in iis, qui super canonicatibus præbendis & dignitatibus, parochialibus, vel aliis ecclesiis, seu beneficiis, quibuscunq; à dictis prædecessoribus nostris literas impetrauerunt, etiam si per executores illorum factæ fuerint reseruationes, decreti interpositiones variique processus, & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrantes petitum fuerat ab executoribus, quòd eis illa conferrent, non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes, tunc temporis erant factæ: locum habet constitutio supradicta, vt omnes huiusmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationẽ processum, & sic per consequens ius in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitum) intelligantur penitus reuocatæ.

Ne sede vacante aliquid innouetur. Titulus. viij.

Bonifacius octauus.

Collatione communiter ad episcopum & capitulum pertinente, vno ipsorum effecto inhabili, alter confert. hoc dicit vsque ad. §. Cum vero, secundum Domi. Capitulum. i.

Illud dicitur cõmuniter pertinere: quãdo æquale ius qualibet pars habet in actu.

Si ad episcopum, & capitulum communiter pertineat* collatio præbendarum: mortuo episcopo, vel à beneficiorum collatione suspẽso, poterit capitulum vacantes conferre præbendas: Etiam si episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi vt prælatus. Idem poterit episcopus si capitulum ab ipsa collatione suspendi contingit, vel singulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari.

Collatione spectante ad episcopũ de consilio, vel assensu capituli: illo existente inhabili (nisi sit in mora) nõ confert capitulũ. h. d.

Cum vero ad solum episcopũ præbendarum spectat collatio: cum consilio sui capituli vel assensu: defuncto episcopo vel suspenso (nisi episcopus in petenda relaxatione suspẽsionis huius-

modi

modi sit in mora)capitulũ se non potest intromittere de eisdẽ.

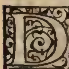
Habens conferre cum consilio episcopi, sine illo conferet, morte & remota absentia interueniente.h.d. Domi.

Vbi vero de speciali alicuius ecclesiæ consuetudine vel statuto, beneficiorum collatio ad aliquem cum consilio episcopi noscitur pertinere: sublato episcopo de medio, (cum cõsilium nequeat tunc peti ab eo) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiam si egerit in remotis, ita ꝙ non possit ipsius præsentia in breui haberi. Quia in petendo vel expectãdo eius cõsilio, posset vacãti beneficio periculũ imminere.

De rebus ecclesiæ non alienandis. Tit.ix.

Innocentius quartus.

Perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis non praecedente tractatu, & sine iusta causa: non valet. Ioan. And. Cap.i.

DVdum: & infra. Dictus vero archidiaconus ex aduerso respondit, illas decimas illi ecclesiæ restitui non debere: proferens in medium ordinationem quãdam episcopi Dulmen. de consensu capituli sui factam, inter alia continentẽ, quòd idem episcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmen. adeo fore tenues, & exiles, quòd non sufficiebant ad eius onera* supportanda: præfatas decimas archidiaconatui memorato cõcessit: & infra. Quia vero in concessione huiusmodi prædicta ecclesia (cum vacaret) legitimo caruit defensore, qui sibi prius ab eodẽ episcopo debuerat deputari. Quia etiam tractatus solennis & diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, nõ fuit habitus in eadem: ordinationem & concessionem ipsam (præsertim cum euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas nõ subesset) de fratrũ nostrorũ consilio decernimus non valere: dictas decimas ipsi ecclesiæ tanꝙ pertinẽtes ad eam sentẽtialiter adiudicare curãtes.

** Vide c. ad audientiam. de eccl. ædi. x.q.iii. vnio. aliàs regularis soli principi licet. ix. q. iii. nemo. ff. de euic. Lucius.*

Gregorius.x. in concilio generali Lugdunen.

Primo prohibet submissionem ecclesiarum suorum immobilium bonorum vel iurium, fieri laicis absque consensu capituli & licentia papæ. Secundo cassat contractus quacunque firmitate vallatos, contra hoc decætero faciendos. Tertio punit prælatos contra facientes, & clericos non contradicentes, & laicos, qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quartò præcipit laicos per tales contractus: eo rasu, quo valent vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit. hoc dicit. Ioan. And. Capitulum.ii.

Hoc con-

* vide Barto. in ii. coll. C. vbi in rē acti. p. l. si aliena. ff. de vsuca. Fon.

HOc consultissimo prohibemus edicto, vniuersos & singulos prælatos ecclesias sibi commissas, bona immobilia, seu iura * ipsarum laicis submittere, subiicere, seu supponere absque capituli sui consensu & apostolicæ sedis licentia speciali. Non concedendo bona ipsa vel iura in emphyteusim, seu aliàs alienando in forma, & casibus à iure permissis: sed constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tanquàm à superioribus se tenere: seu ab ipsis eadem aduocando, prout in quibusdā partibus vulgariter dicitur, auoher, vel ipsos patronos, vel aduocatos ecclesiarum, seu bonorū ipsarum perpetuo, aut ad tempus non modicum statuendo. Contractus autem omnes etiam iuramenti pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu contigerit celebrari) & quicquid ex eis secutum fuerit, decernimus adeò viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuant, nec præscribendi etiam causam parent. Et nihilominus prælatos, qui secus fecerint ipso facto ab officio & administratione, clericos etiam qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum id superiori denunciare neglexerint: à perceptione beneficiorū, quæ in ecclesia obtinent sic grauata triennio, statuimus esse suspensos. Laici vero, qui prælatos vel capitula ecclesiarum, seu aliās personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas, hactenus compulerunt, nisi post competentem monitionem (remissa submissione, quā per vim vel metum exegerant) ecclesias, & bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittāt. Illi vero, qui decætero prælatos, vel personas easdem ad talia facienda compulerint (cuiuscunque sint conditionis, aut status) excommunicationis sint sententia innodati. Ex contractibus præterea super præmissis (huiusmodi licentia & cōsensu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, seu occasione illorum: laici vltra id, quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non vsurpent. Qui vero secus egerint: (nisi legitimè moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint, restituendo etiam ea, quæ taliter vsurparunt) eoipso sententiam excommunicationis incurrant: & ex tunc ad supponendum terram ipsorum (si opus fuerit) ecclesiastico interdicto liberè procedatur.

De rerum permutatione. Tit. x.

Bonifacius octauus Biterrē. episcopo.

Non obstantibus expectationibus beneficiorũ permutatio fieri potest. Ioan. And. *Capitulum vnicum.*

LIcet in tua diœcesi aliqui authoritate apostolica beneficia proximo vacatura expectent: illos tamen, qui secundum formam iuris sua beneficia in eadem diœcesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes, liberè ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant: Nolumus occasione præmissa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendã permutationem beneficiorum huiusmodi (quæ aliàs minimè resignassent) vllatenus impediri.

De testamentis & vltimis voluntatibus. Titulus. xj.

Bonifacius octauus.

In fideicommissariis substitutionibus locum habet quartarum deductio: in directis non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis institutis. Ioan. And. *Capitulum. i.*

SI pater filium & filiam habẽs impuberes, & vxorem, filiam in re certa, filium verò in cæteris bonis suis vniuersalem hæredem instituit: & vxori aliqua in suo testamento legauit, adiiciẽs, vt si decederet filia sine liberis eidem filio; & si ipse absque liberis obiret fili⁹: præfatæ filiæ moreretur, Christi pauperes instituendo hæredes, si vtrumque sine liberis mori contingeret filiorum. Testatore mortuo, ac deinde filio subsequẽter, & filia (superstite matre) defunctis ante tempora pubertatis. Absque deductione Trebellianicæ, siue partis, iure naturæ debitæ facienda, ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmissæ nanque substitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra, & de illis ad pauperes: directè debẽt intelligi pupillares. Cùm in substitutionibus semper sit interpretatio faciẽda (dummodo sicut in casu proposito, earum verbis & personis conueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quàm obliqua: quanquam directa interdum ad fideicommissum ex causa trahatur. Licet autem filius testamento suo matrem portione iure naturæ debita priuare non possit: pater tamen in testamento, quod filio impuberi facit, potest: nam testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel paterni pars potius est censendum.

Idem.

Idem.

Superior habet consentire religiosis deputatis executoribus.hoc dicit.secundum Zen. Capitulum.ii.

Religiosus executor ab aliquo in sua voluntate vltima deputatus,non potest(cum velle vel nolle nõ habeat)huiusmodi officium suscipere,vel exequi: nisi à superiore suo petita super hoc licentia & obtenta.

Pluribus executoribus datis:vno mortuo,vel in remotis existẽte, vel exequi nolente, vnus officium executionis exercebit,ne impediatur testatoris voluntas : nisi aliud per testatorem disponetur. h.d.secundum Zen.

Sanè pluribus à testatore simpliciter executoribus deputatis : vno eorum mortuo , vel in remotis agente, aut id exequi fortè nolente. Ne voluntatem testatoris impediri,vel nimiũ differri contingat: poterit alius(nisi testator aliud expresserit) officium executionis iniunctæ liberè adimplere.

De sepulturis. Tit.xij.

.Bonifacius octauus.

Hic prohibetur pactum de sepultura eligenda.Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa non mutanda:sepeliendus est quis vbi aliàs erat de iure sepeliendus:& aliàs sepultus cum omnibus sepulturæ obuentibus restituendus est,aliàs pœna incurritur hic contenta.hoc dicit secundumZen. Capitulum primum.

Nimarum periculis & scandalis quæ frequenter ex his proueniunt obuiare volentes,vniuersis religiosis & secularibus clericis cuiuscunque status, vel conditionis existant,* in virtute sanctæ obedientiæ , ac sub interminatione maledictionis æternæ, districtisimè prohibemus : ne aliquos ad vouendum,iurandum,vel fide interposita,seu aliàs promittendum inducant, vt apud eorum ecclesias sepulturam eligãt,vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim(si secus actũ fuerit)electionem talem decernimus nullius penitus existere firmitatis, Statuentes,vt ij,qui sic elegerint,nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri,nec alibi(ne contra votum,iuramentum aut promissum huiusmodi à se factum materiam habeant veniendi)posiint eligere sepulturam: sed cõtradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent,si aliàs sepultura non electa forsitan decesissent. Si vero iidem religiosi,vel clerici præ-

** Vide.c. ij. de ma. & ob.viii. q.iii.sciendum. & Bal. i.l.j. C.de sacr. sãct.eccle.*

ei prædictos in suis ecclesiis vel cœmeteriis præsumpserint sepelire: ad restitutionem, tam sepultorum corporum (si petantur) quàm etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum peruenerint quomodolibet ad eosdem, intra decendium integraliter faciendam ipsos obligatos esse censemus. Quam nisi fecerint, ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem, ex tunc eo ipso sint, & tamdiu maneant ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum. Idem.

Ecclesiæ dimissæ nō debetur canonica portio, sed parœciali: & pluribus si sunt plures. *Capitulum. ii.*

CVm quis, cuius maiores sunt soliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri, ea dimissa eligit alibi sepulturam: canonica portio dimissæ non debetur ecclesiæ, sed illi dumtaxat, in qua ille officia consueuit audire diuina, & ecclesiastica recipere sacramenta. Cùm ab eo, qui duo habet domicilia se collocans æqualiter in vtroque, in loco tertio eligitur sepultura: domiciliorum ecclesiæ habebunt inter se * diuidere canonicam portionem. ** Vide Bar. in. l. hoc articulo ff. de hære. insti. Ange. de ag. succes. §. pximus Fonta.*

In loco etiam minus religioso, potest noua eligi sepultura. hoc dicit, secundum Zen.

Si quis antiqua dimissa nouã (etiam in loco minus religioso) elegerit sepulturam, electionẽ huiusmodi (licet iura super hoc videantur esse diuersa) nequaquam volumus impugnari.

Idem.

Translatio personæ ad certum locum facta ad tẽpus, ecclesiæ ius sepulturæ non aufert. h. d. secundum Zen. *Capitulum. iii.*

IS, qui habens domicilium in ciuitate vel castro, quãdoque ad villam ruralem se transfert recreationis causa, vel vt ruralia exerceat in eadem: si non electa sepultura decedat ibidẽ, non in ecclesia dictæ villæ, sed in sua parœciali, vel in ea potius, in qua maiorum ipsius ab antiquo sepultura extitit, sepeliri debebit. Dummodo absq; periculo, ad ipsam valeat deportari.

Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur. hoc dicit.

Mulier autem, quæ plures viros habuit successiuè, si sepulturam non eligat, est cum viro vltimo, cuius domicilium retinet & honorem, tumulanda.

Idem in eodem.

Ex consuetudine pōtest pater impuberi eligere sepulturam, pubes autem eligit per seipsum. & hoc dicit secundum Zen. quò ad titulum: sed non quò ad textũ. vnde posset addi: Et pro anima nõ legat,

legat, sine assensu patris bona non castrensia. Domi. *Cap.iiii.*

LIcet pater minores filios, qui nequeunt antequam ad annos pubertatis perueniant eligere sepulturam, possit (si consuetudo terræ id habeat) quò voluerit sepelire: hoc tamen non potest, vbi consuetudo huiusmodi non habetur, sed sunt cum suis maioribus, vel in parœciali ecclesia tumulandi. Quãuis autem filiusfamilias absque patris assensu, sibi possit liberè eligere sepulturam, pro anima tamen sua * præter ipsius assensum (nisi peculium castrense, aut quasi castrense habeat) aliquid iudicare non potest.

* *vide Barto.l.l. qui in potestate. ff. de testa. Fonta.*

Idem in eodem.

Religiosi, nisi multum remoti à monasterio, nequeunt alibi eligere sepulturam. h.d. secundum intellectum Zen. *Cap.v.*

REligiosi, nisi à propriis monasteriis adeo forsitan sint remoti, quòd ad ea cùm moriuntur commodè portari non possint, nequeunt (cùm velle vel nolle nõ habeant) sibi eligere sepulturam: sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

De decimis, primiciis, & oblationibus. Titulus. xiij.

Gregorius nonus, fratribus prædicatoribus & minoribus.

Populus, vt ecclesiis iura debita persoluat, est in prædicationibus & aliis exhortandus h.d. secundum Zen. *Capitulum.i.*

DIscretioni vestræ mandamus districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum, seu aliarum rerum ecclesiis debitarum solutione retrahant, vel aliàs animas corrumpant audientiũ, in sermonibus vestris, vel alibi proponere decætero præsumatis. Imò verbo & opere informetis eosdem, vt ad solutionem prædictorum promptæ voluntatis animo sint intenti.

Alexander quartus.

Priuilegium decimas noualium concedens, non includit decimas noualium, per alios possessas tempore impetrationis: & loca tantum includit, vbi percipiebantur antiqua, & ad portionem antiquam. h.d. vsque ad. § . Statuimus, secundum Domi. *Cap.ii.*

STatuto perpetuo declaramus, quod indultum illud apostolicum (quod plerísque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeãt, qua veteres eos contingũt, ad illas noualium decimas (quas tempore illo, quo impetratũ

vel obtentum extitit hoc indultũ alij * posidebãt, cũ de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias etiam, nisi in his tantum locis, vbi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis huiusmodi percipiebant antiquas.

Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum, non potest vltra dimidiam includere. fallit in Cistercensibus & Cartusiensibus. h.d.

Statuimus præterea, quod idem indultum obtentum, ab iis, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, vltra medietatem decimarum noualium nullatenus extendatur: quia non est verisimile, si tunc de plena & integra perceptione veterum fuisset expressum, quod apostolica sedes pariter & similiter noualium decimas, in tam graue parœcialium ecclesiarum dispendium indulsisset, quodq; ratione talis indulti siue impetrati iam, siue impetrãdi deinceps, non posit in noualibus (quæ ammodo fiẽt) vindicari & acquiri vel percipi, plus quàm medietas * decimarum ipsorum noualium: etiam si amplius in veteribus habebatur, cum nõ sit dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum noualium contra parœcialium ecclesiarum grauamen (quod ex distinctione * indulti huiusmodi posit accidere) taliter obuiatur. Religiosos tamen Cistercieñ. & Cartusieñ. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate decimarum noualium) comprehendi nolumus, vel constringi.

Priuilegiati super decimis recipiendis, ecclesiis parœcialibus gratis aßignare debent portionem pro debitis oneribus supportãdis. hoc dicit. Dominicus.

Vbi autem per huiusmodi concesiones decimarum parœciales ecclesias adeo grauari contingit, quod earum rectores de ipsarum reditibus congrue sustentari, & commode iura episcopalia exhibere non possunt: prouideatur per locorum ordinarios & ordinetur taliter, quod eisdem rectoribus, tantum de illarum relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem sustentationem habere, * & episcopalia iura soluere valeant, aliáque onera debita supportare.

Decimæ per laicos ante Lateranense concilium in feudum receptæ à religiosis, per eos recognitæ in feudum, non possunt ipsis religiosis concedi, sine diœcesanorum consensu. h.d. Domi.

Sanè quamuis fortè à religiosis exemptis & aliis fiant infeu-

Vide. L. impuberi. ff. de adm. tut.

* *Ad hũc locũ vide. c. sup literis. s. de rescrip. Fo.*

* *aliàs, districtione.*

* *Ad hæc vide. l. in condẽnatione. l. inter eos. ff. de reg. iu. Fonta.*

dationes de decimis detentis à laicis, & iidem laici, quòd illas ab ipsis religiosis in feudum teneant recognoscant: non tamen licet religiosis eisdem post talem infeudationem, vel recognitionem sic de facto præsumptam huiusmodi decimas de manibus laicorum ipsorum acquirere, vel recipere absque diœcesanorum episcoporum assensu. Illas autem decimas intelligimus posse taliter à religiosis de manibus laicorũ recipi vel acquiri, quæ ante Lateranen. concilium ipsis laicis in feudum perpetuo fuere concessæ.

Diœcesani compellunt religiosos exemptos soluere decimas parœcialibus ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis. h.d. Domi.

Diœcesani vero parœcialium ecclesiarum, ad requisitionẽ rectorum earundem, de ipsis religiosis super decimis, quas habent vel eos habere continget, quæ quidem aliàs ad ipsas spectauerunt ecclesias (nisi de rebus exemptis agatur) exhibeant iustitiæ complementum.

Religiosi etiam exempti, de possessionibus acquisitis, & acquirendis ecclesiis parœcialibus soluere debẽt decimas, si priuilegiati non sunt. hoc dicit. Domi.

Cæterùm iidem religiosi, tam exempti, quàm non exempti de terris & possessionibus acquisitis hactenus & ammodo acquirendis decimas integre soluant illis ecclesiis, quibus eędem possessiones & terrę prius fuerãt decimales, nisi super hoc speciali iure vel priuilegio sint muniti.

Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales superuenientes, in eodem loco non percipiunt. h.d. Domi.

Nec pro eo, quod forte in aliquibus parœciis omnes maiores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadẽ vel simili portione (si de nouo postmodum fiant noualia) in eisdem petere, vel percipere noualium decimas eorundem: nisi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant causa subsit.

De regularibus & transeuntibus ad religionem. Tit. xiiij.

Innocentius quartus.

Si minor. xiiii. an. ingreditur religionẽ, in. xv. anno liber exit: nisi in ipso. xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorũ receperit, vel expresse ratam habuerit professionem prius à se factam. Si autem per totum. xv. annum portauit habitum, vbi nõ est distin-

distinctus : intelligitur professus, nisi tãta sit indistinctio, quod viuentes cum eis simili habitu induantur. Si maior. xiiii. annis ingreditur: si portat habitum per annum, quantũcunque sit indistinctus, intelligitur professus. Ioannes And. *Capitulum. i.*

IS, qui monasterium ante. xiiij. annũ, vt monachus efficiatur, ingreditur: nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consueuit, seu professionem à se prius factam ratam expresse habeat: libere potest intra sequentem annum, ad seculum remeare. Quod si per totum sequentẽ annum in monasterio permanserit, vbi professorum & nouiciorum sunt habitus indistincti, professionem per hoc fecisse, vel si quam prius fecerat ratam habuisse videtur: nisi tanta indistinctio, ibi habitus habeatur, quòd & professi & nouicij, ac etiam alij communẽ vitam cum eis ducentes simili penitus habitu induantur. Qui verò post quartũdecimũ annum habitũ religionis assumpserit: si per annum * illum gestauerit, ex tunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus: vbi professi à nouiciis dissimilitudine habitus minimè distinguuntur, etiam si alij degentes cũ eis similibus vestibus coutantur: quoniam cũ iam hic ad discretionis annos peruenerit, quid agat agnoscit: & ideo susceptum discretionis tempore ordinem (postquam hunc anni probauerit spacio) intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit plenum non habeat intellectum.

** Continuũ. §. per not. in rubri. ff. de di. & tempo. præscrip. Item de prepositiõe per, vide continuatione. l. vrbana familia. ff. de verbo. & re. signi. §. pnoclare. Fonta.*

Hic declarat, qui sunt habitus distincti. hoc dicit.

Distinctos quoq;, seu dissimiles intelligimus esse habitus, siue nouiciis, siue professis dissimiles vestes dẽtur: siue benedicantur cum profitentibus conceduntur: siue etiã aliquid aliud fiat, per quod nouiciorum à professorum habitu discernatur.

Alexander quartus fratribus prædicatoribus & minoribus.

Prædicatores & minores intra annum probationis quenquam ad sui ordinis professionem recipere non possunt: quod si fecerint, receptus alligatus non est eorum ordini, & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, qua pro grauioribus culpis eis consueuit infligi. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

NOn solum: & infra. Licet zelum animarum habẽtes eas lucrari domino solicite cupiatis, quia tamen decet & expedit, vt cõsciẽtię puritati nõ desit iudiciũ ratiõis, ne vnde spirita

 lis pro-

lis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur: Vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obediētiæ, & sub pœna excommunicationis authoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum (qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus) quemquam ad professionem vestri ordinis, seu renunciationē in seculo faciendam recipere, nec constitutum intra huiusmodi annum aliquatenus impedire, quo minus intra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit transeat: vel (nisi maior tamen quatuordecim annis existens, professus sit tacite, vel expresse, aut euidenter cōstet illum vitam voluisse mutare: quod tamen nō præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indiciis ostendatur) omnino ad seculum redeat, sicut de sua voluntate processerit: præsumatis. Quòd si forte contra hanc nostram prohibitionem, quenquam recipere præsumpseritis, decernimus eum (qui taliter receptus fuerit) nullatenus vestro esse ordini alligatum, vósq; à receptione quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspensos, & insuper pœnæ subiiciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuit.

Bonifacius octauus.

Decretalis, Non solum. extenditur ad omnes mendicantes: in aliis verò professio expressa religioni, cui fit: tacita autē generaliter obligat intra annum. h. d. secundum Zen. *Capitulum. iii.*

CONstitutionem Innocentianam, quæ prohibet conuersorum professionē recipi ante annū probationis elapsum: piæ memoriæ Alexand. papa. iiij. prædecessor noster ad fratrum prædicatorum & minorum ordines, dumtaxat declarauit extēdi. Vnde nos pari similitudine rationis inducti, declarationē eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus. In aliis autem religionibus professio expresse vel tacite fieri potest licite intra annum. Sed expresse emissa (etiā seculari habitu non mutato) illi religioni * præcise obligat, quam profitens est professus. Tacite vero facta intra probationis annū per susceptionem habitus (qui profitentibus tantum datur) nō illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientē obligat, si ætatis aptæ sit: si sciens & voluntarius ac triduo perseueret.

** vide. l. precibus. C. de impu. & ali. substitu.*

Idem Parisien. capitulo.

Beneficium ingredientis religionem intra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata eidem substi-

ſubſtituto congrua portione, vnde viuere poſſit.hoc dicit. Ioannes de Fan. *Capitulum.iiii.*

BEneficium illius,qui religionem ingreditur, non eſt intra probationis annum alicui conferendum: Niſi ad id ipſius accedat aſſenſus,aut conſtet, quòd vitam voluerit abſolute mutare, vel profeſsionem expreſſam fecerit, ſeu ſcienter habitum receperit profeſſorum. Sed interim eidem beneficio per aliũ deſeruiri debebit,aſsignata ſibi congrua,de ipſius prouentibus portione.

Idem.

Secundum votum ſolenne religionis,derogat priori ſimplici.hoc dicit.Ioannes de Fan. *Capitulum.v.*

QVi poſt votum à ſe de certa religione intranda emiſſum, religionẽ aliam etiam laxiorem ingreditur & profitetur in ipſa: poteſt (voto non obſtante priori, cui tanquã ſimplici, per ſecundum ſolenne noſcitur derogatum) manere licite in eadem. Pro voto tamen non completo, erit eidem pœnitentia imponenda.

Idem.

Vacante monaſterio conuentus,nouum recipit monachum,ſi cõmuniter ad abbatem,& eos ſpectat:ſi ad abbatem ſolum,ſecus.h.d.Dominicus. *Capitulum.vi.*

SI ad ſolum abatem pertineat creatio monachorum: eo defunčto nequibit nouus monachus à conuẽtu creari. Aliàs poterit,ſi eorum creatio ſpectat in ſimul ad vtrumque.

De voto & voti redemptione. Tit. xv.

Bonifacius.viij.Bitereñ.epiſcopo.

Votum ſolennizatum per ſuſceptionẽ ſacri ordinis,vel per profeſſionem factam,alicui de religionibus per ſedem apoſtolicam approbatis,dirimit matrimonium, poſt contractum:aliàs ſolum impedit,& non dirimit.h.d.ſecundum Zen. *Capitulum vnicum.*

QVód votum debeat dici ſolenne,ac ad dirimendũ matrimonium efficax, nos conſulere voluiſti. Nos igitur attendentes, quòd voti ſolennitas ex ſola conſtitutione eccleſiæ eſt inuenta:matrimonij vero vinculum ab ipſo eccleſiæ capite rerum omnium conditore ipſum in paradiſo, & in ſtatu innocentiæ inſtituente vnionem & indiſſolubilitatẽ acceperit: Præſentis declarandum duximus oraculo ſanctionis, illud ſolũ votum debere dici ſolenne, quantum ad poſt contractum matri-

monium dirimendum, quod solennizatũ fuerit, per susceptionem sacri ordinis. Aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui, de religionibus per sedem apostolicam approbatis. Reliqua vero vota etsi quandoque matrimonium impediant contrahendum: & quanto manifestius sunt emissa, tanto propter plurium scandalum, & exemplum durior pœnitentia transgressoribus debeatur: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

De statu regularium. Tit. xvj.

Bonifacius octauus.

Moniales tacite, vel expresse professæ, clausuras monasterii exire non possunt, nec alii illas intrare: nisi causa legitima & superioris licentia interueniat. h. d. *Capitulum vnicum.*

PEriculoso & detestabili quarundam monialiũ statui (quæ honestatis laxatis habenis, & monachali modestia sexúsque verecundia impudéter abiectis, extra sua monasteria, nonnunquam per habitacula secularium personarum discurrunt, & frequenter intra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea deuouerunt grauem * offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum) prouidere salubriter cupientes: præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus: vniuersas & singulas moniales præsentes, atque futuras cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere, decætero permanere clausura: ita, quod nulli earum religionem tacite vel expresse professæ, sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa (nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non posset cum aliis absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullísque aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus, vel accessus pateat ad easdem: vt sic à publicis, & mũdanis conspectibus separatæ, omnino seruire deo valeant liberius & (lasciuiendi opportunitate sublata) eidem corda sua, & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.

*Innuit, quòd moniales corrumpũtur. & an talibus ac iis, qui publice nubunt sit dandũ corp⁹ Christi? glo. ca. de filia. xxvii. q. j. vide doc. ĩ. l. si. quis. nõ dicam rapere. C. de epis. & cle. Fo. 2.

In monasterio non mendicantium, tot sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari, & vltra non valet receptio. hoc di-

hoc dicit. Dominicus.

Sanè, vt hoc salutare statutum commodius valeat obseruari, districtius inhibemus, ne in monasteriis ordinum nō mendicantium aliquæ recipiantur decætero in sorores, nisi quot poterunt, de ipsorum monasteriorū bonis siue prouentibus absq; penuria sustentari: si secus actum fuerit irritum decernentes.

Abbatissæ principibus secularibus, ad fidelitatis sacramentum præstandum adstrictæ, si non possunt per procuratorem iurare, personaliter exeundo monasterium iurabunt, absq; dilatione ad monasterium rediture. Domi.

Verùm quando abbatissa vel priorissa, cuiusuis monasterij pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe, seu domino temporali, sibi debebit homagium, vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi ꝙ per procuratorem illud præstet posit efficere apud eum) de monasterio cum honesta & decēti societate exire poterit eo casu liceter, homagio facto, quàm primum commodè poterit, seu fidelitatis præstito sacramento ad ipsum monasterium è vestigio reuersura: sic ꝙ in fraudem residentiæ, siue moræ claustralis, nihil fiat omnino.

Compelluntur domini temporales, per censuram ecclesiasticam, vt in suis curiis admittant abbatissas, per procuratores litigare. Ecclesiastici verò in temporalibus & spiritalibus earum procuratores admittere debent. Domi.

Porrò, ne moniales causam, seu occasionem habeant euagādi, principes seculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus per viscera misericordiæ Iesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quòd abbatissas ipsas, & priorissas, ac moniales, quascunque monasteriorum suorum curam, administrationem, negociave gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus, seu curiis litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui atornati in aliquibus partibus nuncupantur) seu aliis huiusmodi, easdem oporteat euagari. Si qui verò contra præsumpserint exhortationi huiusmodi rationabili, atque sanctæ obtemperare nolentes, cùm sit iuri contrarium, quòd mulieres (præsertim religiosæ) per seipsas litigare cogantur, & à via deuiet honestatis, & periculum animarum inducat, ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos * censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autem, & aliis prælatis superioribus & inferioribus quibuscunque iniungimus, quòd & ipsi causas seu negocia, quæ

** Vide gl. xi. q. 3. ca. rogo. in leg. age. C. de transf.*

præfatæ moniales habebunt agere coram ipsis, aut in curiis eorundem, siue sint homagia, fidelitatis sacraméta, lites, vel quicquid aliud ipsa per procuratores earum fieri faciāt & tractari.

Ordinarii locorũ, in subiectis monasteriis propria, in exemptis apostolica authoritate clausuram procurare debēt: nec est propter hoc in aliis casibus iurisdictio in exemptos eis attributa. h.d. Do.

Et quoniam parum esset cōdere iura nisi essent qui ea executioni debitè demandarent, patriarchis, primatibus, archiepiscopis, & episcopis vniuersis districtè in virtute sanctę obediētiæ sub obtestatione diuini iudicij & interminatione maledictionis æternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in ciuitate ac diœcesi propria, in monasteriis monialium sibi ordinario iure subiectis sua, in iis verò, quæ ad Romanam immediatè spectāt ecclesiam sedis apostolicæ authoritate. Abbates verò & alij, tam exempti, quàm non exempti prælati ecclesiarum monasteriorum & ordinum quorumcūque in monasteriis huiusmodi sibi subiectis de clausura conuenienti vbi nō est ipsorum monasteriorum expensis & fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipsis monialibus includendis, quàm primùm commodè poterunt prouidere procurent, si diuinæ, ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinarij locorum, quo ad alia nullam sibi credant iurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam.

De religiosis domibus. Titu.xvij.

Gregorius.x.in concilio generali Lugduneñ.

Non licet nouum ordinem vel religionem aut habitum nouæ religionis creare & assumere. Et reuocati sunt ordines mendicantium per papam non approbati, creati post concilium. Dominicus.

Capitulum vnicum.

Eligionum diuersitatem nimiam (ne confusionem induceret) generale concilium consulta prohibitione vetauit. Sed quia non solum importuna petentium inhibitio illarum postmodum multiplicationem extorsit, verũetiam aliquorum præsumptuosa temeritas diuersorum ordinum præcipuè mendicātium (quorum nōdum approbationis meruere principiũ) effrenatam

natam quasi multitudinem adinuenit, repetita constitutione districtius inhibentes: ne aliquis decætero nouum ordinem aut religionem adinueniat, vel habitum nouæ religionis assumat. Cunctas affatim religiones & ordines mendicantes post dictum concilium adinuentos, qui nullam confirmationem sedis apostolicæ meruerunt perpetuæ prohibitioni subiicimus, & quatenus processerant reuocamus.

Religiosi mendicantes per papam post concilium approbati & instituti non possunt aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, confessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere. Et contra factum non tenet: & contra faciens excommunicatus est. hoc dicit. Domi.

Confirmatos autem per sedem eandem, post idem tamen concilium institutos, quibus ad congruam sustẽtationem reditus aut possessiones habere professio siue regula qualibet interdicunt, sed per quęstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas: modo decernimus subsistere infra scripto, vt videlicet professoribus eorũdem ordinum ita liceat in illis remanere si velint, quòd nullum deinceps ad eorum professionẽ admittant, nec de nouo domum vel aliquem locum acquirãt, nec domos seu loca, quæ habent alienare valeãt sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis apostolicæ reseruamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum ordinarios, vel eos, quibus sedes ipsa commiserit conuertenda. Si verò secus præsumptũ fuerit: nec personarum receptio, nec domorum vel locorũ acquisitio, aut ipsorum, cæterorumq; bonorũ alienatio valeat, & nihilominus cõtrarium facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoq; ipsorum ordinum omnino interdicimus, quò ad extraneos prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut etiam sepulturam.

Reuocatio ordinum mendicantium: prædicatores, minores, eremitanos, & carmelitas non comprehendit. h. d. Do.

Sanè ad prædicatorum & minorum ordines (quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali proueniens perhibet approbatos) præsentem non patimur constitutionem extendi. Cæterùm eremitarum sancti Augustini & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictum concilium generale præcessit, in solido statu volumus permanere.

Existens de ordinibus reuocatis: non collegialiter, sed singulariter

riter ad alios ordines transire potest.h.d. Dominicus.

Ad hæc personis ordinum (ad quos constitutio præsens extenditur) transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiā concedimus generalem:ita,q̃ nullus ordo ad alium,vel conuētus ad conuentum se ac loca sua totaliter transferat, sedis eiusdem super hoc permisione specialiter non obtenta.

De capellis monachorum. Titu.xviij.

Bonifacius octauus.

Instituti in ecclesiis monachorum ad curam populi per episcopum ad ipsorum præsentationem:per eundem(si causa subsit) sunt destituendi.h.d.Domi. *Cap.vnicum.*

Resbyteri,qui ad curam populi per monachos in eorum ecclesiis præsentantur episcopis, & instituuntur ab ipsis:(cùm debeant esse perpetui) cōsuetudine vel statuto , quouis contrario non obstante,ab eisdem nequeunt ecclesiis(nisi per episcopos,& ex causa rationabili)amoueri.

De iure patronatus. Titu.xix.

Bonifacius octauus.

Donatio iuris patronatus laici facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu episcopi,tenet:non tamen praiudicat iuri episcopi.hoc dicit.Dominicus. *Capitulum vnicum.*

I laicus ius patronatus ecclesiæ sibi competens, eidem vel alteri ecclesiæ seu loco religioso duxerit conferendum : huiusmodi collatio (quamuis absque assensu episcopi facta fuerit)efficax est cēsenda*. Per præfatam tamen collationem iuri episcopi , qui eidem assensum non præbuit : nolumus in aliquo derogari.

* *vide.l. cū à matre.C.de re.vin.& l.peto.§. fratre.ff. de leg. ii.*

Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum : ecclesia verò semestre , licet à laico acquisiuerit ius patronatus. hoc dicit. Dominicus.

Verùm licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat:ecclesia tamen(vel monasterium, cui facta est à laico iuris patronatus collatio) tempus habet semestre. Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non vt patronus laicus, sed vt patronus debet ecclesiasticus reputari.

De censibus,

De censibus,exactionibus, & procurationibus. Titu.xx.

Innocentius.iiij.

Archiepiscopus volens prouinciam visitare,prius debet visitare ecclesiam, ciuitatem, & diœcesim propriam, clericos & laicos earundem.h.d. Dominicus. Capitulum.i.

ROmana ecclesia:& infra. Statuimus,vt quilibet archiepiscopus suam volens visitare prouinciam, prius ecclesiæ suæ capitulum ac ciuitatem & diœcesim propriam plenè visitare procuret:nec sit solum erga maiorum sed etiam minorum ecclesiarum,nec circa clericorum tantum,sed etiam populorum visitationem intentus. Et si cõmodè vel absque difficultate accedere ad vnamquãque nõ poterit:de pluribus locis ad vnum congruum clericos & laicos studeat conuocare, ne in illis visitatio postponatur.

Visitata sua diœcesi, archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica,clerum & populum prouinciæ:procurationem à visitatis recipiendo.h.d.Dominicus.

Deinde liceat ei per totam prouinciam vel eius partem visitationis officium exercere,ciuitates & diœceses,suffraganeos suos & eorum subditos, cathedralium & aliarum ecclesiarum capitula & monasteria,ecclesias & alia religiosa & pia loca,cleros & populos liberè visitando, ac procurationes à locis tantum recipere visitatis.

Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam,ad primam redire non potest: nisi de nouo reiteret in tota prouincia.Dominicus.

Ex quo tamẽ aliquam de ipsis diœcesibus visitare cœperit: nunquam postea siue totam siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ diœceses in toto vel in parte (quas securè visitare poterit) & sua denuo fuerint visitatę. Quòd si fortè eadem diœcesis vel aliqua ibi ecclesia plus aliis indiguerit visitari:tunc aliarum visitatione intermissa redeat ad eandem,si à loci diœcesano requisitus extiterit, vel de omnium aut maioris partis episcoporum eiusdem prouinciæ processerit consilio & assensu: ad quod idem se pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si verò maliciosè in his difficultatem adhibuerint: archiepiscopus licentiam super hoc

hoc à sede apostolica postulet confidenter.

Expedita visitatione nõ reiterat illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorum, & definitione in scriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerant visitati. hoc dicit. Dominicus.

Postquam autem semel omnes prouinciæ suę dioeceses visitauerit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio, & ipsius definitione super hoc habita coram eis, quæ in scriptis redigi volumus, vt possint aliis esse nota) visitationem per eandem reiterare prouinciam, iuxta modũ superius annotatum: etiam si nõ interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus: illam semper prouidentiam adhibendo, vt in posterioribus visitationibus illas ecclesias eosque cleros & populos prius visitet, qui non fuerant ab eo in prioribus visitati: nisi magis sit aliis visitationis officium opportunum.

Archiepiscopus visitans debet proponere verbum dei, inquirere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad diuinum officium, absque iuramento: infamatos ordinariis denunciet, & notoria crimina puniat. hoc dicit. Dominicus.

Sane huiusmodi impensurus officium, proposito verbo dei quærat de vita & conuersatione ministrantium in ecclesiis & locis aliis diuino cultui deputatis, ac cæteris, quæ ad officium ipsum spectãt absque coactione & exactione qualibet iuramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita: nũc leuia nũc aspera iuxta datam sibi à deo prudentiam diligenter intendens. Quòd si de aliquibus orta fuerit infamia: contra eos ordinariis ipsorum (vt super his solenniter inquirant) denunciet, si viderit expedire. Notoria verò crimina, quæ examinatione non egeant (cum super his merito notari possit ordinariorum negligentia eorundem) libere corrigat pœnam pro illis debitam infligendo.

Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia sua aliquid recipere potest etiã prætextu officii, nec ipse nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. hoc dicit. Dominicus.

Procurationes autem recipiat, secundum quòd est in canonibus constitutum: nullam tamen pecuniam ipse vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij aut cõsuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine, sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse vel quisquã suorum aliquod munus quodcunque sit & qualitercũque offe-

ratur,

ratur, præsumat recipere: vt non, quæ sua sunt videatur quærere, sed quæ Iesu Christi. Quòd si fuerit contra præsumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nũquam (nisi duplum restituat) liberetur. volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.

Forma visitationis præmissa seruari debet in episcopis & aliis prælatis inferioribus: regularium consuetudinibus: exceptis. hoc dicit. Dominicus.

Hanc autem visitandi formam ab vniuersis etiam episcopis aliisque prælatis ordinario iure suos subiectos visitantibus, plene obseruari præcipimus: saluis super hoc rationabilibus & approbatis religiosorum cõsuetudinibus & regularibus institutis.

Gregorius.x. in generali concilio Lugduneñ.

Quia decreta. Innocen. iiii. supra proxi. non bene seruabatur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illã confirmat pœnas adiiciens. Ioannes Andreas. *Capitulum. ii.*

Exigit peruersorum audacia, vt non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiàm pœnam delinquentibus imponamus. Constitutionem itaque felicis recordationis Innocen. papæ quarti prædecessoris nostri editam, super non recipiendis in pecunia procurationibus ac super receptione munerum visitantibus eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, volentes inuiolabiliter obseruari: eam decernimus pœnæ adiectione iuuandã. Statuentes, vt vniuersi & singuli, qui ob procuratioñe sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam à volente recipere, vel aliàs constitutionem ipsam recipiendo munera, siue visitationis officio nõ impenso procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione violare præsumpserint duplum eius, quod receperint ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur. Alioquin ex tunc patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, duplum ipsum vltra prædictũ tempus restituere differẽtes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant* interdictum: Inferiores vero ab officio & beneficio nouerint se suspensos, quousque de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remisione, liberalitate seu gratia valitura.

**In veteri exẽplari deest, sentiant.*

Bonifacius octauus.

Visitator recipere potest procurationem in pecunia volentibus visitatis.

visitatis. Sed vna die vltra vnam procurationem non recipiet, licet plura visitauerit loca. hoc dicit. Domi. *Capitulum.iii.*

Felicis recordationis Gregorius papa.x. prædecessor noster prohibuit in concilio Lugdunensi, ne aliqui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente. Verum quoniam rerum experientia nos instruxit ex hoc tam personis visitātibus, quàm locis & ecclesiis visitatis multa incōmodorum dispendia ꝓuenire cōcedimus, vt patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & alij, quibus ex officio competit visitare, à volentibus ecclesiarum & locorum visitatorum rectoribus seu personis pecuniam licite recipere valeant, pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officiū personaliter exercebunt: Adiicientes, quod non liceat visitanti nisi vnam procurationem recipere vna die, siue vnum locum solum visitauerit siue plura: etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationē integram persoluēdam, cum eidem sufficere debeat, vt temporalia metat à locis personaliter visitatis pro diebus, quibus eis spiritalia subministrat. Cætera vero, in eiusdē prædecessoris constitutione contenta in suo volumus robore perdurare. Idem.

Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis, quas causa negociationis non deferunt, vel pro personis: singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta: nec prodest contraria consuetudo. Cle. hoc addit, quod diœcesani, quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eo. tit. præsenti. Ioannes Andreas. *Capitulum.iiii.*

Qvanquam pedagiorum exactiones tam iure canonico, q̄ ciuili regulariter merito sint damnatæ: tanto tamen districtius ne ab ecclesiis & personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quāto si id fiat maioris inde transgressionis reatus incurritur, & offensa euidētior comprobatur. Cum igitur ecclesiæ ecclesiasticæque personæ ac res * ipsarū non solum iure humano, quinimmo & diuino, à secularium personarum exactionibus sint immunes. constitutionem felicis recordationis Alexandri papæ quarti prædecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel soluēdum talia pro rebus suis propriis, quas non causa negociandi deferunt vel deferri faciunt seu trāsmittunt.) Volentes propter multorum insolentiam

** vide. l. si publicanus. §. de reb⁹. ff. de pub. Fon.*

solentiam & abusum pœnæ adminiculo adiuuare, adiicimus districtius inhibendo (contraria consuetudine quorũcunque, quæ dicenda est corruptela verius non obstante) vt nec collegium, nec vniuersitas, nec aliqua etiam singularis persona cuiuscunq; sit dignitatis, conditionis aut status, à præfatis ecclesiis, aut personis pro personis ipsis aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat, per se vel per alium suo nomine vel etiam alieno, aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat. Qui vero contra fecerint, si personæ fuerint singulares, excommunicationis: si autẽ collegium vel vniuersitas ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunque, ipsa ciuitas castrum vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem vel interdicti relaxationẽ obtineant, donec exacta plenarie restituerint, & de trãsgressione satisfecerint cõpetenter.

Idem.

Archiepiscopus visitare potest prouinciam ac etiam iterare, licet suffraganei nõ sint negligentes: & tunc cõfessiones omniũ audire, absoluere, & pœnitentias imponere. h. d. Dominicus. *Cap. v.*

PErpetuo declaramus edicto archiepiscopum posse, secundũ tenorem constitutionis felicis recordationis Innocentij papæ quarti prædecessoris nostri super hoc editæ, suam prouinciã visitare libere, licet non sint eius suffraganei negligentes, & iterare visitationem eandem, ac procurationes à locis recipere visitatis. Consuetudine (si qua forsan ab ipsis suffraganeis vel ab aliis allegetur) præmissis contraria nõ obstante. Potest etiam idem archiepiscopus dum visitat confessiones subditorum suffraganeorum audire, ac absoluere confitentes, & ipsis pœnitentias iniungere salutares.

De consecratione ecclesiæ vel altaris.

Titulus. xxj.

Bonifacius octauus.

Polluta ecclesia pollutum est cœmeterium illi contiguum, sed nõ remotum. Pollutio cœmeterii ecclesiam non polluit, licet contigua existat. Polluto vno cœmeterio, aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de vno in aliud detur ingressus. hoc dicit. Dominicus. *Capitulum. i.*

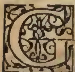
SI ecclesiam pollui sanguinis aut seminis effusione contingat, ipsius cœmeterium si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum: vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri. Secus si remotum fuerit ab eadẽ. Non

sic quoque in casu conuerso sentimus, vt videlicet polluto cœmeterio (quanuis ecclesiæ contiguo) debeat ecclesia reputari polluta: ne minus dignum maius, aut accessoriũ principale ad se trahere videatur. Non vnum, sed plura cœmeteria esse noscuntur, quæ quanuis sibi cohærentia, pariete tamen medio seiunguntur. Ideoq; violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.

De reliquiis & veneratione sanctorum. Titulus.xxij.

Bonifacius octauus.

Festa duodecim apostolorum, quatuor euangelistarum, & quatuor doctorum & confessorum ecclesiæ scilicet Gregorii, Augustini, Ambrosii, & Hieronymi, sub officio duplici debent solenniter celebrari. Ioannes Andreas. *Capitulum.i.*

Loriosus deus in sanctis suis, & in maiestate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentię nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa recti censura iudicij cœlestis pariter & terrena dispo-nit, etsi cũctos eius ministros magnificet, altis decoret honoribus, & cœlestis efficiat beatitudinis possessores: illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit insigniis dignitatum, & præmiorum vberiori retributione prosequitur, quos* digniores agnoscit, & commendat ingentior excellentia meritorum. Sic & alma mater ecclesia eius sacra vestigia prosequens, & exemplo ducta laudabili, licet vniuersos in regnis cœlestibus constitutos studiis honorare solicitis & sonoris efferre præconiis non desistat: gloriosissimos tamen Christianæ fidei principes athletas dei electos, iustos seculi iudices, lumina vera mũdi, videlicet Christi redemptoris apostolos numero duodeno contentos, qui viuentes in carne prædictam ecclesiam suo precioso sanguine plantauerunt ipsam erigẽdo subli miter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reuerendissimos etiam patres virosque clarissimos quatuor euangelistas domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem ecclesiæ sacra euangelia illuxerunt: Egregios quoque ipsius doctores ecclesiæ beatos Gregorium, qui meritis inclytus sedis apostolicæ curam gessit, Augustinum & Ambrosium venerandos antistites, ac Hieronymum sacerdotij præditum titulo, eximios confessores summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, &

Vide tex.lxxxix di.c.ad hoc. Font.

puis,& specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe doctorum perlucida & salutaria documenta prædictam illustrarunt ecclesiam, decorarunt virtutibus,& moribus informarunt: per ipsos præterea quasi luminosas ardentesque lucernas super candelabrum in domo domini positas (errorum tenebris profugatis) totius corpus ecclesiæ tanquam sydus irradiat matutinum:eorum etiam fœcunda facundia cœlestis irrigui gratia influente scripturarum ænigmata reserat,soluit nodos, obscura dilucidat,dubiaque declarat:profundis quoque ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius ecclesiæ fabrica velut gēmis vernantibus rutilat, & verborū elegantia singulari gloriosius sublimata coruscat. Ideoque circunspecta prudentia dictæ sedis (quæ actibus intenta salubribus,& operibus exposita pietatis,libenter & solerter exequitur,quæ sunt dei)præmissa solicitè digneque considerans,& debita meditatione perlustrans, ad diuini nominis honorem & gloriam,exaltationem catholicæ fidei salutemque fidelium,meritò censuit riteque prouidit, apostolos, euangelistas,& confessores eosdem in vniuersali ecclesia honorificentiæ potioris impendiis attollendos: vt ab ea tantò propensius honorari se sentiant,quantò ipsam præ cæteris excellentius illustrarunt. Nos itaque piis ducti consiliis,dignisque studiis excitati,nonnullos prędecessores nostros Romanorum pontificum (qui specialis deuotionis prosequētes affectum,aliquorum festa sanctorum sub duplici ordinauerunt officio celebranda) imitari solicitè intendentes:eorundem apostolorum, euangelistarum & confessorum festiuitates præcipuas (de fratrū nostrorum consilio & assensu) sub officio duplici per vniuersas orbis ecclesias volumus, statuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solenniter celebrari.

De immunitate ecclesiarū, cœmeteriorum, & aliorū locorū religiosorū. Tit.xxiij.

Alexander quartus.

Seculares potestates ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis vel acquirendis exigere nō præsumant:nec eos compellere ad ipsas distrahendū, vel extra manum suam ponendum.h.d.Ioan.And. Cap.i.

Via nonnulli habentes temporale dominium ,vel potestatis gerentes officium secularis, libertatem & immunitatem ecclesiasticam lædere ac minuere tanquam honoris & priuilegij ecclesiarum inuadi moliuntur:expedit,quòd per diligentiam & authoritatem

thoritate sedis apost.(quæ curam habet ecclesiarum omnium & tutelam) contra talium ausus, & conamina opportunum remedium apponatur,* vt ecclesiæ ipsæ in plenitudine iuris sui & libertatis integritate lætentur, ac detestabilis malignorum audacia & insolentium nefaria temeritas propulsetur. Sane intelleximus, quòd in regno Franciæ, communiæ, scabini, seu consules & alij domini temporales, & ij, qui iurisdictionem in ipsis cõmuniis, ciuitatibus, castris & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commissa est executio iustitiæ secularis, molesti sunt nimium ecclesiis super pluribus & infesti: & inter cætera nituntur & student, vt illis collectas & tallias & alia huiusmodi eædem ecclesiæ prætextu bonorum, quæ acquisiuerunt tribuant & persoluant, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Volentes itaque super his omnibus (prout expedit) solicitè prouidere, totque temerariis ausibus congruis præsidiis obuiare, authoritate apostolica prehabita cum fratribus nostris diligenti deliberatione decernimus non licere præfatis cõmuniis, scabinis, & iis, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent, vel iustitiam temporalem exercẽt, tallias vel collectas seu exactiones quascunque ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere vel exigere ab eisdem pro domibus, prædiis, vel quibuscunque possessionibus ab eisdem ecclesiis, vel personis ecclesiasticis legitime hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiam si ipsæ ecclesię vel personę, vel res huiusmodi sint intra illorum districtum vel territorium constitutæ. Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponẽdum,* acquisita iam vel quæ deinceps acquirent aliquatenus coarctare.

Vide.l. proximè. ff.de iis.q in testam. delen.

Hoc verbũ latius patet quàm alienare. vnde non poterit cõcedere. similiter ponere ĩ manu, latum verbum est. Bald.in cõsil.clxvii. ii.volu. doc. Fon.

Gregorius.x.in generali concilio Lugdunen.

In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti: exclusis clamoribus & seditionibus, consiliis vniuersitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquiis, negociationibus, & nundinis ac iudiciis secularibus, & maxime criminalibus. hoc dicit. vsque ad. §. ordinarii. Dominicus. *Capitulum.ii.*

DEcet domum domini sanctitudo, decet vt cuius in pace factus est locus, eius cultus sit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad ecclesias humilis & deuotus ingressus, sit in eis quieta conuersatio deo grata, inspiciẽtibus placita, quæ considerantes non solum instruat, sed & reficiat. Conuenientes ibidem nomen illud, quod est super omne nomen (à quo aliud sub cœlo non est datum hominibus, in quo saluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Iesu Christi, qui saluũ faciet populũ suum

suum à peccatis eorum) exhibitione reuerentiæ specialis attollant, & quod generaliter scribitur, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes (præcipue dum aguntur missarum sacra mysteria) gloriosum illud nomē quandocunque recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione testentur: attendantur in locis eisdem intentis præcordiis sacra solennia, deuotis orationibus insistatur, nullus in locis eisdem, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitet, conclamationem moueat, impetúmve committat. Cessent in locis illis vniuersitatum & societatum quarumlibet concilia, conciones & publica parlamenta. Cessent vana & multo fortius fœda & prophana colloquia. Philip. 2.

Cessent confabulationes quælibet. Sint postremo quęcunque alia, quæ diuinum possunt turbare officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in ecclesiis earumque cœmeteriis negociationes, & præcipue nundinarū ac fori cuiuscunque tumultus, omnis in eis secularium iudiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laicos criminalis maximè agitetur, sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena.

Locorum ordinarii exequi debent hic contenta, & sententiæ in ecclesiis habitæ sunt nullæ: & contrà facientes puniri debent. hoc dicit. Dominicus.

Ordinarij locorum hoc faciant obseruari: suadenda suadeant, interdicta huius canonis authoritate compescant, ad hoc alios etiam in ecclesiis ipsis magis assiduos, & in præmissa idoneos deputando. Et nihilo minus processus iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui vero pręmissas inhibitiones animo petulanti contempserint: præter processum ordinariorum & deputandorum ab ipsis, diuinæ vltionis & nostræ poterunt acrimoniam formidare, donec suum confessi reatum à similibus firmato proposito deliberauerint abstinere.

Bonifacius octauus.

Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias & onera imponebāt: & excessus clericorum, qui talib9 cōsentiebāt. Cap. iii.

CLericis laicos infestos oppido tradit antiquitas, quod & præsentium experimenta temporum manifestè declarāt, dum suis finibus non contenti nituntur in vetitū, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quàm sit eis in clericos ecclesiasticásve personas & bona interdicta potestas: ecclesiarū

 prælatis,

prælatis,ecclesiis,ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera grauia, ipsosque tallіant & eis collectas imponunt,ab ipsis suorum prouentuum vel bonorum dimidiam decimam seu vicesimam vel quanuis aliam portionem aut quotam exigunt & extorquent,eosq; moliuntur multifariè subiicere seruituti,suæq; submittere ditioni:&(quod dolenter referimus) nonnulli ecclesiarum prælati ecclesiasticæq; personæ trepidantes vbi trepidandum non est,transitoriam pacem quærentes,plus timētes maiestatem temporalem offendere,quàm æternam,talium abusibus non tam temerariè, q̃ improuide acquiescunt:sedis apostolicæ authoritate seu licentia non obtenta.

Præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel ecclesiarū nil laicis soluere debere absque licentia apostolicæ sedis, sub quocunq; colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici tallias non exigant vel recipiant: nec occupent quocunque modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarū: singulares contrà facientes excōmunicat, vniuersitates interdicit: qua pœna locū habeant in promißionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum soluantur vel recipiantur: & ab his sententiis solus papa absoluit, præterquam in mortis articulo, hoc dicit.

Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes : de fratrum nostrorum cōsilio apostolica authoritate statuimus, quòd quicunque prælati ecclesiasticæque personæ, religiosæ vel seculares quoruncunque ordinum cōditionis seu status, collectas vel tallias,decimam,vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouentuū vel bonorum laicis soluerint vel promiserint,vel se soluturos cōsenserint,aut quāuis aliam quantitatem, portionem,aut quotam ipsorum prouētuum vel bonorum æstimationis vel valoris ipsorum sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij vel doni nomine, seu quouis alio titulo modo vel quæsito colore absq; authoritate sedis eiusdem:necnō imperatores,reges,seu principes,duces,comites,vel barones,potestates,capitanei,vel officiales,vel rectores,quocunq; nomine censeantur,ciuitatum,castrorum,seu quorumcunque locorum constitutorum vbilibet : & quiuis alij cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, & status,qui talia imposuerint,exegerint,vel receperint,aut apud ædes sacras deposita ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum vbilibet arrestauerint, saisiuerint, seu occupare præsumpserint,vel arrestari,saisiri aut occupari mandauerint,aut occupata,saisita,seu arrestata receperint:necnon omnes,qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel fauorem publice vel occulte,eoipso sententiam excommunicationis

tionis incurrant. Vniuersitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto. Prælatis & personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna districte mandantes, vt talibus absque expressa licentia dictæ sedis nullatenus acquiescant: quodque prætextu cuiuscunque obligationis, promissionis, & confessionis factarum hactenus vel faciendarum in antea, priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorũ peruenerit, nihil soluãt, nec supradicti seculares quoquo modo recipiant. Et si soluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. A supradictis autem excõmunicationum & interdicti sentẽtiis nullus absolui valeat (præterquam in mortis articulo) absque sedis apostolicæ authoritate & licentia speciali: Cum nostræ intentionis existat tam horrendum secularium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire.

Omnia priuilegia derogantia huic cõstitutioni cassat & irritat.

Non obstantibus quibuscunq; priuilegiis sub quibuscunque tenoribus, formis, seu modis, aut verborum cõceptione concessis imperatoribus, regibus & aliis supradictis, quæ cõtra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

Idem.

Excommunicati sunt, qui impediunt super causis, quæ ad forũ ecclesiasticum de iure vel de consuetudine pertinent literas à sede apostolica impetrari, vel super ipsis coram ordinariis vel delegatis ecclesiasticis litigari. Ioan. And. *Capitulum. iiii.*

QVoniam (vt intelleximus) quorumdam iustitiariorũ, balliuorum, iudicumve secularium ac temporalium dominorum in quibusdam partibus præsumptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorum siue districtibus literas apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negociis, seu quæstionibus, quæ ratione personarum aut rerum de iure aut antiqua consuetudine ad forum* ecclesiasticum pertinent, obtinere nõ possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel apostolicas literas iustitiæ complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel à lite causa seu quæstione desistere compellũtur: Nos iustitiam nostram & ecclesię sponsæ nostrę nolentes negligere, qui alios in sua iustitia confouemus: statuimus districtius inhibendo, ne quis impetratores literarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volentes, siue ambæ partes hoc voluerint, siue vna super causis

** Quæ sint illæ causæ vide in ca. licet. de foro compe. in anti. Bar. in extrauagan. ad reprimendã. in verbo, de nunciatione.*

ecclesiasticis, siue quæ ad forum ecclesiasticum ratione personarum, negociorum, vel rerum de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium ad desistendum, vel in foro seculari de quæstionibus huiusmodi litigandum per eorundem iudicum ecclesiasticorum vel impetrantium, aut litigantium seu volentium litigare, aut propinquorum ipsorum seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionē, modísve aliis quibuscūque compellat seu compelli faciat vel procuret: nec per se aliósve impediat, quò minus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinariis querelantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint liberè iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem. Si quis vero contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere: à qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictio vsurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactum) nullatenus absoluatur. Idem.

Domini temporales prohibentes subditis, ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant: ipso facto excommunicationem incurrunt. h. d. Domi. *Capitulum. v.*

EOs, qui temporale dominium obtinentes suis subditis, ne prælatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicunt (cum talia in derogationem libertatis ecclesiasticæ præsumantur) eoipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere.

Ne clerici vel monachi secularibus negociis se immisceant. Tit. xxiiij.

Bonifacius octauus.

Capitulum super specula, prohibens audientiam legum vel physicæ, non includit parœciales ecclesias habentes, nisi sint plebanias habentes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituātur. hoc dicit. Dominicus. *Capitulum. i.*

STatutum felicis recordationis Honorij papæ tertij prædecessoris nostri, quod decanis, archidiaconis, præpositis, plebanis, cantoribus, & aliis clericis habentibus personatus audire leges vel physicam interdicit: ad eos, qui parœciales ecclesias obtinere

obtinere noscuntur, piæ memoriæ Clemētis papæ quarti prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, declaramus præsentis cōstitutionis oraculo ratione ecclesiarum huiusmodi non extendi. Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas habentes, in quibus instituantur clerici perpetui nequeuntes ab ipsis absque causa rationabili amoueri.

Idem.

Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerarie dimittens, vel ad quæcunque studia accedens, non obtēta licentia prælati & conuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationem incurrunt. h.d. Domi. Capitulum. ii.

VT periculosa religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne decætero aliquis quamcunq; religionem tacite vel expresse professus, in scholis vel alibi temere habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quæuis studia literarum, nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus vel maioris partis eiusdem sibi eundi ad studium, licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Doctores quoq; siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso leges vel physicam audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere: simili eoipso sint sententia innodati.

Idem.

Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ super delicto ibi cōmisso delegans, vt veritate inquisita iustitiā exequatur: irregularis nō efficitur, licet pœna sanguinis inferatur. h.d. Do. Cap. iii.

EPiscopus, seu quicunque alius prælatus, vel clericus iurisdictionem obtinens temporalē: si homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commisso, balliuo suo aut alij cuicunque iniungat, vt super hoc veritatem inquirens iustitiæ debitum exequatur: irregulalaris censeri non debet: quamuis ipse balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit iustitia mediante. Nam licet clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen (cum iurisdictionem obtinent temporalem) debent & possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare.

SEXTI DECRETALIVM Liber quartus.

De sponsalibus & matrimoniis. Tit.j.

Bonifacius octauus.

Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem: qua habet dirimere sequētia spōsalia, sed non præcedentia. *Capitulum vnicum.*

X sponsalibus puris & certis etiam si consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quauis ratione sint nulla, dūmodo nō sint nulla ex defectu consensus: * oritur efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissoluendum, impedimentum iustitiæ publicæ honestatis. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cum aliqua muliere cōtraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minimè derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.

** No. hic Do. Phi. quòd act⁹ iure naturali aliquis, potest iure positiuo effici nullus.*

**No. Do. hic illā dici mulierē qua nōdū matrimonio copulata est. Fonta.*

Publicam honestatē non inducunt sponsalia conditionalia ante euentum. hoc dicit. Ioan. And.

Ille verò, qui sponsalia cum aliqua muliere * sub conditione * contraxit, si postmodum ante conditionis euentum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti: cū secunda remanere debebit. Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem sicuti consensum non habentibus, & in certis nulla publicæ honestatis iustitia oriatur.

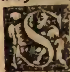
** vide. l. cū ad præsens. ff. si cert. pe. Fonta.*

De desponsatione impuberum. Tit. ij.

Bonifacius octauus.

Sponsalia amborum infantium vel alterius tantum per superuenien-

uenientiam maioris ætatis non validantur, nec publicam honestatem inducūt: nisi fuerint ratificata tacite vel expresse. h.d. vsque ad. §. Idem quoque. Domi. *Capitulum vnicum.*

SI infantes ad inuicem, vel vnus maior septénio & alter minor sponsalia contraxerint: ipsi vel parentes pro eis nisi per cohabitationem eorum mutuam, seu aliàs verbo vel facto ipsorum liquido appareat eosdem in eadem voluntate factos maiores septennio perdurare: sponsalia huiusmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minimè conualescunt: & ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiam non inducunt.

Sponsalia per verba de præsenti contracta inter impuberem & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro: nec in matrimonium transeunt ex sola perseuerantia ætatis: nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. h.d. Dominicus.

Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malicia non supplebat, per verba contraxerint de præsenti. sponsalia enim illa, quæ iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro (licet verba consensum exprimentia de præsenti haberent, & matrimonium contrahere intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti: nec matrimonium (quod vt matrimonium ætate non tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis conualescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum alium contrahentes eosdem cum eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis tempora peruenisse constiterit euidenter, per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducta.

Sponsalia pro absentibus filiis nō tenent: nisi ipsis præsentibus, vel nisi adprobauerint tacite vel expresse ex post facto. h.d. Domi.

Porrò ex spōsalibus, quæ parētes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filij si expresse consenserint vel tacite, vt si præsentes fuerint nec contradixerint obligantur: & ex eis oritur iustitia publicæ honestatis. Et est idem si filij tempore sponsaliorum absentes & etiam ignorātes eadem sponsalia post scientes ratificauerunt tacite * vel expresse: aliàs ex sponsalibus cōtractis à parentibus pro filiis, nec ipsi filij obligantur, nec publicæ honestatis iustitia inde surgit.

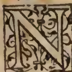
* *Vide Barto. in l. quo enī. ff. rem. ra. ha. Fen.*

De co-

De cognatione spirituali. Tit. iij.

Bonifacius octauus.

Inter baptizatum & leuantem filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem & patrem & matrem suscepti & similiter de baptizante, spiritalis contrahitur cognatio. h. d. vsque ad. §. Ex confirmatione. Dominicus. *Capitulum .i.*

Edum inter baptizatum & illum, * qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundem baptizatum & suscipientis filios & vxorem ante susceptionē carnaliter cognitā ab eodē: imò etiā inter suscipientem, patrémque baptizati & matrem, cognationem spiritalem in baptismo contrahi iure constat: quæ cognatio & contrahēdum matrimonium impedit, & dirimit post contractum. Et eadem quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda.]

** Procedit si ille est Christian⁹. xxx. q. j. c. ii. de conse. dist. iiij. in baptismate. Io. And. in reg. ex eo. infra. de re. iu.*

Confirmatio frontis, inducit spiritalem cognationem sicut baptisma. hoc dicit. Dominicus.

Ex confirmatione quoque seu frontis chrismatione, spiritalis cognatio eisdem modis contrahitur: matrimonia similiter impediens contrahenda & dirimens pòst contracta.

Idem.

Compaternitas per catechismum contracta, impedit matrimonium: sed non dirimit. Ioan. And. *Capitulum .ii.*

PEr catechismum, qui præcedit baptismum sacramentorum fundamentum & ianuam reliquorum, cognatio spiritalis contrahitur: per quam contrahēdum matrimonium impeditur. Vt ex prædecessoris nostri Clementis papæ tertij decretali colligitur euidenter: dicendo enim, quod talis res vix contrahendo matrimonio impedimētum afferret, velle videtur quòd afferat: nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit.

Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minimè separatur.

Idem.

Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte vel chrismatione frontis: tamen si plures interueniunt, cognationem contrahunt spiritalem. Et ex alijs sacramentis cognatio non contrahitur. hoc dicit. Domi. *Capitulum .iii.*

** Vide. l. ad testiū. §. fi. ff. de testi.*

QVamuis non plures * quàm vnus vir, vel vna mulier accedere debeant, ad suscipiendum de baptismo infantē, iuxta

iuxta ſacrorum canonum inſtituta: ſi tamen plures acceſſerint, ſpiritalis cognatio inde contrahitur: matrimonia contrahenda impediens, & etiam poſt contracta diſſoluens. De confirmatione inſuper, quantum ad hoc, idem iudicium eſt habendum.

Ex datione vero aliorum ſacramentorum, cognatio ſpiritalis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediat vel diſſoluat.

SEXTI DECRETALIVM

Liber quintus.

De accuſationibus, inquiſitionibus, & denunciationibus. Tit. j.

Bonifacius octauus.

Ex confeſſione coram delegato inquirente ſuper certis criminibus deputato facta, punitur confitens, licet dicat ſe prius diffamatum non fuiſſe, vel inquiſitionis capitula nõ habuiſſe. hoc dicit. Dominicus. Capitulum. i.

Oſtquam corã eo, qui contra te ſuper certis criminib⁹ inquiſitor fuerat deputatus eadem crimina fuiſti confeſſus, fruſtra confeſſionem tuam (quo minus puniaris ex ea prout iuſtitia ſuadebit) eo prætextu impugnare contendis, quòd ſuper eiſdem criminibus non fueras antea diffamatus. Vel quòd per eundem inquiſitorem capitula ſuper quibus contra te volebat inquirere tibi tradita non fuerunt.

Idem.

Valet inquiſitio facta ſuper veritate criminum omiſſa inquiſitione infamiæ, ſi reus præſens tacuit. hoc dicit. ſecundum Ioan. And. Capitulum. ii.

SI is, cui contra te commiſſa fuerat ſimpliciter inquiſitio ſuper certis criminibus facienda, proceſſerit te præſente, nec reclamante, aut quicquã ſuper hoc excipiente (infamiæ inquiſitione omiſſa) ad veritatem eorundẽ criminum inquirendam: proceſſum huiuſmodi ex eo ꝙ nõ fuit de infamia primitus inquiſitum,

quisitum, vlterius impugnare nequibis.

De hæreticis. Titulus. ij.

Grego. ix. Remeñ. archiepiscopo, & suis suffraganeis.

Propter crimen hæresis clericum in quibuscunque sacris ordinibus cõstitutum, solus eius episcopus degradare poterit. hoc dicit. Dominicus. *Capitulum. i.*

QVoniam episcoporum numerus ad degradationẽ clericorum à canonibus constitutus non potest de facili * conuenire. Concedimus, vt sacerdotem vel alium clericum in sacris ordinibus constitutũ (cum pro hæresi fuerit curiæ seculari relinquendus, aut perpetuò immurandus) conuocatis abbatibus, aliisq; prælatis & religiosis personis ac literatis suæ diœcesis, de quibus expedire videbitur, suus solus possit episcopus degradare.

** No. hic quòd propter difficultatẽ relaxat iuris solẽnitas: vt habes. c. supra eo. & l. 1. §. fin. ff. de vẽ. i pos. mit. Fonta.*

Alexander quartus.

Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptatores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi ex humet eorum corpora, locus verò priuatur sepultura. h. d. vsq; ad §. Inhibemus. Domi. *Capitulum. ii.*

QVicũque hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter præsumpserint ecclesiasticę tradere sepulturæ vsque ad satisfactionem idoneam excõmunicationis sententiæ se nouerint subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua careat sepultura.

Excommunicari debent laici publicè, vel occultè disputantes de fide. hoc dicit. Domi.

Inhibemus quoque, ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè, vel priuatim de fide catholica disputare. Qui verò contrà fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum vsque ad secundam generationem, ad beneficia ecclesiastica, vel officia publica. hoc dicit. Dominicus.

Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumq́ue filii vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quòd si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Priuati sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum: & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. hoc dicit. Domi.

Ad hæc quoscũque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum dignitates, personatus, & quæcũque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nunc priuamus taliter acquisitis, volẽtes, quòd tales & habitis careãt perpetuò: & si receperunt illa scienter, ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur.

Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta, etiam si postea vitium detegatur. h. d. Do.

Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes post emancipationem, etiam huiusmodi apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis inuiũ declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui iuris: cùm dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in parentum hæreticorum desierint potestate.

Idem inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Filii vel hæredes petentium in infirmitate sua hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quòd non sana mente, vel perdita loquela susceperint, si constat quòd erant sanæ mentis, vel si prius suspecti, vel diffamati erant de hæresi: aliàs admittuntur, scilicet per testes fide dignos non suspectos. h. d. Domi.

Capitulum. iii.

Filij, vel hæredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent petierunt hæreticos consolaturos, vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperent secundũ pessimam consuetudinem eorundem, sicq; viam fuerint vniuersæ carnis ingresfi: ad probandum, quòd ipsi defuncti consolationem illam, imò verius desolationem non * sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam iam loquelam (cùm tamen mos sit (vt dicitur) apud eos, ꝙ nullum taliter cõsolentur, qui nõ sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: si dum viuebant diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitimè constiterit, ꝙ sanæ mentis existentes huiusmodi hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filij, vel hæredes ad probandum præmissa. Nõ tamen per vxores, filios, familiares, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei zelatores.

** Q d ex verbis & actibus ꝓbatur: vt not. in. l. si cũ dotẽ. §. si mautẽ. ff. sol. mat. c. hoc habet. xlvi. dist. c. legimus xciii. dist.*

Idem eisdem.

Relapsi in hæresim sunt tradẽdi curiæ seculari, licet pœniteat nõ tamen.

eos

eos & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacraméta pœnitentiæ & eucharistiæ.h.d.Domi. *Cap.iiii.*

SVper eo, quòd scriptum legitur, ecclesia nulli claudit gremium redeunti. quodq; ij, qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprij antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur iudicio sine vlla penitus audientia relinquendi: cùm scripturæ huiusmodi videantur sibi inuicé aduersari, quid tenédum sit per sedem edoceri apostolicam postulastis. Nos itaque inquisitioni vestræ de fratrum nostrorũ consilio respõdemus, ꝙ taliter deprehensis, etiam si(vt dictum est)sine vlla penitus audientia relinquendi sint iudicio seculari, si tamen postmodum pœniteant,& pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt(humiliter petita) sacramenta pœnitentiæ, ac eucharistiæ deneganda.

Idem eisdem.

Excommunicati, participes, & socii criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. hoc dicit. Dominicus. *Capitulum.v.*

IN fidei fauorem. Concedimus, vt in negocio inquisitionis hæreticæ prauitatis excommunicati & participes, vel socij criminis ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis. Et ex numero testium, aut personarũ(tam deponentium, quàm eorum cõtra quos deponitur)qualitate, ac aliis circunstantiis sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

Idem eisdem.

Ordinarii, vel eorum delegati, & inquisitores sine pœna excõmunicationis facere habent executionem iustitiæ contra hæreticos, per habentes iurisdictionem secularem in loco: licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideant.h.d. Dominicus. *Capitulum vi.*

PRæsidentes regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci(licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut inquisitorum hæreticæ prauitatis non valentium sine moris dispendio, vel negocii periculo recursum habere ad superiores, qui legitimè in locis ipsis possint iustitiam exequi)possunt & debent contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum

rum iustitiam, & suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt. Non tamen præsidentibus prælibatis, vel officialibus eorundem propterea in aliis casibus intelligatur concessum aliquid vel permissum.

Idem eisdem.

Excommunicatus propter contumaciam non respondendi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur, vt hæreticus. hoc dicit. Domi. *Capitulum. vii.*

CVm contumacia (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adiiciat vehementem: si suspectus de hæresi vocatus à vobis, vt de fide respondeat, excommunicationis vinculo (pro eo ꝙ parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si per annum animo sustineat pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur.

Idem eisdem.

Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem: si iterato labitur (licet non fuisset probatum plenè) relapsus dicitur. secus si leuis erat præsumptio. hoc dicit, vsque ad. §. Eum verò. Dominicus. *Capitulum. viii.*

ACcusatus de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna, & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea cõmittit in ipsa, censeri debet quadam iuris fictione relapsus: licet ante abiurationem suã hæresis crimen plenè probatũ non fuerit contra ipsum. Si autem leuis & modica suspicio illa fuerit, (quanq̃ ex hoc sit grauius puniendus) nõ tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri.

Culpabilis in vno articulo hæresis generaliter postea abiurando, relapsus dicitur si committit etiam in alium articulum separatum. hoc dicit. Dominicus.

Eum verò, qui in vna hæresis specie vel sectã cõmisit, aut in vno fidei articulo, seu ecclesiæ sacramento errauit, & postmodũ hæresim simpliciter, vel generaliter abiurauit: si ex tunc in aliam etiã hæresis speciem siue sectam, aut alio articulo seu sacramento cõmittat, volumus, vt relapsum in hæresim iudicari.

Qui post abiurationem hæresis, de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur, facto vel verbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis: relapsus dicitur. h. d. Domi.

Ille quoq;, de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem cõstiterat, vel nunc constat: si post illam hæreticos acceptet, deducat, visitet, siue associet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat,

mittat,seu fauorem eis impendat, qui excusari non possit etiã sine adoratione:(vt verbis vestris vtamur)meritò debet iudicari relapsus,cùm illum ex approbata à se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse.

Testis in causa hæresis falsum deponens,licet periurus sit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indiciis constet dictum nõ corruptionem,sed veritatem continere.h.d.

Licet verò periuri à testimonio, etiam post pœnitentiã repellantur:si tamen ij,qui coram inquisitoribus iurãtes, tam de se,quàm de aliis super facto hæresis dicere veritatem, eam celando deierent, & postmodum velint corrigere dictum suum contra se,ac alios suos complices deponendo: cùm crimen huiusmodi sit exceptũ, si ex manifestis indiciis apparuerit tales, non animi leuitate,aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei orthodoxæ dictum suum velle corrigere, ac modo (quæ prius tacuerant) reuelare in fauorem fidei (nisi aliud obsistat)stari debet,tam contra se, quàm contra reliquos attestationibus eorundem.

Inquisitores super hæresi deputati,non se intromittant de diuinationibus vel sortilegiis non sapientibus hæresim manifestam. hoc dicit. Dominicus.

Sanè cùm negocium fidei (quod summè priuilegiatum existit) per occupationes alias non debeat impediri:pestis inquisitores hæreticæ à sede apostolica deputati, de diuinationibus, aut sortilegiis (nisi hæresim saperent manifestè)intromittere se non debent,nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos.

Inquisitores hæresis de quæstionibus vsurarum se intromittere non possunt.hoc dicit.

De quæstionibus præterea vsurarum motis,& contra illos, quibus restitutionem vsurarum in pœnitentia pro hæresis crimine iniunxerunt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesiæ obligarunt,intromittere se non possunt:ne per causas huiusmodi offendiculum negocio fidei præparetur.

Inquisitores possunt compellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici non erant) ad implendum pœnitentiam iniunctam in bonis temporalibus:secus si mortui sint antequam fuerit pœnitentia iniuncta.h.d. Domi.

Si verò pro iis,quæ in hæresi receptando, vel defendendo hæreticos,seu eis fauendo,non tamen existens hæreticus, quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum inquisitoribus se adstrinxit

se adstrinxit ad recipiendam ab eis pœnitentiam & complendam: & ea licet iniuncta, non tamen peracta decessit: si per huiusmodi pœnitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, in bonis eius temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent hæredes, vel alij, ad quos cum suo onere bona huiusmodi deuenerunt. Porrò, si propter huiusmodi hæreticorum receptationem, defensionē, seu fauorem, quis ad faciendam pœnitentiam, quam inquisitores ipsi iniungere vellent, bona sua obligauerit eisdem: & antequam ei pœnitentia iniūgeretur decesserit: eius hæredibus nō est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda.

Post mortem hæretici declarari potest eum hæreticum fuisse, ad finem confiscandi. Dominicus.

In eo verò casu, quò hæredes ad successionem non debent ob hæresim sui authoris admitti: non obstante, quòd authore ipso viuente hoc nō fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum, ad cōfiscationem bonorum post mortem eiusdem nihilominus procedatur.

Clerici instruētes testes, ne inquisitores veritatem inuestigēt, puniri possunt per eos: & religiosi grauius puniuntur h.d. Do.

Sacerdotes insuper, & alij clerici, qui negocium inquisitionis instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de cælanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebitè liberando inuenti fuerint impedire (cùm non sit dubium eos ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per inquisitores à talibus cōpesci possunt, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum, quàm aliàs, prout culpa exegerit delinquentis. Religiosi etiam sunt immurationis * pœna, vel alia grauius puniendi quàm seculares: si inuenti fuerint in hæresi, vel consimilibus deliquisse.

Vrbanus quartus.

Non valent statuta per quæ inquisitoris hæresis officium impeditur, vel retardatur. *Capitulum. ix.*

STatutum ciuitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negocium inquisionis hæreticę prauitatis, directè vel indirectè (ne in eo liberè procedi valeat) contigerit impedirí, vel quomodolibet retardari nullius existere firmitatis, Ipsiusq́; ciuitatis vel loci dominum, potestatem, capitaneum, consules, vel rectores, per quem vel quos eadem ciuitas, seu locus regitur, quocūque nomine censeantur, ad statutum huiusmodi loci diœcesano, vel eius vicario, aut inquisitori, seu inquisitoribus

** Quæ sit illa dixi supra. e. c. i. & ista pœna est à cc. non. ll. inuēta. l. aut dānū. §. solēt. ff. de pœ. ca. quāuis. de pœ. ij. eo.*

labis præfatæ, sine moræ dispendio exhibendum: & si tale inuẽtum fuerit, reuocandum omnino, vel saltem eatenus moderãdum, quòd per illud inquisitionis processus non impediãtur, vel aliquatenus retardentur per censuram ecclesiasticam decernimus compellendos.

Clemens.iiij.inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Officium inquisitoris hæresis morte concedentis nõ expirat: etiã quò ad negocia prius non cœpta vel exorta.h.d. *Cap.x.*

NE aliqui dubitationem solicitam excitantes in dubiũ reuocent, an officium inquisitionis hæreticæ prauitatis solicitudini vestrę intra certos limites ab apostolica sede commissum, expiret per mortem Romani pontificis, qui commisit:

Præsenti declaramus edicto, ipsum officiũ nõ solum quo ad negocia viuente mandatore incœpta, imò etiã, quo ad integra & nõ cœpta, & quod plus est quãtum ad ea, quæ tunc nequaquam emerserant in fauorẽ fidei post cõmittentis obitũ perdurare.

Idem eisdem.

Informat inquisitores ad deũ, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedẽdo simul vel separatim cõtra hæreticos & suos fautores: & etiã in eos absoluendo cũ verè redierint. Cap.xi.

VT officium inquisitionis contra hæreticos in prouincia, in qua vobis idem officium est commissum authoritate apostolica possitis efficacius adimplere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vbiq; in præfata prouincia simul vel separatim, aut singulariter (prout negocij vtilitas suadebit) contra hæreticos, credẽtes, receptatores, fautores, & defensores eorũ, necnon contra infamatos de hęresi vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (hominũ metu diuinoq; timore postposito) procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesię vnitatem: ei iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficiũ impẽdatis, & iniungatis eidem quod iniungi talibus consueuit: prouiso solerter ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & vos (imò seipsos) fallentes sub agni specie lupum gerant.

Instruit inquisitores in modo examinationis testium: & in personis, quæ testificata scribere debeant.h.d.

Verùm, quia in tam graui crimine cum multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore durę, ac dignę seueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsumq; cõtingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas

personas: in quarum præsentia per publicam (si commodè potestis habere) personam, aut per duos viros idoneos fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia, quæ in commisso vobis officio ad scriniarij, seu tabellionis officium pertinent, teneri districtè præcipimus, cùm per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo tabellionatus officium habuisse, aut exercuisse noscuntur, & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negocij fidei fuit ab apostolica sede commissum, & in posterum committetur: concedentes huiusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo tabellionatus officium habuerunt & exercuerunt, quibusuis etiam clericis secularibus officium ipsum habentibus (etiam si iidem fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinibus cõstituti) exercendi liberè officium ipsum, quò ad præmissa, non obstante statuto aliquo contrario canonis vel ordinis, quocũque vallato munimine potestatem.

Instruit inquisitores circa personas, per quas impediri possit, vel differri inquisitionis negocium h.d.

Compescendi præterea monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita, prædicatores quæstuarios (vbi contigerit pro inquisitionis seu fidei negocio cõgregationem fieri, vel aliàs eidem negocio, quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet (quorum interest tantum charitatiua subsidia suppliciter petere, ac indulgentiam si fortè habẽt exponere) liberam vobis & singulis vestrũ concedimus authoritate præsentium facultatem. Deniq;, vt circa præmissa plenè vobis & singulis vestrũ coercitionis expedita, & inuiolabilis assit authoritas, volumus, vt ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) inuocato auxilio brachij secularis, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentiis, quibuscũque personis, cuiuscuis conditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus, vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum, specialiter vel generaliter, sub quacũq; verborum expressione, vel forma à memorata sede concessis, vel in posterum * concedendis, cùm ex huiusmodi, vel aliis priuilegiis, vel indulgentiis nullum vobis in tantæ pietatis negocio velimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus dictis edita in concilio generali. Statuimus insuper, vt po-

** Hic papa videtũ ponere legẽ successori, cõtra c. fin. de re scri. supra e. & loqui tur hic textus de priuilegio p sona & ordi. scdm Lapum.*

testas, capitaneus, seu rector, vel consules, seu quiuis alij, qui ciuitati præsunt, vel loco alteri ad præsens, aut præerunt in futurum, ad requisitionem diœcesanorum, vel vicariorum suorũ, seu inquisitorum hæreticæ prauitatis, iurent præcise attendere inuiolabiliter & obseruare, ac facere à suis subditis obseruari toto tempore sui regiminis, in terris suæ iurisdictioni regiminíve subiectis constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorũ, ipsorumq; filios & nepotes à sede apostolica promulgatas, ac etiã approbatas: quas, qui iurare noluerit & seruare, vt infamis, & tãquam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus officio, & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius, potestas, capitaneus, cõsul, vel rector habeatur in aliquo, aut decætero in aliquam dignitatem, vel officium publicum vlterius assumatur: & quæ vt potestas, balliuus, consul, vel rector fecerit: nullam obtineant firmitatem.

Bonifacius octauus inquisitoribus hæreticæ prauitatis.

Comprehendit ista decre. plura vtilia pro expediendo officio inquisitorum. dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denunciationes. dat potestatem vocandi peritos clerum & populum, vt eis assistant. dat potestatem procedendi contra illos, qui de sua in aliam prouinciam se transtulerunt. dat potestatem repetendi libros & processus, commutandi & mitigandi pœnas, priuandi & priuatos nunciandi officiis & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum: ita tamen quòd hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia vicariorum suorum consilio: nisi iidem scienter talibus beneficia contulissent. h.d. Ioan. And.

Capitulum. xii.

VT commissi vobis officij debitum vtilius & vberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocentij, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, vobis & vestrum singulis committendi citationes & denunciationes sententiarum, quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis, Aduocandi quoque prout expedierit peritos, quoslibet, vt vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententiis præbeant consilium opportunum, ac eis, quòd super his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi: Conuocandi etiam clerum & populum ciuitatum, castrorum, aliorumq; locorum (prout dicto negocio fidei videritis expedire.) Et cõtra illos, quos in prouincia, in qua vobis inquisitionis officium est cõmissum hære-

sis crimen

ſis crimen conſtiterit commiſiſſe (licet ad alias partes ſe transferendos duxerint)procedendi. Necnon faciendi à quibuſlibet aſsignari vobis libros,ſeu quaternos,& alia ſcripta,in quibus inquiſitiones factæ,ac proceſſus per quoſcũque authoritate ſedis apoſtolicæ,vel legatorum eius habiti contra hæreticos continentur:& illorum , qui veſtris mandatis obediētes humiliter ſtant propter hæreſim in carcere, vel muro recluſi, pœnā vnà cum prælatis , quorum iuriſdictioni ſubſunt mitigandi vel mutandi,cùm videritis expedire: Priuandi præterea,vel priuatos nunciandi dignitatibus , ac aliis beneficiis eccleſiaſticis de diœceſanorum, vel eis abſentibus vicariorum ſuorum conſilio,& officiis publicis,ac honoribus quibuſcũque,eoſdem hereticos, credentes, receptatores , & defenſores ipſorum, eorumq; filios & nepotes plenam concedimus facultatē. Sunt autem diœceſani in priuando tales,vel nunciando priuatos beneficiis & huiuſmodi requirendi. Niſi fortè conſtaret legitimè , quòd iidem ſcienter huiuſmodi perſonis eadem beneficia contuliſſent: tunc enim eos in his requirendos non eſſe cenſemus,ſed potius à ſuo iudice puniendos.

Idem.

Chriſtiani ad Iudaiſmum tranſeuntes & redeuntes , hæretici reputantur.h.d ſecundum Zen. *Cap.xiii.*

CОntra Chriſtianos,qui ad ritum trāſierint, vel redierint Iudæorum(etiam ſi huiuſmodi redeuntes,dum erant infantes,aut mortis metu,non tamen abſolutè, aut præciſè coacti baptizati fuerunt)erit tanquam contra hæreticos, ſi fuerint de hoc confeſsi, aut per Chriſtianos,ſeu Iudæos conuicti. Et ſicut contra fautores,receptatores, & defenſores hæreticorum: ſic contra fautores , receptatores , & defenſores talium eſt procedendum.

Idem.

Non confiſcantur dotes vxorum innocentium propter hæreſim maritorum.h.d.ſecundum Zen. *Cap.xiiii.*

DEcreuit felicis recordationis Inno.papa quartus , ꝙ propter hæreſim maritorum,vxorum catholicarũ dotes non debeant confiſcari. Quod intelligendum fore cenſemus:niſi fortè mulieres ipſę cum viris matrimonia contraxiſſent , quos hæreticos tunc ſciebant.

Idem.

Filii hæreticorum vſque ad ſecundam lineam paternā,ad primam verò maternam,ſunt inhabiles ad beneficium eccleſiaſticum,

vel officium seculare, si patres ante mortem ecclesiæ reincorporati non fuerint. h. d. secundum Do. *Capitulum. xv.*

STatutum felicis recordationis Inno. & Alexandri prædecessorum nostrorum: ne videlicet hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumq; filij vsq; ad secundam generationem ad aliquod beneficium ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quòd si secus actum fuerit, sit irritum & inane. Primum & secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam verò ad primum dũtaxat volumus hoc extendi. Hoc sanè de filiis & nepotibus hæreticorum, credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse videtur: non autem illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ pœnitentiam recepisse: quã ipsi vel iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerint ad recipiendam eandem.

Idem.

Inquisitor papæ super hæresi, sine speciali mandato non inquirit contra episcopum: sed si eum culpabilem sciuerit, nunciabit papæ. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum. xvi.*

INquisitores hæreticæ prauitatis ab apost. sede, seu alio vel aliis quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra episcopos nequeunt, aut eius prætextu procedere cõtra eos. Nisi in literis commissionis apostolicæ, ꝙ hoc possint, contineatur expresse. Si tamen inquisitores ipsi episcopos, vel alios superiores prælatos sciuerint vel inuenerint circa crimẽ hereseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos: id tenebuntur sedi apostolicæ nunciare.

Idem.

Non derogatur ordinariis super processu hæreticorum, licet papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto episcopus & inquisitor possunt procedere communiter, vel diuisim, vel proferre sententiam, in qua si discordant, debent papæ referre. Et episcopi qualitercũque procedant, debent seruare modum inquisitoribus impositum. h. d. Domi. *Capitulum. xvii.*

PEr hoc, quòd negocium hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab apostolica sede generaliter in aliqua prouincia, ciuitate, vel diœcesi delegatur, diœcesanis episcopis, quin & ipsi authoritate ordinaria, vel delegata (si habent) in eodẽ procedere valeant, nolumus derogari. Verùm, vt dictum inquisitionis

sitionis negocium efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quòd per episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat cōmuniter vel diuisim: & si diuisim processerint, teneātur sibiinuicem communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri: & nisi hoc casu inquisitores in sententię prolatione diœcesanis vel econtra duxerint deferendum, per vtrosque simul sententia proferatur: in qua ferenda, si non conuenerint, per vtrosque negocium sufficienter instructum, ad sedem apostolicam remittatur: Siue autem ordinaria, siue delegata episcopi potestate procedant: illum in procedendo modum obseruent, quem inquisitores possunt & debent per iura communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes sedis apostolicæ obseruare.

Episcopis & inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine non cognoscant: aliàs, prout dicitur hic puniuntur. hoc dicit. secundum Zen. Cap. xviii.

VT inquisitionis negocium contra hæreticam prauitatem, ad dei gloriam & augmentū fidei nostris temporibus prosperetur, leges, * quasdam per Federicum olim Romanorum imperatorem, tunc in deuotione Romanæ persistentem ecclesiæ promulgatas (quatenus dei, & ecclesiæ sanctæ suæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequuntur, & statutis canonicis non obsistunt) approbantes & obseruari volentes: vniuersos seculi potestates & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarum, ciuitatum, aliorumque locorum rectores, quibuscunque dignitatibus vel officiis, aut nominibus censeantur, requirimus & monemus, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei diœcesanis episcopis & inquisitoribus hæreticæ prauitatis, à sede apostolica deputatis, aut in posterum deputandis pareant, & intendant in hæreticorū credentium fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligēti, cùm ab eis fuerint requisiti: & vt præfatas personas pestiferas in potestatem, seu carcerem episcoporum, aut inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandauerint, intra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducant, vel duci faciant sine mora; vbi per viros catholicos à præfatis episcopis, seu inquisitoribus, vel eorum aliquo deputatos sub arcta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negocium per ecclesiæ iudicium terminetur. Vtque de hæresi à diœcesano episcopo vel inquisitore, seu inquisitoribus condemnatos, præfati potestates domini temporales, siue rectores, vel eorum officiales,

** Vide Bar. in l. Aurelius. §. idem quæsiit. ff. de lib. le. l. in causa ff. de procur. Inno. c. cū venerabilis. de excep. Fonta.*

ſeu nuncij ſibi relictos ſtatim recipiant indilatè animaduerſione debita puniendos: non obſtantibus appellationibus, ſeu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorum: cum tam ſecundum ordinationem prædeceſſorum noſtrorū, quàm ſecundū legem imperialé, appellationis & proclamationis beneficium expreſſe ſit hæreticis & credentibus, ac eorū receptatoribus, fautoribus, & defenſoribus interdictum. Prohibemus quoque diſtrictius poteſtatibus, dominis temporalibus, & rectoribus, eorundemque officialibus ſupradictis, ne ipſi de hoc crimine (cùm merè ſit eccleſiaſticum) quoquo modo cognoſcant vel iudicēt, ſiue captos pro eodem crimine abſque dictorum epiſcoporum ſiue inquiſitorum, aut ſaltem alterius eorundé licentia, vel mandato à carcere liberent, aut executionem, ſibi pro huiuſmodi crimine à diœceſano vel inquiſitoribus, ſeu inquiſitore iniunctam, prompte (prout ad ſuum ſpectat officium) facere ſeu adimplere detractent: vel aliàs diœceſanorum, aut inquiſitorum iudicium, ſententiam, ſeu proceſſum, directè vel indirectè impedire præſumant. Si quis vero de prædictis poteſtatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, ſeu balliuis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negocio ſæpefatis diœceſano epiſcopo vel inquiſitoribus incumbenti ſe opponere fortè præſumpſerit, vel ipſum aliquatenus impedire, nec non & qui ſcienter in prædictis dederit auxilium, conſilium vel fauorem, excommunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum: quàm ſi per annum animo ſuſtinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur.

Idem.

Bona hæreticorum, ipſo iure ſunt confiſcata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehenſio bonorum fieri non debet per dominum ſecularem, niſi prius pronunciatum fuerit ſuper crimine per iudicem eccleſiaſticum, qui hoc poſſit. Ioannes And.

Capitulum.xix.

CVm ſecundum leges ciuiles nefarias, naturę contrarias, inceſtas nuptias contrahentes, eoipſo ſuarum dominium rerum perdant. Et mulier humanam legē tranſgrediens, & (pręſertim parentibus ſuis non conſentientibus) raptoris nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem ſibi obuenerant à raptore, ac aliis conſortibus raptus, ipſo iure amittat: certoque caſu deferantur in fiſcum. Aut etiā illicitas ſpecies tranſuehens. Aut rerum vectarum profeſsionem omittens, earundem ſpecierum & rerum proprietate hoc ipſo priuetur: & fiſco rerum & ſpecierum dictarum proprietas acquiratur. Bona hæreticorum (qui grauius

grauius,horribilius,ac deteſtabilius,quàm prædicti delinquũt) ipſo iure de fratrum noſtrorum conſilio decernimus confiſcata. Confiſcationis tamen huiuſmodi executio, vel bonorum ipſorum occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales (iuxta Gregorij papæ prædeceſſoris noſtri declarationem) antequam per epiſcopum loci vel aliam perſonam eccleſiaſticam,quæ ſuper hoc habeat poteſtatem,ſententia ſuper eodem crimine fuerit promulgata.

Idem.

In cauſa hæreſis proceditur ſimpliciter & de plano,& dicta teſtium & accuſatorum non publicantur, ſi periculum timeatur. hoc dicit,ſecundum Zen. *Capitulum.xx.*

STatuta quædam felicis recordationis Innocentij, Alexandri,& Clementis prædeceſſorum noſtrorum quibuſdam declaratis,& additis recenſentes: concedimus,quod inquiſitionis hæreticę prauitatis negotio procedi poſsit ſimpliciter & de plano,& abſque aduocatorum ac iudiciorum ſtrepitu & figura. Iubemus tamen,quòd ſi accuſatoribus vel teſtibus in cauſa hæreſis interuenientibus, ſeu deponentibus (propter potentiã perſonarum,contra quas inquiritur) videant epiſcopus vel inquiſitores graue periculũ imminere, ſi cõtingat fieri publicationem nominum eorundem:ipſorum nomina non publice,ſed ſecreto coram diœceſano epiſcopo vel eo abſente ipſius vicario,quando inquiſitores procedunt:quando vero procedit epiſcopus coram inquiſitoribus ſi haberi commode poſsit copia eorundem, ac nihilominus ſiue epiſcopus,ſiue inquiſitores proceſſerint,aliquibus aliis perſonis prouidis & honeſtis, iuriſque peritis (quas ad hoc vocari,& eis per totum proceſſum ſuper quo deliberandum eſt ſerioſe manifeſtari,ac integraliter explicari, & de ipſorum conſilio ad ſententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimantur:ſicq́;(non obſtante,quod illis contra quos huiuſmodi depoſuerunt, nomina ipſorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis inſtruendam plena fides depoſitionibus teſtium eorundem. Et vt eorundem accuſatorum & teſtium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquiſitionis negocio procedatur: præſentis conſtitutionis authoritate permittimus,quod epiſcopus vel inquiſitores ſecretum poſsint indicere illis quibus (vt premiſſum eſt)proceſſum huiuſmodi explicabunt:& in eos ſi arcana conſilij,ſeu proceſſus, ſibi ſub ſecreto ab eiſdem epiſcopo, vel inquiſitoribus patefacta præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis ſententiam quam ex ſecreti violatione ipſo facto incurrant

rant (si eis expedire videbitur) promulgare: sic tamen, quod inquisitores episcopum, vel episcopus inquisitores nõ excommunicent hac de causa, sed episcopi ex iniuncto ex nunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum huiusmodi teneãtur. Cessante verò periculo supradicto, accusatorum & testium nomina (prout in aliis fit iudiciis) publicentur. Cæterũ in his omnibus precipimus, tam episcopos, quàm inquisitores puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas periculum esse dicant: nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculum immineret, super hoc eorundem cõsciencias onerantes. Constitutiones vero, ordinationes, & mãdata alia prædecessorum nostrorum in negocio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis super eadem editis prauitate non obuient, in suo volumus robore permanere.

De schismaticis. Titulus. iij.

Bonifacius octauus.

In prima parte ponit arengam vsque ad ver. Iacobum videlicet. in qua dicit, quod Columnen. Iacobus & Petrus olim cardinales & filii Ioannis, fratres scilicet dicti Petri, diutius expectati noluerunt ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabant delicta: quare varias pœnas tulit in eos. quas ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum hic inserit. Secũdo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum, vsque ad ver. contrà natos. Ibi tertio ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Ioannis: vsq; ad ver. omnem. Ibi quarto imponit pœnas, iis, qui decatero deliberate dictos Iacobum & Petrum pro cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint: vsque ad versi. hæc & alia. ibi quinto & vltimo ratificat, innouat, & confirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: & iubet similes excessus puniri similibus pœnis in posterum. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. i.*

AD succidẽdos infructuosos palmites pestiferos & nociuos, quos (quasi ficus fatua) domus de columna produxit, nescientes in semitis iustitiæ dirigere gressus suos, ad cor reuerti, & agere pœnitentię dignos fructus, licet diutius expectatos (Iacobum, videlicet de columna & Petrum nepotem ipsius olim sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, & filios quondam Ioannis de columna

lumna fratris dicti Iacobi,& patris Petri præfati posteros & fautores & sequaces eorum) in virtute altissimi exurgentes, spiritualiter & temporaliter, contra eos duximus procedendum.

Consequenter dictis Iacobo & Petro, descendētibus in profundum malorum,& molientibus inconsutilem tunicam domini, sanctæ videlicet ecclesiæ scindere vnitatem, & vt gladium acuentibus linguas suas & prorumpentibus, non tam in verba blasphemiæ & schismatica, quàm in sana, quæ in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi vtebantur, per vrbem & diuersa mundi climata destinauerunt, æstimantes loquacitatem facundiam,& maledicere consciētiæ bonæ signum, & conficta materia disputandi, quia veritate non poterant, nos saltem lacerare conuiciis præsumpserunt: quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare responsum, vt contrita eorum rabies, authoritate sonora præsidentis in supremo iudicij solio frangeretur, & patens veritas per seipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret: processus tamen contra ipsos & alios fecimus successiue varios, diuersisque temporibus spirituales & temporales pœnas, & sententias continentes & mulctas: quorum (quia totum tenorem constitutionis in præsenti inserere longum esset) ex eis quædam compendiose collata huic nostræ constitutioni duximus inserenda, ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum: videlicet, quòd ex causis, quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum & * Petrum à cardinalatibus eiusdem ecclesiæ, & ab omni cardinalatus commodo & honore, ipsosque iudicauimus schismaticos & blasphemos, & tanquam hereticos puniendos expositis personis eorum à fidelibus capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuo priuantes eosdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, iuribus & iurisdictionibus publicatis. Contra natos insuper & posteros dicti Ioannis spiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis & iuribus publicatis & confiscatis, ipsisque posteris dicti Ioannis per masculinam & fœmininam lineam descendētibus indignis perpetuo redditis ad cardinalatus honorem,& quælibet officia, beneficia, & ministeria in ecclesia memorata vel eius curia; alibi verò vsque ad quartam generationem. Omnem personam præsentem & futuram cuiuscunque fuerit præeminentiæ, conditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici vel mundani (etiam si foret

** Vide. l. si seru. §. pluriū. ff. si quis cau. et l. demōstratio. ff. de condi. & demō. Fonta.*

foret sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis) quæ ipsos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum scienter & deliberate pro cardinalibus habuerit & tenuerit, aut ad cardinalatum admiserit, seu votum eorum vel alicuius ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in pontificem Romanum elegerit, nominauerit, assumpserit, vel receperit, seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis sententia duximus innodandum, à qua (absque expressa licentia Ro. Ponti.) nõ possit absolui, nec etiam per collegium apostolicæ sedis, eadem sede vacante, eámque prælatione, dignitate, statu & honore ecclesiasticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliis & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxiliũ in rebellione vel schismate persistentibus, excommunicationis sententia innodãtes.

Hæc & alia per nos facta in prædictis nostris processibus, & in literis nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuo valitura ratificamus, confirmamus, & etiã innouamus, eãdémque de nouo facimus, de fratrum nostrorum consilio prædictorum. Et vt dictorum malicia non inueniat successorem, & punitæ transgressionis exemplar, retrahat alios ab offensa, ac in obliuionem veritas veniens, non vagetur incerta: statuimus atque decreuimus, vt & ipsa inuiolabiliter obseruentur, & quòd similes excessus & culpæ pœnis similibus in posterum puniantur.

De homicidio. Tit. iiij.

Innocẽ. iiij. in concilio generali Lugdunẽsi.

Per assassinos faciens, vel tantum mandans aliquem interfici, tanquam ab omnibus diffidatus absque alicuius prolatione sentẽtias incurrit excommunicationis & depositionis ab officio & beneficio. h. d. secundum Zen. *Capitulum. i.*

PRo humani redẽptione generis, de summis cœlorum ad ima mundi descendens, & mortem tãdem subiens temporalem dei filius Iesus Christ⁹, ne gregem sui precio sanguinis gloriosi redemptum ascensurus, post resurrectionem ad patrem absque pastore desereret, ipsius curam beato Petro apostolo (vt suæ stabilitate fidei, cæteros in Christiana religione firmaret, corúmque mentes ad salutis opera suæ accenderet deuotionis ardore) commisit, vnde nos eiusdem apostoli effecti (disponente domino, licet immeriti) successores, & ipsius redemptoris locum in terris, quanquam indigne tenentes, circa gre-

gis eiusdem custodiam solicitis excitati vigiliis, & animarum saluti iugis attentione cogitationis intẽdere summouendo noxia, & agendo profutura debemus, vt excusso à nobis negligentiæ somno, nostríq; cordis oculis diligentia sedula vigilãtibus, animas deo lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus.

Cum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestandáq; sæuitia mortem sitiunt aliorum, vt ipsos faciant per assasinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurent etiam animarũ (nisi eos exuberans gratia diuina præuenerit, vt sint armis spiritalibus præmuniti, ac omnis potestas tribuatur à domino ad iustitiam rectúmque iudicium exercendum.) Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam nefarias præsumptiones ecclesiasticæ animaduersionis mucrone ferire (vt metus pœnæ, meta huiusmodi præsumptionis existat) præsertim cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundẽ assasinorum domino impetrare, sicq́ue ab eo non absque Christianæ dignitatis opprobrio redimere, quodammodo vitam suam: Sacri approbatione concilij statuimus, vt quicunq; princeps, prælatus seu quæuis alia ecclesiastica secularísve persona, quempiam Christianorum per prædictos assasinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit (quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receptauerit, vel defenderit seu occultauerit, excommunicationis & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat sententias ipso facto: & illa libere aliis per illos (ad quos eorum collatio pertinet) conferantur, sit etiam cũ suis bonis mundanis omnibus tanquam Christianæ religionis æmulus, à toto Christiano populo perpetuo diffidatus, & postquam probabilibus constiterit argumentis * aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiratur.

*vide. l. nõ oẽs. §. à barba. ff. de remi.

Bonifacius octauus.

Sine pœna irregularitatis possunt clerici, de suis malefactoribus conqueri, coram iudice seculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna sanguinis, expresse protestando, quòd ad pœnã sanguinis non intendunt. h. d. Ioannes And. *Capitulum. ii.*

PRælatis vel clericis quibuscunque, qui de laicis suis malefactoribus querelam penes secularem iudicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & prouideri, ne cõtra eos talia decætero præsumantur, protestando expresse, quòd ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendunt, imputari nõ debet: quã-

uis

uis aliàs in tali casu de iure debeat pœna sanguinis irrogari, si iudex mortem illis inferat iusticia exigēte. Alioquin si prælati aut clerici propter metum huiusmodi (quia iudex ad pœnā sanguinis posset procedere de suis malefactoribus) taliter conqueri non auderent, daretur plerisque materia trucidādi eosdem, & ipsorum bona libere deprædandi.

Idem.

Mandanti aliquem verberari, secuta mors imputatur. hoc dicit. secundum Zen. *Capitulum. iii.*

IS, qui mandat aliquem verberari (licet expresse inhibeat ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur) irregularis efficitur, si mandatarius fines mandati excedens mutilet vel occidat. Cum mandando in culpa fuerit, & hoc euenire posse debuerit cogitare.

De vsuris. Titulus. v.

Gregorius decimus in generali concilio Lugdun̄.

Primo innouat & obseruari præcipit Lateranen. concil. contra vsurarios aditum, vsque ad ver. & quia. Vbi præcipit omnibus dominis & vniuersitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos, ad exercendum fœnus vel conductas habere, & quòd aliquis eis ad hoc domos non locet, vsque ad versi. qui vero. Vbi imponit pœnam clericis contra facientibus, vsque ad versi. cæterùm. Vbi imponit pœnā laicis, & hoc facit vsque in finem. Ioannes Andreas. *Capitulum. i.*

Surarum voraginem (quæ animas deuorat, & facultates exhaurit) compescere cupientes, constitutionem Lateranensis concilij contra vsurarios æditam, sub diuinæ maledictionis interminatione præcipimꝰ inuiolabiliter obseruari. Et quia, quo minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eo magis adimetur fœnus exercendi libertas, hac generali constitutione sancimus, vt nec collegium, nec alia vniuersitas, vel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, alienigenas & alios non oriundos de terris ipsorum publice fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: sed huiusmodi vsurarios manifestos omnes intra tres menses, de terris suis expellant, nunquam aliquos tales decætero admissuri: nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunque concedat. Qui vero

contra fecerint, ſi perſonæ fuerint eccleſiaſticæ, patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi ſuſpenſionis: minores vero perſonæ ſingulares excommunicationis: ſi autem collegium, ſeu alia vniuerſitas, interdicti ſententiam ipſo facto ſe nouerint incurſuros. Quam ſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato, terræ ipſorum (quamdiu in eis iidem vſurarij cōmorantur) ex tunc eccleſiaſtico ſubiaceāt interdicto. Cæterùm ſi laici fuerint, per ſuos ordinarios ab huiuſmodi exceſſu (omni ceſſante priuilegio) per cenſuram eccleſiaſticam compeſcantur.

Idem.

Manifeſtis vſurariis licet mandauerint vſuras reſtitui, eccleſiaſtica ſepultura negabitur, niſi primo ſatisfiat vel ſecundum formam huius decre. idonee caueatur. Sepelientes eos contra hanc cōſtitutionem, Latera. conci. pœnam incurrunt. Teſtamenta ipſorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis intereſſe, vel eos abſoluere, vel ad confeſſionem admittere. h. d. Ioan. And. Cap. ii.

QVanquàm vſurarij manifeſti de vſuris, quas receperant ſatisfieri expreſſa quātitate vel indiſtincte in vltima voluntate mādauerint: nihilominus tamen eis eccleſiaſtica ſepultura denegetur, donec de vſuris ipſis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenarie ſatisfactum: vel illis quibus faciēda eſt reſtitutio, ſi præſto ſint ipſi, aut aliis, qui eis poſſint acquirere, vel eis abſentibus loci ordinario, aut eius vices gerenti, ſiue rectori parœciæ, in qua teſtator habitat coram aliquibus fide dignis de ipſa parœcia (quibus quidē ordinario vicario, & rectori prædicto modo, cautionē huiuſmodi eorum nomine liceat præſentis conſtitutionis authoritate recipere: ita, quòd illis perinde actio acquiratur) aut ſeruo publico de ipſius ordinarij mandato idoneè de reſtitutione facienda ſit cautum. Cæterùm ſi receptarum vſurarum ſit quantitas manifeſta, illam ſemper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem huiuſmodi arbitrio moderandam, ipſe tamen ſcienter non minorem, quàm veriſimiliter creditur, moderetur: & ſi ſecus fecerit, ad ſatisfactionem reſidui teneatur. Omnes autem religioſos & alios, qui manifeſtos vſurarios, contra præſentis ſanctionis formam ad eccleſiaſticam auſi fuerint admittere ſepulturam, pœnæ Lateranenſis concilij contra vſurarios promulgatæ ſtatuimus ſubiacere.

Nullus manifeſtorum vſurariorum teſtamentis interſit, aut eos ad confeſsionem admittat, ſiue ipſos abſoluat: niſi de vſuris ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo pro ſuarum viribus facultatum præſtent (vt præmittitur) idoneam cautionem.

Teſta-

Teſtamenta quoque manifeſtorum vſurariorum, aliter facta non valeant, ſed ſint irrita ipſo iure.

De exceſsibus prælatorum. Tit. vj.

Bonifacius octauus.

Mendicantes non poſſunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare, abſque ſpeciali licentia papæ: quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, ceſſat prohibitio. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum vnicum.*

Vm ex eo, quòd prædicatores, minores, & religioſi alij mendicantes, in ciuitatibus, caſtris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de nouo ſuſcipiunt, ſeu olim ſuſcepta dimittunt, ſe ibidem ad alia transferentes, diuerſa ſcandala quandoque proueniāt, & frequentes clamores, ad ſedem apoſtolicam perferantur. Nos ſuper hoc prouidere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis vel aliqui de prædictis quibuſcunque ſuper hoc priuilegiis muniti exiſtant (quæ ipſis contra tenorem conſtitutionis præſentis nullatenus volumus ſuffragari) in aliqua ciuitate, caſtro, villa, ſeu loco quocunq; ad habitandum domos, vel loca quæcunque de nouo recipere, ſeu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis aut cuiuſuis alienationis titulo quocunque in alios transferre præſumant, abſque ſedis apoſtolicæ licentia ſpeciali, plenam & expreſſam faciente de prohibitione huiuſmodi mentionem: ſi ſecus egerint irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint eremiticam, ſeu ſolitariam eligendam, de maiorum ſuorum licentia (quin cellas, manſiones ſeu habitacula in eremo, ſiue locis vbi non ſit hominum habitatio de propinquo, poſsint acquirere ac mutare) non intelligimus interdictum.

De priuilegiis. Tit. vij.

Innocen.iiij.in concilio generali Lugdunē.

Exempti vel priuilegiati, vt non teneantur, niſi ſub certo iudice reſpondere, ratione delicti, contractus aut rei, ſi hæc ſint inita vel ſita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: ſed ratione domicilii non. *Capitulum .i.*

Volentes

Olentes libertatem (quam nõnullis apostolica sedes priuilegio exemptionis indulsit) sic integram obseruari, vt & illam alij non infringant: & ipsi eius limites nõ excedãt, * declaratione irrefragabili definimus, quód quantumcunque sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti siue contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum ordinariis conueniri, & illi quò ad hoc suam in ipsos iurisdictionem (prout ius exigit) exercere. Nunquid ergo carent omnino in his commodo libertatis? non vtique, quia nec coram ordinariis ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec vbi domicilium habent si alibi delinquãt vel contrahant, aut res ipsa consistat, cõueniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum prætextu locorum diœcesani (si vbi deliquerunt vel cõtraxerunt aut res ipsa consistit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis vt illic respondeant iniungendi habeant aliquam potestatem: saluis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica precipiunt instituta. Et idipsum decernimus circa illos, quibus vt non nisi sub vno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere: apostolico priuilegio est concessum. *Priuilegiatus, nõ debet excedere metas priuilegiorũ. ad hoc s. eo. sane. & c. porro.

Monasterio priuilegiato vt eius monachi à quocũque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinariorum iurisdictio quo ad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinariis: quia tunc etiam licet vtrobique sint monachi, ordinarii etiam quo ad prædicta illos iudicant, quã diu ibi manent. hoc dicit.

In eos autem, quibus ne interdici, suspendi vel excõmunicari à quoq̃ valeant, à sede apostolica est indultum (sicut sunt religiosi, quamplures) in quorum priuilegiis cõtinetur, ne quisquam episcopus vel archiepiscopus monasteriorum suorũ monachos pro vlla causa vllóve loco interdicere, suspendere, vel excõmunicare præsumat: iidem ordinarij iurisdictionem suam quantũ ad ista vbicunq; illi fuerint, penitus exercere non possint. Nisi forsan ipsi monacchi ad monasteriorũ suorũ prioratus ordinariis eisdem subiectos (vt vel gerãt eorum regimẽ, vel in eis tanquàm proprij locorum ipsorum monachi resideant) fuerint destinati: tunc enim etsi libere possint ad eadẽ monasteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipsorum prioratuũ monachi reputentur (cum non sit inconueniens aliquem vtrobiq; locum habere monachicum) vnũ alteri subesse monasterio, vel

ab ipso noscitur dependere, ratione tamen eorundem prioratuum dicti ordinarij sua iurisdictione in ipsis etiã quo ad præmissa (quamdiu morantur in illis) licite vti possunt.

Idem.

Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia. hoc dicit. Ioannes And. *Capitulum.ii.*

CVm de diuersis mundi partibus multi confluant ad sedem apostolicam quasi matrem: nos ad communem tam ipsorum, quàm aliorum omnium commodum & profectum paterna solicitudine intendẽtes (vt sit eis mora huiusmodi fructuosa) prouidimus, quòd ibidem decætero regatur, & vigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet & ciuilis.

Vnde volumus & statuimus, vt studentes in scholis ipsis penes sedem eandem talibus priuilegiis omnino libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis vbi generale regitur studium, ac recipiant integre prouentus suos ecclesiasticos sicut illi.

Alexander quartus.

Dicit quomodo intelligatur priuilegium, quod habent quidam abbates de populo benedicendo, & quibus possint abbates conferre tonsuram. Ioan. And. *Capitulum.iii.*

ABbates, quos apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali priuilegio insigniuit: in ecclesiis, quæ ad eos pertinent pleno iure, quando in eis diuina officia celebrant, possunt post missarum solennia & vespertinas ac matutinas laudes benedictionem solennem super populum elargiri. Alibi autem publice aut per vias, ciuitates, castra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant. Nisi hoc eis expresso apostolico priuilegio sit concessum. Nec eis licitum sit aliis, quàm monasteriorũ suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerint, & in quos ecclesiasticam & quasi episcopalem iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram. Nisi eis id competat ex pleno præfatæ sedis indulto.

Idem.

Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas sine diœcesanorum licentia construere non possunt, nec in exemptis sine licẽtia papæ. Nec possunt exẽpti assumere causas proprias suorũ liberorũ-hominũ in se: etiã si illi sint sui cẽsuales. Io. And. Ca.iiii.

AVthoritate sedis apostolicæ de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria vel capellas, in locis non exemptis

emptis fine diœcesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non præsumant:neque in sic constructis nec tépore interdicti (casibus expressis in iure dũtaxat exceptis) celebrent, vel faciant celebrari diuina. Quòd si talia præsumpserint, ab his per locorum ipsorum ordinarios compescantur.

Et si quas propter hoc exemptorũ ipsorum cõseruatores in eos sententias protulerint, illas penitus reuocamus. Inhibemus insuper, ne in locis etiã exemptis hoc ipsi exempti facere audeant:nisi super his licentiam vel priuilegium habeant sedis apostolicæ speciale. Causas quoq; siue lites proprias suorum hominum liberorum, quæ videlicet tantum ad ipsos homines pertinent, idẽ exempti suo nomine, siue vt actores siue vt defensores aliquatenus non assumant. Etiã si sint ipsis dicti homines censuales:cum id nequaquam licitum sit eisdem.

Clemens quartus.

Priuilegium papæ, quòd quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum: nisi tale priuilegium sit concessum regibus, reginis, vel ipsorum filiis, vel religioso loco vel ordini.h.d.Ioan.And. *Capitulum.v.*

NE aliqui de indultis apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestent, & ordinariorũ iurisdictionem contemnant pariter & eludant, Omnes indulgentias & priuilegia quibuscũque singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis aut status, quòd interdici à quocunque, vel excommunicari non possint, nec terræ vel ecclesiæ ipsorum ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunque forma verborum concessa. (Illis per quę regibus & reginis eorúmque filiis, necnon & religiosis quibuscunque, non personarum tantum, sed ordinum priuilegiatorum vel locorum ratione in hoc immunitas huiusmodi conceditur dumtaxat exceptis) de fratrum nostrorum consilio ad ordinariorum sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

Idem.

Inferiores prælati, quibus per priuilegium conceditur vsus mitræ, si sunt exempti in prouincialibus & episcopalibus conciliis, vti possunt mitris aurif. isatis non habentibus laminas aut gemmas. Et si non sunt exempti, albis & planis vtantur, in aliis locis vtantur vt indulta permittunt. *Capitulum.vi.*

VT apostolicæ sedis benignitas (quæ nonnullis abbatibus, aliisq; prælatis, quibus non competit ex propria dignitate, concessit in ecclesiarum suarum gloriã & honoré, ꝙ mitra

& aliis pontificalibus vti possint) prouideat ne inde scandala oriantur, sic tamen, quòd ipsi priuilegiati suorum priuilegiorũ non frustrentur effectu, & ex maioritate ac decore maiori ornatuum, maioritas appareat dignitatum: De fratrum nostrorum cõsilio præsenti decreto statuimus, vt abbates, & alij, quibus mitræ vsus est ab eadem sede concessus, Exempti quidẽ in prouincialibus conciliis, & episcopalibus synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) mitris tantummodo aurifrisiatis (non tamen aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) vti possint: Non exempti verò simplicibus, & albis ac planis vtantur. In aliis verò locis exemptis, & non exemptis mitris liceat illis vti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt.

Bonifacius octauus.

In prima parte demonstrat, quid iuris, cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda ibi, si autem. quid iuris cum super hoc præscriptionem allegat. In tertia ibi, quòd si tales. quid iuris, cum allegat vtrumque. Ioan. And. *Capitulum. vii.*

CVm personæ ecclesiasticæ tam religiosæ, quàm seculares plura præsumant, quæ ipsis infamiam pariunt & aliis inferunt læsionem, prętextu exemptionis vel libertatis: quam asserunt se habere: ordinariorum correctiones & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum siue iudicium declinantes:

Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus, vt ij, qui se asserunt per priuilegia seu indulgẽtias apostolicæ sedis exemptos: à locorum ordinariis requisiti, huiusmodi priuilegia vel indulgentias (quibus se dicunt fore munitos) ipsis ordinariis in loco congruo & securo, aut aliquibus prudentibus viris omni suspicione carentibus, ad hoc per dictos ordinarios deputatis intra terminum competentẽ pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorum suorum arbitrio moderandum, iusto impedimẽto cessante ostendere, ac ad legendum integraliter: * exhibere: necnon de articulis, de quibus controuersia fuerit, transcriptum tradere teneantur. Si autẽ ad fundandam intentionẽ suã super huiusmodi libertate solummodo præscriptionem canonicam duxerint opponendã: eisdem ordinariis vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis, de præscriptione huiusmodi facere debent fidem.

** Vide Bar. in rubri. ff. de noui ope. nun. & l. prætor. ff. de eden. Fonta.*

Quòd si tales priuilegio & præscriptione asserant se munitos: priuilegium quidẽ ipsum exhibeant, vt in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si priuilegium exhibitum non ad plenũ per se sufficiat ad exemptionem

seu

ſeu libertatem huiuſmodi cõprobandã, ſed tale eſt, quod ſaltẽ cauſam præbeat præſcribendi: corã perſonis prædictis annorũ xl.preſcriptionẽ teneantur ꝓbare: preſcriptioniſq; probatione pendente, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur: tamen quia de priuilegio (quod ſaltem cauſam præſcribendi præbet) faciunt fidem in libertatis vel exemptionis poſſeſsione: non violenta, non clandeſtina, nec conceſſa precariò, de qua fidem corã eiſdem fecerint non turbentur. Si verò priuilegium per ſe ſufficiens, quando ſolo priuilegio ſe defendunt, vel ſaltẽ tale, quod præſcriptioni canonicæ cauſam præſtet, cum præſcriptionem allegant, non exhibuerint, vt eſt dictum (cum de iure communi ordinariorum intentio ſit fundata) ſua iuriſdictione vti poſsint in eoſdẽ libere: donec de præſcriptione canonica (vt præmiſſum eſt) fecerint plenam fidem.

Idem.

Interdictus eſt ingreſſus eccleſiæ regularibus vel ſecularibus (quamuis exemptis) qui ſcienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis: niſi ſecundũ permiſsionẽ iuris, vel qui excõmunicatos vel interdictos publice ad diuina officia, ſacramẽta vel ſepulturã admittũt. h. d. Ioan. And. Cap. viii.

EPiſcoporum & aliorũ prælatorum querelis frequentibus & quesuloſis clamoribus excitati, præſenti decreto duximus ſtatuendũ, ne aliqui ſeculares aut regulares quantũcunque exemptionis ſeu libertatis ſedis apoſtolicę priuilegiis cõmuniti, cuiuſcunq; ordinis, religionis, ſtatus vel conditionis exiſtãt, ſcienter celebrent vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus, caſtris, villis (niſi quatenus eis à iure conceditur) ſeu locis aliis interdictis ab ordinariis ſiue delegatis iudicibus vel à iure: aut excommunicatos publicè vel interdictos ad diuina officia ſeu eccleſiaſtica ſacramenta, vel eccleſiaſticam ſepulturam admittant. Qui verò contra præſumpſerint (præter aliàs pœnas à iure ſtatutas) ingreſſum eccleſiæ ſibi nouerint interdictum: donec de tranſgreſsione huiuſmodi ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerunt, ſatisfecerint competenter.

Idem.

Primo ponit, quando eximitur eccleſia quid importet. Secũdo, quando ipſius canonici. Tertio, quando clerici. Et iſta ordinate declarat, in qualibet partium affirmatiuè & negatiuè loquendo, ſecundum Ioan. And. Capitulum. ix.

PEr exemptionem eccleſiæ conceſſam, ipſa eccleſia & ipſius monachi vel canonici, clerici etiam & conuerſi, perpetuóq; oblati (non autem eccleſiæ eiuſdem presbyter, qui pa

rœcianorum curam habet, quo ad ea, quæ ad curã eandẽ pertinent, nec ipsi parœciani etiã) intelliguntur exempti. Verũ si canonici alicuius ecclesiæ eximãtur: ipsi soli canonici, nõ autẽ ecclesia vel alij eius clerici, sunt exẽpti. Si autem clerici cuiusuis ecclesiæ eximantur: tunc tam canonici, q̃ alij clerici eximuntur, non tamen ecclesia: nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur. Idem.

Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis: quarum quædam exemptionem conferunt, quædam non. Ioan. And. *Capitulum. x.*

SI papa in aliquo priuilegio vel scriptura non facta principaliter super donatione vel sententia exemptionis seu etiam libertatis, aliquam ecclesiam ad ius & proprietatem Romanę ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret: non propterea illius ecclesiæ exemptio est probata, nisi de libertate aliter doceatur. Si autem ecclesiæ vel monasterio exemptionis priuilegium concedendo, vel super ipsius exemptione sententiando (cum de ipsius exemptionis negocio ageretur) asserat ipsam ecclesiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri existere: siue ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ, vel ad Romanã ecclesiam specialiter aut sine medio, vel etiã simpliciter pertinere: per hoc plene debet exẽpta huiusmodi ecclesia iudicari. Cum enim iure cõmuni omnes ecclesiæ per orbem diffusæ ad Romanam, ecclesiam pertineant, si id alicui concedatur ecclesiæ, vel de ea per sentẽtiam iudicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio: vt priuilegij nihil alias allatura cõcessio ei, cui conceditur, & sentẽtia nullũ aliter datura subsidium, ecclesiæ (pro qua fertur) prærogatiuam (cum verba aliquid operari debeant) conferat gratiæ specialis. Et est idem si priuilegium contineat, vel ipse papa per modum exprimat suprascriptum, quòd ecclesia sit libera: seu quòd potiatur Romanæ ecclesiæ libertate: vel ꝙ in hoc prærogatiuã gandeat speciali: aut si dicat indefinite, ꝙ ecclesiæ Romanæ annuũ censum soluat, ad perceptę indicium libertatis: siue quòd ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij potestate: vel quòd non audeat illic episcopus cathedram collocare, aut imperandi (seu ordinationẽ quãuis leuissimam faciendi) exercere aliquam potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos: cẽsentur exempti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt. Si vero dicatur simpliciter, ꝙ aliqua ecclesia Romanæ ecclesiæ annuũ censum soluat: nõ propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idẽ dicimus si circa aliqua per priuilegiũ conce-

concedatur libertas,& clausula de censu annuo persoluẽdo sequatur: vt si aliquibus ꝙ ab alio, quàm à papa seu eius legato excommunicari suspendi aut interdici non possint, vel aliquid aliud specialiter à sede apostolica sit indultum: vel etiam dicatur, quòd in speciales Romanæ ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in priuilegio, quod ecclesiæ Romanæ ad indicium libertatis perceptæ annuum censum soluant. His enim & consimilibus casibus sic in certis priuilegiati articulis, ordinariorum iurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti. Licet autem sic diuersos priuilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen aliis exemptionum (si reperiantur) seu aliarum libertatum modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

Idem.

Priuilegiati vt tẽpore interdicti possint celebrare diuina clausis ecclesiis, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secus in familia conuentus taliter priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. h.d. Domi.

Capitulum. xi.

LIcet vobis cõcessum existat, vt interdicti tempore ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, voce submissa diuina celebrare possitis: ad ea tamẽ aliquos etiam si aliũde venerint (nisi super hoc priuilegiati existant) recipere nulla ratione debetis. Cùm conceditur singulari personæ, vt modo præmisso tempore interdicti celebrare valeat vel audire diuina: eius familiares domestici ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi diuinum officium, licitè admittuntur. Non sic autem in familiaribus alicuius conuentus, seu collegij est censendum: illi enim nisi priuilegiati fuerint, admitti non debent. Huiusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cuius causa seu culpa, dolo vel fraude fuit sentẽtia interdicti prolata, seu, qui ad perpetrandum delictũ, cuius occasione lata extitit, præbuit consilium, auxilium, vel fauorem.

Idem.

Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari: ita tamen, quòd nõ violent interdictũ. h.d. Ioan. And.

Capitulum. xii.

QVoniam episcopi eorũq; superiores se habẽt diuersis ex causis à suis ecclesiis & diœcesibus absentare frequẽter, nec semper possunt cõmodè ad ecclesias accedere, ꝓ

missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire nō decet absque causa rationabili vllam diem: præsenti constitutione indulgemus eisdem, vt altare possint habere viaticū, & in eo celebrare, ac facere celebrari vbicūq; absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire diuina.

De iniuriis, & damno dato. Tit. viij.

Gregorius. x. in concilio generali Lugduneñ.

Represaliæ contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ extendi non debent. contrà facientes (nisi reuocent intra mensem) singulares sunt excōmunicati, vniuersitates interdictæ. Io. And.

Capitulum vnicum.

ET si pignorationes, quas vulgaris elocutio *represalias nominat, in quibus alius pro alio prægrauatur, tanquam graues legibus, & æquitati naturali contrariæ, ciuili sint constitutione prohibitæ. Vt tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhibētur: eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsorum, aut quantumcūq; generaliter prætextu cuiusuis consuetudinis (quam potius reputamus abusum fore) concessas, ad illas extēdi præsenti decreto districtius inhibemus. Illi autem, qui cōtrà fecerint, aduersus personas easdem pignorationes, seu represalias cōcedendo, vel extendendo ad eas (nisi præsumptionem huiusmodi reuocauerint à cōcessionis vel extensionis tēpore intra mensem) si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si verò vniuersitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

vide. l. librorū. § quod tamē Cassi⁹. ff. de leg. iii. Bar. in. l. Labeo. ff. de sup. le.

De pœnis. Titulus. ix.

Innocentius quartus.

De veteri iure poterit archiepiscopus cùm in prouincia sua iurisdictionem suam exequitur, punire notorios iniuriantes sibi, nūciis, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: aliàs non, nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. h. d. *Cap. i.*

ROmana ecclesia: & infra, Licet autem Remeñ. archiepiscopo suam prouinciam visitanti eos, qui tunc sibi, vel suæ familiæ, aut aliis, quos propter hoc per eandem prouinciam dirigit, & etiā quando concilium conuocat, eos, qui nunciis suis, quos

pro

pro illo vel alias per prouinciam ipsam sua debita iurisdictione vtendo transmittit, iniuriari præsumunt: si hac occasione sua in his impediatur iurisdictio, pro iniuria huiusmodi (dummodo existat notoria) propria authoritate punire, nisi amplius ei de Remeñ. ecclesiæ consuetudine competere dinoscatur.

Sibi etiam & metropolitanis aliis in suis prouinciis (dũ sic in illis iurisdictionem exercent) puniendi manifestas & notorias offensas tunc eisdem illatas vel suis (etiam si exinde impediri iurisdictionem huiusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

Bonifacius.viij. Bittereñ. episcopo.

Docet hæc Decretalis, quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamẽtis, libris & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

DEgradatio qualiter fieri debeat, à nobis tua fraternitas requisiuit. Super quo tibi taliter respondemus, quòd verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradib9 ecclesiasticis est à proprio episcopo sibi assistẽte in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo episcoporum numero definito canonibus facienda, quanquã proprij episcopi sentẽtia sine aliorum episcoporum præsentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. Actualis verò siue solennis cœlestis militiæ militis, id est clerici degradatio (cùm ad eam fuerit procedendum) fiet vt exauthorizatio eius, qui militiæ deseruit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia, sicq; à militia remotus castris reiicitur, priuatus consortio & priuilegio militari. Clericus igitur degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentũ ad ordinem suum spectans, ac si deberet in officio suo solẽniter ministrare, ad episcopi præsentiam adducatur: cui episcopus publicè singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quęuis alia, quę illi iuxta morem ordinãdorum clericorum, in sua ordinatione ab episcopo fuerint tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimẽto seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat vltimo inchoando, & descendendo gradatim degradationẽ continuet vsq; ad primam vestẽ, quæ datur in collatione tonsuræ: tuncq; radatur caput illius seu tondeatur, ne tõsurę seu clericatus vestigium remaneat in eodem. Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorẽ illis oppositis, quę in collatione ordinũ sunt prolata, dicendo presbytero hæ

tero hæc vel similia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi vestem sacerdotalẽ,& te honore sacerdotali priuamus. sicq; in remotione reliquorũ insigniũ similibus verbis vtens in ablatione vltimi, quod in collatione ordinũ fuit primũ, infra scripto, vel alio simili modo pronũciet siue dicat: Authoritate dei omnipotentis patris & filij & spiritussancti ac nostra, tibi auferimus habitũ clericalẽ,& deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & priuilegio clericali.

Idem.

Quamuis inuentio carceris fuit ad custodiam: tamẽ potest quis puniri pœna carceris perpetuò & ad tempus. Io. And. *Cap.iii.*

QVamuis ad reorum custodiam nõ ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur, Nos tamen non improbamus si subiectos tibi clericos confessos de criminibus seu conuictos (eorum excessibus & personis cæterisq; circunstantiis prouida deliberatione pensatis) in perpetuũ vel ad tempus prout videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam.

Idem.

Pœna alicui imposita, & eius posteris, non extenditur ad posteros linea fœminea: nisi aliud in iure, vel sentẽtia sit expressum. hoc dicit. Zen. *Capitulum.iiii.*

VBicũque alicui & eius filiis seu posteris vsque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam non per fœmininam lineam descendere dinoscuntur: Nisi aliud in iure vel sententia sit expressum.

Idem.

Primò punit insequentes, percutientes, aut capientes cardinales, & eius criminis socios. Secundo, eorum filios & nepotes. Tertio, ipsis insectatoribus pœnã addit. Quarto, quã satisfactionẽ cũ absoluentur facere debeant: & quid per absolutionem consequantur. Quinto, de nudis consiliariis, vel simpliciter fauentibus huic crimini. Sexto, ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimo, ponit de insequentibus clericos vel religiosos familiares papæ vel cardinalium. Octauo, ponit de occidentibus cardinales. Nono, dicit potestates seculares nihilominus pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari: & contrà facientibus pœnam imponit. Ioan. And. *Cap.v.*

FElicis recordationis Honorij papæ.iij. prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, quibusdam additis & detractis de cõmuni

muni fratrum nostrorum consilio, hac in perpetuũ valitura cõstitutione sancimus: vt si quis deinceps in hoc sacrilegij genus irrepserit, quòd sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, aut cœperit vel socius fuerit faciencis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, aut cõsilium dederit vel fauorem, aut postea receptauerit vel defensauerit scienter eundem: sicut reus criminis læsę maiestatis perpetuò sit infamis, diffidatus, nihilominus & bannitus, sit intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex testamẽto vel ab intestato vocetur: quatenus ab omni successione repulsus, publicaq; repulsa cõfusus minus inueniat suæ malitiæ successorem: fiant habitationes eius desertæ, & vt non sit, qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam, & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus respõdere in iudicio teneatur: quicquid etiam in bonis inuenitur ipsius fisci, vel rei publicæ dominio applicetur, vt ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur & sua. Si qua verò feuda, locationes, officiũ vel beneficiũ spiritale vel tẽporale ab aliquibus ecclesiis obtinet, sit eis ipso iure priuatus, quæ sic liberè ad ecclesias reuertantur, ꝙ ecclesiarum rectores de ipsis pro sua volũtate dispo-nant. Quòd si quis prædictorum filium vel filios habeat, nepotem vel nepotes per rectam lineam descendentes: beneficiatum seu beneficiatos quouis beneficio (etiam si põtificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem) sint eis ipso iure priuati: spe promotionis omnino sublata. Nulli præterea taliũ filiorum atq; nepotum ex virili sexu descendentium ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici vel mundani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus, sit eis postulandi negata facultas, sit notoriè iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictũ: in iudiciis eorum assertio cõtra quemquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus, sit ad beneficium vel officiũ ecclesiasticum denegatus accessus, & (vt maius famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullꝰ eis pateat aditus, nulla porta pãdatur eisdem super aliquo præmissorum, omni spe dispẽsationis adempta. Præsenti nihilominus adiicimus sanctioni, vt ex insecutione prædicta, sicut ex iniectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat: & tam insecutor, quàm alij suprà dicti tanti mali participes, quãdiu in sua contumacia perdurarint, singulis diebus dominicis

nicis & festiuis pulsatis campanis & candelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attẽtatum, necnon ciuitatum & diœcesum vicinarum excommunicati publicè denuncientur: nec ab alio, quàm à Romano pontifice possint absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constituti. Cùm autem fuerint absoluendi: primo sufficienter & idoneè caueant quòd inferendæ pœnæ parebunt, & auxiliante domino pœnitentiam peragent iniungendam: deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumque locorum diebus dominicis & solennibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publicè fustigentur: ituri postmodùm vltra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodùm reuersuri absque sedis apostolicæ licentia speciali. Verùm cùm talis gratiam reconciliationis meruerit (beneficio absolutionis obtento) indulgeatur ei licentia vt suam & suorum iniuriam prosequatur: & debitorum illorum, quæ contracta fuerint, de postmodùm acquisitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omittendũ, quòd si quis fuerit in præmissis nudo consilio aut simplici fauore culpabilis, iudex in talem pœnã metiatur ex culpa: vt secundum quòd excessus exegerit, vindicta procedat. Cæterũ, quia dignũ est, vt nefandi ratione flagitij vltionis seueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contentetur: statuimus, vt ad collaterales fratres, videlicet nepotes, & pronepotes taliũ possit extendere pœnas in huiusmodi nostra cõstitutione contentas, circunspectio Roma. pont. prout circunstantiæ rationabiles suadebunt. Præmissis etiam dignum censuimus annectẽdum: vt si quisquam aliquo prædictorum excessuum quẽquam de clericis vel religiosis nostræ familiæ, vel cardinalium afficere fortè præsumpserit, proportionetur pœna delicto: ita quòd vindicta ex æquo excessu respondente ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas dei vel nostra, seu fratrum nostrorum reuerentia non coercet. Si quis verò per se vel per alium occiderit cardinalem (quod absit) vel dederit causam mortis: vltra quàm præmissa contineant sic in eum potestas iurisdictionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, quòd contra vitæ subsidiũ mortis solatium inuocet, viuens pœnæ non culpæ, vindictæ speculum non offensæ. Per hoc quoq; secularibus potestatibus non adimimus facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos catholici principes ediderunt. quis enim locus regiminis poterit esse tutus, quis rector se-

ctor ſecuritate gaudebit, ſi Romana eccleſia (quæ omnium eccleſiarum diſponente domino caput eſt & magiſtra) caſibus iſtis ſubiicitur, ſi eius filij ſpeciales huiuſmodi periculis exponũtur? Quem eccleſiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confuſio tam aſpera non moueret? Porrò ſi filius eſt, dolebit: ſi fidelis, matre fidei læſa lædetur. Quapropter ſi princeps, ſenator, conſul, poteſtas, vel alius dominus ſiue rector contra præſumptores prædictos præſentis cõſtitutionis tenorem nõ fecerit obſeruari: tam ipſe, quàm officiales ipſius intra menſem (poſtquam res ad notitiam eorum peruenerit) eoipſo ſententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas verò quæuis alia, præter vrbem, quæ talia facienti vel facientibus ſeu præſumentibus, in his conſilium vel auxilium dederit aut fauorem, vel intra menſem ſaltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & ſupra ſit eoipſo dignitate priuata, & nihilo minus remaneat interdicta.

De pœnitentiis & remiſsionibus. Titulus.x.

Innocentius.iiij.in concilio Lugdunenſi.

Quæſtores non citant aliquos, licèt eos monere poſsint. Et in concedendis indulgentiis non excedant archiepiſcopi ſtatutum concilii generalis.hoc dicit.Zen. Capitulum.i.

Omana eccleſia: & infra. Quæſtoribus autem fabricæ Remeñ. eccleſie, Remeñ. archiepiſcopus ſeu eius officiales citandi ſuffraganeorum ipſius eccleſiæ ſubditos (quos iidem quæſtores ſibi reſiſtere, aut nolle parere dixerint) vt ſuper hoc compareant coram ipſis, nequaquam tribuant poteſtatem. Super benigna vero ipſorum receptione ac ſubuentione ipſi fabricæ facienda: poſſunt eoſdem ſuffraganeos & alios Chriſti fideles Remeñ. prouinciæ charitatiuè monere. In concedendis quoque indulgentiis non excedat Remeñ. archiepiſcopus ſtatutum concilij generalis.

Bonifacius octauus.

Conceſsio generalis confeſſoris non tangit epiſcopo ſpecialiter reſeruata, nec obtentu conſuetudinis poteſt quis ſibi eligere confeſſorem.hoc dicit.Zen. Capitulum.ii.

SI epiſcopus ſuo ſubdito conceſſerit, vt ſibi poſsit idoneum eligere confeſſorem: ille quem is elegerit, in caſibus, qui eidem epi-

dem episcopo specialiter reseruantur, nullam habet penitus potestatem: Cùm in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus. Nulla quoque potest consuetudine introduci, quòd aliquis præter sui superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere vel ligare. Idem.

Decretalis, cum ex eo. in pluribus episcopis indulgētibus locum habet. hoc dicit. Zen. *Capitulum. iii.*

INdulgentiæ, quæ ab vno vel pluribus episcopis in ecclesiarum dedicationibus vel aliis quibuscunque casibus conceduntur: vires non obtinent,* si statutum excesserint concilij generalis.

** Vide. l. iusiurādū q̄d ex conuentione. §. i. ff. de iureiur. et l. falsus. ff. quod cū fal. tu. Fonta.*

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti. Tit. xj.

Innocentius. iiij. in concilio Lugduneñ.

Iudex, qui excommunicat, suspendit, vel interdicit: in scriptis hoc faciat, & causam conscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat intra mensem. Qui contrà fecerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus: & relaxabitur illa sententia per superiorem absque difficultate, & condemnabitur lator in expensis & aliàs pœna condigna. Si sic suspensi celebrāt vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm à papa. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. i.*

CVm medicinalis sit excommunicatio non mortalis, disciplinans nō eradicans, dum tamen is, in quē lata fuerit non contemnat: cautè prouideat iudex ecclesiasticus, vt in ea ferenda ostendat se prosequi, quòd corrigentis fuerit & medentis. Quisquis igitur excommunicat, excōmunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum vero huiusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere intra mensem si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum vel literas testimoniales confici sigillo authentico consignatas. Si quis autem iudicum huiusmodi cōstitutionis temerarius extiterit violator, per mensem vnum ab ingressu ecclesiæ* & diuinis officiis nouerit se suspensū. Superior vero, ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxans,* latorem excommunicato ad expēsas, & omne interesse

** Not. hic ex mēte. Do. quòd non poterit domi in oratorio celebrare. Fonta.*

** Vide. l. prolatam. C. de sent. & inter. om. iudi. Font.*

teresse cōdemnet,& aliàs puniat animaduersione condigna,vt pœna docēte discant iudices q̃ graue sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententiis volumus obseruari. Caueant autē ecclesiarum prelati & iudices vniuersi,ne predictam pœnam suspensionis incurrant: quoniam si contingeret eos sic suspensos diuina officia exequi sicut prius, irregularitatem non effugient iuxta canonicas sanctiones:super qua nō nisi per summum pontificem poterit dispensari. Idem in eodem.

Qui petit absolui ad cautelam,dicens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam:absoluetur cuiuscunq; cōtradictione non obstante: nisi dicatur & probetur intra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excōmunicatum post appellationem:probatione pendente in iudiciis euitabitur,extra iudicium verò non.hoc dicit.Ioan.And. Capitulum.ii.

Solet à nonnullis in dubium reuocari,an cùm aliquis per superiorem absolui postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullam: sine contradictionis obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi? Et an ante absolutionem huiusmodi is, qui se offert in iudicio probaturum se post appellationem legitimam excōmunicatione innodatum: vel intolerabilem errorem in sentētia fuisse patenter expressum:sit in ceteris(excepto probationis illius articulo) euitādus. In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum,vt petenti absolutio nō negetur, quamuis in hoc excommunicator vel aduersarius se opponat: Nisi eum excōmunicatum pro manifesta dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum indulgebitur sic dicēti: vt si probauerit quod opponit, non relaxetur sententia,nisi prius sufficiens præstetur emenda: vel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia proponatur. In secunda vero quæstione statuimus,vt is,qui ad probandum admittitur,pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor in iudiciis attentauerit,interim euitetur.Extra iudicium verò in officiis,postulationibus,& electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilò minus admittatur.

Idem in eodem.

Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & similibus (canonica monitione non præmissa) non tenet.Ioannes Andreas. Capitulum.iii.

Statuimus, vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis ab eo in locutione & aliis,quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare

communicare maiori excommunicatione præsumat: saluis cõstitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. Quod si ex locutione & aliis quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat: poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes consimili damnare censura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat: & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare.

Idem in eodem.

Episcopi nullam interdicti vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expreßi. h. d. Ioan. And. *Cap. iiii.*

QVia periculosum est episcopis & eorũ superioribus, propter executionem pontificalis officij, quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti vel suspensionis incurrant sententiam ipso facto. Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt episcopi & alij superiores prælati nullius constitutionis occasione, sententiæ siue mandati prędictam incurrant sententiam vllatenus ipso iure: Nisi in ipsis de episcopis expressa mentio habeatur.

Idem.

Huius decretalis quinque sunt dicta. Primum, quòd archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxet. Secundum, quòd generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quòd pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quòd pro futuris culpis vel iam cõmißis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. Andr.

Capitulum. v.

ROmana ecclesia: & infra. Cæterùm interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententias latas ab officialibus archidiaconorum, seu quibuslibet aliis iurisdictionem habentibus suffraganeorum Remeñ. ecclesiæ subditis. Remeñ. archiescopus & eius officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) nõ relaxent: salua contraria super hoc consuetudine, si quam habẽt.

Porrò excommunicationum sententiæ à Remen. archiepiscopo, suisq́ue officialibus generaliter promulgatæ, subiectos eiusdem iurisdictioni archiepiscopi tantum ligant. Sed nec in specie nec in genere pro culpis & offensis præteritis vel præsentibus,

sentibus, excommunicationum sententias absque competenti monitione præmissa promulgent: & si contra præsumpserint, iniustas nouerint esse illas. Caueant etiam, ne tales sententias excommunicationis, siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro iam commissis sub hac forma, si de illis intra tale tempus minime satisfecerint, proferre præsumant: nisi mora in exhibenda satisfactione vel culpa seu offensa præcesserit, quibus merito ad iniungendam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis exprimant) causa subsit. In vniuersitatem vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cùm nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri: sed in illos duntaxat, de collegio vel vniuersitate: quos culpabiles esse constiterit promulgetur.

Idem in eodem.

Prælatus contra potentiam temporalem etiam spirituali gladio, scilicet ecclesiastica censura se tueri potest. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum.vi.*

Dilecto filio decano Aurelianensi: & infra. Præterea cùm omnes leges, omniaque iura vim vi repellere, cunctisque sese defensare permittāt: licuit vtique ipsi decano (si prædictus balliuus eum bonis suis mundanis iniuriose spoliare, vel ea violenter occupare præsumpserit: vt superius est expressum) contra illius violentiam iniuriamque se tueri. Et quoniam aduersus eius nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi fortè non aderat, potuit se etiam spiritaliter gladio videlicet vtendo ecclesiastico defensare: ac recurrere propter hoc ad arma spiritalia, quę sunt ecclesię propria, & pro suo munimine illis vti: pręsertim cùm dictus balliuus post latas in eum ab eodē decano ex aliis causis excommunicationis sententias (sicut idem decanus asseruit) ipsum tanquam exinde prouocatus, sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem: & propter hoc postmodum ipse decanus sententiā tulerit interdicti, tanquam spiritali se mucrone defendens contra illius iniuriam & violentiā sibi ab eodem occasione prædictarum sententiarum, & in ipsarum contemptum illatam. Et quidem cùm liceat cuilibet suo vicino vel proximo pro repellenda ipsius iniuria suum impartiri auxilium, imò si potest & negligit: videatur iniuriantem fouere, ac esse particeps eius culpæ: licuit profectò ipsi decano proprio sibimet subuenire subsidio, & suammet temporalē iniu

riam sua propria spiritali defensione tueri: sicq; vtrumque quodammodo gladium & temporalem & ecclesiasticum alterum videlicet altero adiuuare: maxime quia hi duo gladij consueuerũt (exigente necessitate) sibi ad inuicem suffragari, & in iuuamen alterius subuentione mutua frequentius exerceri.

Idem.

Excõmunicatos à subditis suffraganeorum, archiepiscopi non possunt absoluere: sed excõmunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit. h.d. Ioan. And. Cap. vii.

VEnerabilibus: & infra. Cæterùm Rothomageñ. archiepiscopo vel eius officiali non licet excommunicatis ab archidiaconis vel aliis subditis suffraganeorũ ipsius archiepiscopi (cùm nec excommunicantium nec excommunicatorum sint iudices) absolutionis beneficium impartiri: excommunicatos autem ab ipsis suffraganeis vel eorum officialibus possunt absoluere, si ab ipsis litigantibus ad eos fuerit prouocatum. Neutra verò partium appellãte, si qua ipsarum per archiepiscopum vel eius officialem ab excommunicatione contra eam lata pro reliqua postulet se absolui: vel aliàs coram eis de parte aduersa querimoniam sine appellationis interpositione deponat: nõ est in hoc ab ipsis (cùm sui non sint iudices) audienda. Sed si excõmunicatus deponat apud eos de suffraganeo, vt imponatur ei pœna, & pro suo interesse super iniusta excõmunicatione querelam: audire vtique debent eum. secus autem si conqueratur de ipso, vt relaxetur huiusmodi sententia contra se ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed ad eum, pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus vel extra iudicium pro suorum defensione* iurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio* inquirendo, videlicet vel simile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc casu conueniendus est ipse suffraganeus coram archiepiscopo, vel eius officiali: quia ipsius interest defendere causam suam.

vid. no. in c. nouit. de off. leg. & Inno. c. ex parte supra de ver. signi. Font.

** vide Inno. c. humilis. de maio. & obe. Bart. in l. ii. de adul. ff. Font.*

Archiepiscopus in casibus, in quibus iurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absoluit excommunicatum ad petitionem partis vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumaciæ præsumptæ & manifestè ponit exempla. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Porrò archiepiscopus vel eius officiales excommunicatos à suffraganeis, semper antequam audire causam incipiant, in casibus, in quibus eis iurisdictio competit, iuxta ecclesiæ formam debent absoluere: vtpote si post difinitiuam fuerit excommunicationis

nicationis sententia promulgata, & ad eos fuerit appellatum: exceptis casibus, in quibus iura prohibent post sententiam appellare. Similiter si suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus iuxta formam ecclesiæ absoluendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat quod pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodauit. Idem est etiam si quenquam pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus prefixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constringat: quia si sic ligatus proposita querimonia petat ab archiepiscopo se absolui, siue quando suffraganeus ex suo processit officio, siue quando est ad ipsum archiepiscopum ante sententiam difinitiuam appellatum, & ab aduersario proponatur quòd absoluendus non sit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sisti exhibeat cautionem: ipseque respondeat quòd rectè contumax reputari non debet, pro eo quòd in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus in termino comparere nequiuit: tūc protinus sibi iuxta formam ecclesiæ beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem confiteatur, vel aliàs de contumacia sua constet, quia fortè prædixerat in iudicio quòd minime compareret: tunc enim (cùm manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa) non est ei (nisi primò expensarū satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita) absolutio impēdenda. Et hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum, & iudex postea in eum (quia non probauit hoc, nec comparuit) sententiam excōmunicationis promulget: nam tūc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui (cùm probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est procul dubio audiendus, cùm præsumpta solummodo eius contumacia videatur. Sed si iudex pronunciasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excommunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam intra decendium prouocasset) nullatenus audiri debet.

Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili, non statim pronunciatur nulla: sed fieri potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causæ cognoscere. Idem si dicatur lata per intolerabilem errorem: & in cōtrarium error ille probabiliter defendatur. Ioannes Andreas.

Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet: puta quia locus non est tutus,& post appellationem huiusmodi excommunicatione ligetur,ac deinde constet superiori,quòd ad ipsum ex tali causa extitit prouocatum:non tamen ilico pronunciare debet excommunicationis sentētiam fore nullam,sed potest eam ad cautelam iuxta formam ecclesiæ relaxare.

Si certum est excōmunicationem esse iustam,fit remissio. si certū est eam iniustam,non fit. si est dubium,fieri potest relaxatio:sed honestius est remittere: tenet tamen relaxatio vbi archiepiscopus est iudex,licet non fiat remissio. hoc dicit. Ioan. Andr.

Sane si certum est excōmunicationis sententiam esse iustam, velut cùm propter manifestum excessum est in aliquē promulgata:superior iudex (nisi periculum sit in mora) excommunicatum ad excommunicatorem prorsus remittere debet: nec debet eum absoluere,nisi excommunicator requisitus maliciose illi absolutionis beneficium deneget exhibere. Si verò constet huiusmodi sententiam esse iniustam, nequaquam remittendus est, ad suum excommunicatorem excommunicatus: sed debet sine difficultate aliqua mox absolui. Quòd si dubitetur, vtrū iusta sit vel iniusta,superior (nisi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam ecclesiæ potest illam: quanquam honestius & conuenientius agat, si ei deferat in hoc casu. Vbi autem superiori competit de excommunicatione cognoscere, absolutio seu relaxatio,quam ipse fecerit, tenet, licet forsitan sit iniusta: quoniam etsi contra ius litigatoris, non tamen contra ius constitutionis absoluit.

Archiepiscopus in casibus, in quibus excommunicare potest, si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere potest. hoc dicit. Ioannes Andreas.

**De An-cha. hic remittit ad xxiii. q. v. cap. si vos. xxi. q. v. si quis cuiuslibet. Font.*

Denique à subditis suffraganei emendas pecuniarias* potest archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare.

Summatur supra in. §. Sed si ex causa. ibi videas.

Potest quoque archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam ecclesiæ nonnunquam impendere ad cautelam: vtpote si asseritur in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum,id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati aperte in ea cōtineri,quod communiter vel in suo genere est peccatū: veluti si dicat forte aliquis se à suffraganeo excommunicatum fuisse pro eo quòd eleemosynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est, aut

aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & prauum, & suffraganeus ipse asserat quòd pro digna & rationabili causa, vel pro conseruanda vel exequenda iusticia hoc illi prohibuisset, vel etiam iniunxisset: nam tunc archiepiscopus ad cautelam absoluere potest eum.

Summarium habes supra in. §. Sed si ex causa. ibi vide.

Similiter si aliquis proponat se ante definitiuam sententiam in iudicio, vel extra, post appellationem ex causa legitima interpositam, vinculo excōmunicationis adstrictum: potest archiepiscopus postquam sibi de hoc constiterit (etiam priusquā incipiat de veritate causæ appellationis cognoscere) absolutionis illi beneficium ad cautelam iuxta formam ecclesiæ impartiri.

Alexander quartus.

Iudex ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciariis sibi prohibitis. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. viii*

DEcernimus, vt iudices seculares per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudicibus (canonica monitione præmissa) repellere excommunicatos ab agendo patrocinādo* & testificando in suis curiis & iudiciis compellantur.

Gregorius. x. in concilio generali Lugdunen.

Non valet excommunicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum interualla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. ix.*

COnstitutionem felicis recordationis Innocētij papę quarti prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes* excommunicatis ea participatione, quę solam minorem excommunicationem inducit (monitione canonica non pręmissa) maiori excōmunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excommunicationis sententiam non tenere: ad tollendum omnē ambiguitatis scrupulum declarantes decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc casu, si aliis rite seruatis eos, qui monentur exprimat nominatim. Statuimus quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonice promulgetur excommunicationis sententia) statuunt iura pręmitti: iudices siue monitionibus tribus vtantur, siue vna pro omnibus, obseruent aliquorum dierum competentia interualla: Nisi facti necessitas aliter ca suaserit moderanda.*.

Idem in eodem.

Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto nō habet locum. hoc dicit. Dominicus. *Capitulum. x.*

** Quod lucratur patrocinādo, debet exōicatus restituere, vel erogare ī paupe res: quia male est quæsitū. c. cum sit. de Iuda. F.*

** Vide Frā. arc. l. i. ff. de ver. ob. c. lex diuīa. xxvii. q. ii. & nutu dicimur loqui. etiam vbi lex expsse meminit de verb. c. cū apud. de spon. Fā.*

**Vide Bal. l. i. de preci. impe. offe. Do. Fon.*

PResenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam, quò ad interdicti sententias, in ciuitates, castra, vel qualibet alia loca, siue terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

Idem in eodem.

Primò excommunicat certis limitationibus dantes licentiam offendendi in personis vel rebus suis, vel suorum: exercentes contra aliquos ecclesiasticam censuram, vel exerceri facientes, vel illam seruantes. Secundò ibi, eadem. pœnam prorogat ad vtentem, vel motu proprio id agentem. Tertiò ibi, qui autem. pœnam aggrauat. hoc dicit. Ioan. Andreas.

Capitulum. xi.

QVicunque pro eo, quòd in reges, principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscunque alios excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi aliàs in personis, aut bonis suis, vel suorum * grauandi eos, qui tales sententias protulerunt, siue quorum fuit occasione prolatæ, vel easdem sententias obseruantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes (nisi licentiam ipsam re integra reuocauerint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint intra octo dierum spacium restituta aut satisfactio pro ipsis impensa) eoipso sententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque sentẽtia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licentia data vti, vel aliquod præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus: aliàs committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permãserint duorum mẽsium spacio: ex tunc ab ea non possint, nisi per sedem apostolicam, absolutionis beneficium obtinere.

** vide Bal. in l. his reb⁹ ff. solu. matri. Bart. in l. nã & Seruu⁹. ff. de neg. gest. & l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi. et c. sent nob. de test. F.*

Bonifacius. viii.

Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum: huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notoriè vel publica fama, vel communi æstimatione habetur pro clerico: statum fit remissio. Item si prius se gerebat pro clerico: & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autẽ prius se gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatum: sed interim contra eum iudex in nullo procedet. hoc dicit. Ioan. And.

Capitulum. xii.

SI iudex laicus malefactorẽ captum detineat, & is se clericũ dicẽs, ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tanquam suum clericum rẽpetat, iudice illum inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiusmodi,

modi, an scilicet sit, qui reperitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum (quia de re ecclesiastica & spiritali, vocato tamen iudice seculari, vel alio, cuius interest) cognitio pertinebit. Et si notorium fuerit, quòd idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi priuilegio gaudere debeat, statim absque alia cognitione, vel fama publica de hoc extiterit, aut ipse pro clerico cõmuniter habebatur: incontinenti etiam ante cognitionem de clericatu, ecclesiasticæ curiæ debet reddi. Idem esse censemus si reus ipse ante deprehensionem pro laico publicè se non gerẽs, deprehensus fuit in habitu clericali: tonsuram videlicet, & vestes deferens clericales: nam talem debemus clericum (donec constet de contrario) reputare. Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit: si dicatur ab alio libertin9, legalis sanxit authoritas, ut probandi necessitate non ipse, sed aduersarius adstringatur. Iustum est enim, ut ipse talis, quem gestat ex habitu (quousque appareat aliud) præsumatur, qualis is esse, cuius fert habitum comprobatur. Ex stigmate nanq; cõsueto Fabricensibus imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur. Et custodes aquarũ (quos hydrophylacas nominãt) quæ eis infigi solet annotatione signati manifesti sunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur. Isque status alicuius esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur. * Non sic autẽ volumus obseruari, si ante deprehensionem pro laico publicè se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali: tunc enim restituendus non est, quousq; fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat, propter præsumptionem, quæ aduersus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus præcedenti. Contra eum tamen interim, quiuis processus iudicijs penitùs conquiescat.

** Vide c. tuã. de ord. cog. l. præses. C. ad. l. Iul. de Plag.*

Idem.

Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes: non præmissa monitione canonica. h. d. Ioan. And. Capitulum. xiii.

STatutum Gregorij papæ. x. factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ solum minorem inducit, maiore excõmunicatione ligari monitione canonica non præmissa: in suspensionis & interdictis sententiis (quæ pro huiusmodi participatione plerumq; ab ordinariis vel delegatis iudicibus promulgantur) præcipimus inuiolabiliter obseruari.

Decernentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas. Idem.

Per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata non conualescit: sed poterit tūc denunciari, & debebit vitari, donec de sententiæ nullitate docuerit. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. xiiii.*

LIcet excommunicationis sentētia post appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis appellationem suam minimè prosequentis non ratificetur, nec etiā conualescat: Excommunicatus tamē nominatim, vel specialiter & expresse, qui post appellationem legitimam excommunicationis sententiam asserit in se latam: si appellationem eandem intra tempus ad ipsam prosequendam ab homine, vel à iure statutum non fuerit (vt debuit) prosecutus, lapso eodem tempore excommunicatus publicè nunciari, & nedum in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quousque quòd post appellationem legitimam excommunicatus fuerit: vel aliàs de ipsius sententiæ docuerit nullitate.

Idem.

Prælatus capi faciens, & includens, etiam per laicos clericum nondum incorrigibilē, excommunicatus non est: nec etiam ipsi capientes. Secundò dicitur, si talis dat fideiussores de parendo iuri, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. xv.*

SI clericos tuæ iurisdictioni subiectos propter commissos excessus, etiam per laicos capi facias, & eos (ne fugiant) in carcere pœna debita postea castigandos includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles illos esse) nulla credimus excommunicatione nodari. Cum in his (nisi aliàs ex proposito excedatur in ipsis) temeritas vel iniuria nequeat deprehendi. Eosdem quoque clericos si de parendo iuri tibi fideiussoriam dederint cautionem, detinere non debes: Nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis eos suaserit detinendos.

Idem.

Interdicto clero non est interdictus populus, nec è conuerso. Interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt diuina. Interdicto populo, singulares de populo intelliguntur interdicti. h. d. Ioan. And. *Capitulum. xvi.*

SI sententia interdicti proferatur in clerum, nō intelligitur (nisi aliud sit expressum in ea) interdictus populus: nec etiā è conuerso. Vnde vno interdicto ipsorum, alius licitè admittitur

titur ad diuina. Cæterùm cùm propter delictum domini, vel rectoris est ciuitas interdicta: ciues eiusdem (qui culpabiles nõ existunt, dummodo & ipsi propter dominũ, vel rectorẽ puniendum in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licitè interesse diuinis. Cùm verò alicuius terræ popul⁹ interdicto nodatur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse cõstat, (ne sententia effectu careat, cum diuinorum auditio, & sacramentorum perceptio populo, vt vniuersis non competant) non debent alicubi (casibus expressis à iure dumtaxat exceptis) audire diuina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

Idem,

Interdicta ciuitate, suburbia & continentia ædificia dicuntur interdicta. Et interdicta ecclesia: capella contigua, & cœmeteriũ contiguum, dicitur interdictum. h.d. Ioan. And. Cap. xvii.

SI ciuitas, castrum, aut villa subiiciantur ecclesiastico interdicto: illorum suburbia, & continentia ædificia eoipso intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti (quod fieret si posset in ipsorum suburbiis, vel continentibus ædificiis licitè celebrari, vt priùs) expedit interpretationem fieri latiorem. Ratione quoque simili si sit ecclesia interdicto supposita, vel subiecta: nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidẽ ecclesiæ contiguis poterit sepeliri. Secùs si ei contigua non existant.

Idem.

Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel præsente excõmunicato maiori excõicatione: irregularitatẽ nõ cõtrahit. Do. Ca. xviii.

IS, qui in ecclesia sanguinis, aut seminis effusione polluta, Vel qui præsentibus maiori excõmunicatione nodatis, scienter celebrare præsumit: licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamẽ (cùm id non sit expressum in iure) laqueum non incurrit.

Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permissis: irregularis & ineligibilis est. h.d. Domi.

Is verò, qui scienter in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc priuilegiatus existat, aut à iure sit cõcessum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanum pontificem liberari, & adeò efficitur ineligibilis, quòd nec ad eligendum cum aliis debebit admitti.

Idem.

Tempore interdicti chrisma die cœnæ domini confici potest. hoc dicit. Capitulum. xix.

Quoniam

QVoniam in baptismo & cōfirmatione (quæ nedum pueris, sed & adultis propter mortæ periculum exhiberi possunt, licitè tempore interdicti) chrismatis vtimur vnctione: posse (licet terra interdicta existat) chrisma die cœnæ domini confici, dubium non existit.

Idem.

Suspensus ab ingressu ecclesiæ, in ea diuina celebrans est irregularis. Et moriens impœnitens suspensione illa durante, caret ecclesiastica sepultura. Et suspensio ab ingressu ecclesiæ vel officio, per appellationem sequentem non suspenditur. hoc dicit. Dominicus. *Capitulum. xx.*

IS, cui est ecclesiæ interdictus ingressus (cùm sibi per consequens censeatur in ipsa diuinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum huiusmodi diuinis in ea se ingerat: in suo agens officio sicut prius. Talis quoque si hoc interdicto durante decedat: non debet in ecclesia vel cœmeterio ecclesiastico (nisi pœnituerit) sepeliri. Sanè sicut excommunicatio, sic ab officio vel ab ingressu ecclesiæ lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellationē sequentem minimè suspenduntur.

Idem.

Religiosum clericum verberantem, absoluit episcopus eo casu, quo absolueret clericum. h. d. Domi. *Capitulum xxi.*

REligioso, qui manus violentas in clericum secularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiam euagandi) poterit ab episcopo eo casu absolutionis beneficium exhiberi, quo seculari clerico posset, si alium clericum percussisset.

Verberans nouicium religionis, excommunicationem incurrit. hoc dicit Dominicus.

Quamuis autem is, qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit, donec sit tacitè vel expressè professus: si quis tamen violentas manus in eum iniiciat, excommunicationis latæ à canone vinculum non euadit.

Idem.

Absolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat cùm commodè potest, ei à quo aliàs absolui debebat: recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius cōspectui præsentare, si hoc non faciat. Ioan. And. *Cap. xxii.*

EOs, qui à sententia canonis vel hominis (cùm ad illum, à quo aliàs de iure fuerant absoluendi, nequeunt propter im

minentis

minentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimũ pro abſolutionis beneficio habere recurſum) ab alio abſoluũtur: ſi ceſſante poſtea periculo, vel impedimento huiuſmodi ſe illi, à quo his ceſſantibus abſolui debebant, quam citò commodè poterũt contempſerint præſentare, mandatum ipſius ſuper illis, pro quibus excommunicati fuerãt humiliter recepturi & ſatisfacturi, prout iuſtitia ſuadebit: decernimus (ne ſic cenſuræ illudant eccleſiaſticæ) in eandem ſententiam recidere ipſo iure. Idem ſtatuimus de his, quibus (cùm à ſede apoſtolica, vel à legatis ipſius abſolutionis beneficium, à quibuſuis ſententiis conſequuntur) iniungitur, vt ordinariorum ſuorum, vel aliorum quorumlibet ſuſcepturi pœnitentiam, ab eiſdem ſe conſpectui repreſentent, & paſsis iniuriam, ſeu iis, quibus propter hoc obligati exiſtunt, ſatisfactionem exhibeãt competentem: ſi hæc cùm primùm commodè poterunt non curauerint adimplere.

Idem.

Si percuſſionem in clericum ſine meo mandato, tamen nomine meo factam ratam habeam, excommunicatus ſum: ſecùs ſi meo nomine non ſit facta. Ioan. And. *Capitulum. xxiii.*

CVm quis abſque tuo mandato manus iniicit in clericum tuo nomine violentas: ſi hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incunctanter incurris. Cùm ratihabitio retrò trahatur, & mandato debeat comparari. Si verò iniectio eadem tuo nomine non ſit facta: tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis vllius vinculo innodaris. Cùm quis ratũ habere nequeat, quod eius nomine non eſt geſtum.

Idem.

Tempore interdicti etiam ſani ad pœnitentiam admittuntur, niſi ſint excommunicati: qui non niſi in mortis articulo admittẽtur, vel niſi cauſam dederint interdicto: qui non admittentur, niſi ſatisfaciant, vel caueant prout poſſunt. Item illo tempore miſſæ, & alia diuina officia ſub pœna diſtributionum, ſicut prius in eccleſiis celebrantur ianuis clauſis: planè ſine excommunicatis & interdictis, & ſonitu campanarum. Et quater in anno altè cum campanis & ianuis apertis celebrare poſſunt, & excluſis excommunicatis interdictos admittere: ita tamen quòd hi, propter quorum exceſſum latum eſt, non appropinquẽt altari. In cæteris ſeruandum eſt interdictum. Et reuocata ſunt priuilegia, vltra id quibuſcunque conceſſa. h. d. Ioan. And. *Capitulum. xxiiii.*

Alma

Vide. l. 1. C. de cadu. tol. vbi dicit Bal. quòd sicut medici secundum tempora alterat medicinas, ita legislator leges. Fon.

Alma mater ecclesia plerũque nonnulla rationabiliter ordinat & consultè: quę suadente subiectorũ vtilitate, postmodum consultius, ac rationabilius reuocat, * in meliúsve cõmutat. Sanè à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, vt in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrentur ecclesiastica sacramenta. Quia verò ex districtione huiusmodi statutorum excrescit indeuotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt: ac ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti concedimus: ꝙ tempore interdicti ab homine, vel à iure prolati: non tantummodo morientes, sed etiam viuentes, tã sani etiam quàm infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandum, summè necessaria est) licitè admittantur: dum tamen excommunicati nõ fuerint, quos admitti (præterquam in mortis articulo) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latũ, præbuerũt auxilium, consilium, vel fauorem: nisi de ipso delicto (si sint tales, ꝙ id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem, aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautionem præstare iurauerint, ꝙ cùm poterũt satisfacient: & ad satisfactionem huiusmodi per eum, vel per eos, qui facere ipsam debent, & possunt, præstandã dabunt cõsilium, & auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt: nõ est pœnitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quò ad istos vel alios, qui circa hoc minimè deliquerunt (vbi ciuitas vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existunt) facienda est relaxatio interdicti, sed est eis solummodo iniungenda pœnitentia salutaris. Adiicimus præterea, ꝙ singulis diebus in ecclesiis & monasteriis missæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia sicut prius: submissa tamen voce & ianuis clausis, excommunicatis, ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici quàm clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt canonicis tribuuntur: si ad officia non venerint suprà dicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicto perderent, nõ extante si diuinis officiis non adessent. In festiuitatibus verò natalis domini, paschæ, ac pẽtecostes, & assumptionis virginis gloriosæ campanæ pulsentur, & ianuis apertis alta voce diuina officia solenniter celebrentur, excommunicatis

prorsus

prorsus exclusis,sed interdictis admissis:quibus ob reuerentiã dictarum solennitatum(vt ipsi ad humilitatis gratiam,& recõciliationis affectum facilius inclinentur)præfatis diebus participationem permittimus diuinorum:sic tamen quòd illi, propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. Cæteris, quæ circa obseruationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta,in suo robore duraturis:non obstantibus, quibúsvis priuilegiis,ecclesiis,monasteriis,ordinibus,religionibus, seu personis ecclesiasticis,'secularibus, vel regularibus exemptis & non exemptis, sub quauis forma vel expressione verborum ab apostolica sede concessis,quæ contra tenorem presentis constitutionis nullis volumus suffragari,cùm quibuslibet,tam secularibus,quàm regularibus sufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmisso diebus celebrent suprà dictis.

De verborum significatione. Titulus.xij.

Innocentius quartus.

Declarat hic Innoc. quid significet verbum priuilegii: recepimus vos in proprios filios ecclesiæ Romanæ: & quis locus dicatur esse desertus.h.d.Ioan.And. *Capitulum.i.*

Eniẽs:& infra. Per illa verba priuilegij,in speciales & proprios ecclesiæ Romanę filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non intelligi, & ipsos ex illo in proprios eiusdem ecclesiæ filios fuisse receptos, ꝙ ab alio quàm à Romano pontifice vel legato ab eius latere: destinato interdici vel excommunicari à quoquam non valeant declaramus. Illum locũ desertum in premissis intelligimus,qui non habitatus penitus,neq; cultus fuerit,vel vltra memoriam hominum, secundum indulgentiam Lucij est sub Sarracenorum potestate detentus: censentes ecclesias in talibus desertis locis, à fratribus ipsis constructas,seu etiam construendas in eo plena libertate gaudere: vt secundum indulgentiam Lucij,nihil ab ipsis legis diœcesanę nomine valeat per episcopos exigi: quæ(secundum priuilegiũ Alexandri)non possint interdicto,seu excommunicationi supponi:quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita à sede apostolica licentia) construendi, easq; cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi episcopis præsententur: vt ab eis curam recipiant

cipiant animarum, cũ plebes episcopis sint subiectæ. Cæterũ dicti fratres decimas de laboribus & noualibus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolũt, aut aliis bonis sibi à deo præstitis, conuentibus clericorum ordinis sui (à quibus quarta vel tertia, nullatenus exigatur) cũ integritate persoluant: salua moderatione concilij generalis. In aliis eorum possessionibus iure communi, seu quolibet alio ecclesiis parœcialibus, & diœcesano episcopo reseruato. Per declarationẽ autẽ huiusmodi nolumus defensionibus aliis, seu iuribus partiũ derogari.

Nicolaus tertius.

Declarat manifestum & euidens esse synonyma, & idem significare, quò ad casum decret. de elect. Si fortè. Ioan. And.

Capitulum.ii.

Constitutionem felicis recordationis Gregorij papæ prędecessoris nostri æditam in concilio Lugdunen. vt si fortè inter cætera quæ obiiciuntur electo, aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem euidentem scientiæ, vel aliũ personæ defectum opponi contingat de illo primitus cognoscatur, & si opponẽtem inuentum fuerit destitui veritate: à causæ illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliàs puniatur, ac si in obiectorum probatione omnium defecisset: in illo, qui manifestum defectum in visu, auditu, & aliis corporis sensibus, necnõ & in memoria, & etiam intellectu opponit electo locum habere: ac quò ad intentionem cõstitutionis ipsius manifestum & euidens, idem supponere declaramus.

Declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatũ papæ, donec possent resistere. Ioan. And.

Cæterùm canonicos cuiusuis ecclesiæ, qui statutum fecerũt solenniter, & iuramẽto firmarunt, ꝙ ecclesiam suam, & seipsos contra omnes impetrantes canonicatum ipsius ecclesiæ defenderent vsque ad ius vel sententiam, quantum possent ad iudicium domini papæ, vel specialis mandati eiusdem: & quod cõmunibus expensis, ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret: & quòd quãdiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesiæ defensionem huiusmodi, & oppositionẽ vellet prædicto modo subire, alij canonici non possent, nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrantem: conspiratores & coniuratores contra sanctam Romanam ecclesiam, ac libertatem, obedientiam & authoritatem ipsius decernimus, & eosdẽ tanquam

quam conspiratores ac coniuratores, secundum sanctiones canonicas puniendos.

Statutum de non recipiendo aliquem ad papæ mandatum: multis ex causis est detestabile & illicitum. h. d.

Statutum quoq; ipsum (quod capitulo prælibato & singulis eius personis libertatem, obedientiam eidem ecclesiæ Romanæ debitam exhibendi saltem vsque ad sententiam & pontificum Romanorum iudicium, seu speciale mandatum liquidò interdicit, promptum futurorum grauaminum & expensarum discrimen ingerens, contra legitimas sanctiones laudabile votum execrantium lites vetat: iniustam litem mouere compellit, iniquæ controuersiæ, seu liti cedendo: bonam fidem seu cõscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccandum) conspirationem & coniurationem continere contra libertatem & authoritatem sedis apostolicæ manifestè: ac aliàs detestabile prorsusq; illicitum reputamus.

Idem.

Constitutio amplissima pœnæ cunctas declarans hæsitationes, quæ circa diui Francisci regulam cõtingere possunt: præsertim an fratres minores (quos cordigeros vocant) illius regulæ professores sint ad omnia euangelii consilia obligati. Et vtrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legataq; sibi relicta agnoscere valeant: cum multis aliis ambiguitatibus hic luculentissimè resolutis. *Capitulum. iii.*

Exiit qui seminat seminare semen suum. De sinu patris in mundum veste, scilicet humanitatis indutus dei filius Iesus Christus, verbum euangelicum saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terram semen suum doctrinam euangelicam sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes saluare venerat: qui tandem seipsum deo patri pro salute omnium in redemptionis humanæ precium immolauit. Licet autem hoc semen in singulos communicatiua dei charitate dispersum, aliud ceciderit secus viam, super corda scilicet dæmonum suggestionibus peruia: aliud supra petram, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas, corda scilicet hominum diuitiarum solicitudinibus lacerata. Et ideo vnum prauis affectibus conculcatum: aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum verò legitur inordinatis solicitudinibus suffocatum. Aliud tamẽ mite cor, & docile terra bona suscepit, hoc est minorum fratrũ mitis & docilis

docilis in paupertate ac humilitate per almum Christi confessorem Franciscum radicata religio: qui ex illo vero semine germinans germen illud, per regulam sparsit in filios, quos sibi & deo per suum ministerium in obseruatione euangelij generauit. Isti sunt filij, qui docēte Iacobo verbum æternum dei filium insitum humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens saluare animas in mā suetudine susceperūt. Hi sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ euangelico fundatur eloquio: * vitæ Christi roboratur exemplo: fundatoris militantis ecclesie, apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. Hæc est apud deum & patrem munda & immaculata religio, quæ descēdens à patre luminum per eius filium exemplariter & verbaliter apostolis tradita, & deinde per spiritum sanctum beato Francisco, & eum sequentibus inspirata: totius in se quasi continet testimonium trinitatis. Hæc est, cui, (attestante Paulo apostolo) nemo de cætero debet esse molestus: quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmauit, volens institutorem ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri. Sed nec sic cōtra fratres ipsos minores & regulā hostis antiqui cessauit astutia, quin potius contra eos nitens superseminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracūdia, & indiscreta inscitia concitauit: mordentes fratres & eorum regulam, quasi illicitam, inobseruabilē, & discriminosam caninis latratibus lacerantes, non attendentes hanc sanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis salutaribus institutā, apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos pontifices * approbatam, & etiam per sedem apostolicam confirmatam, tot diuinis testimoniis communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris * in obseruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit asscribi.

Nō tamē p oia, vt i extra uag. quorundā. §. adhuc. Fonta.

** Honoriū.iii. In no.iii Gregoriū. ix. Fonta.*

**quos ponit An. circa fin. iii. partis suæ chronica.*

Ac nouissimè, quasi diebus istis per piæ memoriæ Gregorium papā.ix. prædecessorē nostrum approbatam esse ex euidenti vtilitate, quam de ipsa cōsequitur vniuersalis ecclesia in generali Lugduneñ. concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, imò profundius cogitamus, sicut pensare debent subtilius cæteri catholicæ fidei professores: quia ipse deus ordinem prædictum & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præseruauit, ꝙ nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso degentium constrauit: quin potius in vigore regulari cōcrescant & amplientur, in suorum obseruantia mandatorum. Verūtamen, vt ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus)

bus)distincta & pura vigeat: claritate, & sicut fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis filiis generali & nonnullis aliis prouincialibus eiusdé ordinis ministris, qui in capitulo ipso côuenerant, in nostra præsentia constitutis, cùm ad plenam obseruationem regulæ eiusdem in vigore spiritus eorum feruere noscatur intentio. Visum est nobis (vt mordacibus huiusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipsa regula videri poterát dubia declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata pleniori claritate differere: in aliquibus etiam regulam ipsam contingentibus puritati eorundem conscientiæ prouidere. Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipsum affectus nostros *ereximus in illis succedendo: cum aliquibus eiusdé confessoris socijs, quibus eius vita & conuersatio nota erat: super ipsa regula & sancta ipsius beati Francisci intentione frequéti collatione tractauimus. Et tandem cardinalis ac postmodum eiusdem ordinis per prædictam sedé gubernator & protector & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in apostolatus officio: tam de pia intentione confessoris prædicti, quàm de iis, quæ regulam ipsam & eius obseruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, nostros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eosdem prædecessores approbata & declarata esse noscuntur: quàm etiam ipsam regulam & eam contingentia, maturitate plena discussimus. Nõnulla in præsenti serie statuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, ædidimus, & concessimus. plura etiam ordinando seriosius & clarius, quę infrascriptis articulis plenius exprimuntur. In primis, quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæsitatur, an fratres eiusdem ordinis, tam ad consilia quàm ad præcepta euangelij teneãtur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur: Regula & vita minorum fratrum hæc est: scilicet domini nostri Iesu Christi sanctum euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo, quòd in eadem regula continetur sic: Finito verò anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare: tum etiã, quia in fine ipsius regulę continentur hæc verba, paupertatem, & humilitatem, ac sanctum euangeliũ domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus obseruemus. Licet feli. recor. Grego. pa. ix. præde. no. hunc articulum & nõnullos alios eiusdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel

** Idé dicit Io. xxii. ĩ extrauag. quorũdã. ver. nũc verò. post prin. Fonta.*

mordaces insultus, & multorum postea emergentium casuum considerandos euentus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur. Nos obscuritatem ac insufficientiam huiusmodi præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare. Dicimus, quòd cùm in principio regulæ non absolutè, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita minorum fratrum hæc est: scilicet domini nostri Iesu Christi sanctum euangelium obseruare, viuendo in obediẽtia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadé regula multum arctè prosequitur, & nihilominus alia nonnulla subnectit præcipiendo, prohibendo, cõsulendo, monendo, hortando, & sub aliis verbis, ad aliquem modorũ reducibilibus prædictorum: de intentione regulæ liquere valet apertius: vt illud, quod in ꝓfessione, quasi absolutè subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare. & quod in fine subiũgitur, & sanctum euangeliũ domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus obseruemus: totum ad ipsius regulæ modificatum vel determinatũ seu specificatum principiũ reducatur: videlicet ad obseruantiam euãgelij (vt prædicitur, per ipsam regulam in illis tribus modificatam vel determinatam, seu specificatam. Cùm non sit verisimile ipsum sanctum verbum, ab ipso semel cũ quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatum: licet quasi succinctoriè repetitum voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatione sine certa causa carere. Et vtriusq; iuris argumenta nos doceant, ea quæ in principio ad medium & ad finem: illa verò, quæ in medio ad finem atque principium, & ea, quæ in fine ad vtrũque vel eorum alterum sæpe referri. Et dato, ꝙ absolutè diceretur omnino, promitto sanctum euangelium obseruare, non professor huiusmodi intenderet se ad omnem consiliorum obseruantiam obligare: quod vix aut nunquam posset ad literam obseruare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur. Clarè videtur promissionem huiusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi: nisi vt obseruantia euãgelij, sic sicut tradita reperitur à Christo, videlicet, ꝙ præcepta vt præcepta, & consilia vt cõsilia à promittentibus obseruentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem beatus Frãciscus in serie sui processus in regula patẽter ostendit: cũ aliqua euangelica consilia indicat, vt consilia sub verbis monitionis, exhortationis

exhortationis & consilij, nonulla verò sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, ꝙ non fuit loquentis intentio *ꝙ fratres ex professione huiusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta euangelica tenerentur, sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis conscientias plenariè serenãdas declaramus, quod ex professione eiusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum euangelica obseruanda consilia sunt adstricti, quæ in ipsa regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollẽtibus exprimuntur. Ad nonulla verò alia per euangelium data cõsilia eo magis, secundum exigentiam sui status tenentur plus q̃ cæteri Christiani, quo per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodo assumpserunt se obtulerunt domino holocaustum medullatum per contemptum omniũ mundanorũ.

Ecce ex verbis colligitur intentio. Fonta.

Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continentur, tã præcepta quàm consilia, quàm cætera ex voto professionis huiusmodi, non aliter tenentur, q̃ eo modo, quo in regula ipsa traduntur: vt scilicet teneantur ad eorũ *obseruãtiam, quæ in eadem regula ipsis sub verbis obligatoriis indicuntur. Cæterorũ verò obseruantiam, quæ sub verbis monitoriis, exhortatoriis, informatoriis, & instructoriis, seu quibuscũq; aliis continentur: eatenus magis cõdecet de bono & æquo eos prosequi, quo imitatores tanti patris effecti Christi semitas elegerunt. Porrò cùm ipsa regula expresse contineat, ꝙ fratres nihil sibi appropriẽt, nec domum, nec locũ, nec aliquam rem: sitq; declaratũ per eundem prædecessorem nostrũ Gregorium.ix. & nõnullos alios hoc seruare debere, tam in speciali, quàm etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnauerit astutia, ne fratrum eorũdem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus lacceretur: dicimus, ꝙ abdicatio proprietatis huiusmodi omniũ rerum non tam in speciali, quàm etiam in communi propter deũ meritoria est & sancta: quam & Christus viã perfectionis ostẽdens, verbo *docuit & exemplo firmauit: quamq; primi fundatores militantis ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserant, volẽtes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos deriuarunt. Nec his quisquã putet obsistere, ꝙ interdũ dicitur Christum loculos habuisse: nã sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, ꝙ interdum infirmorũ imperfectionibus cõdescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorũ infirmas semitas nõ damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis:

Verba obligatoria sũt: teneãtur: habeant, & alia declarata ĩ cle. exiui. §. vt autem hæc. §. pertera cũ. Fonta.

Extrauag. quia querũdã. declarat hæreticũ asserere, quòd Christꝰ nec in speciali, nec ĩ cõi proprium habuerit. Fonta.

sic & in nonnullis aliis infirma humanæ carnis assumens (prout euangelica testatur historia) non tantū carne, sed & mente cōdescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existēs, in nostris factus humilis: in propriis permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni conformes inducitur, q̄ à summæ perfectionis rectitudine non curuatur. Egit nāque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma sicut interdum & in fuga patet & loculis: sed vtrūque perfectè perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat: qui tandē mori voluit pro vtrisque. Nec quicquā ex his insurgat erroneè, q̄ taliter propter deum proprietatem omnium * abdicantes tāquam homicidæ sui vel tentatores dei viuendi discrimini se cōmittant: sic enim seipsos cōmittant diuinę prouidētiæ in viuendo, vt viā non contēnant prouisionis humanæ: quin vel de iis, qui offerūtur liberaliter, vel de iis, q̄ mēdicātur humiliter, vel de iis, quę cōquirūtur per laboriciū sustentētur. qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. Profectò si (iuxta promissum saluatoris) nunquam deficiet fides ecclesiæ: per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur * ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidem vbi (quod non est aliquatenus præsumendum) hęc cuncta deficerent, sicut nec cæteris: sic nec ipsis fratrib⁹ iure poli in extremæ necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa preccluditur: cū ab omni lege extrema * necessitas sit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renūciationem vsus rerum cuiquam videatur inducere. nam cùm in rebus temporalibus sit cōsiderare præcipuum, proprietatem, possessionem, vsumfructū, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tāquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium: nulla prorsus potest esse professio, quę à se vsum necessariæ sustentationis excludat: verùm condecens fuit ei professioni, quæ spōte deuouit Christū pauperem in tanta paupertate sectari, omniū abdicare dominium & rerum sibi concessarum necessario vsu fore contentā. Nec per hoc, quòd proprietatem vsus & rei cuiusque dominiū à se abdicasse videtur, simplici vsui omnis rei renunciasse conuincitur: qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum: in vtendo præbet vtentibus nihil iuris: quinimmo necessariarum rerum, tam ad vitæ sustentationem, quàm ad officiorum sui status executionem (excepto

*vide hic quæst. vesperialem Almain. doc. Parisiēsis. Fō.

* Imò possunt laici compelli officio iudicis eleemosynas facere. gl. c. i. dist. i. c. domino sctō. l. dis. c. exigunt i. q. vii. Abb. c. i. de emp. et vē. Font.

* De cōsecra. dist. i. sicut. et .j. e. dis. iiii. ca. factū. c. quod nō est. cū glo. de reg. iu. Fonta.

(excepto quod de pecunia infra subiungitur)moderatus vsus: sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodam concessus est fratribus: quibus rebus fratres licitè vti possent durante concedentis licentia, & iuxta id, quod in præsenti serie continetur. Nec his obuiare dinoscitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humanè constituit: videlicet non posse vsum vel vsumfructū à dominio perpetuo *separari: quod ne dominium dominis (semper abscedēte vsu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciēs ista decreuit. Retentio nāque dominij talium rerum cum concessione vsus facta pauperibus, non est infructuosa domino, cùm sit meritoria ad æterna & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profectò non fuit confessoris Christi regulā instituentis intentio: quinimmo contrarium in ipsa cōscripsit, contrarium viuēdo seruauit, cùm & ipse temporalibus ad necessitatem vsus fuerit, & in pluribus locis in regula vsum talem licere fratribus manifestet. Dicit nāque in regula, quòd clerici faciant diuinum officium, ex quo habere poterunt breuiaria: ex hoc patenter insinuās, quòd fratres sui habituri essent vsum breuiarij & librorum, qui sunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quòd ministri & custodes pro necessitatibus infirmorum, & aliis fratribus induēdis: per amicos spirituales solicitam curam gerant, secundum loca & tēpora, & frigidas regiones: sicut eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad ocium euitandum: dicit quòd de mercede laboris, pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiant. In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro eleemosynis confidenter. Habetur etiam in eadem regula, quòd in prædicatione, quam fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad vtilitatem & ædificationē populi: annunciando eis vitia, & virtutes, pœnam & gloriam. Sed cōstans est, ꝙ hæc præsupponunt scientiam: scientia requirit studium: exercitium verò studij conuenienter haberi non potest, sine vsu librorū. Ex quibus omnibus satis claret ex regula ad victum, vestitum, diuinum cultum & sapientiale studium: necessarium rerum vsum fratribus esse concessum. Patet itaq; sanè intelligentibus ex prędictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi non solum obseruabilem posibilem & licitam: sed meritoriam & perfectam, & eo magis meritoriam quo per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter deū (sicut prædicitur) elongantur. Ad hæc cùm fratres ipsi nihil sibi

*Vide. l. om. ff. de vsufruc. l. antiquas. C. eo. Fō.

in speciali acquirere, vel eorum ordini possint etiam in communi, & cũ aliquid propter deum ipsis offertur, cõceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intẽtio, vt rem huiusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfectè concedat, donec auferat: à se abdicet, ac in alios trãsferre cupiat propter deum. nec sit persona, in quam loco dei congruentius huiusmodi rei dominium transferat, quàm sedes præfata vel persona Ro. pont. Christi vicarij, qui pater est omnium & fratrum minorũ nihilominus specialis. Ne talium rerum sub incerto videatur esse dominium cũ patri filius suo modo, seruus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant, omnium vtensilium & librorum, ac eorum mobiliũ præsentium & futurorũ, quæ & quorum vsumfructum, scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere proprietatẽ & dominiũ (quod & ferè Inno. papa. iiij. præde. noster fecisse dignoscitur) in nos & Romanã ecclesiam plenè & liberè pertinere hac præsenti cõstitutione in perpetuum valitura sancimus. Præterea loca empta de eleemosynis diuersis & oblata seu cõcessa fratribus, sub quacũque forma verborum (licet fratres sibi cauere debeant, quòd huiusmodi verbis statui suo incompetentibus non vtantur) à diuersis seu pro indiuiso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habentibus, in quibus ipsi possidentes pro indiuiso, seu certas partes habentes nihil sibi in oblatione seu cõcessione huiusmodi reseruarint: similiter & in ius & dominium ac proprietatem nostram & ecclesiæ prædictæ eadem authoritate suscipimus. Loca verò seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona vel collegio vel ipsis fratribus ex integro concedenda seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseuerante tantum voluntate cõcedentis inhabitent. Ac illa liberè præter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cœmeteriũ, quæ tam ad præsentia, quàm ad futura in ius ad proprietatem nostram & prædictæ Romanæ ecclesiæ simili modo & authoritate recipimus: mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis, vel præfatæ Romanæ ecclesiæ retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro seu ipsius Romanæ ecclesiæ recipiantur assensu. & si in eisdem locis reseruauerit dominium, sibi in concedendo concedens, præter inhabitationem fratrum speciale* dominium in ius ecclesiæ sæpedictæ non transeat: sed potius plenè liberum maneat concedenti. Insuper nec vtensilia, nec alia præter eorum vsum ad necessitatem

* *Aliàs, tale.*

ad neceſsitatem & officiorum ſui ſtatus executionem (nō enim omnium rerum vſum habere debent, vt dictum eſt) ad vllam ſuperfluitatem, diuitias, ſeu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad theſaurizationem, vel eo animo, vt ea diſtrahant, ſiue vendant, recipiant, nec ſub colore prouidentiæ in futurum: nec alia occaſione: quinimo in omnibus appareat in eis, quo ad dominium omnimoda abdicatio, & in vſu neceſsitas. Hoc autem ſecundum exigentiam perſonarum & locorum, miniſtri & cuſtodes ſimul & ſeparatim in ſuis adminiſtrationibus & cuſtodiis cum diſcretione diſponant: cum de talibus interdum perſonarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circunſtantiæ plus minúſve ac aliter prouideri requirãt. iſta tamen ſic faciant, quòd ſemper in eis & eorum actibus paupertas ſancta reluceat: prout ipſis ex eorum regula inuenitur indicta. Cæterum cum in eadem regula ſit ſub præcepti diſtributione prohibitum, ne fratres recipiant per ſe vel per alios denarios vel pecuniam vllo modo: idq́ue fratres in perpetuum ſeruare cupiant, & velut iniunctum neceſſe habeant adimplere: ne ipſorum puritas in huiuſmodi obſeruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conſcientiæ aliquibus aculeis ſtimulentur, Articulum iſtum propter detrahentium morſus profundius, quàm noſtri prædeceſſores fecerint aſſumentes, ac ipſum clarioribus determinationibus proſequentes: dicimus in primis, quòd fratres ipſi à mutuis contrahendis abſtineant, cum eis mutuum contrahere (ipſorũ ſtatu conſiderato) non liceat*: poſsint tamen ipſi pro ſatisfactione facienda pro eorum neceſſitatibus, quæ pro tempore occurrerint (ceſſantibus eleemoſynis, de quibus ſatisfieri commode tunc non poſſet) citra cuiuſlibet obligationis vinculum dicere, quòd per eleemoſynas & alios amicos fratrum ad ſolutionem huiuſmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo caſu procuretur à fratribꝰ, quòd ille, qui dabit eleemoſynam, per ſe vel per alium non nominandum ab ipſis ſi fieri poterit. Sed ab eo potius iuxta ſuum beneplacitum aſſumendum: huiuſmodi ſatisfactionem faciat in totum vel in partem: prout ſibi dominus inſpirabit. Si tamen ipſe hoc nollet facere, vel non poſſet, vel quia receſſus eius immineat, aut quia quibus hoc velit committere notitiam non habet fidelium perſonarum, ſeu quacunque alia occaſione vel cauſa: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipſius obſeruantia maculatur: ſi fratres ipſi alicuius vel aliquorum ſibi curent dare notitiam, vel aliquos ſeu aliquem nominare, aut etiam præſentare: cui vel quibus ſi eleemoſynam facienti placuit, committi poſsit executio præ-

** quia ibi de meo fit tuũ. q̃d p̃ nomẽ fratri minori non conuenit & hãc prouiſionẽ circa pecuniã approbat cle. exiui. ibi vide à. §. Porrò, vſque ad. §. proinde. Font.*

 dictorum:

dictorum, ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infra scriptis. Ita tamen, quòd penes ipsum dantem dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam semper vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam plene, libere, ac integre remanentib⁹, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatam vel non nominatam ab eis cuiuscunque conditionis existat, in iudicio, vel extra actionem, persecutionem, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercunque persona prædicta in commissione huiusmodi se habeat: liceat tamen fratribus suas necessitates insinuare, ac specificare, vel exponere personæ prædictæ, ac eam rogare, quòd soluat*. Possint etiam personam eandem exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commissa se habeat, & animæ suæ saluti in commissa, sibi executione prouideat. Ita tamen, quòd ab omni eiusdem pecuniæ administratione seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (vt prædictum est) fratres abstineant omnimodo. Si vero personam huiusmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quo minus per se possit exequi, quod prædicitur) contigerit per absentiam, infirmitatem, voluntatem, seu locorum distantiam, ad quæ ipse nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio facienda, vel per occasioné aliam impediri: liceat fratribus cum conscientiæ puritate quandam aliam personam subrogandam ad præmissa in nominando & aliis (si ad primum danté non possint vel nolint habere recursum) cum ista persona facere, sicut supra proxime declarauimus eis licere cum prima. duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (vt dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere: cum prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circunstantias alias casus emergeret, in quo videretur plurium personarum subrogandarum ministerium opportunũ: liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negocij qualitatem (seruato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu præsentare ad istud ministeriũ exequendum. Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus, non solum illis, pro quibus iam esset solutio, seu satisfactio facienda (vt superius proxime dictum est) sed etiam imminentibus, siue tales necessitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, siue tales licet paucæ comparatiuæ, quarum prouisio ex sui cõditione necessario tractũ* temporis habet: vt in libris

** Quid de hæredibus talis personæ: vide infra eo. §. in eo casu. Fol.*

** tractu.*

in libris scribendis, ecclesiis seu ædificiis ad vsum habitationis ipsorum construendis, libris & pannis in locis remotis emendis, & aliis similibus, si quæ occurrerint cum moderamine supradicto salubriter prouideri. Sic in istis necessitatibus clare distinguimus: sic in eis fratres posse tute & salua conscientia procedere declaramus: videlicet vt ingruenti vel imminenti necessitate, quæ breui tempore, vel quę interdum ex aliquibus circunstantiis non sic breui (vt supra in proximo casu dictum est) valeat expediri: tam quo ad dantem eleemosynam, quàm quo ad nominatum vel substitutum in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proxime declarauimus) procedatur. In ea vero necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (vt prædicitur) tractum temporis habet innexum, quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantiæ locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circunstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata frequenter casus acciderent, in quibus ad expeditionem necessitatis huiusmodi oporteret, quòd per diuersas man⁹ & personas transiret pecunia necessitati huiusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominũ principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum habere notitiam: declaramus & dicimus, quòd in hoc articulo præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint breui tempore vel interdum non breui (vt supra exprimitur) expediri (vt prædiximus obseruandos, ad obseruandam ipsius regulæ ac professorum eius omnimodam puritatem. Quòd si præsto sit eleemosynæ huiusmodi elargitor, vel eius nuncius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi prædicatur à fratribus, quòd sibi placeat vt (dominio talis pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam penes ipsum semper vsque ad conuersionem * ipsius in rem deputatam libere remanente, vt in aliis duobus casibus superius dictum est) per quorumcunque manus pecunia seu eleemosyna ipsa tractetur, siue personas ab eo vel à fratribus nominatas totum suo consensu: voluntate ac authoritate procedat, quo assensum suum præbente prædictis: secure fratres re empta vel acquisita de illa pecunia, per quemcunque (iuxta modum annotatum superius) vti possint. Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem ac in perpetuum valitura prouisionis serie, declaramus, quòd fratres (præfatis modis vt prædicitur circa pecuniam in

* Quo pro- baturilla, vide Bar. in.l. ciuitas .ff. si cer.pe.docto.authẽ. hoc ius porrectum.C. de sacro. san. eccle. Fonta.

niam in supportandis eorum præteritis & ingruentibus necessitatibus obseruatis) non intelligantur nec dici possint per se vel per interpositam personam pecuniam recipere, contra regulam vel professionis sui ordinis puritatem: cum manifesto pateat ex præmissis ipsos fratres non solum à receptione, proprietate, dominio siue vsu ipsius pecuniæ: verũetiam à contractione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo vero casu quando (anteq̃ ipsa pecunia in licitũ rei habendæ vel vtendæ cõmercium sit conuersa) concedentem pecuniam mori contigerit: si concedens in concedendo dixerit vel expresserit, quòd persona deputata pecuniam ipsam in necessarium vsum fratrum expenderet: quicquid de ipso concedente viuendo vel moriendo contingeret, siue concedens huiusmodi hæredem reliquerit siue non: possint fratres ad personam deputatam (non abstante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere*: sicut poterant ad ipsum dominum concedentem. Quia vero puritatem ipsius ordinis intima cordis affectione zelamur: cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (vt prædicitur) per aliquam pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari possit à fratribus, quòd si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) superer it, consentiat ipse concedens, quòd residuũ præfatæ pecuniæ in res alias pro aliis ipsorum fratrum prędictis necessitatibus conuertatur, quo nõ consentiente prædictis ipsum residuum (si quod fuerit) restituatur eidem.

** obseruatis mõ & forma. §. ita tamen supra eo. Fonta.*

Caueant tamen fratres, quòd solicite se coaptent: vt non plus scienter concedi consentiant, quàm verisimiliter æstimari possit rem necessariam, pro qua pecunia ipsa conceditur valituram. Et quia prædictorum seriosa expositione à dante vel recipiente de facili possit errari: vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hincinde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu à sane intelligente percipitur, præsentis ac in æternum valituræ constitutionis serie lucidamus, volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd semper quando pecunia fratribus ipsis mittitur vel offertur (nisi expresse per mittentem vel offerentem aliud exprimatur) prædictis modis prorsus oblata intelligatur & missa. Non enim verisimile est aliquem eleemosynæ suæ sine expresione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel illi, quorum necessitatibus intendit per donum huiusmodi prouideri, vel effectu doni vel suæ conscientiæ puritate fraudentur. Ad hæc quia fratribus ipsis interdum in vltimis voluntatibus sub

diuersis

diuersis modis nonnulla legantur, nec expresse, quid de his agédum sit, in regula vel prædecessorum nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterum prouidendo legantibus, & fratrum conscientiis præcauendo declaramus, ordinamus, & dicimus, quòd si testator modum, secundum quem fratribus (eorum conditione inspecta) recipere non liceret, exprimat in legando: vt si legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo seruaret: à tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abstineant. Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit: vt si diceret, lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendendam: vel domum, agrum, vineam & similia: ad hoc, quòd per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de rebus ipsis accepta in ædificia vel alia fratrum necessaria conuertatur, aut in legando similibus modis vel verbis vtatur: In hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantnm ad fratres seruari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniariis eleemosynis declaratum. Ad quæ legata soluenda tam hæredes testatorum: quàm executores se liberales exhibeant. * Et etiam prælati & seculares, quibus de iure vel consuetudine prouisio ista competeret (cum expedierit) se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam & nos etiam per modos licitos & fratrum regulæ congruos intendimus prouidere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum destituatur intentio: ac ipsi fratres pauperes opportunis auxiliis non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur: in hoc legato sic indeterminate relicto in omnibus & per omnia intelligi ac seruari volumus, & in perpetuum præsenti constitutione iubemus, quod supra in pecunia seu eleemosyna fratribus indeterminate oblata vel missa voluimus, ac expressimus obseruari: videlicet vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum: ita quòd nec legans merito nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur. Quia vero libros & alia mobilia, quibus tam ordo, quàm fratres vtuntur, quorum dominium (cum non sint dominij aliorum) ad præfatam ecclesiam specialiter spectare dinoscitur: interdum contingit seu expedit vendi vel etiam commutari: fratrũ vtilitatibus & eorum conscientiis prouidere volentes, eadem authoritate concedimus, vt commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum vsum fratrib⁹ licet habere de generalium

**no. quòd iudex secularis interponit se circa legata pia. F.*

generalium & prouincialium ministrorum in suis administrationibus coniunctim vel diuisim authoritate procedat: quibus etiã de dispositione vsus taliũ rerũ cõcedimus ordinare. Si verò res huiusmodi æstimato precio vendi contingat: cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniã (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia seu precium recipiatur & expendatur in rem licitam: cuius vsum fratribus licet habere per * procuratorem à præfata sede vel à cardinali: gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum iuxta modum in superioribus necessitatibus præteritis & ingruẽtibus ordinatum. De vilibus * autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex præsenti nostra concessione fratribus (pietatis seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obtenta super hoc prius seperiorum suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali vel in prouincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus & earum valore, quàm præfata licentia scilicet, à quibus & qualiter sit habenda extiterit ordinatũ: intra & extra ordinem aliis elargiri. * Licet autem contineatur in regula, quòd fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituentis intentio, quòd necessitate cessante pluribus non vtantur: declaramus, quòd possint fratres de licentia ministrorum & custodum coniunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis cum eis videbitur (pensatis necessitatibus & aliis circũstantiis, quæ secundum deum & regulam attendendæ videntur) vti pluribus, nec per hoc videantur à regula deuiare: cum etiã in ipsa dicatur expresse, quòd ministri & custodes de infirmorum necessitatibus & fratribus induendis solicitam curam gerant, secundum loca & tempora & frigidas regiones. Et quantumquam prædicta regula contineat, quòd de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum ministri tantum & custodes solicitam curam gerant: & dictio illa tantum adeo ministros & custodes in hac cura perstringere videatur, ꝙ ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen solicite considerare nos cõuenit & tempus regulæ institutæ, quo fratres isti ad comparationẽ præsentem numero pauci erant, & forsan ministri & custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulæ vel ipsis ministris & custodibus impossibilitatis iugum voluisse præfigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quòd ipsi

Tales procuratores reuocãtur per extrauag. ad conditorẽ. §. rursus. Fon.

Quõ cõsideratur vilitas rei. glo. est in verbo, vilitas. in Cle. exiui. eo. Fon.

Vide Cle. exiui. §. præterea. & extrauagan. quorũdã. §. in primis. Fon.

ipsi ministri & custodes possint per alios huiusmodi curæ solicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curam huiusmodi, quæ præfatis ministris & custodibus præcipue incumbit ex hac regula, cum sibi ab illis commissa fuerit gerere diligenter. Continetur quoque in regula, quòd fratres, quibus gratiam dedit dominus laborandi, laborent fideliter & deuote. Ita quòd (excluso ocio animæ inimico) sanctæ orationis & deuotionis spiritum nō extinguant. Quia verò ex verbo isto fratres ipsos de ociositate vitæ & de regulæ transgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes, declaramus, quòd consideratis verbis prædictis & forma seu modo loquēdi, sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, non videtur eā fuisse instituentis intentio, quòd vacātes studio vel diuinis officiis & ministeriis exequendis manuali labori seu operationi subiiceret: vel ad hoc illos arctaret. Cum exemplo Christi multorum sanctorum patrū labor iste spiritalis tanto illi præponderet, quāto, quæ sunt animæ corporalibus præferuntur. Ad alios verò, qui se in prædictis spiritalibus operibus non exercent,* nisi tales aliorum fratrum licitis seruitiis occupentur (ne ociose viuant) verba prædicta declaramus extendi. Nisi & tales tam excellentis, & notabilis contemplationis & orationis existerent, quòd merito propter hoc non essent à tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahendi. fratres enim quicunque studio vel diuinis ministeriis non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel aliis diuinis officiis & ministeriis vacantium seruitiis inhærentes tantum, pro seruitiis eisdem cum ipsis, quibus seruiunt sustentari merētur: quòd astruitur illa æqua lege, qua strenuus pugnator ille Dauid iuste decreuit, videlicet, quòd descēdentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas, portio æquaretur. Verum, quia expresse continetur in regula: quòd fratres non prædicent in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulæ, & nihilominus authoritatem apostolicæ plenitudinis conseruantes, dicimus, quòd prædictum verbum ad literam sicut regula ipsa protulit, obseruetur: nisi per sedem apostolicam circa hoc pro vtilitate populi Christiani sit concessum vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiā ordinetur.* Et quia in eodem capitulo regulæ immediate subiungitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à ministro generali fuerit examinatus & etiam approbatus: ac ab eo prædicationis officium sibi sit concessum. Nos & statum præteritum ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in ampliato fratrum

**Hoc est, nō concionantur ad plebē, non psallunt, nō legunt. Fon.*

**Nota bene quòd papa pōt constituere expresse contra constitutionē alicuius sācti: etiā si vita & constitutio sua sit per alios pōtifices approbata. Fon.*

fratrum numero ac vtilitatem animarum (vt condecet) aduertentes: concedimus nedum generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere licentiam prædicandi, quatenus personæ idoneitatẽ & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, prout in regula continetur: verumetiam prouinciales ministri hoc possint in capitulis prouincialibus cum definitoribus, quod etiam hodie obseruari dicitur, & in fratrum priuilegiis contineri: quam quidam licentiam præfati ministri reuocare & suspendere valeant & arctare: sicut & quando id eis videbitur expedire. Sed quoniam in desideriis nostris hoc geritur, vt ad dei gloriam salus proficiat animarum: ac dicto ordini, per quem iugiter ad amorẽ diuinum affectio Christianæ religionis accenditur: meritũ & numerus augeatur: concedimus & præsenti statuto firmamus licere, non solũ generali, sed etiam prouincialibus ministris personas fugientes à seculo in fratres recipere: quæ ministrorum prouincialium licentia per ipsum generalẽ (sicut expedire viderit) possit arctari. vicarij vero prouincialium ministrorum ex officio vicariæ licentiam hanc sibi nouerint interdictam: nisi per ministros eosdem (quibus hoc posse committere vicariis & aliis licere decernimus) hoc ipsis vicariis specialiter committatur. Caueant tamen ipsi prouinciales, quòd hoc non indiscrete, non passim sed sic considerate committant, vt illos, quibus hoc committi cõtigerit, fidelibus consiliis fulciant, quę omnia discrete procedant. Nec indifferenter omnes admittãtur ad ordinem: sed illi tantum, qui suffragantibus eis literatura, idoneitate, vel aliis circunstantiis possint vtiles esse ordini: sibiq; per vitæ meritum, ac aliis proficere per exemplum.

Insuper dubitantibus fratribus prædicti ordinis, an pro eo, ꝙ in regula dicitur, vt decedente generali ministro, à prouincialib⁹ ministris & custodib⁹ in capitulo pentecostes fiat electio successoris, omnium custodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) sufficere possit, vt aliqui de singulis prouinciis, qui vocem habeant aliorum, intersint. Taliter respondemus, vt scilicet singularum prouinciarum custodes vnum ex se constituant, quem cum suo prouinciali ministro pro seipsis ad capitulum dirigant: voces aut vices suas committentes eidem. Quod etiam constituerint per seipsos: statutum huiusmodi duximus approbandum. Quod idẽ prædecessor noster Grego. ix. in casu huiusmodi dicitur respondisse. Deniq; quia cõtinetur in regula supra dicta, quòd fratres non ingrediantur monasteria monacharum, præter illos, quibus à sede prædicta concessa

cessa fuerit licentia specialis: quamquam hoc de monasteriis pauperum monialium inclusarum fratres attentius intelligendum esse crediderint: cum eorum sedes praefata curam habeat specialem, & intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tempore regulae datae, viuente adhuc beato Fracisco, per prouinciales ministros fuisse credatur in generali capitulo declaratus: iidem fratres certificari nihilominus postulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum monasteris monialium praedictarum debeat intelligi? Nos vtiq; generaliter id esse prohibitum de quarumlibet coenobiis monialium respondemus: & nomine monasterij volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo, quod ad alia loca vbi homines seculares conueniunt, possunt fratres illi causa praedicationis vel eleemosynae petendae accedere, iis quibus id a superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum exceptis, seu pro praedictarum monasteriis inclusarum, ad quae nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licentia speciali: quod etiam ipsum idem praedecess. nost. Greg. ix. in eo casu dicitur respondisse. Caeterum sanctae memoriae cofessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa vltimum vitae suae (cuius mandatum ipsius dicitur testamentum) quod verba ipsius regulae non glossentur, & (vt verbis vtamur eiusdem) quod sic, vel sic intelligi debeat non dicatur: adiiciens, quod fratres nullo modo literas aliquas ab apostolica sede petant: & alia quaedam interserens, quae non possent sine multa difficultate seruari: propter quod fratres haesitantes, an tenerentur ad obseruantiam testamenti praedicti, dubitationem huiusmodi per eundem praedecessorem nostrum Gregorium nonum petierunt de ipsorum conscientiis amoueri: qui (sicut asseritur) attendens periculum animarum & difficultates, quas propter hoc possent incurrere, dubietatem de ipsorum conscientiis amouendo, dixit fratres ipsos ad ipsius mandati obseruantiam non teneri. quod sine consensu fratrum & maxime ministrorum, quos vniuersos tangebat obligare nequiuit, nec successorem suum quomodolibet obligauit: cum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa praesentem articulum nihil duximus innouandum.

* Ad hoc a nonnullis praedecesso. nostris Roma. ponti. circa declarationem ipsius regulae & ipsam regulam contingentia diuersas literas intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium praedictorum contra regulam ipsam & fratres quieuit insultus: nec per ipsas literas statui fratrum prouidere in multis, in quibus de nouo vel aliter necessario prouidendum esse multorum postea casuum contingentium experietia indicauit. Nos

** Vide hunc. §. & §. quia sub colore. authe. si qua mulier. C. de sacros. eccles. & Bald. l. non dubium. de leg. Fon.*

Nos itaque ne literarum huiusmodi & præsentis constitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas in prędictorum obseruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius, clarius, & certius eorum statui & obseruantiæ prædictæ regulæ consulatur in omnibus, & singulis illis articulis, quos constitutio ipsa continet, quanquàm ipsi vel eorum aliqui contineantur in aliis literis apostolicis supradictis. Hanc nostram constitutioné, declarationem, seu ordinationem tantum à fratribus ipsis præcise, ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruandam. Cum igitur ex prædictis & aliis per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & obseruabilis, nec vlli patens discrimini euidenter appareat: illa & omnia supra scripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam & suppleta, de apostolicæ potestatis plenitudine approbamus, confirmamus, & volumus existere perpetuæ firmitatis. In virtute obedientiæ districte præcipiétes, quod hæc constitutio sicut cæteræ constitutiones, vel decretales epistolę legatur in scholis. Et quia sub colore liciti nónulli contra fratres ipsos & regulam in legédo, exponendo, atque glossando possent dirum virus suæ iniquitatis effundere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diuersas & aduersas sententias producentes suis adinuentionibus deprauare: & opinionum diuersitas ac distortio intellectus multorum pios animos posset inuoluere, & à religionis ingressu multorũ corda subtrahere: talium detrahentium vitanda peruersitas cogit nos viam ipsis ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus præfinire. Itaque sub pœna excommunicationis & priuationis officij ac beneficij districtè præcipimus, vt pręsens constitutio cùm ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad literam: concordantiæ, contrarietates, seu diuersæ vel aduersæ opiniones à lectoribus seu expositoribus nullatenus inducãtur. Super ipsa constitutione glossæ non fiant (nisi forsan, per quas verbũ vel verbi sensus, seu constructio vel ipsa constructio quasi grãmaticaliter ad literam vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentem deprauetur in aliquo seu distorqueatur ad aliud, quàm litera ipsa sonat. Et ne secundum prædicta cótra detractores huiusmodi oporteat vlterius laborare: vniuersis ac singulis cuiuscunque præeminentiæ, conditionis, aut status districtè præcipimus, ne contra prædictam regulam & statum fratrum prædictorũ seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata dogmatizent, scribant, determinent

minent, prædicent, seu praue loquantur publicè vel occultè. Sed si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerserit, ad culmen prædictæ sedis apostolicæ deducatur, vt ex authoritate apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. Glossantes vero in scriptis constitutionem ipsam aliter, quàm eo modo, quem diximus, Doctores vero insuper & lectores dum docent in publico ex certa scientia & deliberatè intellectum constitutionis huiusmodi deprauantes, facientes quoque commentum, scripturas, seu libellos, ac ex certa sciētia & deliberatè determinātes in scholis, seu prædicantes contra prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus priuilegiis, vel indulgentiis, aut literis apostolicis, quibuscunque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quæ nolumus aliquibus in præmissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus se nouerint subiacere: à qua per neminem nisi per Romanum pontificem possint absolui.* Insuper tam istos contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quàm alios (si qui fuerint) contra præmissa vel eorum aliquod veniētes, ad sedis memoratæ volumus deduci notitiam: vt quos prouisus modus æquitatis non arcet à vetitis: compescat rigor apostolicæ vltionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ordinationis, concessionis, & dispositionis, suppletionis, approbationis, confirmationis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei & beatorum Petri & Pauli, & apostolorū eius se nouerit incursurum. Datum Siriani. xviij. Kalendas Septembris. Pontificatus nostri, anno secundo.

** In isto ver. not. quòd papa potest sibi rebellātes excommunicare. & vltra adhuc aliter punire. Fon.*

Bonifacius octauus.

Exceptis cellis alicuius monasterii, quid appellatio cellæ significet, hic ostendit. Ioan. And. *Capitulum. iiii*

PRiuilegium monasterio tuo concessum, vt monachi siue fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus habitantes, ab alio, quàm à papa, vel eius legato excommunicari, aut suspendi, vel ipsæ cellæ interdicto supponi non possint: non fratres in prioratibus, ecclesiis, seu capellis eiusdē monasterij cōmorantes, aut ipsos prioratus ecclesias vel capellas ab ordinariorum iurisdictione in aliquo, sed residentes tantum in cellis,

& cellas ipsas (hoc est loca secreta & solitaria: quæ ab hominũ separata conuictu sunt ad contemplandum & deo vacandum specialiter deputata) defendat.

Idem.

Priuilegiato aliquo, vt possit conferre beneficia clericorũ suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit. Ioannes Andreas. *Capitulum. v.*

SIcut nobis significare curasti, tibi gratiosè concessimus, vt beneficia clericorum tuorum cedentium, vel decedentiũ posiis conferre: quódq; iidẽ clerici præbendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesiis personaliter residerent.

Verum quia dubitas, qui clericorum tuorũ appellatione debeant contineri: Breui respondemus oraculo, quòd illos in his & similibus casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te non quæsiti, propterea vel recepti sine fraude & fictione qualibet vere tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis continuè domestici commensales. Etiam si quos ex illis aliquando pro tuis gerendis negociis abesse contingat.

De regulis iuris.

Bonifacius octauus.

Eneficium ecclesiasticum nõ potest licitè sine institutione canonica obtineri.

Idem. Regula. ij.

POssessor malę fidei vllo tẽpore nõ prescribit.

Idem. Regula. iij.

SIne possessione præscriptio non procedit.

Idem. Regula. iiij.

PEccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Idem. Regula. v.

PEccati venia non datur nisi correcto.

Idem. Regula. vj.

NEmo potest ad impossibile obligari.

Idem. Regula. vij.

PRiuilegiũ psonale psonã sequitur, & extinguitur cũ psona.

Idem. Regula. viij.

SEmel malus semper præsumitur esse malus.

Idem. Regula. ix.

RAtum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

Idem. Regula. x.

RAtihabitionem retro trahi, & mandato non est dubium comparari.

comparari.

Idem. Regula.xj.

CVm sunt partium iura obscura, reo fauendum est potius, quàm actori.

Idem. Regula.xij.

IN iudiciis non est acceptio personarum habenda.

Idem. Regula.xiij.

IGnorantia facti, non iuris excusat.

Idem. Regula.xiiij.

CVm quis in ius succedit alterius, iustā ignorantiæ causam censetur habere.

Idem. Regula.xv.

ODia restringi, & fauores conuenit ampliari.

Idem. Regula.xvj.

DEcet concessum à principe beneficium esse mansurum.

Idem. Regula.xvij.

INdultum à iure beneficium, non est alicui auferendum.

Idem. Regula.xviij.

NOn firmatur tractu tēporis, qđ de iure ab īitio nō subsistit.

Idem. Regula.xix.

NOn est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

Idem. Regula.xx.

NVllus pluribus vti defensionibus prohibetur.

Idem. Regula.xxj.

QVod semel placuit, amplius displicere non potest.

Idem. Regula.xxij.

NOn debet aliquis, alterius odio prægrauari.

Idem. Regula.xxiij.

SIne culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

Idem. Regula.xxiiij.

QVod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur: cùm habeat parêre necesse.

Idem. Regula.xxv.

MOra sua, cuilibet est nociua.

Idem. Regula.xxvj.

EA, quæ fiunt à iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

Idem. Regula.xxvij.

SCienti & consentienti non fit iniuria neque dolus.

Idem. Regula.xxviij.

QVæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

Idem. Regula.xxix.

QVod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Idem. Regula.xxx.

IN obscuris minimum est sequendum.

Idem. Regula.xxxj.

EVm, qui certus est, certiorari vlterius non oportet.

Idem. Regula.xxxij.

NOn licet actori, quod reo licitum non existit.

Idem. Regula.xxxiij.

MVtare consiliũ quis non potest, in alterius detrimentum.

Idem. Regula.xxxiiij.

GEneri per speciem derogatur.

Idem. Regula.xxxv.

PLus semper in se continet, quod est minus.

Idem. Regula.xxxxvj.

PRo possessore habetur, qui dolo desiit possidere.

Idem. Regula.xxxvij.

VTile non debet, per inutile viciari.

Idem. Regula.xxxviij.

EX eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare.

Idem. Regula.xxxix.

CVm qd ꝓhibetur, ꝓhibẽtur omnia, quæ sequuntur ex illo.

Idem. Regula.xl.

PLuralis locutio, duorum numero est contenta.

Idem. Regula.xlj.

IMputari non debet ei, pèr quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

Idem. Regula.xlij.

ACcessorium naturam sequi congruit principalis.

Idem. Regula.xliij.

QVi tacet, consentire videtur.

Idem. Regula.xliiij.

IS, qui tacet, non fatetur: sed nec vtique negare videtur.

Idem. Regula.xlv.

INspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerumque fieri consueuit.

Idem. Regula.xlvj.

IS, qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille vti debebit.

Idem. Regula.xlvij.

PRæsumitur ignorantia, vbi scientia non probatur.

Idem. Regula.xlviij.

Locupletari

LOcupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.
Idem. Regula.xlix.

IN pœnis benignior est interpretatio facienda.
Idem. Regula.l.

ACtus legitimi, conditionem non recipiunt neque diem.
Idem. Regula.lj.

SEmel deo dicatũ,nõ est ad vsꝰ humanos vlteriꝰ trãsferẽdũ.
Idem. Regula.lij.

NOn pręstat impedimẽtũ,quod de iure nõ sortitur effectũ.
Idem. Regula.liij.

CVi licet,quod est plus,licet vtique,quod est minus.
Idem. Regula.liiij.

QVi prior est tempore,potior est iure.
Idem. Regula.lv.

QVi sentit,onus,sentire debet commodum,& è contra.
Idem. Regula.lvj.

IN re communi potior est conditio prohibentis.
Idem. Regula.lvij.

COntra eum,qui legem dicere potuit apertius : est interpretatio facienda.
Idem. Regula.lviij.

NOn est obligatoriũ,cõtra bonos mores pręstitũ iuramẽtũ.
Idem. Regula.lix.

DOlo facit,qui petit,quod restituere oportet eundem.
Idem. Regula.lx.

NOn est in mora,qui potest exceptione legitima se tueri.
Idem. Regula.lxj.

QVod ob gratiã alicuius conceditur, non est in eius dispẽdium retorquendum.
Idem. Regula.lxij.

NVllus ex cõsilio,dũmodo fraudulẽtũ nõ fuerit,obligatur.
Idem. Regula.lxiij.

EXceptionem obiiciens,non videtur de intentione aduersarij confiteri.
Idem. Regula.lxiiij.

QVæ contra ius fiunt:debent vtiq; pro infectis haberi.
Idem. Regula.lxv.

IN pari delicto vel causa,potior est conditio possidentis.
Idem. Regula.lxvj.

CVm non stat per eum ad quẽ pertinet, quo minus conditio impleatur:haberi debet perinde ac si impleta fuisset.
Idem. Regula.lxvij.

QVod alicui suo non licet nomine: nec alieno licebit.
Idem. Regula.lxviij.

POtest quis per alium, quod potest facere per seipsum.
Idem. Regula.lxix.

IN malis promissis fidem non expedit obseruari.
Idem. Regula.lxx.

IN alternatiuis electoris est electio, & sufficit alterū adīpleri.
Idem. Regula.lxxj.

QVi ad agendum admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus.
Idem. Regula.lxxij.

QVi facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum.
Idem. Regula.lxxiij.

FActum legitimè retractari non debet, licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari.
Idem. Regula.lxxiiij.

QVod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet aliis in exemplum.
Idem. Regula.lxxv.

FRustra sibi fidem quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.
Idem. Regula.lxxvj.

DElictū psonæ, nō debet in detrimētū ecclesiæ redūdare.
Idem. Regula.lxxvij.

RAtioni cōgruit, vt succedat in onere, q̄ substituitur in honore. Idem. Regula.lxxviij.

IN argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.
Idem. Regula.lxxix.

NEmo potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dinoscatur.
Idem. Regula.lxxx.

IN toto partem, non est dubium contineri.
Idem. Regula.lxxxj.

IN generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.
Idem. Regula.lxxxij.

QVi cōtra iura mercatur, bonā fidē præsumitur nō habere.
Idem. Regula.lxxxiij.

BOna fides non patitur, vt semel exactum iterum exigatur.
Idem. Regula.lxxxiiij.

CVm quid vna via ꝓhibetur alicui, ad id alia nō debet admitti.

Idem.

Idem. Regula.lxxxv.

CONtractus ex conuentione, legem accipere dinoscuntur.

Idem. Regula lxxxvj.

DAmnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet non aliis imputare.

Idem. Regula.lxxxvij.

INfamibus portæ non pateant dignitatum.

Idem. Regula.lxxxviij.

CErtum est, quòd is committit in legem: qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

DAta Romæ apud sanctum Petrum.v.nonas Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

CONSTITVTIONES CLEMENTIS *papæ quinti, in concilio Viennensi editæ.* *Præfatio.*

Oannes episcopus seruus seruorū dei dilectis filiis, doctorib9, & scholaribus vniuersis Bononiæ cōmorantibus salutem & apostolicam benedictionem.*

QVoniam nulla iuris sanctio, quantūcūq; perpenso digesta cōsilio ad humanæ naturę varietatem, & machinationes eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionem lucidā suæ nodosæ ambiguitatis attingit: eo præsertim, ꝙ vix aliquid adeò certū clarumq; statuitur, quin ex causis emergentibus (quibus iura iam posita mederi non possint) in dubium reuocetur: Quia etiā ab adolescētia viri procliuis ad malum sensualitas humana declinat: per quod morum subuersio in clero & populo frequenter obrepit, necessaria est superioris authoritas: vt, tam per determinationis opportunę suffragium tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obscura succidat, quàm per cultoris prouidi sarculū extirpet vitia, virtutes inserat, corrigat excessus moresq; reformet. Hęc sanè felicis recordationis Clemens

**Hāc benedictionē primò ītroduxit papa Cle. 5, loco cuius scribit ab ecclesia pcīsis, Spiritū sanioris cōsilii. Et licet ista benedictio oībus pſit, qui tamen nō studēt, nō gaudēt priuilegio studii. Z. Vā. Fon.*

mens papa quintus prædecessor noster prouidenter attendens, & prouidè cupiens deformatorum reformationi prospicere, soluere difficilia, ac sanctiones quæstionibus & negociis imminentibus consonas promulgare. Dudum nedum in concilio Viennensi, quinetiam ante & post ipsum conciliū cōstitutiones plurimas ædidit, in quibus multa vtilia statuit atque salubria, & nonnulla dubia in iudiciis & extra frequentata decidit. Et licet eas collectas in vnum volumen, & sub congruis titulis collocatas mittere decreuisset, & dare in commune subiectis: assidua tamen occupatio circa magna, ac sortis humanæ conditio, quæ ipsum de medio sustulit, in causa fuerunt, quare suum in hac parte propositum non impleuit. Nos etiā (qui sicut eidem licet immeriti) in apostolatus officio, domino permittente, successimus, sic & in affectus plenitudine, in iis, quæ compendium vniuersi concernunt succesisse debemus, tot grandibus agendis & arduis fuimus, à nostræ promotionis exordio circūsepti, ꝙ tam ex hoc, quàm ex causis rationabilibus aliis, quas sub silentio prouidimus cōmittendas, prędictas vobis communicare cōstitutiones fuimus hactenus impediti. Nūc igitur (opportunitate captata) illas vobis sub bulla nostra transmittimus. Vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri, eis sic vobis manifestatis & cognitis vsuri decætero in iudiciis & in scholis. Data Auinion.* viij. Kalendas Nouembris, pontificatus nostri anno. ij.

** De his vide. C. de contra. & cō. stip. l. optimā. ii. q. vlti. libellorū. de pba. quoniā. de re iur. abbate. lib. vi. de quo in Spe. de instru. adi. §. testat. ver. quid si locus. Za.*

De summa trinitate & fide catholica. Ti.j.

Clemens.v.in concilio Viennensi.

Fatetur concilium vnicum dei filiū in essentia dei æternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de virgine, & in eo passum, & iam mortuum lancea perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit euangelista Ioannes. h. d. Cap.i.

1. Cor. 3.

Idei catholicæ fundamēto, præter quod (teste Apostolo) nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes: aperte cum sancta matre ecclesia cōfitemur vnigenitum dei filium, in iis omnibus, in quib⁹ deus pater existit vnà cum patre æternaliter subsistentem: partes nostræ naturæ simul vnitas (ex quibus in se verus deus existēs, fieret verus homo) humanū, videlicet corpus passibile, & animam

& animam intellectiuam, seu rationabilem, ipsum corpus verè per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore, in virginali thalamo ad vnitatem suæ hypostasis & personæ. Et, quod in hac assumpta natura, ipsum dei verbum pro omniũ operanda salute, non solum affigi cruci, & in ea mori voluit, sed etiam emisso iam spiritu perforari lãcea sustinuit latus suum: vt exinde profluentibus vndis aquæ & sanguinis, formaretur vnica & immaculata, ac virgo sancta, mater ecclesia, cõiunx Christi. Sicut de latere primi hominis soporati, Eua sibi in cõiugium est formata: vt sic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui secundũ apostolũ est forma futuri) in nostro nouissimo Adã, id est, Christo veritas responderet. Hæc est, inquit, veritas illius prægrandis aquilæ vallata testimonio, quam propheta vidit Ezechiel animalibus cæteris euangelicis trãsuolantem, beati Ioannis, videlicet apostoli & euãgelistę, qui sacramenti huius rem gestam narrans & ordinem in euangelio suo, dixit: Ad Iesum autem cũ venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis & aqua: & qui vidit testimoniũ perhibuit, & verum est testimonium eius & ille scit: quia vera dicit, vt & vos credatis. Nos igitur ad tam præclarum testimonium ac sanctorum patrum & doctorum communem sentẽtiam apostolicæ considerationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) aciem cõuertentes, sacro approbante cõcilio: declaramus prædictum apostolum & euãgelistam Ioannem rectum in præmissis factę rei ordinem tenuisse: narrando, quod Christo iam mortuo, vnus militum lancea latus eius aperuit.

Gene. 2.
Roma. 5.
Ezech. 1.
Ioan. 19.

Reprobat & hæreticam iudicat doctrinam, quæ habet, quòd substantia animæ rationalis, seu intellectiua vera, & per se humani corporis, non sit forma. Ioan. And.

Porrò doctrinam omnem, seu positionem temere asserentem, aut vertentem in dubium, quod substantia animæ rationalis, seu intellectiuæ, verè ac per se humani corporis non sit forma: velut erroneam, ac veritati catholicæ inimicam fidei, prædicto sacro approbante concilio reprobamus: Definientes, vt cũctis nota sit fidei syncerę veritas, ac præcludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintrent, quod quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, quod anima rationalis, seu intellectiua, non sit forma corporis humani per se & essentialiter: tanquam hæreticus sit censendus.

Asserens confitendum vnum baptisma, sicut vnum deum & vnam fidem, approbat opinionem, quæ habet per illud conferri etiam

etiam paruulis (quò ad habitum) informantem gratiam & virtutes. Ioannes And.

Ad hoc baptisma vnicum baptizatos omnes in Christo regenerans est, (sicut vnus deus ac fides vnica) ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebratum in aqua, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: credimus esse tam adultis, quàm paruulis, communiter perfectum remedium ad salutem. Verùm, quia quantum ad effectum baptismi in paruulis, reperiũtur doctores, quidam theologi opiniones contrarias habuisse. Quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutẽ baptismi paruulis, quidem culpam remitti: sed gratiam non conferri. Aliis à contra asserentibus, quòd & culpa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes, ac informans gratia infunduntur, quò ad habitũ, & si non pro illo tempore, quò ad vsum. Nos autẽ attendentes generalem efficaciam mortis Christi (quæ per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem secundã (quæ dicit, tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informantem gratiam & virtutes) tanquam probabiliorem, & dictis sanctorum, ac doctorũ modernorũ theologiæ magis consonam, & concordem, sacro approbantẽ concilio duximus eligendam.

De rescriptis. Titulus ij.

Clemens.v.in concilio Viennensi.

Maior prælatus pro membris suis (etiam si sunt de mensa) reũ conuenire non potest, per rescriptum apostolicũ, nisi vbi possent administratores membrorum. Contrà faciens in expensis & interesse punitur, & processus est irritus. Ioan. And. *Cap.i.*

Abbates, aut alij religiosi, quibuslibet administrationibus præsidentes, occasione prioratuum, seu aliorum locorum subditorum eisdem, nullũ authoritate literarum apostolicæ sedis, vel legatorum ipsius, quomodolibet valeant conuenire. Nisi vbi, & coram quibus, prioratuum & locorum ipsorũ prioribus, aut aliis gubernatoribus hoc liceret. Nec occasione locorum ad mensas pertinentium eorundem, aliud in ipsis super hoc liceat, quàm si loca sic præmissa speciales, sub eis gubernatores haberent. Si quis autem aliquẽ contra hæc vexare præsumpserit, in expensis sibi & interesse per iudicem (coram quo vexatio fiet huiusmodi) condemnetur, omnisq́; processus cõtra præmissa habitus sit irritus ipso iure.

Idem in eodem.

Principalis

Principalis officialis episcopi & prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari possunt à papa: officialis verò foraneus, vel prior claustralis non. Ioan. And. Cap.ii.

ET si principalis officialis episcopi*, aut religiosus côuentualem obtinens prioratum (quãuis ad prioratum eũdem prior non cõsueuerit per electionem assumi) à sede apostolica, vel legato eiusdem, dari valeat delegatus: In officiali tamen foraneo aut religioso, monasterij sui priore claustrali, nequaquam hoc volumus obseruari.

Idem in eodem.

Breuius non potest summari. Capitulum.iii.

AVditor in Romana curia deputatus à nobis, de beneficio (quod pronunciabit, alicui de iure fore debitum) poterit sibi absq; commissione alia* (vt euitetur circuitus) prouidere.

Idem.

Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud, quod cum illo, quod expectat de iure tenere nõ potest. Ioan. And. Capitulum.iiii.

GRatiæ, vt de dignitate, vel beneficio curato tibi prouideatur, renunciare videris*, si ante adeptionem eiusdẽ aliud beneficium pacificè assequaris, quod simul de iure cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ gratiæ tibi debito, retinere non posses, licet illud resignaueris, aut sis resignare paratus.

Idem.

Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium, post datam in substantia creatum. h.d. Ioan. de Imola. Cap.v.

LIteras nostras super cõferendo tibi beneficio vacaturo directas, ad beneficium post datam ipsarum creatum, statuimus non extendi.

*Vide.l. fi.C. de edic. diui Hadri. tollend. Bar.ĩ l.i. §.i. ff. de sec. tab.c. vltima voluntas. xii. q.ii. Fon.

* Vide.l. si prin. ff. de op. no. nũ. et Bar to. in. l. cũ fundũ. §. si seruum tuũ imprudens. ff. si cer. peta. Fonta.

*Vide.c.i. de iud. l. diui fratres. ff. de lib. cau. Bar. in. l. quid ta nẽ §. si arbi. ff. de arbi.

De electione,& electi potestate. Titulus.iij.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Religiosus eligi non potest ad prælaturam non episcopalẽ alterius religionis vel habitus: si cõtra fiat est irritum. h.d. Io. And. Capitulum.i.

CVm rationi non cõgruat, vt homines disparis professionis vel habitus, simul in eisdem monasteriis socientur: Prohibemus, ne religiosus aliquis in abbatem, vel prelatum alterius religionis, vel habitus decætero eligatur. Quòd si secus actum extiterit,

* *Vide c. capitulum sancta cru cu. de rescrip.l. ex facto.ff. de vulg. & pupil.*

exstiterit, sit eoipso irritum & inane*. Per hoc autem, quia religiosus in episcopum secularis, vel cuiuslibet regularis ecclesiæ, licite possit eligi, non intendimus prohibere.

Idem.

Cœtus cardinalium sede vacante iurisdictionem papalem non exercet, nisi in quantum permittit concilium Lugdunẽse: nec illud, vel eius partem alterare potest. Ioan. And. Capitulum. ii.

NE Romani electioni pontificis indeterminata opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem afferre. Nos inter cætera præcipue attendentes, quòd lex superioris per inferiorem tolli non potest, opinionẽ astruere (sicut accepimus) satagentem, quòd constitutio felicis recordationis Gregor. papæ. x. prædecessoris nostri, circa electionem præfatã ædita in concilio Lugduneñ. per cœtum cardinalium Romanæ ecclesię (ipsa vacante) modificari possit corrigi, vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue addi, vel dispẽsari quomodolibet circa ipsam seu aliquam eius partem, aut eidem etiam renunciari per eum, tanquam veritati non consonã de fra. nostrorum consilio reprobamus*, irritum nihilo minus & inane decernẽtes, quicquid potestatis, aut iurisdictionis ad Romanum, dum viuit, pontificem pertinentis (nisi quatenus in cõstitutione præfata permittitur) cœtus ipse duxerit (eadem vacante ecclesia) exercendum.

Ad hæc Vide. l. eũ qui. §. fin. ff. de iurisdi. om. iudic. Font.

Officium camerarii vel pœnitentiariorum papa durat eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus cardinalium pro tempore vacationis alios surrogare. Ioannes Andreas.

Eo tamen prouiso, quòd si eiusdem ecclesiæ camerarium, aut maiorem, vel aliquos alios ex pœnitentiariis (quorum officium per obitum eiusdem pontificis nolumus expirare) per mortem, vel aliàs deficere quouismodo contingat, valeat idem cœtus ad tempus vacationis huiusmodi, pro numero deficientium, vel ampliori etiam, quantum ad pœnitentiarios (si hoc eidem cœtui concorditer expedire videbitur) alios surrogare.

Determinans diœcesim intelligi id, quod in concilio dicitur de territorio & districtu, statuit moriente papa extra curiã, ipsius electionem fieri debere, in loco, vbi erat causarum & literarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Ioannes Andreas.

Sane cum iuxta constitutionem prædictam papa extra ciuitatem, in qua cum sua erat curia, moriente in ciuitate, in cuius districtu seu territorio moritur, fit regulariter successoris electio cele-

ctio celebranda, districtius, seu territorij nomine, diœcesim hoc casu intelligēdam fore censemus. Eo tamen adiecto, quòd si in certo loco causarum & literarum apostolicarum audientia remanente, papam alibi mori contingat, non ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vacare noscatur: nisi forsan ante mortem eandem, ordinatum esset per papam de curia transferenda, quo casu seruetur prouisio constitutionis prædictæ.

Prouidet casui, quo cōtingeret cardinales omnes exire coclaue.

Porro si Romano non electo pontifice, cardinales omnes simul vel successiue (quod absit) exire cōtingeret cōclaue deputatum eisdem: ij, (ad quos pertinet executio cōstitutionis prędictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis aut nota debilitas execusationem non dabit, idem conclaue (quam cito poterunt) reintrare compellant*. Pœnas in dicta constitutione cōtentas (nisi hoc fecerint) incursuri. Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & aliàs constitutionem præfatam obseruent, secundum statum, in quo erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

Statuit cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, ab electione non repelli. Ioannes And.

Cæterum, vt circa electionem prædictam, eo magis vitentur dissensiones, & schismata, quo minor eligētibus aderit disidendi facultas decernimus, vt nullus cardinalium cuiuslibet excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli. Iuribus aliis circa electionem eandem hactenus æditis, plene in suo robore duraturis.

Electos & alios (qui mittere vel ire tenentur ad curiam) adstringit ad id sede vacante. hoc dicit. Ioan. And.

Verum, quia tam ex prouisis remediis, quàm ex orationibus ad deum super huius negocio effundendis, quòd breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperandum*: statuimus, vt electi & alij (qui ex quacunq; causa ad sedem apostolicam venire vel mittere sunt adstricti) ad ipsam cum vacat ac si nō vacaret* venire vel mittere teneantur.

Idem.

Primo, ponit formam, secundum quam appellans appellationem intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundo prouidet cum appellatus vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertio, prouidet cum per metum appellati, vel suorum

*Vide Bar. in. l. si fideiussor. § meminisse. ff. de leg. 1.

*Vide Bal. in. l. 1. col. 4. C. de Lati. liber. tol. quanquam.

*Cōsule. l. mortuo. ff. de indi. ca. caueāt iii. q. ix. Panormi. in d. ca. licet. Font.

suorum intimatio fieri non potest. Quarto, viciat intimationem aliter factam. Quinto prorogat hunc modum intimandi ad alios casus.hoc dicit.Ioan.And. *Capitulum.iii.*

CAusam electionis,postulationis,seu prouisionis,per appellationem ab ipsa vel occasione ipsius, ad sedem apostolicam emissam:tunc demum ad sedem eandem deuolui cẽsemus, cum in appellati aut procuratoris eiusdem in ipsa causa specialiter cõstituti præsentia interposita fuerit, aut eorum alteri intra mensem ab interpositione ipsius vel saltẽ post lapsum eiusdem mensis(quàm cito commode fieri poterit) legitime intimata:porrecto videlicet sibi sub scriptura authẽtica vel perlecto* illius tenore & copia modo consimili(si petita fuerint) inde facta. Quod si forsan appellatum abesse, & procuratorem talem non inueniri contingat,in domo,quam ipse appellatus habitare communiter consueuit:vel(si domus eadem in remotis existat) in ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœcesi consistit beneficium:& nihilo minus vtroque casu in ecclesia vel beneficio, de quo agitur, volumus appellationem huiusmodi publicari, ac de ipsa quandocunque petitum fuerit, copiam modo præmisso fieri appellato. Verũ, si propter appellati aut suorum metum, vel potentiam intimatio fieri nequeat (vt præfertur) appellationem eandẽ in loco aliquo publico sic solenniter volumus publicari, quòd ad appellati seu eius procuratoris noticiam possit verisimiliter peruenire. Intimatio vero aliter facta,omni careat iuris effectu. Nec causa per appellationem eandem ad sedem censeatur deuoluta prædictam, nisi ad appellatum eius plena & certa noticia, intra tempus prædictum aliter peruenisset. Idem quoque in aliis casibus obseruari volumus,in quibus requiritur intimatio facienda.

** No. idẽ esse scripturam legere, aut legendam exhibere. Vide.l.itẽ apud Labeo.§.conuicium autẽ.iũcta l. lex Cornelia. §. si quis libe.*

Idem.

Decretalis,Vt circa.locum non habet, cum appellans ius suum vel ecclesia directa prosequitur:sed cum in formã vel personas opponit crimina vel defectus:quorum circunstãtias, si non specificat, super illis non auditur etiam si iuret illas didicisse de nouo. Nec etiam in eadẽ causa super illis auditur alius non appellans & prosequens commune non proprium interesse:potest tamen assistere appellanti. Appellans. qui non seruat formam, etiam si appellationi renunciat,per viam querelæ non prosequitur obiecta,nec etiã alia: nisi in casibus exceptis. Omissio formæ licet appellantẽ à probatione repellat,non tamen infirmat probationem super his legitimè factam aduersarii confessione vel aliter.h.d.Ioan. And. Cap.iiii.

Constitutio-

CONstitutionem, Vt circa. æditam in concilio Lugdunensi, locum decernimus non habere, quãdo quæ opponuntur, directe respiciunt ius ecclesiæ vel opponentis personæ: sed tantum vbi per competitorem vel oppositorem quemlibet appellantem in formam aut personas defectus vel crimina opponuntur. Cæterum cum circa crimina vel defectus debitam circunstantiarum specificationem prędictus omittit appellans, non est postmodum in prosecutione negocij, super his audiẽdus, etiam si circunstantias huiusmodi vel probationes earum per iuramentum afferat, ad se peruenisse de nouo. Sane, si quis cuius interest ab electione, postulatione, vel prouisione, duxerit appellandum, opponendo crimina vel defectus, forma dictæ cõstitutionis omissa. eodem postmodum appellationem huiusmodi prosequente, alius superueniens non appellans, contra appellatum in eadem causa principaliter admitti non debet, pro interesse cõmuni eosdem articulos proseqnendo, licet appellanti possit assistere ne colludat: non tamen ei propter hoc prosecutionem proprij interesse denegamus. Insuper si appellans ab electione, postulatione, vel prouisione per viam querelæ simplicis causam agat, vel eam appellato agente defendat, repellitur ab obiectibus in appellatione sua expressis & aliis, nisi constiterit ipsum formam seruasse prædictam, præterquam in casibus in constitutione præmissa exceptis: etiam si appellationem suam non prosequatur, nec exhibeat, & illa se asserat nolle vti: dum tamen de ipsa corã iudice fiat fides: quia per ipsam ius repellendi eundem aduersario est quæsitum. Illius verò constitutionis formæ omissio, licet appellantem ab obiectibus in formam electionis, vel personas eligentium, vel electi propositis vel proponendis, & eorum facienda probatione repellat: probationem tamen factam, super his per aduersarij confessionem, vel aliàs legitime non infirmat.

Idem.

Sine speciali licentia papa nullus prouidere potest ecclesia cathedrali clero carenti & populo Christiano. Religiosus per prælatum licentiari non debet vt tali prouisioni consentiat: consentiens, etiam si fuerit consecratus priori prælato subiacet: nec in episcopũ recipitur, nec ad aliquem honorem promouetur. quæ contra fient irrita decernit. Ioannes Andreas. Capitulum. v.

IN plerisque ecclesiis nedum (quod dolentes referimus) presidio facultatum priuatis: sed & clero carentibus & populo Christiano multos frequenter & religiosos præsertim improuida superiorum prouisio ad pontificatus assumit honorem: qui

nec

nec (vt expediret) prodesse, nec præesse (vt deceret) valētes, instabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio serenitatem pontificalis obnubilant dignitatis. Volentes igitur contra temeritatem tam facientium, quàm vt frequentius recipientium prouisiones huiusmodi prouidere: de consilio fratrum nostrorum statuimus, vt nullus decætero, quantacunque dignitate præpollens (nisi speciali super hoc authoritate sedis apostolicæ fulciatur) de pastore prouideat cathedrali ecclesiæ sibi qualitercunq; subiectæ, quæ clero careat & subditis Christianis: Nullusque religiosus à suo vnquam, quòd prouisioni tali cōsentiat, licentietur prælato. Quòd si licētiatus etiam huiusmodi prouisioni consenserit, & in episcopum se fecerit aut permiserit cōsecrari, in episcopali nullatenus recipiatur honore: Sed in tantæ ambitionis pœnam sub religionis, aut monasterij sui prælato semper sic degat humilis, iaceatque prostratus, quòd nullus eidem in religione sua vel extra, ad gradum honoris vel administrationis cuiuslibet sit ascensus. Nos enim quicquid contra præmissa vel aliquod præmissorum contigerit attentari, irritum esse decernimus & inane: contraria quacunque consuetudine non obstante. Sane circa præfatas ecclesias præmissa sic specialiter prouidenda, decernimus, quòd circa prouisionem quarūlibet aliarum, facultatem superiorum, nec coarctare intendimus, nec vltra iuris communis limites ampliare.

Idem.

Capitulum, Quorundam. quo ad discordiam & minoritatē numeri, intellegitur, quo ad voces facti: non secundum iuris fictionem. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. vi.*

QVod circa religiosorum electiones super discordia & minoritate numeri Bonifaciana constitutione cauetur, de discordia & numeri minoritate, quæ in facto non in fictione vel iuris effectu consistunt, debere intelligi declaramus.

Idem.

Emolumentum ex iurisdictione sigillo curiæ, vel aliàs pertinēs ad prælatum cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ ea vacāte: non obstante consuetudine (deductis expensis) reseruandum est successori: nisi tunc certæ dignitati cōpetat iurisdictio cum ipsius emolumēto. Ioannes Andreas. *Capitulum. vii.*

STatutum super bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarum ecclesiarum dimisis, aut obuenientibus tempore vacationis earum, futuris successoribus fideliter reseruandis æditum: locum declaramus habere in omni emolumento, quod prouenit ex iurisdictione, & sigillo curiæ ecclesiasticę vel secularis

secularis:aut aliàs vndecunque,quod ad prælatos (ecclesiis non vacantibus) pertineret, consuetudine qualibet contraria non obstante:ita tamen quòd in istis & similibus rationabiles deducantur expensæ. Cæterum ad singulares personas, ad quas ratione dignitatum,quas obtinēt iurisdictio cum eius emolumento deuoluitur:sede vacante de cōsuetudine,priuilegio,vel iure alio speciali,nolumus præsentem constitutionem extendi.

Idem.

Concessio licentiæ generalis religioso de consentiendo electioni factæ vel fiendæ,non valet.Ioan.de Imol. *Capitulum.viii.*

CVm concessa religioso à superiore suo licentia,vt electioni vel prouisioni (si quam de ipso contigerit fieri) suum dare possit assensum, ambitionis vicio viam paret: nullius eam existere volumus firmitatis.

De renunciatione. Tit.iiij.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Renunciatio dignitatis vel beneficii facta,per procuratorem ad hoc constitutum,tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus, ipso tamen & superiore, cui fiebat cessio ignorante : nisi per maliciam ipsorum vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata.Ioannes And.

Capitulum vnicum.

CVm illusio & variatio in personis ecclesiasticis maximè sint vitandæ, præsenti constitutione sancimus, vt, si quis ad cedendum pontificali aut alij cuilibet dignitati,vel beneficio procuratorē sponte ac libere constituerit,& ipsum ignorantē postmodum duxerit quomodolibet reuocandum: teneat cessio facta per eum,antequam ad ipsius vel illius(in cuius manibus cessio fuerat facienda) notitiam reuocatio huiusmodi sit deducta . Nisi forte per ipsos aut alios maliciose factum fuerit, quo minus ad eos vel eorum alterum ante cessionem potuerit reuocatio peruenisse.

De supplenda negligentia prælatorum. Titulus.v.

Clemens.v.in concilio Veniensi.

Si prælati regulares non conferunt intra sex menses prioratus, administrationes,& ecclesias vacantes,quæ non sunt de mensa,sed solent speciales (licet obedientiarios rectores) habere : diœcesani

authoritate sua, vel apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis prælatorum vel pensionibus grauari. Declarãtur etiam decre. de offi. ordi. præsenti. & de præben. cum singula. in talibus prioratibus & ecclesiis locum habere. Ioan. And. *Cap. i.*

Via regulares prælati prioratus, ecclesias, administrationes, aut quæuis alia beneficia, ad eorum dispositionem spectantia cùm vacant, interdum cõmittere negligunt, vel conferre intra tempus in Lateran. concilio constitutum: diœcesani locorum in non exemptis sua, in exemptis vero apostolica authoritate negligenciam super hoc suppleant eorundem. Prioratus, ecclesias, administrationes & beneficia huiusmodi, illa videlicet, quæ consueuerunt per seculares clericos gubernari, secularibus clericis: alia vero, quæ religiosis, duntaxat committi sunt solita vel conferri, religiosis monasteriorum, quorum prælati huiusmodi negligentes fuerint conferendo. Eadem quoque authoritate diœcesani suffulti nullo modo permittant, quod iidem prælati prioratus, ecclesias, administrationes, aut beneficia huiusmodi applicent mensis suis: pensionésve nouas eis imponant aut veteres augeant, siue, quod ipsis de nouo impositæ, siue auctæ soluantur. Præmissa vero de prioratibus, ecclesiis, administrationibus, & beneficiis, intelligimus, quæ non sunt de mensa prælatorum ipsorũ, sed speciales priores, administratores seu rectores cõsueuerũt habere: licet priores seu administratores huiusmodi libere possint ad claustrum (cum oportuerit) reuocari. In quibus etiam constitutionem Bonifacij papæ octaui prædecessoris nostri bona beneficiorum vacantium occupari, à prælatis vel aliis prohibentem, ac nihilominus in prioratibus huiusmodi & ecclesiis illud Bonifacij eiusdem statutum, quod religiosum quemcunque pluribus præesse prohibet prioratibus, aut ecclesiis curam animarum habentibus (etiam si cura ipsa nõ per eum sed per alium habeat exerceri) locum sibi censuimus vẽdicare: licet etiam eisdem prioratibus cura non immineat supradicta.

Cap. 2 de stat. monach.

De ætate & qualitate, & ordine præficiendorum. Titulus. vj.

Clemens. v. in concilio Viennensi.

Diœcesani seruare debent, & à suis subditis seruari facere iura loquentia, de qualitate personarum præficiendarum ecclesiis. Ioannes Andreas. *Capitulum. i.*

Cum eccle-

Vm ecclesiæ, quibus præficiuntur personæ minus idoneæ scientia, moribus vel ætate, grauia propter hoc (vt docet experientia) nonnunquam perferant in spiritualibus & temporalibus detrimenta: Nos volentes per locorum diœcesanos, quibus ratione officij hoc competit, præcipuè super hoc diligentius præcaueri: eis districtè iniungimus; vt ipsi statuta canonica, quæ super præficiendis personis in huiusmodi ecclesiis hactenus emanarunt, diligentius per seipsos obseruent: & faciant à suis subditis inuiolabiliter obseruari: si diuinam offensam & sedis apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem.

Idem.

In capitulo cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ vocem non habet, qui non est subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus, & interim perdit distributionem dimidiam. Ioan. Andr.

Capitulum .ii.

VT ij, qui diuinis in cathedralibus vel collegiatis secularibus vel regularibus ecclesiis sunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propensius inducantur: statuimus vt nullus decætero in huiusmodi ecclesiis vocem in capitulo habeat (etiam si hoc sibi ab aliis libere concedatur) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus. Illi vero, qui dignitates personatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines sunt annexi, pacificè nunc obtinent in eisdem ecclesiis vel obtinuerint in futurum: nisi (iusto impedimento cessante) ad huiusmodi ordines se promoueri fecerint intra annum, ex tunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earundem. Ipsisque distributionum, quæ dantur iis, qui certis horis intersunt, pars dimidia subtrahatur: non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis. Pœnis aliis, quæ contra tales promoueri ad ordines recusantes statuuntur in iure, nihilominus in suo robore permansuris.

Idem.

In .xviii. anno ad subdiaconatum. In .xx. ad diaconatum. In .xxv. ad presbyteratum potest quis libere promoueri. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum .iii.*

GEneralem ecclesiæ obseruantiam volentes antiquis iuribus in hac parte præferri: decernimus, vt (alio non obstante impedimento canonico) possit quis libere in decimooctauo ad

 subdiacona-

ſubdiaconatus,in vigeſimo ad diaconatus, & in vigeſimoquinto ætatis ſuo anno,ad presbyteratus ordines promoueri.

De officio vicarij. Tit.vij.

Clemens.v.in concilio Vienenſi.

Iura loquentia de eccleſiis curatis locum habent, quò ad tria in vicariis perpetuis eccleſiarum parœcialium. Ioannes Andreas.

Capitulum vnicum.

Væ de eccleſiis curam animarum habentibus per receptionem aliarum ſimiliũ amittendis, Ac de ipſarum rectoribus promouendis ad ſacerdotium, Et de eorum ætate, à iure ſtatuta naſcuntur: in perpetuis eccleſiarum parœcialium vicariis & aſſumptis,ad eas volumus obſeruari.

De officio & poteſtate iudicis delegati. Titulus.viij.

Clemens.v.in concilio Vienenſi.

Iudex ad receptionem teſtium in ciuili, & executor, ad prouidendum certæ perſonæ,cognitione præmiſſa à papa deputati licitè ſubdelegant. Capitulum vnicum.

Vdices ſuper receptione teſtium in cauſa ciuili. Necnon executores ad prouidendum aliquibus: ſi per inquiſitionem ſolertem eos eſſe vitę laudabilis & conuerſationis honeſtæ repererint,à ſede apoſtolica deputati,aliis poſsint committere licitè vices ſuas.

De officio ordinarij. Tit.ix.

Clemens.v.in concilio Vienenſi.

Epiſcopi ita debent corrigere clericorum exceſſus, quòd metu pœnæ ipſi arceantur, & alii pertimeſcant. Ioannes Andreas.

Capitulum.i.

** Debent meritò ſpe fruſtrari: per .l. ſed ſi ex parte*

T clericorum audacia,qui prætextu priuilegij clericalis ordinis impunitatem exceſſuum obtinere ſperantes,*nonnulla multoties cõmittunt enormia,per quæ nimirum diffamatur eccleſia, & ſcandala grauia in populo generantur, potiſsimè cum talia per epiſcopos,ad quos horum ſpectat correctio deferantur (vt plurimum)incorrecta, propenſius compeſcatur: Eiſdem

epiſcopis

episcopis districtè iniungimus, quatenus sic circa correctionem clericorum huiusmodi vigilanter intendant, & diligenter sui officij debitum exequantur, quòd & iidem clerici metu pœnæ, à suis arceantur insolentiis, & alij eorum exemplo perterriti prosilire ad similia meritò pertimescant.

Idem.

Valet collatio beneficii facta à collatore quolibet citra legatum apostolicum, non facta mētione de beneficio, quod prius habebat is, cui fit. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. ii.*

ETsi ab apostolicæ sedis legato, de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo, quod obtinet facta fuerit mentio specialis. In aliis tamē quibuslibet collationem beneficiorum habentibus, hoc nolumus obseruari.

§. quanquā. ff. q̄ cum eo. l. relegatorū §. fi. ff. de inter. & rel. l. pe. ff. de iur. dot. per quā. l. hoc no. Bal. c. ex parte. de consue. facit. l. etiam. §. i. ff. sol. ma. & tex. in l. i. §. i. ff. si quis testa. li. esse. Fonta.

De procuratoribus. Tit. x.

Clemens. v. in concilio Vienensi.

Qui sciens sine protestatione recipit instrumentum, vel literas sua procurationis, quibus constituens pro ipso cauebat: super inclusis in procuratorio dominum defendere cogitur. Ioannes Andreas.

Capitulum. i.

INstrumento vel literis, quibus te aliquis in causis suis procuratorem constituens pro te debito modo cauit, simpliciter (nulla facta protestatione) à te scienter receptis non potes postea recusare defensionem illius: imò cogi poteris ipsum defendere in omnibus causis & negociis, ad quæ prædicta instrumenta seu literæ se extendunt. Cum per hæc ad omnia tuum præstitisse videaris assensum.

Idem.

Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mandatum, contra electum vel prouisum, opponere con potest crimina vel defectus. Ioan. And. *Cap. ii.*

NOn potest procurator ad agendum vel defendendum, iurandumq́ue de calumnia & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ speciale mandatum exigunt constitutus (nisi aliud super hoc in mādatis habeat) opponere in personam electi seu eius, cui est prouisio facienda vel facta, crimina vel defectus: Cum sub generalitate tali grauiora non veniant, vel maiora, quàm in ipso procuratorio sint expressa.

Idem.

Religiosus etiam pro conreligioso: nisi pro consorte eiusdem li-

tis, non potest procurator constitui sine licentia superioris nec etiam alium constituere, nec substituere: licet hoc habeat in mandatu. Ioannes Andreas. *Capitulum.iii.*

RElígiosus procurator, etsi per alium religiosum sui vel alterius monasterij fuerit constitutus, sicut non potest sine sui superioris licentia procurationis officium suscipere, nisi pro suo in eadem lite consorte. Ita non potest alium procuratorem constituere seu substituere: etiam si per constituẽtem hoc sibi expresse fuerit commissum.

Idem.

Per obitum rectoris ecclesiæ reuocatur procurator ab eo pro ecclesia constitutus, etiam quò ad negotia iam cœpta. Capitulũ. iiii.

PRocuratorem à prælato, rectore, vel alio quolibet, pro ecclesia* sua vel beneficio constitutum, per mortem constituentis reuocari censemus. Etiam quò ad negocia iam incœpta, & causas in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem huiusmodi contestata.

**Vide.c. Si tibi absenti. de prabend. lib.vi.*

De restitutione in integrum. Titulus.xj.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & intra quadriennium à tempore læsionis. Capitulum vnicum.

AB ecclesia aduersus lapsum temporis, in quo se læsam affirmat, in integrum restitutio peti potest: & causa restitutionis huiusmodi finiri debet, intra quadiennium continuum à tempore lęsionis, etiã si minus quadriennio tempus læsionis existat. Sed non fiat restitutio nisi ad tantum tempus, quantum se lęsam fore probabit.

Clementina-

CLEMENTINARVM
Liber secundus.

De iudiciis. Titulus. j.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Constitutio Bonifacii, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies solennes publicè factæ, de mandato papæ, in audientia literarum apostolicarum, vel papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci, in quo papa cum curia sua degit, arctent citatum, ac si ad eum personaliter deuenissent: restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè non potest adiri. Ioannes And. *Capitulum. I.*

Vdū Bonifacius papa octauus prędecessor noster constituit, vt citationes authoritate apostolica de personis quibuscunq;, ac etiam vndecunquę ad instar edictorum in albo prætoris propositorum, etiam extra dies solennes, in quibus Romani pontificis processus consueuerunt facere generales, ipso papa specialiter, & ex certa scientia, id mandante factæ, in apostolicarum audientia publica literarum, vel in papali palatio publicè postmodum maioris ecclesiæ loci, in quo Romanus pontifex cum sua curia residebit, ianuis affigendæ, sic valeant, atque arctent citatos post lapsum terminum, quem (considerata distantia locorum) citationibus ipsis apponi conuenit competentem, ac si ad eos personaliter deuenissent. Quia vero statutum ipsum rationabiliter editum, propter malitiam temporis, tunc instātis nonnullis nimis rigorosum videtur, Nos rigorem ipsum mansuetudine temperantes, idem statutum, & præfatum modum citandi restringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vindicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se vel per alios quoquo modo, ne ad eos possit citatio peruenire: vel quorum domicilia siue loca non possunt tutè liberéve adiri. Porrò ei, quod circa citationes absentium, tam diebus solennibus, quàm aliis, ecclesia Romana diuersis ex causis interdum facere consueuit, per præsentem constitutionem seu moderationem, in nullo volumus derogari.

Idem.

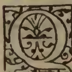
In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absque iudiciorum strepitu & figura Ioannes Andreas. *Capitulum.ii.*

DIspendiosam prorogationem litium (quam interdum ex subtili ordinis iudiciarij obseruatione causarũ docet experientia prouenire) restringere in subscriptis casibus cupientes, Statuimus, vt in causis super electionib⁹, postulationib⁹, vel prouisionib⁹, aut super dignitatibus, psonatib⁹, officiis, canonicatib⁹, vel prębẽdis, seu quibusuis beneficiis ecclesiasticis, aut super decimis, ad quarum etiam præstationem possunt, qui tenentur ad eas præmoniti censura ecclesiastica coerceri, necnon super matrimoniis vel vsuris, & eas quoquo modo tangentibus ventilandis procedi valeat, decætero simpliciter & de plano ac sine strepitu iudicij & figura: Volentes non solum ad futura negocia, sed ad præsentia, & adhuc etiam per appellationem pendentia hoc extendi.

De foro competenti. Tit. ij.

Clemen.v.in concilio Vienensi.

Concedit concilium certo casu episcopis expulsis à suis sedibus, quòd in locis aliarum diœcesum seruata forma, quam limitat, possint procedere contra expulsores, consiliatores, & fautores, & inter subditos ius dicere. Ioan. And. *Capitulum vnicum.*

QVamuis sacris canonibus sit generaliter interdictum, ne quis episcopus iurisdictionem in diœcesi exerceat aliena: nos tamen episcopis, qui à suis sedibus proteruia impiorum expulsi non audent propter metum persequentium in suis ciuitatibus vel diœcesibus, aut earum parte aliqua residere, nec iurisdictionem ad se spectantem per se, vel per alium inibi exercere, ne iniuria in eorum expulsione ipsorum irrogata ecclesiis hoc prætextu remaneat impunita, duximus indulgendum, vt in diœcesibus alienis in ciuitatibus videlicet, vel locis insignibus suis ecclesiis vicinioribus, in quibus poterunt securè morari, & iurisdictionem suam liberè exercere possint, contra suos expulsores, & eorum in hac parte consiliarios & fautores (dummodo ciuitates, vel loca huiusmodi eisdem expulsoribus, cõsiliariis, & fautoribus sint secura, & ipsi personaliter vel ad domũ si hoc tutè fieri valeat: alioquin publicè in ecclesia cathedrali

thedrali loci vel domicilij eorundē citati fuerint) libere procedere, prout iustitia suadebit. Si vero dicti episcopi ausi nō fuerint huiusmodi suos expulsores, vel eorum consiliarios, aut fautores dicto modo citare, vel ipsi maliciose impedimentum præstiterint, ne potuerint sic citari: licitum sit eisdem episcopis, vt expulsores, consiliarios, & fautores eosdem diebus aliquibus dominicis vel festiuis cum populus conuenerit ad diuina: vt sic facta citatio, ad eos peruenire verisimilius præsumatur: citent vel citari faciant publicè in ecclesiis ciuitatum vel locorum insignium prædictorum, & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competenti coram eisdem episcopis noluerint comparere: ac si citati legitimè aliàs extitissent. Eisdem etiam episcopis indulgemus, vt inter suos subditos (ne ob defectum iustitiæ dispendium aliquod patiantur) possint in diœcesibus alienis, in quibus moram traxerint (dummodo per se vel per alium hoc in suis propriis diœcesibus facere non audeant, vel non possint) iurisdictionē suam omnimodam exercere. Ita tamen, quod subditi, qui expulsores vel eorum fautores, aut consiliarij non fuerint vltra duas dietas, à fine suæ diœcesis non trahantur.

Volumus insuper, vt ante omnia à diœcesanis locorum, in quibus moram traxerint, petant licentiam in præmissis: quam si obtinere nequiuerint, procedant nihilominus, prout superiùs est expressum. Sanè si prædicti episcopi asseruerint, se non fuisse ausos præfatos expulsores, consiliarios, vel fautores, personaliter, vel ad domum, aut publicè (vt præmittitur) in eorum ecclesiá cathedrali citare: vel ipsos maliciosè præstitisse impedimētum, ne per eos potuerint sic citari, aut quòd in suis diœcesibus iurisdictionē per se vel per alium cōtra ipsos exercere nequeunt, vel non audent: stari super his volumus assertionibus eorundem. Ipsis districtiùs iniungentes, sub interminatione diuini iudicij, ne circa præmissa, cōtra conscientiā, quicq̄ mendaciter, aut dolosè asserant vel confingant. Eorūdem autem episcoporum sententias & processus, quos in præmissis casibus, in aliis diœcesibus duxerint faciēdos, denunciēt seu denunciari faciant, per suas diœceses conuicini episcopi: cum ab eis fuerint requisiti. Per præmissa quoque nullum ex transcursu temporis quanticunque, vel alias quoquomodo locorum diœcesanis, vel aliis quibuscunque iurisdictionem habentibus in locis præmissis, in quibus prædicti episcopi, sic expulsi iurisdictionem (vt prædicitur) exercebunt, præiudicium generetur.

De causa

De causa possessionis & proprietatis. Titulus iij.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

In causa beneficiali delata, etiam per appellationem ad curiã, vtraque pars potest petitorium & possessorium intentare. Et ante causæ conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo vel aduersarii, possessorium prosequi. Ioan. And. Capitulum vnicum.

Ausa beneficiali per appellationem, ad sedem apostolicam legitime deuoluta, tam appellanti, quàm appellato licere decernimus, nedum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliantis odium ante causæ conclusionem suspendere petitorium à se, & ab aduersario intentatum, in solo possessorio procedendo.

De dolo & contumacia. Tit. iiij.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Appellans ãte definitiuam, etiam à definitiua lata eo absente citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit friuola manifestè: quo casu non appellat, tanquàm manifestus contumax. Ioan. And. Capitulum vnicum.

I ante definitiuam sententiam, à iudice quis appellando recedat, & iudex suæ appellationi non deferens eo citato, vel etiã non citato vlterius in causa procedens, contra ipsum etiam absentem sententiam definitiuam promulget, poterit idem appellans à dicta sententia, intra tempus debitum appellare: Nisi eius prima appellatio esset friuola manifestè.

Vt lite pendente nil innouetur. Titulus v.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Si duo litigantes super beneficio, moriãtur: siue vterq; in curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum, altero alibi moriente: ad papã & in cõuersis casibus ad ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantũ moritur: si superstes, vel alius, cuius interfit litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quẽ collatio spectat. Ioã. And. Cap. i.

Si duobus

I duobus in Romana curia, super beneficio sibi collato litigantibus, in eadem curia mori contingat vtrumq;, collationem huiusmodi beneficij, ad Romanum pontificem: si vero extra dictā curiam ad ordinarium decernimus pertinere: nisi forsan alius ab eis in dicto beneficio ius haberet. Quod si vnū in dicta curia, alterum vero extra mori contingat. si moriens in curia beneficium possidebat, ad Romanum pontificem: si vero alius, ad ordinarium pertineat collatio supradicta. Neutro autē ipsorum beneficium possidente, erit Romanus pontifex, propter authoritatis prærogatiuam, in collatione huiusmodi præferendus. Si vero alter tantummodo siue possessor, siue petitor decedat: si superstes, vel alius, cuius interſit, causam nihilominus prosequatur (cum interim beneficium de iure conferri non posit) ad quem collatio eius pertineat, futurus declarabit euentus. Nam si ad defunctum pertinuisse beneficium fuerit declaratum: pertinebit ad papam, si ille in curia: vel ad ordinarium, si extra curiā sit defunctus. Quòd si ad neutrum illud spectasse constiterit, ad ordinarium collatio pertinebit. Salua tamen, in præmisis omnibus Ro. pon. potestate: ad quem ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorúmque beneficiorum ecclesiasticorum plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere.

Idem.

Lis dicitur pendere, quo ad hoc, vt nihil debeat innouari cùm citatio legitimè peruenit ad partem, vel per eam stetit, quo minus perueniret, cum tali expreßione, quod potuit instrui super quo conueniatur. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

CVm lite pendente, nihil debeat innouari: litē quò ad hoc pendere censemus, postquàm à iudice competenti, in ea citatio emanauit, & ad partem citatam peruenit: vel per eam factum fuit, quo minus ad eius notitiam perueniret. Dum tamen in citatione prædicta talia sint expressa, per quæ plenè possit instrui, super quibus in iudicio conuenitur.

De sequestratione possesionum & fructuum. Titulus. vi.

Si super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio nō possedit in petitorio vel possessorio vna definitiua fertur in curia, etiā si nulla fore dicatur, ipsius beneficii sequestratio per loci ordinariū fieri debet, quam impediens, vel sequestratos fructus, occupās, excō municatus

municatus est: & si est de litigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendentia. Ioan. And. *Capitulum vnicum.*

D compescendas litigãtium malitias, definimus, vt vna cõtra possessorem definitiua sententia super beneficio apud sedem apostolicam, duntaxat in petitorio vel possessorio ꝓmulgata, beneficiũ ipsum, etiam si dignitas, vel personat⁹ existat, & curam habeat animarum, à possessore huiusmodi (dum tamen triennio* pacificè antea ab eo possessum nõ fuerit) per loci ordinarium, apud aliquam personam idoneam sequestretur: quæ plenam de ipso & debitam curam gerens, id, quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus) superesse cõtigerit) illi restituat, qui finalem in causa victoriam obtinebit. Si quis autem sequestrationem huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo præsumpserit occupare, excõmunicationis incurrat sententiam ipso facto: à quà (nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus restitutis) nullatenus absoluatur. Et nihilominus, si de litigantibus fuerit: à iure (quod si in huiusmodi beneficio, vel ad ipsum forsitan competebat eidem) hoc ipso se nouerit cecidisse. Præmissis nedum circa futura, sed etiam circa per appellationem pendentia negocia obseruandis. Non obstante si contra præfatam sententiam, de nullitate forsan opponatur.

**Vide. c. commissa. de elec. in vi. not. Bar. & moderni ĩ l. Celsus. ff. de vsucap. Fon.*

De probationibus. Titu. vij.

Clemens. v. in concilio Vienensi.

Verba literarum apostolicarum, quibus papa proprium factũ narrat, plenè probant, si super illis gratia vel intentio papa fundatur. Ioan. And. *Capitulum vnicum.*

Iteris nostris, quibus nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostræ, vel sedi apostolicæ reseruasse, aut resignationem beneficij alicuius recepisse, vel recipiendi potestatem, alij commisisse, vel aliquem excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem capellanum nostrum vel familiarem fuisse, vel alia similia, super quibus gratia, vel intentio nostra fundatur fecisse narramus, censemus super sic narratis fidem plenariam adhibẽdam. Volentes ad præterita & pendentia (etiam per appellationem) negocia hoc extendi.

De testibus. Titulus. viij.

Clemens. v. in concilio Vienensi.

Per testes

Per testes Christianos conuinci possunt Iudæi & Sarraceni, nō obstantibus contrariis priuilegiis regum & principum: quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Ioā. And.

Capitulum. i.

CVm Iudæi quidam & Sarraceni sicut accepimus, quòd super ciuilibus aut criminalib⁹ cōuinci per Christianos non posśint, se priuilegiis regum & principum tueantur (quia id nedū iuri contrariū, sed & Christianæ religioni opprobriosum est q̄ plurimum & aduersum) reges eosdem & principes * in domino exhortamur, ne concedant huiusmodi decætero priuilegia, vel seruent aut seruare permittant, etiā iam cōcessa. Quòd si Iudæi, aut Sarraceni priuilegiis talibus vti præsumpserint: Christianorum communio eis subtrahatur, sic, quòd Christiani ab eorum abstinere communione censura ecclesiastica (si opus fuerit) compellantur.

** Qui debēt Iudæos punire. vide. l. si quis ī hoc gen⁹. C. de epi. et cle. & glo. in ca. Iudæi. ii. de Iud. Fonta.*

Idem.

Publicatis attestationibus, testes produci nō possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis vel directè contrariis. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

TEstibus ritè * receptis, & eorum attestationib⁹ publicatis, sicut non licet super eisdem vel directo contrariis articulis alios vel eosdē testes in principali causa producere, sic non debet in appellationis causa licere. Cū non minus in appellationibus, q̄ in principali causa subornatio sit timenda.

** Vide. l. 1. §. adeūt ædilē ff. de ædil. edic. & l. apud eū. §. imperator. ff. de manumis.*

De iureiurando. Titulus. ix.

Clemens. v. in concilio Vienensi.

Iuramenta, quæ Romanæ ecclesiæ præstāt Romani principes, fidelitatis existunt. Ioan. And. *Cap. vnicum.*

ROmani principes orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Romā. eccle. cuius caput est Christus redemptor noster, ac Romanum pōtificem eiusdem redemptoris vicarium, feruore fidei & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidē Romano pontifici, à quo approbationem personæ, ad imperialis celsitudinis apicem assumendæ, necnon vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere capita, non reputarunt indignū, seq; illi & eidem ecclesiæ, quæ à Græcis imperium trāstulit in Germanos, & à qua ad certos eorum principes ius & potestas eligēdi regem in imperatorem, post-

modum

modum promouendum peruenit, adstringere vinculo iuramēti, prout tam mos obseruationis antiquæ temporibus nouissimis renouatæ, quàm forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus manifestant. Dudum sanè inter quondam Henricum imperatorē, tunc Romanorum regem, & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ regem, graui discordia suscitata, Nos multis grandibusq; periculis, quæ exinde prouentura verisimiliter timebantur, intēdentes celeri & opportuno remedio obuiare, quibusdam ex fratribus nostris san. Ro.eccle.card.existentibus, tunc in vrbe pro reformāda pace, & solidanda concordia inter reges eosdem literas nostras, sub certa forma duximus destinandas, inter alia inserētes in eis, ꝙ cùm ipsi reges eiusdem ecclesiæ specialissimi filij, sibi iuramētō fidelitatis, & aliàs multipliciter essent adstricti: ipsius ecclesiæ debeant esse promptissimi defensores. Dictis autem literis in notitiam dicti Hērici ad imperium iam promoti sic deductis, idem Henricus ab eisdem cardinalibus requisitus, vt super contentis in illis suum propositum responderet. quasi moleste tulisset, ꝙ de iuramento fidelitatis huiusmodi, per eū prestito in dictis literis mentio haberetur, nō familiariter nec secretè, vt tractandę pacis qualitas exigebat, sed multis tabellionibus accersitis & requisitis ab eo, ꝙ de responsionibus suis cō ficerent publica instrumēta, inter cætera publicè (præsente multitudine hominum copiosa) respondit*, se non fore cuiquam ad iuramentum fidelitatis adstrictum, & quòd nunquam fecerit iuramentum, propter quod foret ad iuramentum fidelitatis alicui obligatus, & ꝙ ipse nesciebat quòd antecessores sui Romani imperatores vnquam iuramentum huiusmodi præstitissent: simulans se immemorem iuramētorum, quæ nobis ante coronationem suam præstiterat, & post coronationem etiā innouarat. Nos itaque attendentes, ꝙ huiusmodi responsio, si sub dissimulatione pertranseat, vel silentio pallietur, posset in magnum & euidens præiudicium Ro.eccle. redundare, dignū admodum & opportunum fore perspeximus, vt de iuramentis huiusmodi constitutioni præsenti aliqua breuiter annectamus. Dictus nāque H. quamprimùm fuit in regem Romanorum electus, solenes* ad nos nūcios destinauit: dās eis per suas patentes literas plenum & speciale mandatum, exponendi nobis pro eo deuotionem ipsius & reuerentiam filialem, quam ad nos & Ro.eccle. syncero gerere se dicebat affectu: necnon petendi & impetrandi à nobis fauorem & gratiam consuetos: offerendi quoq; nobis & præstandi pro eo, & in ipsius animā debitæ nobis, & eidē ecclesiæ fidelitatis, & cuiuslibet alterius generis

*Vide. Bar, in. l. sciēdum. ff. de verbo. obliga.

*Vide. c. ad apostolicæ. de re iudic. lib. vi. i. q. i. c. ellote et xlvi. dist. nobilissimus. Fi.

neris iuramentum, ac nihilominus petendi à nobis per nostras sibi manus impendi vnctionem, consecrationē, & Romani imperij diadema. Præfatis itaq; nunciis in nostra & fratrū nostrorum præsentia constitutis, ac secundum dicti tenorem mādati Auinione, vbi tunc eramus cum nostra curia residentes in publico consistorio, in quo erat prelatorum & aliorum, tam clericorum, quàm laicorum non modica multitudo, præmissis per eos coram nobis expositis supplicādo petitis humiliter, & oblatis: Nos eodem mandato & decreto electionis eiusdem H. ex parte principum tam ecclesiasticorū, quàm secularium, qui eundem elegerant, nobis per dictos nuncios præsentatis, plena cum eisdem fratribus deliberatione discussis, factaq; nobis de electione huiusmodi cōcordi & legitima plena fide, examinata quoque persona ipsius H. prout absentia patiebatur eiusdem, & de ipsius fide, probitate, & aliis, quæ in persona imperatoris sunt merito requirenda, cum pluribus prælatis, & aliis magnæ authoritatis viris, qui eiusdem H. mores, conditionem, & statum plenius nouerant, inquisito, eiusq; persona, cuius etiā nos & fratres nostri aliqualem prius notitiam habebamus, propter quod facilius trāsiuimus in examinatione huiusmodi idonea reputata, ipsum nominauimus, denunciauimus, & declarauimus regem Romanorum, ipsius approbātes personam, eúmque sufficientem & habilem declarantes, ad suscipiendam imperialis celsitudinis dignitatē, ac decernentes vnctionem, cōsecrationem, imperiiq; Romani coronam, sibi per manus nostras debere concedi. Et subsequenter à præfatis nūciis, sufficiens ad hoc ab eo (vt præmittitur) mandatum habētibus, secundum formam in decretis, quæ incipit, Tibi domino comprehensam fidelitatis, recepimus iuramentum. Postq; idem H. consecrationis & coronationis suæ tempore aliud eisdem cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis & coronationis insignia miseramus, ad vrbem illud nostro nomine recipientibus iuramētum præstitit corporale, quod in libro pontificali Ro. præstandum ponti. per imperatorē coronationis suę tempore cōtinetur, cuius tenor dinoscitur esse talis: Ego H. Romanorum rex annuente domino futurus imperator, promitto, spondeo & polliceor, atque iuro coram deo, & beato Petro, me decætero protectorem, procuratorem & defensorem fore summi pōtificis, & huius sanctæ Roma. eccle. in omnibus necessitatibus, & vtilitatibus suis custodiendo & cōseruando possessiones, honores, & iura eius, quantū diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum recta & pura fide, sic me deus adiuuet, & hæc sancta dei euangelia.

Cæterum,

Caterùm, quin iuramenta huiusmodi fidelitatis existant, à retro Romanis principibus, non fuit hactenus hæsitatum: imò tam quondam Albertus rex Romanorum immediatus prædecessor memorati Hērici Bonifacio papæ octauo prædecessori nostro tempore approbationis eiusdē Alberti, quàm Rodolphus pater ipsius, & alij prædecess. eiusdem Romanorum reges diuersis nostris prædecessoribus iuramentum fidelitatis & obedientiæ præstiterunt. Idemq; Bonifa. memoratum A. iuramento huiusmodi ab eo recepto, de fratrum suorum consilio (præsente prælatorum, & aliorum multitudine copiosa) authoritate apostolica recepit in specialem suum filium & ecclesiæ memoratæ, ipsumq; in regem Romanorum assumpsit, in imperatorē postmodum promouendum. Verùm, quia sæpefatus H. qui in proximis diebus fuit, de hac luce subtractus, nō virtutem & mentem, sed nudum verborum insectans corticem, sensumq; confundens iuramenta restringendo prędicta, curiosè videbatur asserere (vt prafertur) illa ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi: nouo modo curiositatis huius luculentæ veritatis antidotum ipsius declarationis oraculo prouidimus apponendum. Quia ergo capitulis iuramento fidelitatis contentis solicita meditatione pensatis ipsa capitula in prefatis imperatoris iuramentis, quantum ad effectum, mentem, & virtutem ipsorum non est dubium contineri. Nos præmissis & aliis rationibus, ne quis in Romanum assumptus principem, vel in posterum assumendus, an iuraméta huiusmodi per dictum H. imperatorem præstita, & per successores ipsius in futurum præstanda fidelitatis existant, in dubitationem deducere audeat, vel super his contrarium astruere veritati: authoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio declaramus illa iuramenta prædicta fidelitatis existere, & censeri debere. Porrò pręter iuramenta prædicta, idem Henricus suorū inhærens prædecessorum vestigiis, priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, sub testimonio suarum patentium literarū in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis scholastici ecclesię Talensis capellani nostri ad hoc specialiter per nos missi, nostro & præfatæ ecclesiæ nomine recipientis promisit, & tactis sacrosanctis euangeliis iuramento firmauit, quòd eandem ecclesiam & fidem catholicam pura fide totisq; viribus cōseruaret reuerenter, & etiam defensaret, omnemq; hæresim, schisma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defensores ipsorum exterminaret pro posse: ac nunq̄ cum Sarraceno, pagano, schismatico, seu alio quolibet communionem *catholicæ fidei non habente, aut cū aliquo alio præfatæ ecclesiæ inimico,

* *ad hæc vide. l. nō dubito. ff. de cap. et Inno. c i. de schis. doc. in ca. qđ super his. de vo. Fonta.*

mico, vel rebelli, seu eidem manifestè suspecto vnionem quã libet, seu parentelam aut confœderationem iniret: sed tàm nostram, quàm successorum nostrorum personas, honorem & statum manuteneret, defenderet, & conseruaret cõtra omnes homines cuiuscũque existerent præeminentiæ, dignitatis, vel status. Eidem etiam adiiciens iuramento, ꝙ manuteneret semper atque seruaret priuilegia omnia per prædecessores suos reges ac imperatores Romanos, præfatæ Romanæ, & aliis quibuslibet ecclesiis quocũque concessa tempore, & continentiæ cuiuscũque: Ipsaq; omnia & specialiter ac præcipuè per claræ memoriæ Constantinum, Karolum, Henricum, Otonem quartum, Federicum secundum, atque Rodulphũ: prædecessores ipsius super cõcesũone, recognitione, aduocatione, annotatione, quittatione, & libera dimisũone terrarum & prouinciarum Romanæ ecclesiæ vbilibet positarum, quarum etiam multas nominatim expresũt, sedi apostolicæ Romanisq; pontificibus super quocũque tenore concessa recognouit, cõfirmauit, & ex certa scientia innouauit, ac etiam de nouo concesũt: & terras ipsas atq; prouincias recognouit ad ius & proprietatẽ ipsius ecclesiæ plenisũmè pertinere: easq; nihilominus ex abũdanti de nouo ecclesiæ sæpefatæ donauit, sub prædicto se obligãs iuramẽto, ꝙ ipsas aliquámve ipsarum partem nullo vnquam tempore occuparet, seu (quantum in eo esset) ab alio permitteret occupari. Nec in eis aut aliqua parte ipsarum iura aliqua, possessiones, aut tenutas haberet seu quomodolibet posũderet, nec in eis etiam potestariæ seu cuiusuis capitaniæ, aut iurisdictionem quamcũque per se, vel per alium exerceret, quodque (vt princeps catholicus & sæpe dictæ ecclesiæ aduocatus atq; defensor) ipsam iuuaret, & cõsiliis, & auxiliis illi adsisteret opportunis, contra quoscũque inobedientes & rebelles eidẽ: & præcipuè contra occupãtes seu turbantes terras prędictas seu prouincias vel partem quãlibet earundem. Sub eodem etiam iuramento promisit, ꝙ tam ipsam Romanam ecclesiam, quàm alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona iura, prælatos, & ministros ecclesiarum ipsarum manuteneret, conseruaret, atq; defenderet suo posse. Et ꝙ ecclesiæ Romanæ vasallos contra iustitiam nullatenus offensurus, deuotos ac fideles ecclesiæ etiam in imperio constitutos benignè tractaret, nec eos opprimeret contra iustitiam aut (quantum in eo esset) per alium opprimi sustineret: sed in suis potius iuribus & iustitiis cõseruaret. Hoc quoq; iuramentum & etiam pristinũ pro eo nobis per suos nũcios (vt præmittitur) præstitum receptis suæ coronationis insignis innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipsam

eius regio magno figillo & aliis post coronationē eandem eius imperiali aurea bulla munitis,inde confectis literis(quas in archiuis Romanæ ecclesiæ reponi & diligenter conseruari fecimus)plenius continetur.

De exceptionibus. Titu.x.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Exceptio excommunicationis opponitur dilatoriè quandocūque,peremptorio non obstante.Ioan.And. Cap.vnicum.

Excommunicationis exceptio dilatoriè,in qualibet parte litis opponi potest, termino peremptorio per iudicem assignato,ad proponēdum exceptiones declinatorias & dilatorias,nō obstante: Seruata tamen cōstitutione felicis recordationis Innoc.papæ.iiij.ædita,circa hoc in concilio Lugdunensi.

De sententia & re iudicata. Titu.xj.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Qui tres sententias contrarias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione nō facta:& respicit etiam pendentia.Ioan.And. Cap.i.

Vt calumniis litigantiū occurratur,is, qui in beneficiali vel alia quauis causa tres cōtra se in petitorio vel possessorio sententias reportauit,ad agendum de nullitate ipsarum,vel alicuius ex eis nullatenus admittatur,donec huiusmodi sententiæ plenariæ fuerint executioni mandatæ. Similiter si ille,cōtra quē tres sentētiæ definitiuæ latæ fuerint, ab interlocutoria vel grauamine ante prolationem ipsarum vel earum alicuius se appellasse, & causam appellationis huiusmodi adhuc pendere proponat: sententiarum prædictarum executionem tali prætextu nolumus impediri. Quæ ad causas qualitercūque etiam per appellationem pendentes duximus extendenda.

Idem.

Sententia lata contra citatum extra citantis territoriū existētem,nulla est ipso iure.h.d.Ioan.And. Cap.ii.

Pastoralis cura solicitudinis nobis diuinitus super cunctas Christiani populi nationes iniūcta, nos inuigilare remediis subiectorum,eorundem periculis obuiare,& scādala remouere cōpellit. Sahè cùm iamdudum inter quondam Henricū imperatorem Romanū, & charissimum in Christo filium nostrum Robertū Siciliæ regē grauis fuisset materia turbationis exorta,

asserente deinde imperatore prædicto, quod cum quibusdam ipsius subditis rex confœderationes & cōspirationes fecerat in ipsius maiestatis offensam: Quodq; tractauerat & ordinauerat, vt ciuitates quædam sub imperij & imperatoris eiusdem obedientia consistentes, contra eum & imperium rebellarent, gentesq; suiipsius fultæ subsidio, nonnullas alias imperij ciuitates & castra (inde violenter eiectis ipsius imperatoris officialibus) occuparunt, & pro ipso rege occupata tenebant: Ac aliás etiam in vrbe & alibi in imperij, & in imperatoris eiusdē contemptum, & suæ maiestatis iniuriam, & reipublicæ detrimentum multa grauia fuerunt per regem eundem ac malitiam & instigationem ipsius tam à suis stipendiariis, quàm à subditis imperatoris commissa: Præhabitis per imperatorem eundem quibusdam processibus contra eum, absentem tamen, q̄uis legitimè (iuxta imperatoris assertionem) citatum: ac quòd supradicta erant notoria per imperialem interlocutoriam declarato: imperator ipse regem affirmans propter præmissa læsæ maiestatis criminis reum esse, in eum peremptoriè (vt dixit) & sufficienter citatum, sed comparere contumaciter recusantem, tanquam rebellem, proditorem & hostem imperij, ac reum criminis supradicti, priuationis omnium dignitatū quocūque comprehēsarum titulo, & quibus se intitulabat rex ipse, authoritatum quoque, honorum, prouinciarum, terrarū, bonorum, iurium & iurisdictionum, tam perpetuorum, quàm tēporalium, & si quando veniret in suam & imperij fortiam, mutilationis* etiam capitis sentētiam promulgauit, omnem supplendo defectum si quis forsitan fuerat ex solennitate iuris omissus in processibus memoratis: præmissa (vt asseruit) faciens exigente iustitia, & de imperiali etiam potestate. Verùm quia huiusmodi sententia, quæ non à discretione matre virtutum, sed à nouerca iustitiæ voluntaria, scilicet, iudicantis præcipitatione processit, partus forsan se deteriores haberet, si ipsius sententiæ inefficacia in publicum præcone iustitia nō prodiret: Nos circa eam tali vti prouisione volentes, quę (detectis ipsius defectibus) seminata per eā extinguat pericula, & in ratione reddēdo sic posteris profutura, ipsam subiiciendā esse prouidimus limæ iustitiæ, ac rectæ libramini rationis. Eiusdē igitur causis & cōtinentia necnō conditione illorū, à quo, & in quē lata fuit diligenti & debita cōsideratione pensatis, patenter ex eis illius astruitur euidētia nullitatis, & manifestè arguitur temeritas promulgantis. Notoriū quippe ac indubitatū existit, quod grandis exercitus tēpore dictorū processuū & sententiæ, cōtinuè imperatori assistens, regē ipsum & suos persequebatur

*vide. l. rei capita lis. ff. de pœ. & l. trāsigere. C. de trāsac. cum. l. criminali. C. de iuris di. oīm iu. atq;. l. i. C. ne Chri sti. mā. & Feli. i. c. ex literis. xi. col. de consti.

batur odio capitali: Pisanaq; ciuitas, in qua lata fuit memorata sententia regem capitali habebat odio notorio & antiquo. Esto igitur, quod rex ipse, aliàs ad præmissa fuisset legitimè per imperatorem citatus: nunquid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac grandi, ipsiq; citato (vt præmittitur) odioso stipatum? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodũ populoso, multum potenti, ac præfato in eum odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur consistorij talis subire iudicium, & se in hostium sinu reponere, ac ad mortem per violentam iniuriam non per iustitiam inferendam vltroneum se offerre? Hæc quidem iure timentur, hæc de more vitãtur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura. Desiperet igitur, qui citationem huiusmodi saperet arctasse citatum. Vt illud tanquã notissimum nullatenus omittamus, quod regem extra districtum imperij in regno, scilicet, Siciliæ, notoriè ac continuè tempore supradicto morantem citare non potuit imperator, nec citatio, si quam forsan de ipso intra imperij fines fecit, citatum extra imperiũ constitutũ arctauit.

Nos quoq; regis ordinarius iudex, quod ad imperatoris iudiciũ citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam fuimus requisiti: imò licet ad nos & curiam nostram temporibus illis rumores frequenter de curia imperatoris venirent, & iuxta eum etiam quidã ex fratribus nostris essent, prius tamen dictæ sententiæ promulgatio, quàm aliquid de processibus antecedentibus ad audientiam nostram peruenit. Deniq; licet rex ipse terras aliquas ab imperatore tenere dicatur in feudũ: non tamen in eis, sed in regno præfato domicilium suum fouebat: vnde imperator in ipsius personam nulla ratione terrarũ huiusmodi (nisi ex natura feudorum) debitam superioritatem habebat. Quòd si punitio criminis intra districtum imperialem commissi, ad imperatorem forsan pertinuisse asseratur:

Verum est quidem si in eodem districtu fuisset inuẽtus delinquens, vel ad illum de more remissus. Dici ne ergo sentẽtia meruit, quæ à iudice, qui per regem tutè adiri nõ potuit, & in loco notoriè (vt præfertur) non tuto, in absentem nec citatũ legitimè ac inauditum per consequens & indefensum nõ maturo fuit iudicio, sed præcipitio, & de tanto presertim crimine promulgata? Rursus non est silentio relinquendum, quod ipse rex noster & ecclesiæ Romanæ ratione regni prædicti notoriè subditus homoq; ligius & vasallus, ac in eodem regno non, vt præmittitur, in imperio certum continuum & notorium suum habens domicilium ac originem inde trahens, imperatori eo modo non subfuit; quod in eum crimen * læsæ maiestatis cõmiserit, quantulibet

* *vide. l. Pantomimus. ff. de acquiren. hæredit.*

quantùlibet omnia in sententia supradicta contenta veritatem indubiam continerent, sicq́; nedum non iure, imò nec cum iuris colore tulit imperator sententiam supradictam in regem, ex causa, quæ veritatis subsistentiam non habebat, propter quam etiam, quatenus in eo fuit, regem eundem priuando regno & regia dignitate ac terris etiam aliis, & iurisdictionibus perpetuis & temporalibus, quę sub eo nullatenus vel ab eo, sed à nobis, & sub nobis tenebat: necnon procedendo contra regem eundem ex illis, quæ per ipsius stipendiarios ac nonnullos imperatoris eiusdem subiectos per malitiam & instigationē regis ipsius, contra eum fuisse commissa in vrbe dicebat: Cùm etsi illa fuissent ibidem reuera commissa, punitio tamē eorum in regem veluti extra districtum imperij commissorum ad imperatorem nullatenus pertineret: inhibendo etiam in eadē sententia sub magnarum appositione pœnarum, quarū aliquas sibi applicari mandauit, ne quis dicto regi pręsumeret in suis respōdere debitis, in ipsiúsve familiaritate vel seruitio remanere, aut eidem contra ipsum imperatorem quouis modo impendere cōsilium, auxilium, vel fauorem, cùm debitores, seruitores, & auxiliatores huiusmodi extra imperium & in regno cōstituti prædicto nullatenus imperatori subessent, nec ex committendis in regno eodem dictis possent pœnis adstringi vel aliqualiter condemnari per ipsum: absoluendo quoq; ab omni fidelitate, obligatione, seruitio, promissione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & castra, & loca, ipsiusq́; vassallos, & feudatarios, & alios quoslibet eidem regi quomodolibet obligatos, cū includerentur in absolutione huiusmodi terræ & personæ nobis & ecclesiæ Romanæ subiectæ, propriæ terminos potestatis excessit, in messem nostram mittens perperam suam falcem. Cæterū defectus suppletio circa processus adhibita supradictos, non tantū valet ad iustificationem ipsorum & sententiæ supradictę, quantū ad eorum suggillationem & notam, cùm nullam super præmissis potestatem haberet imperator in regem, sibi alias, quàm vt præfertur nō subditum, non citatum* legitimè aut remissum, & extra districtū ipsius continuè ac notoriè consistentē: nec prædicta suppletio circa subditum, etiam ad ea potuisset de ratione referri, per quæ de crimine præsertim sic graui delato defensionis (quæ à iure prouenit naturali) facultas adimi valuisset: cùm illa imperatori tollere non licuerit, quæ iuris naturalis existunt. Vt igitur sicut memorata sententia iuris caret effectu, sic authoritate & nomine rei ca reat iudicatæ, vt nec in opinione communi aut vulgi labiis nomen habere sententiæ mereatur: vt etiam in magnum iustitiæ

** De hac re vide Vl daricū Zasium. l. 2. §. eodē tēpore. ff. de orig. iu. Bal. in. l. fina. C. de leg.*

ac pacis obsequium scandalosis occurratur periculis, quæ cum nostra & ecclesiæ prouinciarum multarum, regnorum & gentium turbatione non modica possent occasione ipsius, pro tem pore suboriri: Nos tam ex superioritate, quàm ad imperium non est dubium nos habere, quam ex potestate, in qua (vacãte imperio) imperatori succedimus: & nihilominus ex illi⁹ plenitudine potestatis, quam Christus rex regũ, & dominus dominantium nobis licet immeritis in persona beati Petri cõcessit, sentẽtiam & processus omnes prædictos, & quicquid ex eis secutum est vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorũ consilio declaramus fuisse ac esse omnino irritos & inanes, nullũq; debere aut debuisse sortiri effectum seu nocumẽtum vel notam afferre cuiq̃ vel quomodolibet attulisse. Ipsosq; nihilominus, quatenus processerunt de facto, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eos vel in posterum sequi posset, in irritum reuocamus.

De appellationibus. Titulus.xij.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellato est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Ioannes And. *Capitulum.i.*

SI à iudicibus duobus aut pluribus fuerit appellãdum, quia fortè de facili eorũ præsentia simul haberi nõ posset: liceat coram ipsis vel maiori parte ipsorum appellare, & apostolos petere separatim, valebitq; appellatio talis, ac si simul fuisset in eorum præsentia ab omnibus appellatum. Est tamẽ appellato ignoranti appellationis, necnon delationis eorũ & termini præfixionis, si subsecutæ fuerint, intimatio legitimè faciẽda.

Idem.

Sufficit apostolos peti vno contextu sæpius & instãter: ad quos recipiendos, si iudex certum terminum statuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renunciat. Idem cùm iudex statuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debitè nõ petiuit, vel oblatos recipere renuit. *Cap.ii.*

QVamuis rigor iuris exposcat eũ, qui appellat debere petere apostolos congruo loco & tempore sæpius & instãter: Nos tamẽ antiquam & cõmunem obseruantiam litigãtium sequi & æquitatem rigori præferri volentes, decernimus sufficere, quòd per appellantẽ simul vno contextu apostoli instanter & sæpius postulentur. Verũ si iudex à quo appellatur,

pellatur, certum terminum ad recipiendos apostolos appellanti asignet, & appellans in asignato sibi termino non compareat coram eo, nec petat apostolos sibi tradi, appellationi suæ renunciasse videtur. Similiter si iudex appellanti responderit intra iuris terminum apostolos se daturum, appellationi suæ renunciasse appellans intelligitur, nisi intra dictum terminum congruo loco & tempore instanter & sæpius saltem vno contextu petat apostolos ab eodem iudice sibi dari, vel si recipere recusat ablatos.

Ponit tres casus, quibus appellans non habens apostolos, appellationem prosequi potest. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Quod si iudex in termino ad dandum apostolos præfixo, per eum ipsos appellanti petenti non dederit: aut si dum peterentur apostoli responderit se daturum eosdem, nullo termino certo sibi præfixo, vel intra iuris terminum se eos asseruerit velle dare, & postea per appellantem congruo* loco & tempore sæpius & instanter vno contextu etiam requisitus, eos non curauerit intra eundem terminum exhibere: appellationem suam ex tunc prosequi posit appellans, ac si expresse fuissent eidem apostoli denegati.

**Ad ista facit. l. cùm filius. §. fi. ff. de verb. obliga. & ibi per Bar. Petrus.*

Idem.

Appellans, prosequi & finire tenetur appellationem, extraiudicialem intra annum à die interposita appellationis vel illati grauaminis: quo non facto (impedimento iusto cessante) appellatio est deserta. hoc dicit. Capitulum. iii.

Sicut appellationem iudicialem, sic & extraiudicialem intra annum à die interpositionis ipsius, vel à die illati grauaminis vbi à futuro grauamine appellatur, prosequi & finire tenetur appellans. Quod si iusto impedimento cessante non fecerit, debebit eius appellatio deserta censeri.

Idem.

Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixum, non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu: nisi periculo imminente ex mera iudex aliud decernat. Capitulum. iiii.

Qvandiu appellationis prosecutio per compromissum vel aliàs de partium expresso consensu differtur: tempus ad prosequendum eandem ab homine vel à iure præfixum, currere nolumus appellanti: Nisi fortè iudex videns, ex dilatione periculum imminere, præciperet, in illa procedi.

Idem.

Ante definitiuam appellanti non licet prosequi causas, in appellatione nominatim non expressas. Nec processus primi iudicis iustificari vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

Capitulum.v.

APpellanti ab interlocutoria vel àgrauamine iudicis, non licet alias causas prosequi, quàm in appellatione sua nominatim duntaxat expressas: Nec processus primi iudicis ex nouis, aut de nouo probandis iustificari potest, vel etiam impugnari: sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt vel exhibita coram ipso.

Idem.

Prosecutio appellationis deserta non impedit, quin sententia censeatur in rem iudicatam transiuisse.hoc dicit.Ioānes.Andreæ

Capitulum.vi.

SI appellationem per negligentiam appellantis desertam appellās ipse cum appellato,aut appellatus etiā per se & principaliter prosequatur;non ideo minus in rem iudicatam censebitur transiuisse sententia, à qua fuerat appellatum.

Idem.

A peremptoria repulsa ex alio, quàm propter ineptitudinem, secundò appellans & succumbens non auditur super ea, in appellatione à definitiua.hoc dicit.Ioan.And. *Capitulum.vii.*

CVm à repulsione exceptionis peremptoriæ, secundo appellans succumbit, non est in causa appellationis postmodum à definitiua emisse audiendus vlterius super ea: Nisi tunc ritè proposita ex eo prius repulsa fuisset, quia proponebatur ineptè.

CLEMENTINARVM
Liber tertius.

De vita & honestate clericorum. Titulus.j.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Punit clericos coniugatos & alios personaliter, & publicè carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per diœcesanos nominatim & tertiò moniti, illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam diœcesanos contra illos clericos, qui seculares actus exercent. Ioan. And. *Capitulum.i.*

Iœcesanis locorum districtè præcipimus, vt clericos carnificum seu macellariorum aut tabernariorum officium publicè & personaliter exercẽtes, nominatim & tertiò moneant, vt sic ab huiusmodi officiis infra conuenientem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum desistant, & quod ipsi nullo vnquam tempore reassumant. Qui si aliter moniti, ab his non destiterint, aut ipsa (vt præmissum est) exercendo resumpserint quandocunque, coniugati omnino, non coniugati vero in rebus: & si omnino incedant vt laici, in personis priuilegiũ clericale, quandiu præmisis institerint, eoipso amittant. Aduersus vero alios clericos negociationibus vel commerciis secularibus vel officiis nõ conuenientibus clericali proposito publicè insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant instituta, quòd & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

Idem.

Præmisso exordio, punit primò clericos beneficiatos vtentes publicè virgata vel partita veste. Secundò, subdiaconos, & diaconos. Tertiò omnes clericos tonsuram publicè cum tali veste portantes. Quartò, habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publicè portantes talem vestem vel infulam. Quintò, punit omnes prædictos vtentes tabardo notabiliter breui,

ter breui, integrè foderato. Sextò, certas caligas clericis interdicit. Ioannes Andreas. *Capitulum.ii.*

QVoniam, qui abiectis vestibus proprio congruentibus ordini, alias assumere & in publico portare rationabili causa cessante presumit, professorum illius ordinis prerogatiua se reddit indignum, præsenti constitutione sancimus, quòd quicunque clericus virgata vel partita veste publicè vtetur (nisi causa rationabilis subsit) si beneficiatus extiterit, per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit eoipso suspensus. Si vero beneficiatus non fuerit, in sacris tamen ordinibus citra sacerdotium constitutus: per idem tempus reddatur eoipso inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus, de clericis aliis vestem talem simul & tonsuram publicè deferentibus clericalem. Dignitatem vero, personatum, seu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, necnon cæteri in sacerdotio constituti ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci, morum intrinsecam honestatem ostendere, si (præterquam ex causa rationabili) publicè vestem ferant huiusmodi, aut infulam seu pileum lineū publicè portent in capite: sint eoipso beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent suspēsi per annum. Cæteri vero sacerdotes & religiosi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcunque beneficium ecclesiasticū obtinendum. Sed & tales & cæteri quicunque clerici vtentes epithogio seu tabardo foderato vsque ad oram, & ita breui, quòd vestis inferior notabiliter videatur: epithogium ipsum seculares clerici & religiosi, administrationem habentes, teneātur intra mensem dare pauperibus. Cæteri vero religiosi administrationē non habentes, intra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare in pios vsus aliquos conuertendum. Alioquin beneficiati suspensionis, cæteri vero inhabilitatis pœnas prædictas, per idem tempus se nouerint incurrisse. Huic insuper adiicimus sanctioni, vt clerici, præsertim beneficiati, caligis scacatis, rubeis, aut viridibus publicè non vtantur.

De præbendis & dignitatibus. Tit.ij.

Clemens .v. in concilio Vienensi.

Clausula inserta literis gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mādatur, ne animarum cura si dignitati immineat negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis: non facit extendi gratiam ad dignitatē curatā, vel ad quam quis per electio-

electionem assumitur.hoc dicit.Ioannes Andreas. Capitulum.i.

SI dignitatem habenti de alia prouideri mãdemus dispẽsantes cum eo,vt simul vtramque valeat retinere, de animarum cura, quæ illis vel alteri earum imminet non habita mentione, gratia huiusmodi velut surreptitia nullius penitus est momenti:quãquam confectis super ea literis sit insertum,quòd animarum cura (si dignitatibus ipsis vel alteri earum immineat) nullatenus negligatur. Ad hoc si alicui prouideri mandemus, de dignitate ad cuiuscunque vel quorumcũque collationem prouisionem seu quãuis dispositionem aliam in certa ecclesia pertinente,quam intra mensem duxerit acceptandam: inhibentes illi vel illis,ad quorũ collationem, prouisionem, seu electionẽ, dignitates in ipsa ecclesia pertinere noscũtur,ne interim ad collationem ipsarum, seu prouisionem procedant, vel quenquam eligant,ad easdem de dignitate,ad quam consueuit quis per electionem assumi,impetranti non poterit prouideri:cum in concessione gratiæ (ad quam non augendam, sed exequendam debent,quæ de inhibitione sequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem.

Idem.

Litera super prouisione clericorum non includunt hospitalia,& loca similia,& habentia iura spiritualia: nisi id exprimatur. hoc dicit.Ioannes Andreas. Capitulum.ii.

PEr literas à sede apostolica,vel legatis ipsi⁹ super prouisione quorumlibet clericorum directas, de xenodochiis, leprosariis,eleemosynariis,seu hospitalibus(etiam si ecclesias vel capellas, decimas aut alia spiritalia iura noscantur habere) nulli posse decernimus prouideri: Nisi hoc in apostolicis literis caueatur expressè.

Idem.

Quo casu vacat vna dignitas, per receptionem alterius,vacãt etiam plures. Capitulum.iii.

SI plures obtinens dignitates, aliam dignitatem aut beneficium curam animarum habens acceptet, dispẽsatione super hoc legitimè non obtenta:eius possessione adepta pacificè, dignitates, quas prius habebat ipso facto vacare cẽsemus. Sicut si dignitatem vnicam obtinenti alia similis conferatur, eius pacifica possessione habita,prima de iure vacaret.

Idem.

Valet prouisio facta proprio motu papa tacẽtis beneficia prouisi quæcunque sint,& quotcunque.h.d.Ioan.And. Cap.iiii.

Si Roma-

SI Romanus pontifex de beneficio alicui motu proprio prouideat, de beneficiis, quæ obtinet nō habita mētione: prouisionem seu gratiam huiusmodi fore validā declaramus: qualiacunque fuerint beneficia, dignitates, aut personatus cum cura vel sine cura, & in numero quantocunque, quæ is habebat, cùm sibi prouisio facta fuit. Idem.

Expectans beneficium, ad collationem episcopi deuolutum, ad illius capitulum obtinere nō poterit: deuolutum tamē ad episcopū, vel etiam ad papam ex cuiuscunque negligentia poterit obtinere.

Capitulum. v.

SI de beneficio ad cuiuscunque episcopi collationem spectante alicui conferendo scribamus: sibi illud conferri non poterit, cuius collatio ex negligentia ipsius episcopi, ad eiusdē capitulum deuoluta existit. Licet prouideri sibi possit, de illo etiam, cuius ad ipsum episcopum ex sui capituli vel alterius cuiuscunque, siue ad nos ex ipsius episcopi, & aliorum in hoc eidem succedentium negligentia collatio fuerit deuoluta.

Idem.

Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum. vi.*

SI iuxta nostri formam mandati canonicatum & præbendā ecclesię Rutinensis adeptus, dignitatem, quam duxerit acceptandam ibidem expectet, archidiaconatum inibi post vacantem, non obstante quòd certa sit sibi annexa præbenda, poterit acceptare. Primáque præbenda hoc ipso vacabit quòd secundam cū archidiaconatu prædicto pacificè fuerit assecut9.

De concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis. Titulus. iii.

Clemens. v. in concilio Vienensi.

Decretum conditionale ante conditionis euentum non afficit potestatem ordinarii, vel alterius collatoris: secus quando acceptationi beneficii tempus adiicitur cum decreto. Et qui beneficiū vacās ab executore petit vel recipit, illud intelligitur acceptasse: qua vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficii publicè scitur. *Capitulum vnicum.*

Vm ei, quē in scientia reputamus idoneum, si per inquisitionē executoris sibi deputati à nobis repertus fuerit esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ, de beneficio certi valoris alicui prouideri

uideri mandamus, adiicientes, quòd de beneficio minoris valoris possit eidem, si voluerit, prouideri, ac ex tunc etiam inane decernentes & irritum, si secus à quoquam quauis authoritate contigerit attentari. Quia decretum huiusmodi in euentum dumtaxat prædictarum conditionum suum sortitur effectum: antequam extet prima conditio, beneficiū prætaxati valoris & etiam minoris priusquam suam impetrās super valore huiusmodi voluntatem declaret, cōferri liberè poterit per ordinarium, aut alium executorem à nobis ad prouidendum de tali beneficio deputatum. „ Secus autem fore censemus, quum decreto apposito alicui prouideri, mādam⁹ de beneficio, quod intra mensem à vacationis ipsius notitia duxerit acceptādum: vt appositio mensis eiusdem aliquid afferat impetranti. Quin etiam beneficium, quod acceptare poterat, petendo sibi per suum executorem conferri, aut recipiendo sibi præsenti collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationem taliter sibi factam valere cēsemus. Cæterùm, vt tam diuturnis vacationibus, & fraudibus & litibus occurratur: prædictæ vacationis notitiam impetrantem interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco, vel ecclesia huiusmodi beneficij publicè nota erit. Imputet quidem sibi si hoc casu, quo de ipsius commodo agitur, id quod per se vel per alium scire potuerit, ignorauit.

De rebus ecclesiæ non alienandis. Titulus. iiii.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Religiosus, qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, redditus vel possessiones administrationis cui praeest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet cōcessio. duos casus excipit. h.d. Ioannes Andreas. *Capitulum.i.*

Onasteriorum, & aliarum administrationum regularium dispendiis occurrere cupientes, perpetuo prohibemus edicto, ne quis religiosus monasterio, prioratui, ecclesiæ seu administrationi cuiuis præsidens, iura, redditus aut possessiones eiusdē alicui ad vitam eius, seu aliud certum tempus, pecunia etiam inde recepta quouismodo concedat: nisi necessitas aut vtilitas monasterij, prioratus, ecclesiæ aut administrationis huiusmodi hoc exposcat, conuentus sui, aut si conuentum nō habeat, prælati proprij assensu, ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem contra hoc fecerit, pœnam suspensionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti, ius aliquod acquiratur.

quiratur. Verùm præmissa ad locationes vel etiam redditūū aut fructuum venditiones, ad tempus modicum faciendas, declaramus vllatenus non extendi.

Idem.

Episcopus vnire potest ecclesiam alteri, vel loco religioso donare, etiam non vocato rectore, vel defensore. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum.ii.*

SI vna ecclesia alteri ecclesiæ, seu dignitati alicui vel præbēdæ per episcopum, suo consentiente capitulo vniatur, aut religioso loco donetur, ex eo quòd rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat defensor ei sup hoc datus nō extitit: nequaquàm id poterit impugnari. Quòd si episcopus (sui etiam capituli accedente consensu) mensæ suæ vel ipsi capitulo aliquam duxerit ecclesiam vniendam: hoc irritum esse decernimus & inane, contraria quauis consuetudine non obstante.

De rerum permutatione. Tit. v.

Clemen.v.in concilio Viennensi.

Collatio de beneficiis causa permutationis vacantibus facta aliis, quàm permutantibus nō tenet.h.d.Ioan.And.Cap.vnicum.

E concessione iuris vtentibus presertim circa spiritalia illudatur, si qua beneficia ex causa permutationis, ab aliquibus resignata, aliis, quàm ipsis permutare volentibus conferātur, nullius hoc esse volumus firmitatis.

De testamentis & vltimis voluntatibus. Titulus. vj.

Clemens.v.in concilio Viennensi.

Ordinarius loci rationem exigit à religiosis, etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt, & si circa id deliquerint, illos punit. *Capitulum vnicum.*

Eligiosis etiam exemptis, deputatis, ad executionem cuiuslibet vltimę voluntatis, circa ipsius executionis officium (quod vtique non possunt, nisi à superiori suo petita super hoc licētia & obtenta suscipere) volentes præscindere materiam delinquendi, Præsentis constitutionis authoritate statuimus, quòd tales etiam si prælationis fungantur officio locorum ordinariis debitam reddere, ipsique ordinarij ab eisdem absque dolo, fraude seu negligētia de susceptæ executionis officio teneantur exigere rationem: Illos, quos circa id deliquisse repererint,

pererint, in aliorum exemplum pœna debita (quocunque non obſtante priuilegio) punituri.

De ſepulturis. Titulus. vij.

Clemens. v. in concilio Vienenſi.

Excommunicati ſunt etiam exempti, qui in caſibus non permiſſis defunctos ſepeliunt in cœmeteriis tẽpore interdicti: vel qui ſcienter ſepeliunt excommunicatos publicè, nominatim interdictos, vel manifeſtos vſurarios. Ioan. And. *Capitulum. i.*

Os, qui propriæ temeritatis audacia defunctorũ corpora, non ſine contemptu clauium eccleſiæ, in cœmeteriis interdicti tempore, in caſibus non conceſſis à iure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel vſurarios manifeſtos ſcienter ſepelire præſumunt, decernimus ipſo facto excõmunicationis ſentẽtiæ ſubiacere: à qua nullaten⁹ abſoluãtur, niſi pri⁹ ad arbitrium diœceſani epiſcopi eis, quibus per præmiſſa fuerit iniuria irrogata, ſatisfactionem exhibuerint competentem.

Nullo eis circa præmiſſa exemptionis, vel quouis alio priuilegio, ſub quacunque forma verborum conceſſo aliqualiter ſuffragante.

Idem in eodem.

Pars, quæ titulum reſpicit, hoc intendit: Prædicatores & minores in locis ſuis liberè ſepeliunt illos, qui hoc liberè elegerint. De funeralibus tamen, & quibuſcunque obuentionibus & relictis, etiam de quibus aliàs non debetur canonica, quartam & non vltrà ſoluent eccleſiæ parœciali. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Cap. ii.*

DVdum à Bonifacio papa octauo prædeceſſore noſtro infrà ſcripta ædita decretali, Benedictus papa vndecimus prædeceſſor noſter aliam illius reuocatoriã promulgauit: quæ quia (vt probauit effectus) nedum pacis ab authore ipſius ſperatæ fructum non attulit, quinimmo diſcordiæ, pro qua ſedãda proceſſerat, fomentum non modicum miniſtrauit, nos eam omnino caſſantes aliam à præfato Bonifacio æditam, ſacro inſtante & approbante concilio innouamus, ſubiicientes tenorẽ illius, qui dinoſcitur eſſe talis, Bonifacius epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, ad perpetuam rei memoriam. Super cathedrã præeminentiæ paſtoralis diuina diſponente clementia conſtituti: etſi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum vndique confluunt: quaſi torrens, prægrauemur negociis, curis excitemur innumeris: cogitationibus plurimis diſtrahamur, circa id tamen feruẽtibus votis intẽdimus, vacamus inſtan-

instantius, ac operosę studium solicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis gloriam exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præcisis radicitus dissidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino subductis) inter ecclesiarum antistites, ad curam & regimen gregis dominici deputatos, cæterásq; personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum identitas perseueret. Scimus enim, & ex euidentia facti colligimus, quòd non nisi in pacis tempore bene colitur pacis author: nec ignoramus, quòd dissensiones & scandala prauis actibus aditum præparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. Ab olim siquidem inter prælatos & rectores, seu sacerdotes & clericos parochialium ecclesiarum, per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & prædicatorum & minorũ ordinum fratres, ex altera (pacis æmulo, satore zizaniæ procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata, super prædicationibus fideliũ populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitẽtiis iniungendis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias, siue loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem (pij patris more laudabili) molestè ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ considerationis examen, ac intra pectoris claustra solicitè reuoluentes, quàm sit plena periculis, quàm onusta dispendiis, quámque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimodè submouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negocium, quod potissimè insidet cordi nostro, finem salubrem & celerem per apostolicæ solertiæ studium consequatur, diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem dei & exaltationem catholicæ fidei, quietum statum partium prędictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum, de ipsorum fratrum consilio, authoritate apostolica statuimus & ordinamus: vt dictorum ordinum fratres in ecclesiis & locis eorũ, ac in plateis communibus * liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum dei, hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari

*Vide. l. sicut locus. §. fi. ff. quẽ ad seruit. amit.

dicari solenniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, siue peculiaribus eorundem fratrum, possunt iidem fratres, & liceat eis liberè prædicare: nisi fortè illa hora, qua solet ad clerũ in prædictis locis dei verbũ proponi, episcopus vel prælatus superior clerum ad se generaliter cõuocaret; aut ex aliqua ratione, vel causa vrgente clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesiis autem parœcialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbum dei: nisi fratres prædicti à parœcialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta: nisi episcopus vel prælatus superior per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus authoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dinoscuntur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, magistri priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarij & generales & prouinciales ministri & custodes minorum ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum eorundẽ locorum se conferant per se vel per fratres quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus, & diœcesibus cõfessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire liberè valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati magistri, priores, prouinciales & ministri ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficiẽtes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas atque peritas, ad tam salubre ministerium & officium exequendum: quas sic ab ipsis electas repræsentent, vel faciant præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ confessiones confiteri sibi volentiũ audiant, imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis in posterum impendant, prout superius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per prouincias deputari, confessiones nullatenus audituræ.

Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officium exercendum, esse debet prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et si iidem prælati petitam licentiam confessionũ huiusmodi audiẽdarum concesserint: illam præfati magistri, ministri, & alij

cum gratiarum recipiant actione, dictaque personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur. Quòd si fortè iam dicti prælati, quemquam ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto loco ipsius, similiter eisdem præsentandus prælatis posit & debeat alius surrogari.

Si verò iidem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt præmittitur) audiendas electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint: nos ex nunc ipsis, vt confessiones sibi confiteri volentium liberè licitéque audire valeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atque eisdem beneficium absolutionis impartiri gratiosè concedimus, de plenitudine apostolicæ potestatis. Per huiusmodi autem concessionem nequaquam intendimus personis, seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis, vel parœcialibus sacerdotibus est à iure cōcessa: nisi forsan eis ecclesiarum prælati vberiorem, in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Huiusmodi quoque statuto, & ordinationibus nostris adiicimus, vt fratres dictorum ordinum in ecclesiis, vel locis suis vbilibet constitutis liberam (vt sequitur) habeant sepulturam: videlicet, quòd omnes ad eam recipere valeāt, qui sepeliri elegerint in locis, & ecclesiis memoratis. Verùm ne parœciales ecclesiæ & ipsarum curati, siue rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramēta, quibus noscitur de iure competere, prædicare, seu proponere verbum dei, & confessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeatur, authoritate apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinum fratres, de obuentionibus omnibus tam funeralibus, quàm quibuscunque & quomodocunque relictis distinctè vel indistinctè, * ad quoscunque certos, vel determinatos vsus, de quibus etiam quarta, siue canonica portio dari, siue exigi nō consueuit, vel nō debet de iure: necnon de datis vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua decesserit quomodocunq; directè vel indirectè fratrib⁹ ipsis, vel aliis pro eisdem quartam partem (quam authoritate apostolica taxamus, & etiam limitamus) parœcialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus, seu curatis largiri integrè teneantur. Facturi & curaturi, quòd nec alij, nec aliis, à quibus quarta huiusmodi minimè deberetur, ad ipsorum fratrum vtilitatem, vel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data, vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis

** Vide.l. tutor petitur. §. j. ff.de cast. pe. l. à filio.§ fi.ff. de ali. & ciba.le. Fenta.*

mis huiuſmodi dandum, vel donandum fratribus ipſis exiſteret: in eorundem dantium vel donãtium ſanitate, ſibi dari vel donari procurent. In quibus per ipſos vitandis eorum intendimus conſcientias onerare: vt ſi (quod abſit) per fratres ipſos dolo vel fraude, quicquam in hac parte agi fortaſſe contigerit (præter id, quod eos propterea dictis ſacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam diſtricta ratio, in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiuſmodi, nihil valeant parœciales rectores, curati & prælati exigere ſupradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere ſint adſtricti, neque ad id, à quoquam poſsint aliqualiter coerceri. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacificè fauente domino procedatur) vniuerſa priuilegia, gratias, indulgentias, verbo ſeu ſcripto, ſub quacunque forma vel expreſsione, ſeu conceptione verborum, à nobis vel prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus cuicunque ordinum prædictorum conceſſa, necnon conſuetudines, conuentiones, ſtatuta & pacta in quantum ſunt præmiſsis, vel alicui præmiſſorum contraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, caſſamus & irritamus: quinimo caſſa, vacua & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis.

Cæterùm vniuerſos eccleſiarum prælatos cuiuſcunque præeminentiæ, ſtatus, vel dignitatis exiſtant, ac ſacerdotes parœciales & curatos, ſiue rectores prædictos, præſentium tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominúsque eis diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina & apoſtolicæ ſedis reuerentia, prædictos ordines & profeſſores eorum habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipſis non ſe difficiles, graues, duros, aut aſperos, ſed potius fauorabiles, propicios, ac benignos, piáque munificentia liberales ſe ſtudeant exhibere: ſic eos in prædicationis officio & propoſitionibus verbi dei, ac in omnibus aliis ſupradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum ſuorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuoſè admittere non omittant, vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum ſalutis incrementa felicia procurentur. Nec ipſos lateat, quòd ſi ſecus ab eis agi fortaſſe contigerit in hac parte: apoſtolicæ ſedis benignitas, quæ ordines & profeſſores eoſdem vbere fauore proſequitur, & gerit in viſceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur, nec eadem æquanimiter pati poſſet, quin ſuper hoc prouiſionis opportunæ remediũ adhiberet: ipſóſque nihilominus cœleſtis indignatio principis digna pro meritis rependẽtis, cu

ius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minimè præteriret.

De decimis, primitiis, & oblationibus. Titulus. viij.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauantes, vel fraudãtes ecclesias, circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, non desistunt intra mensem, vel de vsurpatis vel retentis, intra duos menses nõ fecerint emendã, suspensi sunt ab officiis, administrationibus, & beneficiis: & talia non habentes sunt excommunicati. Secundus, tertius, & quartus casus ibi, Seu qui. Ioannes Andreas. *Capitulum.i.*

Eligiosi quicunque, qui noualium aut alias decimas ecclesiis debitas ad eos ex aliqua causa legitima non spectantes appropriare sibi præsumpserint, aut exquisitis fraudibus, siue coloribus vsurpare: Seu, qui de animalibus familiarium & pastorum suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gregibus immiscentium: Seu, qui de animalibus, quæ in fraudem ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptáque tradunt venditoribus vel aliis ab ipsis tenenda: Seu, qui de terris, quas tradunt aliis excolendas decimam solui ecclesiis non permiserint, aut prohibuerint: nisi post requisitionem per eos, quorum intererit super hoc eis factam à præmissis destiterint intra mensem, aut si de iis, quæ contra præmissa vsurpare vel retinere præsumpserint, intra duos menses damnificatis ecclesiis emendam non fecerint competentem: sint & tamdiu maneant ab officiis, administrationibus & beneficiis suis suspensi, donec destiterint & satisfecerint, vt superius est expressum. Quòd si religiosi huiusmodi administrationes, vel beneficia non habeant: eo casu, quo alij supradicti suspensionis, ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante satisfactionem condignam nullatenus absoluendi: priuilegiis non obstantibus quibuscunque. Cæterùm præmissa extendi nolumus ad animalia, quæ per religiosorum ipsorum donatos seu oblatos tenentur: dum tamen illi religiosis eisdem cum effectu donauerint, aut obtulerint se & sua.

Idem in eodem.

Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur secundum taxationem, & de moneta currente: Nec possunt collectores propter hoc

hoc distrahere, vel occupare ornamenta diuinis officiis deputata. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

SI beneficiorum decima cuiuis simpliciter cōcedatur ad tēpus, secundum taxationem decimæ in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam, & ad monetam currentem communiter ipsa decima leuari poterit & debebit. Nec per collectores, leuatores, siue exactores ipsius decimæ, ecclesiarū calices, libros, & alia ornamenta diuinis officiis deputata, ex causa pignoris vel distractionis capi vel recipi volum⁹, nec distrahi, seu quomodolibet occupari.

De regularibus & transeuntibus ad religionem. Tit. ix.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Professi ordinum mendicantium, etiam licitè transeuntes ad non mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocē in capitulo, etiam si alii de capitulo id concedant: nec deinceps cōsequi possunt administrationes, prioratus vel officia, etiam tanquā vicarii: nec pro se vel aliis animarum curam gerere: & irritat cōtra factum. Vltimò ponit casum exceptum. Ioan. And. *Cap. i.*

VT professores cuiusuis paupertatis ordinis eo libētius, in qua vocati sunt vocatione persistere, transeuntésque ad non mendicantium ordinem in eodem conuersari quietius studeant, quo in ipsis discordiarum & schismatū productiua ambitio reprimetur: Sacro concilio approbante statuimus, mendicantes quoslibet, qui ad non mendicantium ordines etiam authoritate apostolica transibunt in posterum, quíve hactenus transiuerunt, quamuis nunc prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarum vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere: etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur. Ad prioratus quoq;, administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios seu ministros vel locorum aliorum tenētes: quódque animarum curam & regimen, nec pro se possint, nec pro aliis exercere. Quicquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure, quouis priuilegio non obstāte. Ad illorum autem mendicantium ordines, quos apostolica sedes eo modo subsistere voluit, vt eorum professoribus, ita in illis remanere liceret, quòd nullum ex tunc admitterēt ad professionem eorum, quibuscunque concessit licentiam ge

neralem ad approbatos alios ordines transeundi, præsenté nolumus constitutionem extendi.

Idem.

Pubes per annum deferens habitum nouitiorum non patenter distinctum ab habitu professorum, intelligitur professus. Ioannes Andreas. *Capitulum.ii.*

EOs,qui deinceps in discretionis constituti ætate nouitiorum habitũ in aliqua religione per annũ portauerint,hoc ipso religionem illam decernimus esse professos: Nisi huiusmodi habitus in colore,scissura, vel forma se distinctum patenter exhibeat,ab habitu professorum.

De statu monachorum vel canonicorum regularium. Tit. x.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Præmittit exordium breue,in quo constitutionis causam ponit, & generale,interdictũ monachorũ nigrorum,circa exquisitum ornatum vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis,& lectisterniis. *Capitulum.i.*

E in agro dominico, sacra videlicet monachorũ nigrorum religione,indecorum aliquid obrepat, aut vitiosum quicquam perniciosé in segeté coalescat,sed vt in illa potius flores honoris & honestatis fructus in vbertate succrescant : eis in vestibus inordinatum omnem seu exquisitum ornatum aut cultũ,necnõ in cibis & potibus,equitaturis & lectisterniis, quẽuis nõtabilem interdicentes excessum.

Specialiter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, caputia,calceamenta,zonas,cultellos,calcaria,sellas,& frenos ipsorum:& vltimò,circa habitum superiorem. Ioan. And.

Statuimus, vt superior vestis ipsorum habitui proxima, nigri,bruni,aut albi coloris existat,iuxta morem apud eos seruari solitum in regione,qua degunt, nec in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quæratur quod preciosius & subtilius , sed quod vtilius valeat inueniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitum & non scissa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda : largas etiam manicas habeat vsque ad pugnum protensas, non consuticias vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputiis habitus, quem gestauerint sint contenti:iuxta

xta tamen dispositionem abbatis scissis super humeros, & honestis caputiis vti possint. In vestibus sendatum pro fodera turis non portent. A estiualibus largis aut botis altis pro calcea mentis vtantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cum sella clauorum ornatu decorata superfluo, vel nimis aliàs sumptuosa, siue cum freno ferraturam ad ornatum habēte equitare præsumat. Rursus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim monachorum aut supra, intra septa monasterij, abbas, prior, aut alius præsidens portet flocum de panno, pro flocis aut cucullis in ipso monasterio consueto: monachi verò alij in monasteriis, in quibus flocos soliti sunt portare, debent etiam vti eis. In aliis autem monasteriis & intra domos & alios prioratus, vbi non est tanta congregatio monachorum, cucullas clausas deferant & honestas. Cùm verò abbates, priores, aut alios præsidētes & monachos alios extra monasterium proficisci continget: flocum, cucullam, aut capam clausam habeant, & subtus capam si eam portauerint cucullam deferant, aut si maluerint scapulare. Cùm autem ad seruiēdum in diuinis officiis albis vel sacris vestibus induentur, aut cùm occupabuntur in operibus, vti eis liceat scapulari. Verùm ne ex diuersa acceptione, quam in diuersis regionibus huiusmo di vocabula flocus, videlicet, & cuculla dicuntur habere, hæsitandi circa præmissa materia relinquatur: cucullę nomine habitum longum & amplum, sed manicas non habentem: nomine verò floci habitum, qui lōgas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Prouidet circa monachorum confessionem, communionem, expositionem regulæ, & instructionem nouitiorum. Ioan. And.

Sanè *singulis mensibus tā in monasteriis, quàm extra (sublata occasione quacūque) ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli monachi. Et in prima dominica mēsis cuiuslibet in monasteriis semper communicent, nisi ex causa fortè, quam abbati, priori, aut pœnitentiariis monasteriorū nō differant intimare, eorumq́; iudicio vel abstineant vel accedant. Regula quoque cùm in capitulo legitur ab illo, qui præest ipsi capitulo, vel alio, cui hoc ipse iniunxerit, propter iuniores vulgariter exponatur. Nouitiis etiam fidelis deputetur instructor, tam in diuinis officiis, quàm in obseruantia regulari.

* *Iste. §. cōprehendit canonicos regulares ne rubrica sit superflua cōtra. l. si quādo. ff. de leg. i. et c. solitæ. de maior. & obed.*

Prouidet circa venationes & aucupatiōes monachorū. Io. An.

Porrò à venationibus & aucupationibus omnes semper abstineāt, nec eis interesse, aut canes, vel aues venaticos per se vel alios tenere præsumant, nec à familiaribus secum morantibus

teneri permittant, nisi saltus, viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur: dũ tamen intra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem.

Punit certos prædictorum transgressores: omnes alios puniri iubens iuxta disciplinam regulæ. Ioan. And.

Si quis autem præmissorum temerarius extiterit violator, regulari subiaceat disciplinæ. Et nihilominus si sotulares non corrigiatos & altos, aut caputia (vt præfertur) non fissa portare præsumpserit, si quidem abbas, vel prior non habens abbatem proprium fuerit, per annum se nouerit à beneficiorum collatione suspensum: Si verò alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus. Quòd si nullam habeat, eoipso per annum reddatur inhabilis ad administrationem & ecclesiasticum beneficium obtinendum. Si qui verò eorum venationi aut occupationi clamose, vel aliàs, cum canibus aut auibus ex proposito interfuerint: iuxta præmissam personarum distinctionem dictarum suspẽsionis & inhabilitatis pœnas, per biennium ipso facto incurrant. Abbate autem vel priore à collatione (vt præmittitur) beneficiorum suspenso, ad priorem claustralem, cum consilio & assensu conuentus vel maioris partis ipsius, eorundem beneficiorum collatio deuoluatur.

Prouidet contra professos eũtes ad curias principum, vel aliàs vagantes, vel intra septa monasterii arma tenentes. Ioan. And.

Quia verò nõnulli monachorum ipsorum (sicut accepimus) suaui iugo obseruantiæ regularis abiecto, interdũ (propriis relictis monasteriis se in eis securè morari non posse fingentes, vel alio colore quæsito) per curias principum euagando discurrunt: & nisi à prælatis eorum petita pensio vel subuẽtio assignetur eisdem, conspirantes in illos, eisq; proditionẽ vel alia grauia imponẽtes, eos capi & incarcerari, ipsorumq; monasteria comburi procurant, & interdum monasteriorum ipsorũ bona in totum vel in partem non modicã occupare præsumunt: Nos eorum in hac parte reprobis ausibus obuiare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi aut regulares canonici administrationem aliquam non hãbentes, ad curias principum absque speciali prælatorum suorum licentia se cõferre præsumant. Quòd si vt suis prælatis aut monasteriis damnũ aliquod inferant, *ad dictas curias se conferre præsumpserint, excommu-

Vide. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie. & Ioan. And. i. c. in pœnis. de reg. iu. lib. vi.

excommunicationis sentētiam eos incurrere volumus ipso facto. Prælatis eorum districtè nihilominus iniungētes, vt ipsos à prædictarum curiarum accessu & aliis quibuslibet vagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eisdē, seuerè corrigere non omittant. Præfatæ quoque sententiæ, monachos infra septa monasteriorum, sine licētia abbatum suorum arma tenentes, decernimus subiàcere.

Prouidet circa monachorum solitudines. Ioan. And.

Ad hæc prædecessorū nostrorum vestigiis inhærentes, perpetuo prohibemus edicto, ne monachi singuli in singulis sibi commissis administrationibus vel prioratibus habitare præsumant: Sed si prouentus prioratuum seu administrationum huiusmodi duobus fortè non suppetant, iidem prioratus seu administrationes, nisi per abbates ad sustentationem duorum sufficientes reddantur, locis aliis vicinioribus, ad eorum monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officiis, aut inter se inuicem prout erit commodius, cum consilio & assensu abbatum per locorum ipsorū ordinarios vniātur. Monachis locorū, quæ aliis vnientur prioribus, ad claustrū primitus reuocandis, & clericis seruituris ibidem: de locorum ipsorum prouentibus prouisione debita facienda.

Prouidet de priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione, & habitatione. Ioan. And.

Cæterùm prioratus cōuentuales alicui, nisi .xxv. annum attigerit: alij verò curam animarum habentes, etsi cura ipsa per seculares habeat presbyteros exerceri, cuiquam nisi .xx. annū peregerit, conferri nequeant aut committi. Qui autē prioratus istos vel illos habuerint, intra annum cōputandum à tēpore collationis seu cōmissionis sibi factæ de eis & possessionis eorum adeptæ, vel intra vigesimumquintum ætatis suæ annum, si ante annum ipsum non conuentuales prioratus eis cōmissi fuerint, aut collati, se faciant ad sacerdotium promoueri. Quod si (cessante rationabili causa) non fecerint, eoipso nulla etiam monitione præmissa, prædictis prioratibus sint priuati: qui ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur. Sanè prioratus aliquis siue administratio cōmitti alicui vel conferri nō possit, nisi expresse professus fuerit ordinem monachalem: neque prioratus aut administrationes extra monasteria obtinentes, permittantur in monasteriis, sed teneantur in ipsis prioratibus seu administrationibus (quacūque non obstante consuetudine) residere: nisi ex studiorum vel alia causa rationabili ad tempus fortè ab huiusmodi residentia excusentur.

Prouidet

Prouidet de monachorum ordinatione & ipsorum doctrina. Ioannes And.

Ad ampliationem autẽ cultus diuini, statuimus, ꝙ monachi quilibet ad monitionem abbatis se faciant ad omnes ordines sacros (excusatione cessante legitima) ꝓmoueri. Rursus, vt ipsis monachis proficiendi in scientia, via opportuna non desit: in singulis ipsorum monasteriis, quibus ad hoc suppetunt facultates, idoneus teneatur magister, qui eos in primitiuis scientiis instruat diligenter.

Confirmat & innouat decretalem supra eodem, Cùm ad monasterium. & cap. In singulis. h. d. Ioan. And.

Præmissa igitur omnia & ea nihilominus, quæ felicis recordationis Innocentius papa quartus prædecessor noster, circa statum monachorum ipsorum pro vberiori cultu obseruantiæ regularis, quò ad vsum camisiarum, abdicationẽ proprietatis, silentium & esum carnium, ac de eorum capitulis de triennio in triennium celebrandis, & etiam quò ad quælibet alia statuit (quæ omnia innouamus & approbamus) expresse volumus & statuimus firmiter obseruari.

Idem in eodem.

Moniales, quæ nulli subsunt nisi papæ, & canonici seculares, per ordinarios: & alia exempta per suos prælatos debẽt annis singulis visitari. Et ponit numerum personarum visitationi interesse debentium. h. d. Ioan And. *Cap. ii.*

ATtendentes, ꝙ vbi gubernaculum disciplinæ contemnitur, restat, vt religio naufragetur: prouidendum censuimus esse præcipuè, ne per contemptum huiusmodi in iis, quæ se Christo voto celebri despõderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam, & diuinam meritò possit offendere maiestatem. Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuendum, vt singula: monialium monasteria per ordinarios exempta, videlicet, quæ ita sedi apostolicæ, ꝙ nulli alij subiecta noscuntur apostolica: non exempta verò ordinaria authoritate, ac exempta alia per alios, quibus subsunt annis singulis debeant visitari. Visitatores autem huiusmodi solicitudinis studium diligẽter impendant, vt moniales ipsæ, quarum nonnullas dolẽtes audiuimus in subscriptis excedere, pannis sericis, variorum foderaturis, sandaliciis, comatis & cornutis crinibus, scacatis & virgatis caputiolis nõ vtantur: non choreas, non festa secularium prosequantur, non die noctúve per vicos & plateas incedãt, aut voluptuosam aliàs vitam ducant, easq́; solertiùs retrahant, ab insolentiis quibuslibet

libet & mundi huius illecebris, ac inducant easdem ad impendēdum in monasteriis suis deuotum & debitum virtutum domino famulatum. Ad quæ omnia obseruanda moniales easdem (non obstantibus exemptionibus & priuilegiis quibuscūque, quibus tamen, quò ad alia nolumus præiudicium generari) per illos, de quibus supradictum est, cōpelli iubemus remediis opportunis. Statuimus insuper, vt quæuis ad regimē abbatiarum assumptæ in monasteriis, in quibus abbatissæ sunt solitæ benedici, intra annum à suæ confirmationis tempore computandum, munus benedictionis suscipiant: alioquin à iure suo (nisi subsit causa rationabilis) prorsus se nouerint cecidisse, per illos, ad quos id pertinet prouisione de abbatissis monasteriis ipsis canonicè facienda. Illas quoq; mulieres, quæ vulgò dicuntur canonicę seculares, & vt seculares canonici vitā ducūt, non renunciantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorum ordinarios, si exemptæ non fuerint, sua: si verò exemptæ fuerint, apostolica authoritate præcipimus visitari. Per hoc tamen non intendentes earum statum, regulam seu ordinem approbare. Ipsos autē visitatores notariis duobus, & personis duabus suæ ecclesiæ quatuorque viris aliis honestis vtique & maturis pręcipimus in ea quam visitando facient inquisitione fore contentos. Si qui verò visitatores ipsos in præmissis impedire præsumpserint, seu aliquo præmissorū (nisi moniti resipiscant) ipso facto excommunicationis sententiam se nouerint incursuros, priuilegiis, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minimè valituris.

De religiosis domibus, vt episcopo sint subiectæ. Titulus. xj.

Clemens. v. in concilio Vienensi.

Mulieres statum beguinarum sectantes & de nouo assumentes, ac religiosi in hoc dantes consilium vel fauorem, ipso facto sunt excommunicati: status tamen pœnitentialis, per hoc non interdicitur, secundum Paulum. *Capitulum. i.*

Cum de quibusdam mulieribus beguinabus vulgariter nuncupatis (quæ cùm nulli promittant obedientiam, nec propriis renuncient, neq; profiteātur aliquam regulam approbatā, religiosę nequaquam existunt, quāquam habitum qui beguinarū dicitur deferant, & adhæreāt religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio earundem) nobis fide digna relatione insinuatum extiterit, ꝙ earum aliquæ quasi perductæ in mentis insaniam,

insaniam, de summa trinitate ac diuina essentia dispute͂t & prædicent, ac circa fidei articulos & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducant, & multos super his decipientes simplices eos in errores diuersos induca͂t, aliaque quamplura periculum animarum parientia sub quodam velamine sanctitatis faciant & committant: Nos tam ex his, quàm ex aliis, de ipsarum opinione sinistra frequenter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earumdem sacro approbante concilio perpetuo duximus prohibendum, & à dei ecclesia penitus abolendum: eisdem & aliis mulieribus quibuscu͂que sub pœna excommunicationis, quam in contrarium facie͂tes incurrere volumus ipso facto, iniungentes expresse, ne statum huiusmodi dudum fortè ab ipsis assumptum quoquo modo sectentur vlterius, vel ipsum aliquatenus de nouo assumant. Prædictis vero religiosis, per quos eædem mulieres in huiusmodi beguinagij statu foueri, & ad ipsum suscipiendum induci dicu͂tur, sub simili excommunicationis pœna, quam eoipso, quod secus egerint se nouerint incursuros, districtius inhibemus, ne mulieres aliquas prædictum statum (vt præmittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de nouo forsitan assumentes quomodocunque admittant: ipsis super eo sectando vel assumendo præbentes vllo modo consilium, auxilium, vel fauorem, nullo contra præmissa priuilegio valituro. Sanè per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquę mulieres, quæ promissa continentia vel etiam non promissa honestè in suis conuersantes hospitiis, pœnite͂tiam agere voluerint: & virtutum domino in humilitatis spiritu deseruire, hoc eisde͂ liceat, prout dominus ipsis inspirabit.

Idem.

Ponens constitutionis causam, statuit hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam: statuens per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiam collatorum, etiam circa exempta. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

QVia contingit interdum, ꝙ xenodochiorum, leprosariarum, eleemosynariarum, seu hospitalium rectores, locorum ipsorum cura postposita, bona, res, & iura ipsorum interdu͂ ab occupatorum & vsurpatorum manibus excutere negligunt: quinimmo ea collabi & deperdi, domos & ædificia ruinis deformari permittunt, & non attento, quòd loca ipsa ad hoc fundata & fideliu͂ erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectiq; lepra reciperentur inibi, & ex proue͂tibus suste͂tare͂tur illorum,

lorum, id renuunt inhumaniter facere: prouetus eosdem in vsus suos damnabiliter conuertentes, * cùm tamen ea, quæ ad certum vsum largitione sunt destinata fidelium ad illum debeant non ad alium (salua quidem sedis apostolicæ authoritate) conuerti: Nos incuriam & abusum huiusmodi detestantes, hoc sacro concilio approbante sancimus, vt ij, ad quos id de iure vel statuto in ipsorum fundatione locorum apposito, aut ex consuetudine præscripta legitimè vel priuilegio sedis apostolicæ pertinet, loca ipsa studeant in prædictis omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebitè in statum reduci debitum faciant, & ad ipsarum miserabilium personarum receptionem & sustentationem debitam, iuxta facultates & prouentus locorum ipsorum rectores prædictos compellere non omittant. In quo, si fortè commiserint negligentiam vel defectum, ordinariis locorum iniungimus, vt etiam si pia loca prædicta exemptionis priuilegio munita consistant: per seipsos vel alios impleāt omnia præmissa & singula, & rectores, eosdem vtique non exemptos propria: exemptos vero & alios priuilegiatos apostolica ad id authoritate compellant. Contradictores cuiuscunque status aut conditionis existant, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel fauorem, per censuram ecclesiasticam & aliis iuris remediis compescendo: nullum tamen per hoc exemptionibus seu priuilegiis ipsis, quo ad alia præiudicium generando.

* *Ad hūc locū, vide l. legatū. ff. de admi. re. ad ciuit. pti. reuera. de cōse. dist. ii. ver. no. c. quanuis de pœ. lib. vi.*

Præcipit hospitalia in beneficium non concedi, nisi in duobus casibus: & reprobat contrariam consuetudinem, submittens, quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum iuramento, inuentario & ratione reddenda: & decretum apponit. Ioannes Andreas.

Vt autem præmissa promptius obseruentur, nullus ex locis ipsis secularibus clericis in beneficium conferantur: etiam si de consuetudine (quam reprobamus penitus) hoc fuerit obseruatum, nisi in illorum fundatione secus cōstitutum fuerit, seu per electionem sit de rectore locis huiusmodi prouidendum. Sed eorum gubernatio viris prouidis, idoneis, & boni testimonij cōmittatur, qui sciant, velint, & valeant, loca ipsa, bona eorum ac iura vtiliter regere, & eorum prouentus & redditus in personarum vsum miserabilium fideliter dispensare, & quos in vsus alios bona prædicta conuertere præsumptio verisimilis non existat: in quibus sub obtestatione diuini iudicij illorum, ad quos dictorum locorum commissio pertinet, cōscientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio com-

tio committetur:ad instar tutorum & curatorum iuramentum præstare,ac de locorum ipsorum bonis inuentaria conficere, & ordinariis seu aliis,quibus subsunt loca huiusmodi,vel deputandis ab eis annis singulis, de administratione sua teneantur reddere rationem. Quòd si secus à quoquam fuerit attẽtatum: collationem, prouisionem, seu ordinationem ipsam carere decernimus omni robore firmitatis.

Declarat constitutionem non extendi ad hospitalia religiosorũ vel militarium ordinum.hoc dicit.

Præmissa vero ad hospitalia militarium ordinum aut religiosorum etiam aliorum extendi minimè volumus:quorum tamen hospitaliũ rectoribus in sanctæ obedientiæ virtute mandamus, vt in illis secundum suorum ordinum instituta & antiquas obseruantias prouidere pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorum arcta districtione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in præmissis.

Conseruat antiquas consuetudines talium locorum,circa diuina officia & sacramenta.Ioannes Andreas.

Cæterum nostræ intentionis existit, quòd si qua sint hospitalia, altare vel altaria, & cœmeterium ab antiquo habentia: & presbyteros celebrantes & sacramenta ecclesiastica pauperibus ministrantes:seu si parœciales rectores consueuerint in illis exercere præmissa, antiqua consuetudo seruetur, quo ad exercenda & ministranda spiritalia supradicta.

De iure patronatus. Titulus.xij.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Si præsentatis ad ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non consueuerunt omnia onera supportare,nõ aßignetur intra terminum competentem congrua portio,diœcesanus eam aßignare debebit. Quod locum non habet, quando onera sunt per patronos supportanda.hoc dicit.Ioan.And. *Capitulum.j.*

T constitutio,quę ad ecclesiam aliquam,quemuis etiam ad exemptorum præsentationem admitti consuetudine non obstante cõtraria prohibet,nisi præsentato de prouentibus eiusdem ecclesiæ,talis coram diœcesano portio fuerit assignata,vnde iura possit episcopalia soluere, & sustentationem habere congruam,sicut expedit obseruetur,ipsam dęclarare,ac quædã adiicere consulta huiusmodi sacri concilij approbatione prouidimus

mus. Diœcesanis sub obtestatione diuini iudicij districti⁹ inhibentes ne præsentatum aliquem per quamcunq; personam ecclesiasticam ius præsentandi, ad ecclesiam aliquam habentẽ admittant, nisi intra certum terminum competentẽ per diœcesanos ipsos præsentantibus* præfigendum, ipsi præsentato fuerit coram eis (vt præscribitur) congrua de prouentibus ecclesiæ portio assignata. Quam si forsan iidem præsentantes, intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat præsentato, statuimus, vt ex tunc diœcesani debeant præsentatum (nisi aliud canonicũ obsistat) admittere, & in pœnam præsentantium, ad diœcesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi deuoluatur. Præcipimus autem diœcesanis eisdem, sub ipsius obtestatione diuini iudicij, ipsorumque cõscientias oneramus, quòd moderationem portionis ipsius debitè faciant, nec odio vel fauore, vel aliàs in pluri vel minori, circa illam scienter excedant. Sanè in prioratuum vel aliorum, tam regularium, quàm secularium locorum ecclesiis, in quib⁹ religiosi vel alij, ad quos eorum redditus pertinere noscuntur, prædicta consueuerunt onera supportare, premissa nullatenus obseruentur: sed onera omnia, quæ ecclesiarum ipsarum perpetuis presbyteris, aut vicariis incumberent, si dicta eis assignatio facta esset, religiosi & alij supradicti plenè subire, ac presbyteros, seu vicarios ipsos decenter tractare, necnon sustentationem eis præstare sufficientem, & congruam teneantur. Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obseruationem debitam assignationis per diœcesanum in casu alio (vt præmittitur) faciendæ, religiosos prædictos, & alios quoslibet à diœcesanis eisdẽ ecclesiastica volumus censura compelli. Non obstantibus exemptionibus aut aliis quibuslibet priuilegiis, consuetudinibus, vel statutis, quæ circa præmissa, vel eorum aliquod religiosis ipsis aut aliis, in nullo volumus suffragari.

** Vide. l. est verum. C. de ĩcol. & de mu. & hono. l. rescriptũ. §. i. & c. fi. de paro. & Anch. in. c. i. de immu. eccle. ad fi. lib. vi.*

Idem.

In plures hæredes vnius ex pluribus patronis transit ius patronatus per stirpes. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

PLures ab vno ex patronis ecclesiæ relicti hæredes, vocem duntaxat vnius habebunt in præsentatione rectoris. Et (vt facilius prouideatur ecclesiis) non inconueniens reputamus, patronos ipsos inter se posse liberè conuenire, de rectore ab eis alternis vicibus præsentando: Quibus etiam ex eadem causa permittimus, vt plures ad vacantem ecclesiam possint eo modo præsentare personas, quòd vna ex eis eligi per episcopum valeat, & admitti.

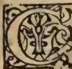
De censi-

De censibus,exactionibus,& procurationibus. Titulus.xiij.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebant ecclesiis per eos ante hoc concilium,acquisitis:nisi priuilegio,exemptione vel alia iusta causa iuuentur:quæ priuilegia vel exemptiones nõ iuuant in ecclesiis post concilium acquirendis. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Capitulum primum.

CVm sit naturę consonum illos non recusare onera, qui rerum commoda complectuntur, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt religiosi quicunque pro monasteriis, & ecclesiis, quæ ad eos quocunque sint titulo deuoluta, procurationes legatorũ sedis apostolicæ,ac iura episcopalia,& alia præstari pro ipsis antequam ad eos peruenissent,solita promptè soluere studeant:nisi forsan sedis apostolicę priuilegio,exemptione,vel alia causa legitima,ab his se valeant excusare. Priuilegia vero, seu exemptiones huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quæ ad eos obuenire continget, in posterum volumus non extendi.

Idem.

Ponit quædam grauamina, quæ prælati inferebant exemptis, præcipuè Cistercienfibus,& illa fieri prohibet: statuens, quòd episcopi,qui in monasteriis Cisterciensis ordinis charitatiuè procurantur,sint cõtenti cibariis,quæ per illos sibi ministrãtur. Si vero procurantur ex debito,ipsis volentibus carnes ministrari debent extra septa monasterii, vel saltem extra portam, quæ dicitur regularis. Ipsorum etiam eleemosynarii fragmenta mensarum possunt pauperibus erogare.hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum.ii.*

AD nostrum (quod dolentes referimus) peruenit auditum, quòd ecclesiarum prælati ad monasteria Cisterciensis ordinis accedentes,licet ab eis charitatiuè recipiantur, & eis cordialiter necessaria ministrentur,cibis tamen regularibus non cõtenti,contra priuilegia dicti ordinis carnes petũt: & si eis non ministrentur, auferunt violenter. Et licet in locis eisdem fiant eleemosynæ cõpetenter,ipsi tamẽ prelati ipsis religiosis inuitis alias eleemosynas faciunt,etiã in aliquibus locis,in quibus procurationes nõ habent,de consuetudine vel de iure.Pro equitaturis quoq; ferrandis,licet ferris non egeant, & coci eorum sui officij ratione pecuniam exigunt & extorquent:Nec compositiones su-

tiones super procurationibus inter prælatos ipsos & eos initas eis seruant. Ipsis etiam in recipiendis procurationibus, ita graues existunt, quòd ipsis in eorum monasteriis & ecclesiis procurationes recipientibus longi temporis victum breuis hora consumit: & dum procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones & accipitres secum habent. Et nisi volũtati satisfiat eorum, valuæ monasteriorũ, seu ecclesiarum per violentiam sępe franguntur, & ornamenta ecclesiæ exportantur: pluresq́ue procurationes recipiunt vna die sedis apostolicæ priuilegio non suffulti, interdum in pecunia numerata, visitationis etiam officio non impenso, & occasione dictarum procurationum, iidem prælati ab ipsis frequenter exigunt, quæ illis soluere non tenentur, intolerabilia eisdem grauamina cumulantes. Sunt & nonnulli qui procurationes nunciorum apostolicæ sedis, aliaq́ue extraordinaria onera exemptis, & aliis religiosis pro maiori parte imponunt: vt se ac presbyteros liberent seculares religiosos ad ordinandum huiusmodi onerum distributionem minimè assumentes: In multis etiam aliis præfati prælati, exempta monasteria, & ipsorum ecclesias vtroque illis iure subiectas, grauant in procurationibus recipiendis, & oneribus insolitis imponendis: Nos igitur super his volentes, de opportuno remedio prouidere, sacri approbatione concilij duximus statuendũ, vt si episcopi non causa visitationis, sed charitatiuæ hospitalitatis, ad monasteria venerint supradicta, victualia gratiose recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint ministrata. Ipsis autem episcopis, ad monasteria venientibus supradicta & procurationes ibidem recipientibus sibi debitas de iure cõmuni, consuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali in domibus ipsorum monasteriorum extra tamen septa ipsorum existentibus, si quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin intra septa ipsa, non tamen intra portam, quam regularem appellant, carnium pro congruentia temporis si voluerint (priuilegio non obstante quocunque) cibaria ministrentur. Nec inconueniens reputamus, si fragmenta, quæ de mensis ipsorum episcoporum & suorum familiarium colliguntur, per ipsorum episcoporum eleemosynarios ibidem pauperibus erogentur. Ab aliis autem grauaminibus expressis superius, prælati diligenter abstineant, si dei & apostolicæ sedis indignationem voluerint euitare.

Idem in eodem.

Diœcesani, quibus hoc constat, illos qui exigendo à clericis padagia, vel guidagia excommunicati sunt vel interdicti, publicare debent. Ioannes Andreas. *Capitulum.iii.*

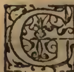
PRæsenti constitutione iubemus, vt locorum diœcesani contra eos qui ab ecclesiis vel personis ecclesiasticis pro earũ rebus propriis, quas non negociandi causa deferunt, aut deferri faciunt: vel transmittunt, pædagia vel guidagia suo vel alieno nomine exigunt, vel extorquent in animarum suarum periculum, & eorum à quibus ea exigunt, præiudicium & grauamen, excõmunicationis & interdicti sententias à iure prolatas: postquàm de his ipsis constiterit, omnino publicent, vel à suis subditis, tamdiu faciant publicari, donec illi sic exacta restituerint, & de transgressione huiusmodi satisfecerint competenter.

De celebratione missarum, & aliis diuinis officiis. Tit.xiiij.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Prælati, ad quos spectat correctio, & illis negligentibus, superiores ipsorum debent esse soliciti, vt horis debitis in cathedralibus regularibus & collegiatis ecclesiis horæ canonicæ deuotè psallantur: & quod in ecclesiis aliis celebretur conuenienter & debitè diurnum officium & nocturnum. principaliter hoc intẽdit. Ioan. And.

Capitulum primum.

GRaui nimirũ turbatione mouemur, quòd ex nonnullorum rectorum negligẽtia, quæ dum spem impunitatis permittit, multam nutrire pestilentiam consueuit in subditis, plerique ecclesiarum ministri modestia ordinis clericalis abiecta, dum offerre deo sacrificium laudis fructum labiorum suorum in puritate conscientiæ & animi deuotione deberent, horas canonicas dicere, seu psallere, transcurrendo syncopando, extranea quidem & plerumque vana, prophana & inhonesta intermiscendo colloquia, tardè ad chorum conueniendo, seu ecclesiã ipsam absq; rationabili causa ante finẽ officij exeundo frequenter, aues interdum portando, seu faciendo portari, canesque secum ducendo venaticos, ac quasi nihil prætendẽtes de clericali militia, in corona vestibus & tonsura diuina etiam celebrare, aut eis interesse nimis indeuotè præsumunt. Nonnulli etiam tam clerici, quàm laici præsertim in festorum certorum vigiliis, dum in ecclesiis deberent orationi insistere, non verentur in ipsis earumque cœmeteriis choreas facere dissolutas, & interdũ canere cantilenas, ac multas insolentias perpetrare, ex quibus ecclesiarum & cœmeteriorum violationes, inhonesta variaque delicta quandoque sequuntur, & ecclesiasticum plerumque

pertutbatur

perturbatur officium, in diuinæ maieſtatis offenſam, & aſtantium ſcandalum populorum. In multis inſuper eccleſiis cum vaſis, veſtimentis, & cæteris ornamẽtis ad diuinum cultum neceſſariis, indecentibus vtique (penſatis earum facultatibus) deſeruitur. Ne igitur tranſgreſsiones inualeſcant huiuſmodi, aliiſque veniant in exemplum, ſacri concilij approbatione hoc fieri prohibentes, ſancimus, vt illi, ad quos id pertinet, & in eorum ſi vtique exempti non ſint negligentiam, vel defectum locorum ordinarij: ſi verò exempti fuerint, aut aliàs circa hoc priuilegiati ſuperiores ipſorum (omni negligentia vel incuria penitùs relegata) circa reformãda præmiſſa, & eorum ſingula corrigenda, necnõ vt in cathedralibus regularibus & collegiatis eccleſiis horis debitis deuotè pſallatur: In aliis verò conuenienter & debitè celebretur diuinum, diurnum, & nocturnum officium, ſi dei & apoſtolicæ ſedis indignationem euitare voluerint, ſolicitam curent diligentiam adhibere: contradictores per cenſuram eccleſiaſticam (dummodo ad eos illam exercere pertĩneat) aliiſque opportunis remediis compeſcendo, facientes prout ad eos ſpectat in his, & aliis quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac eccleſiarum & cœmeteriorum reſpiciunt honeſtatem, ſacrorum ſtatuta canonum, ad quæ ſcienda diligens curent adhibere ſtudium, irrefragabiliter obſeruari.

Idem in eodem.

Clerici etiam religioſi, domeſtici, commenſales cardinalium vel epiſcoporum, ſe poſſunt illis in diuinis officiis coaptare. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum.ii.*

Dignum prorſus & congruum arbitrantes, quòd clerici tam religioſi, quàm alij cardinalium ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac quorumcũque pontificum gratiam, & communionem apoſtolicæ ſedis habentium, commenſales domeſtici ſe poſsint ipſis in diuinis officiis coaptare, vt illud, quod iidẽ cardinales, ſeu pontifices dicent, officium licitè dicere valeant: Nec ad dicendum aliquod aliud teneantur ſacri approbatione concilij indulgemus.

De baptiſmo & eius effectu. Titulus.xv.

Clemens.v.in concilio Vienenſi.

In fontibus eccleſiarum, non in priuatis domibus, debet baptiſma concedi: duos caſus excipit, & tranſgreſſores puniri præcipit. Ioannes Andreas. *Capitulum vnicum.*

Ræſenti prohibemus edicto, ne quis decætero in aulis vel cameris, aut aliis priuatis domib⁹, ſed dun taxat in eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati, aliquos (Niſi regum vel principum, quibus valeat in hoc caſu deferri, liberi extiterint, Aut talis neceſsitas emerſerit, propter quam nequeat ad eccleſiam abſque periculo, propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare. Qui autẽ ſecus præſumpſerit, aut ſuam in hoc præſentiam exhibuerit, taliter per epiſcopum ſuum caſtigetur, quòd alij attentare ſimilia non præſumant.

De reliquiis & veneratione ſanctorum. Titulus.xvj.

Clemens.v.in concilio Vienenſi.

Feſtum corporis Chriſti celebrari debet feria quinta, poſt octauam Pentecoſtes, & certæ indulgentiæ cõceduntur iis, qui in feſto vel intra octauam officio vel horis intererunt. hoc dicit. Ioã. And.

Capitulum vnicum.

I dominum in ſanctis eius laudare iubemur, dignũ profectò iuſtum & ſalutare nobis exiſtit, vt ſibi in ſui quo nos quotidie ſpiritualiter reficit memoriam corporis, laudes feſtiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur conſideratione inducti, conſtitutionem à bonæ memoriæ Vrbano papa quarto prædeceſſore noſtro ſuper hoc æditam, de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictè præcipimus obſeruari: cuius tenor ſequitur in hæc verba, Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis &c. Tranſiturus de hoc mundo ad patrem ſaluator noſter dominus Ieſus Chriſtus, cùm tempus ſuæ paſsionis inſtaret ſumpta cœna, in memoriam mortis ſuæ inſtituit ſummum & magnificum ſui corporis & ſanguinis ſacramẽtum, corpus in cibum, & ſanguinem in poculum tribuendo. Nam quoties hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem domini annunciamus. In inſtitutione quidem huius ſacramenti dixit ipſe apoſtolis, Hoc facite in meam commemorationem: vt præcipuum & inſigne memoriale ſui amoris eximij, quo nos dilexit, eſſet nobis hoc præcelſum, & venerabile ſacramentum: memoriale, inquam, mirabile ac ſtupendum, delectabile, ſuaue, tutiſsimum, ac ſuper omnia precioſum, in quo innouata ſunt ſigna, & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamentũ, & omnis ſaporis ſuauitas, ipſaque dulcedo domini deguſtatur, in quo

in quo vtique vitæ ſuffragium conſequimur & ſalutis. Hoc eſt memoriale dulciſsimum, memoriale ſacratiſsimum, & memoriale ſaluificum, in quo gratam redemptionis noſtræ recēſemus memoriam, in quo à malo retrahimur & in bono confortamur, & ad virtutum & gratiarũ proficimus incrementa, in quo profectò proficimus ipſius corporali præſentia ſaluatoris. Alia namque, quorum memoriam agimus ſpiritu menteque complectimur: ſed nõ propter hoc realem eorum præſentiam obtinemus: In hac vero ſacramentali Chriſti commemoratione Ieſus Chriſtus preſens ſub alia quidem forma, in propria verò ſubſtãtia eſt nobiſcum. Aſcenſurus enim in cœlum dixit apoſtolis, & eorum ſequacibus, Ecce ego vobiſcum ſum, omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi: benigna ipſos promiſsione cõfortans, quòd remaneret & eſſet cum eis, etiam præſentia corporali.* O digna & nunquam intermittenda memoria: in qua mortem noſtram recolimus mortuam, noſtrumque interitum interiiſſe, ac lignum viuificum ligno crucis affixum, fructum nobis attuliſſe ſalutis. Hæc eſt commemoratio glorioſa, quæ fidelium animos replet gaudio ſalutari, & cum infuſione lætitiæ deuotionis lachrymas ſubminiſtrat. Exultamus nimirum noſtrã memorando liberationem, & recolendo paſsionem dominicam, per quam liberati ſumus vix lachrymas cõtinemus. In hac itaque ſacratiſsima cõmemoratione aſſunt nobis ſuauitatis gaudium ſimul & lachrymæ, quia & in ea congaudemus lachrymantes, & lachrymamur deuote gaudentes, lætas habendo lachrymas, & letitiam lachrymantē: nam & cor ingenti perfuſum gaudio, dulces per oculos ſtillat guttas. O diuini amoris immenſitas, diuinæ pietatis ſuperabundantia, diuinæ affluentia largitatis: dedit enim nobis dominus omnia, quæ ſubiecit ſub pedibus noſtris, & ſuper vniuerſas terræ creaturas contulit nobis dominij principatum. Ex miniſtris etiam ſpirituum ſuperiorum nobilitat & ſublimat hominis dignitatem: Adminiſtratorij namque ſunt omnes in miniſterium, propter eos qui hæreditatem ſalutis capiunt deſtinati. Et cum tam copioſa fuerit erga nos eius munificentia volens adhuc ipſe in nobis ſuam exuberantem charitatem præcipua liberalitate monſtrare, ſemetipſum nobis exhibuit, & tranſcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens attribuit ſe in cibum. O ſingularis & admiranda liberalitas, vbi donator venit in donum, & datum eſt idem penitus cũ datore. Quàm larga & prodiga largitas, cum tribuit quis ſeipſum. Dedit igitur nobis ſe in pabulum: vt quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipſe releuaretur ad vitam, cecidit homo per cibum ligni

*vid. gl. in. l. i. ff. quod met. cau. & gl. in. l. ii. C. in quibus cau. colo. lib. xi.

mortiferum, releuatus est homo per cibum ligni vitalis. In illo pependit esca mortis, in isto pependit vitæ alimentum. Illius esus meruit læsionem, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciauit, & gustus sanauit. Vide quia vnde vuln⁹ est ortũ, prodiit
Gene.2. & medela: & vnde mors subiit, exĩde vita euenit. De illo siquidem gustu dicitur: Quacũque die comederis, morte morieris.
Ioan.6. De isto vero legitur: Si quis comederit ex hoc pane viuet in æternum. Hic est cib⁹, qui plene reficit, verè nutrit summeq́; impinguat: non corpus sed cor, non carnem sed animam, non ventrem sed mẽtem. Homini ergo, qui spiritali alimonia indigebat, saluator ipse misericors, de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animę refectione pia dispositione prouidit. decẽs quoque liberalitas extitit, & conueniens operatio pietatis, vt verbum dei æternũ, quod rationabilis creaturæ cibus est & refectio, factum caro, se rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet, in edulium largiretur: panem enim angelorũ man-
Psal.77. ducauit homo, & ideo saluator ait, Caro mea vere est cibus. Hic
Ioan.6. panis sumitur, sed vere non consumitur: manducatur, sed non transmutatur: quia in edentem minime transformatur: sed si digne recipitur, sibi recipiens cõformatur. O excellentissimum sacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandũ laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum studiis, deuotis prosequendum obsequiis, & synceris mentibus retinẽdum. O memoriale nobilissimum intimis commendandum præconiis, firmiter animo alligandum, diligenter reseruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis continuam debemus celebrare memoriam, vt illius, cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus, quia cuius donum, vel munus frequentius aspicitur, huius memoria strictius retinetur. Licet igitur hoc memoriale sacramẽtum in quotidianis missarum solenniis frequentetur: conueniẽs tamen arbitramur & dignum, vt de ipso semel saltem in anno, ad confundendam specialiter hæreticorum perfidiam & insaniam, memoria solennior, & celebrior habeatur. In die namque cœnæ domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentum, vniuersalis ecclesia pro pœnitentium reconciliatione, sacri cõ-
Ioan.3. fectione chrismatis, adimpletione mandati circa lotionem pedum & aliis, quamplurimum occupata, plenè vacare non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum veneramur, ipsa obseruat ecclesia, vt (quanuis in letaniis & missis, ac aliis etiam ipsorum memoriam sæpius renouemus) nihilominus tamen ipsorum natalitia

talitia certis diebus per annum ſolennius recolat, feſta propter hoc eiſdē diebus ſpecialia celebrando. Et quia in his feſtis circa ſolennitatis debitū aliquid per negligētiam aut rei familiaris occupationē, aut aliàs, ex humana fragilitate omittitur, ſtatuit ipſa mater eccleſia certam diē, in qua generaliter omnium ſanctorum commemoratio fieret, vt in hac ipſorū celebratione cōmuni, quicquid in propriis ipſorum feſtiuitatibus omiſſum exiſteret, ſolueretur. Potiſsimè igitur exequendum eſt erga hoc viuificum ſacramentum corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti, qui eſt ſanctorum omnium gloria & corona, vt feſtiuitate ac celebritate præfulgeat ſpeciali, quatenus in eo, quod in aliis miſſarum officiis, circa ſolennitatem eſt forſitā prætermiſſum deuota diligentia ſuppleatur, & fideles (feſtiuitate ipſa inſtante) intra ſe præterita memorantes, id quod in ipſis miſſarum ſolēniis ſecularibus forſan agendis impliciti, aut aliàs, ex negligentia vel fragilitate humana minus plenè geſſerunt, tunc attentè in humilitate ſpiritus & animi puritate reſtaurent. Intelleximus autem olim, dum in minori eſſemus officio conſtituti, quòd fuerat quibuſdam catholicis diuinitus reuelatum, feſtum huiuſmodi generaliter in eccleſia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem, & exaltationem catholicæ fidei, dignè ac rationabiliter duximus ſtatuendum, vt de tanto ſacramento, præter quotidianam memoriam, quam de ipſo facit eccleſia, & ſolennior & ſpecialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc deſignantes & deſcribētes diem, videlicet, feriam quintam proximam, poſt octauam pentecoſtes: vt in ipſa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad eccleſias affectuoſè concurrant, & tam clerici quàm populi gaudentes, in cantica laudum ſurgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos perſoluant lætitiæ ſalutaris: tunc pſallat fides, ſpes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, iubilet chorus, puritas iocundetur: tunc ſinguli alacri animo promptáque voluntate conueniant, ſua ſtudia laudabiliter exequendo, tanti feſti ſolennia celebrantes: & vtinam ad Chriſti ſeruitium, ſic eius fideles ardor inflammet, vt per hæc & alia proficiētibus ipſis meritorum cumulis apud eum, qui ſeſe dedit pro eis in precium, tribuítque ſe ipſis in pabulum, tandem poſt huius vitæ decurſum eis ſe in præmium largiatur. Ideóq; vniuerſitatem veſtram monemus, & hortamur in domino, & per apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, in remiſsionem peccaminum iniungentes, quatenus tam excelſum, & tam glorioſum feſtum prædicta quinta feria ſingulis annis deuotè ac ſolenniter celebretis, & fa-

ciatis studiosè per vniuersas ecclesias ciuitatum vestrarum & diœcesum celebrari: subditos vestros in dominica, dictā quintam feriam proximè præcedente, salutaribus monitis solicitè per vos & per alios exhortantes, vt per veram & puram confessionem, eleemosynarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia deuotionis & pietatis opera taliter se studeant præparare, quòd huius preciosissimi sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum suscipere reuerenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarū. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festum & celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & cōfessis, qui matutinali officio festi eiusdem in ecclesia, in qua idem celebrabitur interfuerint, centum: Qui vero missæ, totidem: Qui autē in primis ipsius festi vesperis interfuerint, similiter centum: Qui vero in secundis, totidem: Illis vero, qui primæ, tertiæ, & sextæ, nonæ ac completorij officiis interfuerint, pro qualibet horarum ipsarum, quadraginta: Illis autem, qui per octauas illius festi matutinalibus vespertinis missæ ac prædictarum horarum officiis interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus de omnipotentis dei misericordia, ac beatorum apostolorū eius Petri & Pauli authoritate cōfisi, de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus.

De immunitate ecclesiarum. Tit.xvij.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Reuocat & pro infectu vult haberi decretalem, Clericis.eo.ti.lib.vi.cum suis declarationibus. Ioan. And. Capitulum vnicum.

Voniam ex constitutione Bonifacij papæ octaui prædecessoris nostri, quæ incipit, Clericis laicos. & ex declaratione seu declarationibus ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda grauia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri remedio succurratur) præsumitur verisimiliter in futurum: Nos de consilio fratrū nostrorum cōstitutionem & declarationem, seu declarationes prædictas & quicquid ex eis secutum est, vel ob eas, penitus reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis: Volentes & firmiter statuentes illud (contra quoscunque laicos exigentes seu extorquētes ab ecclesiis ecclesiasticisque personis tallias seu collectas aut exactiones quascunque, & contra dantes ad id faciendum consilium, auxilium, vel fauorem: necnon & circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarum prælatis ac aliis viris ecclesiasticis)

sasticis) inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecess. nost. in Lateranen. & generali conciliis, quæ nos sub obtestatione diuini iudicij præcipimus obseruari districtè, salubriter est prouisum.

CLEMENTINARVM
Liber quartus.

De consanguinitate & affinitate. Titulus vnicus.

Clemens.v.in concilio Viennensi.

Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum moniali: excommunicatus est ipso iure, & publicari debet & vitari. Idem in professo & professa vel constituto in sacris. Ioan. And. *Capitulum vnicum.*

Os, qui (diuino timore postposito in suarum periculum animarum) scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis constitutione canonica interdictis, aut cū monialibus contrahere matrimonialiter non verentur, Necnon religiosos & moniales ac clericos in sacris ordinibus cōstitutos matrimonia cōtrahentes, refrænare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes, Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere: Præcipientes ecclesiarum prælatis, vt illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publicè tamdiu nuncient, seu à suis subditis faciant nunciari, donec suum humiliter recognoscentes errorem separentur abinuicem, & absolutionis obtinere beneficium mereātur.

Per prædicta quoque iuribus, quæ sic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari.

Clemen-

CLEMENTINARVM
Liber quintus.

De magiſtris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. Tit. j.

Clemens quintus in concilio Vienenſi.

In ſtudiis Romanæ curiæ, Pariſien. Oxonien. Bononien. & Salamãtino, debent eſſe magiſtri catholici ſcholas regentes in linguis Hebraica, Arabica, & Chaldæa, duo ſcilicet, pro qualibet lingua. Et ſtatuitur per quos eis debeat de ſtipendiis & ſumptibus prouideri. Capitulum.i.

Nter ſolicitudines noſtris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes in viam veritatis inducere ipſóſque lucrifacere deo (ſua nobis cooperante gratia) valeamus: hoc eſt, quod profectò deſideranter exquirimus, ad id noſtræ mentis ſeduló deſtinamus affectum, ac circa illud diligenti ſtudio & ſtudioſa diligentia vigilam9. Non ambigimus autem, quin ad huiuſmodi noſtrum deſiderium aſſequendum diuinorum eloquiorum ſit expoſitio congrua, ipſorúmque fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi noſcantur inaniter vacuáque redire, ſi auribus linguam loquẽtis ignorantium proferantur. Ideóque illius, cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus imitantes exemplũ, qui ituros per vniuerſum mundum ad euangelizandum apoſtolos, in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles, præcipuè abũdare ſanctam affectamus eccleſiam, qui infideles ipſos ſciant & valeant ſacris inſtitutis inſtruere, chriſticolarúmque collegio, per doctrinam Chriſtianæ fidei ac ſuſceptionem ſacri baptiſmatis aggregare. Vt igitur peritia linguarũ huiuſmodi poſſit habiliter per inſtructionis efficaciã obtineri, Hoc ſacro approbante concilio ſcholas in ſubſcriptarum linguarum generibus vbicunque Romanam curiam reſidere contigerit, necnon in Pariſieñ. & Oxonieñ. Bononieñ. & Salamantino ſtudiis prouidimus

uidimus erigendas: Statuentes, vt in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldææ linguarum notitiam: duo videlicet, vniuscuiusque linguæ periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinũ fideliter transferentes, alios linguas ipsas solicitè doceant, earúmque peritiam studiosa in illos instructione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint (deo authore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles.

Quibus equidem in Romana curia legentibus per sedem apostolicam: in studiis verò Parisiensi, per regem Franciæ: in Oxoniensi Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, ac Vualiæ: in Bononiensi, per Italiæ: in Salamantino, per Hispaniæ prælatos, monasteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarum rectores in stipendiis competentibus & sumptibus volumus prouideri: contributionis onere singulis iuxta facultatum exigentiã imponendo. Priuilegiis & exemptionibus quibuscunque contrariis nequaquam obstantibus, quibus tamen nolumus, quo ad alia præiudicium generari.

Idem.

Is, ad quem spectat magisterium vel doctoratum tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentũ, quòd in solennitate sua non expendet vltra summam trium milium Turonen. argenteorũ. Quod si non fecerit, etiam si sit episcopus, per sex menses à collatione magisterii est suspensus. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum. ii.*

CVm sit nimis absurdũ, vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritiæ literarum, non sine turbatione miramur illum apud scholasticos inualuisse abusum, quòd plerique eorum, qui in quauis scientia ad doctoratus vel magisterij assumuntur honorem, cùm sua solenniter principia faciunt, aut sui recipiunt insignia doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedũt, quòd & ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui plerumque remaneant & grauati: Et cæteri, qui vel nolunt vel nequeunt similes expensas subire, hac occasione frequenter à receptione honoris huiusmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno super his remedio prouidere, illis, ad quos vbilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districtè præcipimus, vt quoscunque ab eis decætero dictum recipientes honorem, iuramento prius adstringant, ne vltra tria milia turonẽ. argenteorum in solennitate, circa huiusmodi doctoratum aut magisterium quomodolibet adhibenda expendant. Ipsósque nihilominus (nisi

(nisi forsan notabilis conditionis extiterint) vt intra summam prædictam huiusmodi moderentur expensæ, efficaciter exhortantes: ac si hoc illorum congruere statui viderint iuramentũ, exigentes ab eis, quòd certos, intra summam præfatam taxandos, ab ipsis expensarum terminos non excedant. Si quis autem pontificali etiam dignitate præfulgens, non recepto prius iuramento præfato, honorem cuiquam tribuerit supradictum: à collatione magisterij seu doctoratus cuiuslibet, per sex menses sequentes eoipso nouerit se suspensum.

De Iudæis & Sarracenis. Titu. ij.

Clemens. v. in concilio Vienensi.

Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos, ab inuocatione publica nominis Machometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad sepulchrum ipsius. h. d. Ioan. And.

Capitulum vnicum.

Edit quidẽ in offensam diuini nominis & opprobrium fidei Christianæ, q̃ in quibusdã mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdũ seorsum, interdum verò permixtim cum Christianis habitant Sarraceni, sacerdotes eorum Zabazala vulgariter nũcupati, in templis seu Mesquitis suis, ad quæ iidem Sarraceni conueniunt, vt ibidem adorent perfidum Machometum diebus singulis: certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen (Christianis & Sarracenis audientibus) alta voce inuocant & extollunt, ac ibidẽ verba quędam in illius honorem publicè profitentur: Ad locum insuper vbi olim quidam sepultus extitit Sarracenus, quem vt sanctum Sarraceni alij venerantur & colũt, magna Sarracenorum earundem partium & etiam aliarum confluit publicè multitudo, ex quibus nostrę fidei non modicum detrahitur, & graue in cordibus fidelium scandalum generatur. Cùm autem hæc in diuinæ maiestatis displicentia non sint vllatenus toleranda, sacro approbante cõcilio ipsa in terris Christianorum districtius fieri deinceps inhibemus, vniuersis & singulis principibus catholicis, sub quorum dominio dicti Sarraceni morãtur, & fiũt prædicta, sub obtestatione diuini iudicij obnoxiùs iniungẽtes, quatenus ipsi tanquam veri catholici & Christianæ fidei seduli zelatores, opprobrium, quod tam ipsis, quàm cęteris Christicolis per præmissa ingeritur, debita consideratione pensantes: ipsum (vt proinde æternæ beatitudinis præmium assequantur) de terris suis omnino auferant, & à suis subditis auferri procurent:

curent: inhibendo expressè, ne præfata inuocatio seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi publicè, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum existēte dominio audeat attentari decætero, vel quomodolibet sustineri. Ij verò, qui secus præsumpserint, taliter ob diuinam reuerentiam castigētur ab ipsis: quòd alij eorū exemplo perterriti à præsumptione simili arceantur.

De hæreticis. Titulus.iij.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Præmittit constitutionis causam. Ioan. And. *Cap.i.*

Vltorum querela sedis apostolicæ pulsauit auditum, quòd nonnulli inquisitores per sedem eandem, contra prauitatem hæreticam deputati, metas sibi traditas excedentes, sic interdum extendunt suæ potestatis officium, vt quod in augmentum fidei per circūspectam eiusdem sedis vigilantiam salubriter est prouisum (dum sub pietatis speciē grauantur innoxij) cedat in fidelium detrimentum.

Ponit constitutionem de officio inquisitionis exercēdo per diœcesanos & inquisitores: primò ponens quinque, quæ potest alter sine altero. Secundò tria, quæ non potest: & decretum apponit submittens, quomodo impeditus vel interesse nolens committit alii vel consentit. Ioan. And.

Propter quod ad dei gloriam & augmentum eiusdem fidei, vt negocium inquisitionis huiusmodi eò prosperetur felicius, quo deinceps eiusdem labis indago solénius, diligentius, & cautius peragetur: ipsum tā per diœcesanos episcopos, quàm per inquisitores à sede apostolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri. Sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestare siue capere, ac tutæ custodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus vel manicis ferreis si ei visum fuerit faciendum: super quo ipsius conscientiā oneramus, necnon inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negocio, secundum deum & iustitiam viderit expedire. Duro tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormētis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede vacante, capituli super hoc delegato, si sui adinuicem

cem copiam habere valeant intra octo dierum spacium, postquam se inuicem requisierint, non valebit. Et si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure. Verùm si episcopus vel eius capituli sede vacante delegatus cum inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundem, propter præmissa nequeat, aut nolit personaliter conuenire: possit episcopus vel eius seu capituli sede vacāte delegatus inquisitori, & inquisitor episcopo vel eius delegato, seu sede vacante illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus super illis committere vices suas vel suum significare per literas consilium & consensum.

Prouidet circa muros vel carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros. Ioan. And.

Sanè, quia circa custodiam carcerum hæreticalium, qui muri in quibusdam partibus vulgariter nuncupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: Nos volentes super hoc prouidere, statuimus, vt quilibet talis carcer vel murus, quem de cætero episcopo & inquisitori prædictis volumus fore communé, duos custodes habeat principales, discretos, industrios & fideles: vnum quem volet episcopus & prouidebit eidem, alium, de quo voluerit inquisitor, cui etiam prouidebit: & quilibet prædictorum custodum sub se alium bonum & fidū poterit habere ministrum. In quolibet etiam conclaui eiusdem carceris siue muri erunt duæ claues diuersæ: quarum vnam vnus, aliam alius tenebit prędictorum custodum, & eam cum officio ministrandi, quæ incarceratis fuerint ministranda, suo poterit committere vel subdelegare ministro.

Ponit iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, & aliorum officialium. Ioan. And.

Porrò coram episcopo vel capitulo sede vacante & inquisitore prædictis vel substitutis ab eis custodes supradicti, antequam suum officium exequantur: iurabunt ad sancta dei euāgelia corporaliter à se tacta, ꝙ in custodia immuratorū & aliorum pro crimine suprà dicto in sua custodia positorū & ponēdorum, omnem diligentiā & solicitudinem, quam poterūt fideliter adhibebunt. Et ꝙ alicui incarcerato nihil vnus in secreto loquetur, quin hoc audiat alter custos. Et ꝙ prouisionē, quā incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod à parētibus & amicis vel aliis personis fidelibus offeretur eisdē (nisi episcopi & inquisitoris vel suorum commissariorum ordinatio refragetur) ipsis fideliter & absq, deminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquam adhibebunt. Et idē iuramentum & coram eisdem personis ministri custodū, prius ꝙ

suum

suum exerceant officium exhibebunt. Et quia sæpe contingit episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non communes: volumus & districtè præcipimus, vt custodes ad incarceratorum, pro dicto crimine custodiam per episcopos, vel sede vacante per capitulum deputandi, & eorũ ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis præstẽt simile iuramentum. Notarij quoque inquisitionis corã episcopo & inquisitore vel substitutis ab eis, iurabunt suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis personis necessariis ad prædictum officium exequendum.

Punit episcopos inquisitores & eorum substitutos, qui faciendo vel omittendo delinquunt in officio. h. d.

Verùm, quia nimis est graue ad exterminationem prauitatis prædictæ non agere, quod ipsius contagiosa enormitas agendũ requirit: graue est quoque & damnatione dignissimum malitiosè insontibus eandem imponere prauitatem: episcopo & inquisitori prædictis ac aliis ad dicti executionem officij substituendis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt sic discretè & prõptè contra suspectos vel diffamatos de huiusmodi prauitate ꝓcedant, quòd malitiosè aut fraudulenter tantam labem, seu ꝙ ipsos in executione officij inquisitionis impediat, falsò alicui non imponant. Quòd si odij, gratiæ, vel amoris, lucri aut cõmodi temporalis obtentu, contra iustitiam & conscientiam suam omiserint, contra quẽquam procedere vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, aut obtentu eodem prauitatem ipsam vel impedimentum officij sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) episcopus aut superior suspensionis ab officio per triennium, alij verò excommunicationis sententias eoipso incurrant. A qua quidem excommunicationis sententia, qui eandẽ incurrerint: nisi per Romanum pontificem nequeant, præterq̃ in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio suffragante.

Confirmat antiqua iura huic constitutioni nõ obuia. Io. And.

Alia sanè, quæ circa præmissum inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto non obuiant) sacri approbatione concilij roborata, in sua volumus firmitate manere.

Idem in eodem.

Primò, ponens constitutionis causam, determinat ætatẽ inquisitorum.

terum. Secundò, punit inquisitores, qui prætextu officii pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum ecclesiarum bona confiscant. Tertiò, præcipit notariis, officialibus & sociis, vt hoc facientes reprehendant, & superioribus denuncient si probare possunt. Quartò, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. h. d. Ioan. Andr.

Capitulum .ii.

NOlentes splendorem solitum negocij fidei, per actus indiscretos & improbos quorumuis inquisitorum hæreticæ prauitatis, quasi tenebrosi fumi caligine obfuscari: hoc sacro cōcilio approbante statuimus nullis exnunc, nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi inquisitoribus. Et tam ipsorum, quàm episcoporum seu capitulorum sede vacante super hoc deputatis commissariis, quibuscūque districtius iniungentes, ne prætextu officij inquisitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant: nec scienter attētent ecclesiarum bona ob clericorum delictum prædicti occasione officij fisco etiam ecclesiæ applicare. Quòd si secus in his vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententiæ eos subiacere decernimus ipso facto. A qua non possint absolui, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plene satisfecerint de pecunia sic extorta: Nullis priuilegiis, pactis, aut remissionib⁹ super hoc valituris. Notarij verò & officiales dicti officij, necnon fratres & socij inquisitorum & commissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut commissarios, secretè nouerint talia commisisse (si indignationem dei & apostolicæ sedis vitare voluerint & offensam) ipsos grauiter arguere & corrigere studeant in secreto. Quòd si taliter ea sciuerint, vt ea probare valeant: si sit opus, hæc prælatis inquisitorum & commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nunciare solicitè debeant. Qui equidem prælati inquisitores & commissarios prædictos reos inde repertos ab officiis amouere, & amotos aliàs punire debitè seu corrigere teneantur. Prælatis autem inquisitorum id negligentibus agere, præmissa omnia nunciari per prædictos locorum ordinarios volumus: quibus, vt ea in apostolicæ sedis notitiam perferant, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus & mandamus. Porrò inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum, nec officiales, nisi sibi necessarios habeant tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exequenda.

Idem

Idem in eodem.

Damnat sectam beguardorum & beguinarum Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum & inquisitorum officiũ, contra illos. hoc dicit. Ioan. And. *Cap. iii.*

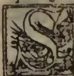
AD nostrum (qui desideranter in votis gerimus, vt fides catholica nostris prosperetur temporibus, & prauitas hęretica de finibus fidelium extirpetur) non sine displicentia grandi peruenit auditum, quòd secta quędam abominabilis, quorũdam hominum malignorum, qui Beguardi, & quarundam infidelium mulierum, quæ Beguinę vulgariter appellãtur in regno Alemaniæ (procurante satore malorum operum) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrina sua sacrilega & peruersa inferius designatos errores. Primò, videlicet, quòd homo in vita pręsenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quòd redderetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit: nam (vt dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri. Secundò, quòd ieiunare non oportet hominem, nec orare postquã gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tunc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subiecta, quòd homo potest liberè corpori concedere quicquid placet. Tertiò, quòd illi, qui sunt in prædicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur: quia (vt asserunt) vbi spiritus domini, ibi libertas. Quartò, quòd homo potest ita finalem beatitudinem, secundum omnem gradum perfectionis in præsenti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata. Quintò, quòd qualibet intellectualis natura in seipsa naturaliter est beata: quodq; anima non indiget lumine gloriæ ipsam eleuante ad deum videndum, & eo beatè fruendum. Sextò, quòd se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à se virtutes. Septimò, quòd mulieris osculum (cùm ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatum: Actus autem carnalis (cùm ad hoc natura inclinet) peccatum non est, maximè cùm tentatur exercens. Octauò, quòd in eleuatione corporis Iesu Christi, non debent assurgere, nec eidem reuerentiam exhibere: asserentes, quòd esset imperfectionis eisdem, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderẽt, quòd circa ministerium seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent: Nonnulla etiam alia sub simulata quadam sanctitatis specie dicunt, faciunt & committunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt,

& graue in se cõtinent periculum animarum. Cùm autem ex debito commissi nobis officij huiusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur vlterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpãtur) extirpare ab ecclesia catholica necessariò habeamus: Nos sacro approbante concilio, sectam ipsam cum præmissis erroribus dãnamus & reprobamus omnino: inhibentes districtius, ne quis ipsos decætero teneat, approbet vel defendat: Eos autẽ, qui secus egerint, animaduersione canonica decernimus puniendos. Porrò diœcesani & illarum partium inquisitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinæ huiusmodi commorantur, suum officium circa eos diligẽter exerceant, inquirentes de vita & cõuersatione ipsorum, qualitérve sentiant de articulis fidei & ecclesiæ sacramẽtis. In illos verò, quos culpabiles repererint (nisi abiuratis sponte prædictis erroribus pœnituerint, & satisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant vltionem.

De homicidio voluntario, vel casuali. Titulus.iiij.

Clemens.v.in concilio Viennensi.

Furiosus, infans, vel dormiens, hominẽ mutilans, vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequiens, suum inuasorẽ occidit, vel mutilat. h.d. *Cap. vnicum.*

SI furiosus, aut infans, seu dormiens, hominẽ mutilet vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Etidem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valẽs, suum occidit vel mutilat inuasorem.

De vsuris. Titulus.v.

Clemens.v.in concilio Viennensi.

Officiales communitatum facientes, dictãtes, vel scribentes statuta super vsuris soluendis, non repetendis, vel non restituẽdis, vel iudicantes secundum illa, vel nõ delentes illa (si possunt) intra tres menses de libris communitatum, vel illa seruantes, excommunicati sunt. Ioan. And. *Capitulum vnicum.*

EX graui ad nos insinuatione peruenit, quòd quorundam communitates locorum in offensam dei, & proximi, ac contra iura diuina pariter & humana vsurariam approbantes quodammodo prauitatem, per statuta sua iuramento quandoque firmata,

mate, vsuras exigi, & solui nedum concedunt, sed ad soluendas eas debitores scienter compellunt, ac iuxta ipsorum continentiam statutorum grauia imponendo plerũque vsuras repetentibus onera, aliísq; vtendo super his diuersis coloribus, & fraudibus exquisitis repetitionem impediunt earundem. Nos igitur perniciosis his ausibus obuiare volentes, sacro approbãte concilio statuimus, vt quicunque communitatum ipsarum potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, consiliarij, aut alij quiuis officiales statuta huiusmodi decætero facere, scribere, vel dictare, aut quòd soluantur vsuræ, vel quòd solutæ cùm repetuntur non restituantur plenè ac liberè, scienter iudicare præsumpserint, sententiam excommunicationis incurrant. Eãdem etiam sententiam incursuri, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem habuerint) intra tres mẽses deleuerint, aut si ipsa statuta siue consuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præsumpserint obseruare.

Fœneratores in causis vsurarum edere coguntur libros rationum suarum. Ioan. And.

Cæterùm, quia fœneratores sic vt plurimum cõtractus vsurarios occultè ineunt & dolosè, quòd vix conuinci possunt de vsuraria prauitate, ad exhibẽdum cùm de vsuris agetur suarum codices rationum, censura ipsos decernimus ecclesiastica compellendos.

Pertinaciter asserens exercere vsuras non esse peccatum, hæreticus est. Ioannes And.

Sanè si quis in illum errorem inciderit, vt pertinaciter affirmare præsumat exercere vsuras non esse peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum: locorum nihilominus ordinariis, & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos, vel suspectos de hæresi procedere non omittant.

De excessibus prælatorum. Tit. vj.

Clemens. v. in concilio Vienensi.

Preuiderat Grego. contra. xxvii. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant eod. tit. Nimis. i. & ii. hoc vero concilium prouidet contra. xxx. à quibus prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessare facere iubens ipsorum priuilegia, & iura seruari. hoc dicit. Ioan. And. *Capitulum vnicum.*

Requens & assidua nos quorundam religiosorum querela circūstrepit, quod plerique episcopi, & eorū superiores, ac cæteri ecclesiarum prælati ipsorum religiosorum quietem iniustè in subsequentibus multipliciter inquietant. Quidam enim exemptos capiunt, & incarcerant in casibus non concessis à iure. Quidam per grauium interminationem pœnarum impediunt, ne debentes exemptis decimas seu redditus illos soluant eisdem: Nève aliqui missas eorum audiant: Molentes in molēdinis, & coquentes in furnis eorum. Seruientes quoque, & vasallos, & domesticos eorundem: vel alios qualitercūq; contrahentes, & participātes cū ipsis suspendūt, interdicunt, & excōmunicant absq; causa rationabili pro libito voluntatis, Bona illorum interdum nihilominus illicitè occupantes. Et appellationibus, quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia grauamina rationabiliter interponunt, quandoque minimè deferentes, appellantes occasione appellationum huiusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, & carceri mancipari. Quidam præterea capellanos in ecclesiis pleno iure spectantibus ad eosdem (licet nulla causa subsit legitima) celebrare non sinunt, nec ministrare parœcianis ecclesiastica sacramenta. Nonnulli etiam indebitè abbates, monachos, & conuersos exemptos, necnō & clericos ipsis pleno iure subiectos, si eis non pareant in iis etiā, in quibus non tenentur eisdē, inconsulta facilitate suspendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant ac loca & ecclesias interdicunt ipsorum. In exigendo insuper ab ipsis exemptis ipsorumq; subditis subsidia charitatis excèdunt nimium contra eos, Et insolitas ac indebitas ipsis cōntra iura exactiones imponunt. Nouos census, & indebita onera parœcialibus imponunt ecclesiis, in quibus exempti ius obtinent patronatus.

Processus iustè factos, seu sententias iustè latas à delegatis sedis apostolicæ, vel à conseruatoribus pro exemptis, publicari seu executioni mandari à suis subditis nō permittunt: Tabellionibus publicis inhibent, ne instrumenta conficiant: Et iudicibus ne iustitiam faciant, ac iurisperitis ne consilium vel auxilium præbeant in causis seu negotiis eorundem: Præsentatos per exemptos ad ordines vel beneficia, quorum præsentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, nisi præsentantes ponāt obedièntiam in salutatione literarum, quas pro huiusmodi præsentatione transmittunt: Ecclesiis quoq; vacantibus, in quibus monasteria ius obtinent patronatus (repulsis personis idoneis præsentatis ad eas) psonas instituunt inhabiles & indignas.

Quidam etiam ecclesias curam animarum habentes ad mēsam ab-

sam abbatum spectantes: quarum fructus quandoq; clericis secularibus tradunt seu concedunt ad firmam clericis ipsis dece dentibus suis cōferunt clericis, quanq̄ ipsę propter hoc ecclesiæ in veritate non vacent. Nonnulli quoq; in ecclesiis monachorum iura ipsorū iniustè sibi appropriant, & de ipsorū redditibus, vt volunt ordinant, ita ꝙ rectoribus earū non remanet vnde valeat sustentari. Quidam cū armis & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iustitiā destruunt exemptorū, quæ etiam tanto tēpore possederunt, ꝙ de cōtrario memoria nō existit. Mittūtq; frequenter ad monasteria suarum ciuitatū, & diœcesum suos consanguineos & nepotes, & interdum animalia sua cum custodibus, vt eis de bonis monasteriorū debeat prouideri: Abbates insuper, & priores monasteriorum frequenter compellunt, vt suis consanguineis, & nepotib⁹ monasteriorum suorum seu prioratuum possessiones cōcedant in perpetuū, vel ad tempus, quas quidem concessiones, vel pensiones nos nullas esse volumus ipso iure. Eosdem quoq; abbates, & priores quandoq; cōpellunt ad præsentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, & ad monachandum interdum suos familiares consanguineos, vel nepotes. Frequenter etiam permittunt, & tacitè cōsentiunt, ꝙ in suo dominio temporali per milites, vasallos, & ipsorū temporales officiales monasteriorū bona mobilia, & immobilia per violentiam occupentur, in casibus non permissis à iure, & aliæ variæ iniuriæ personis ecclesiasticis, & monasteriorū hominibus irrogentur. Præterea interdū iniustè abbates, priores, ac alios beneficiatos beneficiis suis priuant, vt sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno prætextu priuilegij, quod asserunt se habere, ꝙ vsq; ad certum tempus fructus beneficiorum vacantiū possint percipere primi anni: Quib⁹ non cōtenti equos, boues, thesaurum, & alia bona monasteriorum, & beneficiorū vacantium illicitè occupant, quæ essent futuris successoribus reseruanda. Quidā militibus, & aliis potentibus dignitatū suarum redditus, & prouentus vendunt ad tempus, vt per ipsos exēpti vicini fortiùs opprimantur: Nōnulli etiam indebitè monasteria dirimunt: Alij domos & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia, & immobilia frequenter occupant, & detinent occupata: Pluries quoq; sine causa iusta impediunt, ne exempti loca sua valeant reparare. Quidam statuta faciunt, per quæ derogatur priuilegiis exemptorum. Et generaliter, quāplures prælati religiosis præsertim exemptis, & priuilegiatis in personis, & rebus suis ac iurib⁹ spiritualibus, & tēporalibus graues inferunt, cōtra iustitiā, & eorū

priuilegia iniurias,& iacturas. Verũ quia vna est regulariũ & secularium prælatorũ & subditorũ exemptorum, & nõ exemptorum vniuersalis ecclesia, extra quã nullus omnino saluatur, quorum omniũ vnus est dominus, vna fides, & vnũ baptisma: decet vt omnes, qui eiusdẽ sunt corporis, vnius etiã sint volũtatis, & sicut fratres adinuicẽ vinculo charitatis sint adstricti. Decet igitur vt & prælati, & alij tam exempti, quàm non exempti suis iuribus sint cõtenti, & alter in alterius iniuriam non prosiliat seu iacturã. Vniuersis itaq; prælatis ecclesiarũ præsentis sanctionis edicto districtè præcipiẽdo mandamus, quaten⁹, ipsi à prædictis grauaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exemptos, priuilegiatos, & nõ exẽmptos, mendicantes, & non mẽdicantes charitatiuè tractent, & foueant, & sua iura, & priuilegia inuiolabiliter eis seruent. Et quoniã plus solet timeri, quod specialiter, ꝙ quod generaliter inhibetur, eisdẽ prelatis districtissimè inhibem⁹, vt abbates, priores, & alios religiosos, ne ad sua generalia, vel ꝓuincialia vadant capitula, impedire quomodolibet nõ præsumant.

De priuilegiis, & excessibus priuilegiatorum. Titulus.vij.

Clemens.v.in concilio Viennensi.

Ponit sex casus, in quibus religiosos excõmunicat, & absolutionẽ papæ reseruat: & priuilegiis, & exẽptionibus nõ obstãtibus eos per ordinarios locorũ denũciari præcipit. Ioan. And. Cap.i.

Eligiosi, qui clericis aut laicis sacramentũ vnctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, matrimoniá ve solẽnizare, non habita super his parœcialis presbyteri licentia speciali, aut qui excõmunicatos à canone, præterꝙ in casibus à iure expressis, vel priuilegia sedis apostolicæ concessis eisdem, vel à sentẽtiis per statuta prouincialia aut synodalia promulgatis, seu (vt verbis eorum vtamur) à pœna & culpa absoluere quẽquam præsumpserint: excommunicationis incurrant sententiam ipso facto per sedem apostolicam duntaxat absoluendi, quos etiam locorum ordinarij (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de absolutione ipsorũ eis fuerit facta fides, nullo religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante.

Ponit septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi iubet, & quas prælatis ipsorum imponit, si non satisfecerint. Ioan And.

Quibus

Quibus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub intermi-nationé maledictionis æternę districti⁹ inhibemus, ne in sermo-nibus suis ecclesiarum prælatis detrahant. Aut etiam retrahant laicos ab ecclesiarum suarum frequentia vel accessu, seu indul-gentias pronuncient indiscretas. Néve (cum cōfectionibus te-stamentorum interfuerunt) à restitutionibus debitis, aut legatis matricibus ecclesiis faciendis retrahant testatores: Nec legata, vel debita, aut malè ablata in certa sibi aut aliis singularibus sui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fie-ri seu erogari procurent: Nec etiam in casibus sedi apostolicæ, aut locorum ordinariis reseruatis quemquam absoluere: Aut personas ecclesiasticas præsertim coram iudicibus delegatis à nobis suam contra eos iustitiam prosequentes vexare indebitè, aut ad loca plura, & præsertim multum remota conuenire præ-sumant. Si qui verò præmissa, vel aliquod de præmissis atten tare præsumpserint, per duos menses subiaceant pœnis illis, quę secundum eorum regulam, vel statuta pro grauibus criminibus seu culpis eis consueuerunt imponi. Super quibus absque ma-nifesta necessitate cum eis non valeat dispensari. Cęterùm prę-lati eorum nisi de iis, quæ occasione præmissorum excessuum, ad eos quoquomodo peruenerint ecclesiis aut personis eccle-siasticis damnificatis, vel læsis satisfactionem plenariam exhi-buerint intra mensem, postquam super hoc fuerint requisiti, suspensionis sententiam vsque ad satisfactionem debitam eoip so incurrant, non obstantibus præmissis statutis, aut quibusli-bet priuilegiis cuiuscunque tenoris existant.

Ponit moderationem circa duos primos casus.h.d. Ioan. And.

Sanè religiosis illis, quibus est ab apostolica sede concessum, vt familiaribus suis domesticis aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus, sacramenta possint ecclesiastica ministrare: nul lum ex præmissis volumus quo ad hoc præiudicium generari.

Idem in eodem.

Archiepiscopi per loca exempta prouinciæ suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt, audiunt di-uina, & illa celebrant, & faciunt celebrari: per hoc tamen exem-ptis, vel priuilegiatis in aliis nullum fit præiudicium. Ioan. And.

Capitulum secundum.

ARchiepiscopo per quæuis loca exempta suæ prouinciæ fa-cienti transitum, aut ad ea forsan declinanti, vt crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, diuina officia priuatim, vel publicè ibidem audiat, & ea etiam in pontificali-bus celebret, & faciat in sua præsentia sine pontificalibus cele-

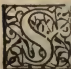
brari (quouis priuilegio contrario non obstante) sacro approbante concilio præsentis constitutionis serie duximus concedendum. Simili modo concedimus episcopo, vt in locis eisdem suæ diœcesis possit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiam celebrare, & in sua præsentia facere celebrari.

Sic tamen, quòd prætextu concessionis huiusmodi, in locis ipsis exemptis, vel circa hoc priuilegiatis, nullam aliam iurisdictionem idem archiepiscopus, vel episcopus exerceat, nec personis exemptis, vel priuilegiatis molestiam inferat, vel grauamen, nullumque exemptioni, vel priuilegiis eorundem aliud præiudicium generetur, nec ipsis archiepiscopo, vel episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur.

De pœnis. Titulus.viij.

Clemens.v.in concilio Vienensi.

Percutiens episcopum, capiens, & banniens, vel hoc mandans, vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensator, cum suis posteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœnis variis per concilium puniuntur. Ioan. And. *Capitulum.i.*

SI quis suadente diabolo in hoc sacrilegij genus proruperit, quòd quemuis pontificem iniuriose, vel temerè percusserit, aut ceperit, seu banniuerit, vel hæc mandauerit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, aut fauorem, seu scienter defensauerit eundem: in illis casibus de prædictis, in quib⁹ excommunicationem per iam æditos canones non subiret, sit huius nostræ constitutionis authoritate (non obstante quacunq; consuetudine, quam reputamus approbante sacro concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percussus, à quo nequeat, nisi per summum pontificem (præterquam in articulo mortis) absolui. A feudis insuper, locationibus, officiis, & beneficiis spiritalibus siue temporalibus, quæ ab ecclesia, cui sic offensus prçest episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandem ecclesiam liberè reuertantur. Ipsius filij per masculinam descendentes lineam vsque ad generationem secundam (omni spe dispensationis adempta) reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate, & diœcesi, in quibus idem episcopus præsidet obtinenda. Terra quoque ipsius (dum tamen vltra vnam diœce. non contineat) vsq; ad cōdignam satisfactionem eiusdem. Necnon locus aut loca, in quibus captus episcopus detinebitur quādiu detentio ipsa in eisdem durauerit, ecclesiastico subiaceāt interdicto.

Quòd

Quòd si terra eiusdem duas diœceses, vel vltra contineat, diœcesis domicilij principalis ipsius, & illa etiam, in qua fuerit delictum cōmissum, si sua sit, & duę aliæ, quę sub ipso sint eidem loco magis vicinæ, interdicto subiaceant supradicto. Et quia eò maior erit ipsius confusio, quò sua fuerit culpa patentior, quousque dignam satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo cōmissum est facinus, necnō ciuitatum, & diœce. vicinarum ecclesias quibuslibet diebus dominicis, & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis excōmunicatus publicè nuncietur. Et cum absoluendus fuerit, sufficienter & idoneè caueat, ꝙ inferēdæ pœnæ parebit, & auxiliante domino pœnitentiā peragendam iniungendam. Ciuitas autem, quæ præmissa, vel eorum aliquod in episcopum suum cōmiserit interdicto (donec satisfecerit) subiaceat memorato. Potestas verò, cōsiliarij, balliuus, scabini, aduocati, consules, rectores, & officiales ipsius, quocunque nomine censeantur, in præmissis culpabiles existentes, similiter excommunicationis sententiæ, à qua (nisi vt præmittitur) non valeant absolutionis obtinere beneficium, sint subiecti. Quæ omnia tanto magis in episcoporum interfectoribus sunt seruanda, quanto in eos seuerior, quàm in præfatos pœna debet exurgere, & grauioris indignationis aculeus desæuire.

Excusat rigorem dicens, quòd grauiores pœnæ deberent imponi. Ioannes Andreas.

Nec super hæc quisquam miretur, quòd prēmissa perpetrantibus pœnas non inferimus grauiores: licet enim (quod dicere pudet) hæc prohdolor frequenter occurrant, multisque grassantibus opus esset exemplo, & ex dignitate offensi pœnam metiri deceat offendentis: Episcopi enim dicuntur sanctissimi, Christi legati existunt, spirituales sunt patres, nostriq́; fratres & coepiscopi, columnæ cōprobātur ecclesiæ: quare grauem oporteret esse pœnam culpæ violantis dignitatem tantæ prēeminentiæ adæquandam. Volumus tamen ad præsens in pœnarum exaggeratione temperare rigorem: ad pœnas alias processuri, si proteruitatem delinquentium hoc exposcere videamus.

Repetit ius antiquum de absolutis in mortis articulo, qui sanati reincidunt, si non satisfaciant. Ioannes Andreas.

Sanè si quis in aliquo casuum prædictorum fuerit ab excommunicationis sententia in mortis articulo absolutus, nisi postquam pristinæ restitutus fuerit sanitati, quamcitò cōmode poterit conspectui Romani pōtificis se præsentare curauerit, eius mandatum humiliter recepturus, prout iustitia suadebit: in eandem excōmunicationis sententia reincidat ipso facto. Quanuis enim

uis enim super hoc satis plenè in iure alibi sit prouisum: ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia iuris se satagat excusare, hoc expresse præmissis duximus annectendum.

Idem.

Procurantes capi viros ecclesiasticos, vt renuncient beneficiis, vel vt citati non vadant ad curiam: præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrunt, si sint prælati, à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores vero beneficiis sunt priuati: Eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta nō tenet: etiam si per prælatos recepta fuerit, vel ratificata. hoc dicit. Ioan. And. Cap. ii.

MVltorum ad nos grauis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium viros sæpe ecclesiasticos capere, captosque donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad apostolicam sedē ab homine, vel à iure venire ad ipsam valeant, ausu detinere sacrilego non verentur: citatos eosdem in exitu eorum districtuum, vt plurimum capientes. Considerantes igitur, quantum ex his tam nostro, & apostolicæ sedis honori, quàm personarum ecclesiasticarum quieto, & prospero statui non sine damnata exempli pernicie derogetur: sacro approbante concilio statuimus, vt præter sententiam canonis, quam facientes, & fieri procurantes præmissas incurrere dignoscuntur, procurantes ipsi personæ ecclesiasticæ existentes: à perceptione fructuum ecclesiarum suarum si fuerint prælati triennio sint suspensi: Quòd si inferiores extiterint, eoipso obtentis beneficiis sint priuati: Illis pœnam incursuris eandem, qui ne citati (vt præmittitur) ad sedem apostolicam veniant, sed vt se sub obtentu huiusmodi à veniendo excusent à potestate seculari se capi (vt interdum contigisse audiuimus) procurarint. Sanè resignationes beneficiorum modo supradicto extortas (licet à resignantium ipsorum prælatis receptæ, aut ratæ habitæ fuerint) nullius omnino decernimus* esse firmitatis: Locorum ordinariis iniungentes, vt postquam eis constiterit aliquos sibi subiectos pœnam & sententiam incurrisse præmissas, ipsas publicare non differant: executionique debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

**Vide.c. abbas. q.i me. cau. & l. qui in carcerem. ff. q.i me cau. Fonta.*

Idem.

Excommunicat religiosos mendicantes transgressores constitutionis Bonifa. de exces. præla. cap. vno. lib. vi. Item omnes religiosos, qui in sermonibus, vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum: quarum solutionem certis diebus, & in confessionibus

confeßionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: Nisi sint tales, quorum monasteriis, vel ecclesiis, competat percipere decimas. Ioannes Andreas. *Capitulum.iii.*

CVpientes eos, quos ad obseruantiam iurium virtutũ præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione pœnarum, quàm adiiciendarum de nouo formidine à temerariis ausibus refrenare, transgressores constitutionis, quæ religiosis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta hucusque mutare, vel ea transferre in alios cuiusuis alienationis titulo interdicit. Illos etiam religiosos, qui aliqua vt audientes à decimarum ecclesiis debitarum solutione retrahant, in sermonibus suis, vel alibi proferre præsumunt: excommunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto. Et quia nisi fiat, quod bonum est, à malo abstinere non sufficit: religiosis omnibus iniungimus sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt quoties populo prędicabunt in prima dominica, quarta, & vltimâ quadragesimæ, & in festis Ascensionis dominicæ, Pentecostes, Natiuitatis beati Ioãnis Baptistæ, Assumptionis, & Natiuitatis beatissimæ virginis Mariæ matris dei, audientes expresse studeant informare si ab ecclesiarum rectoribus, vel vicariis, aut loca tenentibus eorundem requisiti fuerint, Necnon & iis, quorum confeßiones audient conscientiam facere, quod decimas soluere non omittant. Quòd si fortè in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores eorum grauiter arguantur. Quibus etiam superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus, vt contra taliter omittentes statuta pœnalia faciant, secundum quæ sic acriter puniant transgressores, quòd pœna eorum sit cæteris in exemplum: Cõstitutione bonæ memoriæ Gregorij papæ decimi prędecessoris nostri circa hæc edita in suo nihilominus robore duratura. Qui vero sciẽter postposuerint confitentibus cõscientiam facere de soluendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis, tamdiu maneant ipso facto suspensi, donec confitentibus ipsis (si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint) conscientiam fecerint: Exinde excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint prædicta negligentia (vt præmittitur) non purgata. Ad religiosos tamen monasteriorum, vel rectores ecclesiarum decimas percipientium nolumus hoc extendi.

Excommunicat violatores Decre.i.de sepul.lib.vi.& absolutiones papæ reseruat.hoc dicit.Ioannes Andreas.

San-

Sanè temerarios violatores constitutionis illius, quę religiosis & clericis secularibus prohibet, ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducãt vt sepulturam apud eorum ecclesias eligant, vel iam electam vlterius non immutent: similem sententiam (pœna in dicta constitutione contenta in suo perdurante robore) incurrere volumus ipso facto ab alio, quàm à sede apostolica (præterquam in mortis articulo) nullatenus absoluẽdos: nullis priuilegiis, aut statutis cuiuscunque tenoris existant, super his valituris.

De pœnitentiis, & remissionibus. Titulus. ix.

Clemens. v. in concilio Vienensi.

Damnatis ad mortem hoc petentibus, pœnitentia concedi debet: nec valet contraria consuetudo. Secundò, locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi, Locorum. hoc dicit. Ioannes Andreas. *Capitulum. i.*

CVm secundum statuta canonica vltimò deputandis supplicio, negari (si petant) non debeat pœnitentiæ sacramentum, abusum damnabilem in quibusdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes, iusticiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiusmodi desistant abusu hortamur in domino, & obsecramus per viscera misericordiæ Iesu Christi.

Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eos ad hoc cùm primùm commodè poterunt diligenter monere, & (si necesse fuerit) ecclesiastica censura cõpellere non omittant.

Idem.

Repetit concilium generale, de quæstoribus non admittendis, sine literis apostolicis vel diœcesanorum. Et addit per diœcesanos literas apostolicas prius examinari. hoc. dicit. Ioannes Andreas.

Capitulum. ii.

ABusionibus, quas nonnulli eleemosynarum quæstores in suis proponunt prædicationibus, vt simplices decipiant, & aurum subtili vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eisdem: cùm in animarum cedat periculum, & scandalum plurimorum, viam (prout est nobis possibile) præcludere cupientes, iuxta statuta concilij generalis duximus prohibendum districtè, ne quæstores aliqui (nisi apostolicas vel diœcesani episcopi literas exhibuerint) quomodolibet admittãtur, nec permittantur (cùm solùm ipsis competat indulgentias sibi concessas insinuare populo, & charitatiua postulare subsidia suppliciter ab

ter ab eodem) vllatenus ipsi populo prædicare, nec aliud exponere, quàm quod in literis continebitur supradictis. Literas quoque apostolicas diœcesani episcopi (ne quid fraudis cõmitti valeat per easdem) antequam admittant quæstores ipsos examinent diligenter.

Ponit octo reprehensibiles actus quæstorum, quos fieri prohibet: & contraria priuilegia reuocat. Ioannes. Andreas.

Ad hæc cùm aliqui ex huiusmodi quæstoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatum, non sine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu suo proprio de facto concedant, super votis dispensent, à periuriis, homicidiis, & peccatis aliis sibi confitentes absoluãt, male ablata incerta (data sibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant, tertiam, aut quartam partem de pœnitentiis iniunctis relaxent, animas tres, vel plures parentũ vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de purgatorio (vt asserunt mẽdaciter) extrahant, & ad gaudia paradisi perducant, benefactoribus locorum, quorum quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos à pœna, & à culpa (vt eorum verbis vtamur) absoluant: Nos abusus huiusmodi, per quos censura vilescit ecclesiasticà, & clauium ecclesiæ authoritas ducitur in contemptum, omnimode aboleri volentes, Ea per quoscunque quæstores fieri vel attentari decætero districtius inhibemus: Omnia & singula priuilegia, si qua super præmissis, vel eorum aliquo sint aliquibus locis, ordinibus vel personis quæstorum huiusmodi quomodocunque cõcessa (ne ipsorum prætextu sit eis materia, talia vlterius præsumendi) authoritate apostolica, quantum ad præmissa penitus reuocantes.

Delinquentes quæstores per episcopos puniri præcipit, non obstantibus priuilegiis. h. d. Ioan. And.

Quæstores autẽ, qui deinceps in præmissis, vel aliquo præmissorum deliquerint, vel alias etiam quibuscunque suis priuilegiis abusi fuerint, sic per locorum episcopos puniri volumus (nullo prorsus eisdem quæstoribus in hac parte priuilegio suffragante) quòd à suis temerariis ausibus, qui vbique (vt cõmunis habet assertio) nimium excreuerunt, pœnæ formidine propensius compescantur.

De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti. Tit. x.

Clemens quintus in concilio Vienensi.

Religiosi

Religiosi etiam exempti violantes interdictum positum per sedem apostolicam vel ordinarium loci, vel generalem cessationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum, qui hoc possit, seruatam per cathedralem, vel matricem ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: Nō obstātibus priuilegiis, consuetionibus, cōsuetudinibus & statutis: & respicit pēdētia.h.d.Io.And.Ca.i.

X frequentibus prælatorū querelis accepimus, & iosipsi experientia certa probauimus in minoribus constituti, quód plerumq; religiosi nunc patē ter excusationibus fucatis, & friuolis innitentes, nunc latenter ecclesiarum suarum ianuis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis aliis exquisitis non absque dāno cathedralium, & parœcialium ecclesiarum, & scandalo plurimorum, dirumpendo neruum ecclesiasticæ disciplinæ, ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. Nos igitur in sancta dei ecclesia, cui (disponente domino) præsidemꝰ: quæ quidem vnica est, & vnum deum prædicat atq; colit, vnam fidem firmiter & simpliciter confitetur, vniformitatem (quantum commodè possumus) conseruare volentes: circa interdictorum obseruantiam prædictorum authoritate sedis apostolicæ, vel à locorum ordinariis positorum, de fratrum nostrorū consilio districtè præcipiendo mandamus, quatenus religiosi, quicunque tam exempti, quàm non exempti, cuiuscunque ordinis & cōditionis existant, cum cathedralē vel matricem, seu parœcialem loci ecclesiam illa viderint, aut sciuerint obseruare (non obstantibus quibuscunque appellationibus, antea etiam ad eandem sedem, vel alium, seu alios interiectis, & aliis obiectibus, quibuscunque) absque dolo & fraude cum moderatione tamen decretalis, Alma, inuiolabiliter conseruent. Alioquin non seruantes, excommunicationis sententiæ, hoc ipso volumus subiacere. Quod etiam in interdictis, & in cessationibus à diuinis indictis per prouincialium conciliorum statuta, vel ipsorum authoritate, cùm maius sit prouinciale concilium, quàm singularis prælati prouinciæ, ac iudicium integrū, quod plurimorum sententiis comprobatur, volumus obseruari.

In cessationibus vero generalibus à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alias capitula, collegii, vel conuentus secularium, aut regularium ecclesiarum sibi vindicant (quia ipsos hoc vnico lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare nolumus, nec debemus) idem intelligimus obseruandum. Ipsi verò sint diligen

tes

ter attenti, vt statuta Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum super his ædita, diligenter obseruent. Porrò hanc sanctionem ad pendentia trahimus: non obstantibus priuilegiis, conuentionibus, statutis, & consuetudinibus quibuslibet, quæ contra præmissa, seu aliquod præmissorum religiosis ipsis in nullo volumus suffragari.

Idem.

Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt, tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent, ne publicè excommunicati vel interdicti super hoc, per illos, qui missas celebrãt moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui non exeunt excommunicati sunt, & per papam absoluendi. h. d.. Ioan.. And. Capitulum. ii.

GRauis ad nos prælatorum querela perduxit, quòd nobiles quidam, & domini temporales (terris eorum ecclesiastico suppositis interdicto) nedum in locorum suorum capellis, sed & in collegiatis & aliis insignium locorum ecclesiis missas, & alia diuina officia publicè, & solenniter faciunt celebrari. Ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum (quod est deterius) compellentes: hísque non contẽti excessibus, per campanarum non solùm pulsationem, sed & voce præconia populos etiam interdictos, vt (interdicti non obstante sententia) ad audiendas missas huiusmodi veniant, faciũt euocari. Nonnulli quoque ipsorum suis plerumque subiectis, ne (licet excommunicationis, vel interdicti sententia publicè sint nodati) de ecclesiis, dum in ipsis missarum celebrantur solennia, instantibus, etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur. Ex quo frequenter contingit, quòd (nõ sine dei offensa clerícq;, ac populi scandalo) ipsa missarum solennia remanent inexpleta. Ne igitur excessus sic graues excedentiũ impunitate trahantur ab aliis in exemplũ, præsumptores præfatos, qui in locis interdicto suppositis, quenquã decætero diuina celebrare officia, quomodolibet cogere, Aut qui modo prædicto, ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præsertim, vel interdicti ligatos sententia euocare: Seu, qui ne excommunicati publicè, aut interdicti de ecclesiis, dum in ipsis missarum aguntur solennia, à celebrantibus moniti, vt exeant prohibere: Necnon excommunicatos publicè & interdictos, qui in ipsis ecclesiis nominatim à celebrantibus, vt exeant moniti remanere præsumpserint, excommunicationis sententia (à qua per sedem dumtaxat apostolicam possint absolui) sacro approbante concilio innodamus.

Idem.

Idem.

Fratres minores si tempore interdicti recipiunt in suis ecclesiis ad diuina fratres & sorores tertii ordinis, excõmunicati sunt, nec priuilegia iuuant.hoc dicit. Ioannes And. *Capitulum.iii.*

CVm ex eo, ꝙ religiosi viri fratres minores in suis recipiunt ecclesiis ad audiẽda diuina officia tempore interdicti, fratres & sorores de ordine tertio (quem beatus Franciscus instituit) existentes, qui cõtinentes, seu de pœnitentia nũcupantur, scandalum aliorum, qui ab his excluduntur mentibus generetur, cẽsura vilescat ecclesiastica, & minoris authoritatis interdicti sententia reputetur. Eisdem fratribus minoribus districtius inhibemus, ne decætero aliquem, vel aliquos prædictorum (etiam si super hoc, hi vel illi priuilegiis quibuscunque muniti extiterint, quæ ipsis in nullo prorsus, quo ad hoc volumus suffragari) ad diuina in suis ecclesiis tempore interdicti quoquo modo admittant. Quod si fecerint, eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, à qua per alium, quàm per Romanum pontificẽ, vel satisfactione præmissa, per locorum episcopos (quos authoritate apostolica fungi volum⁹ in hac parte) absolutionis beneficium nequeant obtinere.

Idem.

Si papa etiam scienter excõmunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioan. And. *Capitulum.iiii.*

SI summus pontifex scienter etiam excommunicato participet literis, verbo, vel osculo, seu alio quouis modo: ipsum per hoc absoluere nulla ratione censetur, nisi sese velle forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi. Similiter quoq;, si quem sub titulo cuiuslibet dignitatis, ex certa etiam sciẽtia, verbo, constitutione, vel literis nominet, honoret, seu quouis alio modo tractet: per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere noui iuris,

De verborum significatione. Tit. xj.

Clemens.v. in concilio Viennensi.

Declaratur in aliquibus ca. Exiit.e.titu.lib.vi. præsertim an fratres minores teneantur ad obseruationem eorum omnium, quæ in regula sub verbis imperatiui modi ponuntur: deinde multa inferuntur, ad quæ fratres ipsi obligantur. Et consequenter eorum nouem excessibus prolixè discussis, de electione ministri ipsorum luculen-

Xiui de paradiso, dixi rigabo ortum plantationũ, ait ille cœlestis agricola, qui verè fons sapientiæ, verbum dei à patre in patre manens genitum ab eterno, nouissimè diebus istis (fabricante sancto spiritu) in vtero virginis caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendũ: exemplar se dando cœlestis vitæ, præbens hominibus semetipsum. Verùm, quia plerumque mortalis vitæ solicitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu diuertebat: verus noster Salomon in solio militantis ecclesiæ ortum voluptatis inter cæteros quendam fecit, à procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius ac securius vacaretur contemplandis, seruandísque huiusmodi operibus exemplaris in hunc mundũ introiuit ipse, vt rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic ortus siquidem est fratrum minorum sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndique circunclusa, intra se solo contenta deo adornatur abundè, nouellis plantationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus dei filius mortificantis pœnitentiæ myrrham metit cum aromatibus, quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circunfundunt. Hæc est illa cœlestis vitæ forma & regula, quam descripsit ille confessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac seruandam à suis filiis verbo docuit pariter & exemplo. Quia verò dictæ sanctæ regulæ professores, ac æmulatores deuoti, vt & alumni & veri filij tanti patris affectabant, sicut & feruenter affectant, ad purum, & ad plenum præmissam regulam firmiter obseruare: Attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem apostolicæ dignitatis, vt certificati per ipsam, cuius pedibus etiã per ipsam regulã sunt subiecti, possent domino (pulsis cunctis dubiis) cũ plena charitate conscientiæ deseruire. Horum autem piis, ac iustis supplicationibus, plures prædecessores nostri Romani pontifices successiuè (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, declarauerunt ea, quæ dubia videbantur: addiderunt nõnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire videbant fratrum conscientiis, ac puræ obseruantiæ status. Verùm, quia plerumque vbi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratæ, quæ in via dei quodcunque deuium expauescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fra-

trum conſcientiæ quietatæ,quin circa aliqua ad regulam ipſorúmque ſtatum pertinentia, dubitationum in ipſis fluctus aliqui generentur & oriãtur, ſicut ad aures noſtras pluries, & de quàm pluribus in publicis & priuatis conſiſtoriis eſt perlatum.

Quapropter per ipſos fratres nobis extitit humiliter ſupplicatum, quatenus prædictis dubiis, quæ occurrerunt, & quæ poſſunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate ſedis apoſtolicæ curaremus.

Nos igitur,cuius anim⁹ ab ætate tenera pia deuotione efferbuit ad huiuſmodi profeſſores regulæ,& ad ordinem ipſum totum:nunc autem ex communi cura paſtoralis regiminis, quam immeriti ſuſtinemus,ad ipſos fouendos dulciùs, & attétiùs gratioſis fauoribus proſequendos, tanto prouocámur ardentius, quantò frequentiùs intenta mẽte reuoluimus fructus vberes, quos ex eorum exemplari vita & ſalutari doctrina toti vniuerſali eccleſiæ continuè cernimus prouenire, tam pia ſupplicantium intentione commoti ad peragendum diligenter quod petitur ſtudia noſtra duximus conuertenda: ipſaque dubia, per plures archiepiſcopos & epiſcopos, & in theologia magiſtros, & alios literatos,prouidos,& diſcretos examinari fecimus diligẽter. Cùm igitur in primis ex eo,quòd in dictæ regulæ principio habetur: Regula & vita fratrum minorum, hæc eſt.ſ. domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum euangelium obſeruare,in obedientia viuendo ſine proprio,& in caſtitate. Item infrà,Finito verò anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper & regulam obſeruare. Item circa finem regulæ, paupertatem, & humilitatem, & ſanctum euangelium domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus obſeruemus: Fuit hæſitatum, an fratres eiuſdem ordinis ad omnia,tam pæcepta,quàm conſilia euangelij ex profeſsione ſuæ regulæ teneantur. Quibuſdam dicentibus,quòd ad omnia, aliis autem aſſerentibus,quòd ad ſola illa tria cõſilia,videlicet, viuere in obedientia, in caſtitate, & ſine proprio, & ad ea quæ ſub verbis obligatoriis ponuntur, in regula obligantur: Nos circa hunc articulum prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes,ipſúmque articulum,quo ad aliquid clariùs proſequentes, dictæ hæſitationi duximus reſpondendum, quòd cùm votum determinatum cuiuſlibet habeat cadere ſub certo, vouẽs regulam non poteſt dici teneri ex vi voti huiuſmodi ad ea conſilia euangelica quæ in regula non ponuntur. Et quidẽ beati Franciſci conditoris regulæ, hæc probatur fuiſſe intentio, ex hoc,quòd quædã euangelica conſilia in regula poſuit aliis prætermiſsis. Si enim per iſtud verbum, Regula & vita fratrum minorum

norum hæc est &c. intendisset eos ad omnia consilia euāgelica obligare, superfluè & nugatoriè quædam eorum (suppresſis cæteris) in regula expresſisset. Cùm autē natura termini restrictiui hoc habeat, quòd sic excludit ab ipso extranea, quòd cuncta ad ipsum pertinentia concludit.* Declaramus & dicimus, quòd dicti fratres non solùm ad illa tria vota nudè & absolutè accepta, ex profesſione suæ regulæ obligantur, sed etiam tenētur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinētia ad hæc tria prędicta, quæ regula ipsa ponit. Nāsi ad hæc tria prædicta tantùm præcisè & nudè promittentes se seruare regulam viuēdo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, arctarentur: pro nihilo & vanè proferrentur hæc verba, Promitto semper hanc regulam obseruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandū est, quòd beatus Franciscus profesſores huius regulæ, quantum ad omnia contenta in regula modificātia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa intenderit, æqualiter esse obligatos: quin potius apertè discreuit, quòd quo ad quædam ipsorum ex vi verbi transgresſio est mortalis, & quo ad quædam alia non. Cùm ad quædam ipsorum verbum apponat præcepti, vel æquipollentis eidem, & quo ad aliqua verbis aliis sit contentus. Item quia præter ea, quæ expressè verbo præcepti, ac exhortationis, seu monitionis ponuntur in regula: nonnulla verbo imperatiui modi negatiuè vel affirmatiuè apposito inseruntur, hactenus extitit dubitatum, an tenerētur ad ista, vt ad habentia vim præcepti. Et quia (vt intelleximus) non minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo, quòd felicis recordationis Nicola. papa tertius prædecessor noster noscitur declarasse, quòd fratres ipsi ex profesſione suæ regulæ sunt adstricti ad ea consilia euangelica, quæ in ipsa regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur: & nihilominus ad eorum omnium obseruantiam, quæ in ipsis in eadem regula sub verbis obligatoriis indicuntur: supplicauerunt prædicti fratres, vt ad ipsorum conscientias seruandas declarare, quæ horum censeri debeant, præceptis æquipollētia ac obligatoria dignaremur. Nos itaq;, qui in synceris horū conscientiis delectamur: attendentes, ꝙ in iis, quæ animæ salutem respiciunt, ad vitandos graues remorsus conscientiæ pars securior est tenenda: * dicimus, ꝙ licet fratres non ad omniū, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula sicut ad præceptorum, seu præceptis æquipollentium obseruantiā teneantur. Expedit tamen ipsis fratribus ad obseruandam puritatem regulæ & rigorē, ꝙ ad ea sicut ad ęquipollentia pręcepti

Vide.l. ob æs. C. de prædiis & aliis rebus mi. Bar. in. l. serui noīe. ff. de vsuc. l. fin. C. de reuo. don. Bar. l. viros. C. de diuer. offi. lib. xii.

**Ad hæc vide. c. cō- siliū. & gl. de obser. ieiu. c. iuuenis. de spōsa. c. in lectū. xxx iiii. q. ii.*

 se no-

se nouerint obligatos, quæ hîc inferius annotantur. Vt autem hæc, quæ videri possunt, æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ, de qua agitur, seu ex vtroque sub compendio habeātur: declaramus, quòd illud, quod ponitur in regula, de non habendo plures tunicas, quàm vnam cum caputio, & aliam sine caputio. Item, de non portandis calceamentis, & de non equitando extra casum necessitatis. Itē, quòd fratres vilibus induātur. Item, ꝙ ieiunare à festo omnium sanctorum vsque ad natale domini, & in sextis feriis teneantur. Item, ꝙ clerici faciant diuinum officium secundum ordinem sanctæ Romanæ ecclesiæ. Item, quòd ministri & custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis solicitam curam gerant. Item, quòd si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alij fratres debent ei seruire. Item, ꝙ fratres non prædicent in episcopatu alicuius episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum. Item, quòd nullus audeat penitus populo prædicare, nisi à generali ministro, vel aliis, quibus secundum declarationem prædictam id competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus. Item, quòd fratres qui cognoscerēt se nō posse præmissam regulam specialiter obseruare, debeant & possint ad suos ministros recurrere. Item, quòd omnia quæ ponuntur in regula ad formam habitus, tam nouitiorum, quàm etiam professorum: necnō ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipientibus, quo ad habitum nouitiorum (sicut dicit regula) secundum deum aliter videatur. Hæc, inquam, omnia sunt à fratribus, tanquam obligatoria obseruanda. Item ordo communiter sensit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd vbicunque ponitur in regula hoc vocabulum, teneantur, obtinet vim præcepti: & obseruari debet à fratribus sicut tale. Cæterùm, quia Christi confessor prædictus agendorum, ac seruandorum circa recipiendos ad ordinem ministris & fratribus modum præbens: dixit in regula, quòd caueant fratres & eorū ministri, ne sint soliciti de rebus suis temporalibus, vt liberè faciant de eis, quicquid ipsis à domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi ministri mittendi eos, ad aliquos deum timentes, si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur. Dubitauerunt & dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere si donetur, & si ad dandum personis & conuentibus possint eos inducere sine culpa: si etiam ad disponendum de distributione rerum talium debeant ipsi ministri, seu fratres dare consilium, vbi ad consulendum alij, quàm ex ipsis, ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inueniri. Nos autem con

side-

siderantes attentè intendisse sanctum Franciscum, suæ regulæ professores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorũ ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare: vt quantum est ex parte fratrum ipsorum receptio ad ordinem sancta & purissima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ad bona eorũ temporalia, sed ad ipsos tantum diuino seruitio mancipandos: dicimus decætero debere tam ministros, quàm fratres cæteros à dictis inductionibus ad sibi dandum & suasionibus, necnon & dandis circa distributionem consiliis abstinere: cùm per hoc ad timentes deum status alterius mitti debeant non ad fratres, vt verè cunctis pateant esse, tam salubris instituti patrum studiosi, zelatores seduli & perfecti. Cùm vero facere de rebus suis, quod dominus inspirabit, ipsamet regula ingredientibus liberum velit esse: nõ videtur, quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus, & moderaminibus declarationis iam dictæ, si quid de bonis suis intrans, sicut & cæteris pauperibus per modum eleemosynæ liberè velit dare. Cauere tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili præsumi possit sinister oculus contra ipsos. Præterea cùm dicatur in regula, quòd illi, qui iam promiserunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint. Item, quòd fratres omnes vestimentis vilibus induantur. Nósque prædicta verba declarauimus æquipollere præceptis: volentes hæc determinari plenius, dicimus quantum ad numerum tunicarum, quòd pluribus vti non licet: nisi in necessitatibus, quæ haberi possunt ex regula, secundum quòd hunc passum memoratus prædecessor noster plenius declarauit: Vilitatem autem vestiũ, tam habitus, quàm interiorum tunicarum illam intelligi debere dicimus, quæ secundum consuetudinem, vel conditionẽ patriæ debeat, quantum ad colorem panni, & precium vilitatis merito reputari: non enim quo ad regiones omnes potest determinatus vnus modus in talibus assignari. Huiusmodi etiã vilitatis iudicium ministris & custodibus, seu guardianis duximus committendum, eorum super hoc conscientias onerãtes: ita tamẽ, quod seruent in vestibus vilitatem. Quorum etiam ministrorum, custodum, & guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calceamenta portare. Deinde, cum duobus temporibus annotatis in regulà scilicet à festo omnium sanctorum, vsq; ad natiuitatẽ domini, & maximè quadragesimæ, in quibus ieiunare tenẽtur, inseratur in eadem regula: Aliis autẽ temporibus nõ teneãtur,

nisi sexta feria ieiunare:& ex hoc voluerũt aliqui dicere, quòd dicti ordinis fratres non tenentur, nisi ex condecentia ad alia ieiunia, quàm ad ista. declaramus debere intelligi eos non teneri ad ieiunium aliis temporibus, præterquam in ieiuniis ab ecclesia constitutis: non est enim verisimile, quòd vel institutor regulæ, vel etiam confirmator absoluere ipsos intenderit à seruandis illis ieiuniis, ad quæ de communi statuto ecclesiæ obligantur cæteri Christiani. Porrò cùm dictus sanctus, volés fratres suos super omnia à denariis, seu pecunia esse totaliter alienos, præcepit firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant per se vel per interpositam personam: istúmque articulum declarans idem prædecessor noster casus & modos posuerit, quibus seruatis à fratribus nõ possint dici, nec debent per se, vel per alium pecuniæ receptatores contra regulam, vel sui ordinis puritatem, dicimus fratres teneri cauere sũmoperè, quòd pro aliis causis, & sub modis aliis, quàm ponat dicti prædecessoris nostri declaratio, ad dantes pecunias, siue deputatos nuncios non recurrant: ne (si secus ab ipsis attentatum fuerit) transgressores præcepti, & regulæ meritò possint dici. Nam vbi aliquid, alicui generaliter prohibetur, quod expressè non conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæstus omnis pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio in ecclesia, vel alibi cippi vel trunci ordinati ad offerentium, seu donantium pecunias reponendas, necnon & quicunque recursus alius ad pecunias, seu habentes ipsas, qui per declarationem prædictam non conceditur, hæc inquam omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cùm etiam recursus, ad amicos speciales expressè tantùm in duobus casibus, secundum regulam concedatur, videlicet, pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induẽdis: ídque piè & rationabiliter considerata necessitate vitæ ad alias necessitates fratrum pro tempore occurrentes, cessantibus eleemosynis, seu etiam ingruentes, sæpedictus prædecessor noster duxerit extendendum: Attendant fratres præfati, quòd pro nullis causis aliis, q̃ prædictis vel similibus in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiusmodi: siue sint dantes pecunias, seu deputati per ipsos, siue nuncij vel depositarij, seu alio quouis nomine appellentur, etiam si concessi per eandem declarationem modi, circa pecuniam integrè seruarentur. Denique cùm idem confessor summè affectauerit suæ regulæ professores, totaliter esse abstractos, ab affectu & desiderio terrenorum, & specialiter à pecunia & eius vsu totaliter inexpertos, sicut probat prohibitio de recipienda pecunia, in regula sæpiùs repetita: curare fratres vigilantes

lanter necesse est, ꝙ cùm ex causis prędictis & modis ad habẽtes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit, ad tenentes ipsas quicunq; hi fuerint principales, vel nuncij in omnibus sic se gerant, ꝙ se cunctis ostendant in dictis pecuniis (sicut nec habent) penitus nil habere. Quapropter præcipere, quòd & qualiter pecunia expendatur, computumq; exigere de expensa, eam quomodocũque repetere siue deponere, aut deponi facere capsulam pecuniæ, vel eius clauẽ deferre, hos actus & consimiles sibi fratres illicitos esse sciãt. Prædicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederũt, & eos, quos ipsi deputauerunt ad hoc ipsum. Proinde cùm vir sanctus, paupertatis præmissæ in regula modum exprimens dixerit in eadem, Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tanquam peregrini & aduenæ in hoc seculo in paupertate, & humilitate domino famulantes vadant pro eleemosyna confidenter. Sicq; declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos pontifices hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, q̃ etiam in communi, propter quod & rerum omnium concessarum, oblatarum, & donatarum fratribus (quas & quarum vsum facti, scilicet ordini vel ipsis fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se, & Rom. eccle. receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo vsu facti simplicis: Ad nostrum fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prędicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis, quæ remedio credimus indigere, ꝙ se institui hæredes, non solùm sustinent, sed procurant. Item, quòd redditus annuos recipiunt interdum in tam notabili quantitate, quòd cõuentus habentes totaliter inde viuũt. Item, ꝙ cùm ipsorum negocia, etiam pro rebus temporalibus in curiis agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad instigandũ eosdem se ibidem personaliter repręsentant. Item, quòd executiones vltimarum suscipiunt voluntatũ, & gerunt, seq; intromittunt quãdoque de vsurarum vel malè ablatorum dispositionibus, seu restitutionibus faciendis. Item, quòd alicubi, non solùm excessiuos ortos, sed etiam vineas magnas habent: de quibus tam de oleribus, quàm de vino multum colligitur ad vendendum. Item, quòd temporibus messiũ, vel vindemiarum sic copiosè granum, & vinum mendicando, vel aliũde emendo colligũtur à fratribus & in cellariis & granariis reconduntur, quòd per anni residuum, & absque eorum mendicatione possunt transigere vitam suam. Item, quòd ecclesias vel alia ædificia faciunt, vel procurant fieri in quãtitate & cu-

 riositate

riositate figuræ & formæ, ac sumptuositate notabiliter excessiua, sic quod non videtur habitacula pauperum sed magnatũ. Paramenta etiam ecclesiastica in plerisque locis tam multa habent, & tam notabiliter preciosa, ꝙ excedunt in his magnas ecclesias cathedrales. Equos insuper & arma eis oblata in funeralibus recipiũt indistinctè. Tamen communitas fratrum & specialiter rectores ipsius ordinis asserebant, ꝙ prædicta, seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, ꝙ & si qui reperiuntur rei in talibus, rigidè puniuntur, necnon contra talia, ne fiant, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorum fratrum prouidere conscientiis, & cuncta dubia (quantum possibile nobis est) de ipsorum pectoribus remouere, ad prædicta modo qui sequitur respondemus. Cũ enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id, quod exterius agitur, interiorem mentis dispositionem & habitum repræsentet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à temporalibus abstraxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi esset, vel posset videri contrarium, abstinere. Quia igitur in successionibus transit, non solùm vsus rei: sed & dominium suo tépore in hæredes. Fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt etiam in communi. Declarando dicimus, quòd successionum huiusmodi, quę etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia & immobilia se extendunt (considerata sui puritate voti) nullatenus sunt capaces. Nec licet eis valorem hæreditarium talium, vel tantam earum partem, ꝙ præsumi posset hoc in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere, quin potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumq; annui redditus inter immobilia censeãtur à iure, ac huiusmodi redditus obtinere paupertati, & mendicitati repugnet, nulla dubitatio est, ꝙ prædictis fratribus redditus quoscũq;, sicut & possessiones, vel eorum etiam vsum (cum eis non reperiatur concessus) recipere vel habere (conditione considerata ipsorum) non licet. Amplius cũ non solùm quod malum esse dignoscitur, sed & omne, quod speciem habet mali sit à viris perfectis specialiter euitandum: Ex talibus autem assistentiis in curiis & instigationibus, cũ de rebus agitur in ipsorum commoda conuertendis, creduntur verisimiliter ex iis, quæ foris patent (de quibus habent homines foris iudicare) in ipsis rebus fratres assistentes aliquid quęrere tanquã suum: nullo modo debent huiusmodi voti, & regulæ professores se talibus curiis & litigiosis actibus immiscere, vt & testimonium habeant ab iis, qui foris sunt, & puritati satisfaciant voti sui, ac

euitetur

euitetur per hoc scandalum proximorum. Verùetiam cũ dicti ordinis fratres, non solùm à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verùetiam à contrectatione qualibet ipsius, & ab ea sint penitus alieni, quemadmodum sæpedictus prædecessor noster in declaratione huiusmodi regulę planè dixit: Cũq, dicti ordinis professores pro nulla re temporali possunt in iudicio experiri, prædictis fratribus nõ licet, nec cõpetit, quin potius (considerata sui puritate status) debent sibi scire interdictum, ꝙ huiusmodi executionibus & dispositionibus se exponant: cũ hæc sepius absq; litigio & contrectatione, vel administratione pecuniæ nequeant expediri. Verùtamen in his exequendis dari consilium ipsorum statui nõ obsistit, cũ ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur. Licet verò, non solùm sit licitum, sed & multum conueniens rationi, ꝙ fratres, qui in laboribus spiritualibus orationis & studij sedulè occupantur, ortos & areas habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem sui, & interdũ ad seipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda necessaria ortalicia pro seipsis: habere tamen ortos aliquos, vt colantur, ac olera & alia ortalicia precio distrahantur, necnon & vineas, repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati, secũdum quod dictus prædecessor declarauit, ac etiam ordinauit: ꝙ si talia ad vsus proximè dictos, vt puta agrum, vel vineam ad colendum, & consimilia fratribus legarentur, per omnem modum fratres à receptione talium abstinerent: cùm etiam præmissa habere, vt precium fructuum suis temporibus habeatur, ad naturam & formam prouentuum appropinquet. Rursus cùm prædictus sanctus tam in exemplis vitæ, quàm verbis regulæ ostẽderit se velle, quòd fratres sui, & filij diuinæ prouidentiæ innitentes suos in deum iacerent cogitatus, qui volucres cœli pascit, quæ non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile voluisse ipsum eos habere granaria, vel cellaria, vbi quotidianis mendicationibus deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore leui relaxare se debent ad congregationes & conseruationes huiusmodi faciendas: sed tunc tantùm cùm esset multum credibile ex iam expertis, quòd nõ possent vitæ necessaria aliter inuenire. Hoc autem ministrorum, & custodum simul, & separatim in suis administrationibus & custodiis (cùm guardiani & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrũ consilio & assensu) duximus iudicio relinquendum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam quòd

cùm vir

cùm vir sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quo ad affectum pariter & effectum, sicut ferè regula tota clamat, cōuenit ipsis, quòd nullo modo deinceps fieri faciant vel fieri sustineant ecclesias, vel alia quæcūque ædificia, quæ (considerato fratrum inhabitantium numero) excessiua in multitudine & magnitudine debeant reputari: Ideóque volumus, quòd vbique in suo ordine deinceps tēperatis & humilibus ædificiis sint contenti, ne huic tantæ paupertati promissæ, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamuis etiam paramenta & vasa ecclesiastica ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse deus, tamen qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum, nec per illas sibi vult seruiri: quæ suorum seruitorum conditioni & statui dissonarent, propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia in numero, & in magnitudine sufficientia competenter. Superfluitas autem, aut nimia preciositas, vel quæcunque curiositas in his, seu aliis quibuscunque non potest ipsorum professioni, vel statui conuenire: cùm enim hæc sapiant thesaurizationem, seu copiam, paupertati tantæ, quo ad humanum iudicium, derogant manifestè. Quapropter præmissa seruari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum verò & armorū oblationes, illud decernimus in omnibus, & per omnia obseruandum, quod per declarationem prædictam in pecuniariis noscitur eleemosynis definitum. Ex præmissis autem succreuit, non parùm scrupulosa quæstio inter fratres: videlicet, vtrum ex suæ professione regulæ obligentur ad arctum & tenuem, siue pauperē vsum rerum. Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quòd sicut quo ad dominium rerum habent ex voto abdicationem arctissimam, ita ipsis quo ad vsum arctitudo maxima & exilitas est indicta. Aliis in contrarium asserentibus, quòd ex professione sua ad nullum vsum pauperem, qui non exprimatur in regula obligantur: licet teneantur ad vsum moderatum temperantiæ, sicut & magis ex condecenti, quàm cæteri Christiani. Volentes itaque conscientiarum prædictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finem dare, declarando dicimus, ꝙ fratres minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur, ad arctos vsus, seu pauperes, qui in ipsorum regula cōtinentur, & eo obligationis modo, sub quo continet, seu ponit regula dictos vsus. Dicere autem, sicut aliqui asserere perhibentur, quòd hæreticum sit tenere vsum pauperem includi vel non includi, sub voto euangelicæ paupertatis, præ-

sumptuosum

sumptuosum & temerarium iudicamus. Demum, quia ex eo, quòd dicta regula per quos & vbi fieri debeat ministri generalis electio tradens, nullam fecit de ministrorum prouincialium electione vel institutione penitus mentionem, oriri super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volẽtes posse ipsos clarè ac securè procedere in omnibus factis suis, declaramus, statuimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valitura, vt cũ alicui prouinciæ de ministro fuerit prouidendum, ipsius ministri electio penes capitulum prouinciale resideat, quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum facere teneatur. Ipsius autem electionis cõfirmatio, ad ministrum pertineat generalem. Et si quidem ad electionem huiusmodi, per formam scrutinij procedatur (votis in diuersa diuisis) electiones plures in discordia celebrari cõtingat, illa, quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione, aut consideratione habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacũq; alterius partis non obstante, per dictũ generalem ministrum de concilio discretorũ de ordine (prius tamen ex officio prout spectat ad ipsum diligenti examinatione præmissa) confirmetur vel etiam infirmetur, prout eis secundũ deum visum fuerit expedire. Et si fuerit infirmata, ad capitulum prouinciale electio huiusmodi reuertatur. Ceterùm, si capitulum memoratũ die prædicta ministrũ eligere prætermittat: ex tunc ministri prouincialis prouisio, ad generalem ministrum liberè deuoluatur. Verũ si ministro prędicto & capitulo generalib' ex certa, manifesta ac rationabili causa videretur aliquãdo in prouinciis vltramarinis Hyberniæ, seu Græcię, seu Romę, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire ministrum prouincialem per ministrum generalem, cũ proborum ordinis consilio potius, quàm per capituli prædicti electionẽ præfici in prouinciis Hyberniæ, etiã vltramarinis irrefragabiliter. In Romana verò vel Græcia, quando minister dictæ prouinciæ moreretur, vel absolueretur citra mare: illa vice seruetur absq; dolo, partialitate & fraude (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum.

In destitutione verò dictorum ministrorum prouincialium, seruari volumus, quòd super hoc hactenus de ipso ordine extiterit obseruatum. Cæterũ si contingeret eosdẽ ministro generali carere, per vicariũ ordinis fiat super hoc, quod faciendũ fuerit per eundẽ ministrũ vsquequo prouisum fuerit de generali ministro. Porrò, si quid de huiusmodi ministro puinciali

secus

secus attentari fortè contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum dictorum cōmissionis, respōsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationum, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem &c.

Idem Clemens quintus.

Determinat & declarat, quid significent hæc verba inserta in iudicialibus cōmissionibus, quæ fiunt à principe vel à iure: scilicet, quid procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura iudicii. Ioannes Andreas. *Capitulum. ii.*

SAepe contingit, quòd causas committimus, & in earum aliquibus simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura iudicij procedi mandamus: de quorum significatione verborum à multis contenditur, & qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantum nobis est possibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt iudex, cui taliter causam committimus, necessario libellum non exigat, litis contestationem non postulet, in tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indultarum à iure procedere valeat, amputet dilationum materiam, litem quanto poterit faciat breuiorem, exceptiones, appellationes dilatorias, & frustratorias repellendo, partium aduocatorum, & procuratorum contentiones & iurgia, testiumque superfluam multitudinem refrenando. Non sic tamen iudex litem abbreuiet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimę admittantur. Citationem verò, ac præstationem iuramenti de calumnia vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi intelligimus non excludi. Verùm quia iuxta petitionis formam pronunciatio sequi debet, pro parte agentis, & etiam rei, si quid petere voluerit, est in ipso litis exordio petitio facienda, siue scriptis, siue verbo: actis tamen continuò (vt super quibus positiones & articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat definitio clarior) inserenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litium, propter partium confessiones, & articulos ad clariorem probationem vsus longæuus in causis admisit: Nos vsum huiusmodi obseruari volentes, statuimus, vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum simul vtrosque terminum dare possit, & ad exibendum omnia acta & munimenta, quibus partes vti volunt in causa post dationem articulorum

culorum diem certam quandocunque ſibi videbitur, valeat aſſignare, eo ſaluo, quòd vbi remiſsionem fieri contingeret, pro teſtibus producendis poſsint etiam inſtrumenta produci aſsignatione huiuſmodi non obſtante. Interrogabit etiam partes, ſiue ad earum inſtantiam, ſiue ex officio vbicunque hoc æquitas ſuadebit. Sententiam verò definitiuam (citatis ad id, licet non peremptoriè partibus) inſcriptis, & (prout magis ſibi placuerit) ſtans vel ſedens proferat: etiam (ſi ei videbitur) conclusione non facta, prout ex petitione & probatione, & aliis actitatis in cauſa fuerit faciendum. Quæ omnia etiam in illis caſibus, in quibus per aliam conſtitutionem noſtram, vel aliàs procedi poteſt ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu & figura iudicij, volumus obſeruari. Si tamen in præmiſsis caſibus ſolennis ordo iudiciarius in toto, vel in parte nō cōtradicentibus partibus obſeruetur, non erit proceſſus propter hoc irritus, nec etiam irritandus. Data Auinione. xiij. Kalend. Decēbris, Pontificatus noſtri, Anno ſecundo.

Clementinæ conſtitutiones accuratè caſtigatæ, cum ſummariis admodum familiaribus finiuntur.

Extrauagantes

EXTRAVAGANTES SEV CONSTITUTIONES UIGINTI, À IOANNE PAPA .XXII. ÆDITÆ.

De electione, & electi potestate. Titulus primus.

Electi, qui pro suarum electionum negocio ad curiam venire tenentur, etiam sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis praeiudicium generatur. facit cle. Ne Romani. § fina. eo. tit. *Cap. i.*

AD onus apostolicæ seruitutis superna dispositiõe vocati ambiguitates, ex quibus possent ecclesiis damnosa prouenire dispendia tollere cupientes, de potestatis plenitudine, ac fratrum nostrorum consilio ordinamus, quòd quibuscunque electis, qui ad sedem apostolicam venire, vel mittere tenebantur, ac ipsorum electionum instructoribus, qui in veniẽdo ad sedem ipsam, & se præsentando ipsa sede vacante, vel non vacante seruauerunt tempora à canonibus instituta (dummodo præsentialiter assint in ciuitate Lugdun. vel fuerint Auinione in Kalendis Octobris) vbicunque sede vacãte moram traxerint nullum ipsis, seu eorum iuri præiudicium ex mora interim facta vbilibet generetur, sed eorum iura circa electiones huiusmodi hoc non obstante perinde seruentur illæsa, ac si apud sedem apostolicam moram cõtraxissent. Non obst. prædecessorum nostrorum constitutionibus quibuscunque: quibus tamen quo ad alia nullum volumus præiudicium generari. Nulli ergo &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum Lugduni. viij. Idus Septembris, Anno primo.

Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alii, qualiter debeant fructus ipsi diuidi iu-

uidi inter ipsum annalia habentem, & beneficiatum: & diuisione facta, cuius sit electio, hac declarat constitutio. Et potuisset poni sub tit. de rescript. vel ne sed. va. vel vt ec. benefi. vel de verborum signifi. *Capitulum. ii.*

SVscepti regiminis nos cura solicitat, vt quæ in ecclesiis non absque dispendio ministrorum, & cultus detrimento diuini seruari viderimus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cùm itaque in nonnullis ecclesiis obseruetur, & à longis retro temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus primi vel secundi, aut alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum vacantium in eisdem defuncto vel fabricæ, aut ecclesiis, vel personis habentibus annalia de consuetudine, priuilegio, vel statuto applicantur in totum: ita, quòd illi, qui huiusmodi beneficia canonicè obtinent, & ad quos aliàs de iure fructus ipsi spectare deberent, nihil inde percipiunt: vnde illud inconueniens sequitur, quòd commodè nequeunt, ad impendendum seruitium debitum residere in ecclesiis, in quibus beneficiati existunt. Nos* de illo super his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuum prædictorum perceptione participent, & ecclesiæ debitis seruitiis non fraudentur, præsenti decreto statuimus, de fratrum nostrorum consilio, quòd illi, qui fructus prædictos sibi hactenus integrè vindicabant ex priuilegio, consuetudine vel statuto, nihil exinde vltra summam, pro qua vnsquodque beneficiorum ipsorum consueuit in solutione decimæ taxari, prætextu cuiusuis priuilegij, consuetudinis, vel statuti quouis modo percipiant, sed ipsius summæ perceptione duntaxat sint omnino contenti, totali residuo prędicta obtinētibus beneficia remansuro: nisi forsan illi, qui fructus eosdem soliti fuerant (vt præfertur) cum integritate percipere, pro se mallent ipsum habere residuum, & obtinētibus ipsa beneficia summam dimittere memoratam: quo casu percipiendi, quod maluerint illis relinquimus optionem: sic, quòd intra decem dies, postquam sciuerint beneficia ipsa vacare, iis quibus annalia ipsa debentur ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, vel ipsorum annalium collectores, quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationem, vel illa dimissa residuum, nulla subhastatione præmissa eligere teneantur. Quam electionem, si intra dictos decem dies non fecerint (vt dictum est) ex tunc ad eum, cuius est beneficium huius optio vel electio transeat ipso iure. Et hoc in ecclesiis & partibus illis, in quibus beneficia maiora, & alia quæ ad solutionem

* *Vide. l. fundos. C. de omni agro deser. lib. xi.*

tionem decimę sunt taxata, volumus obseruari. In illis verò ecclesiis & partibus, in quibus decimarum taxatio non est facta seruetur, quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quod* decimam soluere consueuit per medium diuidantur: quorum medietatem habeat is, cui annalium per alterum de prædictis modis perceptio est concessa. Reliquam vero medietatem percipiat ille, cui beneficium est concessum, pro sustentatione sua & aliis ecclesiæ oneribus supportandis. Quòd si alter de prædictis præfata medietate noluerit esse contentus, altero contentari volente, pars nolentis transeat ad volentem*: & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio congruè faciens deseruiri, ac eius supportans onera consueta. Et si quicquam aliquis prædictorum vltra præmissa perceperit, illudque his, ad quos pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu: eo ipso si episcopus vel superior prælatus fuerit, à pontificalibus & ingressu ecclesiæ sit suspensus. Si autem capitulum vniuersitas vel collegium: interdicto se nouerint (donec prædicta cum integritate restituerint) subiacere. Si vero aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit: excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua sine restitutione præmissa, præterquam in mortis articulo minimè absoluatur. Non obstantibus quibuscunq; priuilegiis vel indulgentiis aut contrariis consuetudinibus & statutis iuramento* confirmatione sedis apostolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis, quæ omnia, quo ad hoc authoritate apostolica reuocamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo &c. nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, irritationis & voluntatis &c.

** Alias, quos.*

** Vide. l. si totã. ff. de acqui. hære. l. hac scriptura. §. si. ff. de cõd. & demõ. Fen.*

**Vide. c. cũ nõ deceat. de electio. lib. vi. & in verbo, pacta. Cle. dudũ. de sepul.*

De maioritate & obedientia. Titulus. ij.

Quia multi assumebant dominium & se creari faciebant potestates & capitaneos in comitatu Sabinæ & aliis locis hic nominatis, qui sunt de patrimonio ecclesiæ Romanæ, inhibetur ne tales decætero assumantur, neque illis tanquam talibus obediatur: & quòd nullus huiusmodi præeminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia sedis apostolicæ. Et si sint aliqua ciuitates, quæ habeant ius eligendi tales capitaneos per sedem apostolicam confirmandos, vetat papa, quòd ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus præstetur obedientia.

Capitulum vnicum.

Ecclesiæ

Cclesiæ Romanæ suorumque fidelium dispẽdia dissimulare non possumus, quin postquam nobis cognita fuerint, aduersus ea opportunis remediis occurramus. Attendentes igitur grauia nocumenta, quæ nonnullis ciuitatibus, terris, castris, intra patrimonium beati Petri in Tuscia comitatum Sabinæ & terram Arnolphorum constitutis eidem ecclesiæ Romanæ subiectis & personis singularibus eorundem, ex diuersorum tam nobilium, quàm etiam aliorum vsurpato regimine prouenerunt, & volentes super hoc in posterum eorum dispendiis præcauere, Omnibus & singulis comitatib⁹, seu vniuersitatibus, & singulis personis ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum intra patrimonium comitatum & terram prædictos constitutis, in quibus videlicet nobis, seu quibusuis officialibus nostris ius* competit deputandi vel instituendi aut eligendi seu ponendi potestates, capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipse potestatem, capitaneum, dominum rectorem vel defensorem seu quemcunque alium officialem, quocunque nomine censeatur, in ciuitatibus, castris, terris & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vocare vel recipere, retinere aut iam electo vel assumpto, vocato seu recepto, tanquam potestati seu capitaneo, rectori seu defensori vel officiali obedire quoquomodo præsumant: néve taliter electus, assumptus, receptus seu vocatus, huiusmodi potestariæ, capitaneat⁹, dominij vel rectoriæ, seu defensariæ, aut quodcunque aliud cuiusuis nominis officium recipere, acceptare, assumere vel gerere (nisi de nostra & apostolicæ sedis licentia speciali) quomodolibet audeat: sed assumptum omnino dimittat. Vbi vero ad communitates seu vniuersitates, & singulares personas ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prædictorum, vel eorum aliquem ius competit eligendi potestatem, capitaneum, dominum vel rectorem seu officialem quemlibet alium, qui per nos seu quosuis officiales nostros debeat aut consueuerit cõfirmari, ne ante debitam confirmationem obtentam ipse, vel earum aliquæ sic electo tanquam potestati seu capitaneo, rectori vel defensori seu officiali in quibusuis obediant, néve taliter electus quousque confirmationem habuerit (vt præfertur) huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ seu defensoriæ, aut cuiusuis alterius nominis officio se immiscere, vel illud gerere, aut exercere quouismodo præsumat, authoritate apostolica districtiùs inhibemus. Decernentes ex tunc irritum & inane, quicquid contra huiusmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo &c. nostræ inhibitionis, & constitutionis infringere. Da-

Vide. c. cõstãtin⁹, xxvi. dis. & .xxiii. q. viii. cõuenior. de cle. cõiug. c. ex parte. in authen. quo opor. episco. col. i. in prin.

tum Auinione.iiij.nonas Augusti.anno.ij.

De præbendis & dignitatibus. Titulus.iij.

Tempore huius ca. obtinentes plures dignitates, personatus, vel beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, virtute illius non poterunt retinere, nisi vnum: & reliqua tenebuntur resignare verbaliter, & realiter coram ordinario sub testimonio publico intra mensem à tempore notitia huius ca. nisi fuissent cardinales aut regum filii. Illi autem, qui plura talia sine dispensatione obtinebant, potuerunt vltimum retinere, reliquis forma prascripta, & sub eodem tempore resignatis. Qui vero deinceps tale habuerit beneficium, si cum illo secundum simule receperit, quamprimũ illius possessionem habuerit, vel per eum steterit quo minus habeat, primum quo est ipso iure priuatus, modo prædicto resignare tenetur: alias vtrumque perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos, & ad quodcunque beneficium habendum. Tandem, qui dicantur ordinarii, quantum ad pramissa, & quæ sint beneficia curam animarum habentia hic manifestatur.h.d. hac extrauagans, quæ est notabilis, & multũ practicabilis, & grauius obligat, quàm ca. de multa.eo.titu.in anti. vt patet ad oculum.

Xecrabilis quorundam tam religiosorũ, quàm secularium ambitio, quæ semper plus ambiens eo magis fit insatiabilis quo sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna petentium à nobis, & prædecessoribus nostris Romanis pontificibus nõ tam obtinuisse, quàm extorsisse plerũque noscuntur, quòd vnus interdum etiam ad vnum beneficium ecclesiasticum minus idoneus, in diuersis ecclesiis nedum vicinis, sed etiam ab inuicem longè distantibus, imo nonnunquam in diuersorum regnorum partib⁹ situatis, duas aut tres, aut plures dignitates, personatus, officia seu prioratus, aut diuersa ecclesiastica beneficia curam animarum habentia possit dispensatiuè (cùm alias non liceret de iure communi) recipere, & simul licitè retinere. Vnde inter cætera inconuenientia, subscripta sequũtur, quòd videlicet interdum vnus, qui vnicum, quanuis modicum vix officium implere sufficeret plurimorum sibi vindicet stipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicãt possent abundè sufficere æqua distributione collata, habentibus ipsa paratur vagandi materia, diuinus cultus minuitur, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non seruatur. Et

tur. Et dum non sunt sui in vnaquaque regione rectores, ecclesiarum detrahitur commodis & honori, quæ carentes defensorum auxilio in iuribus suis, & libertatib⁹ multipliciter collabuntur, & ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat decessorum: & (quod amariùs est dolendum) animarum cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculosè præbetur. Nos itaque tot malis tantisq; discriminibus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione aut retentione plurium dignitatum, personatuum, officiorum, prioratuum aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacunque forma, vel expressione verborum à nobis, vel prædictis prędecessoribus cuicunque personæ concessas (Cardinalibus tamen sanctę Romanę ecclesiæ, qui circa nos vniuersali ecclesiæ seruiēdo singularum ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac regum filiis, qui propter sublimitatem eorum ac generis claritatem sunt potioris prærogatiua gratiæ attollēdi, duntaxat exceptis) deliberatione super hoc cū fratribus nostris habita diligenti, de ipsorum consilio, & ex certa scientia nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen nostrum effrenatā circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem refrenemus: ipsique impetrantes fructu dispensationū huiusmodi totaliter non frustrentur. Statuimus itaq; & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, ꝙ obtinentes nūc ex dispensatione legitima pluralitatē huiusmodi dignitatū, personatuū, officiorum aut prioratuū seu beneficiorū, quæ aliàs absq; dispensatione obtinere nequibant, vnum tantū ex dignitatibus, personatibus, officiis, prioratib⁹, ecclesiis vel beneficiis huiusmodi, quibus cura imminet animarū, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quę habere maluerit, prætextu dispensationis sufficiētis circa id eisdē indultæ possint licitè retinere. Quæ tamē teneantur eligere intra mensem numerandū à tēpore notitiæ cōstitutionis istius: cęteris beneficiis cū cura, vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter nō poterāt de iure absq; dispēsatione licitè retinere, quæ nos ex tunc vacare decernimus, coram ordinario sub testimonio publico intra idem tēpus verbaliter, & realiter cū effectu dimissis: absq; eo ꝙ ad illa nunꝗ sine noua collatione ab eo qui facere poterit faciēda redire, aut eorum administrationi se immiscere præsumāt: Alioquin tam his, ꝗ aliis omnibus beneficiis, quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant (vt præfertur) sint ipso iure priuati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinēda. Per hoc autem iis, qui dignitates, personatus, officia, vel alia beneficia curā

animarum habentia ex dispensatione, quæ ius tribuat iuxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum, vel aliàs eorundem predecessorum authoritate literarum expectant: cum quibus est, vt illa cùm vacauerint recipere, & vnà cū obtentis retinere licitè valeant dispensatum, nolumus derogari, quin ea cum vacabunt intra dicti temporis spacium possint eligere, & dimissis aliis recipere in forma præscripta ac licitè retinere: pœnas similes incursuri, si huius nostræ contraire præsumpserint sanctioni. Porrò, quia quorūdam oculos sic auaræ cupiditatis vitium excæcauit, quòd plurima talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere præsumunt: Nos de illis præsenti decreto statuimus, vt omnia & singula beneficia sic detenta, illo tantum retēto, quod vltimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica competat ius eisdem, intra tempus, vt præscribitur limitatum, verbo & facto ac sine fraude coram ordinario sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si non fecerint, etiam illo sint ipso iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat: & inhabiles penitus ad quæcunque obtinēda ecclesiastica beneficia censeantur. Qui verò deinceps receperint dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens annexam: si antea simile beneficium obtinebant, illud (quo ipso iure postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus, quo minus habeant steterit, priuati noscuntur) absque moræ dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo: Alioquin ex tunc sint ipso iure secundo priuati & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quin etiam ad habendum quodcunque beneficium ecclesiasticum inhabiles reputarentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura (vt præmittitur) vel dimissa nostræ & sedis apostolicæ dispositioni de ipsorum fratrum cō silio reseruamus: Inhibentes, ne quis præter Romanum pontificem quacunque sit super hoc authoritate munitus, de huiusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per viam permutationis, vel aliàs innouare quoquomodo præsumat. Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane.

Cæterùm ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis episcopos, in quorum ciuitatibus vel diœces. consistunt beneficia seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere commorātur, vel ecclesiis cathedralibus vacantibus capitula eorundem: & hi de beneficiis tam dimissis, quàm (vt premittitur) perditis, nos vel apostolicam sedem certificare studeant, quamprimùm commodè poterunt indilatè,

indilatè, vt de illis salubriter disponere valeamus. Quantum autem ad modificationem attinet antè factam, illa duntaxat, & non alia beneficia ecclesiastica quocunque nomine nuncupentur, curam animarum habere censemus, quæ parœcias habent, in quibus est animarum cura, non per vicarios perpetuos, sed per rectores aut ministros beneficiorũ ipsorum vel illorum temporales vicarios exercenda: necnon & illa, quorum ministris ratiõe beneficiorũ huiusmodi cõpetit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis & suspensionis sententiis absoluere de consuetudine vel de iure: iuribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore quo ad cætera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioni. xiij. Kalend. Decembris. anno. ij.

De concesſione præbendæ & ecclesiæ non vacantis. Titulus. iiij.

Executores gratiarum & iudices causarum à sede apostolica deputati, in diœcesibus iam diuisis procedere possunt, sicut ante diuisionem poterant. Et congruè ponitur sub hoc titulo, cùm loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in titu. de cõces. praben. lib. vi. patet in c. Executor. c. Si capitulo. & c. Si soli. Et potuisset situari sub titu. de rescript. vel de offi. delega. vel de paræ. Capitulum. i.

Sedes apostolica in suis actibus veritatẽ prosequẽs, lucem amans, libenter euitat nodosæ ambiguitatis inuolucrum, illamque sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intẽdit, vt de illis ita proueniat commodum, quòd aliis non immineat detrimentum. Sanè pridem ad diuini cultus augmentum, & ad salutem populi, quem in nonnullis ciuitatibus ac diœcesibus sic multiplicauit altisſimus, quòd in earum singulis singulorum vultus nequibat (vt eum decet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere salubriter intendẽtes: in ipsis diœcesibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceses duximus diuidendas, certas ciuitates, & ecclesias ereximus cathedrales, quarum singulis proprias, distinctas & limitatas diœceses iusſimus asſignari. Verùm quia plures ante ordinationẽ

seu diuisionem nostram huiusmodi tam à nobis, quàm à prædecessoribus nostris Romanis ponti. apostolicas obtinuerunt literas super beneficiis ecclesiasticis in ipsis tunc integris diœcesi. vacaturis: quarum nonnullæ restant adhuc executioni mandandæ. Nos amouere volentes cuiusuis dubitationis scrupulum, qui circa executionem gratiarum super huiusmodi beneficiis concessarum posset forsan incidere, & prouidè considerantes attentius, quod per ordinationem seu diuisionem nostram prędictam ius ad rem expectantibus dicta beneficia antea competens ex ratione mutari non debet, quin adeò efficax in diuisis diœcesibus maneat, sicut prius erat: authoritate prȩsentium declaramus, quòd omnes, & singulæ gratiæ super beneficiis vacaturis ante diuisionem huiusmodi in ipsis quondam integris diœcesibus à nobis, vel prædictis prædecessoribus personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quàm in aliis diœcesibus decisis ab illis eisdem modo, & forma possint suo ordine * per executores inde datos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante diuisiones sæpefatas poterant, & debebant. Idem etiam declaramus, quo ad literas apostolicas iustitiam continentes: vt videlicet iudices dati per illas in causis quarumlibet personarum, quæ nunc de huiusmodi diœcesibus diuisis existunt, possint iuxta earum tenorem prouidè procedere, ac si dictæ diœceses, de quibus mentio in literis eisdem habetur, integrè remansissent. Nulli &c.

** Ad hæc vide gl. in ti. de defen. ciui. §. quæ igitur. co. iii.*

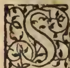
Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias personas in iuribus, quæ sibi competebant in ecclesiis integris, quin illa iura percipiant post diuisionem ipsarum, sicut antè soliti erant percipere: quoniam in beneficiis diuisis habet quis eadem iura, quæ habebat in integris. Et hoc cap. sub hoc titu. fuit positum, quoniam declarat præcedens, vt clarè patet. Concor. cap. quia monasterium. de relig. domi. in antiquis. *Capitulum. ii.*

D apostolatus nostri peruenit auditum, quòd aliquarum ecclesiarum per nos ab aliis ecclesiis ex certis causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, authoritate apostolica diuisarum, prælati & subditi capitulis, archidiaconis, & aliis personis ecclesiarum, à quibus supradictæ ecclesiæ sunt diuisæ, multipliciter iniuriari præsumunt, non permittentes eos vti iurisdictionibus, & iuribus suis, sicut ante diuisionem huiusmodi vtebantur. Quia igitur intentionis nostræ non extitit, nec existit per diuisionem episcopatuum ecclesiarum, à quibus diuisiones factæ sunt capitulis, archidiaconis, vel aliis personis velle aliquatenus

tenus derogare, niſi quatenus in diuiſionum huiuſmodi literis apoſtolicis continetur expreſſe. Nos præſentis authoritate ſta tuti vniuerſis prælatis, capitulis, & aliis quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis eccleſiarum deciſarum, & in cathedrales eccleſias per nos authoritate apoſtolica erectarum præcipimus, & mandamus, ne capitula, archidiaconos, & alios perſonatus, vel dignitates, officia ſeu beneficia in prædictis primariis eccleſiis obtinentes: quo minus viſitationes exerceant, procurationes recipiant, iuriſdictiones, & iura archidiaconalia, & alia bona obtineant in prædictis deciſis diœceſibus, ſicut ante diuiſionem huiuſmodi obtinebant, niſi quantum in diuiſionum huiuſmodi literis apoſtolicis caueatur expreſſè, impediant quoquomodo quouſque per ſedem apoſtolicam aliud fuerit ordinatum. Si enim aliqui contra præſens præceptum agere, vel facere præſumpſerint: nos præſumptores tales digna curabimus animaduerſione punire. Nulli &c. noſtrorum præcepti, & mandati infringere &c. Datum Auinione. v. Kalend. Octobris. Anno. v.

Ne ſede vacāte aliquid innouetur. Tit. v.

Vacāte ſede imperiali, cùm iuriſdictio ad papam deuoluatur, ſub pœna excommunicationis hic prohibetur, quòd nullus tunc nomen vicarii, imperatoris, vel alterius cuiuſcunque officii retineat, aſſumat, vel reſumat, nullúſque ei obediat, vel auxilium præbeat: alias excommunicatio in perſonas, & interdictum in terras (niſi intra duos menſes reſipuerint) profertur. Tandē modus huius proceſſus publicandi exprimitur. h. d. *Capitulum vnicum.*

I fratrum & coepiſcoporum noſtrorum, & aliorū quorumlibet iura illibata ſeruari, & ab omni fore diſpendio diminutionis extranea cupimus, & ad illud libenter noſtræ ſolicitudinis ſtudium adhibemus: multo fortius equidem pro noſtris & Romanæ eccleſiæ ſponſæ noſtræ iuribus & honoribus conſeruandis ex iniūcto nobis officij debito apoſtolicæ prouiſionis partes tenemur impendere, ne temporibus noſtris vſurpationis iniuriam ſubeant, aut detrimentum cuiuſuis derogationis incurrant. Sanè in noſtram & fratrum noſtrorum deductum eſt (fama diuulgante) notitiam, quòd licet de iure ſit liquidum, & ab olim fuerit inconcuſſe ſeruatum, quòd vacante imperio ſicut & nunc per obitum quondam Hērici Romanorum imperatoris vacaſſe dignoſcitur, cùm in illo ad ſecularem iudicem nequeat haberi recurſus, ad ſummum pontificem, cui in

persona beati Petri terreni simul & cœlestis imperij iura deus ipse commisit, imperij prædicti iurisdictio, regimen & dispositio deuoluuntur, & ea ipse (durante ipsius vacatione imperij) per se, vel alium seu alios exercuisse noscitur in imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus potestatis & dignitatis fastigium illicitè ambientes, in nostrum & Romanę sanctę matris ecclesiæ (quantum in eis est) præiudicium euidens, ac diminutionem honoris & iuris, vicariatus seu alterius cuiuscunq; nomen officij, quod ipso imperatore viuente ex ipsius cōmissione gerebant in certis terris, territoriis siue locis post decessum ipsius absque nostra, vel apostolicæ sedis petita, vel obtenta licentia retinere sibi, & nōnulli etiā de nouo assumere, quod non gesserant, aut gestum anteà posteáque dimissum resumere temerariis ausibus præsumpserunt, quo vel quibus adhuc non verentur abuti, & sub eius, vel eorum colore multa facere, & fecisse noscūtur, quę in nostrā, & ecclesiæ prædictę iniuriam apertè redundant, non abhorrētes per id variis inuolui criminibus, nec diuinæ maiestatis formidantes offensam. Quia igitur error, cui non resistitur approbari videtur, & latum pandit delinquētibus sinum, qui eorum peruersis conatibus non resistit: Nos volentes nostris & ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus, & honoribus in hac parte prospicere, & malis ac scandalis, quæ ex retentione, assumptione, seu resumptione huiusmodi orta sunt hactenus, & quæ periculosè possent in antea suboriri celeriter obuiare, necnon periculis animarum huiusmodi retinentium assumentium seu resumentium nomina, & eis abutentium, (vt præfertur) salubriter occurrere cupientes, præsentium authoritate monemus sub excommunicationis pœna omnes, & singulos cuiuscunque status præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis existant, etiam si patriarchali, vel quauis alia superiori siue episcopali, vel regia, seu alia quacunq; præfulgeant dignitate, qui post vacationē imperij absq; nostra, vel sedis prædictæ licentia huiusmodi vicarij seu cuiusuis alterius officij nomen vbilibet retinuerunt, assumpserunt, seu resumpserunt & retinent: & qui assument, vel resument fortassis in posterum, & sub talis donationis pallio abusi sunt, & abutuntur, vel etiam abutentur potestate, vel iurisdictione quacunque seu eius exercitio publicè, vel occultè, quatenus decætero etiam à denominatione huiusmodi seu cuiuscūq; assūptiōe, resumptione ac retētiōe prædictis necnō vsu, potestate & exercitio supradictis prorsus abstineant, & omnino desistāt. Inhibentes insuper sub pœna prædicta omnibus, & singulis patriarchis, prælatis, & etiā aliis superioribus ac regibus, ciuitatibus, comitatibus, vniuersitatibus

ſitatibus, capitaneis, poteſtatibus, rectoribus, comitibus, vice comitibus, baronibus, & aliis omnibus cuiuſcunque ſint dignitatis, conditionis aut ſtatus, ne prædictum huiuſmodi nomen, ſeu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes (vt præfertur) aut aſſumentes vel eorum aliqui ſub denominatione, vel titulo huiuſmodi nominum, ſeu procuratores, commiſſarios, iudices, aut vices eorum gerentes quocunque colore quæſito recipiant, vel admittant, nec vt vicariis ſeu vicario aut officialibus imperij pareant, vel intendant, aut pareri, vel intendi faciant, vel permittant, nec in his eis, vel ei quomodolibet præſtent auxilium, conſilium, vel fauorem. Alioquin in omnes, & ſingulos patriarchas, prælatos, & ſuperiores, & inferiores reges, & cæteros denominationem prædictam (vt præmiſſum eſt) retinentes, aſſumentes, ſeu reſumentes, ac illius prætextu exercētes quæcunque officia, poteſtates ſeu iuriſdictiones, & recipiētes eos, vt vicarios, vel officiales imperij, aut commiſſarios eorum, vt talium, & in parentes ſeu obedientes eis, vt talibus, aut præſtantes in hoc ſibi conſilium, auxilium vel fauorem, niſi intra duorum menſium ſpacium à die datæ præſentium numerādum penitus reſipuerint, vel ſe licentia ſedis apoſtolicæ ſuper hoc oſtenderint communitos, excommunicationis in ſingulares perſonas, & in terras, & loca ipſorum, & quaſlibet communitates vniuerſitates, ciuitates, aut villas interdicti ſententias de fratrum noſtrorum conſilio publicè promulgamus: Contra eos nihilominus ſpiritaliter, & temporaliter grauius proceſſuri prout inobedientia eorum exegerit, qualitas facti ſuaſerit, & & viderim⁹ expedire. Et vt quibuſlibet parēdi talibus tollatur occaſio: omnes & ſingulos, qui huiuſmodi vicariatus nomen retinentibus, aſſumentibus ſeu reſumentibus iuramento fidelitatis tenētur adſtricti, à iuramēto huiuſmodi, quantum ad hoc, de poteſtatis plenitudine abſoluentes, authoritate apoſtolica firmiter inhibemus eiſdem, ne talibus, vt vicariis, vel officialibus imperij aliquatenus pareant, vel intendant. Et inſuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes, & colligationes à quibuſcunque ſuper hoc quomodolibet initas, iuramento vel quacunque firmitate vallatas omnino diſſoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto proceſſerint, reuocamus: Ac huiuſmodi, & quælibet alia iuramēta quibuſlibet ſuper his præſtita, per quę poſſet in prædictis noſtris, & eccleſiæ noſtræ prædictæ iuribus derogari, præſertim cùm iuramentum vinculum iniquitatis eſſe non debeat relaxamus. Cæterùm vt huiuſmodi proceſſus verius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſeu mēbranas proceſſum

cessum continentes eundem, in ecclesia Auinioneñ. appendi, vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio, & patenti iudicio publicabunt: Ita quòd omnes & singuli, quos processus ipse contingit, & contingere potest, nullam postea possint excusationem prætendere, quòd ad eos talis processus non peruenerit, vel quòd ignorauerint eundem: cùm non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione in domo episcopali. ij. Kalend. Aprilis, Anno primo.

De voto,& voti redemptione. Tit. vj.

Votum per susceptionem sacri ordinis solennizatum, licet impediat matrimonium sequens, non tamen præcedens: etiam si nondum esset per carnis copulam consummatum. Et durante matrimonio, etiam nondum consummato: nullus præsumat accipere aliquem de sacris ordinibus: quod si fecerit dissoluto etiam matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expresse, vel tacitè profiteatur. Est autem talis coniugatus sic ordinatus per diœcesanum monendus, vt religionem ingrediatur, si matrimonium nondum est cōsummatum: quod si renuerit, & vxor institerit, compellitur per excommunicationem ad matrimonii consummationem. hoc dicit. Et est casus notabilis, & qui satis efferri non posset. *Capitulum vnicum.*

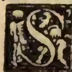
Ntiquæ concertationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde prouenientibus salubriter prouidere, de fratrum nostrorum consilio præsenti declaramus edicto, quòd licet votum solennizatum per sacri susceptionē ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si pòst contractum fuerit, secundum statuta canonum sit efficax reputandum: ad dissoluendum tamen prius contractum, etiam si per carnis copulam non fuerit consummatum (cùm nec iure diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutum) inualidum est censendum. Authoritate apostolica districtius inhibentes, ne quispiam durante matrimonio, nondum etiam consummato aliquem de sacris ordinibus præsumat suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit cō uenire. Quod si secus à quoquam forsitan attentatum fuerit, ordinamus, quòd nec matrimonio soluto in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines prouehi, nec ad aliquod

quod

quod beneficium, vel officium ecclesiasticū valeat promoueri. Nisi aliquam de religionibus approbatis (quarum professio ad castitatis custodiam, & abdicationem temporalium, & sui superioris obedientiam suos professores adstringat) ipsum canonicè contigerit ingredi, ac eius regulam expressè, vel tacitè profiteri: quo casu diœcesanus super præmissis & singulis præmissorum cum eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum, quod obsistat. Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum (si matrimonium consummatum non fuerit) per diœcesanum instanter moneri præcipimus, & induci: quod si forsan renuerit adimplere, ipsum (si sponsa eius institerit) per censuram ecclesiasticam cōpellendum decernimus contractum matrimoniū consummare. Nulli &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti, & constitutionis infringere. Datum Auinione Kalendas Decembris, Anno septimo.

De religiosis domibus. Tit. vij.

Secta & religio fratricellorum, siue beguinorum, qui se dicebāt de tertio ordine beati Francisci cassatur, quoniā inter cæteros errores ecclesiastica sacramenta despiciebant. Et sub pœna excommunicationis omnibus iniungitur, vt nulli decætero talem ritum assumant: & ne episcopi ipsum concedere præsumant. Vide capi. fina. eodem titu. in an. & cap. j eo. tit. lib. vj. Capitulum vnicum.

SAncta Romana atque vniuersalis ecclesia, cui auctore domino licet immeriti præsidem⁹, sicut religiosa & pia vota benigno fauore prosequitur, sic superstitiosos conatus insolentium hominum * detestatur, videlicet ne sub ouina pelle gregē dominicum truculentia lupi rapacis inuadat, sub pietatis imagine virus hæreticæ prauitatis obrepat, & sub prætextu conuersationis angelicæ incautis mentibus spiritus malignus illudat: cuius rei gratia sacris canonibus est interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionem inueniat, vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunque ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnam de religionibus approbatis. Nonnulli tamen profanæ multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli seu fratres de paupere vita, Bizochi siue Beguini vel aliis nominibus nuncupantur in partibus Italiæ, necnon in insula Siciliensi, comitatu prouinciæ Narboneñ. & Tholosaneñ. ciuitatibus, & diœcesibus, & prouinciis, aliísque diuersis cismarinis & vltramarinis partibus, contra dictos canones habitum nouæ religionis assumere, congregationes & conuenticulas facere, & superiores sibiipsis eligere, quos mini-

** Vide. l. qui sub cōditione. ff. de cōdi in sti. l. non erit. §. dinus. ff. de iureiur.*

ministros seu custodes vel gardianos aut nominibus aliis appel lant: plurimos ad eorum sectam recipere, & loca de nouo construere seu constructa recipere, in quibus habitant in communi publicè mendicare (quasi eorum secta foret vna de religionibus per sedem apostolicam approbatis) temeritate damnabili præsumpserũt, & præsumunt etiam incessanter. Et vt ipsorum error veritas, & impietas religio reputetur, plurimi eorum regulam seu ordinem fratrum minorum, quem sanctus Frãciscus instituit, se profiteri ad literam conseruare confingunt: quanquam in obedientia generalis, vel prouincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur: prætendentes se à sanctæ memoriæ Celestino papa quinto predecessore nostro huius status seu vitæ priuilegium habuisse: quod tamen etsi ostenderent non valeret, cùm bonæ memoriæ Bonifacius papa octauus prædecessor noster, ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Celestino prædecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifacium non contingeret approbari, viribus penitus vacuauerit, dictumq; vitæ priuilegium non inueniatur per eundem Bonifacium approbatum. Quidam autem eorum dictum habitum, & viuendi ritum à quibusdam episcopis seu eorum superioribus, vel aliis ecclesiarum prælatis habuisse profitẽtur, quos nec eis concedere licuit contra formam concilij generalis: Nonnulli etiam ex ipsis asserentes se esse de tertio ordine beati Frãcisci pœnitentium vocato, prædictum statum & ritum eorum sub velamine talis nomine satagunt palliare: cũ tamen in regula ipsius tertij ordinis talis viuẽdi ritus nullatenus sit cõcessus.

Et quia in errorum baratrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt: ipsorum quãplurimi (sicut fidedigna relatione percepimus) à veritate catholicæ fidei deuiantes, ecclesiastica sacramenta despiciunt, ac errores alios student multipliciter seminare. Cùm itaq; talium damnanda temeritas in eiusdem fidei detrimentum, fidelium scandalum, præfati minorum & aliorum ordinum opprobrium & etiam suarum & aliarum animarum perniciem redũdare noscatur, sectam, ritum & statum huiusmodi nõ obstantibus præmissis eorum excusationibus, quas friuolas reputamus, & quicquid per eos communiter vel diuisim sub religionis conuentus, collegij seu congregationis nomine vel colore attentatum extitit, vel existit, de fratrum ipsorũ consilio authoritate apostolica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis: & quatenus de facto processerunt de consilio & authoritate præmissis reuocamus omnino, ac perpetuæ prohibitioni subiicimus, & ab ecclesia dei penitus abolemus. Eisdem personis & aliis quibuscunque-

cunque sub pœna excommunicationis,quam eas(si secus fecerint)incurrere volumus ipso facto,iniūgentes expresse,ne statum siue sectam & ritum huiusmodi ab ipsis assumptum sectetur vlterius, vel ipsum de nouo assumere quoquo modo præsumant. Episcopos quoque & eorum superiores & etiā alios prælatos quoscūque, qui prædictis personis vel aliis ritum viuendi & habitum supradictos, præter specialem apostolicæ sedis authoritatem deinceps concesserint: prædictæ excommunicationis pœnæ ipso iure decernimus subiacere. dignum est enim,vt adulterinas plantationes,quas non pater cœlestis, sed humanæ temeritatis audacia plantat, apostolici culminis censura diuellat: nec patiatur in agro dominico peruersæ congregationis vepres excrescere, cui proprium est (diuina opitulante gratia)virtutes serere, ac vitia radicitùs extirpare. Nulli ergo &c.Datum Auinioñ.iij.Calend.Ianuarij.anno.ij.

De Iudæis & Sarracenis. Tit.viij.

Vt Petrus filius regis Castellæ pio ductus proposito facilius Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret: lata fuit excōmunicationis sententia in omnes prohibita portantes ipsis infidelibus & Sarracenis præfati regni Granatæ. Concor.c. Ita quorūdam. &.c.Ad liberandam.eo.tit.in an. Cap.vnicum.

Copiosus in misericordia dominus, qui de sua abūdantia pietatis corda fidelium ad suæ maiestatis obsequia deuotionis ardore succēdit, præcordiis dilecti filij nobilis viri Petri infantis nati claræ memoriæ Sanclij regis Castellæ adeò copiosè gratiam cœlestis inspirationis infudit,quòd sibi delectabile reputat propriam exponere in ipsorum prosecutione personā. Pio quidem nobilis ipse ductus proposito, tāquam strenuus athleta domini negocium impugnationis perfidorum Agarenorum, à quibus regnum Granatæ in dei contumeliam detinetur, tutorio nomine, charissimi in Christo filij nostri Alfonsi Castellæ regis illustris qui sub teneritudine puerilis ætatis adhuc dignoscitur constitutus: assumpsit sub spe cœlestis auxilij feruēter,& viriliter prosequendum. Cùm igitur omnia cupiamus obstacula remouere, per quæ dicti negocij prosecutio posset quomodolibet impediri, vniuersis & singulis cuiuscūque cōditionis, præeminentiæ vel status existant, districtius inhibemus,ne arma,equos,ferrum,ligamina, victualia & alia quæcūq; prohibita per Romanos pontifices prædecessores nostros, ad terras Aegypti deferri ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium

tra triennium incipiẽdum à Cal. Aprilis proximè secuturum, quomodolibet deferre præsumant. Nos enim omnes & singulos, qui ad dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina & victualia supradicta, & quęcũque prohibita contra tenorẽ huius nostrę prohibitionis deferre pręsumpserint, illis pœnis & sententiis, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiacere. Et nihilominus omnes & singulos, qui Sarracenis Granatę pręstabunt (dicti negocij prosecutione durante) auxilium, cõsilium, vel fauorem: aut prosecutionem dicti negocij directè vel indirectè, secretè vel publicè impedire, vel turbare fortè pręsumpserint: excõmunicationis sentẽtiam incurrere volumus ipso facto. Nulli ergo nostræ inhibitionis, constitutionis, & voluntatis &c. Datum Auinioñ. v. Calend. Martij. Anno. j.

De torneamentis. Titulus. ix.

Constitutio Clementis in quibusdam regnis torneamenta inhibẽs sub pœnis excõmunicationis et interdicti, hic reuocatur: & illi, qui huius occasione sentẽtias incurrerãt, absoluũtur. Cap. vnicũ.

**vide gl. in l. tale pactũ. §. fi. ff de pactis. l. scire oportet. § fi. ff. de excu. tut. glo. ĩ verbo, p̃sidentes reputata singu. cle. i. de rescrip. et l. i. C. de rap. virg. & Bal. ĩ ca i. § si quis rusticus. de pa. te. Fon.*

Quia in futurorum euẽtibus sic humani fallitur incertitudo iudicij, vt quod coniectura probabili ex nunc interdum attenta consideratio vtile pollicetur, reperiri damnosum quandocũque cõtingat: nonnunquam quod consultè statuitur, ex sanioris inspectione iudicij consultiùs reuocatur. Sanè felicis recordationis Clemens papa quintus, prædecessor noster attẽtè considerans generale passagiũ in concilio Vieneñ. pro terræ sanctæ subsidio salubriter ordinatum, per torneamenta & hastiludia, siue iuxtas non leuiter impediri: tum quia frequenter sic ipsum passagij negocium prosecuturos exinaniunt, quod ad eius executionem efficiuntur impotentes: tum quia interdum quamplures à crucis assumptione retrahunt: dum ab illis abstinere (aliis ea exercentibus) erubescunt: torneamenta ipsa & hastiludia, siue iuxtas in regnis Franciæ, Angliæ, & Alemaniæ, & aliis nonnullis prouinciis, in quibus ea consueuere frequentius* exerceri specialiter interdixit: in facientium ea, vel ad id eis præstantium opem, consilium, vel consensum, & illorum etiam in quorum locis, vel districtibus fierent non prohibentium hoc cùm possent, & illorũ procedentes ad illa in domibus suis recipientium, vel cõmercium quomodolibet exercentium cum eisdem personas excommunicationis, & in terras interdicti sententias promulgando, absolutione ab excõmunicatione

municatione huiusmodi præterquam in mortis articulo sedi apostolicæ reseruata. Verùm quoniam (vt intelleximus) per sententiam huiusmodi periculum animabus ingeritur, & pro eo maximè negocio dicti passagij derogatur: quia nonnulli militari cingulo abstinent, & quia vacare militiæ metu præsertim ipsius sententiæ non præsumunt, propter quod idoneos & voluntarios ad terræ prædictę subsidium in regnis eisdem cõtingit pauciores solitò reperiri. Nos ad dilectum filiũ nobis viri Philippi claræ memoriæ regentis Franciæ, & Nauarræ regis, & aliorum de domo regia, necnon quamplurium magnatum & nobilium, tam in regno Franciæ, quàm aliunde cõsiderantium præmissa discrimina repetitæ supplicationis instantiam, sententias excommunicationis & interdicti præfatas præmissorũ supplicationibus inclinati, & ducti considerationibus antedictis, & ex causis etiam rationabilibus aliis in fauorem sæpefati negocij, de fratrum nostrorum consilio reuocamus: eos, qui propter exercitium torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi sententias incurrerunt absoluentes ab illis, & cum eis, qui sic ligati, vel in locis propterea interdictis diuina celebrarunt officia, super irregularitate inde contracta authoritate apostolica dispensantes. Datum Lugduni. xvj. Calend. Octobris. Anno primo.

De crimine falsi. Titulus. x.

Falsificantes monetam regis Franciæ, & aliorum locorum circumuicinorum aliquo de quatuor modis hic prolixè declaratis, ipso facto excommunicationem incurrunt: à qua absolui non possunt, nisi à papa, præterquam in mortis articulo. De falsificantibus sigillum ipsius regis Franciæ habes ca. Ad audientiã. eo. tit. in an.

Capitulum vnicum.

Rodiens quasi ex adipe iniquitatis multorum sceleratorum funesta cupiditas eos in perniciẽ præcipitare conatur, dum sequi miserabilem eius ingluuiem satietatis nescientẽ moderamina non verentur: ipsi etenim turpium lucrorum se fecibus immergentes, ambitiosis nexibus inuoluuntur, dei timorẽ dãnabili cæcitate postponunt, & quasi ambulantes in tenebris nõ vitant excidia personarum. Nuper siquidẽ ad nostri apostolatus auditũ multorum relatio fidedigna perduxit, ꝙ nonnulli nullã habentes authoritatem iuris, vel consuetudinem, seu priuilegium faciendi monetam falsam ostendunt, & fabricant in regno Franciæ, & locis circumuicinis. Alij verò monetam

falsam sub vero signo charissimi in Christo filij nostri Caroli regis Francorum & Nauarrę illustris studiose deprauãt, & ex hoc cadit à suo recto pondere. Quàmplures etiam in locis circumuicinis, quibus de iure, aut consuetudine, seu priuilegio ius cõpetit fabricandi monetam, signum propriũ monetæ regiæ monetæ suæ, quam fabricant imprimere, seu insculpere moliũtur, eiusdem quantitatis & iocunditatis, literarum figuræ, quam habet moneta regia monetæ suæ, quam fabricant, quantum possunt similius, speciem & formam insculpunt, cõstituunt, & imponunt: & quamuis moneta prædicta eorum ad vsurpatam similitudinem perducta deficiat à iusto pondere argenti, & solito in regia moneta, & more, & consuetudine obseruato: simplices tamen & populares personæ non habentes inter monetas tantæ similitudinis peritiam discernendi, fallũtur quotidie ea occasione in vsu monetarum, recipiẽtes monetas falsò assimilatas pro veris. Sunt & alij, qui scienter falsas monetas extra regnum prædictum emunt: & post intra regnum ipsum eas portant, vendunt & expendunt. Nos igitur attendentes, quòd iidem falsarij & fabricatores monetarum talium, & emptores prædicti per hoc se dignos maledictione constituunt, eos, qui (vt præmittitur) præmissa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad regnum prædictum scienter præsumpserint feli. recor. Clementis papæ quinti prędecessoris nostri vestigiis inhęrentes, excommunicationis sententia innodamus: absolutione prædictorum nobis & successoribus nostris præterquã in mortis articulo reseruata. Nulli &c. nostræ innouationis infringere &c. Datum Auinioñ. v. Nonas Iulij. Anno. vj.

De priuilegiis. Titulus. xj.

Priuilegia, si qua sint, quibus aliqui nobiles Campaniæ & Maritinæ dicebant se munitos circa bannitorum receptationem, hæc constitutio propter causas hic insertas reuocat & anullat.

Capitulum vnicum.

AD nostri apostolatus peruenit auditum, quòd nõnulli nobiles & communitates intra nostras Campaniæ, Maritinæq; prouincias constituti, asserẽtes per priuilegia sedis apostolicæ sibi fore concessum, ꝙ de prouinciis ipsis per rectorem eorũ, qui est pro tempore, vel officiales curię rectoris eiusdem bãniti in terris, ciuitatibus, castris, & locis eorum morari liberè possint, nec in illis idẽ rector bãnitos ipsos capere valeat: eosdẽ bannitos in dictis terris, ciuitatibus, castris & locis, nõ absq; derogatione

tione sedis apostolicæ manifesta recipiũt, & receptant. Nos igitur, qui beneuoli more patris in prouiuciarum ipsarum trãquillitatis, & pacis commodis delectamur: super hoc (prout ad nostrum spectat officium) pro cõmuni bono prouinciarum ipsarum de congruo volẽtes remedio prouidere, priuilegia supradicta, cuiuscũque tenoris existant, maximè cùm ipsorũ prętextu maleficia remaneant in eisdem prouinciis impunita, pãdatur ausus excessibus, cultus lædatur iustitiæ: dictiq; rectoris multipliciter impediatur officium, ac prouinciarum ipsarum status pacis fœdere violato, non absque grandi reipublicæ detrimento subuerti posset scandalis, scissuris, ex nunc authoritate apostolica ex certa scientia reuocamus, anullamus, & etiã irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem.

Nulli &c. nostræ reuocationis & anullationis, cessationis, irritationis, & constitutionis infringere. Data Auinioñ. vij. idus Augu. Anno sexto.

De pœnis. Titulus. xij.

Narratis facinoribus hominum Marchiæ, qui suos rectores & officiales occidere soliti erant, post enumerationem. xvii. modorum offensæ, totidem pœnas exprimit, quas incurrent, qui decætero talia præsument: & propter patrum iniquitatem filios à quibuscũq; honoribus, & beneficiis tanquam indignos repellit. Concor. ca. ad aures, & cap. in quibusdam. eo. tit. in anti. & cap. felicis. eo. tit. lib. vi. iuncta Clemen. si quis suadente diabolo. etiam in eod. titu.

Capitulum vnicum.

Dierum crescente malitia videmus mũdum in deteriora iugiter prolabi, sic (hominum mentes assueta deprauante nequitia) malis pasim cumulum superaddi, vt & boni, qui aliàs odirent virtutis amore delinquere, interdum cũ peruersis admixti, cõcurrere cum illis in illicitis habeant, & in apertam malitiam prosilire. Est enim compescenda malorum audacia, vt saltẽ pœnæ formidine retrahantur à noxiis, sicq; boni sectando virtutem meliores effecti, non cogantur cum illis perire. Sanè vulgaris famæ notorium publicat, & longè lateque ipsa iniuriosa transgressus euidentia manifestat, quòd nonnulli de Marchia Anchonitana prouincia nobis & Romanæ ecclesię subiecta, nedum olim temporibus diuersorum prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum gressus fidelitatis egresi, declinauerunt ad infidelitatis reprobæ deuium, sed in diebus non longè præteritis contra nos, & ecclesiam eandem, & dilectum

filium Amelium præpositum Bellimontis capellanum nostrum prouinciæ memoratæ rectorem ceruicem rebellionis erigere præsumpserunt, & in quosdam officiales & familiares suos crudeliter sæuientes, post graues illatas iniurias & reprobrosas cōtumelias irrogatas eisdem, & post bona ipsorum violenta prædatione subtracta, eos cruentæ mortis suppliciis in ore gladij tradiderunt: inter quos pars dicitur fuisse non modica, cui mēs sanior inerat, & tantæ temeritatis excessus non leuiter displicebat, sed habuerunt, vel inuiti furori confusæ multitudinis cedere, dum illius nequiuerunt conatibus obuiare. Nos igitur, vt mali pœnarum impositionibus grauium territi vereantur inantea in consimilis erroris inuium relabi, ac boni persistentes in sua fidelitate constanter non habeant propter illorum claudicare perfidiam: remediis, quibus possumus præcauere volentes, & animarum suarum saluti, dictæq; prouinciæ pacifico statui paternis affectibus prospicere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt quicunque de prouincia ipsa, vel aliūdè in eam prouinciam moram trahens, clericus vel laicus famæ suæ prodigus (ipsius ecclesiæ calcata reuerentia) in hoc sceleris genus irrepserit, quòd rectorem, seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in spiritualibus & temporalibus authoritate apostolica præfuerint, vel ipsorum aliquem, aut eorum, vel alicuius ipsorum vicarium, aut iudicem, vel iudices, vel ipsius prouinciæ thesaurarium, aut locum tenentem eiusdem (quod absit) occiderit, aut ad offendendum illum, vel illos insecutus extiterit, ceperit, captiuauerit, detinuerit, percusserit, aut etiam vulnerauerit, aut ipsorum aliquid, vel aliàs in locum, vbi moram traxerint insultū fecerit, aut ipsum, vel ipsos obsederit, siue de suo regimine, vel officio forsan expulerit, vel fugauerit, vel socius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis aliquibus spoliauerit, vel prouinciæ supradictæ alicuius ciuitatis, castri vel loci de prouincia ipsa populum, communitatem vel vniuersitatem, aut aliquos ex eis, vel quosuis alios de prouincia ipsa directè vel indirectè contra nos, & præfatā ecclesiam, seu rectores, officiales & locum tenentes prædictos, vel ipsorum aliquem ad seditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem, seu conspirationem per se, vel per alium, seu alios facere, vel procurare præsumpserit, vel ad ea, siue ipsorū aliquod dederit auxilium, consilium, vel fauorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, cuiuscūque conditionis, ordinis, dignitatis aut status, ecclesiastici vel mundani fuerit, etiā si patriarchali vel archiepiscopali, seu episcopali, vel superiori præ-

fulgeat

fulgeat dignitate, perpetuò sit infamis: vt nec ad testimonium vel alios actus legitimos admittatur. Sit intestabilis, vt nec testandi liberam habeat factionem, vel ad alicuius bona ex testamento, vel ab intestato vocetur. Nullus ei super quocũque negocio respondere, sed ipse aliis respondere teneatur. Nec quęuis causæ ad audientiam perferantur illius. Nec valeant eius sententiæ, vel processus. Nullus ei in quacunque causa, vel negocio patrocinium præstare præsumat. Nec ipse ad patrocinãdum aliis admittatur. Instrumenta confecta per eum, si fortè officium tabellionatus exerceat, nullam habeant firmitatem: sed potius cum authore damnato damnẽtur. Dignitatibus, officiis, & beneficiis ecclesiasticis, vel mũdanis, quę obtinet, quęcunque sint, & quocunque nomine censeantur, sit eo ipso priuatus, ac inhabilis, & indignus ad ea, & quælibet alia in posterum obtinenda. Filij eius ad nullos honores ecclesiasticos, vel mundanos, ad nullas dignitates, vel beneficia ecclesiastica, aut officia publica quomodolibet admittãtur. Libertatibus & etiã immunitatibus realibus & personalibus, priuilegiis & indulgẽtiis quibuscunque sub quacunque forma verborum, ab apostolica sede concessis ex tunc penitus careant. Vasalli & homines à iuramento fidelitatis, & alia quauis obligatione, quibus tenentur eidem sint penitus absoluti. Feuda quoque iura, honores, ac officia, & alia quæcunque bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchiæ, & alibi vbicunque à prædicta Romana obtinent ecclesia, sint eo ipso penitus confiscata. Aliis verò feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quæ quibuscunque aliis tenent ecclesiis, sint eo ipso priuati: quæ sic ad easdem ecclesias liberè reuertantur, quòd de illis earum rectores pro sua voluntate disponant: mobilia verò bona ipsius cõcedimus fidelibus occupanda. Illud nihilominus adiicientes nostræ huiusmodi sanctioni, vt sic delinquens excommunicationis sententiæ: Vniuersitas verò, seu communitas, quæ deliquerit in prædictis, eiúsque territorium & districtus interdicto ecclesiastico subiaceant ipso facto: A qua quidem excommunicationis sententia nullus ab alio, quàm à Romano pontifice possit absolutionis beneficium obtinere, nisi duntaxat in mortis articulo constitutus. Per hoc autẽ non adimimus secularibus potestatibus facultatem vtendi legibus cõtra talem, quas aduersus sic delinquentẽ catholici principes ædiderunt. Dignum etenim est, vt quos timor dei à malo non reuocat, pœnarum moles in eos exaggerata compescat. Nulli &c. nostræ functionis, & sanctionis insuper &c. Datum Auinioñ. viij. Calend. Septembris. Anno. iij.

De ſententia excõmunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti. Titu. xiij.

Taxatio gratiarum ſedis apoſtolicæ impetratarũ, tam cũ clauſulis conſuetis, quàm non conſuetis, hic continetur. Et quot literas quotq; dictiones linea complecti debeat, declaratur: ad paupertatem reſpectus habetur. Contra tranſgreſſores pœna ſuſpẽſionis ab officio vſq; ad ſex menſes, & quandoq; priuationis imponitur: & vltra illam abbreuiatoribus ſententiam excommunicationis papa comminatur. *Capitulum vnicum.*

Vm ad ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſinum, velut ad matris vbera referta dulcedine, ac ad Romani pontificis Chriſti vicarij ſucceſſorisq; Petri clementiam tanquam ad patris plenam prouidẽtia pietatem, orbis terrarum, & qui habitant in eo gratiarum ſpe* aſsiduè cõfluant vniuerſi, indignum credimus noſtris fore temporibus, vt quibus nos, & eccleſia ipſa exuberamus in gratiis, deficiamus in donis: ne murmurandi inde præſtetur occaſio, vnde gratitudine neceſsitas aderat collaudandi: néve ſcriptura reddat onuſtum, quod liberalitas fecerat gratioſum. Quá de re circa literarum noſtrarum ſcripturas, regiſtri quoque noſtri, necnon abbreuiatorum Romanæ curiæ notas, illam in taxando volumus moderationem apponi, qua perſonæ, quibus gratiæ huiuſmodi conceduntur ſe gratias ipſas ab apo. ſede liberaliter ſentiant conſecutas: ac literarum ipſarum ſcriptoribus regiſtri etiam noſtri notarumq; abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore deſudant, de ſuo labore cõgruè ſatisfiat. Ad tollendos igitur exceſſus, difficultates, circuitus & anfractus, qui poſſent ex variis literarum apoſtolicarum taxationibus prouenire, ſancimus, vt modus ſubſcriptus in huiuſmodi taxationibus obſeruetur: videlicet ꝙ litera gratiæ cum clauſulis conſuetis ſuper canonicatu, & præbenda, & alio beneficio eccleſiaſtico, cum cura vel ſine cura vacante, vel vacaturo, etiam ſi dignitas, officium vel perſonatus exiſtat, decem turonẽ. groſsis & non vltra taxetur. Executio verò eiuſdem duodecim turonenſibus & nõ vltra taxetur: & idem in ſimilibus literis beneficialibus gratioſis, puta ſuper prioratu aliquo, adminiſtratione & huiuſmodi, ac executoriis earũdem ſeruari debebit. Si verò eiſdem literis gratię, & executoriis earundem (vt ſuprà) aliquæ clauſulæ non cõmunes, vel inſolitæ apponantur, circa taxationem clauſularum huiuſmodi congruè poterit ſic diſtingui, videlicet quòd non habeatur

** Vide Inn. viii. in regu. lxvi. vbi dicit quòd camera apoſtolica eſt mater pecuniarũ Vide eũdẽ in regu. xlvi.*

beatur consideratio in eisdem maioris, vel minoris gratię eius, quod conceditur, nec quòd ipsius sint maiores, vel pauciores fructus, redditus & prouentus, & ex hoc plus minúsve taxetur, sed habeatur in taxando illa consideratio ad laborem, vt scilicet longior scriptura magis, & minus breuior æstimetur: hoc tamen circa huiusmodi clausulas apponendas addito moderamine in taxando, vt si scriptura clausulæ appositæ non faciat lineam, nec ipsa clausula literæ taxationem augmentet. Si verò per se, vel saltem aliis addita clausulis faciat lineam, in quarta parte Turoñ. gros. taxetur: & sic pro qualibet linea huiusmodi additæ clausulæ in taxando quarta pars gros. Turoñ. addatur, & si quid superfuerit, & minus linea, illud superfluum nec taxationem immutet. Lineam autem, quæ centum & quinquaginta literas seu. xxv. continet dictiones, intelligi volumus in hoc casu: & vt taxatio huiusmodi (dũ exempla ponuntur) quodãmodo procedat, inserta illa clausula, Verùm ne sub eo prætextu &c. quæ quatuor continet lineas, vno Turoñ. grosso taxetur. Illa etiam clausula, Præbendam verò ac dignitatem, quæ cum acceptatione reseruat. quæ quatuor & paulò plus continet lineas, vno Turoñ. grosso taxetur: & in similibus clausulis additis secundum linearum numerum idem fiat. Eandem taxationem cum moderamine antedicto, quo ad præfatas literas iñ registro nostro seruari volumus, cùm fuerint registrandæ. Eandem etiam taxationem quo ad præfatarum literarum notas, scilicet gratiæ cum antedicto numero abbreuiatores obseruent. De executoriis verò huiusmodi gratiarum abbreuiatores ipsi, etiam si clausulæ non communes, vel insolitæ apponantur, eisdem duos tantum recipiant Turoneñ. Hoc licet sic in taxatione prædictarum literarum obseruari velimus, in forma tamen pauperum deferri volumus, paupertati, & nostram taxationem in illa, videlicet octo Turoñ. gros. inuiolabiliter obseruari: nam beatum fore virum, qui super pauperem, & egenum intelligit, verbis propheticis edocemur. Circa taxationem autem literarum, quæ per audientiam trãseunt, nihil ad præsens aliud duximus ordinandum: sed rationabilis modus obseruetur in illis, qui solitus est hactenus obseruari: maximè secundum taxationem literarum ipsarum, quæ in libro prouinciali inuenitur esse conscripta. In quarum taxationibus literarum ex causis rationabilibus sustinemus, vt Turoneñ. gross. quandiu scilicet Romana curia extiterit citra montes, Romanino succedat. Cæterùm vbicũque de Turoneñ. gros. in taxationibus prælibatis fit mentio: intelligi volumus, quandiu curia fuerit citra montes. Si verò vltra montes, Romæ scilicet,

vel in aliis locis, vel Italiæ partibus curia ipsa constiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turonen. ponatur. Ad hæc prædictæ nostræ adiicimus sanctioni, vt si forsan (quod quandoque contingit) eueniat videlicet, quòd non culpa, negligentia, vel defectu scriptoris, vel ex ignorantiæ cæcitate, aut torpore desidiæ, vel ex occupatione, distractione, aut alia quauis occasione abbreuiatoris, qui notã, ex qua litera grossa procedit ineptè formauerat, eadem grossa literis gratis fuerit rescribenda: hoc ipsi scriptori, vel illi, cuius litera huiusmodi fuerit rescribenda non noceat, sed abbreuiatori debeat imputari, in tantum, vt eidem scriptori abbreuiator ipse satisfaciat integrè: iuxta taxationem eiusdem grossæ literæ rescribendæ. Cæterùm vt prædicta, quæ à nobis pro vtilitate publica sunt instituta salubriter, eò diligentiores sui obseruatores inueniant, quò transgressores ipsorũ maiori nouerint se pœna percelli: statuimus, vt præfati omnes, & singuli tam literarum nostrarum, quàm registri nostri scriptores, quàm abbreuiatores notarum ipsarum (quibus etiam abbreuiatoribus specialiter vltra infra scriptas pœnas, quatenus prædictas taxationes obseruent sub excommunicationis pœna mandamus) qui cõtra præmissa fecerint plus scilicet præfatas nostras beneficiales literas, vel notas ipsarum, vel earundem in dicto registro scripturas taxando, exigendo vel recipiendo pro ipsis, quàm superius sit taxatum: vsque ad semestre tempus officio, in quo sic deliquerint sint eo ipso suspensi. Et si secundò deliquerint in eodem, ipso facto eodem officio (quod quantum in ipsis fuerat maculare conati sunt) perpetuò se priuatos agnoscant. Nulli ergo liceat, &c. Datum Auinion. iiij. Idus Decemb. Pontificatus nostri Anno primo.

De verborum significatione. Tit. xiiij.

Cùm fratres minores indumentis vilibus secundum eorum regulam debeant indui, de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit indicio superiorum, præcipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos & nouitatis plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur, si in hoc superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria, & cellaria pro necessariis ad victum colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati, & castitati esse præferendam. hoc dicit. & est valde notabilis. Cõcor. c. Exiit qui seminat

qui seminat.eo.tit.lib.vi.& Cle.exiui de paradiso.eo.tit. Cap.i.

QVorundam exigit cæcæ scrupulositatis ambiguũ, ac ipsorum quodammodo indocta scientia (ne di xerimus,quòd irreligiosa horum sit vana,& in hoc superstitiosa religio) vt dum suis mauult temerè sub conscientiæ velamento conceptibus, quàm prælatorum ordinis sui cum obedientiæ merito prouidè inhærere sententiis,nos post prædecessorũ nostrorum, & præsertim feli.recor. Nicolai.iiij.ac piæ memoriæ Clemẽtis.v.Roma.Ponti.super intellectu & obseruantia regulæ ordinis fratrum minorum,declarationes salubriter æditas,solidas quidem & claras,& lucidas,multaque maturitate digestas, nostras domino fauente indubias ipsorum prædecessorum declarationibus declarationes adiungamus: sicque dies diei eructet verbum, & nox nocti scientiam manifestet, ne perperam paucorum dicti ordinis fratrum (quod absit) inscitia recta ipsarum declarationum verba conuertens in deuium,illaque suis eis profectò contraria accommodans sensibus ingrata deo,superioribus contumax,præfato ordini detrahens,odiosa confratribus,vnionem scindens,si valeat reddatur,ac graue in populos scandalũ allatura,quin potius(vt nostra vehementer flagitat intentio) antedictis profugatis incommodis,hæc sancta minorum fratrũ religio, ad quam iamdudum (cum minor nos gradus haberet) dilectionis, & deuotionis feruor incanduit,nunc verò post susceptum à nobis apostolicæ seruitutis iugum, ad illius religionis gubernationem, protectionem, defensionemq; interius exteriusq; propiciã pastoralis curæ solicitudo nos angit,paternæ cogit prouidẽtiæ debitum,ac internę charitatis zelus accendit,quieta pace gaudeat, sancto proficiat ocio in numero ac merito, quàm & plurimum augeatur,blandeque in redeuntium filiorum suæ scilicet professionis ruat oscula, mactet vitulum, eorumque liberis, & sedula corruat in amplexus, profectò cùm ipsius religionis odor trahat, charitas attrahat, scientia lucidet, oratio mereatur, quæ in conualle lachrymarum huius scilicet mundi miseria, vel cordis contritione, & humiliatione purissima ascensiones in corde suo disposuit,vt non solùm in virtutem de virtute proficiat, sed in eisdem virtutibus permanens,quasi quibusdam harũ ad profectionem tendentibus gradibus de die in diem facta se melior ascendat in altius,terrena despiciat ac cœlestia complectatur: sicque tandem diuino numine collocata in patria, tantò deum secundum huius sanctæ ascensionis gradus cognoscat apertius, quantò nunc in huius peregrinationis angustiis illos conscenderit altiores. nam secundum Dauid prophetam eximium, dum

ſanctam eccleſiam deus ſuſcipiet, in eius gradibus dignoſcetur.

Quapropter tantis incommodis tantiſque eiuſdem ordinis excitati periculis ac ad illa ſalubribus, & opportunis per eiuſdẽ ſedis prouidentiã circunſpectam adhibendis ſummouenda remediis, noſtræ ſolicitudinis ſtudium conuertentes ad dei laudem, beati Franciſci præconium, eiuſq; præfati ordinis pacem, conſolationemque fidelium, necnon minus cautis minuſque habentibus in obediendi, vel euagandi occaſionis ſubducendam materiam ad trepidandum vbi timor non aderat, ſcrupuloſam caliginem detergendam, eoſque ſuauiter deducendos, vt filios ad ipſius religionis gremium velut matris. Diligenti ſuper his perſcrutatione & matura deliberatione præhabitis de fratrum noſtrorum conſilio infraſcriptas declarationes, commiſsiones, ordinationes, & præcepta, quæ inferius inſeruntur duximus adiungenda. In primis cum dicatur in regula, quòd illi, qui promiſerunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint. Item quòd fratres omnes veſtimentis vilibus induantur, & ſuper prædictorum verborum ſenſu à præfatis prædeceſſoribus noſtris Nicolao & Clemente declarationes (vt præmittitur) limpidæ emanarunt: dictuſque Clemens huius vilitatis iudicium miniſtris, cuſtodibus ſeu gardianis ordinis prædicti duxerit committendum, eorum ſuper hoc cõſcientias onerando; nec ob hoc in quibuſdã ex fratribus antedicti ordinis volentibus plus ſapere quàm oportet ſapere, nouarum adinuentiones ambiguitatum ceſſauere quamplurimæ: vel non omnino non vetuſtarum explicatio quæſtionum, tam videlicet ſuper longitudine & latitudine, quàm groſſitie & ſubtilitate, forma & figura veſtimẽtorum ipſorum: quinimo adeò huiuſmodi adinuentiones & quæſtiones propria excreuere licentia, vt ex eiſdem fratribus aliqui habitus propterea curtos, ſtrictos, inuſitatos & ſqualidos, nouitate plenos ac diſsidij non ignaros, cum à communitate ordinis diſcreparent, aſſumerent, nec eos ad miniſtrorum, cuſtodum, gardianorum eorundem mandatũ requiſiti deponerent, nec alios prout eiuſdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem miniſtrorum, cuſtodum, & gardianorum arbitrium ducerent reſumendos, dicentes in hoc eorundem prælatorum ſuorum non parendum fore arbitrio: cùm & ſuum ſic deſpectum regularem & cruciformem aſſererent: cæterorum verò ſuperfluum habitum irregularemque cenſerent, Nec huic eorum opinioni præfati Cle. declarationem ſæpius repetitam obeſſe. Nam licet miniſtris, cuſtodibus & gardianis præfatis veſtium vilitatis detur in illa iudicium, tamen inibi conſequenter adiungitur: ita tamẽ, quòd

quòd vilitatem in vestibus seruent, præsertim cum & in declaratione prædicti Nicol. dicatur, quòd semper in eisdem fratribus & eorum actibus paupertas sancta reluceat, prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta: ac constitutionibus eiusdē ordinis generalibus caueatur (vt asserunt) quòd in omnibus, quæ ad habitum fratrum spectant, reluceat semper asperitas, vilitas, & paupertas. vnde cum nec paupertatis, vel vilitatis oblatæ per ministros custodes & gardianos vestes existerent, nec ipsorum superiorū ordinis sui in deponendo vestes, quas gererent, nec in reassumendo, quas darent sequi iudicium vllatenus tenebantur * generali ministro & cæteris fratribus, qui pro communitate eiusdem ordinis aderant suis rationibus (quas breuitatis causa omittimus) contrarium asserentibus ex aduerso prout hæc & alia hincinde coram nobis & eisdem fratribus nostris scripto lecta verboque fuere proposita, ac etiam coram aliquibus ex fratribus nostris prædictis super hoc deputatis à nobis præsertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis communitatibus aduersabantur eisdem fuerunt pluries repetita. Quocirca nos seriosius rationibus prædictis auditis & aliis illisque plenius intellectis volentes perpetuum præfato finem dare negocio, de prædictorum fratrum nostrorum consilio declaramus & dicimus, quòd cùm (sicut prætangitur) dicatur in regula, quod fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & cùm vilitatem huiusmodi vestium, tam habitus, quam interiorū tunicarum illam præfatus Clemens intelligi deberedecreuerit, quæ secundū consuetudinē vel conditionē patriæ debeat, quantum ad colorem panni & precium vilitas merito reputari, atque consequēter huius vilitatis iudicium ministris, custodibus, seu gardianis prædictis (ipsorum super hoc conscientias onerando) duxerit committendum: prout in eiusdem Clementis literis super hoc confectis plenius continetur: in eorundem ministrorum, custodum, seu gardianorum eodem modo iudicio est relictum. Nosque nihilominus præfatorum ministrorum, custodum & gardianorum iudicio præsentium authoritate cōmittimus determinare, videlicet arbitrari atque præcipere: cuius longitudinis & latitudinis, grossitiei & subtilitatis, formę siue figuræ atque similium accidentium esse debeant, tam habitus ipsorumque caputia, quàm interiores tunicæ, quibus fratres omnes minores dicti ordinis induuntur, ac insuper cuius quantæq; vilitatis indui eos ipsis vestimentis oporteat, & an in vestimentis huiusmodi secundum regulam & declarationes eorundem prædecessorum nostrorum & præfatas ordinis constitutiones, reluceat asperitas, vilitas & paupertas: vtrúmne quātum ad colorem,

* *Vide. l. si vero. §. de viro. in vii. fallentia. ff. sol. ma. & l. ii. C. de noxa. act. Bar. l. oēs vi. q. principali. ff. de iusti. et iur. Panor. c. solita. i. co. de ma. & obe. Fon.*

lorem, vilitatem, paupertatem quoque ac cætera accidentia supradicta fratres vestimentis induantur, vt debent: super quibus eorundem ministrorum, custodum, & gardianorum conscientias oneramus: Statuentes & districtè præcipiendo mandantes, quòd in prædictis & his similibus eorum arbitrium, determinationem siue iudicium, generalis quidem in totius ordinis: prouincialium vero in prouinciarum ministrorum ac custodum & gardianorum administrationibus, custodiis ac gardianis siue cõ similibus ordinis memorati commissis eisdem fratres omnes & singuli sequi omnimodè illisque parere per omnia teneantur. Ac insuper ꝙ illorum sequẽdo arbitrium determinationẽ siue iudicium illisque parendo nec sint nec dici possint vel debeãt, nec ipsi seipsos autument suæ regulę vel constitutionum sui ordinis transgressores, maximè cũ nec expresse vel determinatè in prædicta fratrum minorum dicatur regula vel declarationibus antè dictis, quantæ longitudinis, quantæ latitudinis, quantæ grossitiei vel subtilitatis, qualis formæ, qualisve figuræ huiusmodi debeant esse vestes, sicut nec qualis quantæque vilitatis eas esse oporteat exprimitur in eadem: sicque quodammodo eadem vrgente necessitate, æquitate non impari, vero sensu, vero id regulæ suadentibus intellectu, eiusdem Clementis inhærentes vestigiis præfatorum ministrorum, custodum, & gardianorum in prædictis horumque similibus fore iudicium declarare compellimur, illaque eis (vt prædicitur) committere inuitamur. Non enim particularium omniũ certa potest dari scientia, neque eorum (cùm infinita sint) contingit fieri disciplinam, non ars, non regula circunstantias singulas accidentiaque cuncta complectitur: habent in illis minores maioribus obsequi illisque intendere, non in certis solùm, verumetiam in dubiis: & in certis præsunt artibus, quibus obediant, præsunt regulis singulis, quibus obtemperent disciplinis, vt illarum finis egregius debitis obsequentiũ ministeriis subsequatur. Sic iudicans cuncta rimatur & discutit, leges casibus applicat, canonum decreta secernit: sic morbis aggrauatus medicum, sic virtus constans in medio sapientiæ prudẽtemque deposcit: ne si quisque regatur, vt appetit, confestim corruat, vt non quærit, neque taliter conuiuentibus non ordo sed horror inhabitet: assit (quod absit) discordia religans religio relegetur: sententiæ namque variantur, vt capita, & crescit in stolidis opinionibus phantasia. Eodem modo eisdemque quodammodo rationibus inuitati, cùm præfatorum ministrorum vel custodum sub certa forma: simul scilicet & separatim in suis administrationibus & custodiis, cũ * gardiani ei duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquo-

* *Vide Bar. in l.*

antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu prefatus Clemens iudicio duxerit relinquendum, an sit multum credibile ex iam expertis, quòd fratres ipsi absq; granariis & cellariis non possint vitæ necessaria inuenire: quo casu granaria & cellaria, congregationes & conseruationes huiusmodi eis ipse concessit, prout in predictis eiusdẽ Clementis literis plenius continetur. Nos de predictorum fratrum nostrorum consilio eorundem ministrorum & custodum sub eadem forma iudicio præsentium authoritate committimus determinare, videlicet arbitrari atque præcipere eo casu qualiter, vbi, & quando, & quoties granum, panem & vinum pro vitæ fratrum necessariis fratres ipsi quærere debeant, conseruare siue reponere, etiam si reponenda sint in prædictis granariis & cellariis conseruanda: Statuentes & districtè præcipiendo mandantes, quòd in prædictis & his similibus eorundem arbitrium, determinationem siue iudicium, generalis quidem in totius, prouincialium vero in prouinciarum, ministrorum ac custodum simul & separatim administrationibus & custodiis ordinis memorati commissis eisdem, cum gardiani tamen (vt suprà predicitur) & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu, * fratres omnes & singuli obsequi omnimodè, illisque parêre per omnia teneantur. Ac insuper quòd illorum sequendo arbitrium determinationem siue iudicium, illisque parendo, nec dici possint vel debeant, neque ipsi seipsos autumẽt suæ regulæ vel constitutionum sui ordinis transgressores. Ideóque omnes & singulos fratres ante dicti ordinis minorum, qui strictos, curtos & difformes habitis ab ipsius generalis ministri & aliorum de dicta cõmunitate habitus coram nobis, & fratrib9 nostris, & aliis in Romana curia detulerũt, vel deferunt, monemus & hortamur in domino, eis nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis pœna per apostolica scripta mandantes, quatenus ad mãdatum ipsius generalis deponãt quos deferũt habitus, & aliis iuxta eiusdẽ generalis arbitrium, determinationem siue iudicium (vt suprà prædicitur) induantur. Ipsique generali in omnibus istis & aliis, & per omnia secundum beati Francisci regulam & prædictas prædecessorum nostrorum declarationes, concessiones & commissiones, in ipsis declarationibus comprehensas, & nostras contentas in præsentibus, humiliter obediãt, pareant & intendant: non obstantibus quibuscunque priuilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus vel exemptionibus, eis vel alicui ipsorum à præfato Clemente concessis, vel appellationibus ab eis vel ipsorum aliquo ad sedem apostolicam interiectis, quæ (in quantum possent derogare præsentibus) viribus vacuamus. Religio

i.§.si plures.ff. de insti. Ioã. And. & post eum Albe. in re. nullus ex cõsilio. de re. iur. lib.vi. & gl. positam in cle. exiui.§. rursus.

**Sub hac vide ne p defectu. de elec. c. cũ olim. de arbi. & l. ii. in. fi. ff. mã. auth. insiuran. qđ præst. ab iis .§. & aquus col. ii. & l. i. puberi b9. ff. de suspec. tu.*

nanque perimitur, si à meritoria subditi obedientia subtrahantur: magna quidem paupertas, sed maior integritas bonum est, obedientia maximum, si custodiatur illæsa: nam prima reb⁹, secunda carni, tertia vero menti donatur & animo, quos velut effrenes & liberos ditioni alterius humilis iugo propriæ voluntatis adstringit. Ad hanc itaque fratres prædicti non inuiti, sed sponte redeant, hanc velint & appetant, hãc magnis desideriis concupiscant, illúdque notis canticorum ingeminent, Osculetur me osculo oris sui, charitatis vtique & dilectionis religionis huius obedientia sancta purificans: nam meliora sunt vbera tua præceptorum siquidem & consiliorum quædam nutriẽtia pocula, vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famæ fragrantia suauitatis odorem. Nec formident hi ad obedientiam ordinis de authore, dum redeunt: nam prælatos suos (vt firmiter speramus eísque iniungimus) sibi benignos & mites inuenient, cæteros dulces atque palpabiles, cùm sint & esse debeant omnes & singuli fratres in Christo, & clamitent, Quis mihi det te fratrem meum communi, scilicet patre beato Francisco congenitum, sugentem vbera matris meæ, religionis vtique & professionis eius velut matris contemplationis & electionis suauia & dulcia pocula, vt inueniam te foris ab eisdẽ obseruãtiis quodãmodo disparem, & deosculer blandè, videlicet intra charitatis viscera te complexus: etiam me imò & te nemo despiciat, profectò quos foris positis multi ac si diuisos, & desides fortasse despexerant, vitiis puta intra dilectionis internæ præcordia & conformis obseruantiæ claustra repositos, iam nemo despiciat, sed suscipientes eosdem dulcedine quisque dignè laudibus efferet, & susceptos. Nulli ergo &c.

Præmisso qualiter glossantes decretalem, Exiit qui seminat. eod. tit. lib. vi. excommunicationem ipso facto non obstãtibus quibuscunque priuilegiis incurrũt, illam excommunicationem vsque ad sedis apostolicæ beneplacitũ suspendit. Et per istam suspensionem contra fratres minores obloquendi non intendit tribuere occasionem. *Capitulum. ii.*

Via nonnunquam, quod coniectura profuturum credidit subsequens experientia nociuum ostendit: non debet reprehensibile iudicari, si canonũ conditor canones à se vel suis prędecessoribus editos, vel aliqua in eisdem contenta canonibus, reuocare, modificare vel suspendere studeat, si ea obesse poti⁹ viderit, quàm prodesse. Sanè dudum felicis recor. Nicolaus papa

papa quartus prædecessor noster, quandam constitutionē declaratiuam, quæ incipit, Exiit. super regula dilectorum filiorū fratrum ordinis minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgauit: sub certis pœnis arctius interdicens, ne concordantiæ, contrarietates, seu aduersæ vel diuersæ opiniones ab ipsius constitutionis lectoribus seu expositoribus aliquatenus inducantur, nec super constitutione glossæ fiāt ab aliquibus, nisi forsan, per quas verbum vel sensus ipsius vel ipsa constitutio quasi grammaticaliter & ad literam exponatur, nec intellectus ipsius per legentem distorqueatur ad aliud, q̄ constitutionis eiusdē litera ipsa sonat: glossantes autem in scriptis constitutionem eandem aliter, quàm superius est expressum, facientes quoq; commenta, scripturas seu libros, & ex certa scientia & deliberatione determinantes in scholis, seu prædicantes contra contenta in constitutione prædicta, vel aliqua seu aliquod prędictorum (non obstantibus aliquibus priuilegiis seu indulgentiis aut literis apostolicis, quibuscunque personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunq; forma vel expreßione verborum concessis: quæ noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso facto excommunicationis sentētiæ voluit subiacere. Nos autem attendentes, quòd argumētis frequenter & collationibus latens veritas aperitur, quòd quæ sub eadem litera sæpe latet multiplex intellectus, necnon esse difficile volentibus constitutionem prædictam perfectè legere ac intelligere, pœnas adiectas in constitutione huiusmodi deuitare: viam veritatis aperire volentes, & periculis, quæ ex prædictis possent literatæ personæ præcipuè scholasticæ incurrere, salubriter obuiare, præsertim cùm de nouo suborta sint aliqua dubia, circa quæ posset periclitari veritas & erroribus via pandi, nisi liceret conferre super contentis in constitutione huiusmodi & disputare: prohibitiones & pœnas prædictas tam latas, quàm comminatas & earum effectus, in fratrum nostrorū ac multorum archiepiscoporum, episcoporum, aliorum prælatorum necnon multorum professorum vtriusque iuris, & multorum sacræ theologiæ magistrorum præsentia, dum consistorium teneremus, authoritate apostolica duximus vsque ad sedis apostolicæ beneplacitum suspendēdas. Per suspensionē autē huiusmodi nequaquam licentiam cuiquam intendimus impartiri, quòd contra fratrum regulam prædictorum dogmatizare, scribere seu determinare, prædicare seu prauè loqui liceat publicè vel occultè: quinimo hæc omnibus & singulis authoritate prædicta districtius inhibemus. Ne autē in posterum præmissarum

missarum prohibitionū & pœnarum suspensio in dubium reuocari valeat, aut alicui propter defectū probationis impingi, quod velut trāgressor prohibitionum ipsarum in pœnam seu pœnas inciderit antedictas: Nos volētes super hoc de opportuno remedio prouidere, chartas seu membranas suspensionem continentes eandem appendi seu affigi in maioris ecclesiæ Auinion. ostiis, seu superliminaribus faciemus, quæ suspensionem prædictam suo quasi sonoro præconio iudicio publicabunt. Datum Auinione. vij. Kalend. Aprilis, Anno. vj.

Dominium rerum, quæ perueniebant ad fratres minores retentum ab ecclesia Romana, simplici vsu facti fratrib⁹ ipsis reseruato in cap. exiit qui seminat. eo. tit. lib. vi. summus pōtifex refutat: multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti. Et statuit quòd decætero nullum ius, nullúmq; dominium habeat ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterū conferentur, vel offerentur ipsis fratribus. Hæc extrauagans est multū iuridica, & subtilis in plerisq; locis, præsertim vbi pbat vsū simplicē nō posse cōstitui in rebus vsu cōsumptibilibus. Ca. iii.

D conditorem canonum non est dubium pertinere, cùm statuta à se, vel prædecessoribus suis edita obesse percipit potius, quàm prodesse, ne vlterius obesse valeant prouidere. Dudum siquidem felicis recor. Nicolaus. iiij. prædeces. noster attentè prospiciens in almi confessoris beati videlicet Frācisci regula contineri, quòd nihil sibi approprient, neq; domū, neque locum, neque rem aliquam aliam sui ordinis professores, ac considerans diligēter, quòd per piæ recordationis Greg. pa. ix. & nonnullos alios prædecessores eiusdem fuerat declaratum, hoc debere seruari, tam in speciali, quàm in cōmuni: necnon & consideranter attendens, nonnullos fratribus ipsis detrahere, impingentes eisdem, quod regulam & declarationes huiusmodi non obseruabant, piéq; considerans ora contra præmissos fratres oblatrantium claudere, ac professorum ipsorum consciētiis prouidere, inter alia ordinauit & sanxit omnium vtensiliū & librorum rerúmq; mobilium, & præsentium, & etiam futurorum, ecclesiarum quoq; & oratoriorū ac cœmeteriorum tā præsentium, quàm etiam futurorum, necnō & aliarum emptarum, & eleemosynis diuinis oblatarum seu concessarum dictis fratribus (in quibus tamen offerentes seu concedentes ipsa nihil in ipsis sibi ducerent reseruandum) proprietatem, & dominium plenè ac liberè, ad se, & Romanam ecclesiam pertinere, ipsa in se recipiens ac antedictam ecclesiam, simplici vsu facti duntaxat,

duntaxat in rebus, & bonis huiusmodi reseruato fratribus antedictis. Et quia nonnunquam libros, & alia mobilia supradicta vendi expedit seu etiam cōmutari: fratribus ipsis in eadē ordinatione concessit, vt res ipsas cum rebus aliis, quarum vsum habere licet ipsis fratribus (dummodo generalis, & prouincialium ministrorum coniunctim, vel diuisim authoritas intercederet) possent liberè commutare. Sed & quia fratribus ipsis pecuniam per se, vel per alium recipere ipsorum regula districtiꝰ interdicit, voluit & cōcessit, quòd si vendi cōtingeret res mobiles antedictas precio ęstimato, quòd huiusmodi precium per procuratorem deberet recipi à præfata sede, vel cardinali gubernatore eiusdē ordinis deputandum, per procuratorem eūdem in rem licitam, cuius vsus esset permissus eiusdem ordinis fratribus expendendum: hoc adiecto, quòd possent de vilibus rebus mobilibus, vel parum valentibus fratres ipsi pietatis seu deuotiōis intuitu, vel pro alia honesta causa, & rationabili (obtenta tamen super hoc superiorum suorum licentia) intra vel extra dictum ordinem ordinare. Quanquam autem pia consideratione motus prędecessor noster ordinauit, supradicta illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento modo vtendi fratrum ipsorum ac dictæ ecclesiæ subsecuta patientia circa ipsum non profuisse, sed potiùs tam ipsis fratribus, quàm multis aliis obfuisse subsequens magistra rerum experientia noscitur declarasse. Ipsis quidem fratribus quantum ad statum perfectionis nequaquam profuit reseruatio dominij supradicta: cùm enim perfectio vitæ Christianæ principaliter, & essentialiter in charitate consistat, quæ ab apostolo perfectionis vinculum dicitur, & quæ vnit seu iungit aliqualiter in via hominem suo fini: ad quam per contemptum bonorum temporalium, & ipsorum expropriationem via disponitur per hoc præcipuè, quòd solicitudo, quam temporalia in acquirendo, conseruando, & dispensando exigunt, quæ plerumque ab actu charitatis retrahit, amputetur: restat quòd si solicitudo eadem post expropriationem huiusmodi, quæ ante ipsam inerat perseueret, ad perfectionem huiusmodi talis expropriatio valeat nil conferre: constat autem, quòd post ordinationem prædictā non fuerunt in acquirendis ac conseruandis bonis prædictis in iudicio, & extrà minus soliciti, quàm ante illam fuerant fratres ipsi, quanquam sint religiosi mendicantes alij habentes aliqua in communi. Adhuc nec vtiq; profuit dictis fratribus ordinatio supradicta, quantum ad hoc, ꝙ propter carentiam talis proprij se pauperiores dicere valeant, q̄ si res ipsas cum illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerēt. Licet etiā prædecessor no-

ſter prædictus dominium earum rerum, quæ ipſis fratribus offerri ſeu conferri, aut aliàs obuenire contigerit, quarum tamẽ vſum facti duntaxat habere, licet ordini, vel fratribus antedictis (vſu facti ſimplici prædictis fratribus reſeruato) in ſe Romanámque eccleſiam recipiendum duxerit, ac liberè pertinere decreuerit, vt ſuperius eſt expreſſum: attento tamen ipſorũ fratrum vtendi modo, & eius effectu, ac patientia circa modũ ipſum Romanæ eccleſiæ ſubſecuta, non ipſe vſus fratrum dici debet, ſed potius Romanæ eccleſiæ dominium eſſe ſimplex. Quis enim ſimplicem vſuarium dicere poterit, cui rem vſuariam licet permutare, vendere, ac donare? proculdubio hæc naturæ repugnare noſcuntur, nec ad vſuarium pertinere, quæ tamen de rebus mobilibus antedictis faciunt fratres ipſi. Quòd autem dominium Romanæ eccleſiæ reſeruatum ſimplex cenſeri debeat: ex hoc patet, quòd ex illo nullum eidem eccleſiæ temporale obuenit hactenus commodum, nec ſperatur, quòd obuenire debeat in futurum, cùm nec intentio reſeruantis, nec fratrum ipſorum fuerit, quòd ad quemcunq; aliũ, quàm ad fratres dictarum rerum perueniret compendiũ, quod proculdubio modus vtendi fratrum ipſorum, & Romanæ eccleſiæ ſubſecuta patientia euidentia declarauit. Et quòd talis intentio fuerit ordinantis, & ex hoc patet; quòd illarum rerum ſibi, & eccleſiæ Romanæ dominium duntaxat retinuit, quarum vſum facti liceret habere ordini, vel fratribus antedictis: talis autem dominij carentia re in præſenti ac ſpe in futurum omni modo denudati, quo ad paupertatem temporalem, quam altiorem (præ mendicantibus aliis in communi habentibus) ſibi vindicant dicti fratres, pauperiorem non efficit non habentẽ.

Quod autem quo ad res, quæ vſu conſumuntur, non fiat cenſendi vſuarij fratres ipſi, ex ſequentibus liquet ſatis: dicere ſiquidem, quòd in talibus rebus vſus iuris, vel facti ſeparatus à proprietate rei ſeu dominio poſsit conſtitui, repugnat iuri & obuiat rationi, nec prædeceſſoris noſtri prædicta fuiſſe videtur intentio Romanæ eccleſiæ talium bonorum dominium reſeruare. Quis enim ſanæ mentis credere poterit, quòd intentio fuerit tanti patris vnius oui, ſeu caſei, aut fruſti panis, & aliorũ vſu conſumptibilium, quæ ſæpe fratribus ipſis ad conſumendũ è veſtigio conferuntur, dominium Romanæ eccleſiæ, & vſum fratribus retinere? profectò probabile non videtur, præſertim cùm illorum bonorum duntaxat dominium præfatæ eccleſiæ reſeruauerit, quorum ſimplex vſus facti pertinere poteſt ad fratres dicti ordinis, quod nequaquàm poteſt in rebus vſu conſumptibilibus reperiri, in quibus nec ius vtendi, nec vſus facti ſepa-

cti separata à rei proprietate seu dominio possunt constitui, vel haberi. Et quòd de talibus rebus non intellexerit, euidenter ostendit, dum respondet legi dicenti, non posse vsum fructum à dominio perpetuo separari, ne dominiū dominis, semper abscedente vsu, inutile redderetur: quæ quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vsus rei, & penes alium dominium posit (licet inutile) remanere, quod nequaquā in rebus vsu consumptibilibus potest esse, cū in illis per vsum, vel abusum vsuarij substantia talis rei esse desinat, & per consequens proprietas etiā inutilis non subsistat. Cùm enim vsusfructus prout est in re constitutus, qui seruitus dicitur personalis, & pro quo reales cōpetunt actiones, nihil sit aliud, quàm ius vtendi, nec vsus, qui etiam personalis est seruitus, sit aliud, q̄ ius tantùm vtendi rebus alienis salua rei substantia, id est ius percipiendi fructus, & vtilitatem aliam in totum, vel pro parte suo nomine, qui possunt ex re, in qua vsusfructus seu vsus constituitur prouenire, propter quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuo abscedit vsusfructus seu vsus cōstitutus rebus, ex quibus ipsis stantibus vsusfructuario seu vsuario nulla posit vtilitas prouenire: patet quòd ad hoc, quòd talis vsusfructus, vel vsus in re aliqua constitui valeat, requiritur, quòd ex re illa posint fructus, vel vtilitas (salua ipsius rei substantia) ad fructuarium, vel vsuariū peruenire. Quòd si nulla ad ipsos posset ex re ipsa vtilitas (salua rei substantia) peruenire, quales res constat esse vsu consumptibiles, nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam vsusfructus, vel vsus constitui, vel à quoquam haberi. Adhuc nec ius vtendi, quod nec est ius in re, nec seruitus personalis, sed merè ius personale, pro quo reales actiones non competunt in rebus talibus, vel rebus ipsis vtendi potest constitui, vel haberi, cùm & ius tale exigat, quòd ex re ipsa, quæ ad vtendum conceditur tali modo ad vsuarium peruenire posset vtilitas aliqua, ac cum vsu permanere vsuarij substantia salua rei, quod nequaq̄ potest (sicut ad sensum potest percipi) in rebus vsu consumptibilibus reperiri. Rursus nec simplex vsus, qui nec est seruitus, nec pro illo competit ius vtendi in talibus rebus potest constitui vel haberi. cùm enim vti re aliqua, nihil sit aliud propriè, q̄ fructus rei siue vtilitatem aliam in solidum vel pro parte recipere, qui ex ea possunt (salua rei substātia) ꝓuenire: restat quòd re illa vti quis nequeat, ex qua (eius salua substantia) nulla sibi prouenire potest vtilitas, quales res vsu consumptibiles esse constat. Ex quibus patet, quòd nec vsus, qui est seruitus personalis, nec ius vtendi quod non est seruitus, sed merè ius personale, nec actus ipse vtendi sine iure ali-

quo possunt in rebus vsu consumptibilibus constitui vel haberi, cùm quodlibet præmissorũ exigat, ꝙ ex re ipsa (salua rei substantia) possit habenti ius vtendi, seu vtenti ex re ipsa vtilitas aliqua prouenire, quod vtique in rebus nequit vsu consumptibilibus reperiri. Nec obuiat supradictis, quòd idem prædeces. nost. in ordinatione prædicta etiam illorum, quæ ad vitæ sustẽtationem pertinent, sibi & Romanæ ecclesiæ dominium reseruarit: hoc enim de rebus illis duntaxat debet intelligi, quæ vsu non sunt consumptibiles, sine quibus humana vita non est sustentabilis, quæ vtiq; non sunt pauca. Licet autem in rebus vsu consumptibilibus, nec ius vtendi, nec ipsum vti possit cõstitui vel haberi, ipsis tamen poterit ius abuti: Abuti autem (dũ tractatur de rebus vsu consumptibilibus) pro rei consumptione sumitur, quod ei opponitur, quod est vti. Vti quidem præsupponit, ꝙ cùm vsu salua rei substantia maneat, sed abuti exigit, ꝙ cùm actu huiusmodi rei substãtia consumatur: cùm abuti nihil aliud, ꝗ contra naturam vsus vti in hac materia propriè possit dici. Licet autem quis re vsibili absque iure vtendi aliquo vti possit, ipsum tamen vti etiam in re tali absque iure vtendi separato à dominio vel coniuncto, nec ab aliquo potest constitui, nec à quoquam haberi. Et ꝙ talis vsus constitui nequeat, ex hoc patet, quòd dare vel constituere quod suum non est, nec ad se pertinet, nemo potest: licet interdum illud dare possit aliter, quàm sit suũ. Actus autem ipse vtendi ad vtentẽ pertinet, in quantum quis suorum actuũ per liberum arbitriũ & voluntatem dominus dicitur, cũ per hoc illos non exercere valeat, vel etiam exercere: non autem actus ipse vtendi ad eũ pertinet, qui concedit alij, quod in re sua actum illum valeat exercere: quod vtiq; nihil est aliud, ꝗ ꝙ actum suum ad rem cõcedentis ad actum suum vtens valeat applicare. Sicut qui equũ suum alicui cõmodat, non actum equitandi concedit cõmodatario, sed ꝙ actum illum in equo suo valeat exercere, quod non est vtiq; actum vtendi simplicẽ concedere sine iure, cũ hæc cõcedere nihil sit aliud, ꝗ concedere ius vtendi: quod quidẽ ius vtẽdi separatum à proprietate, seu dominio in rebus, quæ vsu consumuntur, nequit constitui: vt patet manifestiùs ex prædictis. Præterea ꝙ simplex vsus, id est sine iure vtendi à proprietate seu dominio separatus, etiam in re vsibili haberi nequeat, sic probatur. Si enim possit haberi vsus talis aut ante actum ipsum, aut in ipso actu, aut post completum actum huiusmodi haberetur. Quod autem hoc nequeat fieri ex hoc patet, quod nõ est, nequaꝗ haberi potest: patet autem, ꝙ actus ipse antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postꝗ perfectus est, in rerum

in rerum natura non est, ex quo sequitur, ꝙ haberi minimè potest: licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi, per hoc tamen actus ipse in rerum natura, nisi in potentia, non existit: cùm autē actus est in fieri, nec adhuc ꝙ ipse actus in rerū natura sit, potest dici, licet pro eo ꝙ sit in fieri, dici possit: quod enī de actu, qui est in fieri, præteriit vel futurum est, iam non est in rerū natura, sed in memoria vel apprehensione tantū est, quare nisi prout in memoria vel apprehensione tantū est, haberi nequaquā potest. Quod autē in præsenti fit, momentaneum vel instantaneū est, quod vtiq; magis intellectu ꝙ̄ sensu pcipi potest: vnde nec potest haberi pro tūc, nisi pro momēto illo seu instanti, in quo cùm fit, potest dici actum, post actū completū: licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi valeat: factū tamē ipsum, quod iam transit, nisi in memoria (prout supradictū est) non habetur. Præterea si simplex vsus absq; iure vtendi haberi possit ab aliquo, constat, ꝙ non iustus esset actus vtēdi huiusmodi reputandus: cùm ille vsus fuerit, cui ius non competebat vtendi, talis autē vsus non iustus ad perfectionis statū nequaquā pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius ac detrahere noscitur manifestè. Quòd autem vsum non iustū conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare: nequaquam debet aliquis sapiens æstimare, imò ꝙ de iusto intellexerit ex eo potest euidentiùs apparere, quòd in eadē ordinatione curauit adiicere, ꝙ illarum rerum duntaxat in se & ecclesiā Romanā recipiebat dominiū, quarum vsum facti liceret habere fratribus seu ordini antedictis, subiungēs nihilominus, ꝙ hō rerum omnium vsum habere debeant fratres Christi: quantum autem ad vsum facti simplicē absq; omni iure vtendi attinet, nulla rerum quo ad fratres differentia est censenda: sic enim vti de facto possunt prohibitis, vt permissis, quare pręmissa rerum distinctio ad illum vsum facti potius est referēda, pro quo ipsis competit fratribus ius vtendi: quarundam enim rerum vsus fratribus ipsis prohibit⁹ noscitur, & quarundam permissus: ex quo sequitur, quòd vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iustus sit, id est pro quo competat ius vtendi, & hoc conditor ipse canonis exprimit euidenter, cùm in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus vsus in expressis priùs rebus ipsis fratribus est concessus. Præterea si in rebus consumptibilibus possit vsus cōstitui vel haberi, nequaquam simplex nec à rei substantia, proprietate, seu dominio separatus vsus huiusmodi posset dici, cùm per talem vsum, id est vtendi actum & in ipso actu, & cum ipso actu res consu-

matur huiusmodi, ac in ipsius rei exerceatur substantia, nec sine rei ipsius cōsumptione esse valeat vsus talis: ex quo patet, quòd vsus talis nec simplex nec separatus à dominio potest dici.

Rursus nedum fratribus ipsis ordinatio prædicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ non leuiter detrahit & detraxit. Nunquid non præfatæ ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico, nunc in seculari, interdum quoque coram pedaneis iudicibus, & plerūque pro rebus paruis & vilibus cōtinuè litigare? Hoc autem notum est fieri, cum occasione retentionis dicti dominij omnes causæ occurrentes agendo vel defendēdo pro bonis huiusmodi nomine Romanæ ecclesiæ virtute cuiusdam priuilegij à fe. re. Martino papa. iiij. prædecess. nost. concessi, super hoc agitentur, & (quod grauius est censendum) procuratores causarum huiusmodi multos vexare dicūtur indebitè, licet potestas attributa procuratoribus talibus per priuilegium antedictum, quo ad administrationem bonorū præmissorum dudum seruata non fuerit, nec seruetur, quæ omnia in notam & iniuriam sanctæ Romanæ ecclesiæ non est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta ecclesiarum prælatis & rectoribus grauis existere nimium & molesta monstratur. Nunquid non graue præmissis potest existere, quòd ipsos oporteat se opponere sanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ ipsorum caput noscitur & magistra, ac cum ea agendo vel defendendo litigare assiduè vel cedere iuri suo: hoc tamen oportet illos facere, cùm in multis dicti fratres prędictis existere dicātur iniurij,* sicut multorum prælatorum & rectorum diuersarum prouinciarum adhuc in curia existentium habet insinuatio, qui quidem fratres facta sua per procuratores nituntur defēdere antedictos. Nos itaque, qui veritatem tenemur colere, velut ille, qui illius, qui veritas noscitur, licet immeriti vicem teneamus in terris, illa volentes in sancta dei ecclesia, quæ non verbo obtinent tantùm, sed quæ re potius obseruari: præmissis in scrutinio rectæ considerationis adductis ac deliberatione cum fratribus nostris & multis aliis præhabita diligenti, dignum arbitrantes & congruū professores dicti ordinis non verbis tantùm, non simulatis actibus, sed operibus claris, veritate suffultis perfectioris status, ac altioris paupertatis sibi prærogatiuā præ aliis mendicantibus vindicare, ac nihilominus honori sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, cuius obnubilari posset gloria, si tam peruersæ simulationi, quæ profecto & ipsis simulantibus officit, & aliis scandali materiam subministrat, dissimulando illi occurrere cōsentiret: ac insuper volentes indemnitati prælatorum

** vide. l. nulli. C. de epi. & cle. l. ciuitatibus. de leg. j. & l. j. §. ius publicū. ff. de iusti. & iure*

latorum & rectorum salubriter super hoc prouidere, nolentes in posterum sub prætextu seu pallio talis dominij temporalis verbalis, nudi ac ænigmatici tanta bona, quanta dicti fratres faciunt infici, ac fomentũ tantis malis, quanta procedunt ex simulatione huiusmodi ministrare. De fratrum nostrorum consilio hoc edicto in perpetuũ valituro sancimus, quòd in bonis, quæ in posterum conferentur, vel offerentur, aut aliàs quomodolibet obuenire continget fratribus seu ordini supradictis (exceptis ecclesiis, oratoriis, officinis & habitationibus, ac vasis, libris & vestimentis diuinis officiis dedicatis vel dedicandis, quæ ad ipsos obuenient in futurum, ad quæ se non extendunt adeo inconuenientia supradicta: propter quod constitutionem istam ad illa extendi nolumus) nullũ ius seu dominium aliquod occasione ordinationis prędictæ seu cuiusuis alterius à quocũque prædecessorum nostrorum super hoc specialiter æditæ Romanæ ecclesiæ acquiratur, sed quo ad hoc habeantur prorsus ordinationes huiusmodi pro non factis. Per hoc autem in iis, quæ absque dictis ordinationibus in bonis prædictis ad dictam ecclesiam prouenire vel pertinere quomodolibet poterãt vel debeant, nullum eidem parari præiudicium volumus, sed illa sibi expressius intacta & inuiolata seruamus. Et quia præfatum Martini papæ prædecessoris nostri priuilegiũ dudum seruatũ, quo ad administrationem bonorum præmissorum non extitit nec seruatur, ac ipsorum procuratorum officium, qui nominantur à ministris & custodibus dicti ordinis ecclesiæ Romanæ iniuriosum, ac multis aliis molestum noscitur & etiam onerosum, districtius inhibemus, ne deinceps pro recipiendis, petendis, extorquendis, defendendis seu administrandis bonis, quæ in posterum fratribus vel ordini prædictis offerri vel conferri, seu aliàs obuenire continget, quisquam nominetur à quoquam, seu constituatur amodo nomine sanctæ Romanæ ecclesiæ procurator: nec occasione cuiusuis priuilegij, quicunque administrationem quorumcunque bonorum, quæ obuenire fratribus ipsis, vel ordini continget in posterum in iudicio, vel extra agendo, vel defendendo, supplicando, vel aliàs quomodolibet assumere vel exercere dictæ ecclesiæ nomine audeat, nisi de sedis apostolicę licẽtia speciali: decernẽtes irritum & inane, si secus à quoquam in posterum contigerit attentari: Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, à Martino papa prædicto, vel aliis prædecessoribus nostris ipsis fratribus vel ordini, sub quacunque forma, vel expresione verborum concessis. Per hoc autem dicti ordinis regulæ in aliquo non intendimus derogare, nec priuilegiis fratribus ipsis, seu

eorum ordini ab apostolica sede concessis (nisi duntaxat quo ad præmissa & ista tangentia) præiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, inhibitionis, constitutionis, & intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsum pserit &c. Datum Auinione. vj. Idus Decembris. pontifi. nostri anno septimo.

Opinio, quæ asserit Christum, & eius discipulos nihil habuisse, & in iis, quæ habuerunt nullum ius eis fuisse, erronea est & hæretica. Hæc extrauagans est valde notabilis, & glossas habet profundas, quæ sunt ex sacra scripturæ fontibus hausta. Si diligenter extrauagantem præcedentem & sequentem inspexeris, locum huic aptum fuisse assignatum, mea opinione dixeris. *Cap. iiii.*

Vm inter nonnullos viros scholasticos sæpe contingat in dubium reuocari, vtrum pertinaciter affirmare redemptorem nostrum, ac dominum Iesum Christum, eiúsque apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi * etiam hæreticum sit censendum, diuersa & aduersa etiam sentientibus circa illud. Nos huic concertationi finem imponere cupientes, assertionem huiusmodi pertinacem, cũ scripturæ sacræ, quæ in plerísque locis ipsos nonnulla habuisse asserit, contradicat expressè, ipsámque scripturam sacram, per quam vtique fidei orthodoxæ probantur articuli, quo ad præmissa fermentum apertè supponat continere mendacij, ac per consequens quantum in ea est eius in totum fidem euacuans fidem catholicam reddat eius probationem adimens, dubiam & incertam, deinceps erroneam fore censendam & hæreticam de fratrum nostrorum consilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rursus in posterum pertinaciter affirmare, ꝙ redemptori nostro prædicto eiúsque apostolis iis, quæ ipsos habuisse scriptura sacra testatur, nequaquam ius ipsis vtẽdi cõpetierit, nec illa vendẽdi, seu donandi ius habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi, quæ tamen ipsos de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere supponit expressè: cùm talis assertio ipsorum vsum, & gesta euidenter includat, in præmissis non iusta, quod vtique de vsu gestis, seu factis redemptoris nostri dei filij sentire nefas est, sacræ scripturæ contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum assertionem ipsam pertinacẽ de fratrum nostrorum consilio deinceps erroneam fore censendam meritò ac hæreticam declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum infringere, vel ausu ei teme-

** Ad gl. huius verbi, vide Ias. in. l. serui electione. §. labeo. ff. de leg. j. dicẽtẽ: qđ tibi cõe, nullo mõ est tibi proprium. l. si in rem. ff. de rei vendi.*

temerario cõtraire. Si quis autem &c. Datum Auinioñ. ij. Idus Nouembris. Anno septimo.

Reprobatur opinio illorum detractorum, qui praesumunt impugnare constitutiones Ioan. xxii. Ad conditorem canonum. &, Cùm inter nonnullos: suprà immediatè praecedentes. Et praemissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarantur tanquam haeretici, & Romanae ecclesiae rebelles, ab omnibus euitandi, si deinceps scienter verbo, vel scripto aliquid defendere, vel approbare contra illas praesumpserint. Hic habetur sub parte secunda, & tertia de clauiũ materia prolixa, & vtilis disputatio.

Capitulum. v.

Quia quorundam mentes sic pater mendacij dicitur excaecasse, quòd nostris cõstitutionibus, quarum vna incipit, Ad conditorem canonum: alia verò, Cũ inter nonnullos. vtiq; tam cum fratribus nostris sanctae Romanae ecclesiae cardinalib⁹, quàm cum multis archiepiscopis & episcopis, aliisq; ecclesiarum praelatis, necnon & cõpluribus sacrae theologiae magistris, ac vtriusq; iuris professoribus deliberatione praehabita diligẽti digestis, ac de praemissorum fratrum nostrorum cõsilio promulgatis: nõ absq; multa temeritate plectibili, nisi sunt detrahere, & nituntur veritatem quam cõtinent per falsas insanias obfuscare. Nos tam perniciosis ausibus, ne eorum doctrina pestifera simplicium animos labefacere, ac in sui erroris deuium deducere valeat: de eorundem fratrum consilio decernimus super hoc salubriter (vt sequitur) prouidere. Ad impugnandas autem constitutiones praedictas subscripta ratione, tã verbo, quàm scripto vsi sunt publicè, sicut fertur: illud inquiunt, quod per clauem scientiae in fide, ac moribus semel definierũt Romani põtifices, adeò immutabile perseuerat, quòd illud successori reuocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare: licet de iis, quae per clauem potestatis ordinauerint, asserãt secus esse: in confirmatione autem regulae ordinis fratrum minorum, Honorij. iij. Grego. ix. Innocen. iiij. Alexand. iiij. Nicolai. iiij. praedecessorum nostrorum summorum pontificum haec verba asserunt contineri: Haec est regula euangelica Christi, & apostolorum imitatrix, quę nihil in hoc mundo habet proprium vel commune, sed in rebus, quibus vtuntur, habent simplicem vsum facti: his addere praesumentes praefatos summos pontifices, & multa concilia generalia per clauem scientiae definisse paupertatem Christi, & apostolorum constitisse

 perfectè

perfectè in expropriatione cuiuslibet temporalis dominij ciuilis & mundani, & sustentationem eorum in solo & nudo vsu facti etiam constitisse: ex quibus nituntur concludere non licuisse, nec licere ipsorum successoribus cõtra præmissa aliquid immutare. Ideóque cùm constitutio nostra in ratione prædicta, contra definitiones prædictorum prædecessorum nostrorum (sicut asserunt) definierit Christum & apostolos in iis, quæ habuerunt habuisse, non tantùm simplicem vsum facti, sed ius faciẽdi de ipsis: eosq; ipsos fecisse scriptura sacra testatur: pertinacem assertionem dicentiũ ipsos ius huiusmodi minimè habuisse: cùm actus illorum fuisse concludant non iustos, quod de Christo nefas est dicere, hæreticam declarando, concludere satagunt, licet falsò nobis non licuisse declarare, vel statuere supradicta. Item quia constitutio, Ad conditorem canonum: cõtra definitiones prædictas fratres minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti: nituntur similiter concludere contra ipsam. Quòd autem, quod in ratione prædicta præmittitur: videlicet, quòd illa, quę per clauem scientiæ in fide ac moribus à summis pontificibus semel sunt definita, eorũ successoribus reuocare non licet in dubium, nec cõtrarium affirmare, licet secus sit (sicut dicunt) in iis, quæ per clauem potestatis per summos pontifices ordinantur, prorsus sit contrarium veritati, patet ex sequentibus euidenter: primò quidem secundum illos, qui tenent clauem spiritalem nequaquam esse scientiam, sed ligandi, atque soluendi potestatem: patet assertores prædictos ponendo esse scientiam, errauisse: pro quibus facit clauis definitio, quę à doctoribus datur, Clauis est specialis potestas ligandi atque soluendi, qua iudex ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno. Item quia claues, de quibus agimus in collatione sacerdotalis ordinis cõferuntur: constat autem, quòd ordinato in sacerdotem scientia communiter non confertur: quare secundum illos videtur, quòd scientia non est clauis, sed potencia tantùm ligandi atque soluendi debeat dici clauis. Adhuc secundum illos, qui ponunt vnam clauem spiritalem esse scientiam, & secundum illos, qui authoritatem discernendi inter lepram & lepram esse asserunt clauem, & aliam potestatem ligandi atque soluendi, noscuntur euidenter errasse. Supponũt enim per claues huiusmodi circa ea, quæ fidei sunt, & alia posse per constitutionem aliquam definiri: claues autem, quæ in sacerdotali conferũtur ordine ad talia minimè se extendunt: aliàs sequeretur, ꝙ circa præmissa possent constitutiones sacerdotes simplices facere, quod falsum est euidenter. Si autem intendant claues istas extendere

tendere ad generalem potestatem attributā beato Petro, fuisseque successoribus in personam eiusdem in commissione officij pastoralis, per quā vtiq; videtur euidenter ipsis omnia cōcessisse, sine quibus pastoris vniuersalis conuenienter cura nequit, seu officium expediri: adhuc claret ipsos etiam errasse. dicunt enim alium effectum habere illa, quæ per clauem scientiæ, & alium illa, quæ per clauem potentiæ statuuntur, supponẽtes alia per clauem scientiæ, & alia per clauem potentiæ statui, seu etiam definiri, quod euidēter est falsum: per clauem enim scientiæ, siue per authoritatem discernendi, seu cognoscendi inter lepram & lepram (si ipsam dixerimus esse clauem) nil aliud per ipsum illi, cui datur, tribuitur, nisi authoritas cognoscēdi. Ei autem, cui datur authoritas de re aliqua cognoscendi, de illa definiendi non intelligitur esse data. Quare restat, ꝙ ad conuenienter statuendum, seu aliquod definiendum, vtraque clauis, scilicet cognoscēdi & definiendi necessariò requiratur; vel quòd soli claui potentiæ statuere competat, & etiam definire: sed sicut lumen materiale clauigerum in vsum clauis materialis dirigit, & quasi quantum ad hoc obtinebat scientia vicem lucis. Et hoc saluator noster in promissione clauium facta beato Petro sensisse videtur expressè, cùm post illā inmediatè subiunxerit: Et quodcūque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcūque solueris super terram, erit solutum & in cœlis: nulla de scientia habita mentione. Quod autem subsequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, ꝙ in confirmatione & declaratione regulæ fratrum minorū, nōnullorum prædecessorum nostrorū, videlicet Honorij. iij. Gregorij. ix. Innocen. iiij. Alexand. iiij. Nicolai. iij. verba huiusmodi continentur: Hæc est regula euangelica, & cætera suprà posita, vsque ibi, in nudo vsu facti, etiam constitisse patet, prorsus obuiat veritati. Honorius quidem præfatam regulam absq; declaratione aliqua confirmauit, in cuius cōfirmatione de verbis prædictis mentio aliqua nō habetur, vt liquere potest cuilibet confirmationem huiusmodi intuenti, nisi quatenus de vita euangelica habetur mentio in ipsa regula confirmata: ibi, cùm dicit: Hæc est regula fratrum minorum, videlicet domini nostri Iesu Christi sanctum euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate. Ex quibus verbis concludi non potest, quòd per ipsum prædecessorem nostrum ea, quæ ipsi in verbis prædictis asserunt, fuerint definita: imò potest concludi potius, quòd vita euangelica, quam Christus & apostoli tenuerunt, habere in communi aliqua non excludat, cùm sine proprio viuere non exigat, quòd sic viuentes nihil

habeant

habeant in communi. In declarationibus quoque Grego. Inno cen. & Alexan. prædictorum, qui eandem regulam absque cōfirmatione alia declarant, similiter nulla prorsus fit mentio de prædictis: imò per eas euidenter ostenditur eorum, quæ habere licet ipsis fratribus, vsum iuris ad ipsum ordinem pertinere. Gregorius quidem in sua declaratione, quantum ad hoc interseruit, quę sequūtur: Dicimus, quòd nec in speciali, nec in cōmuni debent habere proprietatem: sed vtensilium, librorum, & rerum mobilium, quas licet habere, ordo vsum habeat: & fratres, secundum quod generalis minister, & prouinciales ordinandum duxerint, his vtantur. Innocentius autem & Alexander præfati in suis declarationibus sic dixerunt: Dicimus insuper, quòd cùm in ipsa regula contineatur expressè, quòd fratres nihil sibi approprient, neque domum, neque locum, neq; aliquam rem, quòd nec in communi, nec in speciali debent proprietatem habere: sed locorum, & domorum, & vtēsilium, & librorum, & eorum, quæ licet habere, ordo vsum habeat, & fratres secundum quod generalis & prouinciales ministri ordinandum duxerint, his vtantur. Cùm enim dicatur in declarationibus supradictis, quòd ordo vsum rerum habeat præmissarum, ad vsum iuris necesse est hoc referri: facta quidem, quæ singulorum sunt, personam veram exigunt, & requirunt: ordo autem vera persona non est, sed repræsentata & imaginaria po tius est censenda: quare, quæ sunt facti sibi verè conuenire nequeunt, licet ei possint congruere quæ sunt iuris. Adhuc licet declaratio Nicolai. iiij. prædicti contineat, quæ sequuntur: Hi sunt illi sanctæ regulæ professores, qui euangelico fundantur eloquio, vitæ Christi roborantur exemplo, fundatorúmque militantis ecclesiæ apostolorum eius sermonibus, & actibus firmantur. Et post in eadem declaratione subiunxit dicens, quòd abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in speciali, quàm in communi propter deum meritoria est, & sancta, quā & Christus vitam perfectionis ostendens, verbo docuit, & exemplo firmauit: quámque primi fundatores militantis ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserant, in volentes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitæ ipsorum alueos direxerunt. Ex verbis tamē prędictis nequaquam potest colligi, quòd præfati prædecessoris nostri Nicolai intentio fuerit, dicere, quòd dicta regula, quo ad omnia, quę continentur in ea, euangelico fundetur eloquio, ac vitæ Christi roboretur exemplo: nec quòd apostolorum vita, & actibus sit firmata. Constat enim multa contineri in dicta regula, quæ nec Christus verbo docuit, nec exemplo firmauit: vtpote, quòd præcepit conditor regulæ fratribus vniuersis, vt nullo

nullo modo denarium vel pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam, necnon & de multis aliis contentis in dicta regula: quæ vtique nec Christus, nec apostoli verbo docuerunt, nec firmauerunt exemplo. Nec obstat, quòd Christus portare pecuniam apostolis & discipulis, dum ipsos ad prædicandum mitteret, interdixit: quod tamen antequam eos mitteret, ipsis fuisse legimus interdictum. Quódque post reditum pecuniam portauerunt, in plerisque locis euangelica veritas, & apostolica dicta testantur. Præterea Augustinus dicit expresse, quòd illud non fuit præceptum, sed potestas recipiendi necessaria ab iis, quibus prædicabant euangelium: quam seruare apostolis licuit, vel etiam non seruare. Sed hoc Roma. Pontif. prædecessor noster Nicolaus quo ad principalia tria vota, scilicet in obedientia viuere, & sine proprio, & in castitate, ac alia, si qua euangelia reperiantur expressa, in dicta regula videtur intellexisse dicere in declaratione prædicta: quod vtique declarationibus nostris in nullo obuiat supradictis: adhuc non apparet ipsum dixisse sustentationem Christi, & apostolorum eius in solo & nudo simplici consistere vsu facti: cum quo ad Christum & apostolos nullam præfatus prædecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit mentionem: imò sensisse satis videtur expresse, quòd ius aliud à ꝓprietate habuisse potuerunt: cùm de sola abdicatione proprietatis non iuris alterius in præfata declaratione, quantum ad ipsos attinet, mentio habetur. Adhuc idem Nicolaus prædecessor noster videtur sensisse, quòd Christus & apostoli etiam quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi, cùm enim in sua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixisset, respondens obiectioni tacitæ, quæ sibi de loculis, quos Christus habuisse in euangelio legitur, poterat fieri, statim quæ sequūtur, subiunxit: nec his quisquam putet obsistere, quòd interdū dicitur Christum loculos habuisse: nā sic ipse Christus, cuius perfecta sunt opera in suis actibus viā perfectionis exercuit, ꝙ interdum infirmorum imperfectioni condescendentes in viam perfectionis extolleret, & imperfectorū infirmas semitas non dānaret: sic & infirmorū personam Christum asserit in loculis suscepisse. Aliàs impertinēs de loculis fuisset obiectio, nisi intellexisset Christū etiam quo ad proprietatē loculos habuisse. Præterea si diceretur Christū in loculis habuisse tantummodo simplicem vsum facti, frustra diceretur, ꝙ in personā infirmorum ipsos Christus habuit loculos: cū secundum eum perfectis etiam conueniat habere simplicem vsum facti. Et si quæratur, propter quos infirmos istos loculos habuerit: Augustin⁹, cuius

dictum

dictum insertum est in decretis, respondet dicens: habebat dominus loculos à fidelibus oblata conseruans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: vnde constat ipsum de suis discipulis hoc sensisse. Nec hoc scilicet in communi & quo ad proprietatem aliqua habere derogat, iuxta dictum Greg. ix. prædicti altissimæ paupertati, qui in quadam sua decretali dicit expresse fratres prædicatores & minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari: & tamen constat ipsos prædicatores habere in cõmuni etiam quo ad proprietatem aliqua, quòd eorum regulæ & statui non repugnat. Hoc etiã Alexander prędecessor noster præfatus in condemnatione libelli, contra statũ prædicatorum & minorum æditi videtur sensisse, in qua aliquando de dictis fratribus, quæ sequuntur subiunxit, cùm insuper respondet, ꝙ iidem fratres omnia propter deum dereliquerint, exilia vitæ subsidia mendicantes, Christumq́; imitentur pauperem perfectionem euangelicam amplexando, propter quod euidenter apparet eos non solùm in statu saluãdorum existere, sed etiam perfectorum, & per suæ religionis obseruantiã, quæ quidem ipsius perfectionis euãgelicæ tenet formam, in æternæ retributionis pręmio præcellentem gloriam promereri: vbi quidẽ expresse dicit, prædicatores Christum pauperem imitari, ipsósque perfectionem euangelicam amplexari, & in statu existere perfectorum: quodq́; ipsorum religionis obseruãtia perfectionis euangelicæ tenet formã, & tamen constat ipsos habere posse etiam quo ad proprietatẽ aliqua iuxta eorum regulam in cõmuni. Nec obstat, ꝙ dicunt Inno. aliás Celestinum. v. prædecessorem nostrum dixisse, altam paupertatẽ esse habere pauca propria propter deum: altiorem, quæ nulla habet propria, tamen habet in cõmuni: altissimã, quæ nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in cõmuni: dicimus quidẽ ꝙ hoc dixerit, nõ vt papa, sed vt frater Petrus de Carantasia in quadã postilla sua, quare dicta præmissorum summorũ pontificum sunt ei meritò pręferẽda. Dicunt etiam ꝙ apostolus de tali altissima loquitur paupertate dicens, Et altissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum: ꝙ euidenter est falsum: quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui etiam in speciali bona temporalia obtinebant: de quibus Apostolus asserit, ꝙ supra vires suas miserãt eleemosynas sanctis. Quòd autem dicitur in declaratione Nicolai prædecessoris nostri contineri, ꝙ fratres minores in rebus, quę eis obueniũt, habent tantũ simplicem vsum facti: dicimus ꝙ si ipse intellexerit simplicem vsum facti denudatum omni iure, ita ꝙ fratres ipsi seu ordo nullum ius habeant vtendi, hoc est expresse cõtra declarationem Greg. Inno. Alex.

summorum pontificum prædictorum, quibus expresse ꝙ talium bonorum ordo vsum habeat cõtinetur, quod de vsu iuris est intelligendum necessariò, vt superius est probatum. Adhuc dicimus quòd est cum hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicẽ absq; iure aliquo (quod nihil aliud, quàm ipsum vti propriè potest dici) posse in re aliqua etiam vsu non consumptibili ab aliquo obtineri, prout in decre. ad conditorem canonũ, est probatum: & August. in lib. xj. de actu, tenet expresse. Preterea si simpliciter vsus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo, cõstat quòd actus vtendi huiusmodi esset reputandus non iustus, cùm ille vsus fuerit, cui ius non competebat vtendi: vsus autem nõ iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius noscitur manifestè. Quod autem vsum talem non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile nõ videtur: imò ꝙ de iusto intellexerit ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione adiicit, ꝙ illarum rerum duntaxat in se & etiam Ro. ec. recipiebat dominium, quarum vsum facti licetet habere fratribus, seu ordini antedictis: subiungens quòd nõ rerum omnium vsum habere debeant fratres ipsi. Quantum autẽ ad vsum facti simplicem absque omni iure vtendi attinet, nulla rerum potest censeri differentia quo ad fratres: sic enim vti de facto possunt prohibitis, vt permissis. Ex quo sequitur ꝙ vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iustus sit, & pro quo cõpetat ius vtendi, & ipse videtur conditor canonis ex eo etiam sensisse, quòd in eadem ordinatione subiunxerit, ꝙ moderatus vsus in expensis prius rebus ipsis fratribus est concessus. Rursus impugnatores constitutionum huiusmodi asserere publicè perhibentur, quòd libellũ & dicta magistrorum asserẽtium dictam paupertatem & vitam dictorum fratrũ non esse euangelicam & apostolicam, summi põtifices damnauerunt, districtius per apostolicas literas inhibentes, ne quisquã præmissa vel aliquid premissorũ cõtumaciter astruere seu quomodolibet præsumeret defensare, statuentes, ꝙ præsumens contrarium tanquam contumax, eccle. Ro. rebellis, ac vt hæreticus haberetur. Ad quod dicimus assertionẽ huiusmodi falsam esse: non enim continetur in sententia supradicta, ꝙ contra faciens, vt hæreticus haberetur, quæ quidem quo ad hoc continet, quæ sequuntur, Nos enim nihilominus authoritate præsentiũ districtius inhibemus, ne quisquam præmissa vel aliquod præmissorũ pertinaciter asserere, vel quomodolibet defensare præsumat: quicunq; vero hoc præsumpserit, tanquam contumax & ec. Ro. rebellis ab omnibus fidelibus habeatur, non fuit adiectum ꝙ vt

hæreticus

hæreticus* haberetur, vt patet in serie sententiæ condemnationis prædictæ. Rursus asseruisse dicũtur publicè huiusmodi assertores, quòd abdicatio iuris in cuiuscunq; rei proprietate & in vsu eius est sancta & meritoria propter deum, & à Christo in seipso seruata, apostolis imposita & ab ipsis sub voto assumpta: nec propter hoc vsus facti ad sustentationem naturæ in Christo & apostolis conuincitur esse non iustus, sed tantò iustior atque perfectior & deo acceptior & mundo exemplarior, quantò plenius renunciatũ fuerit omni iuri: per quod potest sic vtens pro vsu huiusmodi quomodolibet contendere vel in iudicio litigare. Quæ quidem assertio continet multa falsa: cùm neq; Christum expropriationem prædictam omnis iuris in cuiuscunque rei proprietate, & in eius vsu in se seruasse, nec eam imposuisse apostolis* neq; sub voto ab ipsis fuisse receptã euangelica seu apostolica doceat historia: sed contrariũ euidentius manifestat. Quod autem in prædicta assertione adiicitur, ꝙ per abdicationem iuris prædicti, videlicet proprietatis is vsus facti ad sustentationem naturæ in Christo & apostolis nõ conuincitur esse nõ iustus, sed tanto iustior &c. impossibilitatem includit & errorẽ dictum huiusmodi euidenter. Impossibile enim est actum humanum extrinsecum esse iustum, si exercens actum ipsum nullum ius habeat illud exercendi: imo non iustus seu iniustus, necessariò conuincitur talis vsus. Item est absurdum & erroneũ, quòd actus alicuius non habentis ius actum huiusmodi faciendi sit iustior & deo acceptior, ꝙ̃ habentis, cum concludat actum iniustũ iustiorem & deo acceptiorem existere, ꝙ̃ sit iustus. Ex præmissis autem inferre nituntur, (vt fertur) ꝙ prædictorum summorum pontificũ definitio, quam definierunt de paupertate Christi & apostolorum ac fratrũ minorum prædictorũ regula (prout superius expresserunt) per nos non potuit mutari: proculdubio falsa asserunt dicendo prędeces. nostros definiuisse talia, vt superius est ꝓbatum: & adhuc sic loquentes, dum per talia constitutiones nostras impugnare satagunt, constitutiones illas, quibus se adiuuant ostendũt (si eorum falsæ assertiones verę existerẽt) fore inualidas, erroneas & infirmas. Si enim nobis nõ licuit cõtra constitutionẽ Nico. iiij. prædeces. nostri, in qua se fundant, præcipuè aliquid statuere cõmune, nec sibi licuit contra statuta Greg. Inno. & Alex. ꝓdictorũ statuere aut aliquid declarare, qđ tamen ipsum fecisse (secundũ eorum assertionem) noscitur euidenter: cùm enim illi declarauerint, quòd ordo minorum habeat vsum earum rerum, quas licet eis habere, quod ad vsum iuris est referendum necessariò, vt superius est probatum: ipse vero secundum ipsos statuit, quòd nec ordo, nec fratres ius vtẽdi habeant,

*Nota tex. bene. & quis dicatur hæreticus, vide glos. cle. i. de vsu. c. hæreticus. xxiiii. qũ. iii. & Ioã. de turre cre. lib. iiii. parte i. c. ii. Fõ.

*OcKam in cõpendio. xvii. errore. dicit fuisse ĩpositã per illud, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & sequere me. Font.

beant, sed tantummodo simplicem vsum facti: & insuper ordinauit, decreuit & statuit huiusmodi cõstitutionem, ordinationẽ & declarationem suam duntaxat à fratribus ipsis pcisè & inuiolabiliter perpetuis tẽporibus obseruandam : cõstat non solùm, quòd contra declarationes prædecess. prædictorum ordinauerit: sed ipsum illas quantum ad ea, quæ sua declaratio continet etiã reuocasse. Ipse quoq; pdecessor noster in sua declaratione subiunxit, ad sedis apostolicę declarationem & ordinationem eorũ & circa ea, quæ ipse declauerat pertinere, sic dicens: Si quid in prædictis ambiguitatis emerserit, hoc ad culmẽ sedis apostolicę deducatur: vt ex authoritate apostolica sua in hoc manifestetur intentio, cui solùm concessum est in his statuta condere & cõdita declarare: cuius tamen contrariũ asserunt huiusmodi assertores. Adhuc patet, qđ asserunt esse falsum : licet enim Inno. iij. prædictus in generali cõcilio interdixisset nouas religiones instituti: tamẽ successores ipsius (non obstãte interdicto huiusmodi) plures leguntur ordines cõfirmasse, qui etiã (aliquib9 exceptis) fuerunt postea per Greg. ix. prędecess. nostrum dissoluti certo modo in concilio generali. Si igitur post interdictũ generalis concilij licuit summis pontificib9 nõ confirmatos ordines cõfirmare, & eorum successorib9 sic confirmatos in totũ dissoluere, non est mirũ, si quod declarat circa regulas ordinum solus summus pontifex vel ordinat: liceat eius successorib9 declarasse, seu aliàs immutare. Patet autem, ꝙ neq; Honorij confirmatio, neq; Greg. neq; Alexan. neq; Nicolai pdictorum facta fuerit in concilio generali, cùm per nullum ipsorum fuerit generale conciliũ celebratum, licet Innoc. iiij. celebrauit concilium generale, tamen in illo, nec authoritate alicuius concilij facta fuit ipsi9 declaratio supradicta. Nicolaus autem. iiij. nec celebrauit generale cõciliũ, nec aliquid circa dictã regulã declarauit. Greg. autẽ. ix. prædictus, nec cõfirmauit, nec declarauit dictã regulã: sed in generali cõcilio vbi cassati fuerunt nõnulli mendicantiũ ordines, dictorum fratrum minorum & pdicatorum ordines non cassauit, sed asseruit approbatos, sic dicẽs: ad eos, quos euidẽs ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali pueniens perhibet approbatos, psentem non patimur constitutionem extendi. Præterea dicãt nobis, vbi legũt assertiones huiusmodi, ꝙ ad fidem vel mores pertineat Christum & apostolos nõ habuisse in iis, quæ habuerunt, nisi simplicem vsum facti, pfectò directè hoc ad fidem non pertinet, cùm de hoc articulus nõ sit aliquis, nec sub quo valeat cõprehendi, vt patet in symbolis, in quibus articuli fidei cõtinentur: nec etiam reductè, ne quasi hoc sacra scriptura contineat, quo negato tota scriptura sacra redditur dubia: & per consequens

quens articuli fidei, qui habent per scripturam sacram probari, redduntur dubij & incerti: hoc enim in scriptura sacra nō poterit, sed contrarium reperiri. De fratribus autē minoribus prædictis, cōstat, ꝙ de ipsorum paupertate & simplici vsu facti, seu de dominio eorum, quæ ipsis offeruntur, ꝙ summus pontifex illud sibi & Ro. ecc. reseruauerit vel potuerit reseruare, nec ꝙ illud reseruatū successori abiicere nō liceat, si hoc expedire viderit, seu ꝙ procuratores cōstitutos authoritate summi pōtificis pro negociis ordinis prædictis succes. reuocare nō valeat, in pdictis symbolis euangelio, neq; actib⁹ apostolorū & epistolis mentio aliqua nō habetur. Vnde nō possunt ex pdictis concludere, nisi falso, qn cōtra ordinata per summos pōtifices circa talia valeat successor aliud ordinare: ꝙ Nicolaus pfatus expressè in sua declaratione inseruit, vt superius pleniùs continetur. Nos itaq; ne fabricatores mēdaciorum huiusmodi ac etiam assertores de tam pestifera, erronea & dānata doctrina, cōfutatione ac confusione vtiq; omni digna, gloriari valeant, & alios trahere in errorem cum ausu arreptando ac petulātia improba ausi defendere publicè fuerint damnatam per constitutionem prædictam hæresim, ac etiā probare videlicet, ꝙ Christus, & eius apostoli in iis, quæ habuisse leguntur tantùm habuerint absq; iure aliquo simplicem vsum facti, ex quo (si verū esset) sequeretur vsum Christi fuisse non iustum, quod profectò blasphemiam cōtinet, & est catholicę fidei inimicū, cùm hoc de pertinaci animositate ac erronea non sit dubiū processisse, omnes & singulos, qui verbo ac scripto per se, vel alium seu alios talia publicè præsumpserunt: ipsos quoq;, qui eos docuerunt in talibus, & vt pmissa facerēt in damnatā incidisse hæresim, ac vt hæreticos euitandos fore de fratrū nostrorū consilio declaramus. Si quis autē damnatas per constitutionē, Cùm inter, prædictam, hęreses vel ipsarū alteram deinceps scienter verbo, vel scripto defendere, vel approbare præsumpserit, de fratrū eorundem consilio decernimus, vt tanquam hæreticus ab oībus euidenter habeatur. Adhuc ꝙ constitutionem nostrā, Ad conditorem canonum, supradictā, insano ausu impugnare, nisi sunt (sicut fertur) districti⁹, de eorundē fratrum cōsilio inhibemus, ne quisquā contra definita, ordinata seu facta per ipsam verbo, vel scripto sciēter approbet aliquid, vel defendat. Si quis vero contra præsumpserit, tanq̄ contumax, & & rebellis Ro. eccle. ab omnibus habeatur. Nulli ergo &c. Data Auinione. iiij. idus Nouemb. Pontificatus nostri Anno. ix.

Constitutionum viginti Ioannis vigesimisecundi, finis.

Extraua-

EXTRAVAGANTES COMMVNES, à diuersis Romanis pontificibus post Sextum æditæ: cū suis (ut uocant) summulis.

De consuetudine. Titulus.j.

Ioannes.xxij.

Consuetudo impediens ne legati sedis apostolicæ recipiantur, non ualet: & illa non obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impediētes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ ecclesiastico subiiciuntur interdicto. Cap. vnicum.

Vper gētes & regna Romanus pōtifex à domino constitutus, cùm personaliter singulas regiones circuire non posit, nec circa gregem sibi creditum curam pastoralis solicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositæ seruitutis suos ad diuersas mundi partes (prout necesitates emerserint) destinare legatos, qui vices supplendo, errata corrigant, aspera in plana conuertant, & commisis sibi populis salutis incrementa ministrent. Veruntamen aliqui huiusmodi officium, & potestatem ipsius Rom. pontificis, quam non ab homine, sed à deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos, nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum transmisi, sibi terras subiectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. Nos huiusmodi cōsuetudinem, non tam irrationabilem, quàm nonnunquam animarum saluti contrariam, detrahentémque apostolicæ potestati, authoritate apost. penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscū-

que præeminentiæ, conditionis, aut status fuerint, debere admitti decreuimus: nec eos prætextu cuiusuis consuetudinis impediri posse à quoquam Christiano nomine gloriante, quo minus regna, prouincias & terras quaslibet, ad quæ ipsos destinari contigerit, ingrediantur liberè, ac commissę sibi legationis officium exerceant in eisdem. Qui verò decætero super prædictis dictos legatos, aut etiam nuncios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit, præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet subiecta eisdem tandiu sint eo ipso ecclesiastico suppostia interdicto, quandiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendum. Non obstantibus quibuslibet indulgentiis, aut priuilegiis, imperatoribus ac regibus, seu quibuscunque aliis sub quibuscunque modis, tenoribus & formis à sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nulli volumus suffragari.

De postulatione prælatorum. Tit.ij.

Ioannes.xxij.

Minores.xxvii. annis seculares, & mendicantes religiosi, ad certas ecclesias prohibentur postulari: & puniuntur tam postulantes, quàm postulati. *Capitulum vnicum.*

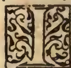
Dispendiis & periculis variis, quæ ex subscriptis postulationibus possent ecclesiis euenire, & vacationum diuturnitatibus, quæ consueuerunt nōnunquam ex postulationibus irrationabilibus prouenire, ac dispendiis, quæ inde frequenter ecclesiæ incurrunt, ad futuram rei memoriam obsistere cupientes: illum, qui vigesimumseptimum non attigerit annum, ad cathędralem, necnon professorem cuiusuis mendicantium ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesias, ac monasteria extra suos ordines postulari edicto perpetuo prohibemus. Quòd si secus postulatum fuerit, & attentatum, irritum ac nullius penitus sit momenti. Et qui scienter processerint ad eandem, ea vice postulandi, ac eligendi potestate priuatos, ac beneficiis, quæ in ipsa obtinebunt ecclesia, ad quam postulationem huiusmodi fecerint, per triennium nouerint se suspensos. Postulatos verò, qui postulationis de se factæ negocium fuerint per se, vel per alium in Romana curia prosecuti, illud ibi proponi in publico, vel priuato consistorio facientes, etiam se duntaxat dispositioni sedis apostolicæ committendo, si se annum xxviij. non attigisse sciuerint, vt prafertur vsque ad.xxxv. annum.

num. Cæteros verò seculares & religiosos extra suorum administrationes ordinum perpetuò ineligibiles, ac impostulabiles esse decernimus: ac prorsus inhabiles ad quascunque dignitates ecclesiasticas, & beneficia quælibet obtinenda.

De electione. Tit.iij.

Bonifacius octauus.

Multis probat argumentu promotos in curia non debere ad propria redire sine literis suæ promotionis. Qui si secus fecerint, pro prælatu non sunt habendi: pœnásque incurrunt hic expressas. Et de ista extrauaganti facit mentionem Panor. in ca. qualiter. de elect. dicens, quòd nullus antequam habeat literas apostolicas super sua promotione, debet administrare, nec debet recipi ab ecclesia tanquam prælatus: aliàs recipientes, & receptus incurrunt pœnam de qua hic. Capitulum primum.

Niunctæ nobis debitum seruitutis exposcit, vt qui ad reformandos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendim⁹: ibi præcipuè reformationis accommodæ remedium apponam⁹, vbi maius respicimus periculum imminere. Sanè quàm periculosum existat, quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat, & pro tali etiam habeatur, nisi prius ipse, quod asserit, legitimis ostenderit documentis: tam ex ciuilibus, quàm ex canonicis institutis colligitur euidenter. Asserenti namque cum mandatis principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probauerit. Nec similiter creditur se asserenti legatum. Nunquam enim apostolicæ sedis moris fuit àbsque signatis apicibus vndecunque legationem suscipere. Sed nec dicenti se delegatum sedis eiusdem, creditur vel intenditur, nisi de mandato apostolico fide doceat oculata. Similiter clerici ad alienā diœcesim sine suorum ordinariorum literis venientes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores ascendant. Clerici quoque & monachi, qui de suis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suorum literis prælatorum) non sunt clerici vel monachi reputandi. Si quis præterea in clerum electū se dicat, si sacerdotem sese nominet, hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussa.

Quod autem in illis, qui se episcopos, vel superiores prælatos, aut etiam abbates, priores, seu alios monasteriorum rectores quocunque nomine censeantur, appellant, sit discussio celebris, & diligens facienda, luculenter apparet: si scandala &

pericula grauia (quę ipsorum parere posset communicatio indiscussa) diligentius attendantur. Hinc nos euidens euocat ratio, vt cum præmissis aliis casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus æditis iam prouisum: hunc vltimum, qui pericula grauiora minatur, nequaquam sine prouisionis opportunæ remedio relinquamus. Præsenti itaque perpetuò valitura constitutione sancimus, vt episcopi & alij prælati superiores, necnõ abbates, priores & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocunque nomine censeantur, qui apud dictam sedem promouentur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis ecclesias, & monasteria absque dictæ sedis literis huiusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant: nullíque eos absque dictarum literarum ostensione recipiant, aut eis pareant vel intendant. Quod si forsan contra præsumptum fuerit: quod per episcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monasteriorum regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquam interim iidem episcopi vel prælati, abbates, priores, vel regimina exercentes, de ecclesiarum vel monasteriorum prouentibus percipiãt eorumdem. Capitula verò & conuentus ecclesiarum & monasteriorum ipsorum, & alij quicunque ipsos absque huiusmodi dictæ sedis literis recipientes, vel obedientes eisdem, tandiu sint à beneficiorum suorum perceptione suspẽsi, donec super hoc eiusdem sedis gratiam meruerint obtinere. Similiter quoque episcopi, prælati, abbates, priores, & alij monasteriorum regimina exercentes prædicti solito fidelitatis & obedientiæ iuramento non præstito. Illi etiam pontifices, quos apud prędictam sedem pallium continget recipere, absque literis traditionis ipsius pallij, nequaquam ab eadem discedant: discedentes verò (quousque huiusmodi iuramentum præstiterint, & literas obtinuerint) nihil de ipsarum ecclesiarum & monasteriorum prouẽtibus pericipiant: & quicquid interim per eos (vt de aliis prædicitur) actum fuerit, viribus non subsistat.

Benedictus. xj.

Si religiosus electus non petierit ipse, vel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandum pro præsentia vel absentia superioris, est eoipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. h. d. addit ad ca. quàm sit. de elect. in. vi.

Capitulum. ii.

Si reli-

SI religiosus, qui absque sui superioris licentia electioni de se factæ consentire non potest, illam post electionem sibi præsentatam, vel eius electores intra tempus pro eiusdem superioris præsentia vel absentia moderandum, nequaquam obtineat: dat generale concilium Lugdunense electoribus ex tūc ad electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verū quia freq̄uēter dubitatum est, an etiam sit eo ipso iure (si quod ei competebat ex huiusmodi electione) priuatus: statuimus illo eum hoc ipso fore priuatum.

Idem.

Quatuor patriarchalibus ecclesiis vacantibus, statuitur illis non posse prouideri Romano pontifice inconsulto: quod si secus factum fuerit, irritum decernitur. *Capitulum. iii.*

SAncta Romana ecclesia, quæ disponente domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum à deo, vtpote mater vniuersorum Christi fidelium & magistra quatuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasque multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegiis decorauit, de quarum prouisionib⁹ cùm eas vacare contingit: tanto est accuratius cogitandum & attentius prouidendum, quanto maioris eminent altitudine dignitatis, & periculose erraretur in prouisionibus earundem.

Super hoc igitur cum fratribus nostris habita deliberatione matura, inter alia nostræ considerationi occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarum sedium patriarchalium ciuitates, aut sunt destructæ, aut occupatæ ab infidelibus vel à schismaticis detinentur, ipsarum capitulis seu conuentibus & canonicis dispersis vndique extra ciuitates ipsas, per alias regiones, seu loca à ciuitatibus ipsis remota. Ex quo contingit (sicut experientia nuper nos docuit) quòd vacante Constantinopolitana ecclesia, per mortem bonæ memoriæ Petri patriarchæ, solum per vnum duntaxat eius canonicum fuit de nouo pastore electio celebrata, aliis canonicis suis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, si quod sibi ex electione huiusmodi competebat, in nostris manibus sponte, ac liberè resignauit.

Ideoque de eorundem fratrum consilio & apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, vt quandiu ciuitates ipsę schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut suberunt ditioni, aut detinebuntur per eos: canonici dictarum patriarchalium sedium, cùm eas vel ipsarum aliquam, seu aliquas vacare contigerit ad

electionem, postulationem, seu quamuis prouisionem de præficiendo sibi patriarcha vel pastore nullo modo procedāt, quousque ad apostolicæ sedis notitiam deducatur. Nos enim ā data præsentium decernimus irritum & inane, si secus per prędicta capitula conuentus vel canonicos, aut quęuis alium vel alios scienter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstantibus quibuscunque ipsarum ecclesiarum, vel alicuius earū consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione dictæ sedis, vel quacunque alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, priuilegiis vel indulgentiis sedis eiusdē, per quæ effectus præsentium impediri posset, quomodolibet vel differri, & de quibus quorumq; totis tenoribus de verbo ad verbum in nostris literis habenda esset mentio specialis. Nulli ergo &c. Data Laterani. x. Calend. Ianuarij. Pontificatus nostri anno. vij.

Ioannes. xxij.

Cùm beneficia apud sedem apostolicam vacantia sint soli papæ reseruata, ostendit, quæ & quomodo apud sedem vacare dicantur eandem. Et primo loquitur de reseruationibus, secundo de pensionibus. *Capitulum. iiii.*

EX debito pastoralis officij, nobis quanquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum & ecclesiarum ac monasteriorum dispendiis, quæ ob ipsorum vacationes diutinas ipsis solent frequentius prouenire, cōgruis remediis (quantum nobis ex alto conceditur) salubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius prouideatur ecclesiis, ac monasteriis antedictis: & vt Roman. eccle. quæ super ipsas ecclesias, ac monasteria ex diuina prouisione obtinere dignoscitur principatum, honor debitus impendatur: prædecessorū nostrorū Romanorum pontificū, præsertim fœli. re. Boni. viij. qui dignitates, personatus, ecclesias & alia ecclesiastica beneficia, & Cle. v. qui tam huiusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia, quàm cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, prioratus, administrationes & officia quæcunque, quæ apud sedem apostolicam vacarent, prouisioni apostolicæ sub certis tenoribus reseruauerunt, vestigiis inhærentes: Nos ex causis rationabilibus, quæ ad id nostrum animum induxerunt, de fratrum nostrorum consilio nonnulla detrahendo, aliqua declarando, & quædam addendo de nouo episcopales, & earum superiores sedes monasteria & regulares ecclesias, ad quæ hi, qui eis pro tempore præficiēdi sunt, etiam per electionem canonicam assumuntur, prioratus, officia vel administrationes eorundem, dignitates, personatus, prębendas, aliaque ecclesiastica benefi-

ca beneficia cum cura vel sine cura, quocunque nomine censeantur, quæ apud prædictam sedem vacant ad præsens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur vniuersalis ecclesiæ sponsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam: prouisioni nostræ de fratrum nostrorum consilio authoritate apostolica reseruamus. Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias & alia præfata beneficia ecclesiastica, per mortem vel depositionem ac priuationem eorum, qui ea obtinerent: per electionum cassationem, postulationum repulsionem, renunciationem, quorumlibet prouisionem, translationem, siue per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Cle. præ.no. promotis impensis nisi de ipsis disposuerit prædecessor, & à nobis siue authoritate nostra promouendis impendendi apud sedem ipsam, vel etiam vbicunque, aut quouis alio modo canonicè vacare, apud sedem intelligimus prælibatam. Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, & alia prædicta fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium apud dictam sedem, per eorum obitum vacare censemus, siue inibi, siue alibi vbicunque ipsos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus & beneficiis quibuslibet (vt de aliis præmittitur) officialium nostrorum: videlicet vicecancellarij, eiusdem ecclesiæ camerarij, notariorum auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum literarum, ac pœnitentiariorum nostrorum, necnon abbreuiatorum curiæ Romanæ locum sibi volumus vendicare. Rursus huius nostræ reseruationis edictum ad dignitates, & alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium, & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando à nobis pro nostris, & eiusdem sedis negociis prosequendis, de ipsa curia quocunque modo præmissi, vel aliqui eorum transmissi aut legati vel nuncij fuerint: & eos vbilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione, seu prosecutione ipsorum negociorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et idipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis commensalibus: etiam si (vt præmittitur) nūc transmissi fuerint vbicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. Cæterùm edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, & alia supradicta, quæ viuente adhuc dicto Cle. prædecessore nostro vsque ad eius obitum: nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde vsque ad datam præsentium apud sedem vacauerint eandem: illáque vacare decernimus apud ipsam, dummodo in eis ius in re, licet ad rem non sit aliquibus

acquiſitum. Decernentes ex tunc irritum & inane, ſi ſecus in prædictis & ſingulis eorum ſcienter vel ignoranter, per quæcunque ſeu quoſcunque apoſtolica vel alia quauis authoritate attentatum fuerit, vel contigerit in poſterum attentari, Non obſtantibus piæ memoriæ Grego.x. ac Bonifa. viij. & aliorum Romanorum põtificum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus ſuper hoc æditis: quatenus edicto eſſent, & ſunt contrariæ memorato. Cæteris in ipſis conſtitutionibus contentis, in ſuo robore duraturis. Penſiones inſuper annuas ab epiſcopis & eorum ſuperioribus aliíſque prælatis inferioribus, necnon quibuſcunque capellanis, conuentibus, collegiis, vel ſingularibus perſonis factas & faciendas perſonaliter, aliquibus ex eiſdem cardinalibus, ſeu quibuſuis aliis ex prænominatis perſonis, & penſiones præterea ſeu aſsignationes quantitatum quarumlibet ſuper certis prouinciis, diœceſibus, eccleſiis, monaſteriis, vel aliis eccleſiaſticis locis aut ordinib⁹: etiam à quibuſuis prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus factas præmiſsis perſonis, ſiue alicui earũdem vel monaſteria, prioratus, adminiſtrationes quaſlibet, beneficia regularia vel alia qualibet quocunq; nomine cenſeantur: nõ conſueta ab olim clericis ſecularib⁹ aſſignari: huiuſmodi perſonis vel alicui earundem collata, ſiue cõceſſa in cõmendam, vel alio quouis titulo ab eiſdem prædeceſſoribus, ſeu aliis epiſcopis, vel ſuperioribus prælatis, capitulis, aut conuentibus, vel collegiis ſub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi, quominus eis cedentibus vel decedentibus: ſiue illa quouis alio modo dimittentibus, monaſteria ipſa, prioratus, adminiſtrationes, beneficia, ac loca huiuſmodi, ad eccleſias & monaſteria, ſiue alia loca religioſa, vel alia eccleſiaſtica: eorúmque prælatos, ſiue perſonas, ad quas antea eorum diſpoſitio pertinebat, ſeu quibus immediatè ſubeſſe noſcuntur, liberè reuertantur: niſi eis, quid canonicum obſtiterit, vel de ipſis aliter duxerimus diſponendum.

De authoritate & vſu pallij. Titulus.iiij.

Ioannes.xxij.

Pallii traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, niſi obiiciens præmiſſo iuramento, de obiectis promptam fidem faciat. Et quid ſit promptam fidem facere declarat.

Capitulum vnicum.

Maliciis

Alitiis hominum, quæ ſæpe circa impediendam pallij dationem committuntur, volentes ſalubriter obuiare: hac in perpetuum valitura conſtitutione ſancimus, vt deinceps per obiectum cuiuſuis criminis ſeu defectus traditio pallij facienda, iis, qui ad metropolitanarum eccleſiarum, ſeu aliarum regimen aſſumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, niſi obiicientes firment corporali præſtito iuramento, ſe id malitioſe non agere, ſed obiecta vera eſſe ſe credere, ac de obiectis offerant facere promptam fidem: & nihilo minus ad pœnam talionis, ſeu extraordinariam ſe obligent arbitrio præſidētis. Promptam verò fidem intelligimus in hoc caſu, ſi intra bimeſtris temporis ſpacium numerandum à die collationis in antea probauerint legitimè, quod opponunt. Quod ſi non fecerint (eorum obiectibus nequaquam obſtantibus) ad ipſius traditionem pallij procedatur. Per traditionem autem huiuſmodi: viæ accuſationis, denunciationis, vel inquiſitionis, nullum volumus præiudicium generari.

De officio cuſtodis. Titulus. v.

Ioannes. xxij.

In religioſorum mendicantium conuentibus, plures campanæ eſſe non poſſunt, ſine ſpeciali papæ licentia: plures autem campanulas in refectoriis, capitulis & alibi, licite poſſunt ipſi religioſi mendicantes habere. hoc dicit. Et eſt extrauagans notabilis: & quia pulſare campanas eſt cuſtodis officium: vt patet eo. tit. ca. 1. in ant. ideo hic non ab re collocata eſt. Cap. vnicum.

Via cunctos orthodoxæ fidei profeſſores, & viros præſertim eccleſiaſticos ſic hortamur adinuicem, & quo ad alios etiam conuerſari, quòd ex ipſorum geſtis nullius offendatur iuſtitia, nec cuiquam ſcādali materia præparetur: Aduertentes quòd eo ꝙ nōnulli mendicantium ordinū profeſſores in nōnullis ſuis cōuentibus plures campanas obtinent, & in poſterum ſatagunt obtinere: cathedrales ac eccleſiæ aliæ ſuæ queruntur propterea iuſtitiæ detrahi, & exinde ciuitatibus locorum interdum afferri diuinis officiis impedimentum, videtúrque inter ipſos litigiis, & ſcandalis via aperiri. Nos præmiſsis obuiare cupiētes periculis, pacémque deſiderantes inter ipſos (ſine qua bene pacis author non colitur) obſeruari: de fratrum noſtrorum conſilio hoc edicto perpetuo ordinamꝰ, quòd religioſi dictorum ordinum mendicantium in nullo conuentu ſuo, ſeu loco

plures

plures campanas habeant, sine sedis apostolicæ licentia speciali, sed vna tantūmodo pro loco quolibet sint cōtenti. Quod si forsan communitas seu vniuersitas aliqua ecclesiastica, vel mundana seu iidem religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint, vel nunc habent: non illam, sed aliam solam eorum specialiter vsibus deputatam pulsare valeant horis diurnis, & nocturnis, missis & aliis consuetis.

Cæterùm religiosis eisdem permittimus, quòd vbi hactenus plures campanas sine lite, & contradictione qualibet in vsus duntaxat proprios habuerint, & nunc habent, illis etiam deinceps libere vti possint. Aliis quibuscunque per eos habitis intra trium mensium spacium de suis locis seu campanilibus deponendis, & nullatenus iterum reponendis. Verùm campanulas, quæ in refectoriis, sacristiis, capitulis, & aliis forsan officinis religiosorum ipsorum consueuerunt haberi, sub ista nostra ordinatione nolumus comprehendi. Nulli ergo. &c. Datum. ij. Nouembris. Pontificatus nostri anno. viij.

De officio delegati. Titulus. vj.

Ioannes. xxij. episcopus, seruus seruorum dei, ad perpetuam rei memoriam.

Literæ apostolicæ impetratæ ad gratias seu ad lites in aliquibus ciuitatibus seu diœcesibus dum erant integræ, non obstante diuisione facta de ipsis in duas seu plures ciuitates seu diœceses, quæ diuisio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum & etiam executores seu iudices earundem, habeant sub eisdem modo & forma illum vigorem in sic diuisis, quem habebant in illis, dum integræ remanebant. *Capitulum vnicum.*

Edes apostolica in suis actibus veritatem prosequens, lucem amans libenter euitat nodosæ ambiguitatis inuolucrum. Illámque sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intēdit, vt de illis ita proueniant commoda, quòd aliis non immineat detrimentum. Sanè pridem ad diuini cultus augmentum, & ad salutem populi, quem in nonnullis ciuitatibus, & diœcesibus sic multiplicarat altissimus, quòd in earum singulis singulorum vultus nequibat, vt deceret, vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: salubriter intendentes in ipsis diœcesibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceses duximus diuidendas, certas earum ciuitates ac ecclesias exexim⁹ cathedrales, quarum singulis proprias, distinctas & limitatas iussimus assignari. Verū quoniam plu-

am plures ante ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi tam à nobis, quàm à prædecessoribus nostris Romanis pôtificibus apostolicas obtinuerunt literas, super beneficiis ecclesiasticis in ipsis tunc integris diœcesibus vacaturis, quarum nonnullę restant adhuc executioni mandandæ: Nos amouere volentes cuiusuis dubitationis scrupulum, qui circa executionem gratiarum super huiusmodi beneficiis côcessarum posset forsan incidere, considerantes attentius, quòd per ordinationem seu diuisionem nostram prædictam, ius ad rem expectantibus dicta beneficia ante competens ex ratione immutari non debet, quin adeò efficax in diuisis diœcesibus maneat, sicut in ipsis quondam integris: authoritate præsentium declaramus, quòd omnes & singulæ gratiæ, super beneficiis vacaturis ante diuisionem huiusmodi in ipsis quondam integris diœcesibus à nobis, vel prædictis prædecessoribus nostris personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quàm in aliis diœcesibus decisis ab illis eisdem modo & forma possint suo ordine per executores demandatos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante diuisiones sæpefatas poterant, & debebant. Idem etiam declaramus quo ad literas apostolicas iustitiam continentes, vt videlicet iudices dati per illas in causis quarumlibet personarũ, quæ nunc de eisdem diœcesibus diuisis existunt, possint iuxta earum tenorem perinde procedere, ac dictæ diœceses, de quibus mentio in eisdem literis habetur, integræ remansissent.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione .iij. Calen. Nouembris. Pontificatus nostri anno .ij.

De officio iudicis ordinarij. Titu. vij.

Bonifacius octauus

Episcopus monasterium visitans non tenetur accipere monachos illius monasterii pro tabellionibus: etiam si hoc haberet consuetudo. Nec in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres clericos cum notario, qui similiter sit clericus, secum assumat. h. d.

Capitulum primum.

Ebent superioribus suis reuerentiam subditi: & dum salubriter ab eis pro culpis correctionẽ velut curantium medicamenta recipiunt, obedientiam

tiam exhibere tenentur. Rursus oportet præpositos cũ charitate corrigere: decet eos inferre humiliter, quod docent, & paterna subiectos dilectione fouere. Sic debitor delicatus effugitur, sic onerosus creditor minime reperitur. Sanè dudũ venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmeñ. ad visitandum capitulum suæ ecclesiæ Dulmeñ. quæ regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendente: prior & capitulum ipsius ecclesiæ excipientes, quod de consuetudine erat ecclesiæ supradictæ, à tempore, cuius non erat memoria inconcusse seruata, quòd episcopi Dulmeñ. qui fuerunt pro tempore, per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, vel clericis, vel laicis secularibus quibuscunque assumptis sibi, loco notarij monacho seu monachis capituli memorati, visitationem suam hactenus præfato impenderunt capitulo: supplicarunt eidem episcopo, vt omnes tam clericos, quàm laicos religiosos, & seculares (antequam visitationem actualiter exerceret) à capitulo præciperet amoueri: quibus amotis parati erant ipsum admittere ad visitationem huiusmodi peragendam. Et quia dictus episcopus eos super hoc nõ audiuit, quanquã protestaretur se velle omnes clericos suos, & alios (præter tres, vel quatuor, & notarium) remouere: & sic suam visitationem incipere & complere, idem prior & capitulum ad sedem apostolicam appellarunt. Proposito itaque huiusmodi negocio coram nobis, & auditis, & intellectis, quæ partes dicere voluerunt: nos considerantes, quòd consuetudo prædicta contra communem vtilitatem, facultatem probationum (quæ non est angustanda) restringit, propter quod etiam, vt salua scilicet sit rerum probatio, quia publicè interest, ne veritas occultetur, cautum est iure, vt curent magistratus testari, id est testificari volentibus, seipsos & alios testes, vel signatores præbere. Et statuit generale concilium, vt à iudicibus adhibeatur persona publica, vel duo viri idonei, qui acta conscribant. Quos quidem monachos ad prædicta, tum propter eorum professionem, quæ illorum vocem facit funestam, & ipsos arcet à iudiciis, & publicis siue ciuilibus actibus, nec patitur (prout constitutio nouella declarat) nisi in inquisitionis hæreticæ prauitatis causa, tabellionis (cuius vicem in hac parte duo viri per supradictum concilium obtinent) officium exercere: tum quia suspecti nec contra priorem, aut capitulum, quibus subsunt, quæ corrigẽda inuenirentur fideliter, & rectè conscriberent, constat non esse idoneos. Attendentes quoque quòd id episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere debet, comites honoris sui causa adhibiti abdu-

ti abducantur,seque solum suspectis quandoque forsitan,quos visitat committere compellatur. Dictam consuetudinem, per quam prælibati prior, & capitulum videntur nimium delicati tanquam non rationabilem reprobamus. Sed ne sit episcopus onerosus,decernimus nostrorum prædecessorum vestigiis inhærentes, vt cum ad visitationem decætero faciēdam in ecclesia memorata descenderit,in visitationis actu duas,vel tres honestas personas clericali charactere insignitas, quarum vna ad minus sit religiosa ordinis supradicti, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures. Consuetudine aliqua obtenta,& compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus,non obstante. Nulli ergo liceat hāc pag. nostrarum reprobationis,cōstitutionis &c. Datum Anag. x. Calend. Augusti. Pontificatus nostri anno. viij.

Ioannes. xxij.

Beneficia plura incompatibilia obtinens sine dispensatione, debet illa præter vltimum in manu ordinarii intra duos menses dimittere: aliàs pœnas incurrit hic positas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispēsationem: quod si non fecerit,ab ingressu ecclesiæ suspenditur. vide cap. ordinarii. eo. titu. lib. vi. quòd si diligenter notetur,hæc extrauagans sub hoc titu. rectè collocata dicetur. *Cap. ii.*

VT quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandæ, & auaritiæ cæcitate non retrahit,saltem rigor coerceat disciplinæ. Statuimus, vt quicunque plures dignitates, vel personatus,aut parœciales ecclesias,aut dignitatem, vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione canonica detinens,illa omnia & singula(illo dūtaxat excepto,quod vltimo receperit,quod possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi cōpetat, retinere) intra duos menses à die notitiæ huiusmodi nostræ constitutionis continuè numerandos efficaciter verbo,& facto, absque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur: per eum, vel per eos,ad quem,vel ad quos eorum dispositio spectabit ea vice liberè disponenda. Quod si non fecerit, etiam illo sit ipso iure priuatus,in quo ius competebat eidem:& inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus censeatur. Qui verò deinceps receperit dignitatem,vel personatum,aut beneficium curam habens animarum annexam, si prius simile beneficium obtinebat,primum quo postquam secundi possessionem habuerit,vel per eum(omni dolo,& fraude cessantib⁹)quò minùs habeat steterit, priuatus noscitur ipso iure, absque moræ dispendio

dispendio in manu ordinarij omnino similiter dimittere teneatur, per eum, vel eos, ad quem seu quos collatio seu ordinatio spectauerit, disponendum: quod nisi fecerit, ex tunc secundo sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad sacros ordines, & ad quodcunque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Vt autem præmissorum fructus facilius subsequatur, omnibus & singulis ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, quam eos (si in exequendis subsequentibus negligentes fuerint) incurrere volumus ipso facto, districtè præcipimus, & mandamus, vt sub certa, & formidabili pœna eorum arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates & personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum aut dignitatem, vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit annexa, obtinentibus, iniungere debeant, quòd dispensationes authoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, vel dignitates obtinent, si quas habent, necnō & titulos ecclesiarum, dignitatum vel personatuum eorundem intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinariis ipsis, vel iis, quem, vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent. De processibus habendis super his exhibitis, propositis & productis, reddituri absque moræ dispendio per scripta publica conficienda super his, sedem apostolicam certiorem.

De maioritate & obedientia. Tit. viij.

Bonifacius. viij.

Omnes Christifideles de necessitate salutis subsunt Romano pontifici, qui vtrunque gladium habet, & omnes iudicat, à nemine autem iudicatur. Hæc tamen extrauagans regem Franciæ & regnicolas non amplius subiicit ecclesiæ Romanæ, quàm prius erant: vt patet infrà, de priuile. meruit. *Capitulum primū.*

VNam sanctam ecclesiam catholicam & ipsam apostolicam vrgēte fide credere cogimur & tenere. Nósque hanc firmiter credimus & simpliciter confitemur: extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, Spōso in Canticis proclamante: Vna est columba mea, perfecta mea. Vna est matri suæ, electa genitrici suæ, quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus: Christi verò deus. In qua vnus dominus, vna fides, vnum baptisma. Vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe, vnam ecclesiam præfigurans, quæ in vno cubito consummata,

mata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorē, extra quam omnia subsistentia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramur & vnicam: dicente domino in propheta, Erue à framea de⁹ animā meā, & de manu canis vnicam meā: pro anima enim, id est pro seipso capite simul orauit & corpore; quod corpus vnicam scilicet ecclesiam nominauit, propter sponsi fidei sacramentorum & charitatis ecclesiæ vnitatem. Hæc est tunica illa domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Igitur ecclesiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, vnum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet & Christi vicarius Petrus, Petríque successor. Dicente domino ipsi Petro, Pasce oues meas, inquit, & generaliter non singulariter has vel illas, per quod commisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci siue alij se dicant Petro eiúsque successoribus non esse commissos, fateantur necesse se de ouibus Christi non esse: dicente domino in Ioanne, Vnum ouile & vnicum esse pastorem. In hac eiúsque potestate duos esse gladios, spiritalem videlicet & temporalem, euangelicis dictis instruimur. Nam dicentibus Apostolis, Ecce gladij duo hic: in ecclesia scilicet, cum apostoli loquerentur, non respondit dominus nimis esse, sed satis. Certè qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat, male verbum attendit domini proferentis, Conuerte gladium tuū in vaginam. Vterque ergo est in potestate ecclesiæ, spiritalis scilicet gladi⁹ & materialis. Sed is quidem pro ecclesia, ille verò ab ecclesia exercēdus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem authoritatem spiritali subiici potestati. Nam cùm dicat Apostolus, Non est potestas nisi à deo: quæ autem sunt, à deo ordinatæ sunt, non autem ordinatæ essent, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in suprema. Nam secundum beatum Dionysium, Lex diuinitatis est, Infima per media in suprema reduci. Nō ergo secundum ordinem vniuersi omnia æquè ac immediatè, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritalem autem & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere potestatem, oportet tanto clarius nos fateri, quantò spiritalia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritalis potestas terrenam potestatem instituere habet, & iudicare si bona non fuerit: sic de ecclesia & ecclesiastica potestate

testate verificatur vaticinium Hieremię: Ecce cõstitui te hodie super gentes & regna: & cętera, quæ sequuntur. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spiritali: sed si deuiat spiritalis minor, à suo superiori. Si verò suprema, à solo deo, non ab homine poterit iudicari: testante apostolo: Spiritalis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. Est autem hæc authoritas (& si data sit homini, & exerceatur per hominem) non humana, sed potius diuina ore diuino Petro data, sibique suisque successoribus in ipso, quem confessus fuit petra firmata: dicente domino ipsi Petro, Quodcunque ligaueris &c. Quicunque igitur huic potestati à deo sic ordinatæ resistit, dei ordinationi resistit, nisi duo (sicut Manichæus) fingat esse principia, quod falsum & hæreticũ iudicamus: quia testãte Mose: Non in principiis, sed in principio cœlum deus creauit & terram. Porrò subesse Romano pontifici omni humanæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus, & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis. Datum Laterani. pontificatus nostri. Anno. viij.

Ioannes. xxij.

Prælati non discurrant præsertim habitu transformato, qui si ad curiam venerint, inde recedere non debent, sine papæ licentia: aliàs ipsi & receptantes illos excommunicati sunt. *Cap. ij.*

VT prælatorum inepta discursibus grauitas, & simplicitas simulationibus obuia, & ipsorum ad Christi vicarium indeuotio, religiositati quippe contraria, non immerito arguenda, cum reuerentiam illorum sanctitas, lucem puritas, firmosque maturitas poscat gressus, vt sint vita mundi, fama clari, proficuique reddantur exemplo. Verùm quia ipsorum quorundam (vt fide dignorum habet assertio) eo vana prorupit, interdum ne dixerimus perniciosa temeritas, quòd (vestibus spiritalis sanctitatis abiectis, dissimulato habitu) ad remotas à suis sedibus partes se transferunt. Quinimo ad sedem apostolicam clanculo nobis non visis nec insinuato * quod venerint, venisse, latitasse, discessisseque dicantur: nos ne tacentibus nobis non præcisus huiusmodi morbus inualeat: dum prouidum creditur, quod incautum, licitum, quod impune, Omnibus episcopis superioribusque prælatis sub obtestatione diuini iudicij inhibemus, ne absque rationabili causa timoris forte vel alia, extra suarum, ciuitatis, & diœcesis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiscretè discurrant. Inhibemus etiam, ne qui episcoporum & superiorum ipsorum latenter (præsertim habitu transformato) venięetes ad curiam, de ipsa (Romani pōtificis

Aliàs, intimato.

tificis

tificis non præsentati conspectibus, vel saltem ab eo recedendi licentia non obtenta) recedant. Si qui verò episcoporum & superiorum huiusmodi nostræ inhibitionis contradictores extiterint, & absque ipsius Romani pontificis recedendi licentia concessa, eóque non viso recesserint ab eadem, necnon si qui scienter receptauerint antedictos, nisi id cõfestim eidem Romano pontifici vel alicui, per quem hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiam manifestare curauerint (etiã si episcopali, archiepiscopali, patriarchali vel quauis alia dignitate præfulgeant) eos excommunicationis sententia innodamus.

Ioannes. xxij.

Prælati ad curiã non debent more noctuæ latenter venire, nec inde sine papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & sententia excommunicationis ligantur. *Capitulum iii.*

ET si deceat quoslibet subditorum curam exercere solicitè, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamẽ præcipuè ab ipsis exigitur, qui constituti per altitudinem dignitatis etiam specula, circa commissas sibi plebes pastorum simul & custodum partes implere tenentur, & coram ipsis laudabilium operum exemplo lucere. Ad nostrum sanè peruenit auditum, quòd nonnulli põtificali prædici dignitate gregum suorum custodiam negligentes, & abhorrentes lucem, tanquam filij tenebrarum, non verentur se ab ouium suarum cura, mercenarij more tẽpore longo subducere, & pontificali dignitate reiecta non erubescunt vagari per deuia sub habitibus transformatis, ac cõtempto de exibẽdo paribus & superioribus honore præcepto, sic abiecti & indecori interdum ad sedem apostolicam clanculò declinare præsumũt, vbi more noctuæ, cuius intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur conformari desideriis, visitant, suos eis euomentes conceptus iniquos, & cõspirationes forsan illicitas aduersus nos & alios pertractantes, & demum abinde (non absque notabili sedis prædictæ contẽptu) reuerentia tam consueta, quàm debita non exhibita Romano pontifici, & nec ab ipso petita licẽtia nec obtenta recedũt. Nos igitur & ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolẽtiis finem imponere cupientes: de fratrum nostrorum consilio, generali prohibemus edicto, ne decętero pręsul aliquis sine sui superioris licentia, nisi pro negociis ecclesiæ sibi commissæ extra suam diœcesim audeat pernoctare: firmiter statuentes, vt quicũque pontifex ad Romanam curiam veniẽs, papale palatium primitus visitet, ad papã (si hoc patiatur tẽporis opportunitas) intraturus

turus

turus, ac reuerētiam cōsuetam & debitam exhibiturus eidem: nullarenus recessurus à curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia & obtenta. Quòd si secus à quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscunque prælatos, quãuis etiam patriarchali dignitate fulgentes, sic ad sedem accedentes, & ab illa (vt prædicitur) recedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano pontifici significauerint aduentum illorum: decernimus eo ipso notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiæ subiacere. Nulli ergo &c.

Dē treuga & pace. Titulus. ix.

Sixtus quartus.

Sixtus papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinariis regni Franciæ ad conferenda beneficiá sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia cardinalium & eorum, qui cardinalibus sunt familiares in regno Franciæ existentia, suæ dispositioni vsque ad certum tempus reseruat. De beneficiis promouendorum quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instãtia vult in partibus terminari, in quibus ante definitiuam sententiam (nisi in vno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus faciendum sit, narrat. Si autem eadem causa in diuersis curiis, diuersis respectibus tractatur, quonam pacto terminanda sit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne. xxii. seruandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & seruari. Scias tamen quòd huiusmodi concordata, tanquam iuri communi & decretis Constant. Basilien. contraria, non sunt effectum sortita. Capitulum. i.

D vniuersalis ecclesiæ regimen diuina disponente clementia vocatis, inter alia pro commissorum populorum votiua dilectione nil occurrit præstantius, quã exorta inter personas ecclesiasticas (principis tenebrarum astutia) discordiarum fomenta per nostræ solicitudinis occursum protinus extinguere: vt (cuiuslis altercationis salubriter euulsis seminibus) pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis assistente gratia) imponere & conseruare valeamus. Cupientes itaque, vt suscitata retroactis temporibus discordia (proh dolor) in regno Franciæ, delphinatu, aliisque terris & dominiis charissimi in Christo filij nostri Ludouici Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occa-

sione

sione cuiusdam constitutionis, quę in eodem regno diutius inoleuit, quam personæ prædictæ pragmaticam sanctionem vocant, ne si (quod absit) maiora fomenta sumeret, damna pariter & grauiora scandala, periculaque subsequerentur, sine debito claudatur, & totaliter secludatur. Authoritate apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum consilio omnibus & singulis prælatis & aliis personis ecclesiasticis regni, delphinatus, terrarum & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, terrarum & dominiorum eorundem collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio pertinet: de quibusuis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus & præbendis, necnon aliis beneficiis ecclesiasticis, cum cura & sine cura, secularibus & regularibus ad eorum collationem, prouisionem, præsentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo dispositioni apostolicæ ex aliqua generali reseruatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionibus fœlicium recordationum Benedicti.xiij. quæ incipit, Ad regimen. aut Ioannis, xxij. Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum, quæ incipit, Execrabilis. seu constitutiones & regulas cancellariæ apostolicę per nos super hoc editas reseruata generaliter non existant) perinde ac si aliquæ à sede apostolica, vel eius legatis expectatiuæ literæ non emanassent, liberè disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia isti summi pontifices prædecessores nostri consueuerunt se in concessionibus gratiarum expectatiuarum personis benemeritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, delphinatu, terris & dominiis regni huiusmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eisdem regno, delphinatu, terris, & dominiis concessas (quibus in aliquo præiudicare non intendimus per præsentes, quasque in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis: sex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationem, prouisionem, præsentationem, seu quamuis aliam dispositionem singulorum ex prælatis, & aliis personis prędictis. Ex quibus quidem sex gratiis duæ gratiæ expectatiuæ concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse & charissima in Christo filia nostra regina, ac dilectus filius nobilis vir delphinus Vieñ. necnon magistri & præsidentes, ac alij officiarij: in aliquo ex parlamentis regis eiusdem regni nobis super hoc vnaanimiter supplicabunt, qui duo nominati per re-

gem & reginam, delphinum, magistros, præsidentes, & officiarios præfatos gaudeant prærogatiuis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisque sex gratiis consumptis: alias sex gratias similes, aliis sex gratiis personis idoneis modo & forma præmissis cõcedere intendimus. Volumus autem, ac eisdem authoritate & tenore præsentium decernimus & declaramus, beneficia, quæ venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium familiares continui commensales eorum familiaritate durante in regno, delphinatu, terris, & dominiis præfatis obtinent, & in posterum obtinebunt, dispositioni apostolicæ in posterum censeri reseruata, quandiu duntaxat cardinales præfati vitam duxerint in humanis, ac post obitum eorundem cardinalium per sex annos continuè sequentes. Quibus quidem sex annis elapsis, alij ad quos eorundem beneficiorũ collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio aliàs pertinet: de beneficiis familiariũ huiusmodi in regno, delphinatu, terris, & dominiis præfatis consistentibus, in prædictis mensibus disponere valeant, huiusmodi reseruatione non obstante. Concedimus etiam, quòd beneficiorum, quæ promouẽdi per nos ad dignitates, seu beneficia cõsistorialia ipsarum prouisionum per nos de eorum personis faciendarum obtinebunt, ac in quibus, & ad quæ ius eis quomodolibet competit, ac cõpetere poterit: per promotiones ad dignitates, & alia beneficia consistorialia prædicta, ac munus cõsecrationis eisdem promouendis impendendum, seu lapsum temporis de consecrandis episcopis à sacris canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsæ in aliquo ex supradictis mensib⁹ fiant, nisi beneficia ipsa essent, aliàs dispositioni apostolicæ (vt præfertur) reseruata, ad prælatos & personas supradictas. Si verò in aliis mensibus promotiones eisdem fieri contingat, ad nos & Romanos pontifices successores nostros collatio, prouisio, & omnimoda dispositio pertineat. Et quoniã sedis apostolicæ notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiusdem sedis notarios gestari solitum publicè & continuè gestant, & in posterum gestabunt, beneficia in eisdem regno, delphinatu, & terris consistentia, duntaxat censeantur reseruata: quodque omnes & singulæ causæ beneficiales in partibus coram iudicibus cõpetentibus vsque ad definitiuam inclusiuè: in prima duntaxat instantia, in qua nulli ante definitiuam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit emissa) debeat admitti, nisi ab interlocutoria, vel à grauamine negocium principale minimè concernente, quod non possit per appellationem à definitiua sententia reparari.

In a-

In aliis verò instantiis in Romana curia tractentur, cognoscantur, & fine debito terminētur. Causæ verò beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros, aut dictorum cardinalium familiares continuos commensales ipsis cardinalibus, in eadem curia præsentibus, seu in aliqua legatione, aut recreationis causa secedentibus, necnon præfatæ sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios à præmisis, qui per sex meses curiam prædictam secuti sunt, & sequuntur de præsenti, curiales, & quousque alios eorum aduersarios, super quibusuis beneficiis eisdem aduersariis authoritate ordinaria collatis, per illos, quibus commisisse reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decidantur, fineque debito terminentur, ac executioni debitæ demandentur. Cæteræ verò similes causæ beneficiales inter quoscunque alios pendentes, & quæ quibusuis iudicibus, seu auditoribus commissæ reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciæ, authoritate apostolica committantur audiendæ, cognoscendæ, decidendæ, & fine debito terminandæ, cum necessaria earundem causarum aduocatione. Præterea, quia aliquæ ex supradictis causis in eadem Romana curia super petitorio, & diuersis curiis ipsius regni super possessorio tractantur: volumus, quòd in eisdem causis in diuersis curiis super petitorio & possessorio vnico, & eodem contextu pendentibus (suspenso petitorio, & cēsuris super hoc latis) in possessorio in curiis eorūdem iudicum, corā quibus causæ possessorij pendeant, de præsenti procedant, causæque ipsæ super huiusmodi possessorio intra biennium terminentur, & finiantur. Alioquin biēnio elapso liceat partibus ipsis procedere super petitorio, & vlterius dictis causis expeditis super possessorio, aut huiusmodi biennio elapso altera partium litigantium coram iudice competēti, authoritate apostolica deputato poterit ius suum prosequi, ipseque apostolicus iudex intra aliud biennium causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo aduocata, & lis penitùs extincta censeatur. Et si forsan aliquis eorundem iudicum cuiusuis sibi commissæ causæ expeditionem malitiose prorogare, aut differre præsumpserit, excommunicationis, & omnium beneficiorum suorum priuationis pœnas ipso facto incurrat, à qua quidem excommunicationis pœna absolui nequeat, nisi à nobis & successoribus nostris Roma. pontificibus, præterquam in mortis articulo: quodque decætero in literis expediendis in regno Franciæ, Delphinatu, & terris, aliisque dominiis prædictis seruentur taxæ super hoc editæ per Ioan. xxij. papam præfatum, &ex-

& excessus, si qui fuerint, corrigantur. Et quia propter assiduas guerras & nouitates, quæ continuè vigent in dicto regno, prætenditur ecclesias, dum vacant grauatas, in taxa etiam reformata in concilio Constantiensi, quæ reducta est ad medietatem antiquæ taxæ, quòd grauatus in eadem taxa prælatus promouẽdus soluat communia, & minuta seruitia, quę plures ex Gallis annatam vocãt: tantùm pro vera æstimatione fructuum ecclesiæ & monasterij, ad quæ sit promotus, eáque in dicta cancellaria, & camera apostolica inuiolabiliter obseruari mandamus. Et quia in supradictis concessionibus regnum, ac regem maxima sumus charitate complexi, credendum est, non immeritò, vt se deuotos & obedientes erga sanctam Roma. ecclesiam exhibeant. Quare volumus & eisdem authoritate & tenore statuimus, quòd pręfatus rex intra quatuor mẽses pręmissa acceptare & obseruare, ac in regno, delphinatu & dominiis huiusmodi obseruari facere, necnon intra alios duos pręfatos quatuor immediatè sequentes menses super acceptatione & obseruatione, aliisq́ue pręmissis omnibus & singulis per suas patentes literas nos & sedem pręfatam certificare teneatur.

Alioquin pręsentes literę, & inde secuta quæcũque, sint cassa & irrita, nulliusq́ue roboris vel momenti. Nos enim ex tunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum concessionis, intentionis, voluntatis, constitutionis, declarationis, indulti, mandati, & statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorũ Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romę apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ, M. ccccLxxij. septimo idus Augusti. Pontificatus nostri anno primo.

Sixtus quartus.

Discordia inter religiosos mendicantes, & ecclesiarum parœcialium rectores in partibus Germaniæ quatuor delegatis cõmissa, per eos sub certis formis, & modis in pacem concordiæ conuersa fuit: quam Romanus pontifex confirmat, præcipiens sub pœna excommunicationis illam à prælatis obseruari. Capitulũ. ii.

VIces illius, qui supra petram ędificauit ecclesiam suã (meritis, licet insufficientibus) gerentes in terris, & per eius immaculata vestigia (quantũ nobis ex alto conceditur) incedere satagentes, inter Christi fideles quoslibet, & præsertim sub

vno

vno atque eodem sacerdotij vexillo nobiscum deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductam confouere, vigilanti solicitudine meditamur asiduè, & quæ iis contraria sunt, falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita submouere, prout rerum & temporum circunstantiæ id non immeritò exposcere dignoscuntur. Nuper siquidem pro parte, tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntineñ. & Treuereñ. archiepiscoporum, ac Herbipolen. & Vuormacieñ. & Spireñ. episcoporum, quàm dilecti filij nobilis viri Philippi comitis palatini Rheni, & ducis Bauariæ, qui vnus ex electoribus Romani imperij existit, ad nostrum peruenit auditum, quòd inter dilectos filios prædicatorum, minorum, & carmelitarum ordinum professores, & nonnullos parœcialium rectores, & alios etiam ecclesiarum prælatos, instigante illo, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret: in partibus Germaniæ, & præsertim in oppido Eslingeñ. Constan. diœce. suscitata sunt nonnulla dissensionum & scandalorum fomenta ex certis causis tunc nobis expresis, quæ nisi per vigilantiam pastoralis officij celeriter succidantur, possent ad scandalum non modicum Christi fidelium illarum partium faciliter peruenire. Nos igitur attendentes, quòd sacrosancta Romana ecclesia ab eius fundatione primæua in ordine sacerdotali, quem Petrus apostolus, & eius successores obseruarunt instituta, & per viros prouidos & sacerdotes virtuosos adaucta, & longissimis temporibus fœliciter conseruata extitit: Rursúsque animaduertentes, quòd hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus spiritus sancti, & præconibus verbi dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrum mendicantium gratia asistente diuina in copioso numero reperiuntur) asiduè coleretur, vepribus malorum, & sentibus vitiorum omnium celeriter obrueretur: non potuimus, non nisi ab intimis cordis nostri dolere, quòd inter tales viros, qui se mutua charitate diligere, & alter alterius (iuxta apostolum) onera portare deberent, discordiæ seminarium excitaretur. Vnde cum vellemus super his, ea qua decet maturitate consulere, venerabilibus fratribus nostris Guilermo Hostiensi, & Angelo Prænestin. episcopis, & dilectis filiis nostris Iuliano tituli sancti Petri ad vincula, ac Petro tituli sancti Sixti presbyteris cardinalibus viuæ vocis oraculo commisimus, & mandauimus, vt à singulis partibus prædictis, vel eorum procuratoribus legitimis: auditis hincinde propositis, inter eas concordiã tractarent. Qui quidem episcopi & cardinales statutis loco & tempore, conuocatis, auditis

ditis,& intellectis partibus prædictis (vt præfertur & in præmissis grauiter & consultè procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infra scriptam perduxerunt. Videlicet, quòd ipsi parœciani sacerdotes decætero non dicant à mendicantibus hæreses processisse, cùm in veritate fides nostra sit illuminata,& ecclesia exaltata per eosdem, & præsertim per ordines prædicatorum & minorum vt iura testantur. Quódque fratres mendicantes non prædicent: populos parœcianos non teneri audire missam in eorum parœciis diebus festiuis & dominicis, cùm iure sit cautum illis diebus parœcianos teneri audire missam in eorum parœciali ecclesia:nisi forsan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent. quódque etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulturam apud eos,& bene caueant propter pœnas,quas imponunt canones, cùm sit libera. Quòd etiam ipsi mendicantes desistant prędicare,quòd parœciani nõ sint obligati,saltē in paschate proprio confiteri sacerdoti: quia de iure tenetur parœcianus(saltē in paschate)proprio confiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres mendicantes non censeantur exclusi quo minus secundum iuris communis & priuilegiorum eisdem concessorum dispositionem, confessiones audire & pœnitentias iniungere valeant. Quod etiam de cætero inter ipsos fratres mendicantes & curatos, quo ad effectum prædicandi,horas cantandi,& campanas pulsandi,seruetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis seruata fuit in ipso oppido Eslingensi.Et casu,quo veniat aliqua occasio siue necessitas,non fiat commutatio temporis,vel horæ,in ipsis prædicationibus fiendis:nisi de consensu partium.Quódque etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant prælatis, & rectoribus parœcialium ecclesiarum: Neque ètiã populos à suarum ecclesiarum parœcialium frequentia & accessu abstrahant, siue retrahant quoquomodo. Et viceuersa ipsi rectores & prælati aliquo modo non detrahant mendicantibus, sed illum fauorem,quem possunt eis impendant, & in omnibus & per omnia præstent:ita,vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos ostendatur. Nos itaq; illius vices gerentes in terris, qui apostolis suis dixit, Pacem meam do vobis,pacem meã relinquo vobis: cupientes super his opportunè prouideri, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam:sed de nostra certa scientia & mera voluntate cõcordiam prædictam, ac omnia & singula per præfatos episcopos & cardinales ordinata(ad hoc,vt perpetuò inconcussa persistant)authoritate apostolica,& ex certa nostra scientia approbamus,& confirmamus,

ac

ac viribus perpetuò subsistere debere decernimus. Supplentes omnes & singulos defectus, tam iuris, quàm facti, si qui forsan interuenerunt in eisdem. Iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnon prioribus, guardianis, & singulis fratribus ordinum mendicantium sub poena excommunicationis latæ sententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorum contra facientem incurrere volumus eo ipso, à qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis læsæ & debita satisfactione præuia, inuiolabiliter obseruent: Et quantum in eis est, ab aliis obseruari faciant. Et insuper quascunque lites, & causas coram quibuscunque causarum palatij apostolici auditoribus, seu alibi occasione præmissorum, inter dilectos filios decanum & capitulum ecclesiæ Spirenen. & curatum dicti oppidi, ac fratres prædictos indecisas pendentes, Illarum status, tenores, & formas, & in eis gesta & actitata, præsentibus pro expresßis habentes, ad nos harum serie, motu, scientia, & authoritate prædictis aduocamus: & litem seu lites ipsas penitùs extinguimus. Et ambabus partibus prædictis litis huiusmodi consortibus, seu illis adhærentibus perpetuum silentium imponimus: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac priuilegiis eisdem fratribus in genere vel in specie concesßis, cæterísque contrariis quibuscunque. Nulli ergo &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ, M.cccclxxviij.xv. Calend. Iulij. Pontificatus nostri anno septimo.

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM

Liber secundus.

De iudiciis. Titulus primus.

Ioannes.xxij.

Decretalem, Super cathedram, quæ est in cle. in ca. dudum. innouata, iubet obseruari: neque propter illam debent religiosi mendicantes esse molesti, & graues prælatis, neque prælati ipsis religiosis. Et si sint aliquæ iniuriæ, vel molestationes hincinde factæ: papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi summariè simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicii, vel aliter, prout qualitas excessuum exigit: Non obstātibus quibuscunque obstaculis, quæ possent hiis obuiare. *Capitulum vnicum.*

Frequentes

Requentes imò innumerosæ quodammodo de diuersis mundi partibus venerabilium fratrũ nostrorum episcoporum aliorumq́; superiorum prælatorum, necnon dilectorum filiorum rectorum, curatorum, & parœcialium sacerdotum querelæ contra dilectos filios fratres prædicatorum & minorum ordinum, nostrum & sedis apostolicę excitarunt auditum, & clamorosis insinuationibus excitare & fatigare non cessant, quòd iidẽ fratres decretalem dudum æditam à fœ.re.Bo.pa.viij.præ.no.quę incipit, Super cathedram. Ac per pię me.Cle.papam.v.præ.no. in Vien. conci. innouatam temerè obseruare non curant: sed ipsam transgredi non timentes, in eiusdem sedis contemptum, animarum suarum periculum, & eorundem & ecclesiarum parœcialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoque, quòd plerunq; præfatis dictorum prædicatorum & minorum, necnon eremitarum sancti August. & carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum eremitarum personis idem prædecessor Bo. constitutionem prædictam, in qua tantum de ipsis prædicatorum & minorum cauebatur ordinibus, per omnia voluit postmodum integraliter & inconcusse seruari. Et ad quem prædictorum carmelitarum fratrum ordinem, nos subsequenter constitutionem eandem, quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam: à prædictis episcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictæ graues iniuriæ atque molestiæ in diuersis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vieñ. fratris nostri archiepiscopi Burdega. & dilectorum filiorum capitulorum maioris Burdega. & aliarum ecclesiarum, prioratuum, conuentuũ, rectorum, curatorum, sacerdotum, & vicariorum, parœcialium, ac clericorum, tam regularium, quàm secularium ciuitatis & diœcesis prędictarum nobis extitit intimatum, quòd prędicti eorundem prædicatorum, aliàs prædictorum minorum eremitarum, & carmelitarum ordinum fratres contra tenorem decretalis eiusdem, multa eisdem & eorum singulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum esset iura condere, nisi qui ea tueatur existat: Nos volentes de fratrum nostrorum consilio decretalem prædictam, Super cathedram, irrefragabiliter obseruari: Discre. v. per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrum per vos, seu

alium

alium, vel alios, etiam si sint extra loca, in quibus estis conseruatores, seu iudices deputati, tam eisdem archiepiscopo, capitulis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero ciuitatis, & diœcesis prædictarum, & eorum cuilibet aduersus prædictos, quàm econuerso eisdem fratribus aduersus archiepiscopum, capitula, prælatos, priores, conuentus, rectores, sacerdotes, vicarios, ac clerum, præfatos, & singulos eorundem efficacibus defensionibus præsidio assistentes, ac facientes decretalem prædictam, quo ad omnia eius capitula, prout iacent firmiter obseruari: non permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinum eisdem archiepiscopis, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiam prædictos archiepiscopum, capitula, prælatos, conuentus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios, ac clerum, seu aliquem vel aliquos ipsorum eisdem fratribus grauamina, ac iniurias irrogari: Facturi ipsis hincinde, de quibuscunque iniuriis, molestationibus, grauaminibus, & damnis vicissim illatis hactenus, & etiam in posterum inferendis eisdem contra tenorem constitutionis eiusdem, in illis videlicet, quæ iudicialem requirunt indaginem, summariè, simpliciter & de plano, sine strepitu iudicij & figura: in aliis verò prout qualitas ipsorum exigit iusticiæ complementum: Molestatores minores & maiores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles quandocunque & quotiescunque expedierit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus quibuscunque exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui, seu aliquibus fratrum & ordinum eorundem, quàm præfatis archiepiscopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus vicariis, ac clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus, communiter vel diuisim, sub quacunque forma, vel expresione verborum ab eadem sede concessis: ac eiusdem Bonifacij, quo cauetur ne aliquis extra suam ciuitatem vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra dietam vnam à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur. Seu ne iudices, & conseruatores à sede deputati prædicta, extra ciuitatem & diœcesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, siue alij vel aliis vices suas committere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesis eiusdem trahere præsumant: dummodo vltra duas dietas aliquis extra suam ciuitatem authoritate præsentium non trahatur. Seu, quod de manifestis

iniuriis

iniuriis, molestiis, & aliis, quæ iudicialem indaginem exigunt (pœnis in eos si secus egerint,& etiam id procurātes adiectis) conseruatores se nullatenus intromittant, quàm aliis quibuscunque constitutionibus à Romano pontifice, tam de iudicibus delegatis & conseruatoribus, quàm personis vltra certum numerum per literas apostolicas ad iudicem non vocandis,aut aliis edictis,quæ nostrę possent iurisdictioni,aut potestati eiúsque exercitio liberè quomodolibet obuiare.Seu si tam eisdem fratribus,vel eorum ordinibus,aut alicui,seu aliquibus fratrum & ordinum prædictorum,quàm archiepiscopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus,vicariis,ac clero prædictis, vel aliquibus ipsorum,seu quibusuis aliis communiter, vel diuisim à præfata sede sit indultum, quòd excommunicari, suspendi, vel interdici, seu extra vel vltra, circa vel alio quocunque modo ad iudicium euocari non possint, per literas apostolicas non faciētes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & de eorū personis,locis, hominibus, ordinibus, & nominibus propriis mentionem.Et quibuslibet aliis indulgentiis,seu priuilegiis dictæ sedis generalibus vel specialibus,quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta nostræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat,quomodolibet impediri.Et de quibus quorūque totis tenoribus, de verbo ad verbum specialem oporteat in nostris literis fieri mentionem. Cæterum iudicibus,seu conseruatoribus quibuscunque per literas apostolicas sub quacunque alia, quàm præsenti verborum forma vel expresione cōfectas,eisdem prædictorum prædicatorum, minorum, eremitarum, ac carmelitarum ordinum fratribus, seu ipsis ordinibus communiter vel diuisim, super damnis & iniuriis, & aliis quibuscunque rebus, seu negociis aliàs deputatis, & subdelegatis eorum præsentibus & futuris authoritate præsentium districtius inhibemus: ne aliquem seu aliquos authoritate literarum papalium prætextu seu occasione quorūcunque damnorum vel iniuriarum, siue grauaminum contra tenorem prædictæ cōstitutionis, Super cathedram, ipsis fratribus, seu eorum ordinibus antedictis communiter, vel diuisim à quibuscunque personis illatorum hactenus,& etiam inferendorum in posterum,coram se alicubi deinceps ad iudicium vel aliàs quoquo modo vocare,seu in causam aliquatenus trahere præsumant.Inhibitionem huiusmodi non solùm ad futura, sed etiam ad quouis modo adhuc pendentia,& incœpta negocia volentes extendi:ac decernentes præfatas literas,& processus eorum authoritate quacunque

habitos

habitos & habendos ad damna, grauamina, & iniurias huiusmodi contra tenorem dictæ constitutionis illata & inferenda (vt dictum est) deinceps aliquatenus non extēdi: ac etiam irritum & inane, si secus super præmissis per quoscunque scienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus iniungētes, vt inhibitionem nostram huiusmodi ad dictorum iudicum, seu conseruatorum & subdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Insuper volumus & authoritate apostolica decernimus, quòd quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quāuis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico, quódque à data præsentium sit vobis & vnicuique vestrum in præmissis omnibus & eorum singulis cœptis & non cœptis, præsentibus & futuris & præteritis, licitū procedere, ac si prædicta omnia & singula coram vobis cœpta fuissent, & iurisdictio vestra, & cuiuslibet vestrū in prædictis omnibus & singulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitisset: cōstitutione prædicta super cōseruatoribus, & aliis quomodolibet in contrarium ædita non obstante. Datum Auinione. x. Calend. Februarij. Pontificatus nostri anno. xj.

De dilationibus. Titulus. ij.

Ioannes. xxij.

Præmisso eleganti exordio, ostesisque periculis, quæ proueniūt ex falsorum florenorum fabricatione, citantur peremptoriè fabricantes, data sibi dilatione trium mensium, intra quos coram papa compareant: aliàs contra ipsos, eorum absentia non obstante, procedetur, prout iustitia suadebit. *Capitulum vnicum.*

IN delictorum diuersorū nexibus ac tenebris inuolutos, plerūque trahit in maiorum scelerū præcipitium moles præponderans peccatorum: nam etsi diuersos diuersa delicta coinquinent, sunt tamen nōnulli, qui propriæ salutis immemores, delictis communibus, & vulgaribus non contenti, ad profana, & vetita prorumpentes, sic damnata cupiditate lucrorum, ac inexhausta eorum voragine deuoluūtur, quòd dummodo suas ingluuies, ad quas inhiant, expleant, se lucris illicitis, imò iacturis spiritalibus temere immergentes, honori dei, & animarum saluti, ac sacrorum canonum, & imperialibus edictis, & iuribus communibus, capturas nefarias, & lucra illicita anteponunt. Sanè iamdudum ad nostri apostolatus auditum multorum fide digna relatio sæpius etiam repetita perduxit, & fama iam publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nonnullos

nullos esse in Lombardiæ superioris, & Marchiæ Ianuensis partibus,qui licentiæ temerariæ laxatis habenis licere sibi præsumentes illicita,cudunt & fabricant,seu cudi, & fabricari faciũt florenos auri, secundum formam,& signum, & coinum ac circunferentias literarum , qui in ciuitate Florentiæ (à tempore, cuius non extat memoria)cudi & fabricari sunt soliti,& cudũtur & fabricantur etiam in præsenti. Et quanuis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia similitudinem fabricati in vero,& solito florenorum eiusdem ciuitatis pondere communiter, & bonitate auri , & vero florenorum valore deficiant, ipsi tamen(simulata eorum effigie) personas, vt plurimum simplices,& quandoque etiã in huiusmodi rebus expertas decipiunt: ipsásque damnis rerum,& periculis personarũ exponunt, dum pro veris florenis ipsos recipiũt.Cùm etiã præterea in talibus plurimi non habeant inter florenos,& florenos tantæ similitudinis peritiam discernendi. Nos itaque tantis,& præcipuè animarum periculis affectu paterno occurrere cupiẽtes: monemus omnes,& singulos talium præsumptores,ipsis nihilominus districtius inhibentes, quatenus deinceps à cusione,& fabricatione florenorum huiusmodi cessent, realiter & effectualiter resipiscant. Nihilominus præsentis edicti peremptorij authoritate citantes eosdem , ac eorum singulos sub pœna priuationis iuris,si quod eis super cudẽdis florenis competit, quã ipsos cessante iusto impedimento (si in exequendis mandatis nostris huiusmodi remissi,seu negligentes fuerint) incurrere volumus ipso facto: vt intra trium mensium spacium à data præsentium numerandum per se , vel per procuratorem idoneum apostolico conspectui se præsentent , propositurí, quo iure ipsis florenos competat ius cudendi,ac exhibituri priuilegium,si quod super hoc habeant , vel ius aliud , si quod sibi credant competere ostensuri . Et nihilominus super prædictis facturi, & recepturi , quod iustitia suadebit . Intimantes eisdem,quòd si non venerint , nos contra ipsos super præmissis, & ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, & suadebit iustitia, ipsorum absentia non obstante. Vt autem huiusmodi nostra nunciatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur , chartam siue membranam citationem atque monitionem huiusmodi cõtinentes, in maioris ecclesiæ Auinionensis affigi ostiis faciemus . Quæ processum huiusmodi suo quasi sonoro præconio, & patulo indicio publicabunt: vt prædicti moniti , & citati, & alij quicunque, qui sua crediderint interesse, vel quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætendere , quòd ad eos processus huiusmodi non

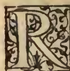
peruenerit

peruenerit, vel ignorauerint eundem, cum non sit verisimile remanere, quo ad ipsos incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione. vj. Calen. Decembris. Pontificatus nostri anno. ix.

De dolo & contumacia. Titul. iij.

Bonifacius. viij.

Citationes etiam extra dies solennes publicè factæ de mandato papæ, in audiētia literarum apostolicarum, vel papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci, in quo papa cum curia sua degit, arctant citatum ac si ad eum personaliter deuenissent. Restringitur tamen hæc extrauagans ad illos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè adiri non potest: vt. c. i. de iudi. in cle. *Capitulum vnicum.*

Em nō nouam aggredimur, neque viam insolitam ambulamus: sed anterioris iuris calcatam vestigiis præsentis cōstitutionis indubitato roboramus suffragio, & inconcusso munimine stabilimus. Est siquidem iam sancitum, quòd propositum publicæ citationis edictum eum arctet, qui impedit aut facit etiā se celando, ne ad eum possit peruenire citatio, appateátque cōtumax, qui sic agit. Quódque in albo prætoris huiusmodi edicta proposita suæ iurisdictioni subiectos arceant, & adstringant magis, quàm si voce præconia (quæ innotescit paucis) vel literis citarētur. Ius enim, quod talem modū citationibus proposuit, violenter præsumpsisse credendum est: vt quæ in eodē albo tot ipsius albi publicum locum frequentantiū oculis paterent legenda, ad citati notitiam deuenirent. Vnde ad præbendā omnibus eorum, quæ sanciuntur plenam lectionem, & notionem mādatur legem tabulis, aut lapidibus sculptā, sanctissimę ecclesiæ describi porticibus, & affigi. Præmissis igitur in debitam cōsiderationě deductis, ac in lāce irrefragabilis rationis appēsis: nos, qui vniuersis (disponēte domino) præesse dignoscimur, volentes per hanc nouellam constitutionem aliquid circa prædicta statuta expressius inueniri: declaramus de fratrū nostrorum consilio, & nihilominus hoc edicto perpetuò valituro firmamus, & statuimus, vt citationes authoritate apostolica de quibuscūque personis vndecūque, & vbicunque sint, cuiuscúq; status, dignitatis vel præeminētiæ ecclesiasticæ, vel mūdanæ, etiam si imperiali vel regali fulgeant dignitate: præsertim si impediant, vel faciāt per se, vel per alios quoquo modo, ne citationes ipsæ ad eos perueniant, ex quacunque causa faciendo,

vt citandorum domicilia, siue loca tutè, vel liberè adiri non possint: cum (prout scriptũ est) existimare debeamus, an eò ire liceat vbi est citatio facienda, perinde ad instar edictorum præfatorum propositorum in albo prætoris: etiam extra solennes dies, in quibus Romani pontifices suos facere consueuerunt generales processus, publicè id nobis specialiter, & ex certa scientia iubentibus, factæ in audientia literarum nostrarum, aut in aula nostri palatij postmodum affigendæ ianuis maioris ecclesiæ loci, in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit curia: vt cunctis possint patere, & ita deferri citatis sic valeant ac arctent citatos post terminum lapsum, quem (cõsiderata locorum distantia) volumus citationibus ipsis competentem apponi: sicut si eos personaliter apprehendissent: Non obstantibus aliquibus priuilegiis, indulgentiis, & literis apostolicis generalibus, aut specialibus quibuscũque personis pontificali, imperiali, regali, vel alia ecclesiastica, seu mundana dignitate præditis: aliísque inferioribus ecclesiis, monasteriis, locis, collegiis, & vniuersitatibus in quacũque forma verborum concessis: per quæ talium citationum effectus possit quomodolibet impediri: etiam si de ipsis, & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de propriis nominibus personarum, monasteriorum, ecclesiarum, locorum illorum, quibus conceduntur, vel eorum ordinibus, aut dignitatibus oporteat in nostris literis fieri mentionem.

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM

Liber tertius.

De vita & honestate clericorum. Titulus.j.

Ioannes.xxij.

Præmissa musicæ artis plurima laude, cantorũ lasciua melodia reprobatur, qui contra honestatem clericalem, quod ore cantabant gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti, quàm non exempti per octo dies ab officio suspendũtur. Posset etiã hæc Extrauagans aptè locari sub ti. de cele. mis. *Capitulum vnicum.*

Docta

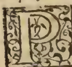
Octa sanctorum patrum decreuit authoritas, vt in diuinę laudis officiisque debitæ seruitutis obsequio exhibentur: cũctorum mens vigilet, sermo nõ cespitet, & modesta psallentium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorũ resonabat sonus dulcis, dulcis quippe omnino sonus in ore psallẽtium resonat, cùm deũ corde suscipiunt, dum loquuntur verbis: in ipsum quoque cãtibus deuotionẽ accẽdunt, inde etenim in ecclesiis dei psalmodia cãtãda præcipitur, vt fideliũ deuotio excitetur. in hoc nocturnũ diurnúmque officiũ, & missarũ celebritates assiduè clero ac populo sub maturo tenore, distinctáque gradatione cantantur: vt eadẽ distinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnulli nouellæ scholæ discipuli dum temporibus mensurãdis inuigilant: nouis notis intendunt fingere suas, quàm antiquas cãtare malunt, in semibreues, & minimas ecclesiastica cantantur: notulis percutiuntur: nã melodias hoquetis intersecant, discãtibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnunquam inculcant, adeò, vt interdum antiphonarij, & gradualis fundamẽta despiciãt, ignorent super quo ædificant, tonos nesciãt, quos non discernunt imò confundunt: cùm ex earũ multitudine notarum ascensiones pudicæ, descensionésque temperatæ, plani cantus, quibus toni ipsi secernuntur adinuicẽ obfuscentur: currunt enim, & non quiescunt, aures inebriant, & non medentur: gestibus simulant, quod depromunt, quibus deuotio quærenda contẽnitur, vitanda lasciuia propalatur. Non enim inquit frustra ipse Boetius, lasciuus animus, vel lasciuioribus delectatus modis, vel eosdem sæpe audiens emollitur, & frangitur. Hoc ideo dudum nos, & fratres nostri correctione indigere percepimus: hoc relegare imò prorsus abiicere, & ab eadem ecclesia dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipsorũ fratrum consilio districtè præcipimus, vt nullus deinceps talia, vel his similia in dictis officiis præsertim horis canonicis, vel cùm missarum solennia celebrantur, attentare præsumat. Si quis verò cõtra fecerit, per ordinarios locorum vbi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis, in exemptis verò per præpositos seu prælatos suos, ad quos aliàs correctio, & punitio culparum, & excessuum huiusmodi, vel similium pertinere dignoscitur, vel deputandos ab eisdem per suspensionem ab officio per octo dies authoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdum

diebus festis præcipuè, siue solennibus in missis, & præfatis diuinis officiis aliquæ cõsonantiæ, quæ melodiã sapiunt, puta octauæ, quintæ, quartæ, & huiusmodi supra cantum ecclesiasticum simplicem proferantur: sic tamen, vt ipsius cantus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene memorata musica immutetur: maximè cùm huiusmodi consonantiæ auditum demulceant, deuotionem prouocent, & psallentium deo animos torpere non sinant. Actum & datum, &c.

De præbendis & dignitatibus. Tit.ij.

Bonifacius octauus.

Cùm beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri personis, illorum collationem papa sibi reseruat. vide ca.ii. & iii. & ca.præsenti.eo.ti.lib.vi. *Cap.i.*

Iæ solicitudinis studio ducimur, vt dignitates, personatꝰ, præbẽdæ, aliáq; beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, quæ apud sedẽ apostolicã vacare noscũtur, personis cõferantur idoneis: per quas in eis debita impendantur obsequia, & diuinorum cultus exerceatur solicitè in eisdem. Inde fit, quòd nos huiusmodi dignitates, personatus, præbẽdas, ecclesias & alia ecclesiastica beneficia quæ apud sedem eandem intra vnum mẽsem à data præsentium hactenus in curia vacauerint computãdũ, & quæ ex nũc apud eã vacauerint, in futurũ prouisioni sedis eiusdẽ authoritate apostolica reseruamus: Decernentes ex nũc irritum & inane si secus in hac parte scienter vel ignoranter, per quencũque seu quoscunque, apostolica, vel alia quauis authoritate contigerit attentari. Nulli ergo, &c. Datum Later. iij. nonas Maij, anno.j.

Clemens quintus.

Prouisiones sub titulo cõmendæ factas de ecclesiis patriarchalibus, archiepiscopalibus, episcopalibus, & monasteriis ad petitionẽ regum vel quorumcunque magnatum, reuocat. *Capitulum.ii.*

EX supernę prouidẽtia maiestatis, cuius vniuersa dispositione reguntur: ad apostolicæ præeminentiã dignitatis (licet insufficiẽtibus meritis) euocati, gregẽ dominicum nostræ vigilãtiæ creditum vndique contemplamur: illúmque salubri studemus pastoris more vigilis (quantum nobis ex alto permittitur) obseruãtia custodire, vt de illo possimus ad ipsius laudem, cuius exercemus vices in terris, dignã in extremo iudicio reddere rationem. Ideóque nos diligens cura solicitat, continua pulsat instantia, & curiosa solicitudo perurget, vt circa fideliũ

statum

ſtatũ ſalubriter dirigendũ ſic efficacibus ſtudiis & prõptis operibus intendamus, ꝙ per noſtræ cooperationis miniſteriũ erga ſanctã matrem eccleſiã deuotio filiorũ concreſcat, ipſorũ ceſſent grauamina,& trãquillitatis ei proueniat incremẽtũ: quod tunc rectè agere credimus,cũ moleſtis euentibus viam præcludimus,indirecta dirigimus,ſubtractamus noxia,& ſalubria procuramus. Sanè pridẽ nos licet inſufficientibus meritis ad ſummum apoſtolatus apicẽ(ſicut domino placuit)euocati, ab ipſo noſtræ promotionis exordio antiquæ notitiæ regum, prælatorum,magnatum,& aliorum nobiliũ perſonarum eccleſiaſticarũ & ſecularium memores exiſtentes, ac ipſorum aliquibus, tum, quia in terris morantes eorum gradum huiuſmodi promotionis habuimus, tum quia ſolitæ ad eos amicitiæ ſpecialibus affectibus ducebamur:Aliquibus verò ex aſſueta Romanorum põtificum liberalitate, quam in ſuis exercere ſunt ſoliti nouitatibus:Volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamen & multiplicatas precum inſtantias, nõnullis clericis,& perſonis eccleſiaſticis,religioſis & ſecularibus diuerſorum ordinum,dignitatis,conditionum & ſtatuũ patriarchales & archiepiſcopales & epiſcopales, eccleſias ac monaſteria diſtincta paſtoribus,ſub cõmendæ,vel cuſtodiæ,ſeu curæ vel guardiæ, aut adminiſtrationis titulo, nominéve notabili duximus perpetuò,ad vitam ſeu ad certi temporis ſpaciũ committẽda ſuper his,an tales videlicet tãtáſq; gratias per nos fieri decuiſſet variorũ arduorũ negociorũ multiplicitate diſtracti, vſque ad tẽpus, quo infirmitate ſatis periculoſa nos his diebus viſitauit omnipotẽs,nequiuimꝰ cogitare plenariè. Verũ in debilitate ipſius ægritudinis conſtituti, à negociorum vtcunque diſcuſsione ſemoti,ad hoc ſub diligẽti examine direximus aciẽ noſtræ mentis,demúmq; proſpeximus euidenter, quòd eccleeccleſiarum & monaſteriorum eorundẽ cura negligitur, bona & iura diſsipantur ipſorum,ac ſubiectis eis perſonis & populis ſpiritaliter plurimum & temporaliter derogatur,eíſq; redundant ad noxã,quæ dicebantur cedere ad profectum:ac nedum ipſis, ſed etiã Romanæ matri eccleſiæ, quæ diſponẽte domino ipſorũ caput fore dignoſcitur & magiſtra,grauiora inde futura timẽtur pericula.Nolentes igitur his tot & tãtis diſpendiis vlterius cauſam relinquere : ſed volẽtes potiùs opportunũ & debitũ in hac parte remediũ adhibere,omnes& ſingulas promiſsiones huiuſmodi per nos(vt præmittitur)factas,quibuſcunq; cuiuſcunq; ordinis,dignitatis,aut ſtatus: ſed etiã ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus quocunq; modo vel tẽpore factæ noſcãtur,authoritate apoſtolica ex nunc ex certa ſciẽtia reuocamus,

cassamus & annullamus, & decernimus decætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo, &c. Datum apud Pisatum Burdegalensis diœcesis. x. Calend. Martij, Anno. ij.

Clemens quintus.

Beneficia maiora & minora vacantia & vacatura, præsertim in prouincia Burdegalen. Clemens. v. certis ex causis suæ dispositioni reseruauit, cum appositione decreti. *Capitulum. iii.*

ET si in tẽporaliũ dispositione bonorũ habẽda sit discretionis cautela, præcipuè, vt ea dignè & laudabiliter disponãtur: in ecclesiasticis tamẽ rebus multo fortius inuigilare nostra debet intentio, vt iuxta personarũ conditiones & status, ad diuini nominis laudẽ, & ipsarum vtilitatẽ prouideatur ex merito ecclesiasticis personis: cùm iuxta canonicas sanctiones nihil sit, quod ecclesiæ dei magis officiat, quàm quòd indigni assumãtur ad regimen animarũ. Hac igitur consideratione moti specialiter Burdegalen. ecclesia, de qua licet immeriti sumus nouiter ad hunc statũ summi apostolatus assumpti, & monasteriũ sanctę crucis Burdegalen. ordinis sancti Benedicti etiã vacãs per obitum quondã fratris Guillermi de Bõbio abbatis eiusdẽ. Et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales ecclesias, monasteria, prioratus, & quoslibet personatus, dignitates vel officia, cuiuscunq; ordinis & cõditionis existãt, necnõ canonicatus, prębendas, ecclesias cũ cura vel sine cura, & alia quælibet beneficia ecclesiastica quocunq; nomine appellẽtur, quæ apud sedẽ apostolicam vacare noscuntur ad præsens, & quæ toto nostri põtificatus tempore vacare cõtigerit in futurũ, prouisioni, collationi & dispositioni nostræ & sedis eiusdẽ hac vice authoritate apostolica reseruamus: Decernentes ex nunc irritũ & inane, si quid cõtra hoc per quoscunq; quauis authoritate sciẽter vel ignoranter attentatũ est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: Constitutione Clementis. iiij. & Bonifa. viij. Ro. pon. præde. no. & alia qualibet in contrariũ edita non obstante. Et quia plus timeri solet, quod specialiter iniũgitur, quã quod generaliter imperatur, hac reseruatione nostra & decreto ligari volumus ignorãtes. Et quia bullã nostrã nõ habemus ad præsens, ad cautelam præsentiũ & memoriam futurorũ huiusmodi reseruationem cum præmissi interpositione decreti scribi & in publicam formam redigi iussimus per Bernardum caprarij publicum notarium infra scriptum, quam etiam sigilli (quo vtebamur olim Burdegalen. ecclesiæ præsidentes) fecimus appensione muniri. Datum Burdegal. ij. Calend. Augusti. Pontificatus nostri anno. j.

Ioannes.

Ioannes.xxii.episcopus seruus seruorum dei,ad perpetuam rei memoriam.

Papa hic primò ambitionē & importunitatē quorundā religiosorū & sæcularium super obtinendis pluribus beneficiis dispensatiuè,qui insufficiētes quandoque erāt pro vno,in diuersis locis,regnis & aliis locis distātibus recitans, apponit plures ex hoc cōtingentes inconueniētias:& tandē statuit,quòd omnes(exceptis cardinalibus ac regum filiis)qui super pluralitate beneficiorū,quæ aliàs de iure non poterant obtineri dispensationē obtinent,vnū cum cura,aliud sine cura,possint à tēpore notitiæ eligere intra mensem,& alia cum effectu dimittere teneantur:aliàs omnibus sic dispensatis sint ipso iure priuati. Et idē de beneficiis, in quibus ius est ad rem dum vacabūt:de pluribus etiā talibus,iniustè tamen & sine dispēsatione detentis,ordinat quòd vltimū retineant & omnia alia dimittāt intra mēsem, alioquin omnibus sint priuati. Itē vult quòd qui amodo talia receperint,dimissionē de primo faciant corā ordinario cum effectu,alioquin sunt omnibus ipso iure priuati.quæ omnia sic vacātia dispositioni apostolicæ sedis reseruat, interpretans ordinarios in hoc casu solos diœcesanos beneficiorū sic dimissorum. Itē hoc vult de solis beneficiis intelligi,in quibus quis per se vel vicariū suū temporalem curā animarum vel spiritalē iurisdictionē exercet de consuetudine vel de iure.h.d.de Lau. Capitulū.iiii.

Execrabilis quorundā tam religiosorū quā sæculariū ambitio,quæ semper plus ambiēs,eo magis insatiabilis creditur,quo sibi amplius indulgetur,& improbitas importuna petentiū à nobis & prædecessoribus nostris Romanis pōtificibus nō tā obtinuisse,quàm extorsisse plerunq; noscūtur, vt vnus interdum etiā ad vnum beneficiū ecclesiasticū minus idoneus,in diuersis ecclesiis nedū vicinis,sed ab inuicem longè distantibus,imò nonnunquā in diuersorum regnorum partibus situatis, plures quàm duas vel tres,aut plures etiā dignitates, vel personatus, officia,seu prioratus,aut diuersa ecclesiastica beneficia curā animarum habentia possit dispensatiuè cū aliàs non liceret de iure cōmuni recipere, & simul licitè retinere. Vnde inter cætera inconuenientia infra scripta nascūtur, quòd videlicet interdū vnus,qui vnum quamuis modicū vix officium implere sufficeret,plurimorū sibi vendicat stipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate ac testimonio bonæ famæ pollētibus, qui mēdicant,possent abundè sufficere,æqua distributione collata.Habentibus ipsa paratur vagandi materia, diuini cultus minuun-

tur, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non seruatur: & dum non sunt sua in vnaquaque regione rectores ecclesiarum, detrahitur commodis & honori: quæ carentes defensorum auxilio in iuribus suis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat decessorum. Et (quod amariùs est dolendum) animarum cura negligitur & vitiorum sentibus fomentũ periculose præbetur.

Nos itaq; tot malis tãtisq; discriminibus occurrere cupiẽtes: omnes & singulas dispẽsationes super receptione ac retẽtione pluriũ dignitatum, personatuũ, officiorũ, prioratuũ aut beneficiorũ, quibus cura sit animarum annexa, sub quacũq; forma vel expressione verborũ à nobis vel dictis prædecessoribus nostris cuicunq, personæ concessas (Cardinalibus tamẽ sanctæ Ro. ecclesiæ, qui circa nos vniuersali ecclesiæ seruiẽdo singularum ecclesiarum cõmoditatibus se impẽdunt, ac regum filiis, qui propter sublimitatẽ eorum ac generis claritatẽ sunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligẽti: de ipsorum cõsilio & ex certa nostra sciẽtia in forma subscripta duxim⁹ taliter moderãdas, ꝙ per moderamẽ nostrum effrenatã circa easdem personas talium beneficiorum multitudinẽ refrenemus, ipsiq; impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter nõ frustrentur. Statuimus itaq; & de fratrum nostrorum cõsilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitima pluralitatem huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorum, aut prioratuum seu beneficiorum, quæ aliàs absq; alia dispensatione legitima obtinere nequibant, vnum tantum ex dignitatibus, personatibus, officiis, prioratibus, ecclesiis vel beneficiis huiusmodi, quibus cura immineat animarum, cum dignitate, personatu, vel officio, prioratu, ecclesia vel beneficio sine cura, quæ habere maluerint prætextu dispensationis sufficientis circa id eisdem indultæ possint licitè retinere: quæ tamen teneantur eligere intra mensem numerandum à tempore notitiæ constitutionis istius. Cæteris beneficiis cum cura vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, & quæ aliter antè non poterant de iure absque dispensatione aliqua licitè retinere, quæ nos ex tunc vacare decernimus, coram ordinariis sub testimonio publico intra idem tempus verbaliter vel realiter cum effectu dimissis: absque eo, quòd ad illa nunquam sine noua collatione ab eo, qui facere poterit facienda redire, aut eorum administrationi se immiscere præsumant. Alioquin tam his, quàm aliis omnibus beneficiis, quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant, vt

præfertur,

præfertur, sint ipso iure priuati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui dignitates, personatus, officia, prioratus vel alia beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, quæ ius tribuat iuxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum vel eorundem prædecessorum authoritate literarum expectant, cum quibus est, vt illa cùm vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licitè valeant dispensatum: nolumus derogari, quin ea cùm vacauerint intra dicti temporis spacium possint eligere, & dimissis aliis recipere in forma præscripta ac licitè retinere: pœnas similes incursuri, si huiusmodi nostræ contraire præsumpserint sanctioni. Porrò quia quorundam oculos sic auaræ cupiditatis vitium excæcauit, quòd plura talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere præsumunt: nos de illis præsenti decreto statuimus, vt omnia & singula beneficia sic detenta (illo tamen retento, quod vltimò receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica competat ius eisdem) intra tempus, vt præscribitur limitatum verbo & facto ac sine fraude, coram ordinariis sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si non fecerint, & illo sint ipso iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles penitùs ad quæcunque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur. Qui verò deinceps receperint dignitatem vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium curam animarum habens annexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud, quo ipso iure (postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos omni dolo, & fraude cessantibus, quo minus habeant, steterit) priuati noscuntur, absque moræ dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant, pari modo: Alioquin ex tunc sint ipso iure secundo priuati, & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quin etiam ad habendum quodcunque aliud ecclesiasticum beneficium inhabiles reputentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura, vt præmittitur, vel dimissa nostræ & sedis apostolicæ dispositioni, de ipsorum fratrum consilio reseruamus. Inhibentes, ne quis præter Rom. ponti. quacunque sit super hoc authoritate munitus, de huiusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per medium permutationis, vel aliàs innouare hoc quoquo modo præsumat. Nos enim si secus actum, seu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Cæterum ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis episcopos: in quorum ciuitatibus vel diœcesibus consistunt beneficia, seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent

dimittere commorantur, vel ecclesiis cathedralibus vacantibus capitula earundem. Et hi de beneficiis, tam dimissis, quàm (vt præmittitur) perditis nos vel apostolicam sedem certificare studeant, quamprimum commodè poterunt indilatè, vt de illis salubriter disponere valeamus. Quantum autem ad modificationem personatuum attinet antè fatam, illa dũtaxat, & non alia beneficia ecclesiastica quocunque nomine nuncupentur, curam habere censemus, quæ parœcias habent, in quibus est animarum cura annexa, non per vicarios perpetuos, sed per rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon etiam illa, quorum ministris ratione beneficiorum huiusmodi competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis & suspensionis sententiis absoluere de consuetudine, vel de iure, iuribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore, quò ad cætera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum moderationis statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis, & volũtatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione. xiij. Calend. Decembris. Pontificatus nostri anno secundo.

Ioannes. xxij.

Episcopatus Tholozanus, in reditibus plurimum abundans, in nouam metropolim, propter multiplices causas hic expressas erigitur, cui pro suffraganeis ecclesiis sunt deputatæ quatuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis ecclesia Appamiarum. Et quibus episcopis & archiepiscopis priùs suberant, quidq; earum cuilibet pro redditibus sit assignatum, hic exprimitur: & tandem censuræ ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Aduerte, quòd ecclesia de Vauro, & ecclesia de Mirapice, sunt sub ecclesia Tholozana tanquam suffraganeæ: licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoscimus causas erigendi, & diuidendi ecclesias, alias aliis subiiciendi, & alias ab aliis eximendi, & ad solum papam hæc omnia spectare: cui in singulari priuilegio maiores causæ maioraq; negotia reseruãtur. patet in cap. i. de transla. episco. cum suis concor. *Capitulũ. iiii.*

SAluator noster, cuius nutui cuncta seruiunt, in agro mundi huius messem multam aspiciens, & operariorum raritatem attendens dominum messis rogandum esse, vt in illam operarios

rios mitteret, censuit: & ipse idem etiam exiens mane, veluti paterfamilias diligens, horis diei variis operarios in vineam suam misit. Romanus itaque pontifex, sicut eodem domino disponente vicarius eius in terris esse dignoscitur, sic & ipsius actibus (in quantum sinit humana fragilitas) se conformare tenetur. Vbi ergo superexcrescere messem populi, videlicet mul titudinem viderit, operarios debet opportunos adiicere, & iuxta propheticum verbum augere custodiam: custodes & cultores idoneos in dominicam vineam destinare. Sanè considerantes attentius, & intra pectoris claustra meditatione solicita reuoluentes, quòd in tanta multitudine populi, quanta fœcundauit altissimus ciuitatem, & diœcesim Tholozanam: singulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: quódque durum erat, atque difficile per talem latam & diffusam diœcesim ad vnum tantum à personis ecclesiasticis, & mundanis recursum haberi. Attendentes etiam, quòd licet Tholozanus episcopatus redditibus abundaret immensis, non tamen supererat hucusque memoria, quòd ex suorum opulentia copiosa redditnum aliquid in ecclesia, vel diœcesi Tholozana prouenisset in diuini cultus augmentum: imò sic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, vt multo iam tempore luxus circa carnis desideria euectionum pompa, immensitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, sumptus enormes, aut vsus extraordinarij sibi vēdicassent ibidem, quasi totum patrimonium crucifixi, & verendum erat, ne præsul vnicus Tholozanus incrassatus & dilatatus & excessiuis huiusmodi opibus, aliàs superbus periculose recalcitrans, deum factorem derelinqueret, & à suo salutari recedens, perniciosum exemplum in subditos deriuaret. Pensantes quoque, quòd sanctæ memoriæ Clemens papa quintus prædecessor noster eodem etiam tempore, quo ciuitas & diœcesis antè fatæ longè minus in populo, ac redditibus affluebant: tamen ex tunc benedicente domino incredibiliter creuerint in vtroque, & iugiter crescere dignoscantur, spiritu beatæ considerationis inductus, ad diuisionem episcopatns eiusdem firmiter, dum viueret intendebat: licet morte præuentus suum in hac parte nequiuerit implere conceptum. Nos pium prædecessoris nostri propositum in effectum volentes adducere, & tam dissipare malum, quod prædictorum redditnum copia excessiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinum, & spiritalem animarum profectum, quos (si iuxta facultatis exigentiam, & diffusam latitudinem dictæ diœcesis sufficiens numerus in eadem vtilitate præsulum deputetur) in dubio prouenire speramus

ramus, promouere salubriter intendentes. Præmissis & aliis suadentibus iustis causis, ex certa nostra scientia de fratrum nostrorum consilio concordi, & apostolicæ plenitudine potestatis, ad laudem dei, exaltationem ecclesiæ, fideliumque salutem, episcopatum ipsum dictamque diœcesim Tholozanam apostolica authoritate diuidimus in quinque diœceses, quas per certos distingui limites faciemus. Volentes ac decernentes, quòd preter ciuitatem Tholozanam, quæ suam propriam & distinctam habebit diœce. certis finibus limitandam, subscriptæ quatuor villæ, quarum quamlibet, eisdem consilio & authoritate in ciuitatem erigimus, & ciuitatis vocabulo insignimus: scilicet de monte Albano, pridem de Caturceñ. diœce. cui adiicietur certa pars dictæ quondam diœcesis. Tholozanæ: ac sancti Papuli de Riuis, & de Lumberiis, de ipsa quondam Tholozana diœcese existentes. iiij. separatas diœce. habeant certis limitibus distinguendas. Quodque beati Martini de monte Albano, vbi corpus sancti Theodori confessoris dicitur esse reconditum, prædictæ ciuitatis monti Albani, & beati Papuli dictæ ciuitatis sancti Papuli. Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Riuis ecclesiæ ipsius ciuitatis Riuenensis sint decetero, & habeantur perpetuò ecclesiæ cathedrales. Et quia ecclesia Tholozana, sicut solenniori statu, & conditione potiori refulget, sic & grandioris honoris titulis efferenda est, ipsam hucusque suffraganeam ecclesiæ Narbonensis ac totam quondam diœcesem Tholozanam de fratrum nostrorum consilio, & ex certa nostra scientia, & apostolicæ plenitudine potestatis, ab omnī iurisdictione, potestate, ab subiectione archiepiscopi, capituli & ciusdem ecclesiæ Narbonensis penitùs eximentes, eam ad laudem diuini nominis, & honorem ecclesiæ sanctę suæ in archiepiscopalem, seu metropolitanam erigimus, eamque honoribus & insignijs sedis metropolitæ decoramus: authoritate apostolica decernendo, vt ex nunc prò metropolitana ecclesia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignum est, vt ex quo de filia facta mater metropoliticæ dignitatis suscepit insignia, suffraganearum congruum numerum filiarum, ac decentem prouinciam habeat, vt ad iudicium archiepiscopi Tholozani, qui pro tempore fuerit, omnes causæ suffraganeorum episcoporum & personarum ecclesiasticarum, ac ciuitatum eiusdem prouinciæ iuxta sacrorum statuta canonum referantur. Nos præfatas. iiij. ciuitates & ecclesias cathedrales cum earum diœcesibus (vt præmittitur) distinguendas, necnon ciuitatem & ecclesiam Appamiarum cum sua diœcesi, ex nunc ipsius eccle-

siæ

fiæ Thololozanæ suffraganeas, ac de prouincia Tholozana in perpetuum fore decernimus: & iure metropoli. subiicimus, & subiectas esse volumus eas illi. Pranominatas montis Albani, quæ de diœce. Caturceñ. & Bituriceñ. prouincia & Appamiarum ciuitates, & ecclesias, quæ de prouincia Narbonensi hactenus fuisse noscuntur. Necnon reliquas tres ciuitates, & ecclesias sancti Papuli Riuenen. & Lumberiacen. quæ ab olim de diœce. Tholozana fuerunt, cum earum diœce. conuentibus, collegiis, siue capitulis a iurisdictione, potestate, ac subiectione quacunque Bituricensis & Narbonensis archiepiscoporum ac Caturcensis, & quōdam Tholozani episcoporum, capitulorum, & abbatum atque conuentuum, & ordinariorum quorumlibet aliorum ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subiectæ, authoritate præsentium perpetuò eximentes de prædictorum consilio, & plenitudine potestatis. De bonis autem redditibus, prouētibus, & iuribus dicti quondam episcopatus Tholoza. ipsi Tholoza. decem milia & singulis aliis prædictis ecclesiis (Appamiarum excepta, cui de ipsis bonis, redditibus & prouentibus iuribus, vltra illa, quæ habere dignoscitur, certam assignabimus portionem nostris aliis literis distinguendam) singula quinque milia librarum Turonen. annui redditus, & perpetui prouentus, quæ quidem vnicuique illarum suisque pontificibus (dignitate ac onere, & circunstantiis aliis attente pensatis) debere sufficere vidimus, præter redditus, prouentus, & iura, quæ ad prędictas ecclesias, & conuentus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem dei, & ipsarum ecclesiarum commodum intendimus ordinare: ex nunc authoritate prædicta de consilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum ecclesiarum præsules, qui pro tempore fuerint in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta distinctionem, seu limitationem diœcesiū singularum, per alias nostras literas faciendam. Interim tamen distinctione, seu limitatione prædicta pendente: volumus, quòd eorum quilibet summam eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis redditibus, prouentibus, & iuribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc prouiderimus deputandos. Residuum verò reddituum, prouentuum, & iurium ipsorum, quod (facta de illis, vt præmissum est assignatione) superererit, necnon iurisdictionem spiritalem & temporalem, quæ ad dictum quondam episcopatum Tholoza. vsque ad tempus diuisionis huiusmodi pertinebat, & quæ distinctione, seu limitatione post tacta pendente faciemus,

per idoneas exerceri personas. Ac beneficia, etiam si dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his, ad quæ quis per electionem assumitur, & in quibus, vel ad quæ authoritate literarum apostolicarum alicui, seu aliquibus ius est aliquod acquisitum, quibus per id nullum volumus præiudicium generari) nunc & in antea vsque ad distinctionem diœce. vacatura dispositioni nostræ ac sedis apostolicæ de fratrum ipsorũ consilio reseruamus. Hæc igitur per dictæ sedis prudentiam circunspectam sic statuta salubriter & vtiliter ordinata, perpetuis esse valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes: authoritate prædicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscunque præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiam si archiepiscopali, vel episcopali, seu regia prefulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem apost. reseruationem, & alia supradicta quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa sciẽtia contrarium præsumpserint, nisi intra octo dierum spacium post publicationem præsentium resipuerint cũ effectu, excommunicationis in personas, & interdicti in vniuersitates, ac suspensionis in conuentus, capitula siue collegia, de consilio & authoritate prædictis sententias promulgamus: à quibus non, nisi per Romanum pontificem absolutionis beneficium (præterquàm in mortis articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum diuisionis, voluntatis, constitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis, cõcessionis, donationis, deputationis, reseruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei ausu &c. Datum Auinion. vij. Calend. Iulij. Pon. no. Anno primo.

Idem.

Impedientes episcopatus Tholozani erectionem in ecclesiam cathedralem, & eius diuisionem in .v. diœc. vltra pœnas in constitutione superiori declaratas perdunt feuda, & quæcunque beneficia spiritualia & temporalia. Et si sint personæ ecclesiasticæ efficiuntur inhabiles, ad quæcunque beneficia ecclesiastica. Cap. vi.

NVper certis ex causis, quæ nostrum & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondã episcopatum Tholozanum in archiepiscopalem, seu metropolitanã erex imus ecclesiam: quatuor villas, quarum quamlibet insigniuimus

mus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales ecclesias creauimus, vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturcen. diœce. adiiciendo, sibi certa parte quondam diœce. Tholoza. alteram in villa Lumberiaci, aliam in villa sancti Papuli, & aliam in villa de riuis & de Robestria quōdam Tholoza. diœce. Quas quidem ecclesias vnà cum Appamiarum ecclesia, tanquam suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanæ Tholozañ. ecclesiæ. De bonis quoque & redditibus dicti quondam episcopatus Tholozan. tam ipsi Tholo. quàm prædictis ecclesiis suffraganeis certam portionem, quam vnicuique illarum debere sufficere vidimus, prouidimus assignādam: totali bonorum & reddituum ipsorum residuo dispositioni nostræ & sedis apostolicæ reseruato. Alia etiam circa præmissa fecimus, decreuimus, & ordinauimus ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordi consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis, districtius inhibentes, ne quis cuiuscunque præeminentiæ, ordinis, conditionis aut status, etiam si archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationem nostram impedire præsumeret vel turbare, ac decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium facerent, nisi resipuerint cum effectum intra octo dierum spacium post publicationem ordinationis ipsius, excommunicationis in personas, interdicti in vniuersitates, ac suspensionis sententias in capitula, conuentus, siue collegia duximus promulgandas: prout hæc & alia in apostolicis literis inde confectis plenius continentur. Verùm, quia ipsa nostra ordinatio eò efficacius & inuiolabilius speratur seruari, quò plurium & grauiorum vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obseruationem inconcussam ipsius eò amplius anhelantes; quò euidentius in diuini cultus augmentum & salutem fidelium animarum noscitur redūdare, præfatis adiiciendo sententiis omnes & singulos scienter turbantes, aut impediētes ordinationem eandem, aut aliqua in illa contenta: seu turbantibus vel impedientibus dantes consilium, auxilium vel fauorem directè, vel indirectè, publicè vel occultè, cuiuscunque sint conditionis, dignitatis, ordinis aut status ecclesiastici vel mundani, etiam si archiepiscopali vel episcopali, aut maiori vel superiori præfulgeant dignitate: nisi intra octo dierum spacium post publicationem præsentium ab huiusmodi impedimento, seu turbatione ac impensione consilij, auxilij vel fauoris resipuerint cum effectu: feudis, locationibus, officiis & beneficiis quibuscunque spiritalibus & temporalibus, etiam si dignitates vel prælaturæ quæuis fuerint, quæ
ab

ab eccesiis seu in ecclesiis quibuscunque obtinebunt, seu obtinent, ex certa nostra scientia, & de ipsorum fratrum consilio & apo. plenitudine potestatis priuatos esse decernim' ipso facto. & sic liberè ipsa feuda, locationes vel officia, aut beneficia spiritalia & temporalia, dignitates & prælaturæ ad ipsas, ad quas spectabāt reuertantur ecclesias, & deuoluantur ad rectores, capitula seu collegia eorundem, quòd de illis pro sua voluntate disponant. Et ad dignitates & prælaturas per electionem aut alium modum licitum idoneas personas assumāt. Personásq; ecclesiasticas, quæ culpabiles fuerint in præmissis inhabilitamus, ad quæcunque ecclesiastica benefi. obtinenda. Nulli ergo omnino hominum &c. Datum Auinioñ. iiij. no. Augus. Pon. no. anno. primo.

Idẽ Bartholomæo electo Narbo. diœc. Aguelmo de Blauia Engolimeñ. Edueñ. Archidia. & magistro Berengario de Lagiis Lemouiceñ. & Narbo. ecclesiarum canonico.

Executores quatuor dantur, ad pœnas superiores solenniter publicandas. *Capitulum. vii.*

NVper ex certis causis, quæ nostrum & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerũt, &c. (vt supra proxi. vsque ad beneficia ecclesiastica obtinenda.) Quocirca discretioni vestræ, per apost. scripta mandamus, quatenus priuationem & inhabilitationem nostram huiusmodi vos omnes seu tres, vel duo siue vnus ex vobis, per vos vel alium, seu alios in ecclesiis & solennibus locis & aliis, de quibus & quoties expedire videritis, solenniter publicetis: ne quisquam valeat circa id ignorantiam allegare. Datum Auinioñ. ij. Idus Noucmb. Pontifi. nostri anno octauo.

Idem Arnoldo electo Lumbaneñ.

Dispensat cũ quodam abbate, vt episcopus possit esse: licet defectum patiatur in ordinibus & ætate. Ex hac & sequenti cognoscimus causas, & formas dispensandi. Quæcunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. ad Roma. xv. Cap. viii.

NVper ex certis, rationabilibus & manifestis causis, quæ ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem Lumbañ. olim villam de Lumbanis, tunc intra Tholozanæ diœce. limites constitutam, qui locus insignis, ac multiplici commoditate dotatus existit, de fratrum nostrorum consilio & apostolicæ plenitudine potestatis per literas nostras, sub certa forma in ciuitatem ereximus, ciuitatísque vocabulo duximus decorandam: statuentes ac etiam decernentes, vt ecclesia abbatiæ illius loci de Lum-

de Lumbañ. ordinis sancti Augustini ex tunc haberetur & existeret cathedralis, ac deinde volentes eidem ecclesiæ de pastore idoneo salubriter prouidere, in te abbatem eiusdē ecclesiæ virum vtique literatum & literarum scientia præditum, vitę ac morum honestate decorum, discretionis & consilij maturitate conspicuū, direxerimus oculos nostrę mentis, teq́; (non obstāte defectu ætatis, & ordinum, quem pateris, cùm tonsuratus modò in clericum & in. xxvij. ætatis tuæ anno, vel circa cōstitutus esse dicaris, super quo tecum gratiose duximus dispensandum) de fratrum nost. con. ipsi ecclesiæ prefecimus in episcopum & pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesiæ tibi in spiritalibus, & temporalibus committendo. Vnde licet nondum sit tibi munus consecrationis impensum, nec apostolicas literas ꝓmotionem tuam huiusmodi continentes (cùm illas non habeas) possis ostēdere. Nos tibi, vt (cōstitutione fœ. re. Grego. pa. viij. præde. no. & qualibet alia super hoc in cōtrarium ædita, nequaquam obstante) possis eiusdem Ecclesiæ Lumbañ. & quorūcunque bonorum ipsius administrationem accipere, ipsamq́; administrationem liberè exercere, authoritate præsentium indulgemus. Contradictis &c. Datum anno. iiij. vt suprà.

Idem venerabili fratri Bertrando episcopo montis Albani, ad vniuersalis ecclesiæ regimen exercendum diuina dispensatione vocato.

Hortatur quendam in multis commendatum, vt curam pastoralem administret in ecclesia, quæ de nouo fuerat in cathedralem erecta. hic autem inuenies multa notatu dignißima, quæ debeant lectores ad deuotionem accendere. *Capitulum. ix.*

AD cuiuslibet status ecclesiæ aciem solicitæ cōsiderationis extendimus, pastorales partes officio vigilanti adhibētes, vt earum singulæ pastoribus gubernentur idoneis, & prouidis rectoribus disponantur. Quarū dispēsatione prouida, & prouidentia circunspecta (illius cooperante clemētia, qui verè pastor & rector agnoscitur) spiritalium & temporalium proficiant incrementis. Nuper siquidē ex certis & rationabilibus causis, quę ad hoc nostrum animum induxerunt, ciuitatem olim villam montis Albani, tunc intra limites Caturceñ. diœcesis. constitutam, qui locus insignis existit, ac vbertate multiplici hominum & rerum exuberat, de fratrum nost. consi. & aposto. plenitudine potestatis ciuitatis vocabulo duximus decorandam, statuentes ac etiam decernētes, vt ecclesia monasterij illius loci montis Albani monasterij casa dei ad Ro. ec. nullo medio pertinentis ordinis, sancti Benedicti Claremonten. diœce. tunc

immediatę

immediatè subiecta,ex tunc haberetur,& existeret ecclesia cathedralis: postmodum verò de celebri,ac salubri prouisione ipsius ecclesiæ montis Albani, vt sponsi solatio lætaretur,solicitè cogitantes,ac volentes illum eidem præficere in pastorem, de quo certam haberemus noticiam,quòd eum clara morum insignia redimerét,nec esset dubia eius charitas, circa plebem suo regimini committendam, & in cuius fiducia consisteret salubriter securitas subditorum. Ad te tunc monasterij prædicti abbatem,quem literarum scientia præditum, vitæ & morum honestate decorum,discretionis& consilij maturitate conspicuũ, in temporalibus prouidum,in spiritualibus circunspectum,nobis & fratribus nostris placida tua conuersatio continuata, diu apud sedem apo.approbauit, direximus oculos mentis nostræ: quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua nobis & eisdem fratribus, ob tuorum exigentiam meritorum accepta, de ipsorum fratrum consilio & apostolicæ plenitudine potestatis eidem ecclesiæ montis Albani prouidimus, præficientes eidem sanctæ ecclesiæ teipsum in pastorem, tibique curam & administrationem illius in spiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi postmodum faciendo, per venerabilem Fra.no.Berengarien. episcopum Tusculañ. munus consecrationis impendi. Firma spe fiduciaque tenentes,quòd eadem ecclesia monasterij Albani(dominica assistente clementia) per tuæ circunspectionis & industriæ studium fructuosum seruabitur à noxiis & aduersis, & spiritualibus & temporalib9 proficiet incrementis. Tolle igitur dei iugum, tam leue collis humilium,quàm suaue, ac dilectione pascendum, suscipe gregem eius, super quem noctis vigilias dilectus solicitúsque custodit, vt liber nõ pateat aditus inuasori, & dominus insuspicabili hora venturus si te inuenerit sic agentem cursu consummato,qui tuo labori præponitur,& horum fide seruata, quæ tuæ solicitudini cõmittũtur,te repertum fidelẽ in modico, supra multa cõstituat, ac in dilecta gaudiorum suorum tabernacula introducat. Datum &c. anno quarto.

Idem Hugoni de Mirabello canonico Ebreduneñ.collectori fructuum primi anni &c.

Declaratur,an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum ecclesiasticorum vacantium & vacaturorum,vsque ad certi temporis spacium deputatorum, pro cameræ apo. oneribus facilius supportandis, possit cum obtinentibus beneficia conuenire: & an altaria dotata cadant sub tali reseruatione &c.

Capitulum.x.

Postulasti

POstulasti per apostolicæ declarationis euidentiam edoceri,quid tibi super dubiis infra scriptis circa commissam tuę industriæ recollectionem fructuum prædictorum(aliàs præbendarum,aut beneficiorum)imminentibus sit agendum. Tuę itaque consultationi bre.respondentes,te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus beneficiorum,quæ ita reperies in solutione decimæ iuxta verum taxata valorem, quòd illum nequaquam excedunt , cum obtinentibus huiusmodi beneficia, prout melius & vtilius diœcesanis locorum (in quibus huiusmodi beneficia fuerint,quorum consilia in hac parte requiras) & tibi videbitur,valeas conuenire.Nos enim ipsorum diœcesanorum, & tuam conscientiam super his oneramus. Licet autem quotidianæ distributiones,per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum exclusæ,hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi , quæ dantur eis , qui horis intersunt: sic quòd illæ , quæ soluuntur his , qui sunt in ciuitate vel loco præsentes,quamuis horis non intersint eisdem, non sint ab onere dictæ recollectionis immunes. Porrò declarationem illam factam per nos in deputatione , seu reseruatione fructuum prædictorum,vt videlicet non extendantur ad vicarias, seu capellanias , vt plurimum à decedentibus institutas ad missas pro ipsis decedentibus celebrandas , certis constitutis redditibus presbytero inibi celebranti , locum habere volumus in altaribus dotatis certis feudis vsuaticis seu censibus, vt capellanus inibi celebrare debeat pro dotantium animabus certis vicibus,singulis septimanis, & in ecclesia cathedrali horis interesse diuinis,dummodo vallor annuus ipsorum altarium summam. xx.lib.Turoneñ.non excedat.Alioquin includantur in deputatione,seu reseruatione prędictis . Vbi verò prębenda fuerit in decima pro tanto taxata, quòd parum posset canonico hebdomadario(cui certum pro illa seruitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere: volumus quòd de taxatione ipsa pro huiusmodi seruitij onere portionem aliquam congruam prędicto hebdomadario dimittas pro iam dicta camera nostra residuum percepturus. Cæterum præbendas illorum,qui taxationem decimæ soluere recusantes abesse velle se simulant , vt taxationem ipsam diminuere compellantur: ne per illorum absentiam huius perceptione taxationis frauderis,quasi nil de prębenda percipere valeas,de qua non percipiunt aliquid , nisi saltem in loco vel in ciuitate præsentes, cùm tamen ecclesiæ fabrica tales præbendas ex integro percipere dignoscatur, declaramus sub deputatione seu reseruatione comprehendi pręfata: vt videlicet eas iuxta de-

 putationis

putationis nostrę modum percipere valeas, canonicorum ipsorum absentia non obstante. Ridiculum enim esset, vt eadem fabrica potiori, quàm nos priuilegio in talibus vteretur. De illis denique, qui licet per multos menses tenuerint ecclesias, vel prębendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cū iuxta consuetudinem patriæ prædecessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quòd ipsi obtinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quòd tandiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias, donec tibi fuerit inde plenariè satisfactum: placet nobis & volumus vt si est ita, oblationi huiusmodi condescendas, per hoc tamen non intendimus consuetudinē approbare prædictam. Datum Auinione. v. Idus Octobris. Pontificatus nostri anno. ij.

Idem.

Cùm Romanus pontifex pro ec. Ro. necessitatibus fructus beneficiorum vacantium vsque ad certum tempus reseruasset, circa illam reseruationē plurimæ ambiguitates ortæ sunt, quas hic soluit.

Capitulum. xi.

CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ in cathedralibus ecclesiis canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, & officia ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, reuocare conentur in dubium, an fructus, redditus, & prouentus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diuersis orbis partibus vsq; ad triennium vacare contingeret, quos pro ec. Ro. necessitatibus per nostras sub certa forma literas duximus reseruādos, iuxta tenorem literarum ipsarum cameræ nostræ soluere teneantur: præsertim cùm archiepiscopales, & episcopales ecclesię, ac regulares abbatiæ ab huiusmodi solutione fructuum (vt dicunt) in dictis literis eximantur. Nos dubitationem huiusmodi amputare volentes, authoritate apo. declaramus, quòd cū sub appellatione archiepiscopalis, vel episcopalis ecclesiæ aut regularis abbatiæ, huiusmodi præbendę, dignitates, personatus, & officia nequaquam intelligantur, nec etiam includātur: prędictos necnon & prębendarum, & officiorum monachorum, monasteriorum regularium, ac redditus abbatiarum seu abbatum earundem, quæ in beneficiis ecclesiasticis assignantur: distinctos fructus, redditus, & prouentus includi in deputatione prædicta, & dictæ cameræ iuxta prædictarum literarum tenorem debere persolui: ac id idem super solutione omnium fructuum, redditúum & prouentuum commendatariarum, curtuū seu grangiarum, monasteriorum, domorum & loco-

& locorũ cõuentualiũ,quę pro beneficiis ecclesiasticis(vt prædicitur) cõceduntur(nisi dũtaxat in fructibus illorum,quæ sunt forsan excepta declaram⁹,& præcipimus obseruari. Præterea cùm in aliquibus ecclesiis tam cathedralibus, quàm aliis panis & potus pro quotidianis distributionibus ipsarum ecclesiarum canonicis, & personis de præbendarũ ipsarum corporibus pro die quolibet deputetur: & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoque certa pecuniæ summa, & aliquando alterum pro altero pro singulis mensibus, vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa aut aliàs pro eorum negociis, de licentia capitulorum ecclesiarum ipsarum ab ecclesiis eisdem absentibus exhibeantur,& etiam persoluantur: declaramus authoritate prædicta illam bladi quantitatem, & pecuniæ summam, quæ pro quolibet mense,vel hebdomada dictis canonicis(vt prædicitur)ministrantur,non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tantùm, quæ præfatis canonicis quotidie pro diurnis, & nocturnis horis distribuuntur sine fraude.

Adiicimus insuper declarationi prædictæ, quòd si obtinenti curatum beneficium, aliud sibi consimile collatum fuerit, vel etiam in posterum conferatur,post secundi beneficij pacificam possessionem adeptam,& fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdem primi beneficij (nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus)percipere possit: sed pro dicta camera nostra iuxta formam dictarum literarum recipiantur,& etiam exigantur. Vbi verò fructuum, reddituũ & prouentuum beneficiorum ecclesiasticorum non reperiretur certa taxatio,declaramus authoritate prædicta,quòd fructus,redditus & prouẽtus beneficiorũ huiusmodi vacare cũ contigerit, per medium diuidantur, quorum medietas recipiatur pro camera prædicta,reliquam verò medietatem ille pro sua sustentatione percipiat,qui beneficium huiusmodi dignoscitur obtinere. Grangias autem,& alia loca Cistercieñ. ordinis & aliorum locorum regularium,in quibus gubernatores seu custodes, vel administratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem superiorum suorum,eorumq́ue fructus,redditus & prouentus authoritate declaramus eadem in deputatione prædicta, ac literis nostris super illa confectis aliquatenus non includi.Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinion. nonas Ianuarij.Pon.no.anno.iiij.

Idem.

Fructus amborum beneficiorum,quibus quandoque beneficiatus priuatur,camera apostolica deputantur. *Capitulum.xii.*

CVm nonnullę ecclesiasticæ personæ reuocare conentur in dubium, ac si obtinenti dignitatem, vel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu, quo ambo beneficia ipsa successiuè vacare contingit, eorundem amborum fructus primo anno, quo vacant ratione deputationis fructuum, redditũum & prouentuum ecclesiasticorum tunc vacantium, & quę vsque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro ecclesiæ Romanæ necessitatibus releuandis per nostras literas duximus deputandos, nostræ camerę debeãtur. Nos ambiguitatem huiusmodi remouere volentes, authoritate apostolica declaramus, amborum eorundem beneficiorum fructus, redditus & prouentus (cùm vtrumque ipsorum vacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

Benedictus .xij.

Dispositioni apostolicæ reseruantur beneficia curialiũ, & aliorũ ad curiã accedentium, vel ab ea recedentium, si moriantur in locis vltra duas dietas legales ab ipsa curia non distantibus. Cap. xiii.

AD regimen ecclesię generalis, quanquam immeriti superna dispositione vocati gerim⁹ in nostris desideriis, vt debemus, quòd per nostrę diligentiæ studium ad quarumlibet ecclesiarum, & monasteriorum regimina, & alia beneficia ecclesiastica iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis effectum, viri assumantur idonei, qui præsint, & prosint committẽdis eis ecclesiis, monasteriis, & beneficiis prælibatis. Præmissorum itaque cõsideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationabilibus causis nonnullorum prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, omnes patriarchales, archiepiscopales, & episcopales ecclesias, & etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus & officia, nécnon canonicatus, & præbendas, & ecclesias, cæteraque beneficia ecclesiastica cum cura, vel sine cura, sæcularia, & regularia quæcunque, & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint seu debuerint per electionem seu quemuis alium modum assumi, nunc apud sedem apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura, nécnon per depositionem, vel priuationem seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem, per fœlicis recordationis Io. pa. xxij. prædc. no. seu eius authoritate factas, & per nos seu authoritate nostra in antea faciendas vbilibet. Nécnon si forsan tempore iam dicti prædecessoris aliqui in concordia, vel discordia electi, vel postulati fuerint, quorum electio cassata seu postulatio repulsa, vel per

eos facta renunciatio, & admissa per ipsum prædecessorem, vel authoritate ipsius extiterint, seu quorum electorum, vel postulatorum, & in antea eligendorum seu postulandorum ac renunciantium electionem cassari, vel postulationem repelli, aut renunciationem admitti per nos, vel authoritate nostra contingeret apud sedem prędictam, vel alibi vbicunque. Ac etiam per obitum cardinalium eiusdem ecclesiæ Romanæ, ac officialium dictæ sedis: videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum literarum contradictarum, & apostolici palatij causarum auditorum, correctorum, & scriptorum literarum apostolicarum, ac pœnitentiarij præfatæ sedis, ac abbreuiatorum, nécnon commensalium, & aliorum quorumlibet capellanorum sedis eiusdem, & etiam quorumcunque legatorum siue nunciorum, ac in terris ecclesiæ Romanæ rectorũ, & thesaurariorum: per dictum Ioan. prædecessorem, vel nos specialiter deputatorum seu missorum hactenus, vel à nobis deputandorum, aut mittendorum in posterum: nunc vacantia & in antea vacatura vbicunque dictos legatos, vel nuncios seu rectores aut thesaurarios, antequàm ad Romanam curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis. Nécnon quorumlibet pro quibuscunq; negociis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia vltra duas dietas legales nõ distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea transire contigerit de hac luce. Ac etiã simili modo quorũcunq; curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quacunq; causa ad quæuis loca secedẽtium: si eos anteq̃ ad dictam curiã redierint in locis vltra duas dietas ab eadẽ curia (vt præmittitur) non remotis, dũmodo eorum ꝓprium domicilium nõ existat ibidem, iam forsitan decesserint, vel in posterum eos cõtigerit de medio submoueri: nunc per obitũ huiusmodi vacãtia, & in posterũ vacatura. Rursus monasteria, prioratus, decanatus, dignitates, pérsonatus, administrationes, officia, canonicatus, præbẽdas, & ecclesias, cæteraq; beneficia ecclesiastica, secularia & regularia, cũ cura, vel sine cura, quæcunq; & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint, & debuerint per electionem, aut quemuis alium modum assumi, quæ promoti per dictum prædecessorem, vel eius authoritate ad patriarchalium, archiepiscopalium, & episcopalium ecclesiarum, nécnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarũ nunc vacãtia. Et qui per nos seu authoritate nostra in posterum ad eadem regimina promouendi tempore promotionis huiusmodi obtinebunt. Nécnon etiã, quæ per assecutionem pacificam quorumcunq; prioratuum di-

gnitatum, personatuum, officiorum, canonicatuũ & præbẽdarũ ecclesiarum, & beneficiorum aliorum per nos, vel eundem Io. prædecessorem, seu authoritate literarum nostrarum, vel ipsius Io. prædecessoris collatorum, & conferendorũ in posterũ, nunc vacantia, & in antea vacatura (plena super præmissis omnibus, & singulis cum fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta) ordinationi, dispositioni, & prouisioni nostræ (donec miserationis diuinæ clementia nos vniuersalis ecclesiæ regimini præsidere concesserit) de ipsorum fratrum consilio, authoritate apostolica reseruamus: decernentes ex nunc irritum, & inane, si secus super præmissis, & quolibet eorum per quoscunque quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus à prædecessoribus nostris Romanis pontificibus æditis, quaten⁹ obsistere possent super enarratis articulis, vel alicui siue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reseruationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinione tertio Idus Ianuarij. Pontificatus nostri anno primo. M. cccxxxv.

Paulus Venetus papa secundus.

Beneficia quæcunq; sint dispositioni apostolicæ reseruata, per talem reseruationẽ sunt affecta: ita quòd illorũ collatio nõ tenet si per alium à Romano Pontifice fuerit facta. *Capitulum. xiiii.*

AD Romani Pontificis prouidentiam, & circũspectionem prouidam spectare dignoscitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur in dies) suæ declarationis oraculo terminare, prout (negociorum qualitate, & temporum cõditione inspectis) conspexerit in domino salubriter expedire. Cùm itaq; nõnulli Romani Pontifices prædecessores nostri per diuersas eorum constitutiones, quas suo tempore duntaxat durare voluerunt, quæcunque beneficia ecclesiastica, quæ sui & sanctæ Romanæ ecclesiæ viuentium, & tunc existentium cardinalium familiares continui commensales obtinebant, & in posterũ obtinerent, eorum familiaritate durante: etiam si ab ipsa familiaritate per obitum cardinaliũ eorũdem vel aliàs recessissent, necnon illa, quæ etiam fructuum & prouentuum cameræ apostolicæ debitorum collectores: & qui ipsorũ prædecessorum temporibus sua officia exercerent, vniti succollectores durantibus eorum officiis obtinebant, ac in quibuscunque locis vacauerint a

cum

cum irritantis appositione decreti, & deinde prædecessoribus ipsis sublatis de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter vtriusque iuris interpretes, etiam officiales Romanæ curiæ sæpenumero hæsitatum extiterit, an beneficia huiusmodi, propter reseruationem & decretum prædicta reseruata vel affecta, remanserint: ita quòd nullus præter Romanum pontifi. de illis disponere potuerit siue possit: reseruatione & decreto obsistentibus supradictis. Ac cũ propter ambiguitatem huiusmodi varias quoque iurisperitorum opiniones & discrepationes ipsas aduerteremus: plerunque pro reseruatione & affectione præmissis: interdum verò econtra pronunciatum & definitum fore. Nos qui vigilis more pastoris super his maturo prouidendum esse consilio non indignè censuimus: Et propterea in singulis causis super quibusuis beneficiis ecclesiasticis eandem ambiguitatem quomodolibet cõcernentibus, vsque ad nostrũ beneplacitũ supersedere mandauimus: cupiẽtes quemadmodũ nostro incumbit officio, dubiis huiusmodi finem imponere: subditorum obuiare dispendiis, &(ne lites fiãt penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Fœlicis recordationis Vrbani. v. Grego. ix. Bonifa. viij. Romanorum pontificum, etiam prædecessorum nostrorum, qui ad submouenda altercationum fomenta & ambiguitates huiusmodi lucidãdas declarationes similes per suas literas ædiderunt, vestigiis inhærendo, ac prouidè considerantes effectum: per reseruationem manúsque appositionem eorundem prædecessorum in dictis beneficiis inesse productum per obitum ipsorum nequaquam censeri debere reuocatum. Romani quoque pontificis manus appositionem prædictam tantæ efficaciæ tantæque virtutis existere, vt etsi literæ apostolicæ super prouisionibus beneficiorum, aut de prouidendo mandatis, in quibus decretum & reseruatio huiusmodi apponuntur: ex aliqua causa suum debitum non sortiantur effectum: facultatem tamen prouidendi de beneficiis taliter reseruatis quibuscunque aliis fuisse ademptam huius perpetuæ & irrefragabilis constitutionis edicto de venerabiliũ fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium consilio omnia & singula beneficia ecclesiastica, sæcularia & cuiusuis ordinis regularia, etiam si præpositatus, canonicatus, præpositura, & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia fuerint: etiam si ad illa consueuerint, qui illis præficiuntur per electionem assumi, eísque cura immineat animarum (vt præmittitur) reseruata, & per Romanos pontifices successores nostros canonicè intrantes in posterum reseruanda, ac etiam quouis

modo vacantia & in antea vacatura: per huiusmodi reseruationem & decretum remansisse, & remanere semper affecta: nullúmque de illis (cùm primùm vacare contigerit) præter eundẽ Romanum põtificem ea vice quouis modo disponere potuisse siue posse: harũ serie decernimus, & pariter declaramus. Quod tam in pendentibus etiam per appellationem, quàm in futurum super eisdem beneficiis (vt præmittitur) reseruatis, committendis causis, per dilectos filios magistros capellanos nostros causarum palatij apostolici auditores, atque alios quoscũque delegatos & iudices vbilibet inuiolabiliter obseruari: & secundum præmissa nec aliter sententiari & definiri volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia super præmissis interpretandi facultate sublata: Decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate sciẽter vel ignoranter cõtigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, declarationis, voluntatis, mandati & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, anno incarnationis dominicæ, M. cccclxvij. Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno.iij.

Ne sede vacãte aliquid innouetur. Tit.iij.

Ioannes.xxij. episcopus seruus seruorum dei, ad perpetuam rei memoriam.

Papa volens prouidere diuino cultui & ministris eiusdem, & occurrere dispendiis, quæ ipsis quotidie imminent propter occupationes vacantium ecclesiarum primi anni, quæ cõpetunt ex diuersis titulis aliquibus ecclesiis seu personis: statuit quòd quando talis occupatio imminebit in beneficiis, quæ consueuerunt in decima solutione taxari, collectores ipsorũ annalium sint contenti ipsa summa, pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligendam duxerint, totali residuo penes eum, cui collatum est beneficium remanente: vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterum intra. x. dies dicti eligant collectores: aliàs post.x. dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, & vtrique eorum medietas tribuatur: ita quòd si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure. Et si quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat. *Capitulum vnicum.*

Suscepti

Vſcepti regiminis nos cura ſolicitat, vt quæ in eccleſiis nõ abſq; diſpendio miniſtrorũ & cultus detrimento diuini ſeruari videamus, per appoſitionẽ congrui moderaminis in melius reformemus. Cũ itaq; in nonnullis eccleſiis obſeruetur, & a lõgis retroactis tẽporibus fuerit obſeruatũ, quòd fructus primi vel ſecundi, aut alterius cuiuſq; ſequẽtis anni beneficiorum vacantium in eiſdẽ defuncto vel fabricæ, aut eccleſiis vel perſonis habentibus annalia de cõſuetudine, priuilegio, vel ſtatuto applicetur in totum: ita quòd illi, qui huiuſmodi beneficia canonicè obtinent, & ad quos aliàs de iure fructus ipſi ſpectare deberent, nihil inde percipiunt: vnde illud incõueniens ſequitur, quòd cõmodè nequeunt ad impendendũ ſeruitium debitũ reſidere in eccleſiis, in quibus beneficiati exiſtunt. Nos de illo ſuper his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuũ perceptione prædictorum participent, & eccleſiæ debitis ſeruitiis nõ fraudentur, præſenti decreto ſtatuimus de fratrum noſtrorũ conſilio, quòd illi, qui fructus prædictos ſibi hactenus integrè vẽdicabunt ex priuilegio, de conſuetudine vel ſtatuto, nihil exinde vltra ſummã, pro qua vnumquodq; beneficiorũ ipſorum cõſueuit in decimæ ſolutione taxari, prætextu cuiuſuis priuilegij, cõſuetudinis vel ſtatuti quouis modo percipiant: ſed ipſius ſummæ perceptione duntaxat ſint omnino cõtenti, totali reſiduo prædicta obtinẽtibus beneficia remanſuro: niſi forſan illi, qui fructus eoſdẽ ſoliti fuerint (vt præfertur) cũ integritate percipere, pro ſe mallent ipſum habere reſiduũ, & obtinentibus ipſa beneficia ſummã dimittere memoratã, quo caſu percipiendi, quod maluerint, illis relinquimus optionẽ: ſic quod intra .x. dies poſtquam ſciuerint beneficia ipſa vacare, ii, quibus annalia ipſa debentur ex priuilegio, cõſuetudine, vel ſtatuto, aut ipſorũ annalium collectores, quã partẽ habere voluerint, an ſcilicet decimæ taxationẽ, vel illa dimiſſa reſiduũ (nulla ſubhaſtatione præmiſſa) eligere teneantur. Quã electionẽ ſi intra dictos .x. dies nõ fecerint, vt eſt dictũ, ex tunc ad eum, cuius eſt beneficiũ, huiuſmodi optio vel electio trãſeat ipſo iure. Et hoc in eccleſiis & partibus illis, in quibus beneficia maiora & alia quantũ ad ſolutionẽ decimæ ſunt taxata, volumus obſeruari. In illis verò partibus & eccleſiis, in quibus decimarũ taxatio nõ eſt facta, ſeruetur quòd fructus & obuẽtiones beneficij tũc vacantis, quos in decima ſoluere cõſueuit, per medium diuidãtur: quorũ medietatẽ habeat is, cui annaliũ per alterũ de prædictis modis perceptio eſt conceſſa: Reliquam verò medietatẽ percipiat ille, cui beneficiũ eſt cõceſſum pro ſuſtẽtatione ſua, &

aliis ecclesiæ oneribus supportandis. Quòd si alter de prædictis prædicta medietate voluerit esse cōtentus, altero contentari nolente, pars volētis ipso iure trāseat ad nolentē, & volens fructus & obuētiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio congruè faciens deseruiri, ac eius supportans onera consueta. Et si quicquam aliquis prædictorum vltra præmissa perceperit, illúdq; his, ad quos pertinebit intra mensem nō restituerit cum effectu: eo ipso si episcopus vel superior prælatus fuerit, à pōtificalibus & ingressu ecclesiæ nouerit se suspensum. Si autē capitulum, vniuersitas vel collegiū, ecclesiastico interdicto se nouerit (donec prædicta cū integritate restituerit) subiacere. Si verò aliqua singularis persona ecclesiastica vel mūdana id fecerit: excōmunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua, nisi restitutione præmissa (præterquā in mortis articulo) minimè absoluatur: nō obstantibus quibuscunq; priuilegiis vel indulgentiis aut cōtrariis consuetudinibus, aut cōtrariis statutis, iuramento, cōfirmatione sedis apostolicæ, aut alia quacunq; firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc authoritate apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginam nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Si quis, &c. Datum Auinione. Calen. Nouembris. Pontificatus nostri anno. ij.

De rebus ecclesiæ non alienādis. Tit. iiij.

Paulus Venetus papa secundus.

Bonorum ecclesiasticorū alienatio non tenet, & alienantes, & recipientes sunt excommunicati, prælatísque diuersis, diuersæ pœnæ imponuntur. *Capitulum vnicum.*

Mbitiosæ cupiditati, illorū præcipuè, qui diuinis & humanis affectati damnatione postposita: immobilia & preciosa mobilia deo dicata, ex quib9 ecclesiæ, monasteria & pia loca reguntur, illustrāturq;, & eorum ministri sibi alimoniā vendicāt, profanis vsibus applicare, aut cū maximo illorum ac diuini cultus detrimento exquisitis mediis vsurpare præsumūt, occurrere cupientes: Omniū rerum & bonorum ecclesiasticorum alienationē: omnéq; pactum, per quod ipsorum dominiū transfertur: cōcessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationem vel contractum emphyteuticum, pręterquā in casibus à iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis: & tunc ęcclesiarum euidēti vtilitate ac de fructibus & bonis, quæ seruando

uando seruari non possunt, pro instantis temporis exigentia, hac perpetuò valitura cōstitutione præsenti fieri prohibemus: prædecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis super hoc editis. quæ tenore præsentium innouamus, in suo nihilominus robore permansuris. Si quis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem de bonis & rebus eisdem quicquam alienare præsumpserit: alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi nullius omnino sint roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quàm is, qui alienatas res & bona prædicta receperit: sententiam excommunicationis incurrat. Alienāti verò bona ecclesiarum, monasteriorum, locorúmque piorum quorumlibet inconsulto Romano pontifice, aut contra præsentis constitutionis tenorem, si pontificali vel abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediatè sequentes, sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit indurato: lapsis mensibus eisdem è regimine & administratione suæ ecclesiæ vel monasterij, cui præsidet in spiritualibus & temporalibus sit eo ipso suspensus. Inferiores verò prælati, commendatarij & aliarum ecclesiarum rectores beneficia vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præposituris, præpositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliísque ecclesiasticis cum cura & sine cura secularibus, & regularibus beneficiis, quorum res & bona alienarunt duntaxat: ipso facto priuati existant: illáque absque declaratione aliqua vacare censeantur: possíntque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis, quæ propterea priuatæ fuerint) liberè de iure conferri: nisi aliàs dispositioni apostolicæ sedis sint specialiter, aut generaliter reseruata. Nihilominus alienatæ res, & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant, liberè reuertantur.

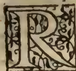
Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis & innouationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotētis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno dominicæ incarnationis, M. ccccLxviij. Calend. Martij. Pontificatus nostri anno quarto.

De emptione

De emptione & venditione. Tit. v.

Martinus. v. venerabilibus fratribus Treuereñ. & Lubicenensi, ac Almicensi episcopis.

Contractus emptionis & venditionis annui census cum conditione reuenditionis, declaratur hic non esse vsurarius. Et in fine mandatur, quòd huiusmodi bulla publicetur. *Capitulum.i.*

Egimini vniuersalis ecclesiæ, quanquam immeriti disponente domino præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intendamus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum, seu scandalorum parturiant fomentum, nostro moderamine declarentur. Sanè petitio dilectorum filiorum vniuersorum cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœcesis Vratislauieñ. nobis exhibita continebat, quòd à centum annis citra & supra, & à tãto tempore, & per tantum tempus, cuius contrarij memoria hominum non existit: in eisdem ciuitate & diœcesi, ac partibus aliis vicinis, quædam consuetudo rationabilis obseruata, præscripta, ac moribus vtentium approbata, ad communem hominum vtilitatem introducta fuisset: Pro quibus princeps, baro, miles, ciuis, siue oppidanus partium earundem, cùm hoc expedire videbatur melius pro tunc non valentes sibi consulere personæ ecclesiasticæ, aut seculari collegio, aut vniuersitati, oppido vel ciuitati, super bonis suis, dominiis, oppidis, terris, agris, prædiis, domibus, & hæreditatibus vendere consueuit, & vendidit annuos census vnius, vel plurium marcarum, aut grossorum Pragentium nummi polonici, & pagamenti consueti: ad rationem, & pro qualibet marca annui census decem, vndecim, tredecim, quatuordecim marcæ, aut plus, vel minus secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes, tunc inter se conuenerant. Ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solui consueuerant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atque gratia, quòd ipsum annuum censum in toto, vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperũt, quandocunque vellent liberè absque alicuius requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione ex tunc penitùs liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores inuiti nequaquam per emptores

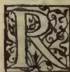
ptores arctari, vel adstringi valerét: etiam ipsis possessionibus, & bonis obligatis penitùs interemptis, seu destructis. Fuitque, & est talis contractus emptionis & venditionis per episcopos Vratislauień. pro tempore existentes, & eorum officiales, necnon per diuersos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tanquam licitus & communi vtilitati deseruiens sæpius, confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam super huiusmodi censibus plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus, & præbendæ, dignitates, personatus & officia, vicariæ, altaria numero plus, quàm duo milia, de expresso consensu, & voluntate dominorum temporalium, sub quorum territoriis dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata & fundata, authenticis eorundem dominorum temporalium literis sigillis sigillatis, & roboratis fore noscuntur. Quodque etiam venditores eorundem censuum se nonnunquam ad ipsorum censuum solutionem, pœnis & censuris ecclesiasticis ordinariorum locorum sponte & liberè submiserunt: sicuti etiam aliqui eorum tractu temporis compulsi fuerunt, & compelli consueuerunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipsis in arcum prauum conuersi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, huiusmodi census hucusque per eos antea liberè, & absque vlla contradictione solutos eisdem emptoribus, tam ecclesiasticis, quàm secularibus soluere contradicunt & recusant, confingentes huiusmodi emptionis & venditionis contractus fore, & esse vsurarios & illicitos: ipsos emptores ecclesiasticos & seculares, necnon collegia, canonicatus, & præbendas, & dignitates, personatus & officia, vicarias, & altaria, ac beneficia huiusmodi ipsorum annuorum censuum spoliant perceptione, & detinent spoliatos, in animarum suarum periculum: eorumque emptorum præiudicium, damnum & grauamen. Et propterea, an contractus emptionis & venditionis huiusmodi liciti existant, à nonnullis hæsitatur. Quare pro parte eorundem cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœcesis Vratislauień. nobis fuit humiliter supplicatum, vt an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censeri debeant declarare, & aliàs eis in præmissis opportunè prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, Quia etiam ex relatione dilecti filij nostri Guilelmi tituli sancti Marci presbyteri cardinalis, cui negocium huiusmodi cum peritorum cõsilio commisimus examinandum: comperimus contractus huiusmodi iuridicos, & iuxta determinationem doctorum licitos fore. Ad huiusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in præmissis, præfa-

præfatos contractus licitos,& iuri communi conformes, ac ipsorum censuum vẽditores,ad illorum solutiones(remoto contradictionis obstaculo) obligari authoritate apostolica, tenore præsentium ex certa scientia declaramus:Non obstãtibus premissis,cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere,vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum.

Volentes, quòd prædictæ literæ nostræ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos,vel duo,aut vnus vestrum per vos,vel alium, seu alios,præfatis emptoribus in premissis opportuni fauoris presidium efficaciter impendentes, dictasque literas,vbi, quando & quoties expedire videritis authoritate nostra solenniter publicantes, faciatis eadem authoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores, seu debitores censuum huiusmodi de præfatis censibus iuxta contractuum & cõuentionum inter ipsos habitorum formam & tenorem,plenam & debitam satisfactionem impendi. Contradictores per cẽsuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obst. si aliquibus communiter vel diuisim à sede apostolica sit indultum, quòd interdici, suspendi,vel excommunicari non possunt,per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum,de indulto huiusmodi mentionem.Datum Romæ apud sanctos apostolos.vj.nonas Iulij. Pontificatus nostri anno octauo.

Calixtus.iij.episcopus,Magdeburgeñ.Nuemburgeñ.& Halberstadeñ.ecclesiarum decanis.

Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse iuri consonum,& ab vsuris alienum. Et tandem iubet præsentem bullam cunctis manifestari. Cap.ii.

Egimini vniuersalis ecclesiæ,quanquam immeriti disponente domino præsidentes, curis angimur assiduis,vt iuxta nobis crediti dispensationem officij subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur)intendamus.Et dubia,quæ inter eos oriuntur pro tempore(ne litigium,anfractus exinde,seu scandala proueniant)debito (prout iustitia persuaserit)declarationis nostræ ministerio sopiantur. Sanè pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgeñ. & dilectorum filiorum vniuersali cleri ciuitatis & diœcesis Mersburgeñ,

burgeñ, nobis nuper exhibita petitio continebat, Quòd licet à tanto tempore, cuius contrarij memoria non existit in diuersis Alemaniæ partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenusque obseruata fuerit legitimè præscripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permissione, & plerunque expressa ratificatione approbata consuetudo. Quòd ipsi habitatores & incolæ, siue illi ex eis, quibus id pro suis statu, & indennitatibus expedire visum fuerit: super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus annuos marcarum flo. seu grossorum monetæ in partibus illis currentis, redditus, seu census vendentes pro singulis ex marcis florenis, siue grossis huiusmodi ab eis, qui illas vel illos, siue redditus siue census ipsos emerint certum competens precium, numerata pecunia secundum temporis qualitatem, prout ipsi vendentes & ementes in contractibus super his inter se firmauerunt, & recipere soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus prædictis, qui in huiusmodi contractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione reddituum, & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorem. Hoc adiecto, quòd ipsi pro rata, qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto, vel in parte pecuniam, à solutione reddituum, seu censuum huiusmodi restitutam pecuniam contingentium liberi forent penitùs & immunes. Sed iidem ementes, etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones, & hæreditates huiusmodi processu temporis ad omnimodæ destructionis, siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud aliquos tamen hæsitationis versatur scrupulus, an huiusmodi contractus liciti sint censendi. Vnde nonnulli illos vsurarios fore prætēdentes, occasionem quęrunt redditus, & census huiusmodi ab eis debitos non soluendi. Quare pro parte episcopi & cleri prædictorum asserētium, quòd in talibus hîc emptis censibus & redditibus, fructus, redditus & prouētus plurium ecclesiarum, monasteriorum, hospitalium, & ecclesiasticorum beneficiorum ciuitatis & diœcesis, ac partium predictarum, necnon ferè omnes quotidianę distributiones, quæ in plerisque ex ecclesiis ipsis diuinis interessentibus ministrare solent, cōsistere noscūtur: nobis fuit humiliter supplicatū, vt super his apostolicę sedis declarationis oraculum impartiri, & adiicere paterna dilectione curaremus. Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex commissione fœlicis recordationis Martini papæ quinti

prædecessoris nostri desuper examinationem, & eiusdem prædecessoris nostri declarationem attentius perstringentes, suisque vestigiis inhærentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium præfatos contractus licitos, iurique conformes,& vendentes eosdem ad ipsorum solutionem censuum & redditeuum, iuxta dictorum cõtractuum tenores(remoto contradictionis obstaculo) efficaciter teneri authoritate apostolica præsentium serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ, M.ccccl v. pridie nonas Maij, pontificatus nostri anno primo. Volentes itaque, quod prædictæ literę debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per apostolica scripta mãdamus, quatenus vos vel duo, aut vnus vestrum per vos, vel alium, seu alios dictis præposito, diacono, capitulo, ac aliis beneficiatis opportunæ defensionis præsidio assistentes, dictasque literas (vbi & quando, ac quoties expedire videritis) authoritate nostra solenniter publicantes, faciatis & eadem authoritate per venditores, seu debitores redditeuum & censuum huiusmodi dictis emptoribus, seu illis, quibus ipsorum redditeuum & censuum solutio præstanda fuerit, de eisdem censibus & redditibus iuxta contractuum & conuentionum super his habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi: contradictores verò per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: non obstante si aliquibus communiter vel diuisim à sede apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non faciẽtes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum vt supra.

De sepulturis. Titulus.vj.

Bonifacius octauus.

Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, vt ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati. *Capitulum i.*

Detestandę feritatis abusum, quem ex quodam more horribili nõnulli fideles improuidè prosequuntur, nos piæ intentionis ducti proposito, ne abusus prædicti sæuitia vlterius corpora humana dilaceret, mentesque fidelium horrore commoueat, & per-

perturbet auditum, dignè decreuimus abolendum. Præfati nanque fideles huius suæ improbandę vtique consuetudinis vitio intendentes, si quisquam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus, præsertim extra suarum partium limites debitum naturę persoluat, in suis vel alienis remotis partibus sepultura electa, defuncti corpus ex quodã impię pietatis affectu truculenter exẽterant, ac illud mẽbratim, vel in frusta immaniter concidentes, ea subsequenter aquis immersa exponũt ignibus decoquenda. Et tandem (ab ossibus tegumento carnis excusso) eadem ad partes prædictas mittunt, seu deferunt tumulanda. Quod non solùm diuinæ maiestatis cõspectui abominabile plurimum redditur, sed etiam humanæ considerationis obtuitibus occurrit vehementiùs abhorrẽdum. Volẽtes igitur (prout officij nostri debitũ exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis, tantæq; immanitatis & impietatis abusus penitùs deleatur, nec extēdatur ad alios: apostolica authoritate statuimus & ordinamus, vt cũ quis cuiuscunque status aut generis, seu dignitatis extiterit: in ciuitatibus, terris, seu locis, in quibus catholicæ fidei cultus viget, diem decætero claudet extremum: circa corpora defunctorum huiusmodi abusus, vel similis nullatenus obseruetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdẽtur. Sed vt defunctorum corpora sic impiè, ac crudeliter non tractentur, deferantur ad loca, in quibus viuẽtes elegerint sepeliri, aut in ciuitate, castro, vel loco, vbi decesserint, vel loco vicino ecclesiasticę sepulturæ tradantur ad tempus, ita, quòd demum incineratis corporibus, aut alias ad loca, vbi sepulturam elegerint, deportentur & sepeliantur in eis. Nos enim si prædicti defuncti executor vel executores, aut familiares eius, seu quiuis alij cuiuscũque ordinis, conditionis, status aut gradus fuerint, etiam si pontificali dignitate prefulgeant, aliquid contra huiusmodi nostri statuti & ordinationis tenorem prȩsumpserint attẽtare, defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excõmunicationis sententiã (quam ex nunc in ipso proferimus) ipso facto se nouerint incursuros: à qua nõ, nisi per apostolicam sedem (præterquam in mortis articulo) possint absolutionis beneficium obtinere. Et nihilo minus ille cuius corpus sic inhumanè tractatum fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Nulli ergo &c. Datum Laterañ. xij. Calend. Martij. Pontifi. nostri anno. vj.

Bonifacius octauus.

Super prædicationibus, confeßionibus & sepulturis, prouidet hoc ca. ut tollat contentiones, quæ olim erant inter curatos ex vna

parte, & Iacobitas, & Cordigeros ex altera. Hoc ca. licet fuisset sublatum per extrauagantem, inter cunctas. quæ est. j. de priui. est tamen hodie innouatum, per Cle. dudum. de sepul. *Cap. ii.*

SVper cathedram præeminentiæ pastoralis diuina disponente clementia constituti, etsi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum vndique confluunt quasi torrens, prægrauemur negociis, curis excitemur innumeris, cogitationibus plurimis distrahamur: circa id tamen feruentibus votis intendimus, vacamus instantius, ac operosæ studium solicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præcisis radicitus dissidiorum vepribus, & litigiosorum anfractibus omnino subductis) inter ecclesiarum antistites, ad curiam & regimen gregis dominici deputatos, cæterasque personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum identitas perseueret. Scimus enim & ex euidẽtia facti colligimus, quòd non, nisi in pacis tempore bene colitur pacis author: nec ignoramus, quòd dissensiones & scandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. Ab olim siquidem inter prælatos & rectores, seu sacerdotes, ac clericos parœcialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & prædicatorum & minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo satore zizaniæ procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitentiis iniungendis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias, siue loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem (pij patris more laudabili) molestè ferentes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ considerationis examen, ac intra pectoris claustra solicitè reuoluentes, quàm sit plena periculis, quàm onusta dispendiis, quamque in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta. Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimodè submouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negocium, quod potissimè insidet cordi nostro, finem salubrem & celerem per apostolicæ solertiæ studium consequatur: diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem dei, & exaltationem catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum,

ac sa-

ac salutis animarum fidelium incrementum de ipsorum fratrum consilio, authoritate apostolica statuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesiis & locis eorum, ac in plateis communibus liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, vbi sermones ad clerum ex more fieri solent, diebus illis, quibus prædicari solenniter consueuit ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, siue peculiaribus eorundem fratrum possint iidem fratres, & liceat eis liberè prædicare: nisi fortè illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis dei verbum proponi, episcopus vel prælatus superior clerum ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesiis autem parœcialibus fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere verbum dei, nisi fratres prædicti à parœcialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior, per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus authoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, magistri priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarij & generales & prouinciales ministri, & custodes minorum ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum, eorundem locorum se conferant, per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire liberè valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorũdem. Ac deinde præfati magistri priores prouinciales, & ministri ordinũ prędictorum, eligere studeant personas sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas, ad tam salubre ministerium & officium exequẽdum: quas sic ab ipsis electas repræsentent, vel faciant præsentari prælatis, vt de eorum licentia, graria, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorundem huiusmodi

personæ sic electæ confesſiones confiteri sibi volentium audiant, imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis impendant, prout superius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per prouincias deputari, confesſiones nullatenus audituræ. Numerus autem personarum assumendarum, ad huiusmodi officium exercendum, esse debet prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et si iidem prælati petitam licentiam cōfesſionum huiusmodi audiendarum concesserint, illam præfati magistri, ministri & alij cum gratiarum recipiant actione: dictæque personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur. Quòd si fortè iam dicti prælati, quemquam ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittēdum: eo amoto, vel subtracto loco ipsius similiter eisdem præsentādus prælatis posſit, & debeat alius surrogari. Si verò iidem prælati præfatis fratribus ad cōfesſiones (vt præmittitur) audiendas electis huiusmodi exhibere licentiam recusarint, nos ex nunc ipsis, vt confesſiones sibi cōfiteri volentium liberè liciteque audire valeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atque eisdem beneficium absolutionis impartiri gratiosè concedimus, de plenitudine apostolicæ potestatis. Per huiusmodi autem concesſionem, nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis, ad id taliter deputatis: potestatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis, vel parœcialibus sacerdotibus est à iure concessa, nisi forsan eis ecclesiarum prælati vberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Huiusmodi quoque statuto, & ordinationibus nostris adiicimus, vt fratres dictorum ordinum in ecclesiis vel locis suis, vbilibet constitutis liberam (vt sequitur) habeant sepulturam: videlicet, quòd omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesiis memoratis. Verùm, ne parœciales ecclesiæ, & ipsarum curati siue rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure competere, prædicare, seu proponere verbum dei, & confesſiones audire fidelium debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeatur authoritate apostolica cōstituimus & ordinamus, eadem vt dictorum ordinum fratres de obuentionibus omnibus, tam funeralibus, quàm quibuscunque & quomodocunque relictis, distinctè vel indistinctè, ad quoscunque certos vel determinatos vsus, de quibus etiam quarta siue canonica portio dari, siue exigi non consueuit, vel non debet de iure, necnon de datis vel qualitercun-

tercũque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis vel dantis, de qua decesserit quomodocunque, directè vel indirectè fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem, quartam partem (quam authoritate apostolica taxamus, & etiam limitamus) parœcialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus, seu curatis largiri integrè teneantur, facturi & curaturi, quòd nec alij, nec aliis, à quibus quarta huiusmodi minimè deberetur, ad ipsorum fratrum vtilitatem, vel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandum vel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundem dantium vel donantium sanitate, sibi dari vel donari procurent: In quibus per ipsos vitandis eorum intendimus conscientias onerare: vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude, quicquam in hac parte agi fortasse contigerit (præter id, quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiusmodi nihil valeant parœciales rectores, curati & prælati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id à quoquam possint aliqualiter coerceri. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacificè fauente domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgentias verbo, seu scripto sub quacunque forma, vel expressione, seu conceptione verborum à nobis, vel prædecessoribus nostris Romanis pontificibus cuicunque ordinum prædictorum concessa, necnon consuetudines, conuentiones, statuta, & pacta in quantum sunt præmissis, vel alicui præmissorum contraria: ea penitùs reuocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus, quin imò cassa, vel vacua, & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. Cæterùm vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscunque præeminentiæ, status vel dignitatis existant, ac sacerdotes parœciales, & curatos, siue rectores prædictos præsentium tenore rogamus, & hortamur attentè, nihilominusque eis districtè præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina, & apostolicæ sedis reuerentia prędictos ordines, & professores eorum habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propicios, ac benignos, piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio, & propositionibus verbi dei, ac in omnibus aliis supradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuosè admittere non omittant:

 vt pro-

vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa fœlicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte, apostolicę sedis benignitas, quę ordines, & professores eosdem vbere fauore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immeritò turbaretur, nec eadem æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunæ remedium adhiberet, ipsosque nihilominus cœlestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minimè præteriret. Nulli ergo omnino &c.

De decimis. Titulus. vij.

Bonifacius viij. collectori decimæ.

Cùm Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expressis ab ecclesiis, & ecclesiasticis personis exigi statuisset, multa dubia circa illam suborta sunt, quæ hic clarè & prolixè manifestantur. vide textum cum glossa in Cle. ii. eo. titu. vbi hæc extrauagans in multis declaratur. *Capitulum vnicum.*

DEclarationes, quas in negocio decimæ per nos nuper impositæ pro prosecutione guerræ ac negocij regni Siciliæ contra hostes de ecclesiis, & personis ecclesiasticis per totam Italiam, & cætera loca constitutis volumus obseruari (cuius quidem decimæ in illis partibus te superintendentem seu collectorem duximus deputandum) tales sunt: De redditibus, & prouentibus leprosariarum, domorum dei, & hospitalium pauperum, qui in vsus leprosorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non soluetur. Moniales etiam aliæque regulares personæ, quarum redditus, & prouentus ecclesiastici adeò sunt tenues, & exiles, quòd de illis sustentari non possunt, sed pro habendo vitæ suæ sustentationem necesse habeant publicè mendicare, & eleemosynas publicè petere: dictam decimam non persoluent. Seculares quoque clerici, quorum ecclesiastici redditus, & prouentus annui summam. vij. florenorum auri non excedunt, eandem decimam non præstabunt. Si verò vna persona plura habeat beneficia, quorum nullum per se acceptum dictam summam. vij. florenorum auri annuatim attingat, simul tamen collecta in minimis prouentibus summam memoratam excedant, quotquot, vel quantumcunque modica fuerint, de omnibus & singulis decima persoluetur, sed non soluetur de pitantiis monachorum. Similiter de iis,

quæ à Christi fidelibus relinquūtur ecclesiis, vt ex eis perpetui emantur redditus. Item de exeniis prælatis, & aliis personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non soluetur. Soluentiū decimam electioni seu arbitrio committitur, vtrum ipsam velint soluere per totum tempus, quod durabit decima, pro rata prouentuum, quos singulis annis dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis æstimationis prouentuum eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui variare ad aliam recurrendo. Et fiat & redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expressè in prima solutione decimæ supradictæ: alioquin iuxta æstimationem communem per totum tempus soluere tenebuntur. Declaramus autem, quòd ij, qui elegerint soluere decimam pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendant prouētus beneficiorum suorum, quæ personalem residentiam non requirunt, & soluant decimam pro solo precio, quod receperint de eisdem: dum tamen contra hoc in fraudem decimæ nihil omnino agatur. Sed ecclesiastica persona, quæ in ecclesia sua, vel beneficio (quod residentiam personalem requirit) non residet, sed facit in eodem per firmarium, vel vicarium deseruiri, deputando ipsi vicario, vel firmario certam suorum prouentuum portionem: non de vicariatus seu firmarij portione, sed de vniuersis ipsius ecclesiæ, vel beneficij prouentibus decimam exhibebit. Declaramus etiam, quòd de syluis seu nemoribus, quæ non consueuerunt vendi, nil soluetur, nisi fortè aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æstimabitur quantum valere debent annui redditus partis venditæ secundum assisiam, quæ consueuit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus situatum fuerit, & de sola æstimatione decima persoluetur, & non de eo, quod perciperetur de dictis syluis seu nemoribus, quæ vendi non consueuerunt, nisi fortè vendantur durante decima: quia tunc soluetur ex venditione pascuagij seu herbagij, aut alterius consimilis prouentus eorundem nemorum, & syluarum. Et si non vendantur huiusmodi pascuagia & similia, non soluetur decima de his: ita tamen, quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. Idemq́ue de pascuis, herbagiis, & consimilibus obuentionibus syluarum volumus obseruari. De stagnis, & piscariis decima sic soluetur, videlicet, quòd fiet relatio de numero annorum, quibus ante venditionem vltimam vendita non fuerūt ad quantitatem precij ex ipsa venditione vltima recepti: vt precio diuiso in partes secundū annorum terminum, durante decima soluatur decima ipsa de tot

partibus precij ex ipsa venditione recepti quod fuerunt anni prędicti: vt si fortè sunt qúinque anni elapsi, ex quo fuerat stagnum venditum, & tunc vendatur pro.c.florenis, fiant de precio quinque partes, & pro tribus annis, quibus durabit decima, soluetur ipsa decima de tribus partibus precij tantùm, videlicet.lx.florenorum, & multiplicabuntur, & minuentur partes precij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piscariis autem fluminum, & lacuum, & venationibus si vendantur, & syluis cæduis idem, quod de stagnis fiet. De piscibus stagnorum, vel beluis garenarum, quos pro vsu, vel esu suo consumi, vel sine fraude donari contigerit decima non soluetur. Et quia nonnulli obtinent à monasteriis, & ecclesiis prioratus, grangias, domos, redditus, pensiones, & census in soluenda de his decima credimus distinguendum: videlicet, an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficium habeantur, siue hoc sit concessum per sedem Apostolicam, siue per ipsorum monasteriorum, vel ecclesiarum personas, de illorum prouentibus soluetur decima. Cùm autem obtinentur talia ex contractu, puta ad pensionem, vel firmam annuam, in qua non est facta gratia obtinenti, sed in hoc vterque contrahentium studuit conditionem suam facere meliorem: perceptores pensionis, vel firmæ de ipsa pensione, vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante, vel post concessionem huius decimæ ad vitam propriam emit prouentus prioratuum, vel aliorum prædictorum pro aliqua pecunia, ita quòd in hoc ei scienter gratia non est facta considerabitur quantum ęstimatione communi valeant annui prouentus, prioratus, grangiæ, domus, terrarum, seu reddituum huiusmodi: & secundum hoc ab illis, quorum est horum proprietas, qui inde precium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta sit obtinentibus, quia scienter pro minori precio, quàm valeant, sunt talia vendita, vel locata, ipsi obtinentes, & non monasterium, vel ecclesia de illo, in quo gratia facta est ipsis, & de reliquo illi, quorum est proprietas, decimam exhibebunt. Si autem personis aliquibus pro iusta mercede seu remuneratione laboris, vel obsequij præstiti, vel præstandi talia sunt concessa: ij, quorum est illorum proprietas in decimatione prouentuum suorum, etiam horum prouentus meritò numerabunt: & de illis (sicut de aliis, quos pro certis suis vtilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quòd si hæc per illos, qui ea obtinebāt, in alios sunt translata (quia res transit cum onere suo) etiam circa illos, quæ prædiximus seruabuntur. Nec deducentur expen-

sæ

sæ, quæ pro monachis (qui in talibus prioratibus, grangiis seu domibus, in beneficiũ seu ex mera gratia cõcessis, ex pacto teneri debent) fieri dignoscuntur. Expensæ autem illorum monachorum vel personarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangiis seu domibus ad iustam firmam seu pensionem concessis, siue determinatè, siue non: æstimabuntur æstimatione communi, & talem æstimationem monasterium, vel ecclesia, cuius illorum est proprietas cum suis prouentibus decimabit. Prælati de procurationibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non persoluent: sed qui eis prestant huiusmodi victualia in decimatione suorum prouentuum, & redditiuum numerabunt, & soluent decimam de eisdem. De illis autem procurationibus, quas prelati in pecunia numerata ritè percipiunt ab antiquo, & quas perciperent, etiam si non visitarent, decimam præstare tenentur. Prælatus autem, qui procurationem (quam sine visitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quod sibi debetur, & de quo soluisset decimam, si recepisset illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si verò procurationẽ, quam tantùm in victualibus licet percipi, fortasse remittit, persona ecclesiastica, cui remissio facta est, huiusmodi victualia cum aliis prouentibus suis cùm soluet, decimam æstimabit: cùm etiam si non esset remissa, hoc facere teneretur. In soluendo decimam supradictam solæ expensæ necessariæ, quæ fiunt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo, & colligendo fructus, sine quibus non possunt inde fructus percipi, deducentur. Expensæ autem, quæ fiunt in castrorum custodibus, cùm fiunt extra rem, vel etiam in ædificiis construendis, vel conseruandis, nullatenus deducentur: sic vt nec illæ, quæ in villis tuendis fierent in guerris seu etiam caualcatis. De iis quoque, quæ consistunt in iurisdictione, mero imperio, regalibus, atque similibus, soluetur decima deductis salariis moderatis, quę ante concessionem decimę consueuerunt solui iudicibus, & officialibus similibúsque personis, sine quibus iurisdictio, & cætera similia nequeunt expediri: ita tamen, quòd in fraudem decimę nihil contra hoc penitùs attentetur. Sed expensæ officialium, iudicum & consimilium personarum factę in vestibus siue victualibus minimè deducentur, sicut nec aliæ expensæ similes factæ circa familiam prælatorum. Ratione autem æris alieni, quo persona soluens decimam obligata consistit, nihil decima minuetur, etiam si certæ res ecclesiasticæ propter hoc à quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis, & de molendinis decima præstabitur. Soluetur autem de oblatio-

oblationibus, siue fiant pro benedictione nubentium, siue pro exequis mortuorum, necnon de prouentibus singulorum prelatorum, & de emendis, quæ ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoque sibi & aliis personis ecclesiasticis non personarum, sed ecclesiarum, vel officiorum ratione relictis, decima persoluetur. Pro decima supradicta non exhibebitur pecunia, nisi illa communiter curreret de mandato domini terræ, & quę est moneta in locis, in quibus consistent fructus & redditus vnde decima persoluetur, nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem. Sed si ex probabilibus seu verisimilibus pręsumptionibus apparuerit quisquam pensatis eius prouentibus minus debito notabiliter de decima persoluisse: ita, quòd super hoc meritò suspectus debeat reputari, ex officio nostro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui super hoc scire valeant veritatem, videlicet de consilio diœcesani episcopi, vel alicuius deputãdi ab ipso, si sit eius subditus & nõ aliter, si episcopus ipse vel deputat⁹ ab eo commodè posit haberi: & tunc demum & non prius ille, cuius prouentus fuerint taliter ęstimati, pro eo quòd minus soluerit, etiam nominatim excommunicabitur: si eius contumacia exegerit, & visum fuerit expedirę. Episcopi autem & abbates cętereque personę ecclesiasticę honorabiles nõ suspectę, proprię conscientię relinquantur: ita, quòd sufficiat, quo ad tales excõmunicationis sententia, quę in nullo modo soluentes, vel scienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipsius decimę solutionem generaliter proferetur. Super his autem fiet compulsio per censuram ecclesiasticam, prout nobis & illi, cui hoc cõmittendum duxerimus, visum fuerit expedire. Proferatur autem (si expediens visum fuerit) excõmunicatio generaliter vel specialiter in eos, qui contra solutionem decimę vel suorum ęstimationem prouentuum, cùm fuerit facienda, fraudem vel malitiam scienter duxerint adhibendam.

Fiet autem solutio decimę non ex ipsis rebus, quę percipiũtur de prouentibus, sed in pecunia numerata.

Soluetur autẽ decima illis quos ad hęc contigerit deputari.

Rector parœcialis, qui vrgẽte necessitate ecclesiæ, puta quia ipse residendo personaliter in eadem per se non sufficeret ipsi curæ, propter multitudinem parœcianorum vel diuisionem parœcię suę, sed necesse habet vnum vel duos vel plures capellanos conducere, & eis propter victum salarium constituere, salarium huiusmodi poterit in decimę solutione deducere: sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet.

Quòd si in diuersis ciuitatib⁹ & diœcesibus diuersa benefi-

cia obtineantur, de vnoquoque beneficio in ciuitate vel diœcesi, in qua illud fuerit, decima persoluetur.

De eleemosynis verò seu oblationibus datis ad opus fabricæ, maximæ de his oblationibus, quæ in ciuitatibus & aliquibus castris & locis dictarum prouinciarum in certis festiuitatibus in candelis & aliis consueuerunt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis: decima non soluetur.

Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per laicos, qui consortiales dicuntur: interdum per clericos, quæ ad opus consortij reducuntur, & quę offeruntur, vt luminaria in ecclesia cruces & calices fiant & reparētur, & etiam ex illis pauperibus subueniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum.

Pręlati autem & clerici exules cuiuscunque conditionis aut dignitatis existant, de suis prouentibus ecclesiasticis decimam persoluent.

Illæ quoque expensę, quæ fiunt pro fossatis & aliàs pro terris ędificandis, vt vberiores fructus producant, & illæ, quę fiũt in conseruandis & reparandis ędificiis molendinorum, domorum, seu apothecarum & similium, & ex quibus fructus & pensiones recipiuntur, & nisi repararentur fructus ex eis percipi non valerent: de decima huiusmodi minimè deducentur. Nec etiam illę, quæ fiunt pro custodia castrorum, quamuis fiant maiores solito.

Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiunt ecclesiasticę personę ratione ecclesiarum suarũ, pro sepulturis & dandis pœnitentiis, decima persoluetur.

Et quia non occurrit nobis, quin quotidianæ distributiones prouentus ecclesiastici sint, de distributionibus, quę dantur in horis canonicis pręsentibus debere solui decimam declaramus.

Illi quoq;, qui deputati fuerint ad collectionem decimę, cũ eis, qui debent soluere decimam, de aliqua certa summa soluenda pro decima, nequeunt conuenire.

De fructibus arborum & ortorum soluetur decima.

De his autem, quę consumuntur vsu vel esu animalium, si sint ecclesiarum, soluetur decima, deductis expensis necessariis, quę fiunt pro custodia: si verò sunt personarum, decima non soluetur.

Tu ergo in his solũ deum & iustitiam pro pręmissis prę oculis habens, ex prædictis declarationibus in decidendis huiusmodi dubitationibus, quæ pro parte leuiter decidi poterunt, confirmationem accipias: super maioribus verò decisionem apostolici oraculi expectes.

Volumus

Volumus quoque & præsentium tibi authoritate mandamus, vt in vnanquamque personam ecclesiasticam deputatarum tibi partium cuiuscunque ordinis, conditionis, vel dignitatis existat, quæ decimam ipsam nullo modo, vel non integrè sciẽter, aut nõ secundum verum valorem fructuum suorum perceptorum, siue non in terminis constitutis exhibuerit, seu in illorum exhibitione malitiam commiserit siue fraudem: excommunicationis sententiam authoritate nostra promulges: Et etiam in singulos, qui scienter impedimentum præstiterint directè vel indirectè, publicè vel occultè, quominus decimę prædictę soluantur. Et omnes & singulos, qui huiusmodi sententias latas incurrerint: per te & alios, singulis diebus dominicis & festiuis, campanis & candelis accensis, vsque ad satisfactionem condignam excommunicatos publicè nuncies, & facias ab omnibus publicè euitari. Aggrauaturus aliàs manus tuas contra ipsos, prout proteruiam & contumaciam exigere videris eorundem: quòd si satisfacere decreuerint: post plenam & integram satisfactionem ab huiusmodi excommunicationibus, iuxta ecclesiæ formam absoluas eosdem, & dispenses cum eis super irregularitate, si taliter ligati non abstinuerint à diuinis: Prouiso hactenus, quod contra decimam huiusmodi nõ soluentes nullatenus sine speciali mandato apostolicæ sedis inuocetur brachium seculare. Quódque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliáque bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel ad priuilegia ecclesiarum & monasteriorum, aliorúmque locorum ecclesiasticorũ, ipsius occasione decimæ manus nullatenus extendatur. Data Anagnine. Calen. Octobris. Pontificatus nostri anno septimo.

De regularibus & transeuntibus ad religionem. Titulus.viij.

Martinus quartus.

Religiosi mẽdicantes sub excommunicationis pœna prohibentur conuolare ad religionem non mendicantium, quocunque quæsito colore: quam ipso facto incurrunt, tam recepti, quàm recipientes, quacunque licentia non obstante. Quid iuris sit de iam receptis, subdit. *Capitulum.i.*

Iam ambitiosæ cupiditatis religiosis, potissimè mendicantibus, præcludere cupiẽtes: ad alios ordines præsertim monasticos (fucatis tamen coloribus afferentibus ob frugem melioris vitæ aut arctioris obseruantiæ) tam sancti Benedicti, quã

Cisterciensis,

Ciſtercienſis, Camaldulenſis, Vallis vmbroſæ, canonicorum regularium ſancti Auguſtini, vel aliorum monaſticorum ordinum conuolare nitentibus, licètiam à ſede apoſtolica ſeu legatis aut nunciis eiuſdem ſedis ad transferendum ſe de mendicantium ordinibus ad alios ordines, præſertim ea ratione (vt veriſimile eſt, prout facti euēidtia docet) vt liberiùs degant, dignitatéſq; & beneficia monaſtica conſequi valeant, & ex certis aliis cauſis honeſtati non conſonis obtinentibus. Ac volentes etiam conſeruationi ordinum mendicantium prouidere: authoritate apoſtolica ex certa ſcientia tenore præſentium declaramus & etiā decernimus, ſtatuentes quòd decætero nullus religioſus ordinum mendicantium quorumcunque, cuiuſcunque gradus, ſtatus, conditionis, vel religionis exiſtat, quantumcunque & qualitercunque poſsit & debeat virtute cuiuſcunque licentiæ etiā indulti apoſtolici ſeu pœnitentiarij noſtri curam gerentis, vel alia quauis authoritate hactenus, etiam per literas apoſtolicas facultatum quarumuis tam legatorum vel nunciorū ſedis apoſtolicæ, quàm alia authoritate, maximè de transferendis fratribus, aut aliquibus præſertim ordinum mendicantium profeſſoribus in genere vel in ſpecie ab ordinibus huiuſmodi mendicātium, ſub quacunque verborum forma, appareant, admitti aut recipi: per aliquos etiam ſuperiores ordinis, ſeu monaſterij, aut loci monaſtici, ſeu aliàs in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monaſticis ſupradictis vel aliis expreſsis (ordine Carthuſienſium duntaxat excepto) ſub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quàm recepti ipſo facto incurrant. Et quam ex nunc prout ex tunc contra quemlibet tranſgreſſorem quomodolibet in præmiſsis: ſcientia & authoritate antefatis proferimus in his ſcriptis. Et à nemine, niſi duntaxat à Romano pontifice (præterquam in mortis articulo) excommunicati huiuſmodi poſsint abſolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus ſecus facta non teneant, & nullius exiſtant efficaciæ vel momenti: Decernentes etiam & volentes, quòd ſi quis hactenus virtute cuiuſuis licentiæ ſeu mandati huiuſmodi fuiſſet receptus ad aliquem monaſticum ordinem, & habitum conſuetum geſtari per monachos talis ordinis ſuſcepiſſet, ſiue profeſsionem emiſerit ſiue non, ſub dicta pœna teneatur in monaſterio, in quo receptus fuerit (etiam ſi beneficia eccleſiaſtica ſeu rectorias eccleſiarum quarumuis obtineat) ſtare in eius totali ordinatione, & in huiuſmodi ordine monaſtico altiſsimo deſeruire. Si quis autem prætextu huiuſmodi licentiæ vel ſine habitu vel cum habitu vagando incederet, monitione præuiā teneatur & debeat intra terminū quindecim dierum à die monitionis

monitionis huiuſmodi computãdorum ad eius religionem vel ordinem, vnde cum licentia vel ſine licentia receſſerat, remeare. Quod ſi efficere neglexerit, poſt ipſum terminum tanquã notorius apoſtata excõmunicatus in omnibus & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus retractari: etiã per inuocationem auxilij brachij ſecularis, quoties fuerit opportunum. In futuris autem nullus ex profeſſoribus alicuius ex ordinibus mendicantium huiuſmodi in aliquem monaſticum ordinem (Carthuſiẽſium duntaxat excepto) poſsit aut debeat per quemcunque recipi vel admitti virtute alicuius licẽtiæ vel indulti abſque ſedis huiuſmodi licentia ſpeciali ſub dictis pœnis, & nihilominus ſecus facta non teneant ipſo iure. Huiuſmodi licentiis & indultis necnon conſtitutionibus apoſtolicis, & mendicantium ordinum prædictorum, etiam ſi de illis ſpecialis & expreſſa, ac de verbo ad verbum in noſtris literis mentio habita foret, & aliis contrariis non obſtantibus quibuſcũque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, decreti, ſtatuti, prohibitionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attẽtare præſumpſerit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Sebennis.iiij.Calend.Auguſti.Pontificatus noſtri anno.j.

Ioannes.xxij.

Religioſi ſine ſui ſuperioris licẽtia vltra mare euntes, ſunt ipſo facto excommunicati, nec ibi ſunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi. *Capitulum.ii.*

AD noſtrũ nuper relatio fide digna perduxit auditũ, quòd nonnulli religionis geſtantes habitum, ſed à veritate religionis omnino vacui & modeſtia penitus alieni: ad partes quãdoque trãſmarinas ſe transferant, in quibus pauci fideles reſpectu infidelium commorãtur. Et vt illi decipere facilius ſimplicium animos ac ipſos & alios in errores præcipitare ſeu retinere valeant, ſub ouili veſte, ac humilitatis habitu lupinum animũ occultantes, per doctrinas ſuas reprobas, & erroneas fidelium mentes, quantum in eis eſt, corrumpere ſatagunt: In ipſis partibus periculum nimium ſpargere non omittunt, necnon & os ſuum ponentes in cœlum lingua eorum falſidica tranſeunte ſuper terram, ſanctæ Romanę eccleſiæ detrahere cõſtitutionibus, & alia multa à fide deuia in ſuis ſermonibus, & ſecretis collocutionibus euomere inſanis auſibus non verẽtur: ex quibus deus offenditur, periculoſa ſuſcitantur ſcandala, paratur ſimplicibus laqueus, ipſiſque talium præſumptores de hæreſi vehementer

arguunt

arguũt se suspectos. Nos itaque tantis obuiare periculis paternæ diligentiæ studiis cupientes : vniuersis & singulis religiosis cuiuscunque conditionis, religionis, ordinis, vel status existant, de fratrum nostrorum consilio districtiùs authoritate præsentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius literas patentes cõcessa, decætero ad partes se transferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus iniungentes, ne quibusuis sui ordinis fratribus (nisi duntaxat viris literatis, prouidis, & expertis) huiusmodi licentiam impartiri præsumant. Nos enim quoscunque præsumentes contrarium quouis modo excommunicationis subiacere sentẽtiæ volumus ipso facto. A qua nullus ab alio, quàm à Romano pontifice possit (nisi duntaxat in mortis articulo) absolutionis beneficiũ obtinere. Cæterùm vniuersis ecclesiæ prælatis in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo, præsentium tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se transferentes prædictas, nisi per patentes superioris sui ordinis literas de licentia speciali se illuc transferendi sibi concessa prælatis eisdem fecerint plenam fidem, in ciuitatibus suis & diœcesibus ac locis, & terris aliis ad prædicationis officium, vel diuinorum celebrationem admittant: sed ipsos potiùs velut apostatas capiant, seu capi faciant, eos carcerali custodiæ (donec de dicta licẽtia speciali modo prædicto sibi constiterit) detinendo. Et nihilominus si quos religiosos approbare, quæ sedes apostolica reprobauit, vel quæ alias sunt fidei obuia in suis prædicationibus, seu secretis, collocutionibus dogmatizare persenserint: vt tales (quibuscunque cessantibus priuilegiis) possint licitè capere, & carcerali custodiæ, sicut suos possent subditos mancipare licẽtiam impartimur. Et insuper tenore præsentium mandamus eisdem, vt de præmissis summariè, simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura, per se, vel alium, seu alios se solerter & fideliter studeant informare, quósque de prædictis, seu eorum aliquo repererint reos esse, iuxta statuta canonum in aliorum exemplum castigare pœnis debitis non postponant. Non obstantibus exemptionibus, & aliis quibuscunque priuilegiis, & literis apostolicis eisdẽ religiosis, vel eorum ordinibus ab eadem sede concessis, vel in posterum concedendis: etiam si de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundem eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. Datum Auinione. vj. Idus Maij. Pontificatus nostri anno nono.

De

De religiosis domibus. Titulus.ix.

Ioannes.xxij.

Licet beguinarum status sit propter multas rationes per Clemẽtem quintum reprobatus,permittitur tamen mulieribus fide dignis, quæ nec sunt culpabiles nec suspectæ, sub habitu beguinarum viuere: nec sunt tales per ordinarios molestandæ. vide cap.i. eodem titulo.in cle. *Capitulum vnicum.*

Atio recta non patitur,vt innocẽtes ad paria cum nocentibus iudicentur.Sanè fœ.re.Clemens papa quintus prædecessor noster, cùm de mulieribus, quæ beguinæ vulgariter nuncupantur,nonnulla ei fuissent præcipuè de Alemaniæ partibus insinuata sinistra,& presertim quòd earum quædam de summa trinitate & diuina essentia disputarent,& prædicarẽt, ac circa articulos fidei, & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorũ simplicium animas in diuersos errores inducerent:ex his & aliis frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione suspectas, in illas, quæ statum huiusmodi nouiter assumptũ sectarentur vlterius: aut,quæ illum de nouo assumerent,excommunicationis sentẽtiam promulgauit. Verùm, quia in multis mundi partibus plurimæ sunt mulieres, quæ similiter vulgò beguinæ vocatæ segregatæ quãdoque in parentum,aut suis,interdum verò in aliis,aut conductis sibi communibus domibus insimul habitantes, vitas deducunt honestas,ecclesias de nocte frequentant, diœcesanis locorum,& parœcialium ecclesiarum rectoribus reuerenter obediunt,curiositatem disputandi,aut authoritatem,seu temeritatem potiùs prædicandi nullo modo sibi vsurpant, nec se, vel alias,seu alios quoslibet præmissis opinionibus,erroribúsque inuoluunt: nec vlla super his est,aut fuit hactenus nota, seu suspitio contra eas,quæ ipsas dissimiles à luce sua constringeret, vt nullis earum, quæ perpetuam fortè domino continentiam deuouerunt,occasio præbeatur ad lapsum: & ne periculis,damnis & scandalis plurimis, quæ proinde verisimiliter sequerentur, pro prouisione ecclesiæ moderna occupentur: beguinas huiusmodi inculpabiles (vt præmittitur)nec suspectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis prædecessor noster præfatus nullatenus sensisse dignoscitur) de fratrũ nostrorum consilio declaramus,& volumus nõ includi. Locorum ordinariis nihilominus iniungẽtes, vt eas sub prætextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis, aut iuribus à quibuscunque contra eas attẽtatum est ha-

ctenus,vel attentari contigerit in futurum: per illos prædictos ordinarios authoritate nostra in statum reduci debitum volumus: Inuocato(si opus fuerit)auxilio brachij secularis. Cæterùm statum beguinarum huiusmodi, quas esse permittimus (nisi de his per sedem apostolicam aliter ordinatum extiterit) nullatenus ex præmissis intendimus approbare. Locorum autem ordinarios,& alios,ad quos prædicta spectabunt,curam peruigilem & solicitudinem debitam præcipimus adhibere, ne præmissarum sequentes inuia,& ipsarũ actus temerarios imitando,præmissis erroribus, & disputationum, & prædicationum temeritatibus se inuoluant: eas, quæ contra prædicta præsumpserint per censuram ecclesiasticam (appellatione postposita) compescendo. Porrò mulieres, quodcunque nomen habentes, quæ de illis, ex quibus prohibitio processit, culpabiles se reddiderint,aut meritò notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quoquo modo mutauerint, verè sub prædicta decernimus remanere censura:& taliter contra eas,per illos,ad quos pertinuerit,procedi volumus & mandamus, quòd ab errore de more reuocatæ,non vltra inficiant sanas oues.

De censibus,exactionibus,& procurationibus. Titulus.x.

Benedictus duodecimus episcopus, seruus seruorum dei ad perpetuam rei memoriam.

Taxat procurationes,pabula charitatis,& subsidium charitatiuum. Saluat priuilegia,conuentiones,consuetudines, & præscriptiones,& indemnitatem pauperum: inhibet contrauenire, punit transgressores, & eorum familiares,&c. Et locari debet sub rubrica,de censibus,& procurationib.

Vas electionis Paulus apostolus egregius prædicator,se & eos, qui secum erant, propriis manibus exhibebat, vt pseudo & subdolis operariis sub prædicationis specie lucra sectantibus locũ præcluderet, & his, quos ipse pascebat pabulo verbi dei,non existeret onerosus. Sanè licet circa modestiam in exigendis à procurationibus obseruandam prædecessoribus nostris Romanis pontificibus salubria emanauerint instituta: quia tamen (sicut experientia docet) nonnulli prælatorum necnon diœcesis nunciorum, vel legatorum apostolicæ sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expresse, sic se reddiderunt, & reddunt in dictarum procurationum exactionibus onerosos, vt oppressi subditi huiusmodi onera nequeant supportare: &

victum longi temporis breuis hora consumat. Nos attendentes, quòd parentes debent thesaurizare filiis, non delitiis fastidiosis eorum substantiam absorbere: ac cupientes pro diuersitate conditionum visitantium prælatorum & prouinciarum, ac ecclesiasticarum etiam facultatum certum modum sufficienter visitantibus, & supportabilem visitatis in præmissis fore decætero obseruandum: de fratrum nostrorum consilio præsentis constitutionis edicto statuimus, quòd cùm in Franciæ, Nauarræ, Maioricarum regnis, ac terris, prouinciis, & partibus adiacentibus, & in vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ, Sabaudiæ prouinciæ, & Forcalquerij comitatibus archiepiscopi, & episcopi, ac alij prælati, & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt: Iidem archiepiscopi à suis, vel suffraganeorum suorū cathedralibus ecclesiis pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentorum: à monasteriis verò & aliis ecclesiis, vel prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium, vel conuentum. xij. vel plurium personarum vltra ducentorum ac quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum personarum collegium, seu conuentum, & quibusuis aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra ducentorum. Episcopi verò ab ecclesiis cathedralibus, vltra ducentorum. A monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium vel conuentum. xij. vel plurium personarum, vltra ducentorum quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum personarum collegium, seu conuentum, & quibusuis aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra ducentorum. Episcopi verò ab ecclesiis cathedralibus, vltra ducentorum. A monasteriis verò & ecclesiis aliis ac prioratibus secularibus, vel regularibus collegium habentibus. xij. vel plurium personarum, vltra centum & quadraginta. Ab habentibus verò personarum collegium paucorum, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra centum & quadraginta. Abbates quoque à monasteriis vel prioratibus habentibus collegium. xij. vel plurium personarum, vltra centum. Ab aliis quoque habentibus minus collegium, ac ecclesiis prioratibus & locis quibuscūque, vltra. lxxx. Archidiaconi quoque, vltra. xxxv. Archipresbyteri quoque, vltra. viij. Turonen. argenti valorem recipere non præsumant. Si verò præfati archiepiscopi, prælati, & personæ ecclesiasticæ ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeāt in pecunia numerata. Iidem archiepiscopi à suis & aliis cathedralibus ecclesiis, vltra centum

cẽtum.xx.à monasteriis verò & ecclesiis aliis,ac prioratibus secularibus & regularibus,habentibus collegium.xij.vel plurium personarum, vltra centum. Ab habentibus verò minus collegiũ,& quibuslibet aliis ecclesiis,prioratibus & locis,vltra.lxxx. Episcopi etiam ab eisdẽ ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis, vltra.lxxx. abbates, vltra.lx.archidiaconi, vltra.xxx. Turonen. argenti valorem, non recipiant quoquo modo. In Alemaniæ quoque,Angliæ,Hungariæ,Boemiæ,Poloniæ, Noruegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Suetiæ regnis, terris, ac prouinciis,& partibus eisdem adiacẽtibus archiepiscopi & episcopi,alij quoque prælati,& personæ ecclesiasticæ,cùm(vt præmittitur) personaliter visitabunt. Iidem archiepiscopi & episcopi, etiam si primates existant, à suis, vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, & personis earum pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia, vltra trecentũ & viginti. A monasteriis verò & aliis ecclesiis, prioratib⁹ secularibus,vel regularibus habentibus collegium.xij. vel plurium personarum, vltra.cc.&.lx. ab aliis verò monasteriis, ecclesiis, seu prioratibus minus collegium habentibus : aliis quoque ecclesiis, prioratibus & locis,vltra ducentorũ & viginti.Episcopi etiam à cathedralibus ecclesiis,vltra ducentorum & viginti.A monasteriis verò & aliis ecclesiis, & prioratib⁹ secularibus,vel regularibus habentibus collegium.xij.vel plurium personarum, vltra centum &.lxxx.Ab habentibus verò collegium minus, & quibuslibet aliis ecclesiis,& prioratibus atque locis, vltra centum & quinquaginta.Abbates insuper à monasteriis, prioratibus, seu ecclesiis habentibus collegium.xij. vel plurium personarum,vltra centum. Ab habentibus verò minus collegium ac ecclesiis,prioratibus,& aliis locis quibuslibet,vltra.lxxx. Archidiaconi verò,vltra quinquaginta. Archipresbyteri etiam,vltra decem Turonen. argenti valorem recipere non præsumant. Si verò iidem archiepiscopi,episcopi,& prælati,ac personæ ecclesiasticæ ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata : dicti archiepiscopi, etiam si primates existant, ab huiusmodi ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis,vltra centum. Episcopi, vltra octoginta. Abbates ,vltra.lx.archidiaconi vltra.xxx.Turonen.argẽti valorẽ pro procuratione qualibet vnius diei recipere non præsumãt. In Castellæ quoq; legionis, Aragoniæ,& Portugaliæ regnis & dominiis,terris & prouinciis regũ Castellæ,Aragoniæ,& Portugaliæ,& partibus adiacentibus etiã vicinis eisdem,excepto Sardiniæ & Corsicæ regno.Archiepiscopi, episcopi,& prę lati,ac personæ ecclesiasticæ,cũ(vt pręmittitur)

 personaliter

personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi à suis, & suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra centum & quadraginta: à monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium. xij. vel plurium personarum, vltra centum & viginti. Ab habentibus verò minus collegium, aliísque ecclesiis, prioratibus atque locis, vltra centum. Episcopi etiam à cathedralibus ecclesiis vltra centum: à monasteriis verò & prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium. xij. vel plurium personarum, vltra. lxxx. Ab habentibus verò minus collegium, aliísque ecclesiis, prioratibus & locis, vltra. lx. Abbates etiam à monasteriis, vel prioratibus habentibus collegium. xij. vel plurium personarum, vltra quinquaginta. Ab habentibus minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra. xl. Archidiaconi verò, vltra vigintiquinque. Archipresbyteri verò, vltra quinque Turonen. argenti valorem recipere non attentent. Si verò proximè nominati archiepiscopi, episcopi, & prælati, & aliæ personæ ecclesiasticæ, ex priuilegio apostolico, per alios visitare & procurationes recipere possint, in pecunia numerata. Iidem archiepiscopi, ab eisdem suis & suffraganeorum suorum ecclesiis, vltra. lxxx. A monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium. xij. vel plurium personarum, vltra. lx. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus siue locis, vltra quinquaginta. Episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus siue locis, vltra. xl. Abbates verò, ab eorum monasteriis, prioratibus, ecclesiis siue locis, vltra. xxx. Archidiaconi verò, vltra xx. Turonen. argenti valorem recipere non attentent. In Apuliæ verò, Calabriæ, terræ laboris, Siciliæ, Lombardiæ, Tusciæ, Sardiniæ, Corsicæ, & cæteris aliis Italiæ partibus: necnon Sclauoniæ, Achaiæ, Cypri, & cæteris regnis, insulísque, & aliis prouinciis & partibus omnibus vltramarinis, & etiam transmarinis, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi ac prælati alij & personæ ecclesiasticæ consistentes, cùm (vt præmittitur) personaliter visitabunt, Iidem patriarchæ & archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia, vltra. lx. A monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium. xij. vel plurium personarum, vltra quinquaginta. Ab habētibus verò, minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis

locis, vltra quadraginta. Episcopi etiam à cathedralibus ecclesiis, vltra quinquaginta: à monasteriis verò, aliísque ecclesiis & prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium xij. vel plurium personarum, vltra quadraginta. Ab habentibus verò, minus collegium & ecclesiis aliis, seu prioratib⁹ vel locis quibuslibet, vltra triginta. Abbates verò à suis monasteriis, vel prioratibus simile collegium, vel maius habentibus, vltra viginti. Ab habentibus verò, minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atq; locis, vltra. xvj. archidiaconi, vltra decem Turonen. argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si verò prælati, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & personæ ecclesiasticæ proximè nominati, ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ, seu archiepiscopi, ab eisdem suis, vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, vltra. xl. à monasteriis quoque & ecclesiis aliis, ac prioratibus, secularibus vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium personarum, vltra triginta. ab habentibus verò minus collegium & ecclesiis aliis prioratibus, siue locis & subditis quibuscunque, vltra vigintiocto. Episcopi quoque à suis cathedralibus, & quibuslibet aliis ecclesiis, monasteriis, prioratibus atque locis, vltra viginti. Abbates etiam vltra decem, necnon archidiaconi, vltra quinque Turonen. argenti valorem recipere non præsumant. Ita, quòd expensæ seu sumptus vniuersi, seu taxatio pecuniaria huiusmodi procurationis totius diei, videlicet in pecunia, vel victualibus & necessariis aliis, prædictam summam vel valorem aliquatenus non excedat: nec vltra dictas summas vel taxationes, seu valores earum prætextu cuiusuis consuetudinis, vel alias, vel ab ipsis prælatis, vel familiaribus earundem quicquam exigere, vel recipere liceat, etiam à volentibus, quando ex conuentione vel consuetudine minus soluere consueuerint, quòd propter prædicta non plus soluant. Illud quoque, quod de archidiaconis superiùs diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, præpositis, aliísque personis ecclesiasticis superiùs non expressis, quibus visitationis officium & procurationis receptio ex priuilegio sedis apostolicæ, vel de iure seu consuetudine competere dignoscuntur: Decanis ruralibus dūtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur, circa quos in receptione huiusmodi procurationis, id, quod supra statutum est, de aliis archipresbyteris, volumus obseruari. Nostræ tamen intentionis existit, quòd si ex conuentione vel consuetudine, tam ecclesiæ cathedrales,

quàm collegiatæ & aliæ quælibet seculares, ac etiam monasteria, prioratus conuentuales, & loca alia quæuis ecclesiastica, earúmque capitula, collegia seu conuentus, rectores etiam & personæ prælatis quibusuis suis visitantibus (vt præfertur) minus debeant, vel consueuerint, quàm per nos superiùs est statutum, ad soluendum vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi nullatenus adstringantur, sed super his circa eos consuetudo & conuentio huiusmodi obseruentur. Huiusmodi etiam moderationes, & taxationes ad prælatos quoslibet, qui prætextu cuiusuis consuetudinis in monasteriis, siue locis aliis ecclesiasticis gratis recipiantur ad pabulum charitatis, extendimus & etiam prorogamus: prouiso nihilominus, quòd in locis quibuslibet, secundum quod maior vel minor rerum copia fuerit in eisdem, necnon iuxta maiorem vel minorem personarum & euectionum numerum huiusmodi visitantium expensarum maiorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen, quòd maiores expensæ non excedant summam superiùs limitatam. Insuper prædictis omnibus archiepiscopis, primatibus, episcopis, & aliis superiùs nominatis visitantibus, ne vltra conuentionem vel consuetudinem huiusmodi circa personas, & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas, quicquam præsumant recipere, districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiam constitutionem præsentem pœnæ adiectione iuuari: statuimus, quòd si dicti visitãtes per se, vel (si ex priuilegio eis cõpetat) per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipsi vel familiares eorum vltra taxationes prædictas, aliquid scienter exegerint, vel receperint etiam à volente: duplum eius, quod ipsi iidem prælati, vel eis scientibus, aut ratum habentibus eorum familia taliter exegerint vel receperint, intra duos menses post receptionem, seu scientiam huiusmodi ecclesiis, monasteriis, & aliis locis à quibus illa receperint, restituere teneantur. Si verò dictis prælatis per alios visitantibus, ij, qui pro eis visitationis officium exercebunt, per se vel alios vltra moderationes seu taxationes prædictas, quicquam exegerint, seu receperint etiam à volentibus: duplum eius, quod vltra receperint, ecclesiis & monasteriis vel locis aliis, à quibus id receptũ fuerit, intra præfatum terminum restituere teneãtur. Alioquin ex tunc dicti prælati, qui vltra moderationes & taxationes prædictas, seu conuentionem vel consuetudinem huiusmodi receperint in pecunia numerata, duplum ipsum eisdem ecclesiis, monasteriis, siue locis vltra dictum tẽpus restituere differẽtes,

ingressum

ingressum ecclesiæ, sibi nouerint interdictum. Ij verò pro dictis prelatis visitationem huiusmodi (vt præmittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint se suspensos: quousque grauatis ecclesiis, monasteriis, siue locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adiicientes constitutioni presenti, quòd si quis de familia prælati personaliter visitantis, aliquid vltra moderationes & taxationes prefatas per se, vel alios prælato ignorante, nec ratum habente receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis visitatis, duplum eius, qui vltra receperit, de suo proprio intra duos menses, post receptionem huiusmodi ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, à quibus illa receperit, reddere teneatur: Alioquin ex tunc recipiens, si clericus fuerit, tam diu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si verò laicus, tam diu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & à communione eucharistiæ ipso facto noverit se suspensum, donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis, monasteriis, siue locis satisfecerit cum effectu: Nulla eisdem vltra moderationes, & taxationes prædictas recipientibus in his donantium remissionem liberalitate, vel gratia valitura. Ceterùm moderationes, & taxationes huiusmodi in illis locis volumus obseruari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiæ, monasterij vel loci alterius facultates. In aliis autem tantam precipimus modestiam adhiberi, quòd per hæc, que ad exonerationem locorum ecclesiarum statuendam prouidimus non doleant se grauari: nec per hoc dicti prelati exigendi, amplius quàm ipsi subditi pati possint indultam sibi existiment potestatem. Premissis quoque adiiciendo statuimus, quòd si dicti prelati, vel aliquis eorundem ex apostolica indulgentia, vel consuetudine seu de iure petant, sibi ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, eorumque capitulis, collegiis, vel conuētibus, rectoribus, seu personis moderatiuum, seu charitatiuum subsidium exhiberi: non possint à singulis ecclesiis, monasteriis, siue locis pro subsidio huiusmodi vltra petere, vel recipere (etiam à volentibus) nisi quantum ascenderent singule procurationes in pactū, per nos superius moderatū, quas iidem prelati possent recipere, quādo ex priuilegio, per alium visitarent. Porrò Turoneñ. predictos, tales fore intelligimus, quòd xij. ipsorum valeant vnum florenum auri boni, puri, & legalis ponderis, ac cunij florentini. Per constitutionem autem huiusmodi nolumus, quòd predicti prelati, vel alij, quibus visitationis officium, & procurationum receptio ex priuilegio sedis apostolice, vel alias de consuetudine, vel de iure competere

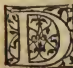
 digno-

dignoſcuntur, ius viſitandi, ſeu procurationes recipiendi, ſibi valeant vendicare. Nec per conſtitutionem eandem aliis conſtitutionibus ſuper præmiſsis, per prædeceſſores noſtros dudum æditis, quo ad alia contenta in eis, aliquatenus derogetur. Inſuper abbates Ciſtercieñ. ordinis, ſua monaſteria viſitantes, ſub præfata conſtitutione noſtra nolumus comprehendi, cùm ſuper his per aliam conſtitutionem noſtram duxerimus ſpecialiter prouidendum. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam noſtrarum conſtitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcepti ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis dei, ac beatorũ Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinione. xv. Calendas Ianuarij. Pontificatus verò noſtri anno ſecundo.

De celebratione miſſarum. Tit. xj.

Ioannes. xxij.

Narratis perturbationibus plurimis, quæ eccleſiæ præſertim, per hæreticos inferuntur: ordinat Romanus pontifex, quòd dum miſſæ celebrantur, in quibus deuotius oratur, certæ preces hic expreſſę ad deum effundantur. Et vt Chriſtiani, ad id ſint promptiores viginti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargitur. Aduerte, quòd ſub hoc titu. aptè potuiſſet locari extrauagans, docta. quæ eſt ſupra de vita & honeſtate. cleri. vt ibi tractatum eſt. *Capitulum vnicum.*

Iſcipulorum Chriſti geſta nos inſtruunt, vt in pelago huius mundi procella ſurgente ad diuinum cõfugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeò grãdi facta, vt fluctus in nauiculam, quam Ieſum ſequentes intrauerant operirent, Chriſtum dormientem vocibus excitarunt ſupplicibus, & aduerſus ingruentes tempeſtatis impetus, ab eo ſalutis præſidium poſtularũt. Cùm itaque catholicam eccleſiam, quę congregationem fidelium comprehendit, videamus (quòd dolentes referimus) pacis æmuli, zizaniorumq́ue ſatoris malitia procurante, diſcordiarum flatibus concitatam, earumq́ue fluctus adeò eleuatos, quòd quaſi operiant ipſam totam: hæreticos inſuper eccleſiam ipſam cernamus, & ſchiſmaticos impugnare ferociter, ac vt inconſutilem domini tunicam ſcindant multipliciter laborare. Cum fratribus noſtris deliberatione præhabita diligenti, expediens (imò neceſſarium potius) æſtimamus, vt ad illum, qui ad dexteram patris reſidet in excelſis, qui caput

put

put est congregationis eiusdem, cuique potestas omnis, tam in cœlo, quàm in terra noscitur tradita, eique venti, & maria obsecundant, leuemus cum manibus corda nostra: Ipsumque deuotis pulsantes precibus, apud eum sedulis orationibus insistamus, vt insurgentes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi vniuersorum Christicolarum regna concutit, subditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis & schismaticis ac rebellibus ecclesiæ dei, insurgendi contra ipsam eiusque iura vsurpandi insania damnabili ausum pandit, flatus cessare, fluctusque prædictos quiescere sua faciat omnipotenti virtute. Cordaque hęreticorum, schismaticorum aliorumque rebellium ad dei ecclesiæ vnitatem ac deuotionem inclinet, & habilitet, vel forsan cum præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorum elidat superbiam, eorumque obstinatam malitiam suæ virtute dexteræ conterat, & prosternat. Corda quoque subditorum ad eorum superiores, & eorum superiorum conuertat ad subditos, ipsosque dissidentes in concordiæ veritate conciliet, & confirmet: sicque det ipsis superioribus præsidere, quòd sic regnent, vt dirigantur: eorumque regimen cedat subditis ad salutem perpetuam, quietem & pacem: nobisque ipse cuius prouidētia in sui dispositione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc, quod in votis gerimus, efficaciter promouere possimus. Et quia in missarum solenniis ad deum consueuerunt preces effundi deuotius, de eorundem fra. con. ordinamus, quòd in singulis missarum celebrationibus post dictum à celebrante Pater noster. Responsioneque secuta antequam in missa, vlterius procedatur, illud Cāticum, Lætatus sum in iis, quæ dicta sunt mihi. totum, cum Gloria patri. à religiosis, clericis, & aliis literatis præsentibus cum deuotione dicant. Et primo dicantur Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Et post isti versiculi subsequantur, Domine saluos fac reges, Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populum tuum domine, & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos vsque in æternum. Fiat pax in virtute tua, Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam, Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum, Et cum spiritu tuo.

Collecta.

Ecclesiæ tuæ quæsumus domine preces placatus admitte: vt destructis aduersitatibus, & erroribus vniuersis secura tibi seruiat libertate. Per dominum nostrum.

Hostium nostrorum quæsumus domine elide superbiam: eorum contumaciam dexteræ tuę virtute prosterne. Per Chri-

Christum dominum nostrum, Amen. Benedicat celebrās consequenter. Nos autem Christi fideles ad exequendum supradicta promptius donis volentes spiritalibus animare, omnibus verè pœnitentibus, & confessis tam his celebrantibus, quàm ipsis assistentibus obseruantibus supradicta, quàm aliis preces tunc deuotas deo fundentibus, pro præmissis diebus, & missis singulis, quibus hæc fecerint. xx. dies de omnipotentis dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius authoritate confisi de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Nulli ergo &c. Datum. xij. Calen. Iulij. Anno. xij.

Sixtus quartus.

De reliquiis & veneratione sanctorum. Titulus. xij.

Qui conceptionem immaculatæ virginis deuotè celebrabunt, in eodem festo, & eius octauis officio intererunt, tales tribuuntur indulgentiæ, quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solennitate. *Capitulum. i.*

Vm præexcelsa meritorum insignia, quibus regina cœlorum virgo dei genitrix gloriosa sedibus prælata æthereis, syderibus quasi stella matutina prærutilans deuotę considerationis indagine perscrutamur, & intra pectoris arcana reuoluimus, quòd ipsa vtpote via misericordiæ, mater gratiæ & pietatis, amica humani generis, consolatrix pro salute fidelium, qui delictorum onere grauātur sedula oratrix, & peruigil ad regem quem genuit intercedit: Dignum, quin potius debitum, reputamus vniuersos Christi fideles, vt omnipotenti deo, pro cuius prouidentia eiusdem virginis humilitatem ab æterno respiciens, pro reconcilianda suo authori humana natura, lapsu primi hominis æternę morti obnoxia, iam sui vnigeniti habitaculū sancti spiritus præparatione constituit: ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata virgo nihilominus post partum remaneret: De ipsius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in dei ecclesia missas, & alia diuina officia dicant, & illis intersint: indulgentiis, & peccatorum remissionibus inuitare: vt exinde fiant eiusdem virginis meritis, & intercessione diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem omnipotentis dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius authoritate confisi, authoritate apostolica hac in perpetuum valitura constitutione statuimus, & ordinamus

mus, quòd omnes, & singuli Christi fideles vtriusque sexus, qui missam, & officium Conceptionis eiusdem virginis gloriosæ, iuxta piam, deuotam, & laudabilem ordinationem dilecti filij magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis notarij nostri, & quæ desuper à nobis emanauit, missæ & officij huiusmodi institutionem in die festiuitatis Cōceptionis eiusdem virginis Mariæ, & per octauas eius deuotè celebrauerint, & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eandem prorsus indulgentiam, & peccatorum remisionem consequantur, quam iuxta felicis recordationis Vrbani.iiij.in concilio Viennensi approbatæ, ac Martini quinti, & aliorum Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum constitutiones consequuntur illi, qui missam, & horas canonicas in festo corporis, & sanguinis domini nostri Iesu Christi à primis vesperis, & per illius octauas iuxta Romanæ ecclesiæ constitutionem celebrant, dicunt, aut missæ officio, & horis huiusmodi intersunt: præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicę, M. cccclxvj.iij.Calen.Martij. Pontificatus nostri anno.vj.

Idem in eadem materia.

Excommunicationem ipso facto incurrunt prædicatores asserentes diuam virginem in peccato mortali fuisse conceptam: qui etiam dicunt, quòd festum Conceptionis eius celebrantes grauiter peccant. Et vult præsentem constitutionem in locis populosis publicari. *Capitulum. ii.*

GRaue nimis gerimus, & molestum, cùm sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum, qui ad euangelizandum verbum dei sunt deputati excessibus prędicando commisis, eò grauius prouocamur, quò illi periculosius remanēt incorrecti. Cùm facilè deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publicè prædicando diffusius, & damnabilius imprimuntur errores. Sanè cùm sancta Romana ecclesia de intemeratę semperque virginis Mariæ conceptione publicè festum solenniter celebret, & speciale ac proprium super hoc officium ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuersorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populum publicè per diuersas ciuitates, & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare non cessant, omnes illos, qui tenent, aut asserunt eandem gloriosam, & immaculatam dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hereticos: eiusdem imma-

immaculatæ conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ædiderunt, ex quorum assertionibus, & prædicationibus non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora meritò exoriri formidantur indies. Nos igitur huiusmodi temerariis ausibus ac peruersis assertionibus ac scandalosis, quę exinde in dei ecclesia exoriri possunt (quantum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia huiusmodi assertiones prædicatorum eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent, eos, qui crederent aut tenerent eandem dei genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione præseruatam fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare aut huiusmodi officium conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes, alicuius peccati reatũ incurrere: vtpote falsas & erroneas, & à veritate penitùs alienas: æditosque desuper libros prædictos id continentes, quo ad hoc authoritate apostolica tenore pręsentium reprobamus, & damnamus. Ac motu, scientia, & authoritate prædictis statuimus, & ordinam⁹, quòd prædicatores verbi dei, & quicunque alij cuiuscunq; status, gradus aut ordinis ac conditionis fuerint, qui decætero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu aliàs quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos improbatas, & damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquàm de præsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant: à qua ab alio, quàm à Romano pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere. Item motu, scientia & authoritate similibus simili pœnæ ac censuræ subiicientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariam opinionem tenentes: videlicet gloriosam virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen, vel peccatum incurrere mortale: cùm nõdum sit à Romana ecclesia, & apostolica sede decisum. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis cõtrariis quibuscunque, quibus communiter, vel diuisim à sede apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excõmunicari non posint per literas apostolicas non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et ne de præmissis aliquando valeant ignoran-

tiam

tiam allegare: volumus, quòd locorum ordinarij requisiti præsentes literas in ecclesiis consistentibus in eorum ciuitatibus, & suarum diœcesum, & locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina conuenerit, sermonibus ad populum mandent, & faciant publicari. Præterea, quia difficile foret præsentes literas ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus, & dicta authoritate decernimus, quòd earundem literarum transsumpto manu publici notarij confecto, & authentico alicuius prælati ecclesiastici sigillo munito, vbique stetur prout staretur eisdem originalibus literis, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostræ reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ, M. cccclxxxiij. pridie nonas Septembris. Pontificatus nostri anno. xiij.

De immunitate ecclesiarum. Titu. xiij.

Benedictus. xj.

Decretalis, clericis laicos. eo. tit. lib. vi. habet locum tantum quò ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quò ad soluentes: præcipit deinde Lateranen. & generale concilia diligenter obseruari. *Capitulum primum.*

QVod olim per fœli. re. Bonifacium papam octauũ prædecessorem nostrum contra laicos exigentes, siue recipientes à clericis & ecclesiasticis personis tallias, decimam, vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de prouentibus bonorum suorũ, aut ecclesiarum: necnon aduersus soluentes, aut promittentes, vel consentientes se soluturos pœnis adiectis statutum est, quãtum ad pœnas ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorum restringimus ad exigentes tantummodo, & ad exigendum dantes auxilium, consilium, vel fauorem: non autem, quo ad easdẽ pœnas in soluentibus aut recipientibus à sponte dantibus deinceps ven[illegible]et sibi locum. Cæterùm attendant solicitè ecclesiarum prælati, & alij clerici Lateranense consilium, quòd in huiusmodi subuentionibus solũ casum necessitatis aut cõmunis vtilitatis, vbi laicorum ad id non suppetant facultates, deliberatione prouida noscitur excepisse: & deinde generale statuisse consiliũ propter quorundam imprudentiam, etiam in hoc casu

Romanum

Romanum pontificem(cuius intereſt communibus prouidere vtilitatibus)primitùs conſulendum. Attentè igitur caueant, ne prædictorum conciliorum tranſgreſſores exiſtant,aliquid in caſu prædicto, & multò magis ſi caſus ipſe non ſubſit, quoquo modo vel titulo inconſulto Roma.pont.occaſione ſubuentionum dictarum concedendo laicis,vel etiam promittẽdo:Alioquin tanquam canonum & tam ſolennium conciliorum temerarij tranſgreſſores, quas proculdubio (deo propitio) idem infliget pontifex,grauiſsimas pœnas poterunt meritò formidare. Nulli ergo omnino hominum,&c.

PAſtoralis cura ſolicitudinis ſuper cunctas populi Chriſtiani nationes,inuigilare remediis ſubiectorũ,eorundẽ periculis obuiare,ac ſcandala remouere cõpellit. Sanè quoniã ex conſtitutione fœlicis recordationis Bonifa.&c.vt in clc.j.eo.titu.

Quartus liber vacat.

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM
Liber quintus.

De ſimonia. Titulus.j.

Vrbanus.iiij.aliàs.v.

Paſtus vel iocalia exigentes,& etiam dantes pro religionis ingreſſu,ſi ſint ſingulares perſonæ excõmunicationis:ſi conuentus vel capitulum,ſuſpenſionis ſententias ipſo facto incurrunt : cuius vtriuſq; vinculi abſolutio ſoli papæ reſeruatur:aliis pœnis in ſuo robore duraturis,niſi ingredientes aliquid ſponte & ſine pactione obtulerint. Quid de perſonis iam tali labe fœdatis , & bonis ſic receptis faciendum ſit,tandem patefacit. Capitulum.i.

Anè, ne in vinea domini,noſtræ(licet inſufficientibus meritis) commiſſa cuſtodiæ, naſcentes vepres & ſpinæ adeò conualeſcant,quòd ſperatam fructificationem ipſius valeant impedire:diligẽtiæ noſtræ incumbit officio, vt illas extirpare radicitùs ſolerti ſtudio procuremus. Sanè multorum fidedignorũ relatione didicimus, quòd in nõnullis ecclesiis

clesiis, monasteriis, prioratibus & aliis locis religiosis, tam virorum, quàm mulierum ordinum, regionum & partium diuersarum detestabilis & à canonibus reprobata seruatur abusio, quod cum personæ aliquæ recipiuntur ab eis, ad obseruantiam regularem, ipse temeritate præsumptuosa pastus seu prandia capitulis & cōuentibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorū, prioratuum & locorū, aut pecunias, aut iocalia seu res alias ipsis ecclesiis, monasteriis, prioratibus & locis, seu præsidētibus eis, ex statuto seu consuetudine, quæ corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur: Ex quibus decori ecclesiasticæ & immaculatæ religionis detrahitur. Quamplures etiam, tam execratione huiusmodi criminis, quàm expensarum onere à sacræ religionis proposito retrahuntur: Ipsæque ecclesiæ, monasteria & loca famulantium deo consuetis nuthetis remanēt destituta; & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur. Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, & aliis pœnis in talia præsumentes inflictis à iure in suo robore duraturis, pœnam adiicere grauiorem, vniuersis abbatibus, prioribus, decanis, præpositis & magistris, necnon abbatissis & priorissis, aliisque prælatis, quouis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcunque etiam ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum & locorum quorumlibet religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac capitulis & conuentibus & singularibus personis eorum, tenore præsentium authoritate apostolica, (quāuis sit eis à iure inhibitum) districtius inhibemus, ne tam à marib⁹ quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria, prioratus, domus seu loca, in earundem personarū receptione, aut ante vel post illam quoscunque pastus, prandia seu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias etiā ad vsum ecclesiasticum, seu quæuis pium vsum alium deputata vel deputāda directè vel indirectè petere, vel exigere quoquo modo præsumant. Sed eas potius cū omnimoda pietate recipiāt, ac in victu & vestitu sicut alias personas suarū ecclesiarū, monasteriorum, prioratuū, domorū & locorū syncera charitate pertractent. Illa duntaxat quæ personæ ipsæ ingrediētes purè & spōte, & plena, liberalitate, omnique pactione cessante dare vel offerre ecclesiis, monasteriis, prioratibus, domib⁹ & locis huiusmodi voluerint, cū gratiarū actione licitè recepturi. Nos enim, qui secus egerint, si sint singulares personę tā dantes, quàm accipiētes, huiusmodi excōmunicationis: si capitulum vel cōuentus fuerit, suspensionis sententiis eo ipso decernimus subiacere: A quibus

(præterquam

(præterquam in mortis articulo) absolui nequeant absque sedis apostolicæ licentia speciali. Cæterùm personis illis vtriusque sexus, quæ iam labe huiusmodi sunt fœdatę, earum prouidentes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus quòd per suos locorum diœcesanos hac vice duntaxat à crimine huiusmodi & nota infamiæ inde contracta, authoritate apostolica absoluantur: canonica proinde ipsis pœnitentia salutari imposita, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire: & demum cum ipsis, vt in earum ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, & locis licitè valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper erga personas illas, quæ in præmissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos: omnia recepta huiusmodi si ad communem vsum monasteriorum seu locorum eorum sunt applicata, ea ad dictum vsum licitè concedimus retineri. Si verò ad specialem vsum abbatis seu abbatissæ, prioris aut priorissæ, aut alterius singularis personæ retineantur: illa venire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, constitutionis, cōcessionis, & præcepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum. ij. nonas mensis Aprilis. Pontificatus nostri anno primo.

Paulus Venetus papa secundus.

Omnes simoniaci cuiuscunque dignitatis aut status, sunt ipso facto excommunicati: nec habent simoniacè ordinati ordinis executionem. Et electiones aut alia prouisiones per simoniam facta nō valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam simoniæ eadem censura ligantur, qui à solo papa absoluentur. Et omnes prædicti sunt Romano pontifici reuelandi. Capitulum. ii.

CVm detestabile scelus simoniacæ prauitatis, tam diuinorū quàm sacrorum canonū authoritas abhorreat atque damnet: Nos considerantes quòd plures pœnarū grauitas, quàm dei timor arcere solet à voluntate peccandi, ac summis desideriis affectantes, vt horum pestiferum vitium non ex vsu solùm, sed etiam ex mentibus hominum saltem propter pœnarū metum penitùs euellatur: prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, ac etiam omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, priuationis, & interdicti sententias, censuras & pœnas dudum à Romanis pontificibus prædictis

ctis, & pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas,& illos,qui cuiuscunque status,gradus, ordinis, conditionis,vel preeminentiæ fuerint:etiam si cardinalatus,patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quauis ecclesiastica seu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorum quemlibet, tam manifestum, quàm occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus confirmantes & innouantes apostolica authoritate, declaram⁹ quòd omnes illi,qui simoniacè ordinati fuerint, à suorum sint ordinum executione suspensi. Per electiones verò, postulationes,confirmationes,prouisiones,seu quasuis alias dispositiones,quas simoniaca contigerit labe fieri,& quæ viribus omino careant in ecclesiis,monasteriis,dignitatibus,personatibus,officiis ecclesiasticis,& quibusuis beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos,sed ad illorum omnium,quæ percepit restitutioné sub animæ suæ periculo sit adstrictus. Statuentes præterea, quòd vniuersi & singuli etiam præmisis dignitatibus præditi, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint,aut quòd illa fiat mediatores extiterint seu procurauerint, sententiam excommunicationis incurrant: à qua nisi à Romano pontifice pro tempore existente non possint absolui, præterquàm in mortis articulo constituti. Et vt huiusmodi labis contagio frequentiùs reprimatur, omnibus & singulis ecclesiasticis secularibusque personis cuiuscunque dignitatis,status, gradus,ordinis,vel conditionis fuerint: in virtute sanctæ obedientiæ districtiùs iniungimus, vt eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse vel procurasse,aut in ea mediatores esse sciuerint,pontifici prædicto,vel cui idem pontifex duxerit cõmittendum,per se vel alios reuelare quantocius non omittant.

Pro reuelatione huiusmodi etiam si complices fuerint non solùm veniam à nobis, sed etiam gratiam consecuturi, si eorum iudicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod si non fecerint, absolui non valeant donec prædicta reuelent, & complices huiusmodi detecti arctiùs punientur. Nulli ergo,&c.nostræ confirmationis,innouationis,declarationis,& voluntatis infringere. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ.M. cccclxiiij.ix. Calendas Decembris. Pontificatus nostri anno primo. Publicata die.xxiiij.Nouembris,anno prædicto.

De Iudæis. Titulus.ij.

Clemens quintus.

Christiani arma portantes ad infideles Christianos impugnan-

tes ipso facto sunt excommunicati, capientium serui, infames, & intestabiles, tam actiuè, quàm passiuè, & eorum bona confiscata; vide cap. ita quorundam. & ca. ad liberandam. extra eod. titu.

Capitulum primum.

Multa mentis amaritudine concitamur, grauisq; doloris aculeus perfodit mentem nostram, intelligẽtes, quòd renati fonte baptismatis in deuiũ oberrantes, qui deberent opprobrium illatum domino in terram hæreditatis suæ totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis fauent, Sarracenorum videlicet horribili & perfidæ nationi: & degenerantes miserabiliter à statu fidelium, famę propriȩ immemores, & salutis obliti, inimicis crucis Christi contra ipsius negocium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia, & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre pręsumũt: Ex quo manifestè apparet, quòd Christianos, qui ad defensionẽ hæreditatis domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti subsidiis irreuerenter impugnant: propter quod fidei negociũ ibidem quodammodo noscitur deperire. Nos igitur, qui ad liberandam terram ipsam operã dare intendimus (cum dei adiutorio) efficacem, tam graues trangressus vlterius sustinere nolentes, fœli.re. Nicolai papæ.iiij. prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, præsentiũ tenore statuimus, vt nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quęcũq; mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Agypti deferre, mittere, vel portare, seu de portib⁹ eorũ, vt eisdem deferãtur extrahere, vel extrahi permittere, aut eis aliàs auxilium vel fauorem pręstare quoquo modo pręsumat. Nos verò illos, qui contra huiusmodi cõstitutionem nostrã ausu temerario venire præsumpserint, eo ipso excõmunicationis sententię decernim⁹ subiacere: à qua absolui nequeãt, nisi tantum de bonis propriis in dictæ terræ subsidium conuertendum exoluerint, quantũ ad partes prædictas detulerint, vel miserint, aut deferre, vel de ipsorum portibus extrahi permiserint deferendum: nec tunc etiã ab eadem (præterquam in mortis articulo) absoluantur sententia, absque mandato se. apost. speciali. Et nihilominus, si personas eorum capi contingat, in seruitutem & capturam illorum esse volumus, in quorum ceciderint captionem. Authoritate insuper apostolica statuentes, vt illi, qui contra huiusmodi statutum nostrum quomodolibet venire pręsumpserint, præter pœnas prędictas, quas ipso facto incurrant, perpetuò sint infames, & intestabiles habeãtur: ita, quòd nec testari, nec legata eis, seu

relicta

relicta percipere valeant,& insuper ad succeſsiones,tam ex teſtamento,quàm ab inteſtato ſint prorſus,& reddantur inhabiles,nec ad publica quælibet admittantur officia,ſintq́; illis omnes actus legitimi penitùs interdicti, & tanq̃ excommunicati, hoſteſq; catholicæ fidei(poſtquàm de ipſorum huiuſmodi temeritate conſtiterit)diebus dominicis & feſtiuis publicè nuncientur,& in fiſcum bona eorum omnia deuoluantur.

Ioannes.xxij.

Iudæi ad fidẽ conuerſi non ſunt in bonis moleſtandi, ne ſint deterioris conditionis poſt baptiſmum,quàm eſſent ante. cap.ii.

DIgnum arbitrantes,& iuri conſonum fonte renatos baptiſmatis Iudaica cæcitate dimiſſa amplioribus fauoribus aut gratiis,quàm antea abundare :indecens & abſurdum, vt qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: vniuerſis & ſingulis rectoribus,& aliis officialibus comitatus Veneſini,aliorumque comitatuum,& terrarum pertinẽtium ad apoſtolicam ſedem,diſtrictè præcipimus & mandamus, quatenus conuerſis huiuſmodi,& qui in poſterum conuertentur, in poſſeſsionibus & bonis aliis quocunque nomine cenſeantur, quæ in comitatibus & terris prædictis conuerſionis tempore obtinebãt, ſeu etiam obtinebunt, occaſione prædicta nullam moleſtiam inferant, nec ab aliis inferri permittant: ſed ipſis in his & aliis ſe fauorabiles exhibentes,ipſos ab iniuriis & moleſtiis protegant & defendant: vt ſic de ſeruitute ad libertatem ſe tranſiſſe percipiant,nec redire prætextu mendicitatis odibilis ad dimiſſam perfidiam compellantur. Nulli ergo, &c. noſtrorum præceptionis, & mandati infringere. Datum Auinione.x. Calendas Auguſti,Anno quarto.

De hæreticis. Titulus.iij.

Benedictus.xj.inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.

Decretalem,per hoc.eodem titulo,libro.vi.declarat,bona hæreticorum per diœceſanos vſurpari vetans. Capitulum primum.

X eo,quòd quædam nouella conſtitutio ſuper negocio hæreticæ prauitatis à bonæ memoriæ Bonifacio papa.viij.prædeceſſore noſtro edita cõtinet, quòd in ipſo negocio per diœceſanos epiſcopos, & inquiſitores ſuper eodem facto inquiri valeat communiter vel diuiſim : & ſi diuiſim proceſſerint, teneantur ſibi inuicem communicare proceſſus: Nos conſulere voluiſtis,quando & quoties ſit iſta proceſſuũ communicatio faciẽda. Nos autem de fratrum noſtrorum conſilio intelligendo

diœcesanos & inquisitores tunc demum diuisim procedere, cū hi & illi separatim, non quando episcopi tantum, vel inquisitores tantum procedunt, consultationi vestrę breuiter responde mus, quòd quando vtrique procedunt seiunctim, sibi debent in fine tantum, dum nil restat agendum, nisi quòd solum sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri per legem ciuilem, quòd sicut quando aliquis ex actitatis coram alio debet ferre sententiam, vt puta, quando administrator delegat causam sibi sententia reseruata saltem in principio, id est contestatione, rursus in medio, & semel in fine quæ sunt examinata audire debet: ita & in casu præsenti, vbi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat, quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id æquitas canonum non admisit. Vnum sanè casum excipimus, si alter commodè non possit procedere, nisi alterius actis visis: Ex hac enim causa semel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negocio copia tribuatur.

Verū quia nōnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatę propter expensas, quas dum inquirunt in sæpedicto negocio faciunt, à vobis exigere moliuntur, hoc tanquam iuri absonum (cum ordinarij sint, ideoque officium tale, quod eis incumbit propriis eos oportet explere stipendiis) fieri penitùs prohibemus. Rationem autem iidem diœcesani prouentuum, obuentionum ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua constitutione, consuetudine, vel mandato contrariis non exposcant: sed eā cameræ nostræ, vel alij, cui nos vel successores nostri Romani pontifices mandaremus reddendam reddatis, quæ generaliter obseruari iubemus.

Ioannes. xxij.

Tres errores magistri Ioannis de Poliaco, doctoris Parisiensis hic damnantur. *Capitulum secundum.*

VAs electionis doctor eximius, & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum præsumptuosam illorum audaciam refrenare solicitus, qui prudētiæ proprię innitentes in errores proprios prolabuntur, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere salubri doctrina suggessit: & iuxta sapientis eloquium: Quisque suæ prudentiæ modum ponat. Sanè dudum cùm dilectum filium magistrū Ioannem de Poliaco, sacræ theologię doctorem, certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostram præsentiam vocauissemus, fidedigna relatio ad nostrum perduxit auditum, quòd ipsa

se in quibusdã articulis tangentibus pœnitentiæ sacramentum, non sobriè, sed perperam sapiebat, infrascriptos articulos periculosos cõtinentes errores docens publicè in suis prędicationibus, & in scholis. Primò siquidem adstruens, quòd cõfessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi cõfessiones, tenẽtur eadem peccata, quæ confessi fuerant iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundo, quòd stante, Omnis vtriusq; sexus: edicto in concilio generali, Ro. ponti. non potest facere, quòd parœciani nõ teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parœcialem curatum. Imò nec deus posset hoc facere: quia (vt dicebat) implicat contradictionem. Tertio, quòd papa non potest dare potestatẽ generalem audiendi confessionem: imò nec deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti: quem dicit esse (vt præmittitur) propriũ curatum. Nos igitur scire volentes, si suggesta nobis veritatem haberent: articulorũ præmissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi præbuimus, tam in nostra, & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quàm aliàs coram aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad huiusmodi officium deputatis. Verùm, licet prefatus magister dictos articulos, & contenta in ipsis defendere niteretur: asserebat tamen se paratum credere, & tenere in præmissis, & aliis, quæ tenenda & credenda esse sedes apostolica definiret. Nos igitur attendentes, quòd prædictorum articulorũ assertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciẽ animarum: ipsos per prælatos magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nosipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem & examinationem habuimus super his. Per quas quidem collationem, & examinationem super his habitas, comperimus præmissos articulos doctrinam nõ sanam, sed periculosam multum & veritati contrariam cõtinere. Quos etiam articulos omnes & singulos idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudum suæ habitæ contrariis demonstratis, in consistorio reuocauit: asserens se credere eos non veros, sed ipsorum contrarium verum esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in contrarium respondere. Ideoq́ue ne per assertionem, prædicationem, & doctrinam huiusmodi in errorem (quod absit) animę simpliciũ prolabantur, omnes articulos, & quemlibet eorum tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios authoritate apostolica condemnamus, & reprobamus de fratrum nostrorum consilio prædictorum, doctrinã contrariam veram, & contrarium esse catholicum asserentes: scili-

cet, quod illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quã si ea aliàs confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta concilium generale. Optantesque veritatis vias notas esse fidelibus cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, fel. re. Alexãd. iiij. & Cle. iiij. Roma. ponti. prædecesso. no. vestigiis innitẽdo, vniuersis & singulis districtiùs inhibem⁹, ne quisque præmissos articulos per nos (vt præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis, vel aliquo ipsorum, vtpote, à catholicis mentibus respuenda, tenere audeat, seu defensare quomodolibet, vel docere. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis vestrum in ciuitatibus & diœcesi. vestris conuocato clero, & populo communiter omnia præmissa & singula per vos, seu alios solenniter publicetis. Nos etiam eidem magistro Ioanni mandamus, quòd in scholis & sermone Parisius prædictos articulos, & contenta in eis tanquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, asseueratione constanti publicè debeat reuocare. Quod se facturum dictus magister Ioannes efficaciter repromisit. Datum Auinione. viij. Calen. Augusti. Ponti. nostri anno quinto.

Idem.

Inquisitores hæreticæ prauitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales, & nuncios sedis apostolicæ, sine ipsius licentia speciali: sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano pontifici significare.

Capitulum. iii.

CVm Matthæus de Pontiniañ. ordinis prædicatorũ, inquisitor hereticæ prauitatis in regno Siciliæ authoritate apostolica deputatus, friuola occasione quæsita, ac nostra & apostolicę sedis reuerentia & honore postpositis in dilectum filium G. de Balẽto, archidiaconum Foroliuien. capellanum nostrum, Campaniæ Maritinæque rectorem excommunicationis sententiam inconsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit ꝑferendam: Nos volẽtes de cætero taliũ præsumptoribus obuiare: vniuersis & singulis, tam ordinariis, quàm delegatis iudicibus, & inquisitoribus prauitatis eiusdẽ, & aliis vniuersis & singulis, quacunq; authoritate fungãtur, authoritate apostolica districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne contra nostros & apostolicæ sedis officiales, vel nuncios, aut ipsorum aliquem, quauis occasione vel causa, absque nostra & apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius literas concedenda, plenam

facientes

faciente de tenore præsentiũ mentionem, procedere quoquo modo præsumant: aut in eos, vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quasuis alias sententias promulgare. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, quicquid contra inhibitionem & mandatum huiusmodi contigerit attẽtari. Volumus tamen, quòd diœcesani, & inquisitores prædicti super iis, quæ negociũ tangunt fidei, alij verò super iis, quæ rem tangunt vel publicam vel priuatam, siue ordinarij, siue delegati quacunque authoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales & nuncios ipsos indebitè forsan attentatum extiterit, se plenius informare: ídque nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, &c. Datum Auinione. xij. Calend. Ianuarij. Pontificatus nostri anno. xj.

De schismaticis. Titulus. iiij.

Benedictus. xj.

Processus & sententias latas per Bonifacium octauum, contra Iacobum & Petrum de Columna, tanquam schismaticos, & eorũ posteros, reuocat hic Benedictus. xi. exceptis cõfiscationibus, in quibus nihil immutat. Et sic (vt clarè patet) hac extrauagans corrigit, & prorsus reuocat. ca. vnicũ. eo. titu. lib. vi. Capitulũ vnicũ.

Vdũ bonæ memoriæ Bonifacius papa. viij. prædecessor noster, cõtra Iacobum, Petrum & Ioan. de de sancto Vito, Ottonem quondam Agapitũ, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati Ia. & filios olim Ioan. de Columna & posteritatem eorum, necnon circa Richardum, Pe. & Ioan. de monte nigro, ac adiutores, fautores, & receptores eorum cuiuscunque status, etiam si imperiali, vel regali dignitate fulgerent, circa ipsam insuper Præneste, dum vixit varios fecit processus, sententias graues pœnas habentes & mulctas, prout in eisdem processibus continetur: ex quibus sic paucas ex multis & prolixis breues exprimimus, quòd intelligi volumus specialiter singulas numeratas, & nominatim expressas. Inter cetera siquidem deposuit dictos Iaco. atque Pe. à cardinalatibus sanctæ Romanæ ecclesiæ, reddens eos & filios dicti Iaco. & posteritatem eorum inhabiles ad apostolicæ dignitatis apicem, & cardinalatus honorem: ipsos eosdémque Iaco. & Ottonem, & Richardum beneficiis ecclesiasticis, & ecclesiis cunctis priuauit, eósque & Agapitum, Stephanum & Scyarram prædictos banniuit ab vrbe: & ita ecclesiæ supradictæ ipsorum confiscauit bona & iura, plurium excommunicationum sententiis innodauit: addi-

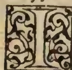
xit infamiæ,capiendos exposuit,iudicauit schismaticos, & tanquam hæreticos puniẽdos:ab administrationibus & officiis iurisdictionibus exercitio & dignitatibus in vrbe & circa : in Romana ecclesia & curia,ac ipsorum posteros perpetuò & in terris Romanæ ecclesiæ,vsque in quartam generationem, per masculinum & fœmininum sexum coercuit : eis incolatum,ciuilitatem & habitationem vrbis circumpositæ regionis & terrarũ subiectarum ecclesiæ interdixit,& intestabiles fecit. Nos itaque, qui eius vices in terris gerimus, cuius est proprium misereri & parcere,eorum miseriis,& ærumnis compatimur, ad clementiam pro eis commouemur, ipsis pietatis nostræ aperimus viscera, & mansuetudinem non negamus: misericordes ab eis non auertimus oculos,illísque pium animum exhibemus.Ideóque omnes prædictas depositionis à cardinalatibus,priuationis à beneficiis & ecclesiis,inhabilitatis ad papatum Romanum, & bonorum & iurium,quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & aliis cõcessa sunt (cõfiscationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præsens)sententias,pœnas & mulctas,& alias, quæ in processibus memoratis siue alibi continentur: verbo etiam in vita ipsius,vel in morte in eos latas & inflictas,seu confirmatas & innouatas per præde.eũdem,sicut si(vt prædicitur)essent per nos specialiter numeratæ, & nominatim expressæ: tam ad prædictos Iaco.& filios dicti Ioan.de col.masculinam & fœmininam prolem eorundem Ioan.& filiorum, & per vtrunque sexum posteritatem descendentẽ ab eis Pe.& Richardo,& Ioan. de monte nigro præfatos,quàm ad coadiutores, fautores,receptatores, susceptores,& sequaces eorum quoslibet alios, penitus tollimus & viribus vacuamus.Ita,quòd nec etiam pro præterito tẽpore possint super eis aliquæ personæ impeti, quæ incurrissent eas,aut cõtra ipsas aliquem effectum habere. Eísque, quod quæuis alia quam præfatarum depositionis à cardinalatibus,priuationis beneficiorum & ecclesiarum,confiscationis bonorum & iurium, quæ (vt præmittitur) dictis ciuibus, seu aliis sunt concessa, & inhabilitatis ad papatum sententia, siue pœna abstulit, reddimus. Et irregularitatem,si quam quoquo modo contraxerint,remouemus,& notam abolemus ipsius. Inhibentes ne iam dicta Præneste cum monte suo reædificetur,vel muniatur, aut ciuitatis nomen,siue episcopatũ recuperet absq; nostra licentia speciali. Non obstantibus quibuscunque constitutionibus,processibus,inhibitionibus,decretis, priuilegiis,indulgentiis,& literis apostolicis,per quæ præsentibus nõ expressa,vel totaliter non inserta, earum effectus possit, quomodolibet impediri:& de quibus quorúmque totis tenoribus,de verbo ad

bo ad verbum debeat in nostris literis, fieri mentio specialis.

De furtis. Titulus. v.

Ioannes. xxij.

Publicatio excommunicationis lata in eos, qui furati sunt thesaurum ecclesiæ, quem iubente Clemente papa de Perusio in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, vt intra certum terminum satisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant: & modum ipsius excommunicationis publicandæ hac extrauagans clarè manifestat. *Capitulum vnicum.*

INfidelis & stolidæ prædicationis alũni se per culpæ vitium indignos efficiũt, vt matris ecclesiæ filij nuncupentur, dum ad ipsius matris iniuriam se conuertunt (quod graui nos commotione perturbat) matris eiusdem pietatem offendunt: & his in perniciem miserabili cæcitate dilapsis, respergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. Dudum siquidem nonnulli degeneres filij, qui ad quæque nefaria currere sunt ausi, peruersis ausibus in matris eiusdem prosilientes iniuriam & offensam: illam thesauri sui maximam partem, quæ de Perusio ad ciuitatẽ Lucanam de mandato fœ. re. domini Clementis papæ. v. prædecess. no. dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalẽ de Chabenate. clericum Burdegalen. diœce. & Guil. de Luna seruientem prędecessoris eiusdem, vnà cum dilecto filio Iacobo de Casalibus decano ecclesiæ sancti Seuerini Burdegalen. diœce. capellano nostro extiterat deportata: & quæ in sacristia monasterij sancti Fedriani Lucanen. tunc temporis seruabatur: deinde ad cameram prędecessoris eiusdem fideliter deferendam tempore inuasionis ciuitatis Lucanen. direpserunt in prædam, & de præfata sacristia, per violentiam asportarunt. Nos igitur ad recuperationẽ thesauri prædicti solicitis studiis prætendentes: omnes & singulos asportantes thesaurum prædictum, & alios, penes quos aliquà de thesauro fuerunt, vel adhuc existunt, authoritate apostolica coram hac fidelium multitudine copiosa monemus, vt ea nobis aut ei, quẽ ad id duximus deputandum intra. iiij. mensium spacium à die datæ publicationis præsentium numerandum cum integritate restituant & assignent: ac omnes & singulos scientes, vbi, vel penes quos aliqua de dicto thesauro extiterint vel existant, vt intra terminum supradictum, nobis aut ipsi deputato nostro indicare studeant: alioquin in omnes & singulos monitionis huiusmodi contemptores, cuiuscunque dignitatis, status, vel conditionis extiterint,

etiam

etiam si patriarchali vel superiori, aut alia quacunque præmineant dignitate, ex nunc authoritate prædicta excommunicationis sententiã promulgamus. Mandãtes illos per diœcesanos locorum & rectores parœcialium ecclesiarũ ciuitatũ & diœcesum earundum singulis diebus dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis extinctis excommunicatos publicè nunciari: processuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, communitates, vniuersitates, & singulares personas quascũque, quę fuissent in præmissis culpabiles, sicut proteruia ipsorũ exegerit, & viderimus expedire. Nõ obstante, si eis aut eorum aliquibus, vel alicui sub quacunque forma vel conceptione verborum, à sede apostolica sit indultũ, quòd excommunicari non possint: per literas sedis eiusdem non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgẽtia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam effectus præsentium impediri possit, vel quomodolibet retardari. Vt autem huiusmodi nostra monitio verius ad communem omniũ notitiam deducatur, chartas siue membranas monitionem continentes eandem, in ecclesia Auinio. appẽdi vel affigi ostiis, seu superliminaribus eiusdẽ ecclesiæ faciemus, quæ monitionem ipsam suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt: ita, quòd omnes & singuli, quos monitio ipsa contingit vel contingere potest, nullam postea possint excusationem prætendere, quòd ad eos talis monitio nõ peruenerit, vel quòd ignorauerint eandem: Cùm non sit verisimile remanere, quo ad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinione.ij. Calend. Aprilis. Pontificatus nostri anno primo.

De crimine falsi. Titulus.vj.

Ioannes.xxij.

Alchimia hic prohibetur, & puniuntur facientes & fieri procurantes: quoniam tantũ de vero auro & argento debent inferre in publicum, vt pauperibus erogetur, quantum de falso & adulterino posuerunt. Et si eorum facultates non sufficiant, pœna per iudicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et si sint clerici beneficiis habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide extrauagantem eiusdem Io. qua incipit, prodiens, & est sub eo. titu. collocata. *Capitulum vnicum.*

Spondent

Pondent, quas nõ exhibẽt diuitias pauperes Alchimistæ, pariter, qui se sapientes existimant in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubiè huius artis Alchimiæ alterutrũ se professores ludificant, cùm suæ ignorantiæ conscij eos, qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint admirentur: quibus cùm veritas quæsita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt: iidémque verbis dissimulant falsitatem, vt tandem, quod non est in rerum natura, esse verum aurum, vel argentum sophistica transmutatione confingant, eóque interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt fidis metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non alias Alchimitum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Hæc itaque perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali cõstitutione sancimus, vt quicunque huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mãdauerint, vel ad hoc sciẽter dum id fieret facientibus ministrauerint, aut scienter vel auro vel argento vsi fuerint vendendo vel dando in solutum, verum tanti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogãdum, quanti Alchimitum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum aut ipso (vt præmittitur) sciẽter vtentibus perpetuæ infamiæ nota respersis. Quòd si ad præfatam pœnam pecuniariam exoluendam delinquentium ipsorum facultates non sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta qualitatem negocij, personarum differentiam, aliásque attendendo circunstãtias) commutare. Illos verò, qui in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, vt nedum nummos vendant, sed naturalia iuris præcepta contemnant, artis excedant metas, legúmque violent interdicta, scienter videlicet adulterinam ex auro & argento alchimito cudendo seu fundendo, cudi seu fundi faciendo monetam: hac animaduersione percelli iubemus, vt ipsorum bona deferantur carceri, ipsíque perpetuò sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes, ipsi vltra prædictas pœnas priuentur beneficiis habitis, & prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

De priuilegiis. Titulus. vij.

Benedictus. xj.

Hæc extrauagãs dat prædicatoribus, & minoribus priuilegia plurima circa tria: videlicet circa prædicationes, confessionũ auditiones

tiones, & sepulturas. De secundo in. §. Sed quia multoties. De tertio in. §. Porrò. Et licet sit reuocata per cle.ii. de sepul. multa tamen notatu digna in ea reperiuntur, quæ non sunt retractata. Et potuisset non inepte poni sub ti. de sepul. Sed non est inconueniens idem. c. diuersis respectibus sub variis collocari titulis: vt patet in.c. significantibus. extra, de lib. ob. & de ap. *Cap.i.*

Nter cunctas solicitudines nostras, quibus nos pastorale premit officium, & debitum apostolicæ seruitutis adstringit, illa debet esse præcipua, vt gregi dominico nobis superna dispositione commisso animarum cura non desit, ne illum lupus rapax antiquus serpens humani generis inimicus inuadat, eiusque sanguis de nostris (quod absit) clamante propheta manibus requiratur. Debemus insuper, quantum ex alto permittitur pacem inserere, remouere scandala, iurgiorum amputare materiam, & intelligere super egenum, & pauperem: quia non in finem obliuio erit pauperis, & patientia pauperum non peribit in finem. Sanè dudum bonæ memoriæ Bonifa. pa. viij. prædecess. no. quandam specialem inter prælatos, rectores, seu sacerdotes & clericos parœcialium ecclesiarum ex parte vna, & prædicatorum ac minorum ordinum fratres ex altera, super faciendarum prædicationum, audiendarum confessionum per eosdem fratres, ac de eis relictis, & de funeralibus canonicæ portionis articulis constitutionem ædidit, certum his modum imponens prout in eadem constitutione plenius continetur. Sed pro ea, quam intendebat, quiete turbatio nata est, pro concordia sunt suborta dissidia, & pullulatæ inquietudines pro tranquillitate noscuntur: sicque dum ansam soluisse se credidit, nodum ligasse videtur, & septem vno hydræ amputato capite suscitasse. Nec mirum, quia plerunque pariunt nouitates discordiam, præsertim dum ab eo, quod diu æquum visum est, per nouam constitutionem receditur: nec quare recedatur, vtilitas euidens vel alia causa subest. Ideoque cupientes, vt ipsi gregi cura nostra eò plenior impendatur, quò amplior in agro domini operariorum numerus operetur, super egenum intendentes, & pauperem ac nouitatem remouentes per eandem constitutionem inductam: statuimus de fratrum nostrorum consilio, vt priorum ordinum fratres, qui ad hoc deputati fuerint, in ecclesiis ac locis ipsorum, quæ in præsentiarum habent, & in posterum obtinebunt, ac in plateis communibus seu publicis liberè absque diœcesanorum, & aliorum prælatorum petita licentia valeant clero, & populo prædicare, eisque proponere

ponere verbum dei. Caueant tamen omnino ne hora, in qua diœcesani prædicti prædicarent, vel coram se facerent prædicari, prædicent iidem fratres: putamus etenim dignum, vt maiori minor, & superiori inferior deferat in hac parte: nisi forsan aliud circa hoc facerent de voluntate diœcesanorum ipsorum, aut in studiis generalibus prædicarent diebus illis duntaxat, quibus sermones ad clerum fieri solent, & solenniter prædicari, seu mortuorum funeribus, vel eorundem fratrum festis specialibus seu peculiaribus, quia in his casibus cum diœcesanis in prædicatione concurrere poterunt. Vbi verò iidem diœcesani vocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione, vel vrgente causa illum ducerent congregandum, ea hora in studiis memoratis diebus, sæpedicti fratres ab huiusmodi prædicatione cessabunt. In ecclesiis autem parœcialibus fratres ipsi inuitis eorum rectoribus seu sacerdotibus (nisi iussi à superioribus eorundem) non audeant prædicare. Sed quia multoties propositum verbum dei audientem à peccato non retrahit, idcirco post prædicationem necessarium est pœnitentię sacramentum, circa quod (nisi articulus necessitatis occurrat) sacerdoti facienda oris confessio (prout scriptum est: Corde ad iustitiam creditur, ore autem fit confessio ad salutem) exigitur: aliàs frustra esset in sacramento eodem sacerdotis (qui inter lepram & lepram debet discernere) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem fratribus ad audiendas confessiones, & pœnitentias iniungendas liberè authoritate apostolica absque licentia diœcesanorum, & aliorum prælatorum inferiorum exemptorum, & non exemptorum, quibus subsunt, qui ad confitendum accedunt, audiant eis peccata sua confiteri volentes. Non religiosos, qui secũdum statuta suorum ordinum propriis prælatis confiteri debent, aut ab eis, ne confiteantur aliis prohibentur, absoluant: ipsisque pœnitentias salutares iniungant, intra sibi designatos terminos ad huiusmodi exercendum officium constitutos. Excommunicationis verò, vel alias sententias per prælatos latas contra hoc, vel in eius fraudem, denunciamus irritas & inanes: nec confessi ipsis fratribus peccata illa de quibus confessi sunt eis, & absoluti pœnitentes, de illis sacerdotibus propriis teneantur (sicut etiam non tenentur) iterum confiteri: non obstante constitutione generalis concilij, quæ sano intellectu (ne sequatur absurdum, quòd per pœnitentiam dimissa peccata, quis confiteri debeat, & quòd liberatus debitor adhuc ad soluendum remaneat obligatus) intelligenda est (vt ex ea patet) de illis, qui peccata sua confiteri aliis neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis adstri-

cti sint ministrare Eucharistiæ, & extremæ vnctionis etiam sacramentum. Super confessione autem facta fratribus memoratis cùm de confitentis solius præiudicio (si falsum dicat) agatur in iudicio animæ seu pœnitentiæ foro: stabitur simplici verbo illius, qui sacramenta petit prædicta, & dicit fratribus se confessum. Duos tamen casus excipimus, scilicet si sacerdos afferat eum excommunicatum, aut notoriè peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum, vel in fraudem: quia si hoc egerit, à delicto tali, nisi plenè satisfecerit (præterquam in morte) absolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur. Vt autem diœcesanis honor debitus reseruetur, præcipimus vt prouinciales priores prædicatorum, & ministri minorum ordinum præfatorum, per se vel alios verbo, vel scripto eis significent se fratres ad huiusmodi confessionum audiendarum, & pœniten.iarum iniungendarum officium elegisse, & non nominando, aut coram ipsis sistendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter à diœcesanis eisdem, quòd iidem electi fratres de ipsorum beneplacito, & licentia dictum possint in eorum ciuitatibus, & diœcesibus intra eis determinatos fines officium exercere. Quod si denegent, vel intra triduum non concedant, ex tunc iidem fratres nihilominus authoritate eadem huiusmodi officium exequantur. Datam verò licentiam per diœcesanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quòd sæpedicti fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus, & pœnitentiis iniungendis, quàm parœciales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus episcopis, & superioribus, quos inferius annotamus, ac sedi apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittant. Obseruent ergo solicitè dicti fratres, ne ad confessiones recipiant criminosos criminibus, pro quibus solennis est pœnitentia indicenda. Modo eodem excommunicatos respuant, & clericos, qui propter delictum irregularitatem aliquam incurrerunt. Inconueniés enim existimamus, vt à peccato absoluat, qui pœnitentiam ei debitam imponere, aut irregularitatis pœnam peccati sequelam, vel excommunicationem, quæ infligitur maximè à iure quandoque pro crimine, quæve quem ab ecclesia, & per consequens à participatione ecclesiasticorum sacramentorum excludit, remouere non potest. Incédiarios eosq;, qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, quòd ea rationabilis consuetudo præscripta canonicè in episcopatibus aliquibus reseruauit episcopis: similiter non admittant: quã consuetudinem (ex causa, quæ iustè ad id animum nostrum mouit) solũmodo circa volunta-

lutarios homicidas, falsarios, ecclesiarum immunitatis, & libertatis ecclesiasticæ violatores, & sortilegos approbamus. Quòd si forsan antequam ab eo, qui potestatem habet absolui possint mors talium cõfiteri volẽtium verisimiliter timeatur: etiam in prædictis casibus sæpefati fratres eos cõfiteri volentes audiãt, ipsisq; beneficium absolutionis impendant: sed subeant iuramentum, quòd liberati se suis episcopis, & excõmunicatoribus præsentabunt: excommunicantium super his, pro quibus ab eis excommunicati erant, & episcoporum pro peccato huiusmodi parituri mandatis. Verùm, quia post baptismum inter cętera magis ad salutem necessaria est propositio verbi dei, quo audientes illud, quod est victoria nostra instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, à quo per peccatum lapsi resurgunt pœnitentiæ sacramentum perficiunt. Grandis nobis solicitudo incumbit, vt tales ad hæc promoueantur fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiusdem nostros foueant subditos, à peccatis prohibeãt, increpationis vino peccatorum suorum mordeant vulnera, eosq; ad illa pœnitẽtię acrimonia purgandum, & tergendum prouocẽt, & inducant. Ad id verò exequendum sentẽtia diuinæ legis exposcitur, desideratur ordo, & vitæ integritas etiam postulatur. Scriptum est enim: Tu scientiam repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi: quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt ex ore eius: aliàs prout ad eum pertinet inter peccatum & peccatum non posset discernere, nec peccator existens dei deberet narrare iusticias, & testamentũ illius assumere per os suum. Nam cuius vita despicitur, consequens est, vt eius prædicatio contẽnatur. Quare decernimus, vt priores, & ministri generales, & prouinciales prędicatorũ, & minorũ ordinũ pręfatorum, vel eorũ vicarij, de discretorũ consilio ad tam salubre officium fratres diuina scientia doctos, discretione vigẽtes, vita probatos, & expertos moribus (alioquin districtam reddent in futuro examine rationem) eligant, & assumãt: sic enim, quod prędicabunt, facient: quæ arguent, operari cessabũt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exẽplo. Cæterũ licet (sicut prędicitur) de necessitate nõ sit iterũ eadẽ cõfiteri peccata: tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est pœnitẽtiæ pars, vt eorundẽ peccatorũ iteretur cõfessio, reputamus salubre: districtè iniungimus, vt fratres ipsi confitentes attẽtè moneãt, & in suis prędicationibus exhortẽtur, quòd suis sacerdotibus saltem semel confiteantur in anno: asserendo id ad animarum profectum proculdubio pertinere. Porrò, vt circa sepulturam apud loca eorundem fratrum eligentium sepeliri, & portionem

cano-

canonicam de relictis eisdem fratribus minimè detrahendam nequeat in posterum dubitari: iubemus, vt corpora defunctorum, qui apud eorundem fratrum loca elegerint dum viuerent sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cantando seu legendo officium mortuorum, vel psalmos, & alienas ingredientes parœcias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscunque verò relictis præfatis fratribus in communi, vel singulis vltimis decedentium voluntatibus, siue apud eos sepeliendi sint siue alibi: nulla per parœciales sacerdotes morientium, à qua fratres ipsos liberos esse volumus canonica portio, vel multo minus per episcopos episcopalis quarta omnino cum eis tanquam exempti non subsint, nec etiam debita iure parœciæ si forsan cathedralis defunctorum esset parœcialis ecclesia detrahatur.

Defuneralibus autem medietatem, si commodè diuisionem recipiant: aliàs eiusdem medietatis æstimationem soluant parœciali ecclesiæ, & sacerdotibus antedictis. Funeralia verò intelliguntur hoc casu, quæ cum funere deferuntur. De candelis verò, quas fratres portant, portio non petatur. Moneant autem iidem fratres, & pro posse inducāt confitentes sibi, vt de propriis bonis suis parœcialibus ecclesiis, eorumque sacerdotibus competenter relinquant, & quæ eis debēt parœcialia iura reddant. Ad hoc non murmuret quæsumus secularis clerus, non gerant molestè prælati, quòd circa premissa sic duximus prouidendum. Attendant quanta ex iis, quæ in primis duobus articulis statuta sunt, salus animarum proueniat. Aduertant quanta tollantur iurgia, & patenter considerent, quòd eorum onera cum aliis nostro beneficio salubriter, & quasi necessariò patiuntur. Circa tertium verò articulum diligēter intelligant, quòd fratres ipsi hoc per priuilegia Romanorum pontificum eis benignè concessa, ante constitutionem eandem hactenus habuerunt. Quodq; sunt pauperes nil habentes singuli in communi rustica prædia, imò nec vrbana, vel mobilia, eorum alteri vel etiam vniuersi mendicant victum, quærunt vestitum, & eatenus sustinere possunt, quatenus vel viuorum pietas, aut moriētium charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo non misereatur eorum, qui omnia, voluntatem habendi etiam reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus, tam vtiliter in agro prædicto? Certè nullus nisi qui triturantis bouis os impiè alligare velit, aut eos subtractis alimentis necare. Inopes patrimonij onera ipsa non habendi necessitate non sustinent, & à curialibus res ecclesiis vel piis locis donatas: à quartæ præstatione, seu lucratiuorum inscriptionibus lex facit immunes.

Reli-

Relicta pauperibus non patiuntur falcidiam. Et legata ad fabricam, vel pro ornamentis ecclesiæ, aut ad diuinum cultum perpetuum, solutioni non subiacent canonicæ portionis. Pauperes autem (vt dictum est) sunt fratres, & quod eis relinquitur aut in sua alimenta erogant, aut in fabricam, siue in cultum diuinum, & ecclesiæ ornamenta conuertunt. Propter quod nos, qui debemus intelligere super egenum & pauperem, & non obliuisci eorum, cùm humanitatis sit etiam sæcularis principis prospicere egenis, & dare operam, vt pauperibus alimenta non desint: non tam piè, quàm quodammodo iustè in eodem articulo egimus, egenos eosdem (vt præmittitur) reddédo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autem (dicta constitutione, quæ incipit, Super cathedram, quam penitùs reuocamus, aliisque quibuscunque constitutionibus specialibus, & generalibus statutis, priuilegiis, indulgentiis, sub quacunque forma verborum concessis: etiamsi de ipsis de verbo ad verbum vel aliquorum nominibus in nostris literis oporteret fieri mentionem, conuentionibus, pactis, iuramentis, sententiis, consuetudinibus contrariis, nequaquam obstantibus) inuiolabiliter obseruari sancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, denunciationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, iussionis, voluntatis, reuocationis, & sanctionis infringere. Si quis autem &c.

Clemens quintus.

Rex Franciæ & regnicolæ per extrauagantem Vnã sanctam supra de maio. & obe. non amplius subiiciuntur ec. Roma. quàm prius erant. *Capitulum. ii.*

MEruit charissimi filij nostri Philippi regis Francorum illustris syncerae affectionis ad nos & ecclesiam Ro. integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt. Meruit insuper regnicolarum puritas ac deuotionis synceritas vt tam regem, quàm regnum fauore beneuolo prosequamur. Hinc est, quòd nos regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij papæ. viij. præ. nostri, quę incipit, Vnam sanctam, nullum volumus vel intendimus præiudicium generari. Nec quòd per illam rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius ecclesiæ sint subiecti Romanæ, quàm antea existebant. Sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum & regnicolas superius nominatos.

Eugenius. iiij.

Ordinarii non possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negociis Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos priuare beneficiis: quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum aliis sint collata, tam dantes, quàm recipientes ipso facto sunt excommunicati: & à solo papa absoluendi. Capitulum. iii.

Diuina in eminenti sedis apostolicæ speculo disponente clementia constituti, ad ea libenter intendimus, per quæ officiales prædictæ sedis obsequiis eius (ad quam veluti fidelium omnium matrem pro animarum salute quærenda, & iusticia prosequenda, de diuersis mundi partibus confluit multitudo) tutiùs & quietiùs se promptiores valeant exhibere. Hinc est, quòd nos ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, districtiùs inhibemus locorum ordinariis, necnon commissariis & delegatis eorum, cæterisque vniuersis & singulis quacunque potestate & authoritate præfulgeant, cuiuscunque dignitatis, gradus vel præeminentiæ fuerint: ne contra officiales præfatos quocunque nomine nuncupentur, in nostris & dictæ sedis obsequiis nunc & pro tempore existentes, necnon quoscunque alios pro suis & eorum causis vel negociis prosequendis ad sedem prędictam venientes, ac in ea (durāte negociorum & causarum huiusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem procedere, aut in eos excōmunicationis, suspensionis vel interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorum seu quanuis aliam sententiā promulgare præsumāt. Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorem & mentem nostræ inhibitionis huiusmodi latas & habitas & in posterum habendas, ac etiam promulgandas, & quæcunque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliusque extitisse vel existere roboris vel momenti. Necnon quicquid in contrarium à quoquam, quauis authoritate sciēter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: etiam decernimus irritum & inane. Et nihilominus in omnes & singulos ordinarios & officiales commissarios & delegatos eorum, qui se de dignitatibus ac beneficiis ecclesiasticis quibuscunque officialium, aut negocia huiusmodi apud dictam sedem prosequentium prædictorum: eos illis forsan priuando atque priuatos decernēdo seu declarando, vel cuiuscunque priuationis prætextu illa personis aliis conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittendo, tam in dantes, quàm in recipientes excommunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus: quas volumus eos ipso

ipso facto incurrere. A qua quidem excommunicationis sententia absolui nequeant, nisi à nobis vel per nos deputandis, præterquam in mortis articulo cõstituti. Præmissa autem à die affixionis præsentium ad valuas basilicę principis apostolorum de vrbe, ex certa scientia quoscunque ligare volumus & arctare. Non obstantibus apostolicis & quibuscunque generalibus aut prouincialibus, aut synodalibus conciliis, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & apostolicis priuilegiis: per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet vel differri: etiam si de illis eorumque totis tenoribus habẽda esset in præsentibus mentio specialis: & quæ præsentibus volumus habere pro sufficienter expresis, cęterisque contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, declarationis, constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ, M.ccccxxxij.viij.Idus Martij.Pon.no.anno secundo.

Ioannes.xxij.Magistro & fratribus hospitalibus sancti Ioannis Hierosolymitani.

Præmissa tenore duarum constitutionum, dicit quòd hospitalarii sancti Ioannis ex statuto, consuetudine, vel priuilegio, habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam haberent beneficia obtinentes, si in illis essent residentes.

Capitulum. iiii.

Exhibita nobis ex parte vestra petitio cõtinebat, quòd dudum post constitutionem per nos æditam, qua specialiter & expresse cauetur, quòd habentes annalia in ecclesiis de consuetudine, priuilegio, vel statuto, qui ratione dictorũ annalium fructus primi, vel secundi, vel alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum vacantium sibi hactenus in totum vendicauerant, nihil exinde vltra summam, pro qua vnũquodq; beneficiorum ipsorũ cõsueuit in decimæ solutione taxari, prætextu cuiusuis priuilegij, cõsuetudinis, vel statuti quouis modo perciperẽt, sed ipsius summæ perceptione dũtaxat deberẽt esse contenti, totali residuo prædicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi, qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallent ipsum habere residuum, & obtinẽtibus beneficia dimittere summam memoratam: quo casu percipiendi quod mallẽt erat eis optio derelicta. Quãdam aliã declaratoriã cõstitutionẽ fecimus, in qua specialiter cauebatur, ꝙ si huiusmodi beneficiũ obtinẽtes in ecclesia, in qua specialiter illud

beneficium existeret minimè residerent, ad debitum seruitium impendendum capitulo eiusdem ecclesiæ nihil deberet accrescere: cùm cessante causa cessare debeat pariter, quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur, quod fructus beneficiorum non residentium accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verùm ex eo, quòd in declaratione dicta non continetur expresse de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de prædictis consuetudine, priuilegio, vel statuto quo ad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullum adhuc commodum assequi potuistis: licet (vt præmittitur) dicti fructus capitula non accrescãt. Quare nobis humiliter supplicastis, vt quod in huiusmodi declaratione nostra tacitè innuitur, declarare expresßius dignaremur. Nos itaque petitionem vestram iuri consonam æstimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati vestrę prouidere volentes, præsenti oraculo declaramus, quòd fructus prædictæ ecclesiæ vel beneficij vacantis, cuius annalia, in quibus cõsistunt debentur vobis ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, etiam pro ea parte, quæ obtinentibus præbendam vel beneficium huiusmodi (si in ecclesia, vbi illa consistunt personalem residentiam facerent) deberetur, si non resideant ibidem verè vel interpretatiuè, vt pote per speciale priuilegium apostolicum, vel aliàs ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitimè excusentur: cùm dicta pars (vt premittitur) capitulo non accrescat, vobis accrescere debet, secundum intentionem & mentem declaratoriæ memoratæ. Nulli ergo omnino hominum &c. vt supra. Si quis autem hoc attentare præsumpserit &c. vt supra. Datum Auiñ. Calẽ. Martij. Pon. no. anno. v.

De pœnis. Titulus. viij.

Ioannes. xxij.

Episcopus Caturcen. propter varios excessus per ipsum perpetratos, præsertim quia sedi apostolicæ, suis subditis & sibiipsi iniuriosus fuerat, varias pœnas incurrit: quoniam perpetuæ depositionis sententiam meruit, priuatusq; fuit pontificali, sacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem cõdemnatus. Doctrina vtilis hic nobis tribuitur: vt scilicet cognoscamus crimina & excessus, quibus prælatus deponi posßit. Facit ad hoc. c. veritatis. extra de dolo & con. &. c. ex literis. &. c. tanta est clauis Petri. de exces. præla. Et nisi antiqui libri hoc. c. sub ti. de pœnis annotauissent, sub tit. de exces. præla. positũ fuisset. Cap. vnicum.

Diui-

Iuinis exemplis, quæ nostrorũ debent esse actuum regula, patenter instruimur, aures nostras subditorum à suis præpositis oppressorum indebitè & aggrauatorum iniustè non obturare clamoribus, sed ipsis ipsas potius compassiuis affectibus inclinare: vt si per solertis inquisitionis indaginem clamores huiusmodi opere completos esse viderimus, liberationis opportunę remedium solicitis studiis apponamus: pœna nihilominus debita puniturі in hanc patratorum qualitatem excessuum illicitos oppressores. Omnipotens etenim dominus audito clamore populi sui propter duritiam eorum, qui operibus præerant dolentis, ad liberandum eum descendit, & summi templi præposito, qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas iniquè diuerterat comminando, sic ait: Expellam te de statione tua, & de tuo ministerio te deponam. Dudum siquidem fama graui, clamore frequenti, & querela flebili subditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldi olim Caturceñ. episcopum, de multiplicatis excessibus, oppressionibus grauibus, enormibusque criminibus esse reum: Nos mala huiusmodi nolentes ante credere, quàm probare, super illis inquisitionem per nos & per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquisitionis ipsius viso & examinato processu, luculenter inuenimus quòd eius fuerat vitiosus ingressus, cùm per ambitionem nimiam & per abrupta simoniacæ prauitatis ad pontificalem ascendisset honorem. Progressus autẽ eius (vt execrando conueniret initio) iniuriosus exstiterat, quo ad tria. Primò, videlicet quo ad apostolicam sedem, cui (licet ipsum honorasset in multis, & tandem ad episcopalis dignitatis apicem promouisset) terga vertens non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore. Appellationibus interdum ad sedem ipsam ab eo vel officialibus eius per subditos oppressos emissis, nedum deferre contemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens & facto, suis præcipiendo ministris, quòd de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus cõtra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, & aliàs indebitè affligendo multipliciter non absque vitio ingratitudinis violans iuramẽtum fidelitatis ab ipso præstitum dictæ sedi: nec veritus matris ecclesiæ transgressionem apertam, nonnullis quandoque per suas patentes literas de vacaturis mãdauit beneficiis prouideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & suspectas: perniciosus etiam fuit, & frequens litera-

rum apostolicarum abusor. Secundò verò, quātum ad subditos, erga quos non pij prælati, vel pastoris peregit officium, quinimo, tanquam fur improbus, crudelisque tyrannus sub pallio charitatiui subsidij incussis terroribus, violentiis, & iniuriis illatis, dolosis inductionibus & fraudibus exquisitis, veluti recursor iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus prægrauando: nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc alias nimium excessiuas, & ecclesiis importabiles, vtpote multiplicato euectionum numero canonibus definito, interdum per se, interdum per alios procurationes exigendo, pro libito visitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, sed ad saturandæ cupiditatis affectum impenso, ad alios quæstus illicitos, & damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curauit. Et cùm inuenit subditos suis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec aliàs ab eis exigere potuit concupita, calumniosas delationes fieri, contra eos lites moueri, & diuersa eis grauamina subdolè procurauit pluries inferri. Præterea non citatos legitimè, nec conuictos etiam, aut confessos suis priuauit beneficiis, occasionem pro causa confingens, non rationem in his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumenta dictauit, per suos illa faciens notarios publicari, & vt illis qualem ipse habuerat, ad ecclesias præberet ingressum, instituere ei præsentatos, seu institutionis suæ eis concedere literas sæpius renuit, nisi primitus certa sibi, & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc verò simpliciter in suis manibus resignata, modò iure (vt prætendebat) ordinario, modò super hoc (vt dicebat) apostolico munimine indulto de facto scienter contulit, interuenientibus fraude, pacto, & simoniaca prauitate subiectas sibi ecclesias occupans, earum redditus vsurpauit: & sic in suis fuit corruptus iudiciis, processum eorum, & finem in pecuniarium commodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniustè condemnans: sic & alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit. Tertiò, quantum ad se, vt qui sibi nequam existeret, nulli alij bonus esset: suæ nanque famæ prodigus se periuriis patenter inuoluit, irregularitatisque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet) in corpus suum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo se dudum fœdauerat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, & femora sua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sunt reprehendendi ingressus,

sic

ſic ſcandaloſus, perniciosus exemplo progreſſus, vt vitio huiuſmodi, ſiue culpis neſcius finem imponere, & periculoſus egreſſus, cùm adeò foret in ipſo habituata malitia, quòd (remanente ſibi adſolita facultate) in iniquitatis opere voluntas ſibi deficere minimè ſperaretur. Propter quod ne prioribus peius cõmitteret, illud ſolũ æſtimamus ſalubre remediũ, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel poſſe. Nos itaq; ſuper præmiſsis & pluribus aliis eius nefandis exceſsibus cũ fratribus noſtris ex ſano conſilio deliberatione cohabita diligenti, in præfatum Hugonem Geraldi, qui ſe omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quíq; ad ſuas iniquitates, ne præſit eſt abiectus à deo, ſuis ligatum peccatis, omniq; honore ac dignitate pontificali iam priuatum à domino, de conſilio omnium & ſingulorum fratrum ipſorum perpetuæ depoſitionis ſententiã duximus promulgandam. Pontificali eum, & ſacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuum carcerem condemnantes: vt ibi committendis ceſſantibus agat pœnitentiam de commiſsis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ promulgationis & cõdemnationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis dei, & beatorũ Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinione. xv. Calendas Iunij. pontificatus noſtri anno ſecundo.

De pœnitentiis & remiſsionibus. Tit. ix.

Bonifacius. viij.

Centeſimo quoque anno viſitantibus baſilicas Petri & Pauli apoſtolorum pleniſsima peccatorum venia conceditur. *Cap. j.*

ANtiquorum habet fida relatio, quòd accedẽtibus ad honorabilem baſilicam principis apoſtolorum de vrbe, conceſſæ ſunt magnæ remiſsiones, & indulgentię peccatorum. Nos igitur, qui iuxta officij noſtri debitum ſalutem appetimus, & procuramus libentiùs ſingulorum, huiuſmodi remiſsiones & indulgentias omnes & ſingulas ratas, & gratas habentes, ipſas authoritate apoſtolica confirmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus.

Vt autem beatiſsimi Petrus & Paulus apoſtoli eò amplius honorẽtur, quò ipſorũ baſilicæ de vrbe deuotiùs fuerint à fidelibus frequentatæ, fideles & ipſi ſpiritalium largitione munerũ ex huiuſmodi frequentatione magis ſenſerint ſe refertos:

Nos de omnipotentis dei miſericordia, & eorundem apoſtolorum eius meritis, & authoritate confiſi, de fratrum noſtro-

rum consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis omnibus in præsenti anno millesimo trecẽtesimo à festo natiuitatis domini nostri Iesu Christi præterito proximè inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter verè pœnitentibus & confessis, vel qui verè pœnitebunt, & confitebuntur in huiusmodi præsenti & quolibet cẽtesimo secuturo annis, non solùm plenam & largiorem, imò plenissimam omnium suorum concedemus, & concedimus veniã peccatorum: Statuentes, vt qui voluerint huiusmodi indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes: si fuerint Romani, ad minus.xxx.diebus cõtinuis, seu interpolatis, & saltem semel in die: Si verò peregrini fuerint, aut forenses, simili modo diebus. xv.ad basilicas easdem accedant. Vnusquisq; tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui basilicas ipsas amplius & deuotius frequentabit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ cõfirmationis, approbationis, innouationis, concessionis, & constitutionis infringere, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum.viij. Calẽdas Martij. Põtificatus nostri, anno sexto.

Clemens sextus archiepiscopo Tarracoñ. eiusque suffraganeis.

Annus iubileus, siue plenaria remissio, quæ olim dabat quolibet centesimo anno omnibus verè pœnitẽtibus, & confessis visitantibus basilicas beatorum Petri & Pauli, per istam extrauagantẽ ad annum quinquagesimum reducitur. Capitulum.ii.

VNigenitus dei filius de sinu patris in vterum dignatus est descendere matris, in qua, & ex qua nostræ mortalitatis substãtiam diuinitati suæ, in suppositi vnitate, ineffabili vnione coniunxit, id quod fuit permanens, & quod non erat assumens: vt haberet vnde hominẽ lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret deo patri. Vbi enim venit plenitudo temporis, misit deus filium suum factum sub lege, natum ex muliere: vt eos qui sub lege erant, redimeret, & adoptionem reciperet filiorũ. Ipse nanq; factus nobis à deo sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio: non per sanguinem hircorũ, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Non enim corruptibilibus auro & argento, sed suiipsius agni incontaminati, & immaculati precioso sanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus nõ guttã sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiosè velut quoddam profluuium noscitur effudisse, ita vt à planta

pedis

pedis, vsque ad verticem capitis nulla sanitas inueniretur in ipso. Quantum ergo exinde, vt nec superuacua, inanis, aut superflua tantæ effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti ecclesię acquisiuit, volens suis thesaurizare filiis pius pater: vt sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui vsi sunt, dei amicitiæ participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per beatum Petrum cœli clauigerum, eiusque successores suos in terris vicarios commisit fidelibus salubriter dispensandum: & propriis, & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remißsione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm specialiter (prout cum deo expedire cognoscerent) verè pœnitentibus & confeßsis misericorditer applicandũ. Ad cuius quidem thesauri cumulum beatæ dei genitricis, omniũ electorum à primo iusto, vsque ad vltimum merita adminiculũ prę stare noscuntur: de cuius consumptione, seu minutione non est aliquatenus formidãdũ, tam propter infinita Christi (vt prędictum est) merita, q̃ pro eo, quòd quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum. Quod fœ. re. Bonifacius papa. viij. prædecess. noster piè (sicut indubiè credimus) considerans, & attenta meditatione reuoluens, quantum apud homines gloriosi principes terrę Petri & Pauli, per quos euangelium Christi Romę resplenduit, & per quos ecclesia religionis sumpsit exordium: qui facti Christiani populi per euangelium genitores, gregis dominici pastores, fidei lucernæ, ecclesiarum columnæ, præcæteris apostolis peculiari quadam prærogatiua in ipso saluatore fidei virtute præcellunt. Quorum vni, scilicet apostolorum principi, sicut bono dispensatori, claues regni cœlorum commisit. Alteri, tanquam idoneo doctori, magisterium ecclesiasticæ eruditionis iniunxit. In speciali veneratione haberi debeant, & debita honorificentia venerari: pro ipsorum memoria recolenda crebriùs, & reuerentia à cunctis Christifidelibus eis deuotiùs adhibenda, ipsorumque patrocinio fauorabiliùs assequẽdo inconsumptibilem thesaurum huiusmodi pro excitanda & remuneranda deuotione fidelium voluit aperire: decernens de fratrum suorũ consilio, vt omnes, qui in anno à natiuitate domini M.ccc. & quolibet anno cẽtesimo ex tunc secuturo ad dictorũ apostolorum basilicas de vrbe accederent reuerenter, ipsasq; si Romani, ad minus. xxx. si verò peregrini aut forenses fuerint quindecim diebus continuis vel interpolatis, saltem semel in die, dum tamen verè pœnitentes, & cõfeßsi existerẽt, personaliter visitarent: suorũ omnium obtinerẽt plenißsimam veniam peccato-

peccatorum. Nos autem attendentes, quod annus quinquagesimus in lege Mosaica (quam nō venit dominus soluere, sed spiritualiter adimplere) iubileus remisionis & gaudij sacerque dierum numerus, quo lege fit remissio, censebatur: quodq́; ipse quinquagesimarius numerus in testamentis, veteri quidem ex legis datione, nouo ex visibili spiritussancti in discipulos missione, per quem datur peccatorum remissio, singulariter honoratur. Quodque huic plura & grādia diuinarum adaptantur mysteria scripturarum, & clamorē peculiaris populi nostri Romani, videlicet hoc humiliter supplicantis, ac nos adinstar Moysi & Aaron per proprios & solennes nuncios, ad hoc destinatos specialiter orantis pro toto Christiano populo, & dicentis: Domine, aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ viuæ, desiderantes benigniùs exaudire, non quidem vt sicut illius Israelitici populi indurati cesset murmuratio, sed vt istius predilecti populi, & cunctorum fideliū augeatur deuotio: fides splendeat, spes vigeat, charitas vehementiùs incalescat. Volentésque quàm plurimos huiusmodi indulgentiæ fore participes, cū pauci multorum respectu propter vitæ hominum breuitatem valeant ad annum centesimum peruenire, de fra.no.con.predictam concessionem indulgentiæ ex suprascriptis, & aliis iustis causis ad annum quinquagesimum duximus reducendam. Statuen.de fra.con.prædictorum, & apostolicæ plenitudine potestatis, vt vniuersi fideles, qui verè pœnitentes & confessi in anno à natiuitate eiusdem. M. ccc. quinquagesimo proximè futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundem Petri & Pauli apostolorum basilicas & Lateranē.ecclesiam, quam inclytę recordationis Constantinus, postquàm per beatum Siluestrum, sicut per eosdē apostolos deo reuelante cognouit, renatus fonte baptismatis fuerat, & à contagio lepræ mundatus, in honorem saluatoris construxisse, quamque idem beatus Siluester nouo sanctificationis & chrismationis genere dedicasse legitur: & in cuius ecclesiæ parietibus præfati saluatoris imago depicta primū toti populo Romano visibiliter apparuit deuotiùs veneranda, quàm ex his & aliis certis & rationabilibus causis, vt ipsa ecclesia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotus ab eodem saluatore, qui in præfatis apostolis mirabilis prædicatur eorum meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc censuimus venerandam, causa deuotionis modo prædicto visitauerint, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequantur, ita videlicet, vt quicunque voluerint indulgentiam huiusmodi assequi, si Romani

ad

ad minus. xxx. ſi verò peregrini aut forenſes, modo ſimili. xv. diebus ad prædictas baſilicas, & eccleſiam accedere teneantur. Adiicientes, vt ij etiam, qui pro ea conſequenda ad eaſdem baſilicas, & eccleſiam accedent, poſt iter arreptum impediti legitimè, quò minùs ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via vel dierum prætaxato numero non completo in dicta vrbe deceſſerint, verè pœnitentes (vt præmittitur) & confeſſi, eandem indulgentiam conſequantur. Omnes nihilominus & ſingulas indulgentias, per nos vel prædeceſſores noſtros Roma. pontific. tam prænominatis, quàm aliis baſilicis & eccleſiis de dicta vrbe conceſſas, ratas & gratas habentes, ipſas authoritate apoſtolica confirmamus & approbamus, ac etiam innouamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ reductionis, conſtitutio. &c. Si quis autem hoc attētare præſumpſerit indignationem omnipotentis dei, & dictorum Petri & Pauli apoſtolorum ſeſe nouerit incurſurum. Datum Auinioñ. vj. Calend. Februarij. Poutifi. noſtri. anno primo. Quocirca fraternitati veſtræ per Apoſto. ſcripta mandamus, quatenus ſinguli veſtrum, in ſingulis veſtris ciuitatibus & diœceſibus prædictas noſtras literas ſubditis vobis clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis: vt annuēte domino ad promerendā huiuſmodi indulgentiam ſe diſponant. Cęterū, quia præſentes literæ nequirent, forſitan propter viarum diſcrimina, vel alia legitima impedimenta ſingulis veſtrum commodè præſentari: volumus, quòd per te frater archiepiſcope, dictarum literarum tranſſumptum manu publica ſcriptum, tuoq́; munito ſigillo vobis fratres ſuffraganei tranſmittatur. Cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem. Datum, &c.

Paulus Venetus papa ſecundus.

Conſtitutio caſus papæ reſeruatos comprehendens certis ex cauſis hic ponitur, à quibus nullus poteſt abſoluere ſine ſpeciali licentia ſedis apoſtolicæ. *Capitulum. iii.*

ET ſi dominici gregis ſaluti ſemper intenti ſingulis cum humilitate poſcentibus ea benignè concedere ſtudeamus, per quæ (peccatorū mole depoſita) ſalus ipſa ſuccedat, & ab hoſtis humani generis ſeruitute ereptas animas lucrifaciamus altiſſimo, qui nobis eas ſua bonitate cōmiſit: id tamen propenſiori ſtudio præcauendū eſſe cenſemus, ne (cuiuſuis indulgentiæ, remiſsionis vel facultatis obtētu) Chriſti fideles procliuiores ad illicita in poſterum cōmittenda reddantur: aut veniæ facilitas eis peccandi tribuat incentiuum. Hac itaque conſideratione habita

habita, olim emanauit à nobis constitutio tenoris subsequẽtis: videlicet, Sanctissimus in Christo pater, & dominus noster, Dominus Paulus diuina prouidentia papa secundus, qui pridẽ super plenariis remissionibus, quæ semel in vita, & semel in mortis articulo conceduntur, formam & normam instituit, ne passim sine exceptione quorumcunque criminum procliuiores redderentur homines ad peccandum: per regulam in cancellaria apostolica publicatam statuit & ordinauit, quòd in quibuscunque concessionibus & facultatibus absoluendi, casus infrà scripti tanquam speciales sedi apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti. Videlicet, offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, Criminũ hæresis, Conspirationis in personam, aut statum Romani pontificis, seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, seu rebellionis eiusdem pontificis, vel sedis apostolicæ, presbytericidij, Offensæ personalis in episcopum, seu alium prælatũ, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum: ac etiã inuasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium: Prohibitionis deuolutionis causarum ad dictam curiam, Delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, Impositionis nonorum onerũ realium, vel personaliũ, ecclesiis vel ecclesiasticis personis: Simoniæ super ordinibus vel beneficiis assequendis, in eadẽ curia vel extra cõtractæ. Et generaliter in casibus contentis in bulla, quæ consueuit in die cœnæ domini, per prædecessores suos Romanos pontifices publicari: Considerans, quòd plerunque contingit suam sanctitatẽ huiusmodi facultates & cõfessionalia, tã præsentib⁹, q̃ absentibus, etiã oraculo viuæ vocis concedere (ne prætextu concessionis huiusmodi, vel pœnitẽtes vel cõfessores in suprascriptis casibus fallantur & fallant) statuit & decreuit suæ intẽtionis fuisse & esse per quascunque concessiones & facultates per suam sanctitatem, tam scripto, quàm verbo factas, & in posterum faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suæ sanctitatis licentia: quinimo concessiones & indulta prædicta, quo ad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari. Vt autem ipsa constitutio (quæ dudum, scilicet quinto Calendas Aprilis. anni ab incarnatione domini nostri Iesu Christi, millesimi quadringentesimi sexagesimi sexti, pontificatus nostri anno secundo publicata fuit) eisdem Christi fidelibus plenius innotescat, nullúsque illius ignorantiam prætendere valeat in futurũ, præsentibus inseri fecimus, vt ad maiorem omnium perueniat notionem. Nulli ergo omnino hominum

minum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ. M.cccclxviij. quinto nonas Martij. Pontificatus nostri anno quinto.

Sixtus quartus.

Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud sanctū Petrum in die natiuitatis domini, in qua continetur, quòd annus Iubileus est ad breuius tēpus reductus, quàm olim esset: quoniam vigesimoquinto quoque anno cunctis fidelibus basilicas vrbis Romanæ hic expressas visitantibus illius indulgentiæ concedentur. Et illo durante, aliæ indulgentiæ vbique cessant. *Capitulum. iiii.*

QVemadmodum operosi, vigilísque pastoris solertia oues suæ custodiæ deputatas, curat à ferarū præseruare incursibus, & ad statum prosperum fœtu multiplicato producere: ita quoque & nos (quibus dispositione superna vniuersi gregis dominici solicitudo commissa est) & supremis desideramus affectibus, & studiis nitimur indefessis, cunctos Christifideles, quos à iustitiæ semita hostis humani generis diabolica fraude auertit, deposita peccatorum sarcina, suo reconciliare authori: vt æternæ fœlicitatis præmiis nostri redemptoris inæstimabili charitate media potiantur, fiátque nostræ operationis ministerio vtilitate publica suadente, etiam per gratiarum susceptionem, quod eorum saluti conueniat, atque nostrę & prædecessorum nostrorum ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidem fœlicis recordationis Paulus papa secundus prædecessor noster, rationabilibus causis, tunc expressis inductus, de venerabilium fratrum nostrorum, tunc suorum, de quorum numero tunc eramus consilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens, illum ad annum vigesimumquintum apostolica authoritate restrinxit, ac voluit, statuit, & decreuit ex causis prædictis, quòd singulis vigintiquinque annis Iubileus annus prędictus celebrari deberet: quódque anno domini. M.cccclxxiiij. proximè futuro, videlicet à vigilia natiuitatis domini nostri Iesu Christi, idem annus Iubileus inciperet, & vt sequitur finiretur: ac vniuersi & singuli vtriusque sexus fideles, qui beatorum apostolorum Petri & Pauli basilicas, Lateranensis quoque, & sanctæ Mariæ maioris almæ vrbis ecclesias statutis diebus deuotè visitarent, omnes & singulas indulgentias, & peccatorum remissiones consequerentur

querentur, quas idem pontifex suíque prædecessores anno Iubileo huiusmodi basilicas & ecclesias prædictas visitātibus deuotè concesserant, per quasdam primo, & deinde nos, qui (dicto prædecessore, sicut domino placuit, sublato de medio) fuimus diuina disponente clementia ad apicem summi apostolatus assumpti, & per alias nostras literas eiusdem Pauli prædecessoris ordinationem, voluntatem, & statutum, ac omnia & singula in eisdem suis literis contenta, de fratrum eorundem consilio approbantes. Similiter statuimus & ordinamus, quòd annus Iubileus prædictus, cum eisdem indulgentiis & remissionibus plenariis peccatorum, anno proximè futuro à vigilia natiuitatis eiusdem incipere, & vt sequitur, continuari deberet: prout in singulis literis prædictis (quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis) pleniùs continetur. Verùm, quia postmodum, tam nos, quàm idem Paulus prædecessor noster, dum in humanis ageret, animarum saluti fidelium intenti, multorum principum & aliorum Christifidelium, ac deuotarum personarum pulsati precibus, diuersas indulgentias & peccatorum remissiones plenarias nonnullis ecclesiis monasteriis & piis locis duximus concedendas: propter quas populorum forsan concursus ad basilicas & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni Iubilei celebritas minui, vel intermitti posset, cum animarum non modico detrimento. Nos qui vniuersorum credentium profectibus, & saluti prospicere ex debito ministerij pastoralis adstringimur (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus à nobis, seu eodem Paulo, vel aliis prædecessoribus nostris concessarum huiusmodi effusionem, hoc sanctum opus ac remissionis & gratiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipsi à tanto munere reddantur expertes) remediis opportunis prouidere volentes, omnes & singulas plenarias, etiam adinstar Iubilei, ac etiam commutandi vota, aut super eis & male ablatis incertis, aut per vsurariam prauitatem, vel alium illicitum modum extortis, dispēsandi & componendi, aut illa sub certis modo & forma remittendi, & deputandi confessores, cum potestate absoluendi, etiam in casibus sedi apostolicæ reseruatis, facultates, concessiones, & indulta à nobis & eadem sede, vel illius authoritate quibuscunque ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & piis locis, vniuersitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quàm ad certum tempus, in vita, seu in mortis articulo, quouis modo, aut quauis causa quomodolibet concessas & concessa, & in posterum forsitā concedēdas vel cōcedenda, authoritate apostolica tenore præsentium de apostolicæ potestatis plenitudine, vsque

que ad nostrum & eiusdem sedis beneplacitum suspendimus, illásque durante beneplacito nostro, & sedis prædictæ suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari: indulgentiis tamen basilicarum, & ecclesiarum dictæ vrbis in suo plenario robore durantibus. Districtiùs inhibentes, alias indulgẽtias (præter istas duntaxat) in locis publicis vel priuatis prædicari aut nunciari, earúmque prætextu à quæstoribus aliquid exigi quoquo modo. Quinimò quæstores & prædicatores quoscunque per locorum ordinarios à prædicationibus & quæstis huiusmodi faciendis, volumus & mandamus præsentium authoritate arceri, sub censuris & pœnis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum suspensionis, inhibitionis, mandati & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis dei, ac beatorũ Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Tyburæ anno incarnationis dominicæ M.cccclxxiij. quarto Calend. Septembris. Pontificatus nostri anno tertio.

Idem.

Sixtus tempore suo multis multas concesserat indulgẽtias: quas certis ex causis hic reuocat. *Capitulum.v.*

ETsi dominici gregis saluti semper intenti singulis cum humilitate poscentibus ea benignè cõcedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, nè cuiusuis indulgentiæ, remißionis, vel facultatis obtentu, Christifideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentiuum. Cùm itaque (sicut multorum fidedignorum testimonio accepimus) ob multitudinem facultatum per nos, vel authoritate nostra concessarum, tam verbo, quàm in scriptis confectis exinde literis vel non, prælatis & personis ecclesiasticis, etiam religiosis, & sæcularibus vtriusque sexus, capitulis, collegiis, conuentibus, hospitalibus, confraternariis, & vniuersitatibus, tam in genere, quàm in specie, sub electione, vel deputatione confessorum, qui eligentes eosdẽ, vel pro indulgentiis per nos concessis cõsequendis, ad ecclesias & alia pia loca confluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earundémque confraternariarum confratres, & sorores, ac in hospitalibus prædictis

decedentes,seu deseruientes,aut eis piè aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confeßione diligenter audita in singulis etiam sedi apostolicæ reseruatis casibus semel in vita,& in aliis toties quoties,ac in morte plenariè,vel alias etiam ad effectum consequendi quascunque indulgentias plenarias, vel non plenarias, absoluere & pœnitentiam salutarem eis iniungere, emissa quoque vota per illos quæcunque in alia pietatis opera commutare liberè,& licitè valeant: fideles præfati ad peccandum,& ad alia illicita committendum, nõnunquam procliuiores existant, in non paruum periculum salutis animarum suarum. Nos qui deo propicio eiusdem gregis dominici(meritis licet insufficientibus)causam gerimus,& illum spiritalis thesauri elargitione cupimus ipsi deo reddere acceptabilẽ: ne exinde clauium authoritas deducatur in contemptum,ipsiq́ue ad peccandum procliuiores (vt diximus)liberiùs prolabantur. Ex præmissis & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouẽtibus,motu proprio (non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam,sed de nostra mera voluntate, & deliberatione) authoritate apostolica tenore præsentium statuimus, & ordinamus,quòd decætero prætextu facultatũ huiusmodi concessarum à nobis,vel authoritate nostra, & quas concedi quomodolibet continget in posterum,verbo,literis,aut quauis alia scriptura: etiam cum clausula, quòd sola signatura sufficiat etiã in fauorem fidei,& cruciatę,nullus confessorum eorũdem quępiam cuiusuis status,gradus, ordinis,vel conditionis existat, & quacunque ecclesiastica,etiam episcopali,vel maiori,aut mundana, etiam regali, & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis interdicti ab eadẽ sede impositi,seu hæresis, postquam fuerint de ea sententialiter condẽnati,delati,seu publicè diffamati: conspirationis in personã aut statum Rom.pon. seu cuiusuis offensæ, inobediẽtiæ,aut rebellionis eiusdem ponti. vel dictæ sedis: mutilationis mẽbrorum, vel occisionis cuiuscunque in sacris ordinibus constituti, offensæ personalis in episcopum seu alium prælatum: inuasionis, deprædationis, occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum: ac etiam inuasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam veniẽtium:prohibitionis deuolutionum causarum ad dictam curiam, delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium: impositionis nouorũm onerum realium,vel personalium ecclesiis, vel ecclesiasticis personis: simoniæ super ordinibus, vel beneficiis consequendis in dicta
curia

curia, vel extra eam contractæ, criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in casibus contentis in literis, quæ consueuerunt in die cœnæ domini publicari: prætextu huiusmodi facultatum absoluere, & per eos emissa peregrinationis vltramarinæ, & visitationis liminum apostolorum Petri & Pauli, in Compostella, & castitatis ac religionis vota. Nisi ex speciali licentia, & certa scientia, & nostra, de qua demũ constare censeatur, cùm in signatura nostra desuper manu nostra scriptum, aut in literis nostris expressum fuerit: nos ex certa scientia, & de speciali gratia id concedere cum derogatione præsentis constitutionis, illius de verbo ad verbum inserto tenore: non autem per clausulas id importantes, vel in articulo mortis constitutũ, & tunc in casibus (in quibus satisfactio fuerit impendenda) facta satisfactione, vel idonea præstita cautione commutare præsumant. Et si aliqui confessorum prædictorum contra præsentẽ constitutionem quenquam absoluere, aut excepta vota prædicta commutare attentauerint, absolutio & commutatio huiusmodi nullius sit roboris, vel momenti. Et contrafacientes eo ipso excõmunicationis sententiam incurrant, à qua (nisi in mortis articulo cõstituti) ab aliquo, quàm à Romano pontifice absolui non possint. Non obstantibus literis, & constitutionibus huiusmodi, ac constitutionibus, & ordinationibus, &c. Et ne aliquis de præsentibus ignorantiam valeat allegare: mandamus eas in cancellaria apostolica, & audientia literarum contradictarum legi, & publicari, ac inter extrauagantes alias apostolicas constitutiones in quaterno dictæ cancellariæ describi, &c.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarũ suspensionis, inhibitionis, mandati & voluntatis, &c. Datum Spiræ. Anno domini. M.ccccIxxviij.

De sententia excommunicationis. Titulus. x.

Bonifacius octauus.

Excommunicati sunt, qui pactis aut promissionibus iustitiam, vel gratiam à sede apostolica obtinent, & qui tales non reuelant: nec illis absolutio facilè conceditur. *Capitulum primum.*

Xcommunicamus & anathematizamus ex parte dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritussancti authoritate quoque beatorum apostolorum Petri, & Pauli, & nostra, omnes clericos, & religiosos, & laicos vtriusque sexus, siue sint familiares

curiæ siue alij vndecunque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquod paruum, vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto siue promissione occulta, vel manifesta facta sub generalibus, & plenariè non expressis, siue sit sub specialibus, & expressis apertè verbis quicquam dederint aut receperint magnum, vel paruum, vel promissionem de quacunque re aut vtilitate propter hoc consequenda fecerint, vel receperint pro aliqua iustitia siue gratia pro se aut pro alio in causis, vel iudiciis seu aliàs per literas apostolicas, & quibuscunque modis apud sedem apostolicam obtinenda. Et hanc sententiam ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. Illos quoque qui aliquem sciuerint culpabilem in prędictis, & nobis intra dictum triũ spacium non retulerint, vel alicui, per quem ad nos verbum fideliter perferatur i simili decernimus sententiæ subiacere. Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sentẽtiam, pro prædictis, vel aliquo prædictorum (absque speciali mandato) nostræ absolutionis beneficium valeat obtinere: nisi forsan ad nos habere accessum non posset in mortis articulo constitutus. Nec etiam ad absolutionis gratiã admittitur, nisi prius quãtum dedit, vel recepit integraliter pauperibus largiatur. Iustitiam verò siue gratiam sic obtentam nullius prorsus esse momenti volumus, omniq́ue statuimus carere effectu, & robore firmitatis. Sed & scienter vtentes ipsis, simili sententia excommunicationis adstringimus: & reseruantes nobis absolutionem eorum cũ præmissis in omnibus ad pœnas similes obligamus.

Idem.

Præmissis dãnis ex interdicto proueniẽtibus, statuit quòd propter dominũ debita non soluentem eius terra, vel ciuitas sine speciali papæ licentia non interdicatur. Capitulum secundum.

PRouidè attendentes, quòd vt frequentius, quamuis non sine causa, sine culpa tamen multorum interdicti sententię proferuntur, quodq́ue sunt nonnulli iudices nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negociis siue causis, que interdũ plus cupiditatis, quàm charitatis radice perspicuis indiciis procedere arguuntur: quodq́ue interdicti tempore diuina organa suspenduntur & laudes, nec ecclesiastica sacramenta ministrantur, vt solent: tolluntur mortuis seu minuuntur suffragia, præsertim per oblationem frequentem hostiæ salutaris: adolescentes & paruuli participantes rariùs sacramenta, minus inflammãtur, & solidantur in fide: fidelium tepescit deuotio, hæreses pul-

lulant, & multiplicantur pericula animarum. Præsentis constitutionis prouidemus edicto, vt nulla prouincia, ciuitas, castrũ, villa, locus, territorium, vel districtus authoritate ordinaria, vel delegata supponatur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiusuis monetæ, vel pecuniæ quantitate, quacunq; occasione vel causa, seu quouis quæsito colore: pro eo maxime, quòd ipsorum domini, rectores seu officiales, quocunque nomine censeantur, aut incolæ seu habitatores aut singulares personæ ipsorum statutis, vel statuendis ordinatis vel ordinandis terminis huiusmodi debitum seu quantitatẽ non soluerunt, hactenus aut in antea non persoluent. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, si secus hactenus extitit attentatum, vel contigerit attentari, illudque reuocamus omnino.

Non obstantibus quibuscunque contractibus, obligationibus, pactis, conuentionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, consensibus, processibus, & sententiis super hoc habitis, vel habendis iuramentorum, pœnarum spiritalium, & temporalium seu mulctarum appositione, vel quacunque alia firmitate vallatis. Nisi talis suppositio interdicti hactenus foret facta, vel in antea fieret de apostolicæ sedis speciali licentia, & expressa per ipsius sedis patentes literas apparente.

Clemens quintus.

Andronicum Paliologum se imperatorem Cræcorum nominãtem & hæresis ipsorum fautorem, excommunicatum denunciat: omnesq; cũ eo sic manente societatẽ contrahẽtes, ipso facto dicit excõmunicatos, & eorum terras ecclesiastico supponendas interdicto. Suntq; priuandi bonis, quæ ab ecclesia tenent: & talis societas seu confœderatio nulla est. Facit. cap. ad apostolicæ. de sentent. & re indi. lib. vi. Capitulum. iii.

AD certitudinem præsentium, & memoriam futurorum Andronicum Paliologum, qui Græcorum imperatorem se nominat, tanquam eorundem Græcorum antiquorum, schismaticorum, & in antiquato schismate constitutorum, & per hoc hæreticorum, & hæresis ipsorum ac schimatis antiqui fautorem, de fratrum nostrorum cõsilio denunciamus excommunicationis sententiam latam à canone incurrisse, ac ipsius fore sententiæ vinculo innodatum. Cæterùm vniuersis, & singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cęteris omnibus cuiuscunq; preeminẽtię, cõditionis, status, necnon vniuersitatis ciuitatum, castrorum, & aliorum locorum districtiùs inhibemus, ne cum eodẽ Andronico Paliolo-

 go in

go in huiusmodi excōmunicatione manente, societatē vel confœderationem aliquam contrahere sub quouis ingenio, vel machinatione præsumāt: vel ei aliàs in his, quibus excommunicatus est denūciatus à nobis præstare consilium, auxiliū, vel fauorem publicum, vel occultū. Et si secus præsumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium præsumentes (non obstāte qualibet indulgentia sub quacunq; forma verborū, vel expressione ipsis ab apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) sententiam excommunicationis, quam ex nunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorum & vniuersitates prædictas, quæ secus attentare præsumpserint, prout expedire videbimus, ecclesiastico curabimus subiicere interdicto. Ad priuationem omnium bonorum, quæ à quibuslibet tenent ecclesiis, & ad pœnas spiritales & temporales, prout vtile putabimus processuri. Et nihilominus societatē & confœderationem ipsas (etiam si pœnarum & iuramenti additione vel quacunque fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis. iij. nonas Iunij. Anno secundo.

Idem.

Excōmunicati sunt, qui literas à papa ante suam coronationē concessas impugnant. *Capitulum. iiii.*

QVia nonnulli (prout accepimus) cōtra doctrinam apostoli suæ prudētiæ quin potius imprudētię innitētes, ac disceptare super his de quibus eis nō expedit, satagentes, asserere nō verentur, ꝙ summus pōtifex ante suæ coronationis insignia se nō debet intromittere de prouisionib⁹, reseruationibus, dispensationibus, & aliis gratiis faciendis, nec se in literis episcopum simpliciter, sed electum episcopum scribere. Nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipsius. Nos taliū temeritates compescere cupiētes, singulos, qui occasione huiusmodi aliquas literas nostras super negociis quibuscunque confectas, quæ à nobis ante donationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus. Datum apud Pescecum Burdegalen. diœce. anno secundo.

Extrauagantium communium

FINIS.

IACOBI FONTANI Brugenſis, vita Ioannis.xxij.

Rbe hoc(vno ferè tẽpore)orbato vtroque ſuo lumine, imperatore Henrico vij.qui hauſto apud Boncouentũ veneno interiit, quod rumor eſt ei à quodã dominicæ profeſsionis ſacrificulo propinatum:in necem ac ſcelus à Florentinis ſubmiſſo. Et Clemente.v.pon.maxi. cùm ſediſſet annos.x. diem functo: ſepultóque in Vaſconia ſolo natali. Duraſſétque ſacrum interregnum annis plus duobus: nondum in vnum conueniẽtibus purpuratis, Iacobus epiſcopus Cadurcorum iam ſeptuagenarius, natus obſcuro loco, quẽ tamen Gallia dignitate illuſtrauit,credita fidei ſuæ authoritate deſignãdi põtificis: mox ſuiipſius rationem habuit. Atque è Lugduno proficiſcitur Auinionẽ,pontificiæ ditionis factam hoc modo. Ioãna Sicula, quæ poſtea capto Othone marito duce Brunſuigẽſi iniecto faucibus puluillo, necata eſt, neptis Roberti Siciliæ regis ſecũdo geniti ex filio Carolo.vij. vt regnũ ad ſtirpem Martelli rediret (annotãte Bal.ad.l.ſi viua matre.C.de bo.mate.)ab auo nuptui tradita eſt Andreæ, Caroli Martelli regis Vngari filio. Sed audax omnia pati & facere mulier viro ſuo apud Attellam (quæ nunc vrbs euerſa dicitur)poſt annũ,quàm regnare cœperat ſtrangulato,ſecundas cum adultero nuptias celebrat Ludouico Philippi Tarentini principis Robertiq; fratris filio. Hinc in Galliam Narbonen. cum coniuge profuga, relicto ad præſidium regni patruele Carolo Dirrachij duce, comitis Grauinæ Petri filio,nec ita multo pòſt ſecuri percuſſo à Ludouico Pannonio pulcherrimo fraternæ necis punitore. Ludouicum Andium ducem è ſtirpe Francorum in ſpem regni filium adoptat: éſtq; Siciliæ & Hieroſolymorum rex à Gebenenſe antiſtite ſalutatus,qui prius Ioannæ opera, comitiis fundanis per Francos cardinales põtifex renũciatus fuerat appellatúſq; Clemẽs.vij. ídque iniuria,ſi Bal.Ioãnẽſq; Lignanus rectè cõſuluerint. Huic (vt quidam mihi videtur ſentire) Ioanna Auinionẽ ceſsit. ego crediderim Clementi.vj.patria Lemouici in Benedicti locum ſuffecto. In hac ergo(vt ad hiſtoriam redeamus) Auinione nouus pontifex alter & viceſimus dictus,inter alios,Iacobũ ex ſorore nepotem: vnum Romani ſanguinis,Ioannem Caietanum, ex familia vrſina,puniceo galero honeſtauit. Publicauit cõſtitu

ctiones Clementis. v. Retulit inter sanctos Ludouicum episcopum ecclesiæ Tholosanę, adeò dilectę sibi vt metropolim redderet, aliquot vicinis castellis ciuitatum vocabulo decoratis. Quæ res latius narratur in huius pontificis constitutionibus, titu.de pręb.& dig. Diœceses quoq; archiepiscopatui Narbon. asscripsit Limosam & Abbatiam S. Pontij. Erexit etiam Cæsaraugustam ecclesiā in archiepiscopalem.v. cathedralibus ex.xj. quæ Taraconensi suberant huic assignatis. Crotonam quoque Aretinæ diœcesi exemptam ciuitatem effecit. Repressis subito erroribus Ioannis Polliaci, cuius mentio facta est in ti.de hære. Audacior alius numerosam sectam fratricellorum de opinione nuncupatorum, vel vt ille vocabat tertij ordinis S. Francisci collegit: quam pontifex magno conatu & edicto apostolico sub tit.de relig.do. visendo vix dissoluit. Hinc illa vastissima opinionum sylua enata est, de Christi & apostolorum paupertate, quæ cum Io. xxij. (quod Sabellicus & Platina admirantur) parum amœna videretur, & multum malorum in ea latere, ferro & igni eandem eradicare tentauit damnatam tribus constitutionibus. de verb. sig. legendis. Quas fortiter stylo impetiit Guilielmus Occanus theologus minor, auditor Ioannis scoti, qui pontificiam potestatem multum comminuit, dialogis in Lodouici (vt credo) bauari gratiam æditis: planè Dantis Alegerij de Ro. imperio sententiam referentibus. quæ vt Bar. iurisprudentiæ longè princeps & imperatoriæ maiestatis alioqui diligens iustusque assertor. in l.j.§.præsides.ff. de requi.re. testatur, hæreseos insimulata est. Quod an Bar. rectè factum esse defensurus fuerit, mea non admodum refert. Antoninus instituti prædicatorij non cunctanter pronunciabit. Sed haud obscuræ sunt amborum ordinum simultates, diuersaque inter se studia. Debetque alter hoc Ioan.xxij. quod non solùm doctrinam Thomæ Aquinatis suscipiamus, sed etiam sanctitatem veneremur: quamquam nec Occanum probet Ioan. de turre cremata vindex causæ ecclesiasticæ, quam & Augusti. anchonitanus tum agitauit. Sed nunc ad pontificem propiùs, cuius vitricum Iordanem cùm neque libidini neque criminibus temperaret, ferūt innexo gutturi laqueo orco traditum. Et ab Hugone Cadurcensi antistite in necem Ioannis coniuratum, qui ausa capite luit: quanquam aliud omnino & supplicij & criminis genus referatur in extrauagantibus, de pœn. Ita hodie vocant huius pontificis decreta, quæ multa sunt, aliquot ad rem & quæstum spectant. Inter quæ pontificis fiscum egregiè locupletauit: cui initium, Execrabilis. Congessit ingentem etiam copiam auri, occasione Christiana cruce signatorum, quos in barba-

barbaras nationes Francus perduceret. Adde prӕterea quod inuncauit omnium sacerdotiorum primos annuos fructus negocio hoc (vt.e.ti.de prӕb.& dig.cōstat.) Vgoni cuidam à mirabello demandato. Quare nemo admirari facilè debet, hominem annis vndeuiginti perpetuo & difficillimo bellò implicitum, tantum thesaurum reliquisse, quantum ad id tempus nemo pontifex. Mortuus est nonagenarius absolutissima vbique potestate maiore inconstantia enormique varietate, quàm vllus vnquam pontificum vsus. Bonacossium Passarinum, qui Mantuam tenebat, Nicolaum Estensem dominum Ferrariӕ, fusus à Beltrando duce copiarum suarum anathemate notauit. Ferrariӕ sacris interdixit Guidonem petrammalam Aretino prӕsulatu deiecit. Federicum regem Siciliӕ execratus est. Rhegio & aliquot in Calabria locis traditis à se contra fidem pacti, hosti Roberto Apulo, cuius prӕcipua ope Genuam tutatus est aduersus Aurios, Spinulas, qui tum prӕualentibus Grimaldis & gente Flisca, secessionem fecerāt, stātes à Cӕsaribus, & à Matthӕo vicecomite filioque Galeacio strenuè adiuti, quibus pontifex iubens ab ecclesiӕ Roma. supplicibus vim abstinere, responderunt rem Genuensem haud pontificis, sed arbitrij Cӕsaris esse: quare impij & ecclesiӕ hostes iudicati sunt. Mediolano atque aliis locis, quibus vicecomites dominabantur ius sacrorum prohibitum est. Quo tēpore Lodouicus Bauariӕ dux, Rodulphi imperatoris ex filia nepos quatuor electorum suffragiis in ius imperij vocatus, capto acie, victoque Federico imperij ӕmulo, quo cum octo annis varia fortuna bellum gessit, solus rerum potitur. Huic Galeacius Mediolanum recognouit: quam ciuitatem annotaui in consiliis Angeli haud imperatorij iuris esse. Sed nullum magis odire, tum pontifex, quàm Bauarum, diris execrationibus virum deuouens. Dicto etiam die, quo augustӕ dignitati coram renunciaret, cùm omnia illius iura velut Romano interregno durante, in suam sedem migrasse affirmaret. extrauag. Si fratrum. ne sed. va. (Si Nauclero credis) fuere per id tempus Franci consiliorum pontificis haud ignari estque ab eis imperium attentatum: sed paribus auspiciis, quibus superstite Clemente. v. & occiso Alberto Cӕsare, quem nepos ex fratre cum cōiuratis ferro exceperat nauicula egredientem ad oppidum Scaphusam. Permotus parricida patrui nece Clementem adiit, vt expiaretur. Sed occisor Cӕsaris arbitratu Cӕsaris luit, inclusus ab Henrico septo Eremitarum diui Augustini Pisis in Italia. Nūc humanissime lector, ne crederes in hoc pontificatu tot bellis & perturbationibus pleno nusquam de pace actum, inueni domesticis patriisque annalibus

bus proditum, pontificem hunc Roberto Flandro pacem procurasse, quam ea conditione dedit Christianissimus rex si decies milia nummum aureorum intra.xx. annos æquis in singulis pensionibus persoluet. Interea Francorum præsidiis tenebantur Insula Betunia Aduatici. Gaguinus hoc loco, quòd purpuratus fœderis percussor non statim Flandriam ingressus est, fecit inquit pertinacia & inconstantia gentis. Verùm sic loqui, vt personæ & causæ afficiaris, est partem agere non historiam scribere. Fuit hæc pacis conditio Flandris initio admodum grauis, & exitu infœlix: ex ea enim velut à fonte malorum sequuta est sedes apud Calsletum, quo loco Philippus Valesius vicit. vel Io. Fabro teste in proœmio institut. cui memorante Bald. in. l. j. ff. de sena. proceres Francisci lege Salica regnum adiudicarunt, vendicante id sibi Eduardo anglo iure matris Isabellæ filiæ Philippi pulchri. Sed nunc historiæ finem facio, quam ideo hic recensui, quòd illa, quæ priori editione extrauagantum circunfertur, nequaquam vita sit Ioannis.xxij.